

KNJIGECLUB

THE LIONS OF
AL-RASSAN

GUY
GAVRIEL
KAY

*"Sweeping, complex and haunting...
A beautifully wrought, elegantly written adventure."*

SAN FRANCISCO CHRONICLE

GUY GAVRIEL KAY

LAVOVI
AL-RASSANA

KNJIGECLUB

Prevela:
Milena Benini-Getz

Za Harrija Karlinskog i Mayera Hofferera,
nakon trideset i pet godina.

ZAHVALE

Oni među nama s toliko drskosti da se šeću tankom crtom - ili da je stvaraju - između povijesti i zamišljenog, duboko su dužni povjesničarima, čiji boravak među razlomljenim zapisima naše prošlosti postaje stvaralački sve izazovniji posao što dalje se kreću. Za osnove i nadahnuće moga izmišljenog Al-Rassana, dužan sam znanju mnogih ljudi. Među njima bih osobito želio istaknuti Richarda Fletchera, Davida Wassersteina, T.F. Glicka, Nancy G. Siraisi i Manfreda Ullmanna (za područje medicine), S.D. Goiteina, Bernarda Reillyja, Pierrea Richea i sveobuhvatne, strastvene zapise Rheinharta Dozyja.

U stihovima i pjesmama koje se pojavljuju u ovoj knjizi, oni kojima je poznato razdoblje koje mi je poslužilo kao izvorište pronaći će motive izvedene iz nekih od najelokventnijih glasova poluotoka. Pristoji se da ovdje izrazim počast umjetnosti al-Mu'tamida, ar-Rundija, ibn'Ammara i ibn Bassama, među ostalima.

Moj prvi dodir sa složenostima i snagom iberskoga poluotoka došao je kroz dvoje ljudi koji su, kroz velik dio moga života, otjelovljavali zamisao o civiliziranom postojanju: Gladys i David Bruser. Veliko je zadovoljstvo što im ovdje mogu zahvaliti.

I dalje sam na dobitku od talenta i iskustva mnogih ljudi. Dr. Rex Kay, uvijek na usluzi, bio je susretljiviji nego ikada pomažući mi pri

istraživanju medicinskih elemenata ove knjige, i pažljivo pregledavajući rukopis u nastajanju. Sue Revnolds ponudila je još jedan lucidan, neophodan zemljovid. U Francuskoj su mi pomogli prijateljstvo i poticaji Stana Rodbella i Cynthie Foster, kao i Mary i Bruna Grawitza. U Torontu, moj stari prijatelj Andy Patton i dalje mi nudi potporu oštre inteligencije i podjednako nesebične podrške. I konačno, kod kuće kao i u inozemstvu, održavaju me na životu troje ljudi koje volim: moja majka, moj sin, i moja žena.

Večer je duboko u meni zauvijek.
Mnogi plavokosi, sjevernjački Mjesec,
Kao prigušen odraz, blago će me podsjetiti
i podsjetiti ponovno i ponovno.
Bit će mi mladenka, moj alter ego.
Poticaj da pronađem sebe.
Ja sam Mjesec sam što se uzdiže na jugu.

Paul Klee, Tuniški dnevnic

PROLOG

Tek što je bilo prošlo podne, nedugo prije trećega poziva k molitvi, Ammar ibn Khairan prošao je kroz Vrata zvona koja su vodila u palaču Al-Fontina u Silvenesu da ubije posljednjeg kalifa Al-Rassana.

Prošavši kroz Dvor Lavova stigao je do tri para dvostrukih vrata i zastao pred onima što su vodila u vrtove. Eunusi su čuvali stražu na vratima. Poznavao ih je po imenu. Za njih su se već pobrinuli. Jedan od njih blago mu je kimnuo; drugi je odvratio pogled. Ovaj drugi čovjek više mu se sviđao. Otvorili su teška vrata i on je prošao kroz njih. Čuo je kako se vrata zatvaraju za njim.

U vrelini dana, vrtovi su bili pusti. Svi oni koji su još preostali unutar veličanstvenosti što se rastakala u Al-Fontini tražili su hlad unutarnjih soba. Sad će negdje pijuckati ohlađena slatka vina ili koristiti ukrašene dugačke žlice koje su izradili Zirvani da kušaju šerbete koje je smrznutima u dubokm podrumima održavao snijeg dovezen s planina. Raskoši iz jednog drugog doba, namijenjene muškarcima i ženama potpuno različitim od onih što su sad ovdje boravili.

Misleći ovakve misli, ibn Khairan nečujno je koračao kroz Vrt naranči i, prošavši kroz luk u obliku potkovice, stupio u Vrt badejama a zatim, kroz još jedan luk, u Vrt čempresa sa svojim usamljenim, savršenim drvetom što se odražavalo u tri jezerca. Svaki vrt bio je

manji od onog prethodnog, svaki je slamao srce svojom ljepotom. Al-Fontina je bila, rekao je jednom neki pjesnik, izgrađena da ti slomi srce.

Na kraju dugoga puta stigao je do Vrta želja, najmanjeg i najsličnijeg dragulju od sviju vrtova. A tamo, sjedeći utihao i usamljen na širokom rubu fontane, odjeven u bijelo, bio je Muzafar, kako je bilo i dogovoreno.

Ibn Khairan poklonio se stojeći pod lukom, navike preduboko usadene. Stari slijepi čovjek nije mogao vidjeti njegovo izražavanje poštovanja. Nakon jednog trenutka krenuo je naprijed, namjerno stupivši na puteljak što je vodio do fontane.

„Ammar?“ rekao je Muzafar, čuvši zvuk. „Rekli su mi da ćeš biti ovdje. Jesi li to ti? Jesi li došao da me odvedeš odavde? Jesi li to ti, Ammar?“

Bilo je mnogo stvari koje se moglo reći.

„Jesam“, rekao je ibn Khairan, prilazeći. Izvukao je svoj bodež iz korica. Starčeva glava na to se naglo podigla, kao da je prepoznao zvuk. „Zaista, došao sam da te oslobodim od ovog mjesta duhova i odjeka.“

S tim riječima glatko je gurnuo oštricu sve do balčaka u starčevo srce. Muzafar nije proizveo ni zvuka. Sve je bilo hitro i sigurno. Moći će reći vadžijama u njihovim hramovima, ako ikad dođe do tako nečega, da mu je osigurao lak kraj.

Položio je tijelo na rub fontane, razmjestivši udove unutar bijele halje, tako da ostavi mrtvome čovjeku koliko je moguće više dostojanstva. Očistio je svoju oštricu u fontani, promatrajući vode

kako se na tren kovitlaju crveno. U predanjima njegova naroda, stotinama i stotinama godina, vraćajući se natrag i daleko do istočnih pustinja, gdje se ašaritska vjera bila začela, ubiti jednog od bogom pomazanih kalifa bio je zločin za kojeg se nije moglo iskupiti. Spustio je pogled do Muzafara, do okruglog, izbornog lica, tužno neodlučnog, čak i u smrti.

On nije bio zaista pomazan, bio je rekao Almalik, tamo u Kartadi. Svi to znaju.

Bila su četiri marionetska kalifa samo ove godine: još jedan ovdje u Silvenesu prije Muzafara, jedan u Tudesci, i ono jadno dijete u Salosu. To je bila situacija kojoj se nije smjelo dopustiti da se razvije. Preostala su trojica već bila mrtva. Muzafar je samo bio posljednji.

Samo posljednji. Jednom su u Al-Rassanu bili lavovi, lavovi na prijestolju u ovoj palači koja je bila izgrađena kako bi ljudi padali na koljena po mramoru i alabastaru pred zasljepljujućim dokazima o slavi iznad njihova dohvata.

Muzafar, zaista, nikad nije bio pomazan kako treba, upravo kako je Almalik od Kartade rekao. Ali jedna je pomisao došla Ammaru ibn Khairanu dok je stajao u svojoj dvadesetoj godini u Vrtu želja u Al-Fontini u Silvenesu, čisteći svoju oštricu od ljudske crvene krvi, kako će, što god drugo bude učinio sa svojim životom, u danima i noćima koje mu Ašar i bog budu udijelili pod svetim kruženjem svojih zvijezda, možda uvijek ostati poznat kao čovjek koji je ubio posljednjeg kalifa Al-Rassana.

„Tebi je najbolje s bogom među zvijezdama. Sad će nastupiti vrijeme vukova“, rekao je mrtvome čovjeku na rubu fontane prije nego

što je osušio svoju oštricu i vratio je u korice i krenuo natrag kroz četiri savršena, prazna vrta do vrata gdje su podmićeni eunusi čekali da ga puste izići. Po putuje čuo jednu poludjelu pticu kako pjeva u žarkom bijelom svjetlu podneva, a onda je začuo zvona koja su počela zvoniti, pozivajući sve dobre ljude na svetu molitvu.

PRVI DIO

I

Uvijek se sjeti da oni dolaze iz pustinje.

Nekad, u danima prije nego što je Jehana počela sa svojom vlastitom praksom, u ono vrijeme kad je njen otac još uvijek mogao razgovarati s njom, i učiti je, bio joj je nudio te riječi ponovno i ponovno, govoreći o vladajućim Ašaritima koji su samo trpjeli njihov boravak među sobom, dok su se oni trudili - kao što su se raštrkana plemena Kindatha posvuda trudila - da pronađu neko svoje malo mjesto u svijetu sigurnosti i stvore si određenu mjeru mira.

„Ali i mi imamo pustinju u svojoj povijesti, zar ne?“ sjećala se kako je jednom zapitala, dobacivši pitanje kao izazov. Nikad nije bila lak učenik, ni za njega, ni za bilo koga.

„Mi smo prošli kroz nju“, odgovorio je Išak svojim lijepim, odmjerenim glasom. „Mi smo u njoj proboravili neko vrijeme, na svom putu. Nikad nismo zaista bili narod dina. Oni to jesu. Čak i ovdje u Al-Rassanu, među vrtovima i vodom i drvećem, Zvezdorodeni nikad nisu sigurni u trajnost takvih stvari. Oni ostaju u svojim srcima ono što su bili kad su prvi put prihvatili Ašarovo učenje u pijesku. Kad ne znaš kako bi shvatila nekog od njih, podsjeti se na to i vjerojatno će ti sve postati jasno.“

U tim danima, usprkos prividnoj nestrpljivosti, riječi Jehanina oca bile su za njegovu kćer sveto pismo i glavni vodič. Jednom drugom prilikom, nakon što se po treći put potužila za vrijeme dosadnog jutarnjeg pripremanja praškova i napitaka, Išak ju je blago upozorio kako je život liječnika možda često dosadan, ali nije uvijek takav, i kako će joj se dogoditi i da se uhvati kako čezne za tihom rutinom. Oštro će se prisjetiti obje ove poduke prije nego što konačno zaspi na kraju dana koji će u Fezani dugo nakon toga biti poznat - s psovkama, i crnim svijećama zapaljenim u sjećanju - kao Dan jarka. Bio je to dan kojeg će se Jehana bet Išak, liječnica, sjećati cijelog svog života, iz više i drukčijih razloga nego njeni sugrađani ovoga ponosnoga grada čuvenog po svome pobunjeničkome duhu: tog je popodneva izgubila svoju urinsku bočicu, a prije nego što su mjeseci zašli i dio svoga srca, zauvijek.

Bočica, zbog obiteljske povijesti, nije bila trivijalna stvar.

Taj je dan počeo na tjednom sajmu kraj Kartadskih vrata. Tik nakon izlaska sunca, Jehana se našla u kiosku kraj fontane koji je prije nje bio pripadao njenu ocu, na vrijeme da vidi posljednje seljake koji su dolazili sa sela sa svojim voćem i povrćem natovarenim mazgama. U bijeloj lanenoj halji ispod zeleno-bijele nadstrešnice koja je označavala kiosk liječnika, smjestila se, prekriženih nogu, na svome jastuku, i pripremila za jutro primanja pacijenata. Velaz je, kao i uvijek, bio iza nje u kiosku, spreman da izmjeri i razdijeli lijekove kako ih ona bude tražila, i da otkloni bilo kakve poteškoće kakve bijedna mlada žena mogla susresti na mjestu tako uzburkanom kao što je trgovište. Nevolje, ipak, nisu bile vjerojatne: Jehana je dosad već bila

dobro poznata.

Jutro kod Kartadskih vrata značilo je uglavnom prepisivanje lijekova za ratare koji su živjeli izvan zidova, ali bilo je također i gradskih slugu, zanatlija, žena koje se cjenkaju za robu na sajmu i, ne tako rijetko, onih od visokorođenih koji su bili previše štedljivi da bi plaćali za privatnu posjetu, ili previše ponosni da bi se dali kod kuće liječiti od jednog Kindatha. Takvi pacijenti nikad nisu dolazili osobno; poslali bi neku ženu iz svoga kućanstva koja bi donijela bočicu s urinom za dijagnozu, a ponekad i pismo koje bi sročio pisar, u kojem bi opisali svoje simptome i probleme. Jehanina urinska bočica, koja je bila pripadala njenu ocu, bila je vidljivo istaknuta na tezgi ispod nadstrešnice. Bio je to obiteljski znak, najava. Predivan primjerak vještine puhača stakla, bočica je bila ukrašena slikama dvaju mjeseca kojima su se Kindathi klanjali i Visokim zvijezdama koje su služile za proricanje.

Na određeni način, bio je to predmet previše lijep za svakodnevnu upotrebu, s obzirom na nimalo otmjenu funkciju kojoj je bio namijenjen. Bočicu je prije šest godina bio napravio neki zanatlija u Lonzi, naručenu od kralja Almalika od Kartade nakon što je lšak proveo babice - s druge strane porođajnog paravana - kroz težak ali uspješan porod Almalikova trećeg sina.

Kad je došlo vrijeme za porod četvrtoga sina, još teže rođenje ali također, na kraju, uspješno, lšak od Fezane, slavni kindatski liječnik, dobio je drugačiji, kontroverzniji dar od kralja Kartade. Još velikodušniji poklon na svoj način, ali svijest o toj činjenici nije ni na koji način mogla utjecati na čvrstu jezgru ogorčenosti što ju je Jehana

osjećala do današnjeg dana, četiri godine nakon toga. Nije to bila ogorčenost koja će proći; u to je bila uvjerena.

Izdala je recept protiv nesаницe i još jedan za želučane tegobe. Nekoliko je ljudi navratilo da kupe lijek protiv glavobolje po receptu njena oca. Bila je to jednostavna mješavina, ali strogo čuvana, kao što su bile i sve druge privatne mješavine pojedinih liječnika: klinčići, izmira i aloja. Jehanina majka bila je cijelog tjedna zaposlena pripremajući tu mješavinu u radnim sobama u prednjem dijelu njihova doma.

Jutro je prolazilo. Velaz je tiho i uporno punio glinene zdjelice i bočice u stražnjem dijelu kioska kako je Jehana izdavala svoje naputke. Bočica urina čistog pri dnu ali rijetkog i blijedog pri vrhu ispričala joj je svoju priču o bolesnim plućima. Jehana je prepisala komorač i rekla ženi da se vrati idućeg tjedna s još jednim uzorkom. Ser Rezzoni od Sorenice, ironičan čovjek, bio ju je naučio kako suština uspješne liječničke prakse leži u tome da nagovoriš pacijente da se vrate. Oni koji umru, primijetio je, to rijetko učine. Jehana se sjećala kako se bila smijala; bila se često smijala u tim danima, dok je studirala u dalekoj Batiari, prije nego što se rodio četvrti sin kralja Kartade.

Velaz se brinuo i za sva plaćanja, najčešće u sitnom novcu, ponekad i drugačija. Jedna žena iz nekog obližnjeg seoca, koji su mučile razne kronične bolesti, svakoga bi tjedna donijela po tucet jaja. Trgovište je bilo neuobičajeno natrpano. Istežući ruke i ramena dok je nakratko podizala pogled s neprekinutog posla, Jehana je sa zadovoljstvom primijetila pristojan red pacijenata pred sobom. U

prvim mjesecima, nakon što je bila preuzela tjedni kiosk svoga oca ovdje i ordinaciju kod kuće, pacijenti su bili rijetki; sad se činilo da joj ide skoro jednako dobro kako je bilo išlo lšaku.

Razina buke ovog je jutra bila zaista neobična. Morao je postojati nekakav razlog ovakvog uzbibanog uzbuđenja, ali Jehana nije mogla smisliti što bi to moglo biti. Tek kad je ugledala trojicu plavokosih i bradama obraslih stranih plaćenika koji su si nadmeno ramenima probijali put kroz sajmište, sjetila se. Vadžije će danas posvetiti novo krilo dvorca, a mladi princ od Kartade, Almalikov najstariji sin, koji je nosio njegovo ime, bio je ovdje kako bi primio odabrane uglednike pokorene Fezane. Čak i u gradu ozloglašenu po svojim pobunjenicima, društveni položaj bio je važan; oni koji su primili svima poželjan poziv na ceremoniju već su se tjednima pravili važni.

Jehana je najčešće obraćala vrlo malo pozornosti na stvari takve vrste, ili na bilo koje druge nijanse diplomacije i rata. U njenu narodu postojala je poslovice: Kamogod da vjetar puše, kiša će pasti na Kindathe. To je prilično dobro opisivalo i njene osjećaje.

Sve od gromoglasnog, odzvanjajućeg pada Kalifata u Silvene - su prije petnaest godina, odanosti i raspored snaga u Al-Rassanu beskrajno su se mijenjale, često i po nekoliko puta godišnje, dok su se beznačajni kraljići uspinjali i padali u gradovima s otupljujućom redovitošću. Niti su prilike bile išta jasnije na sjeveru, iza ničije zemlje, gdje su jaditski kraljevi Valleda i Ruende i Jalone - dva preživjela sina i brat Sancha Debelog - rovarili i borili se jedan protiv drugog. Bio je čisti gubitak vremena, zaključila je Jehana još davno, truditi se da prati koji je bivši rob postigao neki uspon ovdje, ili koji je kralj otrovao

svoga brata ondje.

Na sajmištu je postajalo sve toplije dok se sunce uspinjalo uz plavo nebo. Nije to bilo neko veliko iznenađenje; sredina ljeta u Fezani je uvijek bila vrela. Jehana sije potapkala čelo komadićem muslina i ponovo se usredotočila na posao pred sobom. Medicina je bila ono što je znala i voljela, njeno utočište pred kaosom, a bila joj je i veza s ocem, sad i tako dugo dok bude živjela.

Neki kožarski radnik kojeg nije prepoznala stidljivo je zastao na čelu reda. Nosio je sa sobom okrznuti zemljani vrčić koji mu je služio kao bočica. Spustivši zaprljani novčić na tezgu pred njom ispričavajuće se namrštio dok joj je pružao vrčić. „Žao mi je“, šapnuo je, jedva čujno usred meteža. „To je sve što imamo. Ovo je od moga sina. Njemu je osam godina. Nije mu dobro.“

Velaz je, iza nje, neprimjetno pokupio novčić; smatralo se lošim ponašanjem, naučio ju je ser Rezzoni, da liječnik sam dotakne svoju plaću. Za to, dodao je oštro, postoje sluge. On je bio njen prvi ljubavnik kao i učitelj, za vrijeme dok je živjela i studirala u dalekoj Batiari. Spavao je sa skoro svim svojim učenicama, pričalo se, i nekolicinom učenika. Imao je ženu i tri mlade kćeri koje su ga sve obožavale. Složen, briljantan, bijesan čovjek, ser Rezzoni. Sasvim ljubazan prema njoj, ipak, na svoj način, iz poštovanja prema lšaku.

Jehana se umirujuće nasmiješila prema kožarskome radniku. „Nije važno u kakvoj posudi mi donesete uzorak. Nemojte se ispričavati.“ Po boji tena djelovao je kao Jadit sa sjevera, koji živi ovdje jer je posao za vješte zanatlije bolji ovdje u Al-Rassanu, najvjerojatnije preobraćenik. Ašariti nisu tražili preobraćenja, ali porezna

opterećenja Kindatha i Jadita predstavljala su snažan poticaj da se prigrle pustinjske vizije Mudraca Ašara.

Prebacila je uzorak urina iz okrhnutog vrčića u predivnu bočicu svoga oca, dar zahvalnoga kralja čiji je istoimeni nasljednik danas bio ovdje da proslavi događaj koji će još pojačati kartadsko nadjačavanje ponosne Fezane. Usred zaposlenog sajmišnog jutra Jehana nije imala puno vremena razmišljati o ironijama, ali one bi svejedno isplivale na površinu; njen um je tako radio.

Kako se uzorak smirio u bočici vidjela je da je urin kožareva sina izrazito ružičast. Nagnula je bočicu naprijed-natrag prema svjetlu; zaista, boja je bila preblizu crvenoj da bi ostala mirna. Dijete je imalo groznicu; što još ima bilo je teško procijeniti.

„Velaz,“ promrmljala je, „razrijedi absint s četvrtinom mente. Dodaj pelinkovca za okus.“ Čula je kako joj se sluga povukao dublje u kiosk da pripremi recept.

Kožarskom radniku je rekla: „Topao je na dodir?“

Zabrinuto je kimnuo glavom. „I suh. Vrlo je suh, doktorice. Teško mu je gutati hranu.“

Oštro je rekla: „To je razumljivo. Dajte mu lijek kojeg spremamo. Pola kad stignete kući, pola oko zalaska sunca. Shvaćate li to?“ Čovjek kimne. Bilo ih je važno pitati; neki od njih, osobito Jaditi sa sela na sjeveru, nisu shvaćali ideju razlomaka. Velaz bi za njih pripremio dvije odvojene bočice.

„Danas mu dajte samo toplu juhu, malo-pomalo, i soka od jabuke ako možete. Natjerajte ga da to popije, čak i ako ne želi. Možda će danas kasnije povraćati. To nije razlog za brigu ako u tome ne bude

krvi. Ako bude krvi, smjesta pošaljite nekog k meni. U suprotnom, nastavite s juhom i sokom dok ne padne noć. Ako je suh i vruć te su mu stvari potrebne, shvaćate?“ Čovjek je opet kimnuo, čela naboranog od pozornosti. „Prije nego što odete, opišite Velazu kako se dolazi do vaše kuće. Sutra ujutro ću doći da ga pogledam.“

Čovjekovo olakšanje bilo je očito, ali pojavilo se i poznato oklijevanje. „Doktorice, oprostite mi. Mi nemamo novca da si priuštimo privatni posjet.“

Jehana se namrštila. Znači vjerojatno nije preobraćenik, teško opterećen porezima, ali odbijajući da se odrekne svoga obožavanja sunčanog boga Jada. A tko je ona, uostalom, da preispituje vjerske skrupule? Skoro trećina njene zarade odlazila je na kindatski porez, a nikad ne bi samu sebe nazvala religioznom. Malo liječnika je to bilo. Ponos je, s druge strane, bio sasvim drukčije pitanje. Kindathi su bili Lutalice, nazvani po dva mjeseca što prelaze noćnim nebom između zvijezda, i što se Jehane ticalo, nisu proputovali tako daleko, kroz toliko stoljeća, samo da se tu u Al-Rassanu odreknu svoje duge povijesti. Ako je neki Jadit osjećao isto tako za svoga boga, ona je to mogla razumjeti.

„Pitanje plaćanja ćemo riješiti kad za to dođe vrijeme. Za sada, problem je hoće li djetetu trebati pustiti krv, a to baš ne mogu učiniti ovdje na sajmu.“

Začula je smijeh od nekog tko je stajao pokraj kioska. Nije se obazrela na to, progovorila je blažim glasom. Kindathski liječnici bili su poznati kao najskuplji na cijelom poluotoku. Tako i treba biti, pomisli Jehana. Mi smo jedini koji nešto znaju. No bilo je pogrešno, s

druge strane, što prekorava ljude koje brine trošak. „Nemaj straha“, nasmiješila se kočaru. „Neću pustiti krv i tebi i dječaku.“ Ovog puta, rašireniji smijeh. Njen je otac uvijek govorio kako je pola zadatka liječnika da navedu pacijente da vjeruju u njih. Neke vrste smijeha su u tome pomagale, otkrila je Jehana. Odavale su dojam povjerenja. „Svakako doznaj oba mjeseca i Više Zvijezde sata njegova rođenja. Ako mu budem puštala krv trebat ću izračunati pogodno vrijeme.“

„Moja žena će to znati“, šapne čovjek. „Hvala. Hvala, doktorice.“ „Sutra“, rekla je brisko.

Velaz se ponovo pojavio iz stražnje prostorije noseći lijek, dao ga čovjeku, i odnio njenu bočicu da je isprazni u vjedro pokraj tezge. Kožarski radnik zastao je kraj njega, nervozno mu dajući upute za sutra.

„Tko je sljedeći?“ upitala je Jehana, ponovo podižući pogled.

Sad je na trgovištu već bilo jako puno plaćenika kralja Almalika. Svjetlokosi sjevernjački divovi iz dalekog Karča ili Waleske i, još opresivniji, ljudi iz plemena Muwardi koji su barkama došli preko tjesnaca iz majritskog pijeska, lica napola skrivenih žarovima, tamnih očiju nerazumljivih izraza, osim kad bi se u njima pojavio neskriven prijezir.

Skoro sigurno ovo je bilo namjerno javno pokazivanje snage od strane Kartade. Vojnici su vjerojatno šetali po čitavom gradu, trudeći se da budu uočljivi po naređenju. Sa zakašnjenjem se sjetila kako je čula da je princ bio stigao prije dva dana, praćen s pet stotina ljudi. Previše vojnika za samo svečanu posjetu. S pet stotina dobrih ljudi moglo se zauzeti manji grad ili pokrenuti veliki napad preko tagre -

ničije zemlje.

Vojnici su im ovdje trebali. Trenutni guverner Fezane bio je Almalikova lutka, podržan stalnom vojskom. Plaćeničke trupe bile su ovdje navodno kao straža protiv mogućih upada iz jaditskih kraljevstava, ili zbog bandita koji su mučili kraj. A zapravo je njihova prisutnost bila jedina stvar koja je sprečavala grad da se opet podigne u pobunu. A sad, naravno, s novoizgrađenim krilom dvorca, bit će ih još više.

Fezana je bila slobodni grad još od pada Kalifata pa do prije sedam godina. Sloboda je bila samo uspomena, sad je bijes bio stvarnost; zauzeo ih je drugi val kartadskog širenja. Opsada je bila trajala pola godine, a onda je netko jedne noći otvorio Saloška vrata vojsci koja je bila pred njima, tik prije dolaska zime, kad bi silom prilika bio došao kraj opsade. Nikad nisu doznali tko je bio izdajnik. Jehana se sjećala kako se bila skrivala sa svojom majkom u najdubljioj sobi njihova doma u Kindathskom kvartu, slušajući krikove i povike bitke i pucketanje vatre. Njen otac bio je s druge strane zidova, unajmljen od Kartadaca godinu prije toga da posluži kao liječnik u Almalikovoj vojsci; takav je bio liječnički život. Opet ironije.

Ljudska tijela, prekrivena muhama, visjela su sa zidina iznad tih i preostalih pet vrata još tjednima nakon zauzimanja grada, smrad im je lebdio iznad voća i povrća kao kuga.

Fezana je postala dio sve brže rastućeg kraljevstva Kartade. Isto tako se već prije dogodilo s Lonzom, i Aljaisom, pa čak i samim Silvenesom, s tužnim, opljačkanim ruševinama Al-Fontine. Isto tako se kasnije dogodilo sa Seriom i Ardenom. Sad je čak i ponosna Ragosa na

obalama jezera Serrana bila pod prijetnjom, kao i Elvira i Tudesca na jugu i jugozapadu. U rasparčanom Al-Rassanu malih kraljića, Almalika od Kartade već su pjesnici njegovoga dvora nazivali Lavom.

Od svih pokorenih gradova, Fezana se najsnažnije pobunila: tri puta u sedam godina. Svakoi put Almalikovi plaćenici su se vraćali, svjetlokosi i oni skrivenih lica, i svaki put muhe i lešinari su se gostili na tijelima razapetim na gradskim zidinama.

Ali u zadnje vrijeme bilo je i drugih ironija, oštrijih. Opaki Lav od Kartade bio je prisiljen priznati prisutnost podjednako opasnih zvijeri. Jaditi na sjeveru možda su bili malobrojniji i rastrzani međusobnim sukobima, ali nisu bili slijepi da uoče priliku. Fezana je sad već dvije godine plaćala danak kralju Ramiru od Valleda. Almalik to nije mogao odbiti, ne ako je želio izbjeći rizik rata s najjačim od svih jaditskih kraljeva dok istovremeno nadzire gradove svoga rastrzanog carstva i izlazi na kraj s odmetnutim bandama što su lutale južnim bregovima i kraljem Badirom od Ragose koji je dovoljno bogat da unajmi svoje vlastite plaćenike. Ramiro od Valleda možda je vladao grubim društvom pastira i primitivnih seljaka, ali bilo je to također i društvo organizirano za ratovanje, i s Konjanicima Jada nije bilo šale. Samo je snaga kalifa Al-Rassana, najutjecajnija sila u Silvenesu kroz tri stotine godina, bila dovoljna da osvoji većinu poluotoka i ograniči Jadite na sjever - a i to je ograničavanje zahtijevalo napad za napadom kroz visoravni ničije zemlje, i nije svaki napad bio uspješan.

Ako tri jaditska kralja ikad prestanu ratovati jedan s drugim, brat protiv ujaka protiv brata, pomisli Jehana, kartadski pobjednički Lav - zajedno s manjim kraljevima Al-Rassana - mogao bi se ubrzo naći

zauzdan i uškopljen.

Što ne bi nužno bila dobra stvar.

Još jedna ironija, s gorčinom u svome okusu. Činilo se da se mora nadati preživljavanju čovjeka kojeg je mrzila kao nikog drugog. Svi vjetrovi možda donose kišu za Kindathe, ali ovdje među Ašaritima Al-Rassana imali su prihvaćanje i mir. Nakon stoljeća lutanja zemljom kao što su njihovi mjeseci lutali nebesima, to je i te kako mnogo značilo. Teško oporezovani, vezani ograničavajućim zakonima, svejedno su mogli živjeti slobodno, tražiti svoju sreću, klanjati se kako su htjeli, i bogu i njegovim sestrama. A neki od Kindatha čak su se i uzdigli visoko na dvorovima malih kraljića. Nijedan Kindath nije se uzdigao visoko među savjetima Djece Jada na ovome poluotoku. Jedva da ih je uopće i ostalo na sjeveru. Povijest - a imali su dugu povijest - naučila je Kindathe da će možda biti otrpljeni ili čak i prihvaćeni među Jaditima kad su vremena obilna i mirna, ali kad se nebesa smrače, kad stignu kišni vjetrovi, Kindathi su opet birali Lutalice. Bili bi prognani, ili nasilno preobraćeni, ili bi umirali u zemljama u kojima je sunčani bog imao prevlast.

Danak - parias - je prikupljala skupina sjevernjačkih konjanika, dvaput godišnje. Fezana je skupo plaćala cijenu smještaja preblizu zemljama tagre.

Pjesnici su sad tri stotine godina Kalifata nazivali Zlatnim Dobom. Jehana je čula pjesme i govorene stihove. U tim nestalim danima, koliko god su ljudi možda stenjali pod apsolutnom moći ili ekstravagantnim sjajem dvora u Silvenesu, s vadžijima u hramovima koji su naricali nad dekadentnošću i svetogrđem, u vrijeme napada

drevni putovi prema sjeveru vidjeli su prolaz okupljenih vojski Al-Rassana, i njihov povratak s plijenom i robovima.

Sad više nikakva ujedinjena vojska nije odlazila na sjever u ničiju zemlju, a ako stepe tih praznih prostora i budu u bilo kakvo skorije vrijeme vidjele neke veće skupine vojnika, bilo je vjerojatnije da će to biti Konjanici Jada, sunčanog boga. Jehana se skoro mogla uvjeriti da su čak i oni posljednji, nemoćni kalifi njena djetinjstva bili simboli zlatnog vremena.

Stresla je glavom i odvrátila pogled od plaćenika. Sljedeći na redu bio je radnik iz kamenoloma; pročitala je njegovo zanimanje u kredno bijeloj prašini koja mu je prekrivala odjeću i ruke. Također je pročitala, neočekivano, podagru u njegovu usukanom licu i nespretnom nagibu njegova položaja, čak i prije nego što je pogledala gust, mliječni uzorak urina koji joj je pružio. Bilo je čudno da takav radnik ima podagru; u kamenolomima su uobičajeni problemi bili grlo i pluća. S iskrenom znatiželjom pogledala je od bočice natrag do čovjeka.

Kako se dogodilo, kamenolomac je bio pacijent kojeg Jehana nikad nije izliječila. Isto je, zapravo, vrijedilo i za kožarevo dijete.

Poveća kesa s novcem pala je na tezgu pred njom.

„Oprostite mi za ovakav upad, doktorice“, rekao je jedan glas. „Smijem li si dopustiti da vam oduzmem nešto vremena?“ Blagi tonovi i dvorski izgovor bili su nespojivi s trgovištem. Jehana podigne pogled. Ovo je bio, shvatila je, čovjek koji se prije bio nasmijao.

Izlazeće sunce bilo je iza njega, tako da joj je prvi pogled bio ocrtan naspram svjetla i neprecizan: glatko izbrijano lice po trenutnoj dvorskoj modi, smeđa kosa. Nije mu mogla jasno vidjeti oči. Mirisao je

na parfem i nosio mač. Što je značilo da je iz Kartade. Mačevi su bili zabranjeni građanima Fezana, čak i unutar njihovih vlastitih zidova.

S druge strane, ona je bila slobodna žena koja se bavi svojim legalnim poslom na svom vlastitom radnom mjestu, i zbog Almalikovih darova njenu ocu nije imala potrebe da se hvata bilo kakve kese, pa čak i obilne, kakva je ova očito bila.

Raspaljena, povrijedila je protokol toliko da podigne kesu i dobaci je natrag čovjeku. „Ako imate potrebu za liječničkom pomoći, onda mi ne oduzimate vrijeme. Zato sam i ovdje. Ali, primijetit ćete, ima još ljudi koji su na redu prije vas. Kad, s vremenom, vi dospijete na početak ovoga reda, bit će mi drago da vam pomognem kako god mogu.“ Da je bila manje bijesna, nasmijalo bi je kako je njeno vlastito izražavanje postalo ukočeno. Još uvijek ga nije mogla jasno vidjeti. Kamenolomac je uznemireno skliznuo na jednu stranu.

„Zaista se bojim da nemam vremena za bilo koju drugu mogućnost“, promrmljao je Kartadanin. „Morat ću vas oteti vašim pacijentima ovdje, i zbog toga vam nudim kesu kao nadoknadu.“

„Oteti me?“ odreže Jehana. Podigla se na noge. Uzrujanost je ustuknula pred bijesom. Nekoliko Muwardija, shvatila je, sad se polako kretalo prema njenu kiosku. Bila je svjesna Velaza ravno iza sebe. Morat će biti pažljiva; on bi za nju izazvao bilo koga. Dvoranin se umirujuće nasmiješio i hitro podigao ruku u rukavici.

„Otpratiti vas, trebao sam tako reći. Preklinjem vas za oprost. Skoro sam zaboravio da se nalazim u Fezani, gdje takve sitnice imaju veliko značenje.“ Činilo se da je više zabavljen cijelom situacijom nego išta drugo, i to ju je još više razbjesnulo.

Sad kad je ustala dobro ga je vidjela. Oči su mu bile plave, kao njene - pojava jednako neobična među Ašaritima kao i među Kindathima. Kosa mu je bila gusta, skovršana na vrućini. Bio je vrlo skupocjeno obučen, s prstenjem na nekoliko prstiju u rukavicama i jednom jedinom bisernom naušnicom koja je sigurno vrijedila više nego zbroj zemaljskih posjeda svih koji su stajali u redu pred njom. Još dragulja ukrašavalo je njegov pojas i balčak mača; neki su bili posijani čak i u kožne cipele na njegovim stopalima. Kicoš, pomisli Jehana, ishitreni dvorski kicoš iz Kartade.

No mač mu je bio pravi, ne simboličan, a oči su mu, sad kad je gledala u njih, bile uznemirujuće izravne.

Jehanu su odgojili, i otac i majka, da poštovanje pruža tamo gdje je zaslužen i zaradeno, i nigdje drugdje.

„Takve 'sitnice', kako nazivate običnu pristojnost, trebale bi biti jednako važne u Kartadi kao što su i ovdje“, rekla je odmjereno. Nadlanicom je odgurnula pramen kose iz očiju. „Ja sam ovdje na tržnici dok ne odzvone podnevna zvona. Ako vam je zaista potrebna privatna posjeta pogledat ću svoje poslijepodnevne obveze i vidjet ću kad vas mogu primiti.“

Pristojno je stresao glavom. Prišla su im dvojica vojnika lica skrivenih žarovima. „Kako što sam, vjerujem, i spomenuo, nemamo vremena za to.“ Još uvijek se činilo da ga nešto zabavlja. „Trebao bih možda reći da nisam ovdje zbog neke vlastite boljetice, koliko god bi svakome čovjeku bilo ugodno naći se pod vašom njegom.“ Začuo se žubor smijeha.

Jehani nije bilo smiješno. Znala je kako izaći na kraj s takvim

stvarima, i upravo se spremala to i učiniti, ali Kartadanin je produžio bez zastajkivanja: „Upravo dolazim iz kuće jednog vašeg pacijenta. Husariju ibn Musi je loše. Moli vas da dođete do njega još tijekom jutra, prije nego što u dvorcu počne svečanost posvećenja, tako da ne bude prisiljen propustiti predstavljanje princu.“

„Oh“, reče Jehana.

Ibn Musa imao je kamenac u bubrezima, koji se stalno ponovno pojavljivao. Bio je pacijent još njena oca, i jedan od prvih koji su je prihvatili kao Išakova nasljednika. Bio je bogat, mekan kao svila kojom je trgovao, i uživao je u začinjenoj hrani mnogo više nego što je bilo zdravo za njega. Bio je osim toga ljubazan, iznenađujuće skroman, inteligentan, i njegovo rano poklanjanje povjerenja bilo je vrlo značajno za njenu praksu. Jehana ga je voljela, i brinula je za njega.

Bilo je sigurno, s obzirom na njegovo bogatstvo, da će se trgovac svilom naći na popisu građana počašćenih pozivom da upoznaju princa Kartade. Neke su stvari tako postale jasnije. Ne sve.

„Zašto je poslao vas? Ja poznam većinu njegovih ljudi.“

„Ali nije me poslao“, uzvratio je čovjek s neusiljenom otmjenošću. „Ponudio sam se da dođem. Upozorio me na vaš svakotjedni posao na tržnici. Biste li otišli sa svoga štanda na zahtjev nekog sluge? Pa čak i nekog koga poznajete?“

Jehana je morala stresti glavom. „Samo zbog porođaja ili neke nesreće.“

Kartadanin se nasmiješio, pokazujući bijele zube naspram preplanulog, glatkog lica. „Ibn Musa za sada, hvala budi Ašaru i svetim zvijezdama, nije u drugom stanju. Niti ga je zapala neka tužna

nezgoda. Njegovo stanje je nešto od čega ste ga, koliko znam, već i prije bili liječili. Kune se da nitko drugi u cijeloj Fezani ne zna olakšati njegove patnje. A danas je, naravno, jedan... poseban dan. Nećete li samo ovaj jedini put odstupiti od svoga običaja i udijeliti mi čast da vas otpratim do njega?“

Da joj je ponovno ponudio kesu, bila bi odbila. Da nije djelovao mirno i vrlo ozbiljno dok je očekivao njezin odgovor, bila bi odbila. Da se radilo o bilo kome osim o Husariju ibn Musi koji je molio njenu pomoć...

Razmišljajući kasnije o tome, Jehana je bila svjesna da je i najmanji pokret toga trena mogao sve promijeniti. Tako je lako bila mogla reći tom ugladenom, profinjenom Kartadaninu da će se ibn Musi posvetiti kasnije istoga dana. Da je to učinila - pomisao je bila neizbježna - imala bi sasvim drugačiji život.

Bolji ili lošiji? Nitko, ni čovjek ni žena, ne bi mogao odgovoriti na to pitanje. Vjetrovi su puhali, donoseći kišu, ali ponekad isto tako i razdirući niske, tmurne oblake i dopuštajući da se ugleda procvat izlaska ili zalaska sunca, gledajući s nekog visokog mjesta, ili one svijetle, oštre, jasne noći kad bi i plavi mjesec i onaj bijeli djelovali kao kraljice što jašu preko neba posutog zvijezdama kao svjetlucavim uresima.

Jehana je uputila Velaza da zatvori i zaključa kiosk i dođe za njom. Rekla je svima onima koji su još stajali u redu neka Velazu ostave svoja imena, te da će ih pregledati besplatno, u svojoj ambulanti ili idućeg tjedna na tržnici. Zatim je uzela svoju bočicu za urin i dopustila strancu da je povede prema ibn Musinoj kući.

Stranac.

Stranac je bio Ammar ibn Khairan iz Aljaisa. Pjesnik, diplomat, ratnik. Čovjek koji je ubio posljednjeg kalifa Al Rassana. Doznala je njegovo ime kad su stigli do kuće njena bolesnika. Bio joj je to prvi veliki šok toga dana. Nikad nije uspjela odlučiti bi li bila pošla s njim, da je znala.

Drukčiji život, da nije otišla. Manje vjetrova, manje kiše. Možda ni jedan od prizora što se nude onima koji stoje na visokim, vjetrovitim mjestima ovoga svijeta.

Ibn Musin majordom smjesta ih je pustio da uđu i zatim ulizivački pozdravio njena pratioca po imenu, skoro zastrugavši glavom po podu od dubine poklona, prosipajući izraze zahvalnosti poput ružinih latica. Kartadanin je uspio umetnuti tihu ispriku što se nije predstavio, a onda joj ponudi vlastiti kratak naklon. Nije bilo uobičajeno klanjati se kindathskim nevjernicima. Zapravo, prema sudu vadžija, to je Ašaritima bilo zabranjeno, i kažnjivo javnim bičevanjem.

Nije bilo vjerojatno da će se draguljima urešen čovjek koji joj se poklonio tako skoro naći pod bičem. Jehana je znala tko je on čim mu je čula ime. Ovisno o načinu gledanja na stvari, Ammar ibn Khairan bio je jedan od najslavnijih, ili jedan od najozloglašnijih ljudi na cijelom poluotoku.

Govorilo se, i pjevalo, kako se, tek stasao u muškarca, sam popeo preko zidina Al-Fontine u Silvenesu, ubio tucet stražara koji su bili unutra, probio kroz Vrt čempresa da ubije kalifa, i zatim si opet oružjem iskrčio izlazak, posve sam, s mrtvim tijelima rasutim oko sebe. Za ovu uslugu, zahvalni novoproglašeni kralj u Kartadi smještaje

nagradio ibn Khairana velikim bogatstvom i, tijekom godina, sve većom moći, uključujući tu, odnedavna, i službenu ulogu prinčeva staratelja i savjetnika.

Taj je status nosio sa sobom jednu drugu vrst moći. I previše moći, šaputali su neki. Almalik od Kartade bio je prijek, prepreden, ljubomoran čovjek i nigdje se nije spominjalo, istinu govoreći, da je baš pretjerano privržen svome najstarijemu sinu. Niti se za princa znalo da luduje za svojim ocem. To je situaciju činilo nestabilnom. Govorkanja koja su okruživala raskalašenog, upadljivog Ammara ibn Khairana - a njega su uvijek okruživala neka govorkanja - kroz proteklu su godinu bila ponešto promijenjene naravi. Premda nijedno od njih nije nudilo ni približno objašnjenje zašto bi se taj čovjek ponudio da osobno ode po liječnika jednom fezanskom trgovcu svilom, samo zato da taj trgovac ne bi propustio dvorsko primanje. Što se toga ticalo, Jehana se mogla poslužiti samo jedva prikrivenim nagovještajem zabavljenosti na ibn Khairanovu licu kao nečim što bi joj dalo naslutiti objašnjenje - a ni to baš nije bila bogzna kakva pomoć.

U svakom slučaju, izbacila si je sve suvišne stvari iz glave, uključujući tu i ibn Khairanovu uznemirujuću prisutnost, čim je ušla u spavaću sobu i ugledala svog dugogodišnjeg pacijenta. Jedan pogled bio je dovoljan.

Husari ibn Musa ležao je u krevetu, poduprt mnoštvom jastuka. Jedan rob energično je mahao lepezom po zraku, trudeći se da rashladi sobu i njena ojađenog stanara. Ibn Musu se ne bi moglo nazvati junačnim čovjekom. Lice mu je bilo blijedo, suze su mu tekle niz obraze, stenjao je od bolova koje je trpio i još gorih bolova koje je

očekivao.

Njen ju je otac naučio da nisu samo hrabri i odlučni ti koji zaslužuju sućut liječnika. Patnja bi stigla i bila bi stvarna, kako god bi građa i narav pojedinog čovjeka odgovarale na nju. Jedan pogled na njena pacijenta u bolovima bio je dovoljan da se Jehana naglo usredotoči i zaboravi na svoju uznemirenost.

Hitro prišavši krevetu, Jehana je odabrala najodlučniji ton svoga glasa. „Husari ibn Musa, vi danas ne idete nikamo. Poznate ove simptome isto tako dobro kao i ja. Što ste mislili? Da ćete iskočiti iz kreveta, zajahati mulu i odjuriti na primanje?“

Krupni čovjek na krevetu bijedno je zaječao na samu pomisao o takvim naporima i uhvatio je za ruku. Dugo su se već poznavali; dopustila mu je. „Ali Jehana, ja moram ići. To je događaj godine za Fezanu. Kako bih mogao propustiti tako nešto? Što da učinim?“ „Možete poslati izraze svog najiskrenijeg žaljenja i obavijestiti ih kako vam je liječnik odredio da ostanete u krevetu. Ako iz nekog nastranog razloga želite nuditi i pojedinosti, možete uputiti svoga slugu da im kaže kako ćete još ovog popodneva ili večeri ispustiti kamen usred strahovitih bolova, zauzdanih samo lijekovima koji će vam onemogućiti da stojite na nogama ili čak suvislo govorite. Ako, predviđajući takvo stanje, još uvijek želite prisustvovati kartadanskoj svečanosti, mogu samo zaključiti kako vam se um već poremetio od bolova. Ako želite biti prva osoba koja će pasti mrtva u novom krilu dvorca, to ćete morati učiniti protivno mojim odredbama.“

Većinom se u razgovoru s njim služila ovakvim tonom. Zapravo, morala je to činiti s mnogo svojih pacijenata. U liječnici ženi, muškarci

su, pa čak i oni moćni, često izgleda željeli čuti svoje majke kako izdaju naređenja. Išak je poslušnost svojim savjetima pridobivao ozbiljnošću svoga držanja i snagom svoga zvučnoga, lijepog glasa. Jehana - žena, i još k tome mlada - morala je razviti vlastite metode.

Ibn Musa okrenuo je očajno lice prema kartadskome dvoraninu. „Vidite?“ rekao je žaleći se. „Što mogu s takvim liječnikom?“

Ammar ibn Khairan i opet je djelovao zabavljeno. Jehana je otkrila kako joj ozlijeđenost pomaže da izađe na kraj s prethodnim osjećajem da će je njegova osobnost progutati. Još uvijek nije imala pojma što je to čovjeku u cijeloj ovoj situaciji tako zabavno, osim ako se nije radilo naprosto o uobičajenoj pozi i ponašanju ciničnog dvoranina. Možda mu je dosadila uobičajena dvorska rutina, božje sestre znaju da bi njoj brzo dojadila.

„Mogli biste se obratiti nekom drugom liječniku, pretpostavljam“ rekao je ibn Khairan, zamišljeno gladeći bradu. „Ali rekao bih, premda prema vrlo kratkom iskustvu, da ova predivna mlada žena točno zna što govori.“ Obasjao ju je još jednim sjajnim osmijehom. „Morat ćete mi ispričati gdje ste učili, kad jednom budemo imali više vremena.“

Jehani se nije sviđalo da je se promatra kao ženu dok je u svojoj ulozi liječnika. „Nemam što pričati“, rekla je kratko. „U inozemstvu na sveučilištu Sorenica u Batiari, sa ser Rezzonijem, dvije godine. Zatim ovdje s mojim ocem.“

„Vašim ocem?“ upitao je uljudno.

„Išak ben Yonannon“, rekla je Jehana, i bila duboko zadovoljna vidjevši kako je to izazvalo reakciju koju nije mogao prikriti. Od dvoranina u službi Almalika od Kartade naprosto je morala dobiti

odgovor na spomen Iškova imena. Nije to bila nikakva tajna, priča o tome što se dogodilo.

„Ah“, rekao je Ammar ibn Khairan tiho, podigavši obrve. Na tren ju je proučavao. „Sad vidim i sličnost. Imate očeve oči i usta. Trebao sam već i prije uočiti vezu. Znači da ste dobili bolje obrazovanje ovdje nego u Sorenici.“

„Drago mi je što, po svemu sudeći, odgovaram vašim zahtjevima“, reče Jehana suho. On se opet osmjehnuo, neuznemiren, i zapravo prilično očito uživajući u njenim pokušajima da ga uvrijedi. Iza njega, Jehana je vidjela kako su se majordomova usta razjapila pred njenom drskošću. Naravno, njih je Kartadanin ispunjavao strahopoštovanjem. Jehana je pretpostavljala da bi to trebalo vrijediti i za nju. Iskreno govoreći, i osjećala je udivljenje prema strancu, i to ne baš malo. No, s druge strane, nitko to nije morao baš doznati.

„Gospodar ibn Khairan bio je veoma velikodušan trošeći svoje vrijeme na mene,“ promrmljao je slabašno Husari s kreveta. „Došao je jutros prema dogovoru, da pogleda neke svile koje je želio kupiti i našao me ovako kao što vidiš. Kad je doznao kako se bojim da neću danas popodne moći doći na primanje, ustvrdio je da je moja prisutnost važna“ - bilo je ponosa u njegovu glasu, uočljivog čak i kroz bol - „i ponudio je da pokuša namamiti moga tvrdoglavog liječnika da dođe k mojoj postelji.“

„I sad je vaš liječnik ovdje, i tvrdoglavo zahtijeva neka svi u ovoj sobi osim jednog roba i majordoma budu ljubazni i izađu.“ Jehana se okrenula Kartadaninu. „Sigurna sam da vam neki od ibn Musinih nadglednika može pomoći u vašem interesu za svilu.“

„Nedvojbeno“, rekao je čovjek mirno. „Pretpostavljam, dakle, da ste uvjerenja kako vaš pacijent ne bi smio danas po podne doći na poklonstvo princu?“

„Mogao bi tamo i umrijeti“, reče Jehana otvoreno. Bila je to prilično nevjerojatna, ali ipak stvarna mogućnost, a ponekad je trebalo ljude šokom natjerati da se povinuju liječničkim naredbama.

Kartadanin nije bio šokiran. Ako išta, činilo se da je opet u vlasti onog svog privatnog izvora zabavljenosti. Jehana je začula neki zvuk iza vrata. Stigao je Velaz, s njenim lijekovima.

Ammar ibn Khairan je čuo isti zvuk. „Vi imate posla. Ja ću se oprostiti, prema vašem zahtjevu. Kako ne raspoložem nikakvom boljeticom koja bi mi omogućila da provedem dan na vašoj njezi, bojim se da ću morati prisustvovati posvećenju u dvorcu.“ Okrenuo se čovjeku u krevetu. „Ne morate slati nikakve poruke, ibn Musa. Ja ću sam prenijeti vaše izraze žaljenja, zajedno s izvještajem o vašem stanju. Nitko se neće uvrijediti, vjerujte mi. Nitko živ, a princ Almalik najmanje od svih, ne bi želio da umrete ispuštajući kamen u novome dvorištu.“ Poklonio se ibn Musi, a zatim i drugi put i Jehani - na majordomovo očito nezadovoljstvo - i povukao se. Nastao je trenutak tišine. Usred mrmora trgovišta ili hrama, sjetila se Jehana neočekivano, govorkalo se kako su se visokorođene dame iz Kartade - a i neki od muškaraca, dodavalo se šapatom - znale međusobno opasno povrijediti u svadama oko društva Ammara ibn Khairana. Dvoje je ljudi i poginulo, ili možda troje?

Jehana se ugrizla za usnicu. Stresla je glavom kao da je hoće raščistiti, zapanjena samom sobom. To je bilo najobičnije,

najbesposlenije ogovaranje, kako joj je to sad palo na pamet, ona vrsta govorkanja kakvoj nikad u životu nije obraćala nikakve pozornosti. Trenutak kasnije, Velaz je užurbano ušao u sobu i ona prione na posao, zahvalna, baveći se svojim pozivom. Ublažiti bol, produžiti život, ponuditi nadu u olakšanje tamo gdje bi ga se inače teško moglo pronaći.

Stotinu i trideset i devet građana Fezane okupilo se toga poslijepodneva u najnovijem krilu dvorca. Kroz čitav Al-Rassan, nedugo poslije, ono što bude uslijedilo postat će poznato kao Dan jarka. Evo kako je to bilo.

Novodovršeni dio fezanskog dvorca bio je vrlo neobične i osebujne građe. Velika spavaonica namijenjena smještaju novih muwardijskih snaga vodila je u podjednako veliku blagovaonicu za njihovu prehranu, i priključeni hram za molitve. Ozloglašeni Ammar ibn Khairan, koji je pratio goste kroz ove prostorije, bio je previše pristojan a da bi izrijeком spomenuo razlog za dodatnu vojnu prisutnost u Fezani, no ni jednom od okupljenih gradskih uglednika nije moglo promaći značenje tako znatnih pojačanja.

Ibn Khairan je, nudeći neosporno duhovite i besprijekorno pristojne komentare, bio također i previše diskretan da privuče ičiju pažnju, osobito za vrijeme proslave, na sve jasnije znakove nemira i subverzije u gradu. Određeni broj onih koji su prolazili kroz dvorac, međutim, izmjenjivao je među sobom zabrinute, prikrivene poglede. Sve što su gledali očito je bilo predviđeno da djeluje zastrašujuće.

Zapravo, bilo je i nešto više od toga.

Neobična priroda grade novog krila postala je još očitija kad su -

raskošno odjeveno krdo bogatih ljudi - prošli kroz blagovaonicu do početnog dijela drugog hodnika. Uski tunel, objasnio je ibn Khairan, zamišljen u obrambene svrhe, vodi do dvorišta u kojem će vadžije provesti posvećenje i u kojem Princ Almalik, nasljednik častohlepnog kartadskog kraljevstva, već čeka da ih primi. Aristokrate i najuspješnije trgovce Fezane muwardijski su vojnici jednog po jednog pratili niz taj tamni hodnik. Približivši se njegovu kraju svatko bi od njih, kad bi na njega došao red, ugledao samo zasljepljujuće svjetlo sunca. Svaki od njih tamo bi zastao, žmirkajući, gotovo obnevidio na pragu svjetlosti, dok bi senešal najavljivao njihova zapisana imena s ugodnom zvučnošću.

Kad bi prošli, još trepćući, u zasljepljujuće svjetlo i koraknuli naprijed da se poklone nejasnom, u bijelo zamotanom obrisu koji je sjedio na jastucima usred dvorišta, svakome od gostiju jedan od dvojice muwardijskih vojnika što su stajali sa svake strane izlaznog luka odrubio bi glavu.

Muwardiji, kojima ovakve stvari i nisu baš bile strane, uživali su u svome poslu možda i više nego što su trebali. Nije, naravno, bilo nikakvih vadžija koji bi čekali u dvorištu; dvorac je dobivao drukčiju vrstu pomazanja.

Jedan po jedan, kroz čitavo prevrelo, kristalno čisto ljetno popodne, elita fezanskoga društva upućivala se niz taj tamni, hladovit tunel, a zatim, zasljepljena ponovnim izlaskom na sunce, slijedila zvonku objavu svoga imena što bje čuli od senešala u bijelo dvorište gdje su ginuli. Muwardiji su bili brižno odabrani. Nije bilo nikakvih propusta. Nitko nije povikao.

Tijela koja bi padala hitro bi zgrabili drugi plemenski ljudi i odvukli ih na suprotni kraj dvorišta, gdje se jedan okrugao toranj nadnosio nad novi jarak stvoren skretanjem obližnje rijeke Tavares. Mrtva tijela bila su bacana u vodu s nižih prozora tornja. Odrubljene glave nehajno su se gomilale na krvavoj hrpi nedaleko od mjesta gdje je sjedio princ Kartade, navodno čekajući da primi najistaknutije građane tog najjogunastijeg od svih gradova kojima će jednog dana vladati, ako pozivi dovoljno dugo.

A u stvari, princ, čiji odnosi s njegovim ocem zaista nisu bili baš posve srdačni, nije bio unaprijed upoznat s ovim središnjim, dugo planiranim dijelom popodnevnog programa. Kralj Almalik od Kartade nije imao samo jednu namjeru u onome što je učinio tog dana. Princ je, zapravo, čak bio i upitao gdje su vadžije. Nitko mu nije znao odgovoriti. Nakon što se prvi čovjek pojavio i bio posječen, princ nije postavljao nikakvih daljnjih pitanja.

Negdje u polovici skoro nečujnog smrtonosnog popodnevnog prolaska pod zažarenim suncem, otprilike u isto vrijeme kad su se lešinari počeli skupljati u većem broju, kružeći iznad vode, neki od vojnika u sve krvavijem dvorištu opazili su neki čudan, ružan trzaj iznad prinčeva lijevog oka. Za Muwardije, to je bio samo prijezira vrijedan znak slabosti. No ipak je ostao na svome jastuku, primijetili su. I nije se nijedanput pomakao, niti progovorio, dok se cijela stvar nije završila. Odgledao je stotinu trideset i devet ljudi kako umiru dok mu pružaju službeni poklon.

Nikad se više nije riješio tog nesvjesnog trzaja. U trenucima napetosti ili oduševljenja tik bi se vratio, nepogrešiv znak za one koji

su ga dobro poznavali da prolazi kroz neke snažne osjećaje, ma koliko se on trudio prikriti tu činjenicu. Bio je to također i neizbježan podsjetnik - jer uskoro će cijeli Al-Rassan doznati ovu priču - na krvlju natopljeno ljetno popodne u Fezani.

Poluotok je vidio svoju mjeru nasilnih djela, od vremena ašaritskih osvajanja i još prije toga, ali ovo je bilo nešto posebno, nešto što se pamti. Dan jarka. Jedno od naslijeđa Almalika I, Lava iz Kartade. Dio baštine njegova sina.

Pokolj nije završio sve dok peta zvona nisu opet pozvala sve vjernike k molitvi. Do tada, broj ptica iznad rijeke i jarka jasno je pokazivao da se događa nešto vrlo loše. Nekolicina radoznale djece izašla je izvan zidina i krenula kružno prema sjeveru da vide što to privlači toliko ptica. Oni su odnijeli vijest natrag u grad. U vodi je bilo bezglavih tijela. Nedugo nakon toga, u kućama i na ulicama Fezane počelo je naricanje.

Takvi uznemirujući zvuči naravno nisu prodrli kroz zidove dvora, a ptice se nije moglo vidjeti iz lijepe, nadsvođene blagovaonice.

Nakon što je i posljednji od okupljenih gostiju prošao svojim putem kroz tunel, Ammar ibn Khairan, čovjek koji je ubio posljednjeg kalifa Al-Rassana, sam se uputio niz hodnik do dvorišta. Sunce je dotad već bilo skrenulo na zapad; svjetlo prema kome je koračao kroz dugu, prohladnu polutamu bilo je blago, puno dobrodošlice, skoro vrijedno stihova.

Nakon što je nekako izašao na kraj s poražavajućim iskustvom na samom početku njihova puta na jug, Alvaru se putovanje počelo činiti najdivnijim doživljajem u njegovom životu. To nije bilo nimalo iznenađujuće; već je godinama bio sanjao o ovome, a stvarnost ne mora nužno uvijek satrti mladenačke snove. U najmanju ruku, bar ne odmah.

Da je bio manje razuman, možda bi bio dopustio jači zamah sanjarenju koje ga je nakratko bilo zaokupilo kad su krenuli nakon jutarnje molitve, petog jutra koje su dočekali južno od rijeke Duric: da je umro i stigao, milošću Jadovom, u Raj ratnika, i da će mu biti dopušteno jahati iza Rodriga Belmonta, Satnika, kroz ljetne ravnice i pašnjake, zauvijek.

Rijeka je ostala daleko iza njih, kao i zidovi Karkasije. Prošli su kraj drvenih ograda utvrda Baeza i Lobar, malih, tek izleglih predstraža usred ništavila. Četa je sad jahala kroz divlje, visoke, ogoljene poteze ničije zemlje, s prašinom koja se podizala za njima i suncem koje ih je udaralo odozgo. Pedeset Jadovih vlastitih Konjanika, koji putuju prema opjevanim ašaritskim gradovima na zapovijed kralja Valleda.

A mladi Alvar de Pellino bio je jedan od te pedesetorice, odabran, nakon što je proveo jedva godinu dana među konjanicima u Esterenu, da bude u pratnji velikog Rodriga - Satnika osobno - na misiji prikupljanja danka u Al-Rassanu. Dogadala su se čuda na ovome svijetu, zaista, podarena bez ikakvog objašnjenja, osim ako to nije bio odgovor boga iza sunca na molitve njegove majke kad je onomad hodočastila na otok svete Vasce.

Budući da je to postojalo kao mogućnost, svakoga jutra u zoru, Alvar bi se okrenuo istoku za molitvu i ponudio bi Jadu svoju zahvalu puna srca, iznova se zaklinjući na željezo mača što mu ga je bio dao njegov otac, da će se pokazati dostojnim božjega povjerenja. I, naravno, Satnikova.

Bilo je tako mnogo mladih konjanika u vojsci Kralja Ramira. Jahači iz cijelog Valleda, neki s raskošnim oklopima i predivnim konjima, neki kojima se podrijetlo protezalo natrag sve do Onih Starih koji su bili vladali čitavim poluotokom i nazvali ga Esperana, i koji su prvi naučili istinu o sunčanom bogu i izgradili ravne putove. I skoro svaki od tih ljudi bio bi gladovao tjedan dana, odrekao bi se žena i vina, ozbiljno bi razmotrio mogućnost umorstva za priliku da uči pod Satnikom, da se nade pod hladnim, sivookim pogledom Rodriga Belmonta, na čitava tri tjedna. Da bude, pa makar samo za ovu jednu misiju, ubrojan u sastav njegove čete.

Čovjek smije sanjati, shvaćate. Tri tjedna mogu biti i samo početak, za kojim može uslijediti još mnogo toga, svijet se može otvoriti poput oguljene i raščetvorene naranče. Mladi konjanik može noću ležati na svome sedlenome pokrivaču i gledati gore u sjajne zvijezde kojima se klanjaju sljedbenici Ašarovi. Može zamišljati samog sebe kako si mačem probija svijetli put kroz redove nevjernika, da bi samoga Satnika spasio od pogibli i smrti, kako ga Rodrigo izdvaja i pozdravlja usred žara bitke, a zatim kasnije, pobjednosno, kako sjedi uz Satnika pijući nerazvodnjeno vino, počašćen i dobrodošao u njegovu društvu.

Svaki mladi čovjek smije sanjati, zar ne?

Problem se, za Alvara, sastojao u tome što su takve, neodoljivo ugodne slike posustajale, u skoro potpunoj noćnoj tišini, ili kroz duge ritmove teškog dnevnog jahanja pod božjim suncem, pred neugodno živim, bolnim sjećanjem na ono što se dogodilo onoga jutra kad su krenuli iz Esterena. Pred prisjećanjem, iznad svega, na trenutak kad je mladi Alvar de Pellino - zjenica oka, ponos i dika svojih roditelja i triju sestara - odabrao potpuno pogrešno mjesto da si otkopča hlače i olakša se prije nego što se četa uspne u sedla.

Trebao je to biti savršeno razuman postupak.

Bili su se okupili u zoru, u novoizgrađenom pokrajnjem dvorištu palače u Esterenu. Alvar se, skoro obeznanjen od uzbuđenja i istovremenog nastojanja da ga ne pokaže, trudio ostati što je moguće više neprimijećen. Nije on po prirodi bio ni stidljiv ni strašljiv mladić, ali čak i sad, u samom trenutku polaska, dio njega se bojavao, s nezdravom tjeskobom, da bi, ako ga netko - recimo Lain Nunez, Satnikov stari ratni drug - primijeti, mogao Alvarovu prisutnost proglasiti očitom pogreškom neke čudne vrste, i ostaviti ga za sobom. Njemu, naravno, tada ne bi preostalo ništa drugo osim da se ubije.

Sa pedeset ljudi, konjima i tovarnim mulama u skućenom prostoru dvorišta nije bilo teško ostati neprimijećenim. U dvorištu je bilo ugodno svježije; pojava koja bi mogla zavarati nekog stranca na poluotoku, recimo plaćenika iz Ferrieresa ili Waleske. Kasnije će biti jako vruće. Alvar je to znao. Ljeti je uvijek bilo vruće. Bilo je vrlo bučno a ljudi su žurili tamo i ovamo noseći drvene letve, alate, škriputava kolica prepuna cigli. Kralj Ramiro proširivao je svoju palaču.

Alvar je provjerio svoje sedlo i bisage po dvadeseti put i brižno

pazio da ne susretne ničiji pogled. Trudio se da izgleda stariji nego što je zaista bio, da ostavi dojam kako mu je, ako išta, tako rutinska misija kao što je ova pomalo dosadna. Bio je dovoljno pametan da ne povjeruje kako je ikoga uspio zavarati.

Kad je grof Gonzalez de Rada nenajavljeno ušetao u dvorište, odjeven u grimizno i crno - čak i u zoru i među konjima - Alvar je osjetio kako se njegova grozničava uzbuđenost penje do još više razine. Nikad prije nije vidio pristava Valleda, osim iz daljine. Kratak trenutak tišine pao je na Rodrigovu četvu, a kad se metež njihovih priprema nastavio bio je skoro neprimjetno promijenjene vrste. Alvar je osjetio podbadaње neizbježne znatiželje i odlučio da mu se pokuša oprijeti.

Vidio je kako su Satnik i Lain Nunez primijetili grofov dolazak i izmijenili poglede. Rodrigo se malo udaljio od ostalih da pričekava dolazak čovjeka koji ga je zamijenio na položaju pristava Valleda, kad je okrunjen kralj Ramiro. Grofova pratnja zastala je na promrmljanu zapovijed i Gonzalez de Rada prišao im je sam. Široko se nasmiješio. Satnik nije, primijetio je Alvar. Iza Rodriga, Lain Nunez naglo je okrenuo glavu i odmjereno pljunuo u prašinu dvorišta.

U tom trenutku, Alvar je zaključio kako bi bilo neodgojeno i dalje ih promatrati, pa makar i krajičkom oka - kao što je zamijetio da ostali rade, pretvarajući se da su zaposleni oko svojih konja ili opreme. Jedan Konjanik Jada, rekao je samome sebi odlučno, nema se što petljati u riječi i poslove velikaša. Alvar je čedno okrenuo leđa predstojećem susretu i otišao u ugao dvorišta da se posveti svome vlastitome hitnom poslu sam, zaklonjen bokom jednih kola sa sijenom.

Zašto su grof Gonzalez de Rada i ser Rodrigo Belmonte odlučili da zajedno odšetaju, tren kasnije, u hlad tih istih kola, zauvijek će ostati jedan od neiscrpnih misterija svijeta kojeg je stvorio Jad, bar što se ticalo Alvara de Pellina.

Za tu dvojicu ljudi u sva se tri jaditska kraljevstva Esperane znalo da nimalo ne ljube jedan drugog. Čak i najmlađi vojnici, novi u kraljevskoj vojsci, uspijevali su čuti neke od dvorskih priča. Pripovijest o tome kako je Rodrigo Belmonte na krunidbi kralja Ramira zahtijevao da se novi kralj zakune kako nije imao nikakva udjela u smrti svoga brata prije nego što će ser Rodrigo ponuditi svoju zakletvu na vjernost, na primjer, bila je nešto što je svatko od njih znao. To je bio dio legende o Satniku.

A možda je čak bilo i istina, promrmljao je Alvar cinično jedne noći nekim svojim sudruzima u piću u vojničkoj krčmi. Već je polako postajao poznat po takvim primjedbama. Bila je za njega sreća što se znao boriti.

Njegov ga je otac bio upozorio, više puta, još tamo na farmi, da bi brz jezik mogao biti više problem a manje prednost u valledskoj vojsci.

Ne računajući mudre primjedbe zelenih vojnika, ono što jest bilo istina je to da je, premda je Rodrigo Belmonte izustio svoju zakletvu na vjernost i kralj Ramiro ga prihvatio kao svoga čovjeka, Gonzalez de Rada bio taj koga je novi kralj imenovao svojim pristavom - mjesto koje je pod pokojnim kraljem Raimundom držao Rodrigo. Zbog toga je, dakle, grof Gonzalez bio službeno odgovoran, između ostaloga, za nadgledanje odabira i promaknuća mladih ljudi u cijelom Valledu na mjesta u kraljevskoj vojsci.

Nikad se nije našlo mnogo mlađih konjanika koji se ne bi slagali s općim uvjerenjem kako, ako želiš dobiti pravo obrazovanje, moraš učiniti sve što možeš da jašeš sa Satnikom. A ako se želiš ubrojiti među elitne vojnike poluotoka, i cijelog svijeta, ponudit ćeš novac, zemlju, svoje sestre, svoje vlastito mlado tijelo ako treba, kao mito bilo kome tko bi te mogao ubaciti među Rodrigove ljude.

Ne da te bilo tko mogao ubaciti, pa ponudio mu bilo što ili sve od navedenoga. Satnik je sam vršio svoj izbor, često neočekivan, s krezubim Lainom Nunezom kao svojim jedinim savjetnikom. Lain je bio očito nezainteresiran za opjevano uživanje u dječacima, a što se ticalo Satnika... pa, već je i sama pomisao bila svetogrдна, a da se i ne spominje to da je Miranda Belmonde d'Alveda bila najljepša žena na svijetu. U tome su se slagali svi mladi ljudi u Esterenu, premda je gotovo nitko od njih nikad nije vidio.

Onoga jutra kad je stajao pišajući uz kolski kotač u pokrajnjem dvorištu esterenske palače i čuo neke stvari koje nije trebao čuti, Alvar de Pellino bio je jedan od onih koji nikad nisu upoznali Satnikovu suprugu. Nije upoznao nikoga, zapravo. Proveo je manje od godinu dana izvan farme na sjeverozapadu. Još uvijek nije mogao povjerovati kako će mu dopustiti da izjaše s njima toga jutra. Začuo je korake i glasove koji su se približavali s druge strane kola; to ga nije posebno zabrinulo; neki ljudi možda moraju biti sami da bi mogli isprazniti mjehur ili crijeva; takvi se u vojsci nisu dugo zadržali. Ali onda, na samu tu pomisao, mišići u Alvarovim preponama stisli su se u grč tako čvrst da su prekinuli pluskavi pad tekućine. Zinuo je, prepoznavši Satnikov mirni glas, a onda je shvatio da glas drugog čovjeka - onaj

koji je zvučao kao polagano točenje meda - pripada grofu Gonzalezu.

Suočen s odlukom koju je trebalo donijeti u trenu, Alvar de Pellino donio je ono što se pokazalo pogrešnom odlukom. Zahvaćen panikom, nerazumno opsjednut potrebom da ostane neprimijećen, Alvar je skoro nudio samome sebi zadržavajući zadnje kapi i trudeći se da bude tih. Nadao se, grozničavo, da su dvojica ljudi došla ovamo samo da pozdravima izmijene izraze pristojnosti. „Mogao bih dati ubiti tvoje sinove i spaliti ti posjed“, rekao je Gonzalez de Rada, sasvim ugodnim glasom, „ako budeš stvarao nevolje oko ovoga.“

„Pokušaj“, rekao je Satnik oštro. „Dečkima bi dobro došlo malo vježbe protiv pravih napadača, ma koliko bili nesposobni. Ali prije nego što odeš, budi ljubazan i objasni kako bih ja mogao biti taj koji stvara nevolje, a ne ona svinja od tvog brata.“

„Ako jedan de Rada odluči otići u brzi napad u Al-Rassanu, što se to tebe tiče, Belmonte?“

„Ah. Dobro. Ako je tako, zašto si se uopće trudio zatražiti od mene da zažmirim i pretvaram se da ga ne vidim?“

„Naprosto ti pokušavam prištedjeti jednu vrlo neugodnu -“ „Nemoj polaziti od pretpostavke da su baš svi oko tebe budale, de Rada. Ja skupljam danak u Fezani u ime kralja. Jedino opravdanje takvoga zahtjeva jest to što je Ramiro službeno zajamčio sigurnost grada i zemlje koja ga okružuje. Ne samo od razbojnika, ili njegova brata u Ruendi, ili drugih sitnih kraljića Al-Rassana, nego i od budala iz njegove vlastite zemlje. Ako se tvoj brat želi igrati prepada samo za zabavu, bolje mu je da to ne radi dok sam ja na straži. Ako ga ugledam bilo gdje u kraju oko Fezane presudit ću mu u ime kralja. Učinit ćeš mu

uslugu ako mu to objasniš.“ U glasu mu više nije bilo ničeg ni prepredenog ni ironičnog, ni nagovještaja ičeg osim čistog čelika.

Usljedila je tišina. Alvar je čuo Lama Nuneza kako reži upute tamo kod konja. Zvučao je ljutito. Često je tako zvučao. Postalo je neizbježno, uspkros svim njegovim naporima, da opet počne disati.

Alvar je to učinio što je tiše mogao.

„Zar ti ne zadaje baš nimalo brige“, rekao je Gonzalez de Rada varljivo ozbiljnim, skoro nježnim tonom, „odjahati ovako u nevjerničke zemlje nakon što si tako drsko razgovarao s pristavom Valleda, ostavljajući svoju jadnu ženu samu na imanju s djecom i radnicima?“

„Jednom riječi, ne“ reče Satnik. „Kao prvo, ti previše cijeniš svoj život da bi bio voljan napraviti od mene pravog neprijatelja. Neću biti nimalo profinjen u ovome: ako bilo koji čovjek za kojeg mogu utvrditi da je pod tvojim zapovjedništvom bude otkriven na pola dana jahanja od mog posjeda znat ću što da učinim i tako ću i postupiti. Nadam se da me razumiješ. Govorim o tome da ću te ubiti. Kao drugo, možda imam svoje mišljenje o načinu kako je kralj došao do prijestolja, ali vjerujem da je on pošten čovjek. Što misliš, što će Ramiro učiniti kad mu budu prenesene točne riječi ovoga razgovora?“

Gonzalez de Rada zvučao je kao da se zabavlja. „Stvarno bi pokušao suprotstaviti svoju riječ mojoj kod kralja?“

„Misli, čovječe“, rekao je Satnik nestrpljivo. Alvar je već poznavao taj ton. „On mi ne mora povjerovati. Ali kad jednom vijest o tvojim prijetnjama dopre do njega - i to javno, obećajem ti - što će kralj moći učiniti ako se bilo što dogodi mojoj obitelji?“

Opet je nastala tišina. Kad je de Rada sljedeći put progovorio,

bezbržnosti je nestalo. „Stvarno bi mu rekao o ovome? To nije mudro. Mogao bi me prisiliti da nešto poduzmem, Belmonte.“ „Kao što ti siliš mene. Razmisli o alternativni, molim te. Odigraj ulogu starijeg, mudrijeg brata. Reci onom nasilnom nedoraslom djetetu Garciji kako se njegovim igrama ne smije dopustiti da ugroze kraljeve zakone i diplomaciju. Ili pristav Valleda zaista ne može iskazati toliko autoriteta?“

Još jedna tišina, ovog puta duža. Zatim, oprezno: „Učinit ću što god mogu da ga zadržim podalje od tebe.“

„A ja ću učiniti što god mogu da ga navedem da požali ako mi ipak prijede put. Ako ne poslušati riječi svoga starijega brata.“ Rodrigov glas nije davao naslutiti ni slavodobitnost niti popuštanje. „Znači ipak nećeš ovo prijaviti kralju?“

„O tome ću morati razmisliti. Na svu sreću imam svjedoka, ako mi bude trebao.“ Bez ikakvog daljnjeg upozorenja podigao je glas. „Alvar, dovrši to što radiš, za ime božje, tu si već dovoljno dugo da poplaviš cijelo dvorište. Dođi ovamo da te predstavim pristavu.“ Osjećajući kako mu se srce ugnijezdilo na mjestu poprilično višem nego što ga je obično mogao naći, Alvar je otkrio da se posušio kao pustinjski pijesak. Nespretno si je zakopčao hlače i oprezno istupio iza kola. Sav crven od nelagode i straha, otkrio je da lice grofa Gonzaleza nije ništa manje zajapureno - premda je ono što je pročitao u duboko usađenim smeđim očima bio bijes.

Rodrigov glas bio je bezizražajan, kao da uopće nije svjestan osjećaja dvojice ljudi kraj sebe. „Gospodine grofe, molim vas da prihvatite pozdrav jednog od mojih ljudi za ovaj put, sina Pellina de

Damona. Alvar, pokloni se pristavu.“

Zbunjen, strahovito potresen, Alvar je slijedio uputu. Gonzalez de Rada kratko je kimnuo na njegovo poklonstvo. Izraz grofova lica bio je tmuran poput sjeverne zime kad se spuste vjetrovi. Rekao je: „Čini mi se da poznam tvoga oca. On je držao jednu sjeverozapadnu tvrđavu za kralja Sancha, zar ne?“

„Stražaru Marafia, da, gospodaru. Počašćen sam što ste toliko ljubazni da ga se prisjećate.“ Alvar se iznenadio što mu je glas bio dovoljno dobar da izusti sve ovo. Nije podizao pogleda.

„A gdje ti je sad otac?“

Neupadljivo pitanje, čista pristojnost, ali Alvaru se, nakon onog što je bio čuo s druge strane kola, činilo da može uhvatiti pernatu trag opasnosti. No, nije imao izbora. To je ipak bio pristav Valleda. „Dopušteno mu je da se povuče iz vojske, gospodaru, nakon što je pretrpio tešku ranu u jednom ašaritskom napadu. Sad imamo farmu, na sjeveru.“

Gonzalez de Rada šutio je jedan dug trenutak. Konačno je pročistio grlo i rekao: „Bio je, ako me sjećanje služi, čovjek poznat po svojoj diskreciji, tvoj otac.“

„I po odanoj službi svojim pretpostavljenima“, ubacio je Satnik oštro, prije nego što je Alvar mogao išta odgovoriti. „Alvar, najbolje da uzjašeš prije nego što ti Lain odere kožu što nas zadržavaš.“ Zahvalan, Alvar se užurbano poklonio obojici i pohitao na drugu stranu dvorišta gdje su čekali konji i vojnici, svijet daleko jednostavniji od onog na koji je naletio kraj kola.

U kasno jutro toga istog dana, ser Rodrigo Belmonte zaostao je od

svoga položaja blizu čela kolone i pokretom glave pozvao Alvara da mu se pridruži.

Dok mu je srce lupalo od predosjećaja katastrofe, Alvar je slijedio svoga Satnika do položaja malo udaljenog od jednog boka skupine. Prolazili su kroz brežuljke Vargas, jednim od najljepših predjela Valleda.

„Lam se rodio u selu iza onog zapadnog lanca“, počeo je Satnik razgovorljivo. „Ili tako bar on kaže. Ja mu tvrdim da laže. On se izlegao iz nekog jajeta u močvari, ćelav na dan rođenja kao što je i danas.“

Alvar je bio previše uzrujan da bi se nasmijao. Uspjelo mu je proizvesti samo slabašan smiješak. To je bilo prvi put da se našao nasamo sa ser Rodrigom. Ogovarani Lain Nunez bio je daleko naprijed, i opet škriputavo izdajući naredjenja. Uskoro će zastati za podnevni odmor.

Satnik je nastavio, istim blagim glasom: „Čuo sam za nekog čovjeka u Al-Rassanu prije mnogo godina koji se bojao napustiti kalifov svečani stol da se pmokri. Stiskao je tako dugo da je na kraju pukao i umro prije nego što su poslužili desert.“

„To vjerujem“, reče Alvar sa žarom.

„Što si trebao učiniti tamo?“ upitao je Satnik. Ton mu se promijenio, ali samo malo.

Alvar nije razmišljao ni o čemu drugome sve otkako su ostavili zidove Esterena iza sebe. Tihim glasom, rekao je: „Trebao sam pročistiti grlo, ili se nakašljati.“

Rodrigo Belmonte kimne. „Zazviždati, zapjevati, pljunuti na kotač. Bilo što što bi nas upozorilo da si tamo. Zašto to nisi učinio?“

Nije postojao nikakav dobar, pametan odgovor na to, pa je ponudio istinu: „Bojao sam se. Još uvijek nisam mogao povjerovati da ćete me povesti na ovaj put. Nisam htio da me se primijeti.“

Satnik opet kimne. Zagledao se kraj Alvara u zavaljane brežuljke i gustu borovu šumu na zapadu. A onda su se njegove jasne sive oči pomakle i Alvar se našao proboden živahnim pogledom. „U redu. Prva lekcija. Čak ni za jedno kratko putovanje, ja ne biram ljude za svoju četu greškom. Ako si imenovan da ideš s nama, za to postoji razlog. Nemam baš strpljenja za takve stvari kod ratnika. Jasno?“ Alvar je trznuo glavom gore-dolje. Udahnuo je zrak i zatim ga ispustio. Prije nego što je mogao progovoriti, Satnik je nastavio. „Druga lekcija. Reci mi, zašto misliš da sam te zazvao da izadeš iza kola? Nabavio sam ti neprijatelja - drugog najmoćnijeg čovjeka u Valledu. To baš nije bilo velikodušno od mene. Zašto sam to učinio?“

Alvar je skrenuo pogled sa Satnika i neko vrijeme jahao duboko razmišljajući. Nije znao odgovor, ali na licu mu je bio izraz koji je u njegovoj obitelji izazivao strah. Njegove su ga misli ponekad vodile na neočekivana, opasna mjesta. Ovo je, kako se zbililo, bio jedan takav trenutak. Dobacio je pogled ser Rodrigu i zatim ga opet skrenuo, neobično oprezan.

„Reci!“ odreže Satnik.

Alvar je naglo poželio da je opet na farmi, da sije žitarice sa svojim ocem i drugim radnicima, čekajući da jedna od njegovih sestara izade s pivom i sirom i kruhom, i pričicama iz kuće. Progutao je. Mogao bi se opet naći tamo, i to uskoro. Ali nitko nikad nije rekao da je sin Pellina de Damona kukavica, niti, što se toga tiče, da

pretjerano skriva svoje mišljenje.

„Niste uopće razmišljali o meni“, rekao je što je čvršće mogao. Nije se morao ni truditi da sve to kaže ako bude zvučao kao zaplakano dijete. „Izvukli ste me na vidjelo da poslužim kao štit između grofa Gonzaleza i vaše obitelji. Ja možda i nisam važan sam po sebi, ali moj otac je bio znan, a pristav sad shvaća da sam ja svjedok za ono što se jutros odigralo. Ja sam zaštita za vašu ženu i sinove.“

Sklopio je oči. Kad ih je ponovno otvorio bilo je to da ugleda Rodriga Belmonta kako mu se smješka. Čudesno, Satnik nije djelovao ljutito. „Kao što sam i rekao, postojao je razlog zašto si izabran da te se iskuša na ovom putu. Meni pametan čovjek ne smeta, Alvar. Unutar razumnih granica, pazi. Možda si čak i u pravu. Možda sam bio u potpunosti sebičan. Kad se radi o prijetnjama mojoj obitelji, u stanju sam biti takav. Ali ipak sam ti stvorio mogućeg neprijatelja. Čak sam i tvoj život doveo u određenu opasnost. To baš nije jako častan postupak za vođu prema nekome iz svoje čete, zar ne?“

To je bio još jedan test, i Alvar je toga bio svjestan. Njegov mu je otac rekao, više puta, da bi mu bilo bolje kad bi mislio malo manje i govorio puno manje. Ali ovo je bio ser Rodrigo Belmonte glavom, Satnik, i postavljao je pitanja koja su zahtijevala razmišljanje.

Mogao bi izmigoljiti odgovare, pretpostavljao je Alvar. Možda se to i očekivalo od njega. Ali bili su tu, jašući prema Al-Rassanu kroz u borove zamotane brežuljke Vargasa, koje on nikad prije nije vidio, a on je bio u toj četi s nekim razlogom. Satnik je to upravo rekao. Nisu ga namjeravali poslati natrag. Alvarova uobičajena priroda kao da mu se vraćala sa svakim trenutkom koji bi prošao.

Alvar de Pellino je rekao: „Je li bilo časno to što ste učinili? Ne, zaista, ako želite moje iskreno mišljenje, gospodaru. U ratu, satnik može učiniti što god hoće sa svojim ljudima, naravno, ali u privatnom sukobu nisam siguran je li to u redu.“

Na trenutak mu se činilo da je otišao predaleko. A onda se ser Rodrigo opet nasmiješio; bilo je iskrene nedoumice u njegovim sivim očima. Satnik sije pogladio brkove rukom u rukavici. „Pretpostavljam da si zadao muka svome ocu s tom svojom iskrenošću, dečko.“

Alvar mu je uzvratio osmijeh. „Upozorio me nekoliko puta, gospodaru. Da.“

„Upozorio?“

Alvar kimne glavom. „Pa, iskreno rečeno, ne znam što je još mogao -“

Alvar nije bio sitan čovjek, i nije bilo ničeg laganog u životu na sjevernoj farmi, još manje bilo čega što bi ga učinilo mekanim tijekom godine dana koliko je služio u kraljevskoj vojsci u Esterenu. Bio je snažan i brz, i dobar jahač. Pa ipak, šaka koju nije ni vidio udarila ga je postrance po glavi poput čekića i poslala ga u letu s konja i u travu kao da je malo dijete.

Alvar se hitro uzverao u sjedeći položaj, pljujući krv. Jedna ruka slabašno mu se podigla do čeljusti, koja je odavala dojam kao da bi mogla biti slomljena. Dogodilo se: upozorenja njegova oca upravo su se obistinila. Njegova imbecilna navika da izrekne što god mu padne na pamet upravo ga je koštala prilike za kakvu su mladi vojnici umirali. Rodrigo Belmonge bio mu je otvorio vrata, a Alvar, samouvjerena budala kakav je već bio, naprosto se strovalio kroz njih

ravno na nos. Ili na lakat i stražnjicu, zapravo.

Držeći ruku do lica, Alvar je podigao pogled prema svome Satniku. Malo dalje, četa se zaustavila i promatrala njih dvojicu.

„Morao sam to učiniti i s mojim vlastitim sinovima, dva-tri puta“, rekao je Rodrigo. Nevjerojatno, još je uvijek djelovao kao da ga sve ovo istovremeno čudi i zabavlja. „I sigurno ću još nekoliko godina morati to raditi. Sad treća lekcija, Alvar de Pellino. Ponekad je pogrešno skrivati se kao što si ti učinio kod onih kola. Ponekad je isto tako pogrešno gurati svoje zamisli svima pod nos prije nego što ih dovršiš. Pričekaj malo prije nego što postaneš tako siguran u sebe. Imat ćeš vremena razmišljati o ovome dok jašemo. I dok se time baviš, mogao bi razmotriti da li neodobreni prepad na Al-Rassan kojeg izvrši banda Garcie de Rade i njegovih prijatelja koji se igraju odmetnika ne bi mogla izvući cijelu ovu priču iz područja osobnog sukoba i pretvoriti je u nešto sasvim drugo. Ja sam časnik kralja Valleda, a dok si u ovoj četi, i ti si. Pristav me pokušao odvratiti od moje dužnosti prema kralju služeći se prijetnjom. Je li to osobna stvar, moj mladi filozofe?“

„Božjih mu jaja, Rodrigo!“ stigao je glas kojeg se nije moglo ne prepoznati, približavajući im se s čela kolone. „Što je Pellinovo derište učinilo da zasluži tako nešto?“

Ser Rodrigo se okrenuo da pogleda Laina Nuneza koji je kaskao prema njima. „Nazvao me sebičnim i nepoštenim prema mojim ljudima. Proglasio krivim što ih iskorištavam za svoje osobne stvari.“

„To je sve?“ Lain je pljunuo u travu. „Njegov otac je meni izdijelio i puno gore, u svoje vrijeme.“

„Stvarno?“ Satnik je djelovao iznenađeno. „De Rada je baš rekao

kako je bio poznat po svojoj diskreciji.“

„Konjsko govno“, rekao je Lain Nunez sočno. „Zašto bi povjerovao bilo što što kaže jedan de Rada? Pellino de Damon je imao svoje mišljenje o svemu i svačemu pod božjim suncem. Morao sam se nositi s tim sve dok mu nisam izmuzao promaknuće u zapovjednika tvrđave kod ničije zemlje. Nikad u životu nisam bio tako sretan kao kad sam mu vidio dupe na konju kako se udaljava od mene.“

Alvar je buljio u obojicu; čeljust bi mu bila pala da ga nije toliko boljela. Bio je previše izbezumljen čak i da bi ustao s trave. Većinu svog života, njegov tihi, strpljivi otac blago ga je korio i upozoravao na opasnosti od pretjerane iskrenosti.

„Ti,“ rekao je ser Rodrigo, smiješeći se prekaljenom vojniku pred sobom, „pun si konjskog govna isto kao i bilo koji de Rada kojeg sam ikad upoznao.“

„To je, da ti kažem, smrtna uvreda,“ zaškripao je Lain Nunez, izbrazdana i osušena lica koje je poprimilo izraz vatrene uvrijedenosti.

Rodrigo se glasno nasmijao. „Volio si njegova oca kao brata. To mi pričaš već godinama. Sam si odabrao njegovog sina za ovaj put. Hoćeš li i to zanijekati?“

„Zanijekat ću sve što treba“, rekao je njegov poručnik uporno. „Ali ako te je Pellinov mali već dotjerao do udaraca, možda sam počinio strašnu grešku.“ Obojica su se zagledali dolje u Alvara, polako tresući glavama.

„Može biti i da jesi“, rekao je Satnik konačno. Nije djelovao osobito zabrinuto. „Uskoro ćemo to doznati. Ustani, dečko!“ dodao je. „Stavi si nešto hladno na obraz ili ćeš neko vrijeme teško moći izraziti mišljenje

o bilo čemu.“

Lain Nunez se već okrenuo da pođe dalje. Sad je to učinio i Satnik. Alvar ustane.

„Satniče“, pozvao je, teško.

Ser Rodrigo se osvrnuo preko ramena. Sive su ga oči sad promatrale sa znatiželjom. Alvar je znao da opet ide predaleko. Pa neka. Činilo se, zapanjujuće, da je i njegov otac bio takav. I činilo se da hodočašće njegove majke na Vascin otok nije bilo ono što ga je, na kraju, smjestilo u ovu jedinicu.

„Ovaj, okolnosti su me spriječile da završim svoju posljednju misao. Samo sam htio također reći da bih bio ponosan da poginem braneći vašu ženu i sinove.“

Satnikova usta su se trznula. Opet se dobro zabavljao. „Puno bi vjerojatnije bilo da pogineš braneći se od njih, znaš. Daj, Alvar, ozbiljno sam mislio da si staviš nešto na čeljust. Ako ne smanjiš otok isprepadat ćeš žene u Fezani i uništiti si sve šanse. U međuvremenu, sjeti se da prvo malo porazmisliš prije nego što sljedeći put progovoriš.“

„Ali jesam razmišljao –“

Satnik je upozoravajuće podigao ruku. Alvar je naglo ušutio. Rodrigo je otkasao natrag k četi a trenutak kasnije Alvar je za uzde doveo svog konja do mjesta gdje su zastali za podnevni obrok. Zapravo čudno, usprkos boli u svojoj čeljusti, koju je krpa umočena u vodu jedva malo olakšala, uopće se nije osjećao loše.

I jest razmišljao, već sad. Nije si mogao pomoći. Zaključio je da je Satnik bio u pravu kad je rekao da napad Garcie de Rade izvlači stvar

iz područja osobnih sukoba i prebacuje je u kraljeve stvari. Alvar se ponosio time što je uvijek bio voljan prihvatiti kad je netko drugi iznio neku oštroumnu primjedbu u raspravi.

Sve to prošlo je već prije nekoliko dana. Natečena ali ne slomljena čeljust pomogla je Alvaru u teškoj zadaći zadržavanja svojih sve brže rastućih misli za sebe.

Skupljanje pariasa iz Fezane, dvaput godišnje, postalo je sad već nešto blizu rutine, više vježba iz diplomacije nego iz vojnih sposobnosti. Bilo je važnije da kralj Ramiro pošalje vođu kao što je ser Rodrigo nego da pošalje vojsku. Znali su da bi Ramiro mogao poslati vojsku. Danak neće biti uskraćen, premda bi moglo potrajati dok stigne i postojala je jedna vrsta plesa kroz koju se moralo proći prije nego što budu mogli krenuti natrag sa zlatom iz Al-Rassana. Toliko je Alvar naučio za vrijeme smjena u kojima je bio predstraža zajedno s Ludusom ili Martinom, najiskusnijim izviđačima.

Naučili su ga i druge stvari. Možda je to rutinska ekspedicija, ali Satnik nikad nije podnosio nemarnost, osobito ne unutar ničije zemlje, ili u samom Al-Rassanu. Nisu jahali na jug da se upuste u bitku, ali morali su svojim držanjem ostaviti dojam zbog kojeg nitko nikad ne bi poželio bitku s valledskim konjanicima, a posebno ne s onima kojima zapovijeda Rodrigo Belmonte.

Ludus ga je naučio kako da po kretanju ptica predvidi postojanje potoka ili jezera na vjetrometnoj visoravni. Martin mu je pokazao kako da pročita vremensku prognozu iz oblaka - ovdje na jugu najave su bile potpuno drukčije od onih koje je Alvar bio upoznao na dalekom sjeveru kraj mora. A sam Satnik savjetovao mu je da skрати svoje

stremene. Bilo je to prvi put da se ser Rodrigo obratio izravno Alvaru otkako ga je slistio onim udarcem, prvog jutra.

„Nekoliko dana će ti biti nespretno“, rekao je, „ali ne duže od toga. Svi moji ljudi nauče tako jahati u bitku. Ovdje to već svi znaju. Može ti se usred borbe dogoditi da se moraš uspraviti u sedlu, ili skočiti s konja. To će ti biti lakše s podignutim stremenjem. Može ti čak i spasiti život.“

Dotad su već bili na ničijoj zemlji, približavajući se dvama malim utvrđama koje je kralj Ramiro bio izgradio kad je tek počeo zahtijevati parias od Fezane. Ljudstvo u tvrđavama bilo je očajnički oduševljeno što ih vide, premda su u svakoj ostali samo po jednu noć, da ostave pisma i govorkanja i zalihe.

Morao je to biti osamljen, tjeskoban život tu dolje u Lobaru i Baezi, shvatio je Alvar. Ravnoteža poluotoka možda se počela mijenjati s padom Kalifata u Al-Rassanu, ali to je bio dugotrajan proces, ne još dovršena stvarnost, i bio je nemali udio provokacije u tome što su Valledonci smjestili dva garnizona, koliko god mala, u krajevima tagre. Bile su to šačice vojnika usred prostrane pustoši, opasno blizu mačevima i strijelama ašarita.

Kralj je Ramiro bio pokušao na samom početku, prije dvije godine, potaknuti naseljavanje oko utvrda. Nije mogao natjerati ljude da se spuste čak ovamo, ali ponudio je deset godina izuzeća od poreza - s obzirom na troškove vojske koja je stalno rasla, to nije bila mala stvar - i uobičajeno obećanje vojne podrške. Nije bilo dovoljno. Ne još. Samo nekih petnaest ili dvadeset obitelji, koje su očito napustile beznadne položaje na sjeveru, bilo je dovoljno hrabro ili naglo ili dovoljno očajno

da si pokušaju stvoriti živote ovdje na samom pragu Al-Rassana.

Stvari su se možda mijenjale iz godine u godinu, ali sjećanje na kalifatske vojske koje grme prema sjeveru kroz ove visoke ravnice još je bilo vrlo živo. A svatko s glavom iznad zemlje znao je da je kralj previše žarko zaokupljen svojim bratom i ujakom u Ruendi i Jaloni a da bi bio široke ruke u podršci dvama opitnim garnizonima u tagri i obiteljima koje su se skutirile uz njih.

Ravnoteža se možda mijenjala, ali još je uvijek bila ravnoteža, i moglo ju se zanemariti samo uz određenu pogibao. Razmišljajući, dok su nastavljali prema jugu, o stisnutim očima i zabrinutim licima muškaraca i žena koje je bio vidio na poljima kraj dviju tvrđava, Alvar je zaključio da ima i gorih stvari s kojima se ratar mora suočavati nego što je tanko tlo i rani mrazovi na sjeveru kraj granice s Ruendom. Čak su i sama polja ovdje dolje izgledala jadna i nikakva, sićušne zagrebotine u širokom prostoru inače puste zemlje.

Satnik kao da to ipak nije gledao na takav način. Ser Rodrigo je brižljivo sjahao da porazgovara sa svakim od poljodjelaca koje bi vidjeli. Alvar je jednom bio dovoljno blizu da načuje o čemu govori: razgovor se vodio o rotaciji sjetve i rasporedu kiša ovdje u tagri.

„Mi nismo pravi ratnici Valleda“, rekao je svojoj četi kad je nakon jednog takvog razgovora ponovno uzjahao. „To su ovi ljudi ovdje.

Bila bi velika pogreška za bilo koga tko jaše sa mnom da to zaboravi.“

Izraz njegova lica bio je neuobičajeno smrknut dok je govorio, kao da ih izaziva da mu se usprotive. Alvar nije želio reći ama baš ništa. Razmišljajući, protrljao je svoju udarenu čeljust, kroz začetke brade

boje pijeska, i šutio.

Ravni, uzdignuti krajolik visoravni nije se promijenio, i nije bilo nikakvih oznaka granice, ali kasno sljedećeg poslijepodneva stari Lain Nunez rekao je naglas, nikome posebno: „Sad smo u Al-Rassanu.“

Tri dana kasnije, pred sumrak, izvidnici su uhvatili pogled na rijeku Tavares a, nedugo zatim, Alvar je po prvi put ugledao tornjeve i zidine Fezane, zavučene u sjeverni lakat rijeke, obojene poput meda u zapadnom svjetlu.

Ludus je prvi primijetio nešto čudno. Zapanjujuće velik broj lešinara kao da je kružio i pikirao iznad rijeke kraj sjevernog zida grada. Alvar nikad nije vidio ništa slično. Morale su ih biti tisuće i tisuće.

„To se događa na bojnom polju“, rekao je Martin tiho. „Kad bitka završi, hoću reći.“

Lain Nunez, škiljeći da bolje vidi, okrenuo se trenutak kasnije da pogleda Satnika, s pitanjem u očima. Ser Rodrigo nije sjahao, pa nisu ni drugi. On je dugo zurio u udaljenu Fezanu.

„Ima mrtvaca u vodi“, reče konačno. „Za noćas ćemo se ovdje ulogoriti. Ne želim prići ništa bliže, niti ulaziti u grad, dok ne doznamo što se dogodilo.“

„Hoćete li da uzmem dva-tri čovjeka i pokušam saznati?“ upita Martin.

Satnik je stresao glavom. „Mislim da se nećemo morati truditi. Noćas ćemo zapaliti dobru vatru. Udvostruči straže, Lain, ali hoću da znaju da smo ovdje.“

Nešto kasnije, nakon večernjeg obroka i nakon večernjih molitvi

za sigurno božje noćno putovanje, okupili su se oko vatre dok je Martin svirao svoju a Ludus i Barafio pjevali su pod sjajnim zvijezdama.

Tek što se bijeli mjesec podigao na istoku, zamalo pun, troje ljudi ujahalo je u njihov logor, ne pokušavajući se nimalo prikriti.

Sišli su sa svojih mula i dopustili postavljenim stražama da ih odvedu do sjaja vatre i, dok su glazba i pjesma prestajale, Rodrigo Belmonte i njegova četa doznali su što se toga dana dogodilo u Fezani.

III

Iz sobe Husarija ibn Muse kasno toga popodneva začuli su vriskove po ulicama. Jedan je rob poslan da ispita što se događa. Sav blijed, donio je vijest.

Nisu mu povjerovali. Tek kad je jedan prijatelj ibn Muse, i sam trgovac, samo manje uspješan - što mu je izgleda spasilo život - poslao svoga slugu s istim novostima stvarnost je postala neizbježna. Svaki čovjek koji je otišao u dvorac toga jutra bio je sad mrtav. Obezglavljena tijela plutala su u jarku i niz rijeku, hrana za lešinare koji su kružili. Samo se tako, odlučio je učinkoviti kralj Kartade, može u potpunosti raspršiti prijetnja ustanka u Fezani. U jednom popodnevu zapravo su sve najmoćnije osobe u gradu naprosto uklonjene.

Jehanin pacijent, raskoši privržen trgovac svilom koji je, koliko god to djelovalo nevjerojatno, trebao biti među mrtvim tijelima u jarku, ležao je na svome krevetu s rukom preko očiju, uzdrhtao i

iscrpljen nakon što je uspio ispustiti kamenac iz bubrega. Mučeci se, ne osobito uspješno, da izađe na kraj sa svojim vlastitim uskovitlanim osjećajima, Jehana ga je pažljivo promatrala. Sklonište je za nju, kao i uvijek, bilo njezino zvanje. Tiho, zahvalna za kontrolu koju je izgleda još uvijek imala nad svojim glasom, uputila je Velaza da smiješa još jedno sredstvo za spavanje. No, ibn Musa ju je iznenadio.

„Dosta je, Jehana, molim te.“ Spustio je ruku i otvorio oči. Glas mu je bio slab ali sasvim čist. „Moram biti u stanju pažljivo razmisliti. Možda će doći po mene. Najbolje bi bilo da odeš.“

Jehana nije bila na to pomislila. Imao je pravo, naravno. Nije bilo nikakvog posebnog razloga zašto bi Almalikovi ubilački pustinjски plaćenici dopustili slučajnom poremećaju zdravlja da im uskrati Husarijevu glavu. A što se tiče liječnika - kindatskog liječnika - koji ga je tako nezgodno zadržao izvan palače...

Slegnula je ramenima. Kamogod da vjetar puše, kiša će pasti na Kindathe. Njen pogled sreo se s Husarijevim. Bilo je nečeg stravičnog na njegovu licu, nešto što je još uvijek raslo, užas koji je poprimao oblik i ime. Jehana se zapitala kako li ona sama izgleda, iscrpljena i prljava nakon što je veći dio dana provela u ovoj vrućoj, zatvorenoj sobi, a sad je pokušavala izaći na kraj s onim što su doznali. S pokoljem.

„Nije važno odem li ili ostanem“, rekla je, i opet se iznenadivši mirnoćom svoga glasa. „Ibn Khairan zna tko sam ja, sjećaš se? On me doveo ovamo.“

Začudno, jedan dio nje još je uvijek želio zaniijekati da je Ammar ibn Khairan bio taj koji je organizirao i ostvario taj sveopći masakr

nevinih ljudi. Ne bi mogla reći zašto bi joj tako nešto uopće bilo važno: on je bio ubojica, čitav Al-Rassan je to znao. Je li bilo važno što je jedan ubojica bio profinjen i zabavan? Što je znao tko je njen otac, i što je lijepo govorio o njemu?

Iza nje, Velaz je izveo ono malo, diskretno nakašljavanje koje je značilo da nešto hitno želi reći. Obično je to nešto bilo protivno pogledu koji je ona bila izrazila. Ne okrećući se, Jehana mu je rekla. „Znam. Misliš da bismo trebali otići.“

Svojim prigušenim glasom, njen sjedokosi sluga - a prije toga sluga njena oca - promrmljao je: „Vjerujem da prečasni ibn Musa nudi mudar savjet, doktorice. Muwardiji će možda od ibn Khairana doznati tko ste, ali nemaju nekog velikog razloga da vas slijede. No, ako dođu po gospodara ibn Musu, i pronađu nas ovdje, vi ćete im biti izazov. Gospodar ibn Musa će vam reći istu stvar, uvjeren sam u to. Oni su ljudi iz pustinjskih plemena, gospo. Nisu... civilizirani.“ A sad se Jehana naglo okrenula, svjesna da upravlja svoj strah i bijes na najiskrenijeg prijatelja kojeg je imala na cijelom svijetu, svjesna da joj to nije prvi put. „Dakle ti bi htio da napustim pacijenta?“ odrezala je. „To bih trebala učiniti? Kako bi to bilo civilizirano od nas.“

„Bolje mi je, Jehana.“

Opet se okrenula Husariju. On se bio podigao u sjedeći položaj. „Učinila si sve što se od liječnika može tražiti. Spasila si mi život, premda ne na onaj način kako smo bili očekivali.“ Zapanjujuće, uspio se suho nasmiješiti. Smiješak mu nije dopro do očiju.

Glas mu je sad bio čvršći, oštiji nego što ga je Jehana ikad čula. Zapitala se nije li se na trgovca spustilo neko stanje poremećenosti,

kao posljedica pretjeranog užasa; nije li ovo promijenjeno ponašanje bilo njegov način da reagira na tako nešto. Njen otac bio joj to mogao reći.

Njen otac, pomislila je, neće joj više nikad ništa reći.

Postojala je velika mogućnost da Muwardiji dođu po Husarija, da bježe zaista mogli napasti ako je zateknu ovdje. Ljudi iz majritskih plemena uopće nisu bili civilizirani. Ammar ibn Khairan točno je znao tko je ona. Almalik od Kartade je naredio ovo klanje. Almalik od Kartade je isto tako počinio ono što je učinjeno njenu ocu. Prije četiri godine.

Postoje trenuci u nekim životima kad se uistinu može reći da se sve okreće i mijenja, kad se grananje putova jasno iskazuje, kad čovjek odabire.

Jehana bet lšak okrenula se svome pacijentu. „Neću te ostaviti ovdje da ih sam čekaš.“

Husari se začudo opet nasmiješio. „A što ćeš učiniti, draga moja? Ponuditi zakukuljenima neko sredstvo za spavanje kad dođu?“ „Imam i gore od toga što im mogu dati“, rekla je Jehana smrknuto, ali njegove riječi su je natjerale da zastane. „A što ti želiš,“ upitala ga je. „Trčim pred rudo, žao mi je. Moguće je i da su zadovoljni. Možda nitko ne dođe.“

Odlučno je stresao glavom. I opet je primijetila promjenu u ponašanju. Poznavala je ibn Musu dugo vremena. Nikad ga nije ovakvog vidjela.

On je rekao: „Pretpostavljam da je i to moguće. Nije mi baš ni važno. Ne namjeravam ovdje čekati da to doznam. Ako želim učiniti

ono što moram, morat ću u svakom slučaju napustiti Fezanu.“

Jehana je zatreptala. „A što to moraš učiniti?“

„Uništiti Kartadu“, reče debeljuškasti, lijeni, samoživni trgovac svilom, Husari ibn Musa.

Jehana se zabaljila u njega. To je bio čovjek koji je za svoju večeru volio meso dobro pečeno, tako da ne mora gledati krv dok jede. Glas mu je bio miran i potpuno razuman kao što je bivao kad bi ga slušala kako s nadglednikom raspravlja o osiguranju tovara svile prije nego što ga se pošalje preko mora.

Jehana je čula Velaza kako se opet ispričavajuće nakašlja. Okrenula se. „Ako je to to tako,“ rekao je Velaz, jednako blago kao i prije, čela sad naboranog od zabrinutosti, „ne možemo biti ni od kakve pomoći. Sigurno će biti bolje ako odemo odavde... tako da gospodar ibn Musa može početi sa svojim pripremama.“

„Slažem se“, reče Husari. „Pozvat ću vam pratnju i...“

„Ja se ne slažem“, rekla je Jehana otvoreno. „Kao prvo, još uvijek si u opasnosti od groznice nakon ispuštanja kamena, i moram na to paziti. S druge strane, nećeš moći napustiti grad prije mraka, i sigurno ne ni kroz jedna od glavnih vrata.“

Husari je isprepleo svoje dežmekaste prste. Oči su mu sad zarobile njene, mirnog pogleda. „Što predlažeš?“

Jehani se to činilo očitim. „Da se sakriješ s nama u Kindathskoj četvrti, sve dok ne padne noć. Ja ću krenuti prva, i pobrinut ću se da te puste ući. Vratit ću se oko zalaska sunca po tebe. Trebao bi se nekako prurušiti, čini mi se. To ću prepustiti tebi. Kad padne mrak možemo otići iz Fezane jednim putem koji ja poznam.“

Previše uzrujan da ostane po strani, Velaz je iza nje ispustio prigušen zvuk.

„Mi?“ rekao je ibn Musa polako.

„Ako želim učiniti ono što moram,“ reče Jehana svjesno, „i ja ću morati napustiti Fezanu.“

„Ah“, rekao je čovjek u krevetu. Zagledao se u nju jedan uznemirujući trenutak, ne kao pacijent, nego na neki neočekivan način. Ne više kao onaj čovjek kojeg je tako dugo poznavala.

„To je zbog tvog oca?“

Jehana kimne glavom. Nije imalo smisla pretvarati se. Oduvijek je bio pametan.

„Bilo je i vrijeme“, rekla je.

Trebalo je mnogo toga učiniti. Jehana je shvatila, hitro se probijajući kroz nemirne ulice praćena Velazom, da je samo spomen njena oca natjerao Husarija da se složi s njenim planom. To nije bilo posebno iznenađujuće, ako bi se stvar pogledala u određenom svjetlu. Ako je postojalo išta što su Ašariti razumjeli, nakon stoljeća međusobnog ubijanja u svojoj domovini daleko na istoku, i ovdje u Al-Rassanu, bila je to trajna moć krvne osvete, koliko god dugo osveta bila odgađana.

Bez obzira na to koliko apsurdno je to moglo izgledati - jedna kindatska žena koja objavljuje svoju namjeru da se osveti najsnažnijem monarhu koji se pojavio otkako je Kalifat pao - progovorila je jezikom kojeg je čak i mirni, bezopasni ašaritski trgovac mogao razumjeti.

A, uostalom, trgovac više i nije bio tako miran.

Koristeći se pravom dugogodišnjeg sluge, Velaz joj je probijao uši primjedbama i prigovorima. Glas mu je, kao i uvijek, bio sa zamjetno manje poštovanja nego kad je i netko drugi bio prisutan. Sjećala ga se kako radi istu stvar i njenom ocu, u noćima kad bi se lšak pripremao da izjuri van na poziv nekog pacijenta a da se nije odgovarajuće zaštitio od kiše ili vjetra, ili a da nije dovršio obrok, ili kad bi radio previše, čitajući do kasno u noć uz svjetlost svijeća.

Ona je sad radila nešto malo ozbiljnije od gubljenja sna, i prestrašena zabrinutost u Velazovu glasu uništiti će joj samopouzdanje ako mu dopusti da nastavi. Osim toga, još teži sukob čekao ju je kod kuće.

„Ovo nema nikakve veze s nama“, govorio je Velaz užurbano, hodajući uz nju a ne iza nje, nešto što je za njega bilo vrlo neobično, najbolji znak njegove uznemirenosti. „Osim ukoliko ne pronađu način da optuže Kindathe za cijelu stvar, a ne bi me iznenadilo kad bi...“

„Velaz. Dosta. Molim te. Mi nismo samo Kindathi. Mi smo ljudi koji žive u Fezani, i to već mnogo godina. Ovo je naš dom. Plaćamo poreze, plaćamo svoj dio prljavoga pariasa Velledu, ovi nas zidovi štite od opasnosti, i patimo zajedno sa svima ostalima ako ruka Kartade - ili bilo koga drugoga - preteško padne na ovaj grad. Ono što se danas ovdje dogodilo jest važno i za nas.“

„Mi ćemo patiti bez obzira na to što oni jedni drugima učine, Jehana.“ On je bio jednako tvrdoglav koliko i ona a, nakon godina provedenih s lšakom, i jednako spretan u raspravi. Njegove obično blage plave oči poprimile su intenzivan sjaj. „To su Ašariti koji ubijaju Ašarite. Zašto da tako nečemu dozvolimo da unese kaos u naše živote.“

Razmisli što radiš onima koji te vole. Razmisli.“

I opet ga je morala prekinuti. Sad je već počeo zvučati neugodno slično njezinoj majci. „Ne pretjeruj“, rekla je, premda zapravo i nije pretjerivao. „Ja sam liječnica. Potražit ću posao izvan grada. Da proširim svoje znanje. Da si stvorim ime. Moj otac je to radio dugi niz godina, što jašući s kalifovim vojskama nekoliko sezona, što potpisujući ugovore s različitim dvorovima nakon što je Silvenes pao. Tako je i završio u Kartadi. Znaš to. Ti si bio s njim.“

„I znam i što se tamo dogodilo“, uzvratio je Velaz spremno.

Jehana je zastala nasred ulice kao ukopana. Netko tko je bio trčao za njima skoro se zabio u nju. Bila je to neka žena, vidjela je Jehana, lice joj je bilo bezizražajno, maska, kao na proljetnoj Procesiji. Ali ovo je bilo stvarno lice, i ono što je ležalo iza maske bio je čisti užas. Velaz je isto tako bio prisiljen da stane. Pogledao ju je, ljutita i zaplašena izraza lica. Malen čovjek, i ne baš mlad; sad već skoro šezdeset godina star, Jehana je to znala. Bio je s njenim roditeljima dugo prije njena rođenja. Waleskanski rob, kupljen kao mladić na tržnici u Lonzi; oslobođen nakon deset godina, prema kindatskom običaju.

Mogao je tada otići bilo kamo.“ Govorio je pet jezika nakon godina provedenih u inozemstvu s lšakom, u Batiari i Ferrieresu, i na kalifovu dvoru u samom Silvenesu, izučen besprijekorno da bude liječnički pomoćnik, obrazovaniji nego većina liječnika.

Nenametljiv, neobično inteligentan, Velaz bi imao dobrih prilika po cijelom poluotoku ili iza planina na istoku. Kalifskom Al-Fontinom, u tim danima, najvećim su dijelom upravljali i vladali bivši robovi sa sjevera, premda je malo njih bilo tako pametno ili tako vješto u

pojednostima diplomacije kao što je to bio Velaz nakon deset godina provedenih s Išakom ben Yonannonom.

Neki takav potez kao da nikad nije uopće došao u obzir. Možda mu je nedostajalo volje, možda je naprosto bio sretan. Prešao je na kindatsku vjeru odmah nakon što je oslobođen. Dragovoljno je na svoja ramena prihvatio teški teret njihove povijesti. Molio se nakon toga bijelom i plavom mjesecu - dvjema božjim sestrama - umjesto da zaziva slike Jada iz svoga djetinjstva u Waleskoj ili zvijezde oslikane na kupolastim stropovima hramova u Al-Rassanu.

Ostao je s Išakom i Elianom i njihovim malim djetetom od tog dana pa sve do ovoga, i ako ju je itko na ovome svijetu osim njenih roditelja zaista volio, Jehana je znala da je to taj čovjek.

Zbog čega joj je bilo još teže suočiti se s tjeskobom u njegovim očima i shvatiti da zaista ne bi mogla jasno objasniti zašto se putanja njena života tako naizgled oštro promijenila na vijest o pokolju.

Zašto joj se sad činilo tako očitim što mora učiniti. Očitim, ali neobjašnjivim. Mogla je zamisliti što bi ser Rezzoni od Sorenice rekao kao odgovor na takvu konstrukciju. Skoro da je mogla čuti i riječi svoga oca. „Očiti manjak dovoljno jasnog razmišljanja“, promrmljao bi Išak. „Počni ispočetka, Jehana. Ne žuri se, koliko god ti vremena treba.“

Nije imala toliko vremena. Morala je već noćas uvesti Husarija ibn Musu u Kindatsku četvrt, a prije toga učiniti nešto još teže.

Rekla je: „Velaz, ja znam. što se dogodilo mome ocu u Kartadi. Ovo nije neka akademska rasprava. Ne mogu ti do kraja objasniti.

Učinila bih to kad bih mogla. Pa znaš to. Mogu ti samo reći da iza

jedne određene točke prihvaćanje stvari koje je Almalik učinio počinje djelovati kao da sudjelujem u njima. Kao da sam odgovorna za njih. Ako ostanem ovdje i naprosto otvorim ordinaciju sutra ujutro, i preksutra, i dan poslije toga, kao da se ništa nije dogodilo, upravo ću se tako osjećati.“

Velaz je imao jednu osobinu, jednu od onih po kojima se ljudi procjenjuju: znao je kad bi čuo posljednju riječ.

Ostatak puta prošli su u tišini.

Pred teškim, neukrašenim željeznim vratnicama koje su označavale zatvorenu Kindathsku četvrt Fezane, Jehana je ispustila uzdah olakšanja. Poznavala je obojicu ljudi na straži. Jedan od njih jednom joj je bio ljubavnik, a drugi prijatelj većinu njena života.

Bila je onoliko otvorena koliko si je mogla priuštiti da bude. Imali su vrlo malo vremena. „Šimone, Bakire, trebam vašu pomoć“, rekla im je, čak i prije nego što su dovršili otključavanje vratnica.

„Dobit ćeš je“, zagundao je Šimon, „ali požuri i uđi unutra. Znaš li što se događa tamo vani?“

„Znam što se već dogodilo, da, i baš zato mi i trebate.“

Bakir je zaječao dok je otvarao vrata. „Jehana, što si sad opet učinila?“

Bio je to krupan čovjek širokih ramena, nedvojbeno privlačan.

Počeli su jedno drugome bivati dosadni u nekoliko tjedana ljubavne veze. Na svu sreću, rastali su se dovoljno brzo da se nešto naklonosti zadrži. On je sad bio oženjen, imao je dvoje djece. Jehana ih je oboje porodila.

„Ništa što bih mogla izbjeći, s obzirom na moju liječničku

Galinusovu zakletvu.“

„Prokleti Galinus!“ reče Šimon oštro. „Tamo vani ubijaju ljude.“

„I zato mi morate pomoći“, reče Jehana brzo. „Imam u gradu jednog pacijenta s kojim moram biti upravo noćas. Mislim da nisam sigurna izvan Četvrti -“

„Sasvim sigurno nisi!“ prekinuo ju je Bakir.

„Fino. Hoću da mi dozvolite dovesti ga ovamo, malo kasnije. Stavit ću ga u krevet u našoj kući i tamo ću ga liječiti.“ Zagledali su se jedan u drugoga.

Bakir slegne ramenima. „To je sve?“

Šimon je još uvijek djelovao sumnjičavo. „On je Ašarit?“

„Ne, on je konj. Jasno da je Ašarit, idiote jedan. Zašto bih inače tražila dozvolu od najglupljeg čovjeka u Četvrti?“ Uvreda će ih, nadala se, zbuniti dovoljno da prekinu s ispitivanjem. Velaz je iza nje bio blaženo tih.

„Kad ćeš ga dovesti?“

„Odmah ću otići po njega. Moram samo prvo pitati svoju majku za dozvolu. Zat;o sam i krenula naprijed.“

Bakirove tamne oči još su se više suzile. „Strašno ispravno postupaš u cijeloj ovoj stvari, ne. To baš ne liči na tebe, Jehana.“

„Nemoj biti veća budala nego što moraš, Bakir. Misliš da bih se igrala nakon onog što se dogodilo danas popodne?“

Opet su se pogledali.

„Valjda ne bi“, rekao je Šimon nevoljko. „U redu, tvoj pacijent može ući. Ali ti više ne ideš nikamo van iz Četvrti. Velaz ga može dovesti, premda ja sigurno neću biti taj koji će mu to narediti.“

„Ne, sve je u redu“, rekao je Velaz brzo. „Ići ću ja.“

Jehana je i pretpostavljala da bi se to moglo dogoditi. Bilo je sve u redu. Okrenula se Velazu. „Onda kreni odmah“, promrmljala je. „Ako moja majka bude pravila problema - a sigurna sam da neće - smjestit ćemo ga ujedno od svratišta za putnike. Idi brzo.“ Okrenula se natrag dvojici stražara i ponudila im svoj najljepši osmijeh. „Hvala vam obojici. Neću vam to zaboraviti.“

„Radije bih da zaboraviš“, rekao je Šimon kreposno. „Znaš koliko je ovo protupropisno.“

Pravio se važan. Bilo je protupropisno, ali ne baš tako jako. Ašariti su često ulazili u Četvrt, poslovno ili tražeći užitke. Jedini trik - a ni taj nije bio težak - sastojao se u tome da vadžije ne doznaju o tome izvan, niti kindathski svećenici unutar vratnica. Ipak, Jehani se činilo da ovo nije baš uputan tretunak da uđe u raspravu sa Simonom.

Između ostalog, što dulje budu razgovarali to će više biti moguće da je netko zapita za identitet njena pacijenta. Ako je budu pitali i ona im bude morala reći, možda će znati da je Husari ibn Musa bio jedan od onih koji su danas trebali biti prisutni u dvorcu. Ako Šimon i Bakir otkriju da se radi o čovjeku kojeg možda traže muwardski ubojice, ni pod jednim mjesecom neće dopustiti Husariju da uđe u Kindathsku četvrt.

Ugrožavala je time svoje vlastite ljude, Jehana je to znala. Bila je dovoljno mlada da odluči kako se radi o prihvatljivom riziku. Posljednji pokolji Kindatha u Al-Rassanu bili su se odigrali daleko na jugu, u Tudescoj i Elviri godinama prije nego što se ona rodila.

Njena majka, kao što je bila i očekivala, nije stavila nikakvog

prigovora. Žena i majka liječnika, Eliana bet Danel odavno se navikla prilagođavati svoj dom potrebama pacijenata. Činjenica da se ovaj poremećaj događao usred najnasilnijeg dana kojeg je Fezana vidjela u dugo vremena nije bila nešto što bi nju uznemirilo. Tim više, budući da je Jehana ovog puta naglašeno rekla svojoj majci da je pacijent ibn Musa. Eliana bi ga prepoznala kad dođe. Husari je nekoliko puta pozvao lšaka za svoj stol, a i trgovac svilom je ne jednom diskretno ušao u Četvrt da počasti njihov stol - prkoseći i vadžijama i visokim duhovnicima podjednako. Fezana nije bila osobito bogobožan grad.

Što je vjerojatno samo povećalo užitak vatreno pobožnih Muwardija dok su ubijali nevine ljude, pomislila je Jehana. Stajala je na gornjem odmorištu stubišta, jedne ruke podignute da zakuca na vrata, sa zapaljenom svijećom u drugoj.

Po prvi put tijekom ovog dugog dana zadrhtala je, oklijevajući tamo, razmišljajući o onome što se spremala učiniti. Vidjela je kako plamen podrhtava. Jedan visoki prozor nalazio se na drugom kraju hodnika, gledajući na njihovo unutarne dvorište. Zrake zalazećeg sunca ukoso su se probijale kroz njega, podsjećajući je da je vrijeme ovdje bilo od i te kakve važnosti. Bila je rekla svojoj majci da će kasnije te noći otići i pripremila se za bijes oluje koja nije ni izbila.

„Ovo i nije loš trenutak da se makneš iz grada“, rekla je Eliana mirno nakon trenutka razmišljanja. „Pronaći ćeš posao negdje drugdje. Tvoj otac je oduvijek govorio da je za liječnika dobro skupiti iskustva s različitih mjesta.“ Zastala je, onda doda, ne smiješeći se: „Možda se vratiš udana.“

Jehana se namrštila. To je bilo staro pitanje. Bližeći se svojoj

tridesetoj godini, prošla je najbolje godine za udaju i zapravo se pomirila s tom činjenicom. Ali Eliana nije.

„S tobom će biti sve u redu?“ upitala je Jehana, ne obazirući se na onu zadnju primjedbu.

„Ne vidim zašto ne bi bilo“, odvratila je njena majka odlučno. Zatim joj se ukočenost ublažila osmijehom koji joj je vratio ljepotu. Ona se sama bila udala u dvadesetoj godini, za najbriljantnijeg čovjeka iz briljantne kindatske zajednice u Silvenesu, u danima posljednjih sjajnih cvjetova Kalifata. „Što bih trebala napraviti, Jehana? Pasti na koljena i zgrabiti te za ruke, preklinjati te da ostaneš i olakšaš mi starost?“

„Nisi ti stara“, odvratila je njena kći hitro.

„Naravno da jesam. I naravno da te neću zadržavati. Ako do sad već nisi počela odgajati moje unuke u kući iza ugla, mogu samo sebe i tvoga oca optužiti zbog načina na koji smo te odgojili.“

„Da mislim svojom glavom?“

„Između ostaloga.“ Opet smiješak, neočekivano. „Da pokušavaš misliti i za skoro sve ostale, bojim se. Spakirat ću ti neke stvari i dat ću da se postavi još jedno mjesto za stolom, za Husarija. Ima li išta što večeras ne bi smio jesti?“

Jehana je stresla glavom. Ponekad bi se uhvatila želeći da joj majka popusti pred svojim osjećajima, da se negdje dogodi neka oluja, ipak. Ali uglavnom je bila zahvalna skoro neprekidnoj kontroli koju je Eliana pokazivala sve od onog užasnog dana u Kartadi prije četiri godine. Mogla je pogađati koliko je košta takva suzdržanost. Mogla je izmjeriti cijenu u samoj sebi. Nisu bile baš toliko različite, majka i kći.

Jehana je mrzila plakanje; smatrala ga je porazom. „Trebala bi otići gore“, reče Eliana.

Otišla je gore. Obično je bivalo tako. Rijetko kad je u razgovoru s njenom majkom bilo ikakve muke, ali uvijek se činilo kao da stvari koje je trebalo izreći nisu izrečene. Ovog popodneva, međutim, nije bio pravi trenutak da se posveti takvim stvarima. Nešto vrlo teško tek je trebalo obaviti.

Znala je da bi je, ako bude predugo oklijevala, odlučnost da ode ipak mogla napustiti, na ovom, najtežem pragu cijeloga dana, svih njenih dana. Jehana je dvaput pokucala, po navici, i ušla u zaslonjenu tamu radne sobe svoga oca.

Svijeća je poklanjala svoj nepotrební sjaj knjigama uvezanim u kožu i zlato, svicima pergamenta, instrumentima i nebeskim mapama, ostacima i uspomenama i darovima čitavog života provedenog u učenju i putovanju i radu. Njeno je svjetlo padalo, više ne podrhtavajući u Jehaninoj ruci, na radni stol, jednostavno sjedalo sjevernjačkog stila, jastuke na podu, još jedan naslonjač - i bjelobradog čovjeka u tamnoplavoj odori koji je nepokretno sjedio tamo, leđima okrenut vratima i svojoj kćeri i svjetlu.

Jehana se zagledala u njega, u poput koplja oštru ukočenost njegova položaja. Primijetila je, kao što bi primijetila svakoga dana, da nije čak ni okrenuo glavu kako bi pokazao da je svjestan njena ulaska u sobu. Mogla je i ne ući, sa svojim svjetlom i pričom koju je morala ispričati. Uvijek je bilo tako, ali ovo popodne bilo je drugačije. Došla se oprostiti i, dok je gledala svoga oca, dugi mač uspomena ležao je u Jehaninu umu, čvrst i sjajan i strašan poput noževa koje su Muwardiji

sigurno bili upotrijebili.

Prije četiri godine, četvrti sin kralja Almalika od Kartade bio se zapetljao u vlastitu pupkovinu u utrobi svoje majke. Takva su djeca umirala a, skoro neizbježno, umirale su i njihove majke. Liječnici su poznavali znakove dovoljno dobro da upozore što se sprema. To se događalo prilično često; nikome se nije pripisivala nikakva krivnja. Rađanje je bilo jedna od opasnih stvari u svijetu. Liječnici nisu mogli činiti čuda.

Ali Zabira od Kartade, glazbenica, bila je omiljena prilježnica najmoćnijeg od svih gradskih kraljeva Al-Rassana, a Išak od Fezane bio je hrabar i briljantan čovjek. Nakon što se posavjetovao sa svojim nebeskim kartama, i poslao vijest Almaliku da ono što se sprema poduzeti nudi samo najmanji nagovještaj nade, Išak je izvršio jedini zabilježen porođaj djeteta kroz zarez u majčinoj utrobi, istovremeno sačuvavši i majčin život.

Ni sam Galinus, izvor i vrelo sveg medicinskog znanja, niti Uzbet al-Maurus, niti Avenal od Soriyye u ašaritskim domovinama na istoku - niti jedan od njih, niti bilo tko tko je došao za njima, nije izvijestio da bi uspješno izveo takvu stvar, premda su ova trojica bila zabilježila proceduru, i svaki je od njih pokušao.

Ne, Išak ben Yonannon od Kindatha bio je taj koji je prvi na takav način porodio živo dijete, u palači u Kartadi u Al-Rassanu, u drugom desetljeću nakon pada Kalifata. A zatim je izliječio majku od rane i brinuo se za nju nakon toga, tako da je jednog jutra ustala iz svog kreveta, vrlo blijeda ali lijepa kao i uvijek, da ponovo zatraži svoju lutnju sa četiri strune i zauzme svoje uobičajeno mjesto u Almalikovoj

primaćoj dvorani i njegovim vrtovima i njegovim privatnim sobama.

Za taj čin hrabrosti i vještine u razmjeru kakav nikad prije nije viđen, Almalik od Kartade zahvalno je ponudio određenu količinu zlata i dar posjeda koji je ostavio lšaka i njegovu ženu i kćer dobrostojeće do kraja života.

Zatim je dao da se liječniku iskopaju oči i jezik odreže iz korijena, tako da se okaje zabranjeni pogled na golotinju jedne ašaritske žene, tako da nitko nikad ne čuje opis Zabirine mliječno-bijele krasote od kindatskog liječnika koji ju je izložio svome hladnom pogledu i svome skalpelu.

Bio je to čin milosrđa, neke vrste. Propisana kazna za Jadita ili Kindatha koji je napasao pohotne oči na neodjevenu tijelu jedne ašaritske žene koja je bila nevjesta ili priležnica drugog čovjeka bila je, kao što su svi znali, smrt među konjima. A ova je žena pripadala kralju, nasljedniku kalifa, Lavu Al-Rassana, iz čije su prisutnosti svi manji kraljevi bježali.

Vadžije su, uočivši priliku, počeli zahtijevati smrt u hramu ili na tržnici onog časa kad je priča o porođaju procurila iz palače.. Almalik je, međutim, bio iskreno zahvalan svome kindatskom liječniku. Oduvijek je mrzio vadžije i zahtjeve koje su mu postavljali i bio je - u najmanju ruku, po vlastitoj procjeni - velikodušan čovjek. lšak je živio, slijep i nijem, potonuo duboko u kamene dubine svoje nutrine u koje njegova žena i jedino dijete nisu mogle dosegnuti. Ni u onim prvim danima, niti kasnije, nije ga se moglo navesti na reakciju.

Doveli su ga kući iz Kartade u njihovu kuću u gradu kojeg je već odavno bio odabrao, Fezani. Imali su više nego dovoljno za

preživljavanje; zaista, po bilo kojoj mjeri bili su bogati. U Silvenesu, u Kartadi, u svojoj privatnoj praksi ovdje, Išak je bio strahovito uspješan, a jednako toliko u poslovnim pothvatima s kindatskim trgovcima koji su trgovali s istokom, kožom i začinima. Almalikov posljednji poklon naprosto je stavio pečat na njihov svjetovni uspjeh. Bili su, moglo se reći, od mjeseca blagoslovljeni velikom srećom.

Jehana bet Išak, dijete te sreće, koraknula je u sobu svog oca, odložila svijeću na stol i povukla unatrag zaslone s istočnog prozora. Otvorila je i sam prozor, da pusti unutra kasno popodnevni trag povjetarca zajedno s mekim svjetlom. Zatim je sjela na drveni stolac kraj stola kao što je uvijek činila.

Knjiga koju je upravo čitala Išaku - Meroviousov tekst o mrenama na oku - ležala je otvorena kraj njena lakta. Svakog popodneva, kad bi završila s dnevnim poslom, ušla bi u ovu sobu i pričala svome ocu o pacijentima koje je pregledala, a zatim bi mu naglas čitala iz bilo kojeg teksta koji je sama tog časa proučavala. Ponekad bi stigla pisma, od kolega i prijatelja iz drugih gradova, drugih zemalja. Ser Rezzoni je pisao nekoliko puta godišnje iz Sorenice u Batiari ili bilo kojeg drugog mjesta u kojem je podučavao ili držao praksu. Jehana bi i to pročitala svome ocu.

Nikad nije odgovarao. Nikad nije čak ni okrenuo glavu prema njoj. Tako je bilo od one noći kad je obogaljen. Ona bi mu ispričala svoj dan, pročitala pisma, čitala naglas iz svog teksta. Poljubila bi ga u čelo kad bi otišla da se spusti na večeru. Nikad nije odgovorio niti na to.

Velaz je Išaku donosio obroke u sobu. On nikad nije napuštao ovu sobu. Niti će je - ukoliko ne bude na to prisiljen - ikad napustiti, Jehana

je to znala. Njegov je glas jednom bio dubok i lijep, oči čiste i plave kao rijeka na suncu, sjajne vratnice za ozbiljnu dubinu misli. Plemenitost njegova uma i vještina njegovih ruku bile su podarene bez imalo štednje ili oklijevanja svakome tko bi to zatražio ili trebao. Bio je ponosan bez nadmenosti, mudar bez plitkog duha, hrabar bez nerazumnosti. Bio je školjka, olupina, slijepa, nijema odsutnost svih tih stvari u sobi bez svjetla.

Na određeni način, pomislila je Jehana - promatrajući svoga oca, spremajući se da se oprostí - kretanje u osvetu, koliko god zakašnjelo, protiv Almalika od Kartade bila je najneizbježnija stvar koju je ikad učinila.

Počela je. „Danas je bio sajmišni dan. Ništa preteško. Baš sam se spremala pregledati jednog radnika iz kamenoloma koji pati od nečeg što je izgledalo kao podagra - ako to možeš povjerovati - kad su me pozvali. Ne bih ni otišla, naravno, ali pokazalo se da se radi o Husariju ibn Musi - puštao je još jedan kamen, treći ove godine.“ Nije bilo nikakvog pokreta u dubokom naslonjaču. Privlačan, bjelobradi profil djelovao je kao bista čovjeka, a ne čovjek sam.

„Dok sam se brinula za njega,“ rekla je Jehana, „doznali smo nešto strašno. Ako poslušáš možda ćeš čuti povike po ulicama izvan Četvrti.“ To je često radila, pokušavajući ga natjerati da upotrijebi svoj sluh, pokušavajući ga povući izvan ove sobe.

Nikakvog pokreta, nikakvog znaka da makar zna kako je ona ovdje. Skoro ljuto, Jehana je rekla. „Izgleda da je Almalik od Kartade poslao svog najstarijeg sina i gospodara Ammara ibn Khairana da danas posvete novo krilo dvorca. A oni su naprosto ubili sve pozvane.

Zato čujemo buku s ulica. Stotinu i četrdeset ljudi, Oče. Almalik im je dao odrubiti glave i bacio im tijela u jarak.“

I tad, sasvim neočekivano, pojavilo se. Mogla je to biti varka svjetlosti koja se ukoso probijala kroz sjene, ali učinilo joj se da ga vidi kako okreće glavu, samo malo, prema njoj. Mislim da mu nikad prije nisam spomenula Almalikovo ime, shvatila je Jehana odjednom.

Užurbano, nastavila je priču: „Husari je trebao biti jedan od njih, Oče. Zato me je zvao da tako brzo dođem, jutros. Bio se nadao da će ipak moći otići u dvorac. Sad je on jedini koji nije ubijen. I moguće je da će Muwardiji - pet stotina novih vojnika stiglo je danas u grad - doći po njega. Zato sam uredila da ga prebacimo ovamo. Velaz ga upravo dovodi ovamo, prerušenog. Zatražila sam Maminu dozvolu“, dodala je.

Ovog puta nije moglo biti zabune. Išak je primjetljivo okrenuo glavu prema njoj kao da se našao i protiv volje povučen da čuje što se govori. Jehana je postala svjesna da zamalo plače. Progutala je, boreći se protiv toga. „Husari djeluje... drukčkije, Oče. Jedva da ga prepoznajem. Miran je, skorohladan. Bijesan je, Oče. Namjerava još noćas otići iz grada. Znaš li zašto?“ Usudila se pitati, i pričekala je sve dok nije ugledala maleni upitni pokret njegove glave prije nego što je odgovorila: „Kaže da namjerava uništiti Kartadu.“

Obrisala je jednu izdajničku suzu. Četiri godine monologa u ovoj sobi, a sad, u predvečerje njena odlaska, napokon je priznao njenu prisutnost.

Jehana je rekla: „Odlučila sam otići s njim, Oče.“

Promatrala je. Nikakvog pokreta, nikakvog znaka. Ali onda, polako, glava mu se ponovo okrenula od nje sve dok nije gledala, i

opet, u profil koji je bila promatrala sve ove godine. Opet je progutala. Na svoj način, i ovo je bio odgovor. „Mislim da neću ostati s njim, ne znam čak ni kamo on ide ili što namjerava. Ali nekako, nakon ovog popodneva, naprosto se ne mogu pretvarati da se ništa nije dogodilo. Ako Husari može odlučiti da će se boriti protiv Almalika, mogu i ja.“

Eto. Izrekla je. Izašlo je. I rekavši toliko, Jehana je otkrila da više ništa ne može reći. Plakala je, ipak, brišući suze.

Zatvorila je oči, preplavljena osjećajima. Sve do ovog trenutka mogla se pretvarati da neće učiniti ništa što njen otac nije već mnogo puta učinio: otići iz Fezane u potrazi za ugovorima i iskustvom u širokom svijetu. Ako sije liječnik želio stvoriti reputaciju, morao je tako učiniti. Proglasiti osvetnički rat jednom kralju bio je put koji je vodio u sasvim drugačije krajeve. A ona je bila i žena. Njeno zvanje moglo joj je pružiti određenu mjeru sigurnosti i poštovanja, ali Jehana je živjela i učila u inozemstvu. Znala je razliku između toga kad lšak krene u svijet i kad to učini njegova kći. Bila je sasvim svjesna da možda nikad više neće opet biti u ovoj sobi.

„Ufme ve'afa a' oo.“

Jehanine su se oči naglo opet otvorile. Ono što je ugledala skamenilo ju je. lšak se sasvim iskrenuo u svome sjedalu da joj se okrene licem. Lice mu je bilo iskrivljeno od napora govora, prazne duplje njegovih očiju uperene na mjesto gdje je znao da ona sjedi. Ruke su joj poletjele k usnama.

„Što? Tata, ne...“

„Ufme ve'afa!“ Iskrivljeni zvuči bili su puni tjeskobe, naredbe. Jehana je iskočila iz stolca i pala na koljena na sagu kraj nogu svoga

oca. Zgrabila mu je jednu ruku i osjetila, po prvi put u četiri godine, njegov čvrst, odlučan stisak kad joj je snažno stisnuo prste.

„Oprosti! Oprosti! Ponovi, molim te. Ne razumijem!“ Osjećala se izbezumljeno, skršeno. On se trudio da govori razgovijetno, cijelo mu se tijelo grčilo od napora i uznemirenosti.

„Ve'afa! Ve'afa!“ Stisak mu je bio grozničav, želeći je natjerati da shvati, kao da bi sama snaga volje mogla tragično izobličene riječi učiniti razumljivima.

„Govori ti da uzmeš svog slugu Velaza sa sobom, Jehana. S obzirom na okolnosti, to je mudar savjet.“

Jehana se okrenula naglo kao da ju je netko probo, skočivši na noge dok se okretala k prozoru. Onda se smrzla. Osjetila je kako joj krv nestaje iz lica.

Sjedeći postrance na širokoj prozorskoj dasci, mirno ih promatrajući, savijenih koljena i obiju ruku omotanih oko njih, nalazio se Ammar ibn Khairan. A naravno, ako je on bio tu, već su izgubljeni, jer je sigurno sa sobom doveo i -

„Sam sam, Jehana. Ja ne volim Muwardije.“

Borila se da zadrži kontrolu. „Ne? Samo im dopuštate da za vas obavljaju ubijanje? Kakve veze ljubav ima s tim? Kako ste dospjeli ovamo? Gdje je -“ Zaustavila se u zadnji čas.

Izgleda da to nije bilo važno. „Husari ibn Musa bi se otprilike ovog časa trebao približavati Kindathskim vratima. Obučen je kao vadžija, ako si to možeš zamisliti. Malo neobično prerušavanje, po mome. Dobro je da je Velaz s njim da jamči za njega, inače ga nikad ne bi pustili unutra.“ Nasmiješio se, ali bilo je nečeg vrlo čudnog u njegovim

očima. Rekao je: „Nemaš razloga da mi vjeruješ, ali ja nisam imao nikakve veze s onim što se dogodilo danas popodne. Niti princ.“

„Ha!“ reče Jehana. Bio je to najotmjereniji odgovor kojeg je tog trena mogla ponuditi.

Opet se nasmiješio. Ovog puta to je bio izraz kojeg se sjećala još od jutra. „Pa, valjda sam odgovarajuće ukoren. Trebam li sad ispasti kroz prozor?“

I baš tada, odigrao se za Jehanu najneočekivaniji događaj jednog zapanjujućeg dana. Začula je zadihan, prigušen zvuk iza sebe i okrenula se, prestravljena.

Da bi, trenutak kasnije, shvatila da je ono što čuje smijeh njenog oca. Ammar ibn Khairan vješto je skliznuo s prozora i meko se spustio na sagom pokriven pod. Prošao je kraj Jehane i zastao kraj teškog naslonjača njena oca.

„Išak“, rekao je blago.

„Ammar“, rekao je njen otac, skoro sasvim jasno.

Ubojica posljednjeg kalifa Al-Rassana spustio se pred njim na koljena. „Nadao sam se da ćeš se sjetiti moga glasa“, rekao je. „Hoćeš li prihvatiti moje isprike, Išak? Trebao sam doći ovamo već odavno, i svakako ne na ovaj način, tako da ti zapanjim kćer i ne tražeći dozvolu tvoje žene.“

Išak je u odgovor ispružio ruku, i ibn Khairan ju je prihvatio. Bio je skinuo svoje rukavice i prstenje. Jehana je bila previše zaprepaštena da bi makar i počela oblikovati svoje misli.

„Muiva'i? Ša he ofoilo?“

Ibn Khairanov glas bio je ozbiljan. „Almalik je prepreden čovjek,

mislim da to znaš. Htio je da se Fezana umiri, očito. Čini se da je istovremeno imao poruku i za princa.“ Zastao je. „I još jednu za mene.“

Jehana je ponovo pronašla svoj glas. „Stvarno niste znali za to?“ „Ne bih se trudio da ti lažem“, rekao je Ammar ibn Khairan oštro, ne pogledavši je.

Zajapurivši se, Jehana je shvatila da je to, naravno, bila čista istina. Zašto bi njemu bilo stalo što ona misli? Ali u tom slučaju, postojalo je još jedno očito pitanje, a ona baš nije bila posebno sklona tome da prihvaća grdnju od ljudi koji su se kroz prozore uspinjali u njen dom: „Što onda radite ovdje?“

Ovog puta se okrenuo. „Dva razloga. Morala bi biti u stanju pogoditi barem jedan od njih.“ Krajičkom oka Jehana je ugledala svog oca kako polako kima glavom.

„Oprostite mi, ali ovog časa nisam raspoložena da se igram pogađanja.“ Pokušala je svojim riječima dati žalac.

Ibn Khairanov izraz bio je neuznemiren. „Ovo nije igra, Jehana. Ovdje sam da se pobrinem da Husarija ibn Musu večeras ne ubiju Muwardiji, i da liječnica, s možda više hrabrosti nego pameti, koja mu pomaže u bijegu, također preživi ovu noć.“

Jehana je odjednom osjetila hladnoću. „Znači stvarno dolaze po njega?“

„Naravno da dolaze po njega. Popis pozvanih gostiju bio je poznat, a neki od Muwardija znaju i čitati. Rečeno im je da pogube svakog čovjeka na tom popisu. Zar si mislila da će se odreći užitka ubijanja makar samo jednog, ili se izložiti Almalikovoj reakciji na neuspjeh?“

„Otići će u njegovu kuću?“

„Ako već nisu tamo, do sada. Zato sam i krenuo pred njima. Husari je već bio otišao, s Velazom. Sluge i robove je poslao u njihove odaje, osim majordoma, kojem očito vjeruje. Pogreška. Pitao sam ga gdje mu je gospodar, i rekao mi je da je maločas otišao, prerušen kao vadžija, sa slugom kindatske liječnice.“

Prije joj je bilo hladno; sad se sledila. „Znači da će to reći i Muwardijima?“

„Ne bih rekao“, reče Ammar ibn Khairan. Nastala je tišina. To uopće nije bila igra. „Ubio si ga.“

„Nevjerni sluga“, rekao je ibn Khairan, tresući glavom. „Tužan znak vremena u kojem živimo.“

„Zašto, Ammar?“ Išakovo pitanje bilo je zapanjujuće jasno, ali moglo je značiti mnogo stvari.

Ovog puta ibn Khairan je oklijevao prije nego što je odgovorio. Pomno ga promatrajući, Jehana je i opet ugledala onaj čudan izraz na njegovu licu.

Rekao je, birajući riječi: „Ja već kroz svijet nosim ime po nečemu što sam u mladosti učinio za Almalika od Kartade. Mogu preživjeti s tim. Dobro ili loše, učinio sam to. Nisam... sklon prihvatiti odgovornost za ovaj bestidni pokolj - a on očito namjerava da odgovornost padne na mene. Almalik ima svoje razloge. Ja ih čak mogu i razumjeti. Ali u ovom trenutku svoga života, odlučio sam da ih ne prihvatim. Osim toga smatram Husarija ibn Musu jednim pametnim, nenametljivim čovjekom i divim se... sposobnosti i duhu tvoje kćeri. Recimo da mi... se sviđa biti na strani vrline, bar jednom u životu.“

Išak je tresao glavom. „Još, Ammar“, rekao je, zvukovi su bili teški,

malo zategnuti.

I opet je ibn Khairan oklijevao. „Uvijek ima više u onome što čovjek čini, ben Yonannon. Hoćeš li mi dopustiti da zadržim nešto za sebe? Noćas otići iz Fezane, na svoj način i svojim putem. S vremenom, možda moji motivi postanu jasniji.“

Okrenuo se Jehani, vidjela je u svjetlu svijeće i onom što je stizalo kroz prozor da su mu oči još uvijek promijenjene i hladne. Bio je dovoljno rekao, ipak; mislila je da sad zna o čemu se zapravo radi.

„S majordomom... koji nije na raspolaganju,“ govorio je, „nije vjerojatno da će Muwardiji doći ovamo, ali ako se to dogodi ne smiju ništa naći. Preporučio bih vam da preskočite obrok i krenete čim se smrači.“

Sumorn potištena, Jehana je mogla samo kimnuti. Sa svakim trenutkom koji je prolazio postajala je sve svjesnija opasnosti i neobičnosti svijeta u koji je odlučila ući. Jutarnja tržnica, ordinacija, sve svakodnevice njena života već su se činile udaljenim, i brzo su blijedjele.

„A imam ijedan prijedlog, ako smijem. Ne znam što ibn Musa namjerava sad učiniti, ali za vas dvoje ne bi bilo loše da na neko vrijeme odete na sjever u Valledo.“

„Poslao bi Kindatha Jaditima?“ upitala je Jehana oštro.

Slegnuo je ramenima. „Živjela si među njima dok si studirala u inozemstvu, kao što je u svoje vrijeme učinio i tvoj otac.“

„To je bilo u Batiari. I Ferrieresu.“

Pretjerano se namrštio. „I opet, neoborivo sam osporen. Stvarno ću morati skočiti kroz prozor ako tako nastaviš.“ Izraz lica mu se i

opet promijenio. „Stvari se mijenjaju na poluotoku, Jehana. Mogle bi se početi mijenjati vrlo brzo. Vrijedi se sjetiti da, dok se plaća parias, Valledo jamči sigurnost Fezane. Ne znam da li se to odnosi i na unutarnju... kontrolu od strane Kartade, ali o tome bi se moglo raspravljati, ako ibn Musa bude voljan za takvo što. Moglo bi poslužiti kao izgovor. A što se tebe tiče, svakako bih izbjegavao Ruendu i Jalonu da sam Kindath, ali kralj Ramiro od Valleda je jedan pametan čovjek.“

„A njegovi vojnici?“

„I neki od njih su pametni.“ „Kako umirujuće.“

Čula je kako njen otac u pozadini ispušta prijekoran zvuk.

Vrlo izravna pogleda ibn Khairan je rekao: „Jehana, ne možeš tražiti sigurnost ako napustiš ove zidove. To moraš shvatiti prije nego što kreneš. Ako nemaš nikakvih planova i nikakvog smjera, onda je služiti kao liječnik pod zaštitom Valleda sasvim dobar put.“

„Zašto pretpostavljaš da nemam nikakvih planova?“ Neobično, kako ju je brzo mogao razljutiti.

Zastao je. „Ispričavam se.“

„Kamo?“

Ne bi bila odgovorila Ammaru ibn Khairanu, iz mnogo razloga, ali morala je reći svome ocu. Nije joj bio uputio nijednu riječ u četiri godine prije ovog poslijepodneva.

„Ragosa“, rekla je tiho.

Nije o tome bila ni razmišljala sve dok ibn Khairan nije počeo svoj govor, ali kad se ime grada jednom začulo Jehani se činilo da je oduvijek bila na putu tamo, na istok prema obalama jezera Serrana, i rijeci i planinama.

„Ah“, rekao je ibn Khairan zamišljeno. Protrljao je svoju glatku bradu. „Mogla bi proći i gore nego kod kralja Badira, točno.“ „A Mazur ben Avren?“

Izrekla je to previše prkosno. Nasmiješio se. „Princ Kindatha. Naravno. Ja bih tu pripazio, Jehana.“

„Zašto? Poznaš ga?“

„Izmijenili smo pisma i stihove kroz godine. Knjige za naše knjižnice. Ben Avren je jedan iznimno prepreden čovjek.“

„Pa onda? To je nešto loše za glavnog savjetnika kralja Ragose?“ Stresao je glavom. „Večeras postavljaš to pitanje pogrešnom čovjeku, moram priznati. Samo budi oprezna ako zaista dođeš do tamo. Sjeti se što sam ti rekao.“ Na tren je šutio, napola okrenut prozoru. „No ako uopće misliš ikamo otići, o sebi da i ne govorim, onda moramo završiti ovaj susret. Čini mi se da odozdo čujem glasove. Možemo se samo nadati da su to Husari i Velaz.“

Sad je i ona čula zvukove, i prepoznala je oba glasa.

„Ja ću otići istim putem kojim sam i došao, ser Išak, s tvojom dozvolom.“ Ibn Khairan prošao je kraj Jehane da ponovo prihvati ruku njena oca. „Ali imam i jedno svoje pitanje. Ako smijem. Nešto što me muči već godinama.“

Jehana je osjetila kako se koči. Njen otac je polako nakrenuo glavu prema gore, prema ibn Khairanu.

Koji je rekao: „Reci mi, ako želiš, jesi li znao što riskiraš kad si porodio Almalikovo posljednje dijete na onaj način?“

U tišini koja je uslijedila Jehana je čula, iz dvorišta pod njima, mirni glas svoje majke koji je pozivao ibn Musu da uđe u kuću, kao da

je bio običan očekivani gost za večeru neke sasvim obične večeri.

Vidjela je kako joj otac kima glavom, dok je iz uništenih usta izlazio zvuk kao otpuštanje davnašnjeg tereta. Jehana je odjednom osjetila da je i opet na rubu suza.

„Bi li to opet učinio?“ upitao je ibn Khairan, vrlo nježno. Nikakve pauze, ovog puta. Još jedno potvrdno kimanje.

„Zašto?“ upitao je Ammar ibn Khairan, i Jehana je vidjela da zaista želi to razumjeti.

Išakova usta otvorila su se i zatvorila, kao da isprobava neku riječ.

„Ga'euf, rekao je konačno, onda strese glavom od nemoći.

„Ne razumijem“, reče ibn Khairan.

„Ga'euf, rekao je Išak ponovo, i ovog puta Jehana je vidjela kako je stavio ruku iznad svog srca, i shvatila je.

„Galinusova zakletva“, rekla je. Bilo joj je teško govoriti. „Liječnička zakletva. Sačuvati život, ako se može.“

Išak je kimnuo, samo jednom, a onda se zavalio natrag u svoj naslonjač, kao da ga je napor komunikacije nakon tako dugo vremena iscrpio. Ammar ibn Khairan još ga je uvijek držao za ruku. Sad je pusti. „Trebao bih vremena za razmišljanje, više vremena nego što ga sad imamo, prije nego što bih se usudio ponuditi bilo kakav odgovor na to“, rekao je trezveno. „Ako moje zvijezde i tvoji mjeseci dozvole, bio bih počašćen da se opet sretnemo, ser Išak. Smijem li ti pisati?“

Išak je kimnuo glavom. Trenutak kasnije ibn Khairan okrenuo se natrag Jehani.

„Čini mi se da sam spomenuo kako imam dva razloga za svoj

dolazak“, promrmljao je. „Ili si zaboravila na to?“ A zapravo joj se baš to i dogodilo. Vidio je to, i opet se nasmiješio. „Jedan je bio upozorenje na opasnost, drugi je bio da ti nešto donesem.“

Prošao je kraj nje, natrag k prozoru. Podigao se na dasku i posegnuo van i iza ugla na istaku. Ne silazeći s prozorske daske okrenuo se i ponudio Jehani nešto predivno.

„Jao meni“, rekla je. „Jao meni.“

Bila je to, naravno, njena urinska bočica. Bočica njena oca. „Otišla si poprilično žurno od ibn Muse,“ rekao je ibn Khairan blago, „a isto je vrijedilo i za Velaza i Husarija. Mislio sam da bi možda voljela imati bočicu, i možda je iskoristiti bolje nego Muwardiji kad stignu.“

Jehana je progutala i ugrizla se za usnicu. Da su to našli...

Koraknula je naprijed i uzela bočicu iz njegove ruke. Prsti su im se dotakli. „Hvala“, rekla je.

I ostala nepokretna, zapanjena, kad se on nagnuo naprijed i poljubio je u usta. Na tren ju je okružio miris njegova parfema. Jedna njegova ruka se podigla i blago joj dotakla kosu.

„Kurirova plaća“, rekao je lako, opet se udaljujući. „Ragosa je dobra ideja. Ali daj spomeni Valledo ibn Musi - on bi mogao bolje proći kod kralja Ramira.“

Jehana je osjetila kako rumenilo koje joj je bilo navalilo u lice već nestaje. Ono što ga je slijedilo, predvidivo, bilo je nešto blizu bijesu. Njeni otac i majka, Velaz, ser Rezzoni - svi koji su je dobro poznavali - uvijek su je upozoravali na njen ponos.

Koraknula je naprijed i, stojeći na prstima, sad je ona poljubila Ammara ibn Khairana. Osjetila je kako je naglo udahnuo od

iznenađenja. Tako je već bilo bolje: prije je bio više nego previše nehajan.

„Liječnička plaća“, rekla je slatko, koraknuvši unatrag. „Mi najčešće naplaćujemo više nego kuriri.“

„Stvarno ću ispasti kroz prozor“, rekao je, ali tek nakon jednog trenutka.

„Nemoj. Daleko je do dolje. Nisi ništa rekao, ali djeluje mi prilično očito da imaš vlastiti plan osvete koji ćeš slijediti u Kartadi. Pad kroz prozor bio bi prilično loš početak.“ Uživala je vidjevši da ni na ovo nije bio pripremljen.

Zastao je po drugi put. „Vidjet ćemo se opet, usuđujem se nadati.“ „To bi bilo zanimljivo“, rekla je Jehana mirno, premda joj je srce lupalo kao ludo. Nasmiješio joj se. Tren kasnije gledala ga je kako se spušta niz grubi zid sve do dvorišta. Prošao je kroz lukom nadsvođen prolaz koji je vodio prema vratnicama ne osvrnuvši se. Bila bi pomislila da je pobijedila u ovom zadnjem sukobu, ali smiješak koji joj je ponudio, tik prije nego što je počeo silazak, na kraju joj nije dopustio da bude tako sigurna.

„Oprez, Jehaa. Oprez“, rekao je njen otac, iza nje, kao odjek njenih vlastitih misli.

Osjećajući se i opet uplašena, od mnogo stvari, Jehana je ponovo prišla njegovu naslonjaču i klekla pred njim. Spustila je glavu u njegovo krilo. I tren kasnije osjetila je kako mu ruke glade njenu kosu. To se nije dogodilo već dugo vremena.

Bili su u tom položaju kad je Velaz došao po nju, nakon što je već sve spremio za put - za njih oboje. On je, naravno, sam donio odluku o

tomu.

Nešto kasnije, kad su već otišli Jehana, Velaz i Husari ibn Musa, trgovac svilom koji je postao, koliko god to bilo nevjerojatno, otvoreni zavjerenik protiv Lava od Kartade, čudni zvukovi čuli su se kako dopiru iz radne sobe Išaka ben Yonannona, liječnika.

Njegova žena Eliana stajala je u hodniku pred njegovim zatvorenim vratima i osluškivala svoga muža, tihog poput smrti kroz četiri duge godine, kako vježba izgovaranje slova abecede, a zatim se muči s jednostavnim riječima, poput djeteta, učeći što može izgovoriti a što ne može. Dotad se vani već potpuno smračilo; njihova kći, njihovo jedino dijete, bila je negdje iza zidova civilizacije i sigurnosti, kamo žene gotovo nikad nisu išle, u divljini širokog svijeta. Eliana je držala visoku, zapaljenu svijeću, i da ju je netko gledao dok ga je slušala, vidio bi u treperavom svjetlu napetu tjeskobu na njenom još uvijek lijepom licu.

Dugo je tako stajala prije nego što je pokucala i ušla u sobu. Zastori su još uvijek bili povučeni unatrag i prozor je bio otvoren, kao što ga je Jehana bila ostavila. Na kraju toga dana smrti, sa zvukovima patnje koji su još uvijek bili svježiji iza zidova Četvrti, zvijezde su bile smirene kao i uvijek na sve mračnijem nebu, mjeseci će se uskoro podići, večeras prvo bijeli, a zatim plavi, a noćni lahor još će uvijek osvježavati i hladiti sprljenu ljetnu zemlju na kojoj su ljudi i žene disali i hodali. I govorili.

„Eijaa?“ rekao je njen muž, a Eliana bet Danel čula je svoje iskrivljeno ime kao glazbu.

„Zvučiš kao močvarna žaba“, rekla je, pomaknuvši se da stane

ispred njegova sjedala.

U palucavom svjetlu vidjela je kako se nasmiješio.

„Gdje si bio“, upitala je. „Dušo moja. Toliko sam te trebala.“

„Eijaa“, pokušao je opet, i ustao. Oči su mu bile crne duplje. Uvijek će biti duplje.

Raširio je ruke a ona se pomakla u prostor koji je njegovo naručje stvaralo na svijetu, i spustivši glavu na njegova prsa dopustila si je gotovo nezamislivu raskoš bola.

Otprilike u isto vrijeme, njihova kći nalazila se tik izvan gradskih zidina pregovarajući s nekim kurvama o kupovini triju mula. Jehana je, zapravo, znala za nekoliko skrivenih izlaza iz gradskih zidina. Neki od njih bili su preuski za čovjeka Husarijeve građe, ali postojalo je jedno mjesto u samoj Četvrti, na sjeverozapadnom kraju, gdje je jedno drvo skrivalo ključ za niski prolaz kroz kamen gradskoga zida. I to je bilo, kako se pokazalo, usko, ali Husari se uspio provući s Velazovom pomoći.

Kad su izašli i zastali na travnatom prostoru pokraj rijeke jedan ženski glas - poznati glas, zapravo - veselo je rekao u tami: „Dobrodošli, putnici. Mogu li vas povesti u Vrt Užitaka kakav Ašar nudi samo Mrtvima?“

„Ne nudi ih Kindathima“, odvratila je Jehana. „Večeras bi me skoro mogla privući, Jacinto.“

„Jehana? Doktorice?“ Žena, namirisana i upadljivo okićena, koraknula je bliže. „Oprosti! Nisam te prepoznala. Tko te to večeras pozvao?“

„Zapravo nitko. Večeras ja trebam vašu pomoć. Možda me traže

vadžije, i Muwardiji.“

„Kuga na sve njih!“ rekla je žena po imenu Jacinto. „Zar im nije bilo dosta krvi za jedan dan?“ Dosad su se Jehanine oči već navikle na noć, i bila je u stanju razaznati vitku figuru pred sobom, odjevenu samo u najtanje, nimalo zaklanjajuće velove tkanine. „Što ti treba?“ upitala je Jacinto. Bilo joj je četrnaest godina, Jehana je to znala.

„Tri mule, i vaša tišina.“

„Dobit ćeš ih. Dođi, odvest ću vas Nunavi.“

To je bila i očekivala. Ako je bilo tko imao neku vrst nadzora nad ovom zajednicom žena i dječaka izvan zidova, to je bila Nunava. Nunava nije bila tip koji bi tratio vrijeme, ili riječi. To su znali muškarci kojima se žurilo, a ako nisu, onda bi to vrlo brzo naučili. Klijent koji bje došao posjetiti, najvjerojatnije bi se našao natrag unutar zidova Fezane u vrlo kratkom roku, olakšan za određene potrebe i određenu svotu novca.

Kupovina mula nije bila težak posao. Već nekoliko godina, Jehana - jedini ženski doktor u Fezani - bila je liječnik od povjerenja za gradske kurve. Prvo u njihovoj četvrti unutar istočnog zida a onda i ovdje vani na sjeveru, nakon što su ih vadžije istjerale kroz gradska vrata i ujedno od otrcanih predgrađa pokraj rijeke.

Taj je događaj bio samo jedan od niza sporadičnih napadaja pobožnog bijesa koja je obilježavala odnose između grada i onih koji su trgovali tjelesnom ljubavlju. Žene su sa sigurnošću očekivale da će se naći natrag unutar zidova u roku od godine dana - i vjerojatno opet izvan njih godinu ili dvije nakon toga.

S obzirom na to da su žene i dječaci koje se moglo kupiti sad

uglavnom bili smješteni izvan zidina, nije bilo iznenađujuće što su postojali skriveni izlazi. Nijedan grad s građanima - legalnim ili ne - koji žive izvan njegovih zidina ne može nikad biti u potpunosti zatvoren.

Jehana je dosad već upoznala mnogo kurvi i znala se, ne jednom, iskrasti van da im se pridruži u večernjem objedu i piću i smijehu. Iz ljubaznosti prema liječnici koja im je porađala djecu i zacjeljivala tijela od bolesti i rana, klijenti u takvim trenucima nisu bili dobrodošli. Jehana je otkrila da su te žene - i mudri, ogorčeni dječaci - bolje društvo nego skoro svi koje je poznavala u gradu, unutar Kindatske četvrti ili izvan nje. Pitala se, ponekad, što to govori o njoj samoj.

Svijet nije bio nimalo smiren ovdje vani, među napola urušenim kućama koje su se mučile kraj jarka i rijeke, i Jehana je često bivala pozvana da zaliječi ranu od noža koju bijedna žena zadala drugoj. Ali, premda su ovdje bile prisutne sve tri vjere, Jehani je bilo očito da svade koje su se događale nisu imale nikakve veze s tim da li se obožava sunce ili mjesec ili zvijezde. A vadžije koje su ih istjerale ovamo bile su im svima zajednički neprijatelj. Jehana je znala da je ovi ljudi neće izdati.

Nunava im je prodala tri mule a da se nikakvo pitanje nije pojavilo čak ni u njenim debelo namazanim očima teških kapaka. Ovo nije bilo mjesto gdje bi se postavljalo intimna pitanja. Svatko je imao svoje tajne, i svoje rane.

Jehana je uzjahala na jednu od mula, Velaz i Husari uzeli su druge. Jedna dama trebala je jahati postrance, ali Jehani se to oduvijek činilo blesavim i nespretnim. Liječnici su smjeli biti

ekscentrični. Jahala je kao muškarac.

Bilo je ljeto, tok rijeke bio je polagan i lijen. Prelazeći preko vode, držeći svoju mulu na kratkoj uzdi, Jehana je osjetila kako ih je udarilo nešto teško što je plutalo u rijeci. Zadrhtala je, znajući što je to. Mula se naglo odmakla i Jehana je skoro pala, boreći se da je zadrži.

Izašli su iz vode i krenuli na sjever prema drveću. Jehana se osvrnula samo jednom. Svjetiljke su gorjele za njima u stražarskim tornjevima uzduž zidova i u dvorcu i u visokim kućama Fezane. Svijeće koje su palili muškarci i žene zaklonjeni iza tih zidova od opasnosti što vrebaju iz mraka.

U rijeci i jarku dvorca bilo je obezglavljenih tijela. Njih stotinu trideset i devet.

Stotinu i četrdeseti čovjek je sad bio kraj nje, jašući u stanju koje je moralo biti na rubu bola ali ne ispuštajući niti zvuk da se požali. „Vidi tamo naprijed“, rekao je Velaz tiho. Sad se već sipod zvijezda mrak skupljao posvuda oko njih.

Jehana je pogledala u pravcu u kojem je pokazivao i ugledala u daljini crveni sjaj vatre. Srce joj je oštro zalupalo. Nezaštićena logorska vatra na ravnicama mogla je značiti mnogo različitih stvari, ali Jehana nije imala načina da odluči što. Sad se nalazila u stranom svijetu, na ovoj otvorenoj visoravni usred noći, s jednim postarijim slugom i jednim bucmastim trgovcem. Sve što je poznavala i razumjela ležalo je iza nje. Čak je i otrcano predgrađe kurvi uz gradske zidine djelovalo odjednom kao sigurno, zaštićeno mjesto.

„Mislim da znam što bi ta vatra morala biti“, rekao je Husari tren kasnije. Glas mu je bio miran, uporna sigurnost njegova ponašanja

bila je stalno iznenađenje. „Zapravo, siguran sam u to“, rekao je. „Idemo tamo.“

Jehana je, na tren iscrpljena od razmišljanja, uspjevši ih sigurno izvući iz grada i nabavivši im prijevoz, bila zadovoljna time da slijedi njegove upute. Ipak joj je prošlo kroz glavu da bi ova pustolovina, ova zajednička potraga za osvetom, mogla završiti prije nego što je bilo tko od njih očekivao. Pustila je svoju mulu da slijedi Husarijevu prema vatri što je gorjela na ravnici.

I tako je njih troje - malo poslije, upravo dok se uzdizao bijeli mjesec - ujahalo ravno u logor Rodriga Belmonta, Satnika iz Valleda, i pedesetorice ljudi koje je bio doveo sa sobom da prikupe ljetni parias, i Jehana je shvatila da jedan vrlo dug dan i noć još uvijek nisu završili.

IV

Mali zemljoradnici iz Orville, njih dvanaestorica, došli su u grad zajedno sa svojim natovarenim mulama, i napustili su Fezanu zajedno kad je tržnica u podne zatvorena. Jedan ili dvojica možda su željeli ostati i buljiti u vojnike koji su se nadmeno šepurili gradom, ali to bi značilo putovati natrag u selo bez zaštite veće skupine. U nemirnom kraju, tako blizu ničijoj zemlji, i u nemirnim vremenima, užici zadržavanja u gradu - ili, bar za neke, užici posjete jednom zanimljivom predgrađu tik izvan sjevernog zida - nisu mogli odnijeti prevagu nad stvarnom potrebom za sigurnošću koju donosi brojnost.

Dobrano prije večernje molitve svi su bili na sigurnom, natrag u

Orvilli, s robom koju su dobili na tržnici u zamjenu za svoje tjedne proizvode. Tako nitko od njih nije znao ništa o događajima koji su se odigrali toga dana u Fezani. To će doznati kasnije; ali tada će to biti znatno manje važno. Već će imati svoju vlastitu katastrofu s kojom će morati izaći na kraj.

Napadači sa sjevera - čak i neobrazovani seljaci znali su prepoznati jaditske konjanike - spustili su se na Orvillu točno u trenutku kad se plavi mjesec podigao da se pridruži onom bijelom na ljetnom nebu. Trenutak napada bio je tako točno određen da je morao biti izbran s predumišljajem, premda ni kasnije nitko nije mogao zamisliti s kojom svrhom. Možda iz šale. Nije bilo ničeg šaljivog u onome što se dogodilo kad su konjanici - njih barem pedesetorica - preskočili ili se probili kroz drvenu ogradu što je okruživala kuće i štale sela. U Orvilli je živjelo nekih dvadesetak obitelji. Bilo je tu nekoliko starih mačeva, nekoliko zardalih kopalja. Određeni broj mula. Jedan vol. Tri konja. Aram ibn Dunaš, čija se kuća nalazila na vodenom mlinu uz potok, imao je luk koji je bio pripadao njegovu ocu.

On je bio prvi čovjek koji je poginuo, pokušavajući drhtavim rukama zapeti strijelu dok je jedan urlajući jahač navaljivao na njega. Jahačevo koplje dohvatilo je Arama u prsa i odnijelo ga u zid njegova vlastitog doma. Njegova je žena, nimalo mudro, zavrištala iznutra. Čuvši to, jahač je skočio sa svoga konja i odjurio u malu kuću. Već je otkapčao svoj pojas dok se saginjao da prođe kroz niska vrata.

Nekoliko kuća, i zajednički hambar, ubrzo su se zapalili. U hambaru je usred ljeta bilo slame, i bila je suha. Drvenjara je buknila uz strašnu buku. Vatra se morala vidjeti sve do Fezane. Žiri ibn Aram,

koji je ljeti volio spavati na krovu hambara, skočio je dolje u zadnji čas. Hambar se nalazio na drugom kraju sela u odnosu na mlin i potok. Toga je poštenjelo da vidi smrt svoga oca. Nije primijetio ni jahača koji je ušao u dom u kojem su bile njegova trudna majka i sestre. Žiriju je bilo četrnaest godina. Bio bi pokušao ubiti toga čovjeka golim rukama. Bio bi poginuo, naravno. Ali, dogodilo se da je nespretnopao pred noge jednog nasmijanog Jadita koji se koristio ploštinom svoga mača da okupi sve one koji nisu poginuli u prvim trenucima napada. Nije ih bilo tako mnogo, shvatio je Žiri, očajnički tražeći svoju obitelj usred dima. Možda dvadeset ljudi, sve u svemu, bilo je izgleda još uvijek živo, od sela koje je bilo brojilo više od dvaput toliko. Bilo je teško točno odrediti, kroz plamenove. Orvillu je gutao vatreni pakao.

Za napadače je to, na određeni način, bilo razoračavajuće iskustvo. Nije, prema očekivanju, bilo nikoga tko bi vrijedio otkupa, čak ni seoskog vadžije koji bi možda postigao neku cijenu. Čak je i kratak lepet borbe bio smiješan. Kukavno naoružani seljaci nisu ponudili ništa što bi sličilo otporu ili izvježbanosti za bitku. Bilo je žena, naravno, ali nije se moralo ovako daleko jahati po ljetnoj vrućini da se pronađe zabava sa seoskim ženama. Tek kad je jedan od ljudi predložio da se preostali muškarci razapnu - žene su vodili natrag na sjever, jasno - na posljetku se ukazala mogućnost zabave. Ovo je, ipak, bio Al-Rassan. Polugoli bijednici okupljeni kao krave ili ovce bili su nevjernici. Čitav napad mogao bi se skoro tumačiti kao čin pobožnosti.

„Ima pravo!“ povikao je neki drugi čovjek. „Razapet ćemo kopilad na njihove vlastite grede, a onda ćemo im razapeti i žene na drugi način!“ Nastao je smijeh.

S zavidnom brzinom pa čak i djelotvornošću usred kaosa vatre napadači su počeli skupljati i graditi drvene grede. Noć je počela nagovješćivati mogućnost zabave. Imali su dovoljno čavala. Namijenjeni potkivanju konja koje možda zarobe u napadu, poslužiti će isto tako dobro za pribijanje ljudi na drvo.

Tek što su izabrali prvog seljaka za pribijanje - nekog dječaka praznog izraza lica koji bi nedvojbeno odrastao da ubija nevine ljude i žene sjeverno od tagre - netko je zaurlao tragično prekasno upozorenje.

Vihor ljudi na konjima udario je među njih poput groma, zavijajući kroz vatre, s mačevima koje su znali koristiti. Dotad je već većina pljačkaša bila sjahala, mnogi su odložili oružje da pripreme poprečne grede za razapinjanje Ašarita. Bili su lak plijen. Jednako lak kao što su njima bili seljaci.

Napadači su ipak bili ljudi s podrijetlom, ne prljavi odmetnuti razbojnici puni buha. Znali su kako se te stvari rade, čak i u Al-Rassanu. Seljaci su bili jedna stvar - na obje strane ničije zemlje - ali ljudi koji su imali bogatstvo i status bili su nešto drugo. Po čitavom seocu Orvilli, Jaditi su počeli podizati ruke u zrak u znak predaje i glasno izvikivati dobro poznati poziv: „Otkup! Otkup!“

Oni koji su ubijeni u prvom naletu novih konjanika mora da su umirali u zapanjenoj nevjerici. Ovo se nije trebalo dogoditi. Da su, prije nego što su poginuli, shvatili tko je to stigao, zapanjenost bi im se vjerojatno bila udvostručila, ali to je teško ustvrditi, s bilo kakvom sigurnošću, kad je riječ o mrtvima.

Alvar zaista nije bio razmišljao o tome, ali sigurno nikad nije

mislio da će prvi čovjek kojeg bude ubio u Al-Rassanu biti iz Valleda. Čovjek čak nije bio ni na svom konju u tom trenutku. Na određeni način, to se činilo pogrešnim, ali upute Laina Nuneza bile su precizne: ubijaj ih sve dok ne čuješ naređenje da prestaneš. Svaki čovjek bio je slobodna meta osim onog nabitog crnokosog čovjeka koji im je vođa. Njega je trebalo ostaviti za Satnika.

Satnik je bio u užasnom stanju. Bilo je tako sve od trenutka kad je troje jahača iz Fezana došlo u logor sa svojom pričom. Debeli trgovac - Abenmuza, tako se nazivao - ispričao im je što je kralj Kartade dao učiniti u Fezani toga dana. Tražeći naznake kako to prihvatiti, Alvar se okrenuo svojim vođama. Ako je Lain Nunez djelovao neuznemiren krvavom pričom, skoro kao da je očekivao takva prljava djela ovdje u Al-Rassanu, izraz lica ser Rodriga govorio je nešto sasvim drugo. No nije ništa rekao, kad je trgovac završio, osim što je upitao doktoricu - ime joj je bilo Jehana - je li ikad služila s vojnom četom.

„Nisam,“ odvratila je mirno, „premda bih razmislila u nekom drugom trenutku o tome. Za sada, moram slijediti svoj vlastiti put. Bit će mi drago da ostavim Husarija ibn Musu“ - što je očito bio ispravan način da se izgovori to ime - „u vašem društvu da se bavi svojim stvarima, i možda vašima. A ja ću, s vašim dopuštenjem, ujutro otići.“

Taj neužurbani odgovor, otmjeno izgovoren, skoro je slomio Alvarovo srce. Već je bio napola zaljubljen prije nego što je progovorila. Smatrao je liječnicu prekrasnom. Njena kosa - koliko je mogao vidjeti ispod plave stole omotane oko njenih ramena i glave - bila je bujna, tamno-smeđa. Oči su joj bile ogromne, neočekivano plave u odsjaju vatre. Glas joj je bio takav kakav je Alvar mislio da bi

volio čuti u trenutku svoje smrti, ili ga slušati ostatak svoga života. Bila je iskusna, zapanjujuće smirena, čak i ovdje u tami s pedeset jahača sa sjevera. Smatrala bi ga djetetom, Alvar je to znao i, promatrajući je, tako se i osjećao.

Nikad neće doznati što bi joj Satnik bio odgovorio, ni je li ozbiljno mislio kad ju je pozvao da im se pridruži, jer je upravo u tom trenutku Martin oštro rekao: „Vatra. Na zapadu!“

„Što bi moglo biti tamo?“ rekao je Satnik trima Fezancima dok su se svi okretali da pogledaju. Plamenovi su se već širili, i nisu bili baš jako udaljeni.

Liječnica je, a ne trgovac, bila ta koja je odgovorila. „Jedno selo. Orvilla. Imam tamo pacijenata.“

„Onda idemo“, rekao je Satnik, izraza još smrknutijeg nego prije. „Sad ćete ih imati još. Ostavite mule. Jašite s Lamom - onim starijim. Alvar, uzmi njena slugu. Ludus, Mauro, čuvajte logor i trgovca. Idemo! Onaj prokleti crv Garcia de Rada je ipak ovdje.“

Barem polovica jaditskih napadača pala je u nekoliko trenutaka prije nego što je Jehana, dijeleći s Velazom zaklon jedne od zapaljenih kuća, začula čovjeka kojeg su ostali nazivali Satnikom kako jasno kaže: „Dosta je. Skupite ostale.“

Satnik. Znala je tko je to, naravno. Svi na poluotoku znali su koga se zove samo tim imenom, kao titulom.

Njegove riječi brzo su ponovili dvojica drugih jahača, uključujući i onog postarijeg s kojim je bila dojahala dovde. Ubijanje je prestalo. Potrajalo je neko vrijeme dok se napadače skupilo u središtu sela, na otvorenom, travom obraslom prostoru. Neki od ljudi Rodriga

Belmonta punili su vjedra na potoku, pokušavajući zaustaviti vatre zajedno sa šačicom seljana. Ipak, bilo je beznadno; čak je i Jehanin nestručni pogled vidio kako se radi o propalim naporima. „Doktorice! Hvala svetim zvijezdama! Dodite brzo, molim vas!“ Jehana se okrenula i prepoznala svoju pacijenticu - onu ženu koja joj je svakog tjedna na tržnicu donosila jaja.

„Abirab! Što je?“

„Moja sestra! Strašno je povrijeđena. Jedan od ljudi je to učinio. Krvvari, i trudna je. A muž joj je mrtav. Oh, što da radimo, doktorice?“

Ženino lice bilo je crno od čađi i dima, izobličeno bolom. Oči su joj bile crvene od plača. Jehana je, načas smrznuta brutalnom stvarnošću užasa, ponudila hitru unutaranju molitvu Galinusu - jedinom imenu kojem se zaista klanjala - i rekla: „Vodi me k njoj. Učinit ćemo što možemo.“

Žiri ibn Aram, koji je stajao na drugom kraju kruga, još uvijek nije znao što se dogodilo s njegovim ocem i majkom. Vidio je kako mu je teta prišla ženi koja je stigla s novim ljudima. Baš ih je bio krenuo slijediti, kad ga je nešto zadržalo tamo gdje je bio. Prije nekoliko trenutaka bio se spremao da umre prikucan za gredu iz hambara. Izgovorio je riječi koje su njegovu dušu nudile na dar Ašarovim zvijezdama. Činilo se da zvijezde ipak još nisu pripremljene za njegovu dušu.

Promatrao je smeđokosog zapovjednika novopridošlih jahača kako skida rukavicu i gladi svoj brk dok je sa svog crnog konja gledao dolje u vođu onih koji su uništili Zirijevo selo. Čovjek na tlu bio je nabit i taman. Koliko je Žiri mogao vidjeti, uopće nije djelovao kao netko tko

se boji skore smrti.

„Postigao si vlastitu propast“, rekao je sa zapanjujućom nadmenošću čovjeku na konju. „Znaš li koga su ovdje ubili tvoji nasilnici?“ Glas mu je za muškarca bio visok, skoro kreštav. „Znaš li što će se dogoditi kad to prijavim u Esterenu?“

Čovjek širokih ramena i smeđe kose koji je sjedio na crnom konju nije ništa rekao. Postariji čovjek kraj njega, neobično visok i tanak, sijede kose, oštro je rekao: „Tako si siguran da ideš natrag, de Rada?“

Nabiti čovjek nije ga čak ni pogledao. Nakon jednog trenutka prvi konjanik, voda, rekao je vrlo tiho: „Odgovori mu, Garcia. Pitao te nešto.“ Upotrijebio je ime kao da kori neko dijete, ali glas je bio hladan.

Po prvi put Žirije vidio kako se tračak sumnje pojavljuje na licu čovjeka po imenu Garcia. No samo za trenutak. „Nisi ti takva totalna budala, Belmonte. Ne igraj se sa mnom.“

„Igra?“ Tvrđ, snažan bijes u glasu čovjeka na konju. Mahnuo je jednom rukom u odsječnom luku, pokazujući cijelu Orvillu, koja je sad slobodno gorjela. Ništa se neće spasiti. Baš ništa. Žiri se počeo osvrtnati u potrazi za svojim ocem. Sustizao ga je osjećaj strave.

„Bih li se igrao usred ovako nečega?“ odrezao je čovjek na crnom konju. „Pazi se, Garcia. Nemoj me vrijeđati. Ne noćas. Rekao sam tvome bratu što će se dogoditi ako se makar i približiš Fezani. Pretpostavljam da ti je rekao. Moram poći od pretpostavke da ti je rekao.“

Čovjek na tlu je šutio.

„Zar je to bitno?“ rekao je onaj sjedokosi. Pljunuo je na zemlju. „Ovaj ovdje je čisto smeće. I manje od toga.“

„Zapamtit ću te“, rekao je crnokosi čovjek oštro, okrećući se onome koji je govorio. Stisnuo je šake u pesti. „Imam dobro pamćenje.“

„Ali si zaboravio upozorenje svoga brata?“ Bio je to opet vođa, onaj po imenu Belmonte. Glas mu je bio miran, opasno miran. „Ili si, recimo, odlučio zaboraviti? Garcia de Rada, ono što si radio kao dječak na svojim obiteljskim imanjima nije bilo moja briga. Ono što radiš ovdje, kao netko tko se izdaje pod muškarca, nažalost jest. Ovo selo leži pod zaštitom kralja Valleda, čiji sam ja časnik. Parias koji sam došao prikupiti plaćaju dijelom i ljudi koje si noćas poklao. Uzeo si obećanja kralja Ramira i učinio ga lašcem u očima svijeta.“ Zastao je, da da svojim riječima punu težinu. „S obzirom na to, što bih trebao učiniti s tobom?“

Očito to nije bilo pitanje koje je čovjek na tlu bio očekivao. Ali nije bio sporoga uma. „S obzirom na to“, narugao se, oponašajući mu ton. „Trebao si biti odvjetnik a ne vojnik, Belmonte. Sudac na svojim istočnim pašnjacima, koji donosi presude o ukradenim ovcama. Što je ovo, tvoja sudnica?“

„Da“, reče drugi čovjek. „Sad si počeo shvaćati. Ovo je upravo to. Čekamo na tvoj odgovor. Što bih trebao učiniti s tobom? Da te predam ovim ljudima neka te razapnu? Ašariti također pribijaju ljude za drvo. Mi smo to od njih naučili. Jesi li to znao? Sumnjam da će nam biti teško pronaći stolara.“

„Ne prijeti se u prazno“, reče Garcia de Rada.

Vraćajući se natrag prema skupini ljudi usred zapaljenog sela s po jednom malom djevojčicom u svakoj ruci i crnim bijesom u srcu, Jehana je vidjela samo mutan pokret desne ruke Rodriga Belmonta.

Začula je pucketanje, poput biča, i nekog čovjeka kako je kriknuo. Zatim je shvatila da to zaista jest bio bič, i ugledala crnu crtu krvi na obrazu Garcije de Rade. Taj će mu ožiljak ostati cijeli život, znala je. Također je znala da želi kraj njegovog života već noćas. Bijes u njoj nije bio sličan ničemu što je ikad prije u životu osjetila; bio je ogroman, zastrašujući. Osjećala je da bi i sama mogla ubiti toga čovjeka. Morala se prisiliti da duboko diše, trudeći se da zadrži bar malo samokontrole.

Kad joj je otac bio obogaljen u Kartadi, vijest je doprla do Jehane i njene majke prvo kao glasina a zatim kao izvještaj, i živjele su s tim znanjem puna dva dana prije nego što su mogle vidjeti što su mu učinili i odvesti ga sa sobom. Ono što je upravo vidjela u jednosobnoj kolibi kraj rijeke bilo je svježije kao sol u otvorenoj rani. Jehana je željela vrištati. Što je bila medicina, što je bilo sve njeno učenje, njena zakletva, suočeni s užasom poput ovog?

Bijes ju je bio učinio neopreznom. Vodeći dvoje djece, uhodala je ravno između Rodriga Belmonta i vođe jaditskih napadača, čovjeka koga je nazivao Garciom i upravo obilježio bičem.

„Koji je to bio?“ rekla je djeci. Podigla je glas da se dobro čuje. Naglo je oko njih nastala tišina. Neki mladić od svojih četrnaest, možda petnaest godina užurbano je krenuo prema njima. Dvije djevojčice su rekle da bi im stariji brat još možda mogao biti živ. Majčina sestra, Abirab, koja je obično od Jehane na tržnici tražila beskonačne meleme i čajeve za bol u nogama ili mjesečne grčeve ili nesanicu, još je uvijek bila u kolibi pokušavajući učiniti nešto nemoguće - ublažiti užas mrtve, zloćudno unakažene žene i

mrtvorodenog djeteta koje se prosulo iz nje.

Mladić im je pritrčao i kleknuo kraj svojih sestara. Jedna od njih srušila se, plačući, na njegovo rame. Ona druga, starija, stajala je vrlo uspravno, ozbiljnog napetog lica, osvrćući se po napadačima. „Imao je crvenu košulju“, rekla je sasvim jasno, „i crvene čizme.“

„Znači, onaj tamo“, rekao je čovjek po imenu Lain Nunez trenutak kasnije, pokazujući. „Dovedi ga ovamo, Alvar.“

Jedan od mladih članova čete, onaj s neobično visokim stremenima na svom sedlu, skočio je sa svoga konja. Iz redova preživjelih napadača izgurao je nekoga na otvoreno. Jehana je još uvijek bila preduboko izgubljena u svome bijesu da bi posvetila više od kratke pomisli na činjenicu da su svi oni zastali u onome što su bili radili, zbog nje.

Nije bilo zbog nje. Pogledala je dolje u dječaka koji je klečao sa svojom zaplakanom sestrom u naručju.

„Ti se zoveš Žiri?“

Kimnuo je, podižući pogled prema njoj. Njegove tamne oči bile su ogromne na blijedom licu.

„Žao mi je što ti moram reći da su ti otac i majka mrtvi. Nema dobrog načina da se to večeras kaže.“

„Mnogo ljudi je ovdje mrtvo, doktorice. Zašto nas prekidate?“ Bio je to Belmonte, iza nje, i bilo je to pošteno pitanje, na svoj način.

Ali Jehanin bijes nije želio popustiti. Ovaj čovjek bio je Jadit, a Jaditi su ovo i učinili. „Hoćete da to kažem pred djecom?“ Nije se čak ni osvrnula da ga pogleda.

„Nitko ovdje nakon današnje večeri nije dijete.“

Što je bilo istina, shvatila je. I tako je Jehana pokazala na čovjeka u crvenoj košulji i rekla, premda će kasnije poželjeti da nije, „Ovaj čovjek silovao je majku ove djece, koja je bila u visokoj trudnoći. Zatim je gurnuo svoj mač u nju, unutra i gore, i istrkao joj dijete, i ostavio je da iskrvari na smrt. Kad sam stigla dijete je već ispalo iz rane. Glava mu je bila skoro odrubljena. Mačem. Prije nego što se rodilo.“ Bilo joj je zlo, dok je izgovarala te riječi.

„Shvaćam.“ U glasu Rodriga Belmonta čula se iscrpljenost koja ju je natjerala da se osvrne i podigne pogled prema njemu. Iz njegovog lica nije mogla pročitati ama baš ništa.

Načas je sjedio na svome konju u tišini, onda reče: „Daj dječaku svoj mač, Alvar. Ovo nećemo prihvatiti. Ne u selu koje su se Valledonci obvezali braniti.“

A gdje biste to prihvatili? Htjela je Jehana upitati, ali je šutjela. Odjednom se bojala.

„Taj čovjek je moj rođak“, oštro je rekao čovjek po imenu Garcia de Rada, stežući komad prljave tkanine uz svoje krvavo lice. „To je Parazor de Rada. Pristavov rođak, Belmonte. Sjeti se tko -“

„Umukni da te ne ubijem!“

Po prvi je put Rodrigo Belmonte podigao svoj glas, i Garcia de Rada nije bio jedini čovjek koji je ustuknuo pred onim što je u njemu čuo. Jehana je opet pogledala u lice čovjeka koga su zvali Satnikom, a onda je skrenula pogled. Njen bijes kao da je prošao, ostavljajući samo bol i valove mučnine.

Mladi vojnik, Alvar, poslušno je prišao dječaku koji je još uvijek klečao kraj nje, sad grleći obje svoje sestre. Alvar je ponudio svoj mač,

s balčakom naprijed. Dječak, Žiri, pogledao je pokraj Jehane u Rodriga Belmonta na njegovu crnom konju iznad njih.

„Imaš to pravo. Ja ti ga dajem pred svjedocima.“

Polako, dječak je ustao i uzeo mač. Čovjek po imenu Alvar bio je blijed kao i Žiri, vidjela je Jehana - i pogodila da je noćas bio i njegov prvi dodir s bitkom. Na oštrici je bilo krvi.

„Razmisli što radiš, Belmonte!“ odjednom je promuklo povikao čovjek u crvenoj košulji i čizmama. „Takve stvari se događaju u ratu, u napadu. Nemoj se pretvarati da tvoji vlastiti ljudi -“ „Ratu?“ Rodrigov glas zabio se divlje poput noža. „Kakvom ratu? Tko je u ratu? Tko je naredio napad? Reci mi!“

Drugi čovjek dugo je šutio. „Moj rođak Garcia“, reče konačno. „Koji mu je rang na dvoru? Njegova vlast? Njegov razlog?“ Nikakvog odgovora. Pucketanje i lomljava vatre bili su posvuda oko njih. Svjetlo je bilo sablasno, nečastivo, zamućujući zvijezde pa čak i mjesece. Jehana je sad čula plač, naricanje bola, iz sjena na rubovima plamenova.

„Jad ti oprostio i našao mjesta za tvoju dušu u svome svjetlu“, rekao je Rodrigo Belmonte, promatrajući čovjeka u crvenoj košulji, govoreći sasvim drugačijim glasom.

Žirije podigao pogled po posljednji put, čuvši to, i očito vidio ono što je bio tražio. Okrenuo se i koraknuo naprijed, s nepoznatom oštricom.

Sigurno nikad u životu nije imao mač u rukama, pomislila je Jehana. Htjela je sklopiti oči, ali nešto joj nije dozvoljavalo. Čovjek u crvenoj košulji nije se okrenuo niti pokušao pobjeći. Mislila je da je to

hrabrost, u tom trenu, ali kasnije je zaključila da je možda naprosto bio previše zapanjen onime što se događalo da bi reagirao. Ovako nešto se naprosto nije događalo plemićima koji su se zabavljali po selima.

Žiri ibn Aram napravio je dva mirna koraka naprijed i zatim zabio posuđenu oštricu - nespretno, ali odlučno - ravno u srce čovjeka koji je ubio njegovu majku i oca. Čovjek je kriknuo kad je oštrica ušla u njega, užasan zvuk.

Jehana se prekasno sjetila dviju djevojčica. Trebala im je okrenuti lica, pokriti im uši. Obje su bile gledale. Sad nijedna više nije plakala. Klekla je i privukla ih k sebi.

Ja sam uzrokovala ovu smrt, mislila je. Sad kad je bijes više nije tjerao, to je bila stravična pomisao. Odjednom je bila svjesna činjenice kako se nalazi ovdje izvan zidova Fezane s namjerom da uzrokuje još jednu smrt.

„Ja ću ih sad preuzeti, doktorice.“

Podigla je pogled i vidjela dječaka, Žirija, kako stoji kraj nje. Vratio je mač natrag Alvaru. U očima mu je blistala praznina. Pitala se hoće li mu, kasnije, uopće biti od pomoći to što se osvetio. Morala se to pitati.

Pustila je dvije djevojčice i promatrala dok ih je njihov brat odvodio sa čistine. Nije znala kamo idu usred svih tih vatri. Sumnjala je da i on zna. Ostala je klečati na zemlji, gledajući Garciju de Radu.

„Moj rođak je bio svinja“, rekao je mirno, okrećući se od mrtvog čovjeka da podigne pogled prema Rodrigu Belmontu. „Ono što je učinio je odvratno. Nije ga nimalo šteta, i tako ću i reći kad se svi vratimo kući.“

Lafn Nunez nasmijao se kratko kao da ne vjeruje svojim ušima. Jehana se ni sama nije mogla načuditi. Negdje duboko u sebi - morala je priznati da je čovjek imao neku vrstu hrabrosti. Ali bio je čudovište. Čudovište iz priča kakvima su se majke služile da natjeraju svoju djecu na poslušnost. Ali ovdje u Orvilli čudovište je stiglo, ipak, i djeca su umirala. Jedno od njih probo je mač prije nego što je došlo na svijet.

Opet je pogledala preko ramena, i ugledala Rodriga Belmonta kako se čudno osmjehuje gledajući dolje prema de Radi. Nitko na svijetu ne bi se ugodno osjećao pod takvim pogledom.

„Znaš li ti“, rekao je, i opet tihim, skoro razgovornim tonom, „uvijek sam bio uvjeren kako si ti otrovao kralja Raimunda.“

Jehana je ugledala zapanjenu tjeskobu na izbrazdanom licu Laina Nuneza. Oštro se okrenuo Rodrigu. Ovo, očito, nije bilo očekivano. Primakao je svoga konja bliže Satnikovu. Ne okrećući se k njemu, Rodrigo je podigao jednu ruku i Lafn Nunez je stao. Okrenuvši se opet u drugom smjeru, Jehana je vidjela kako je Garcia de Rada otvorio usta i zatim ih opet zatvorio. Očito je panično razmišljao, ali nije u čovjeku vidjela nikakvoga straha, čak ni sad. Krv je kapala iz rane na njegovu licu.

„U Esterenu se ne bi usudio reći tako nešto“, reče konačno.

I njegov glas je sad bio mekši. Nova nit napetosti kao da se provlačila kroz sve Jadite. Prošli kralj Valleda bio se zvao Raimundo, Jehana je to znala. Najstariji od trojice braće, sinova Sancha Debelog. Bilo je glasina koje su kružile oko Raimundove smrti, neka priča koja se ticala i Rodriga Belmonta, nešto o krunidbi trenutnog kralja Valleda. Ammar ibn Khairan bi joj znao reći, pomislila je Jehana

odjednom, i stresla glavom. Nimalo korisna vrsta razmišljanja.

„Možda i ne bih“, rekao je Rodrigo, još uvijek blago. „Sad nismo u Esterenu.“

„Pa misliš da možeš slobodno obljavati svakoga tko ti padne na pamet?“

„Ne svakoga. Samo tebe. Izazovi me.“ Još uvijek je na licu imao onaj čudan smiješak.

„Kod kuće, i hoću. Vjeruj mi.“

„Ne vjerujem ti. Bori se sa mnom sad, ili priznaj da si ubio svoga kralja.“

Krajičkom oka Jehana je ugledala Lama Nuneza kako pravi čudno bespomoćan pokret rukom, pokraj Rodriga. Satnik se nije obazirao na njega. Nešto se promijenilo u njegovu ponašanju i, po prvi put, Jehana se uhvatila kako ga se plaši. Ovo pitanje - smrt kralja Raimunda - kao da je bilo njegova otvorena rana. Shvatila je da se Velaz tiho primakao i zaštitnički stao kraj nje.

„Neću učiniti ni jedno ni drugo. Ne ovdje. Ali ponovi svoje riječi na dvoru i gledaj što ću učiniti, Belmonte.“

„Rodrigo!“ čula je Jehana Lama Nuneza kako hripa. „Prestani s tim, za ime Jadovo! Ubij ga ako hoćeš, ali smjesta prestani s tim.“

„Ali u tome i jest problem“, rekao je Satnik Valleda istim napetim glasom. „Mislim da ne mogu.“

Boreći se da shvati usred uzburkanosti svojih vlastitih osjećaja, Jehana nije bila sigurna misli li on to da ga ne može ubiti, ili da ne može prestati s onim što govori. Zahvatio ju je trenutačni osjećaj da vjerojatno misli oboje.

S treskom, još jedna od kuća je pala. Vatra se proširila koliko je mogla. Više nije bilo drveta koje bi se zapalilo. Orvilla će do jutra biti čađa i pepeo, kad se preživjeli budu morali posvetiti mrtvima i nastaviti živjeti nakon ove noći.

„Uzmi svoje ljude i idi“, rekao je Rodrigo Belmonte čovjeku koji je to učinio.

„Vrati nam konje i oružje i istog časa krećemo na sjever“, reče Garcia de Rada spremno.

Jehana se osvrnula i vidjela da je Rodrigova hladnog smiješka nestalo. Sad se činio umoran, kao da mu je ova zadnja rasprava iscrplila životnu snagu. „Vikali ste otkup,“ rekao je. „Sjećaš se? Imam svjedoka. Punu cijenu odredit će heraldi na dvoru. Vaši konji i oprema su prva otplata. Puštamo vas na usmenu zakletvu da ćete platiti.“

„Hoćeš da hodamo natrag do Valleda?“

„Hoću da umrete“, reče Rodrigo kratko. „Ali, neću hladno ubiti zemljaka. Budi zahvalan i počni hodati. U Fezani je noćas pet stotina novih muwardijskih plaćenika, usput rečeno. Sigurno su vidjeli ove vatre. Možda vam nije pametno da se dugo zadržavate.“ Pustit će ih. Privilegij roda i moći. Svijet je takav. Mrtve i unakažene seljake mogu nadoknaditi konji i zlato za one koji su ih spasili. Jehana je odjednom - snažno i dezorijentirajuće - vidjela samu sebe kako glatko ustaje sa smeđe, sparušene trave, prilazi onome mladom vojniku, Alvaru, i uzima njegov mač. Skoro da je mogla osjetiti težinu oružja u svojim rukama. Sjezivotim jasnoćom promatrala je sebe kako se približava Garciji de Radi - čak se djelomično okrenuo od nje. U viziji, čula je Velaza kako doziva „Jehana!“ upravo u času kad je ubila de Radu

dvorukim zamahom jaditskoga mača. Vojnikova oštrica prošla je između dva rebra; čula je kako je tamnokosi čovjek uzviknuo i vidjela njegovu krv kako je suknila i nastavila se prosipati dok je padao.

Nikad ne bi pomislila da bi joj takve slike mogle pasti napamet, a kamoli djelovati tako naglo, tako nužno. Ona je bila liječnik, zaklela se da će štititi život Galinusovom zakletvom. Istom onom zakletvom koju je položio i njen otac, zakletvom koja ga je navela da porodi dijete, svjestan da bi ga to moglo koštati vlastitog života. Toliko je bio rekao ibn Khairanu, ranije ovoga istog dana. Bilo je teško povjerovati da se zaista radi o istome danu.

Ona je bila liječnik prije nego bilo što drugo, to je bio njen sveti otok, njeno zaklonište. Već je noćas prouzrokovala smrt jednoga čovjeka. To je bilo dovoljno. I više nego dovoljno. Ustala je i napravila samo jedan korak prema Garciji de Radi. Vidjela je kako ju je pogledao, primijetio kindatski način omatanja stole oko njene glave i ramena. U njegovim je očima pročitala prezir i podsmijeh.

To nije bilo važno. Prije mnogo godina, položila je jednu zakletvu. Rekla je: „Isperite tu ranu u rijeci. Zatim je pokrijte čistim komadom tkanine. Učinite tako svakoga dana. Ožiljak će vam ostati, ali možda se neće zagnojiti. Ako ubrzo pronađete liječnika koji će vam staviti melema na ranu, tim bolje.“

Nije mogla ni zamisliti da će biti tako teško izgovoriti riječi poput ovih. Na rubu otvorenog prostora, napola u uništenim sjenkama, naglo je ugledala svoju pacijenticu, Abirab, koja je k sebi privijala dvije male djevojčice. Njihov brat, Žiri, malo je iskoračio naprijed i zablujao se u nju. Izdržavši njegov pogled, Jehana je osjećala svoje riječi kao

najgrublji oblik izdaje.

Okrenula se i, bez osvrtnja, ne čekajući nikoga, krenula iz sela, između zapaljenih kuća i zatim van kroz pukotinu u ogradi, osjećajući vrelinu vatre na svome licu i u svom srcu dok je hodala, bez nade u bilo što što bi moglo ohladiti njenu bol.

Znala je da će Velaz doći za njom. Nije očekivala, tako brzo, začuti zvuk konja koji je sustiže.

„Logor je predaleko za hodanje“, rekao je jedan glas. Ne Lain Nunez, ovoga puta. Podigla je pogled prema Rodrigu Belmontu dok je on usporavao svog konja pokraj nje. „Mislim da smo tamo dolje oboje učinili nešto što je išlo protiv naših želja“, rekao je. „Hoćemo li zajedno odjahati?“

Isprva je osjećala strahopoštovanje prema njemu, zbog veličine njegove slave, zatim strah, zatim bijes - premda možda neopravdan. Sad je bila samo umorna, i zahvalna na ponudi da jaše. On se sagnuo u sedlu i podigao je, bez napora, premda nije bila sitna. Popravila je svoje suknje i podtuniku i prebacila jednu nogu preko konja iza njega. Stavila je ruke oko njegova pasa. Nije nosio oklop. U tišini noći, dok su ostavljali vatre za sobom, Jehana je osjećala udarce njegova srca.

Neko su vrijeme jahali u tišini, i Jehana je dopustila miru i tami da se stope s odmjerenim lupanjem konjskih kopita i povedu je natrag prema nekoj prividnoj smirenosti.

Ovo je moj dan za upoznavanje slavnih ljudi, pomislila je iznenanda.

Bilo bi skoro zabavno, da u tom istom danu nije bilo i toliko tragedije. Shvaćanje je, međutim, bilo neizbježno. Čovjek iza kojeg je

jahala bio je poznat, već skoro dvadeset godina - sve od posljednjih dana Kalifata - kao Pokora Al-Rassana. Vadžije su ga još uvijek poimence navodili za proklinjanja u hramovima pri večernjim molitvama. Zapitala se zna li on to, ponosi li se time. „Moja narav je problem“, rekao je tiho, prekidajući tišinu neočekivano dobrim izgovorom ašarskoga. „Nisam ga trebao ošiniti bičem.“

„Ne vidim zašto ne“, reče Jehana.

Stresao je glavom. „Ljude kao što je on ubiješ ili ih ostaviš na miru.“

„Onda ste ga trebali ubiti.“

„Vjerojatno. Mogao sam, u prvom napadu kad smo tek stigli, ali ne nakon što su se predali i tražili otkup.“

„Ah, da“, rekla je Jehana, svjesna da joj se ogorčenost jasno čuje u glasu. „Kod ratnika. Biste li se voljeli vratiti natrag i pogledati onu majku s djetetom?“

„Vidio sam takve stvari, doktorice. Vjerujte mi.“ Vjerovala mu je. Vjerojatno je i sam i učinio nešto takvo.

„Usput rečeno, poznavao sam vašeg oca“, rekao je Rodrigo Belmonte nakon još jedne tišine. Jehana je osjetila kako se ukočila. „Išak od Kindatha. Bilo mi je žao kad sam čuo što ga je snašlo.“ „Kako... kako znate tko je moj otac? Kako znate tko sam ja?“ zamucala je.

Nasmijao se. I odvratio joj, zapanjujuće, sada tečnim kindatskim. „To baš i nije pretjerano teško pogoditi. Koliko plavookih kindatskih liječnica postoji u Fezani? Imate oči svoga oca.“

„Moj otac nema očiju“, rekla je Jehana ogorčeno. „Kao što dobro znate ako znate njegovu priču. Kako znate naš jezik?“

„Vojnici često nauče djeliće mnogih jezika.“

„Ne tako dobro, i ne kindatski. Kako ga znate?“

„Jednom sam se zaljubio, prije mnogo godina. To je zapravo najbolji način da se nauči jezik.“

Jehana je opet osjetila bijes. „Kad ste naučili ašarski?“ upitala je. Opet se lako vratio na taj jezik. „Neko sam vrijeme živio u Al-Rassanu. Kad je Princa Raimunda izгнаo otac, zbog mnoštva uglavnom zamišljenih grijehova, proveo je godinu dana u Silvenesu i Fezani, a ja sam otišao s njim na jug.“

„Živjeli ste u Fezani?“

„Neko vrijeme. Čemu toliko iznenađenje?“

Nije odgovorila. Nije to zapravo ni bilo toliko neobično. Već desetljećima, ako ne i stoljećima, svade između jaditskih monarha Esperane i njihovih obitelji često su dovodile plemiće i njihovu pratnju u izgnanstvo usred užitaka Al-Rassana. A za vrijeme Kalifata nemali broj ašaritskih plemenitaša također je smatralo mudrim da se udalje od duge ruke Silvenesa, živeći među Konjanicima sa sjevera.

„Ne znam“, odgovorila je na njegovo pitanje. „Pretpostavljam zato što bih očekivala da ću vas se sjetiti.“

„Od prije sedamnaest godina? Mogli ste biti jedva malo više od djeteta. Mislim da sam vas možda čak jednom i vidio, osim ako nemate sestru, na tržnici, u kiosku vašeg oca. Nema razloga zbog kojeg biste me se morali sjećati. Bio sam istih godina kojih je sad mladi Alvar. I otprilike jednako toliko iskusan.“

Spomen mladog vojnika podsjetio ju je na nešto. „Alvar? Onaj koji je doveo Velaza sa sobom? Kad ćete mu objasniti da se šalite za ono s

njegovim stremenjem?“

Kratka tišina dok je to provario. Onda se Rodrigo glasno nasmijao. „Primijetili ste? Oštroumno. Ali otkud znate da se radi o šali?“

„To baš i nije pretjerano teško pogoditi“, rekla je, namjerno oponašajući njegovu rečenicu. „Jaše s koljenima u visini struka. Ista smicalica izvodi se s regrutima u Batiari. Želite li vi to obogaljiti maloga?“

„Naravno da ne. Ali on je malo samouvjereniji nego što zamišljate. Neće mu škoditi da bude malo pokoren. Namjeravao sam mu spustiti noge prije nego što sutra ujutro ujašemo u grad. Ako želite, možete vi večeras biti njegov spasilac. Već je pao na vas, jeste li primijetili?“

Nije. To nije bila neka od stvari kakvima je Jehana ikad obraćala osobitu pažnju.

Rodrigo Belmonte naglo je promijenio temu. „Batiara, rekli ste? Tamo ste studirali? Sa ser Rezzonijem u Sorenici?“

I opet se osjetila zbunjenom. „I zatim na sveučilištu u Padrinu još pola godine. Zna li za sve liječnike koji postoje?“

„Većinu onih dobrih“, rekao je oštro. „To je dio moje profesije. Razmislite, doktorice. Mi na sjeveru nemamo ni približno dovoljno izučenih liječnika. Znamo dobro ubijati, ali ne baš puno o liječenju. Ozbiljno sam vas pozvao, ranije večeras, ne samo tako.“

„Onog trena kad sam stigla? Tada još niste mogli znati jesam li dobar liječnik ili ne.“

„Kéi Išaka od Fezane? Pa valjda sam si smio dopustiti pretpostavku?“

„Sigurna sam da si slavni Satnik od Valleda smije dopustiti što god

hoće“, rekla je Jehana zajedljivo. Osjećala se ozbiljno ugroženom; čovjek je znao previše. Bio je prepametan; jaditski vojnici nisu uopće trebali biti takvi.

„Ne baš sve“, rekao je pretjerano žalobnim glasom. „Moja draga supruga - jeste li upoznali moju dragu suprugu?“

„Naravno da nisam,“ odreže Jehana. Igrao se s njom.

„Moja draga supruga nametnula je stroga ograničenja na moje ponašanje kad nisam kod kuće.“ Njegov ton nije dopustio da se sumnja u značenje izjave, premda je nagovještaj - po onome koliko je ona znala o sjevernjacima - bio izrazito neuvjerljiv.

„Kako nezgodno, za jednog vojnika. Mora biti da je zastrašujuća.“ „I jest“, rekao je Rodrigo Belmonte, osjećajno.

Ali nešto - neka nijansa, nova vrsta značenja u noći - pojavilo se odjednom, koliko god to bilo šaljivo, i Jehana je postala svjesna da su njih dvoje sami u tami s njegovim ljudima i Velazom daleko iza sebe i logorom još daleko naprijed. Sjedila je uspravno tik uz njega, bedara uz njegova i ruku omotanih oko njega, stisnutih oko njegova pasa. S naporom se oduprla potrebi da popusti stisak i promijeni položaj.

„Žao mi je“, rekao je nakon tišine. „Ovo nije noć za šalu, i sad sam vas natjerao u nelagodu.“

Jehana nije ništa rekla. Činilo joj se da je, govorila ili šutjela, ovaj čovjek čita kao neki oslikani spis.

Nešto joj je palo na pamet. „Recite mi,“ rekla je odlučno, ne obazirući se na njegov komentar, „ako ste neko vrijeme živjeli ovdje, zašto ste morali pitati što to gori, tamo u logoru? Orvilla je na istom mjestu već pedeset i više godina.“

Nije mu vidjela lice, naravno, ali nekako je znala da se nasmiješio. „Dobro je“, rekao je konačno. „Jako dobro, doktorice. Sad će mi biti još više žao ako odbijete moju ponudu.“

„Već sam je odbila, sjećate se?“ Neće si dopustiti da je skrene s teme. „Zašto ste morali pitati što gori?“

„Nisam morao pitati. Odlučio sam pitati. Da vidim tko će odgovoriti. Ima stvari koje se mogu doznati kroz pitanja, osim samog odgovora na pitanje.“

Razmislila je o tome. „I što ste doznali?“ „Da ste brži nego vaš prijatelj trgovac.“

„Nemojte podcjenjivati ibn Musu“, reče Jehana hitro. „Mene je danas nekoliko puta iznenadio, a ja ga već dugo poznam.“

„Što da počnem s njim?“ upitao je Rodrigo Belmonte.

Bilo je to, shvatila je, sasvim ozbiljno pitanje. Neke vrijeme jahala, razmišljajući. Oba mjeseca bila su sad već visoko; uzdigli su se u razmaku od otprilike trideset stupnjeva. Kut njenog životnog putovanja stvari je već zacrtan u zvijezdama. Ispred njih sad je već vidjela logorsku vatru gdje će ih Husari čekati s dvojicom ljudi koji su ostali na straži.

„Shvatili ste da je on trebao biti ubijen danas popodne, zajedno s ostalima u dvorcu?“

„Toliko sam sam zaključio. Kako to da je preživio?“

„Ja mu nisam dopustila da ide. Ispuštao je kamen iz bubrega.“ Nasmijao se. „To mu je prvi put da je zahvalan takvoj pojavi, kladim se.“ Ton mu se promijenio. „Dobro, onda. Almalik ga je odabrao da umre. Što bih ja trebao učiniti?“

„Povedite ga sa sobom natrag na sjever“, rekla je konačno, pokušavajući sve jasno osmisliti. „Mislim da je to ono što on želi. Ako kralj Ramiro ima ikakvih namjera da jednog dana zauzme Fezanu za sebe -“

„Stani! Stani, ženo! Kakva je to izjava?“

„Očita, meni se čini“, rekla je nestrpljivo. „U nekom trenutku će se morati zapitati zašto samo prikuplja parias a ne vlada gradom.“ Rodrigo Belmonte se opet smijao, tresući glavom. „Znaš, ne treba izgovoriti baš sve očite stvari.“

„Sam si pitao“, rekla je slatko. „Ozbiljno odgovaram. Ako Ramiro ima takvih zamisli - koliko god udaljene i neodređene mogle biti, naravno - moglo bi mu samo pomoći da pri sebi ima jedinog preživjelog iz današnjeg pokolja.“

„Posebno ako se pobrine da svi doznaju kako je čovjek dojurio ravno k njemu od masakra i zamolio ga da učini nešto.“ Rodrigov ton bio je zamišljen; nije se trudio odgovoriti na njen sarkazam. Jehana je odjednom bila umorna od razgovora. Ovo je bio dan koji je počeo u zoru na tržnici, na najobičniji mogući način. A sad je bila ovdje, nakon pokolja u gradu i napada na Orvillu, raspravljajući poluotočku politiku s Rodrigom Belmontom, Pokorom Al-Rassana. Počelo joj je djelovati samo malo pretjerano. Ujutro će krenuti svojim putem, a jutro i nije bilo tako jako daleko. „Pretpostavljam da si u pravu. Ja sam doktor, ne diplomat, znaš“, promrmljala je neodređeno. Zapravo, bilo bi lijepo malo odspavati.

„To je ponekad skoro ista stvar“, odgovorio je. Što ju je zasmetalo dovoljno da se opet razbudi, najviše zato što joj je ser Rezzoni bio

rekao točno istu stvar, i to ne jednom. „Kamo ti ideš?“ upitao je nehajno.

„U Ragosu,“ odvratila je, tik prije nego što se sjetila da nije bila namjeravala nikome to reći.

„Zašto?“ ustrajao je.

Činilo se kao da je smatrao kako ima pravo na odgovor. To sigurno dolazi kad se tako dugo zapovijeda ljudima, zaključila je Jehana.

„Jer čujem da dvorani i vojnici tamo imaju nevjerojatne vještine u vođenju ljubavi“, promrmljala je, svojim najgrlenijim glasom. Još je pritom razdvojila ruke i kliznula s njegova struka do bedara, a zatim ih trenutak ostavila tamo prije nego što ih je opet čedno sklopila.

Duboko je udahnuo i polako ispustio zrak. No, sjedila je vrlo blizu; koliko god se trudio da sakrije svoju reakciju, osjetila je kako mu se lupanje srca ubrzalo. Otprilike u istom trenutku, sinulo joj je da igra najdrskiju vrstu izazivačke igre s jednim vrlo opasnim čovjekom.

„Ovo“, rekao je Rodrigo Belmonte žalobno, „mi je neugodno poznato. Žena koja me spušta na zemlju. Jesi li sigurna da ne poznaš moju suprugu?“

Tren kasnije, poprilično protiv svoje volje i bilo kakvih razumnih očekivanja, Jehana je prasnula u smijeh. A onda, možda baš zato što se smijala, opet se sjetila onog što je bila vidjela u maloj kolibi u Orvilli, a zatim joj se vratila činjenica da je njen otac večeras izustio svoje prve riječi u četiri godine, a ona je ostavila i njega i svoju majku, možda i zauvijek.

Mrzila je plakati. Smijeh i suze, govorio je lšak, najbliži su rod. To

nije bila liječnička primjedba, ne to. To mu je bila rekla njegova majka, a njoj je rekla njena majka. Kindathi su preživjeli tisućama godina; bili su opterećeni takvim narodnim mudrostima, noseći ih kao putnu prtljagu, iznošenu, nikad daleko od ruke.

Tako se Jehana borila sa suzama na crnom konju Rodriga Belmonta, jašući prema istoku pod mjesecima koji su za nju značili putovanje, naspram pozadine ljetnih zvijezda, a čovjek s kojim je jahala ostao je blaženo tih sve dok nisu došli do logora i vidjeli da su Muwardi bili tamo.

Za Alvara, dobar dio velikog napora te noći proizlazio je iz osjećaja da tako beznadno zaostaje za svime što se događa. Uvijek se smatrao pametnim. Zapravo, znao je da je inteligentan. Problem je bio u tome što su događaji koji su se noćas odvijali u Al-Rassanu bili tako daleko izvan raspona njegova iskustva da pamet nije bila ni približno dovoljna da mu pokaže kako izaći na kraj sa svime što se odigravalo.

Razumio je dovoljno da bude svjestan kako je sa svojim dijelom otkupa za koji će se pregovarati s Garcijom de Radom i njegovim ljudima već bio bogatiji nego što se ikad nadao postati u svojoj prvoj godini kao vojnik kralja u Esterenu. Čak i sad, prije nego što su pregovori počeli, Alvaru je Lain Nunez dodijelio novoga konja i oklop - i jedno i drugo bolje nego što su bili njegovi vlastiti.

Tako su se vojnici uspinjali u svijetu, ako su se uspinjali, kroz otimačinu i otkupe rata. Samo što on zapravo nije bio očekivao da će to bogatstvo uzimati od svojih sunarodnjaka Valledonaca.

„To se stalno događa“, rekao je Lain Nunez gundavo dok su dijelili plijen iz sela. „Podsjeti me jednom da ti ispričam kako smo Rodrigo i ja

služili kao privatni plaćenici Ašarita iz Salosa, niže niz rijeku. Ne jednom smo za njih išli u prepade na Ruendu.“

„Ali ne u Valledo,“ pobunio se Alvar, još uvijek uznemiren. „Onda je to bilo isto, sjećaš se? Kralj Sancho još je uvijek bio na prijestolju ujedinjene Esperane. Tri pokrajine u jednoj zemlji, mladiću. Ne ova podjela koju sad imamo.“

Alvar je razmišljao o tome na putu natrag u logor. Borio se s tako mnogo teških stvari - uključujući tu i njegovo prvo ubijanje - da nije imao prilike uživati u svojem plijenu iz bitke. Ipak je primijetio kako je Lain Nunez dobro pazio da dobar dio otetog oružja i konja dodijeli preživjelima iz sela. To nije bio očekivao.

A onda, natrag u logoru, gdje su ih Satnik i kindatska doktorica već čekali, Alvar je vidio kovčege i vreće i burad, i shvatio je da je to ljetniparias iz Fezane, kojeg su isporučili Muwardiji - Zakrinkani - ovdje usred noći na ravnici.

„Trgovac?“ upitao je Lain Nunez užurbano, spuštajući se sa svog konja. „Došli su po njega?“ I Alvar se naglo sjetio punašnog Ašarita koji je bio označen za smrt u fezanskom dvorcu toga dana.

Satnik je tužno tresao glavom. „Trgovca“, rekao je, „više nema.“ „Istrunule im duše!“ opsovao je Lain Nunez snažno. „Jadovih mi prstiju, mrzim te Muwardije!“

„Umjesto trgovca“, nastavio je Satnik mirno, „izgleda da imamo novoga izvidnika koji će se pridružiti Martinu i Ludusu. Ali pazite, morat ćemo mu skinuti nešto trbuha prije nego što nam bude mogao biti koristan.“

Lain Nunez ispustio je svoj oštar lajavi smijeh dok je jedna krupna

figura ustajala s druge strane vatre, odjevena - jedva - u odjeću jaditskoga Konjanika. Husari ibn Musa djelovao je, nevjerojatno, sasvim opušteno.

„Danas sam već bio vodja“, rekao je mirno, govoreći prihvatljivim esperanjskim. „Ovo nije ništa jače razvlačenje, pretpostavljam.“

„Nije točno“, promrmljao je Satnik. „Gledajući Ramonovu odjeću na tebi, rekao bih da je to teško razvlačenje.“ Začuo se smijeh. Trgovac se nasmiješio, i veselo potapšao svoj trbuh.

Alvar je, nesigurno se pridružujući veselju, ugledao kindatsku liječnicu, Jehanu, kako sjedi na konjskoj deki kraj vatre, ruku ovijenih oko privučenih koljena. Bila je zagledana u plamenove. „Koliko je bilo pustinskih pasa?“ upitao je Lain Nunez.

„Samo deset, kaže Martin. Zato i nisu došli u Orvillu.“ „On im je rekao da se mi brinemo za to?“

„Da. Očito su imali naredbu da nam daju zlato i nadaju se da ćemo brzo otići.“

Lain Nunez skinuo je svoj šešir i prošao rukom kroz prorijedenu sijedu kosu. „A hoćemo li? Otići?“

„Mislim da da“, reče Satnik. „Ne vidim što bismo još mogli postići ovdje. U Fezani ovog časa nema ničeg osim nevolja.“

„I nevolja koje su na putu kući.“ „Pa, koje hodaju kući.“

„Ipak će naposljetku stići.“

Rodrigo se namrštio. „Što sam trebao učiniti?“

Njegov zamjenik slegnuo je ramenima, onda brižljivo pljunuo u travu. „Krećemo u zoru, znači?“ upitao je, ne odgovorivši na pitanje.

Satnik ga je još jedan trenutak pomno promatrao, otvorio usta kao da će još nešto reći, ali na kraju je samo stresao glavom. „Muwardi će nas promatrati. Krenut ćemo, ali bez ikakve žurbe. Ne moramo se žuriti da pospremimo logor. Možeš odabrati tucet ljudi koji će ujutro otići natrag u Orvillu. Neka provedu dan radeći tamo, i sustignu nas kasnije. Ima ljudi i žena koje treba pokopati, između ostaloga.“

Alvar je sjahao i prišao vatri gdje je sjedila liječnica. „Ima li... mogu li vam nekako pomoći?“

Djelovala je vrlo umorno, ali ipak mu je uputila kratak osmijeh. „Zapravo ne, hvala.“ Oklijevala je. „Ovo ti je prvi put da si u Al-Rassanu?“

Alvar je kimnuo glavom. Spustio se u čučanj kraj nje. „Nadao sam se da ću sutra vidjeti Fezanu“, rekao je. Žalio je što ne govori bolje ašaritski, ali bar se trudio. „Čuo sam da je to grad čuda.“

„Nije baš“, ponovila je nehajno. „Ragosa, Kartada... Silvenes, naravno. Koliko ga je još ostalo. To su veliki gradovi. Seria je prelijepa. U Fezani nema ničeg čudesnog. Uvijek je bila previše blizu tagri da bi si mogla dopustiti raskoš u vanjštini. Znači nećete je sutra vidjeti?“

„Ujutro odlazimo.“ I opet, Alvara je progonio neugodan dojam da se bori ostati na površini vode koja mu se sklapa nad glavom. „Satnik nam je to upravo rekao. Nisam siguran zašto. Možda zato što su Muwardiji došli.“

„Pa, naravno. Pogledaj oko sebe. Zlato za parias je tu. Ne žele vam sutra otvarati vratnice, i posebno ne žele jaditske vojnike u gradu. Ne s onim što se danas dogodilo.“

„Znači da ćemo se naprosto okrenuti i -“

„Bojim se da je tako, dečko.“ Bio je to Satnik. „Ovog puta nećeš moći okusiti dekadentni Al-Rassan.“ Alvar je osjetio kako crveni.

„Pa, žene su uglavnom izvan zidina ove godine“, rekla je doktorica, s čednim izrazom lica. Gledala je ser Rodriga, ne Alvara.

Satnik je opsovao. „Nemoj to reći mojim ljudima! Alvar, zaklinjem te na šutnju. Ne želim da bilo tko krene preko rijeke. Tko god napusti logor ići će kući pješice.“

„Da, gospodine“, reče Alvar užurbano.

„Što me podsjeća“, rekao mu je Satnik, postrance bacivši pogled na liječnicu, „da si sad možeš i spustiti stremenje. Za put natrag.“

I s tim riječima, po prvi put nakon dugo vremena, Alvar se osjetio malo bliže svome uobičajenom ja. Bio je čekao ovaj trenutak sve otkako su napustili Valledo.

„Moram li, Satnice?“ upitao je, zadržavši nevin izraz lica. „Tek sam se navikao na njih. Mislio sam ih čak još malo više podići, ako vi odobrite.“

Satnik je opet pogledao doktoricu. Pročistio je grlo. „Pa, ne, Alvar. To nije stvarno... mislim da ne...“

„Mislio sam, kad bi mi koljena bila dovoljno visoko, stvarnog visoko, mogao bih na njih osloniti bradu dok jašem, a to bi me održalo svježim na duljem putovanju. Ako vam se to čini pametnim, Satnice?“

I Alvar de Pellino dobio je tada svoju nagradu, za netipičnu tišinu i strpljenje. Vidio je kako mu se liječnica polako nasmiješila, a zatim s upitno podignutim obrvama pogledala Satnika.

Rodrigo Belmonte, ipak, nije bio čovjek koga će tako nešto dugo držati u nelagodi. Načas se zagledao u Alvara, onda se i on nasmiješi.

„Tvoj otac?“ upitao je. Alvar kimne glavom. „Upozorio me na neke stvari koje bih mogao susresti kao vojnik.“

„I ti si bez obzira na to odlučio prihvatiti cijelu tu priču sa stremenjem? Ništa ne reći?“

„Vi ste to učinili, Satnice. A ja želim ostati u vašoj četi.“

Bilo je očito da se kindathska liječnica dobro zabavlja na njihov način. Čelo ser Rodriga se namrštilo. „Za ime Jada, dječace, jesi li ti to meni ugađao?“

„Da, gospodine“, reče Alvar sretno.

Žena koju je odlučio voljeti do kraja života zbacila je glavu i glasno se nasmijala. Tren kasnije, Satnik kojeg je želio služiti do kraja života učinio je točno istu stvar.

Alvar je zaključio da noć i nije bila tako strašna, nakon svega. „Vidiš kako pametne ljude imam?“ rekao je Rodrigo doktorici kad im se smijeh smirio. „Sigurna si da se nećeš predomisliti i ipak nam se pridružiti?“

„Na iskušenju sam“, rekla je doktorica, još se uvijek smiješeći. „Sviđaju mi se pametni ljudi.“ Izraz lica joj se promijenio. „Ali Esperana nije dobro mjesto za Kindathe, ser Rodrigo. Znaš to isto tako dobro kao i ja.“

„S nama to neće biti važno“, rekao je Satnik. „Ako umiješ zašiti ranu od mača i olakšati grčeve u želucu bit ćeš dobrodošla u mojoj četi.“ „Obje te stvari mogu učiniti, ali tvoja četa, koliko god pametni bili ljudi u njoj, nije cijeli svijet.“ U očima joj više nije bilo nimalo zabave. „Sjećaš li se što je vaša kraljica Vasca rekla za nas, dok je Esperana bila cijeli poluotok, prije nego što su došli Ašariti i pogurali vas na

sjever?“

„To je bilo prije više od tri stotine godina, doktorice.“ „Znam. Sjećaš li se?“

„Naravno da se sjećam, ali –“

„A ti?“ Okrenula se Alvaru. Sad je bila bijesna. Alvar je nijemo stresao glavom.

„Rekla je da su Kindathi životinje, koje treba poloviti i spaliti s lica zemlje.“

Alvar nije mogao smisliti što bi rekao.

„Jehana,“ rekao je Satnik, „mogu samo ponoviti, to je bilo prije tri stotine godina. Ona je već odavno mrtva, nema je više.“

„I te kako je ima! Usuđuješ se reći da je nema? A gdje je?“ Dobacila je Alvaru bijesan pogled, kao da je on na neki način kriv za sve to. „Gdje je grob kraljice Vasce?“

Alvar je progutao. „Na Otoku“, prošaptao je. „Vascinu otoku.“ „Koji je hram! Mjesto hodočašća, kamo Jaditi iz sva tri vaša kraljevstva i zemalja preko planina dolaze, na koljenima moliti za čuda duhu žene koja je rekla takvu jednu stvar. Kladam se da pola ove tako pametne čete ima članove obitelji koji su poduzeli takvo putovanje i tražili utjecaj blažene Vasce.“

Alvar je čvrsto zatvorio usta. Isto je, ovog puta, učinio i Satnik.

„A ti mi hoćeš reći“, nastavila je Jehana od Kindatha ogorčeno, „da tako dugo dok dobro obavljam svoj posao neće biti bitno koje sam vjere u zemljama Esperane?“

Dugo vremena ser Rodrigo nije odgovorio. Alvar je postao svjestan da je trgovac, ibn Musa, došao da im se pridruži. Stajao je s

druge strane vatre i slušao. Kroz cijeli logor Alvar je sad čuo zvukove i vidio pokrete ljudi koji su se spremali na spavanje. Bilo je vrlo kasno.

Konačno, Satnik je promrmljao: „Živimo u grijешnom i nesavršenom svijetu, Jehana bet lšak. Ja sam čovjek koji većinu vremena provodi ubijajući, i tako zarađuje za život. Neću se pretvarati da ti mogu ponuditi neke odgovore. Ali imam jedno pitanje. Što će se, što misliš, dogoditi s Kindathima u Al-Rassanu ako dođu Muwardiji?“ „Muwardiji su već ovdje. Danas su bili u Fezani. Noćas u ovom logoru.“

„Plaćenici, Jehana. Možda njih pet tisuća na cijelom poluotoku.“

Sad je na njoj bio red da šuti. Trgovac svilom prišao je bliže. Alvar je vidio kako je podigla pogled prema njemu a zatim natrag prema Satniku.

„Što hoćeš s time reći?“ upitala je.

Rodrigo se sad spustio dolje kraj Alvara i istrkao nekoliko vlati trave prije nego što je odgovorio.

„Prije nekog vremena vrlo si otvoreno govorila o našem dolasku na jug da jednog dana zauzmemo Fezanu. Što misliš, što bi Almalik od Kartade i drugi kraljevi učinili kad bi nas vidjeli kako stižemo kroz tagru i opsjedamo ašaritske gradove?“

I opet, liječnica nije ništa rekla. Čelo joj se nabralo u razmišljanju. „Prvi bi bili vadžije“, rekao je Husari ibn Musa blago. „Oni bi započeli. Ne kraljevi.“

Rodrigo je kimnuo u znak slaganja. „Pretpostavljam da je tako.“ „Što bi započeli?“

„Proces pozivanja plemena iz Majritija“, rekao je Satnik. Ozbiljno je pogledao Jehanu. „Što će se dogoditi s Kindathima ako gradski

kraljevi Al-Rassana budu pokoreni? Ako Yazir i Ghalib dođu na sjever preko tjesnaca s dvadeset tisuća ljudi? Hoće li se pustinjaški ratnici boriti protiv nas i onda se tiho vratiti kući?“

Dugo vremena nije odgovorila, sjedeći nepokretno, izgubljena u mislima, a muškarci oko vatre su šutjeli, čekajući je. Iza nje, prema zapadu, Alvar je vidio kako je bijeli mjesec nisko na nebu, kao da se odmara iznad širokog poteza ravnice. Za njega je to bio neobičan trenutak; prisjećajući se, kasnije, reći će da je ostario kroz tu jednu dugu noć kraj Fezane, da su se vrata i prozori jednostavnog života otvorili i prvi mu se put ukazala zasjenjena složenost stvari.

Nikakvi odgovori, naravno, samo težina pitanja.

„To su dakle izbori?“ upitala je liječnica Jehana, prekidajući tišinu. „Zakukuljeni ili Konjanici Jada? To je ono što nam svijet nudi?“ „Više nikad nećemo vidjeti slavu Kalifata“, rekao je Husari ibn Musa blago, samo njegov lik naspram neba. „Dani Rahmana Zlatnoga i njegovih sinova ili čak ibn Zaira usred fontana Al-Fontine su prošli.“

Alvar de Pellino nije znao objasniti zašto ga je to toliko rastužilo. Proveo je djetinjstvo igrajući se zamišljenih osvajanja među zlim Ašaritimama, sanjajući o pljački Silvenesa, bojeći se mačeva i kratkih lukova Al-Rassana. Rašid ibn Zair, posljednji od velikih kalifa, razorio je esperanjske pokrajine Valledo i Ruendu ognjem i mačem u napadu za napadom kad je Alvarov otac bio dječak i zatim vojnik. Ali ovdje pod mjesecima i kasnim noćnim zvijezdama tužan, mek glas trgovca svilom kao da je prizivao odjeke nepojmljivog gubitka. „Bi li Almalik od Kartade mogao biti dovoljno jak?“ Liječnica je gledala u trgovca, i čak je i Alvar, koji nije znao ništa o pozadini stvari, vidio kako joj je ovo

pitanje teško.

Ibn Musa je stresao glavom. „Neće mu se dopustiti da bude.“ Pokazao je na škrinje sa zlatom i mule koje su ih dovele u logor. „Čak i sa svojim plaćenicima, koje jedva da si može priuštiti, ne može izbjeći plaćanje pariasa. Nije on nikakav lav, istinu govoreći. Samo najjači među sićušnim kraljevima. I već treba Muwardije da ga takvim održe.“

„Znači ono što ti namjeravaš učiniti, što se ja nadam učiniti... to su samo stvari koje će ubrzati kraj Al-Rassana?“

Husari ibn Musa spustio se na tlo kraj njih. Blago se osmjehnuo. „Ašar uči da su ljudska djela kao otisci u pustinjskom pijesku. Znaš to.“

Pokušala je, ali nije uspjela, uzvratiti mu osmijeh. „A Kindathi kažu da ničem pod kruženjem mjeseca nije suđeno da potraje. Da smo mi koji se nazivamo Lutalicama simbol života čitavog čovječanstva.“ Okrenula se zatim, trenutak kasnije, Satniku. „A vi?“ upitala je.

I Rodrigo Belmonte je tiho rekao: „Čak i sunce zalazi, gospo moja.“ I zatim: „Nećeš poći s nama?“

S čudnom, neočekivanom tugom, Alvar ju je promatrao kako polako odmahuje glavom. Vidio je da se nekoliko pramenova njene smeđe kose oslobodilo ispod pokrivača stole. Želio ih je vratiti na mjesto, što bi nježnije mogao.

„Ne mogu ti stvarno reći zašto,“ rekla je, „ali čini mi se važnim da odem na istok. Želim vidjeti dvor kralja Badira, i razgovarati s Mazurom ben Avrenom, i prošetati pod lukovima palače u Ragosi. Prije nego što ti lukovi padnu kao oni u Silvenesu.“

„I zato si otišla iz Fezane?“ upitao je ser Rodrigo.

Opet je odmahнула. „Ako je tako, ja to nisam znala. Tu sam zbog

zakletve koju sam položila sama sebi, i nikome drugome, kad sam doznala što je Almalik danas učinio.“ Izraz njena lica se promijenio. „I okladit ću se sa svojim starim prijateljem Husarijem - da ću se razračunati s Almalikom od Kartade prije njega.“

„Ako to netko ne učini prije nas oboje“, rekao je ibn Musa trezveno. „Tko?“ upitao je ser Rodrigo. Vojničko pitanje, koje ih je izvuklo iz raspoloženja istkanog od tuge i svjetlosti zvijezda. Ali trgovac je samo stresao glavom i nije odgovorio.

„Moram na spavanje,“ rekla je tada doktorica, „barem zato da to omogućim i Velazu.“ Pokazala je rukom i Alvar je ugledao njena ostarjelog slugu kako umorno stoji na pristojnoj udaljenosti, tamo gdje je svjetlost vatre zamirala u tami.

Svuda oko njih logor je utihnuo kako su se vojnici spremali za noć. Liječnica je pogledala Rodriga. „Rekao si da ćeš ujutro poslati ljude da se pobrinu za mrtve iz Orville. Ja ću krenuti s njima, da učinim koliko mogu za žive, a onda ćemo Velaz i ja nastaviti svojim putem.“

Alvar je vidio kako je Velaz domahnuo Jehani, a zatim je ugledao i kako je sluga za nju spremio ležaj. Prišla mu je. Tren kasnije, Alvar je izveo nespretni naklon koji ona nije vidjela, i uputio se u suprotnom smjeru, do mjesta gdje je obično spavao kraj izvidnika Martina i Ludusa. Oni su već bili umotani u svoje pokrivače i zaspali.

Raširio je svoju deku i legao. San mu je bježao. Previše je stvari jurilo i kovitlalo se kroz njegovu glavu. Sjećao se ponosa u glasu svoje majke onoga dana kad mu je pričala pojedinosti sa svoga prvog hodočašća u potrazi za uplivom Blažene Vasce za dobrobit njena hrabrog sina kad svoj dom bude zamijenio svijetom ratničkih ljudi.

Sjećao se kako mu je rekla da je zadnji dio puta prošla na rukama i koljenima po kamenu da poljubi noge kipu kraljice pred njenim grobom.

Životinje, koje treba poloviti i spaliti s lica zemlje.

Noćas je ubio svoga prvog čovjeka. Dobar udarac mačem iz sedla, zarezao je kroz ključnu kost čovjeka u trku. Pokret kojeg je bio vježbao toliko puta, s prijateljima ili sam, kao dijete pod nadzorom svoga oca, zatim pod prisilom vježbe kraljevih narednika poganog jezika u dvorištima Esterana. Točno taj isti pokret, nimalo različit. Ljedan čovjek je pao na ljetnu zemlju, krvareći na smrt.

Djela ljudi, kao otisci stopala u pustinji.

Noćas je zaslužio prekrasnoga konja, i oklop znatno bolji od njegova vlastitog, i još je trebalo stići. Počeci bogatstva, vojničke časti, možda i trajnog mjesta u četi Rodriga Belmonta. Izvukao je smijeh i odobravanje čovjeka koji bi sad mogao zaista postati njegov Satnik.

Ničem pod kruženjem mjeseca nije suđeno da potraje.

Bio je čučao kraj vatre na ovoj mračnoj ravnici i slušao jednog Ašarita i kindatsku ženu ljepote i inteligencije kakve nikad nije sreo, i samog ser Rodriga, kako u Alvarovoj prisutnosti razgovaraju o prošlosti i budućnosti poluotoka.

Alvar de Pellino tada je donio odluku, lakše nego što bi ikad mogao i zamisliti. A također je znao, budan pod zvijezdama i mudriji nego što je bio toga istog jutra, da će mu biti dozvoljeno da to i učini. Tek tada, kao da je ova odluka bila ključ za dveri sna, Alvarov um pristao je usporiti svoje vihore misli dovoljno da mu dopusti odmor. Čak i tada je sanjao: san o Silvenesu, kojeg nikad nije vidio, o Al-Fontini u slavnim danima Kalifata, koji su završili prije nego što se on uopće

rodio.

Alvar je vidio sebe kako hoda tom palačom; vidio je tornjeve i kupole od uglačanog zlata, mramorne stupove i svodove kako sjaje u svjetlu. Vidio je vrtove s cvjetnim lijevama i prskavim fontanama i kipovima u sjeni, čuo udaljenu, božansku glazbu, bio svjestan visokog zelenog drveća koje šapuće na lahoru, nudeći zaklon od sunca. Omirisao je limune i bademe i neki neuhvatljivi istočnjački miris kojeg nije znao imenovati.

Bio je, međutim, sam u palači. Kojim god putem krenuo, kraj vode i drveta i hladovitih kamenih arkada, sve je bilo smireno, savršeno prazno. Prolazeći kroz sobe visokih stropova sa šarenim jastucima i mozaikom na podovima vidio je zidne tapiserije od svile i rezbareni alabastar i maslinovo drvo. Vidio je zlatne i srebrne kovčege ukrašene draguljima i kristalne čaše tamnog crvenog vina, neke pune, neke skoro prazne - kao da ih je netko tek tren prije odložio. Ali nigdje nije bilo nikoga, nije se čulo nikakvih glasova. Samo ta natruha mirisa u zraku dok je hodao od sobe do sobe, a glazba - ispred njega i iza, izazivačka svojom čistoćom - nagovještavala je prisutnost drugih ljudi i žena u Al-Fontini u Silvenesu, ali Alvar ih nije nikad vidio. Ni u snu, ni ikad u životu.

Čak i sunce zalazi.

DRUGI DIO

V

„Stižu nevolje“, rekao je Diego, dok je trčao kraj štala i nakratko se zagledao u jedan otvoren obor. Padala je slaba kiša.

„Što je?“ upitala je njegova majka, hitro bacajući pogled preko ramena. Uspravila se. „Ne znam. Puno ljudi.“ „Gdje je Fernan?“

„Otišao pred njih, s nekolicinom ostalih. Već sam mu rekao.“ Rekavši što se činilo potrebnim, Diego se okrenuo da ode. „Stani!“ zazvala je njegova majka. „Gdje ti je otac?“

Diegovo lice se snuždilo. „Otkud bih znao? Na putu za Esteren, pretpostavljam, ako već nije tamo. Dosad su već morali dobiti parias.“

Njegova majka, osjećajući se glupo, i zato ljuta, rekla je: „Nemoj mi se obraćati takvim tonom. Ponekad stvarno znaš, Diego.“

„I kad znam, kažem ti,“ rekao je. „Moram juriti, Majko. Trebat ću Fernanu. Rekao je da zaključam vratnice i podignem sve na zidove.“

S hitrim, smrtonosnim smiješkom koji ju je ostavio skoro bespomoćnom - očevim smiješkom - Diego je nestao.

Sad mi već i sinovi naređuju, pomislila je Miranda Belmonte d'Alveda. Još jedna promjena u životu, još jedna mjera vremena koje prolazi. Bilo je čudno; nije se osjećala dovoljno starom da se tako nešto dogodi. Pogledala je prema prestrašenom konjušaru koji joj je

pomagao oko kobile.

„Prvo ću ovo dovršiti. Čuo si što je rekao. Reci Dariju da pošalje sve na ophodni zid. Uključujući i žene. Donesite sve oružje koje uspijete pronaći. Potaknite kuhinjske vatre, trebat će nam vrele vode ako je ovo napad.“ Stari je konjušar bez riječi kimnuo i krenuo, krećući se onoliko brzo koliko mu je to dozvoljavala hroma noga.

Miranda je prešla nadlanicom blatnjave ruke preko čela, ostavljajući trag prljavštine. Opet se okrenula, već mrmljajući kobili koja se ždrijebila u oboru. Rođenje jednog ždrebeta na valledskom rancu nije bila stvar koja bi mogla bit potisnuta u drugi plan. Bio je to kamen temeljac njihova bogatstva i njihovih života, zapravo i čitavog njihova društva. Konjanici Jada, nazivali su se, i to s razlogom. Tren kasnije, žena za koju se govorilo da je najljepša u Valledu bila je i opet na koljenima u slami, s rukama na kobiljem trbuhu, pomažući da još jedan pastuh Belmontove rase dođe na svijet.

Ipak, bila je nemirna i zabrinuta. Nimalo iznenađujuće. Diego je rijetko griješio u svojim upozorenjima, a skoro nikad ako je vizija imala veze s nevoljama blizu doma. To su naučili, tijekom godina. Kad je bio mladi, još dijete, i kad su počela predskazanja, bilo je teško, čak i njemu samome, razlikovati ih od noćnih mora i dječjih strahova.

Jednom, nezaboravno, probudio se vrišteći usred noći, vičući da mu je otac u strašnoj opasnosti, da mu prijete zasjeda. Rodrigo je te godine bio u pohodu na Ruendu, za vrijeme gorkog Bratskog rata, i svi u kući prosjedili su budni ostatak duge noći promatrajući uzdrhtalog dječaka očiju zapiljenih u prazno, čekajući hoće li mu biti podarena još kakva vizija. Tik pred zoru, Diegovo lice se opustilo. „Bio sam u krivu“,

rekao je, gledajući svoju majku. „Još se ne bore. S njim je sve u redu. Valjda je bio san. Žao mi je.“ Čvrsto je zaspao s posljednjom riječi isprike.

Takve se stvari više nisu događale. Kad je Diego rekao da je nešto vidio, bili su skloni odnositi se prema tome kao prema potpunoj istini. Godine života s dječakom koga je dodirnuo bog prigušile bi skeptika u svakome. Nisu imali pojma kako su mu vizije dolazile i nikad nisu o njima govorili izvan obitelji ili imanja. Ni njego: vi roditelji ni njegov brat nisu imali ništa slično ovom... ovom čemu? Daru ili teretu? Miranda nije, do dana današnjeg, uspjela odlučiti. Bilo je priča o takvim ljudima. Ibero, obiteljski duhovnik, koji je predvodio službe božje u novoj kapeli koju je Rodrigo podigao čak i prije nego što je popravio i proširio kuću, čuo je za njih. Hodači vremenom, nazivao je one koji su imali takve vizije. Proglasio je Diega blaženim od Jada, ali dječakovi roditelji su oboje znali da su u drugim vremenima i na drugim mjestima takvi vizionari bivali spaljeni, ili živi prikucani na drvene grede kao čarobnjaci.

Miranda se pokušavala usredotočiti na kobilu, ali njene umirujuće riječi, još neko vrijeme, sastojale su se od ponavljanih, bogatih psovki upućenih njenom odsutnom mužu. Nije imala pojma što je ovog puta učinio da dovede opasnost na ranč dok mu je četa smještena u Esterenu a najbolji dio skupine je južno u Al-Rassanu.

Dečki se mogu nositi s nevoljama, govorilo je njegovo zadnje pismo olako, nakon što je ispričao neveseli oproštajni razgovor s grofom Gonzalezom de Radom. Ništa o tome da će poslati neke od vojnika k njoj kao pojačanje. Naravno da ne. Miranda, koju je Ibero bio

podučavao u prvim godinama braka, ponosila se time što je mogla čitati bez pomoći. Znala je također i psovati kao vojnik. To je i radila, čitajući to pismo - na nelagodu glasnika. To je radila i sada, pažljivije, da ne uznemiri kobilu.

Njeni dječaci još su uvijek bili dječaci, a njihov veseli, nehajni otac i njegovi ljudi bili su daleko.

Jadovom milošću ždrijebe se rodilo zdravo nedugo nakon toga. Miranda je pričekala da vidi hoće li ga kobila prihvatiti, a onda je otišla iz obora, dograbila jedno staro koplje naslonjeno u uglu štale, i požurila van na kišu da se pridruži ženama i petorici-šestorici radnika na ophodnom zidu iza drvene ograde.

Kako se pokazalo, pridružila se samo ženama, duhovniku Iberu i šepavom starom konjušaru Rebenu. Fernan je radnike već poveo sa sobom izvan zidova. U zasjedu, rekla je s oklijevanjem jedna od služavki iz kuće. Miranda sije sad, kad u blizini nije bilo dragocjenih konja, dopustila rijeku posve neprigušenih prostota. Onda si je opet obrisala čelo i uspela se vlažnim stubama do visokog ophodišta na zapadnoj strani zida, da promatra i čeka. Netko joj je ponudio šešir da zaštiti oči od kiše.

Nakon nekog vremena zaključila je da je koplje gubitak vremena i zamijenila ga lukom i tobolcem punim strijela, koje je uzela iz jednog od šest malih stražarskih kućica uzduž zida. U kućicama nije bilo stražara. Svi su vojnici bili u Esterenu, ili s Rodrigom.

Dečki se mogu nositi s nevoljama, napisao je. Bestidno.

Zamišljala je da vidi svoga supruga kako upravo u tom trenutku dolazi kući, izlazeći iz drveća na širok, travom obrasao prostor pred

njihovim zidinama. Zamišljala je kako ga prostreljuje dok jaše prema njoj.

Zemlja oko ranca Belmonte bila je ravna i otvorena u svim smjerovima, osim prema zapadu i jugozapadu gdje su Rodrigov otac i djed prije njega ostavili jedan gaj hrasta i cedrovine netaknutim. Rodrigo također nije dirao drveće, premda iz drukčijih razloga.

Bilo je svetih pripovijesti vezanih za tu šumu, i za jezerce u njenu središtu, ali mladog Fernana Belmonta njegov je otac prije mnogo godina, kad je tek naučio jahati odraslog konja, podučio da je lug i korisna varka za obranu.

„Razmisli“, sjećao se kako mu je rekao otac. „Ako bi htio neviden napasti ovo mjesto, odakle bi se približio?“

Fernan se ogledao po otvorenim travnjacima koji su se pružali u svim smjerovima. „Moraš proći kroz drveće da se približiš“, rekao je. Bio je to lak odgovor.

„Tako da možemo biti skoro sigurni kako će svaki napad doći tim putem, jer inače, ako nam izvidnice ne zaspu, možemo primijetiti svakoga tko prilazi, zar ne?“

„Ili ako Diego nešto vidi,“ dodao je Fernan, „čak i ako dolaze kroz šumu.“

„To je točno“, složio se njegov otac kratko, premda ne i zadovoljno. U tim ranim danima njihovi otac i majka još su se uvijek mučili da se pomire s onim što je Diego vidio i mogao. Fernan nije imao takvih problema, ali on je poznavao Diega bolje od svih, naravno. Godinama kasnije, ujutro tihe, za godišnje doba neobične kiše nalazio se s još dvojicom svojih prijatelja i šestoricom radnika s farme u

jednakim jarcima sa svake strane prirodnog izlaza iz šume. Jarci nisu bili prirodni, naravno. Rodrigovi vojnici su ih izdubli u travnatoj ravnici da naprave mjesto gdje će moći ležati neviđeni i promatrati svakoga tko bude izašao iz drveća.

Fernan je još četvoricu drugih mladića s lukovima postavio na pola puta između ranca i južnih pašnjaka gdje su se toga jutra nalazile kobile i ždrebad. S ovom četvoricom su bila i dvojica glasnika, da donesu vijest ako se itko pojavi s juga. Posljednji konjanik bio je sam istočno od ranca, za svaki slučaj.

Diego, koji je bez daha dojahao prije nekoliko trenutaka, izvijestio je da je prenio upute njihovoj majci, koja će biti gore na zidu, znači, s ostalim ženama. Znala je što da radi. Bili su pripremni koliko su mogli biti. Fernan je podigao svoj ovratnik da se zaštiti od kiše i sjedio u jarku pod širokim obodom svog šešira, čekajući. Postojale su dvije mogućnosti. Ako se netko približavao Rancu Belmonte s lošim namjerama, možda dolaze zbog ranca i ljudi na njemu ili, vjerojatnije, dolaze po konje. Ili oboje, ispravio se Fernan. Ali to bi značilo prilično puno ljudi, i u tom slučaju mogli bi zaista biti u nevolji. Nije smatrao da je to slučaj. Zapravo se baš i nije jako brinuo. Bilo mu je trinaest godina.

„Imam ih“, rekao je njegov brat tiho. „Tek što su ušli u drveće. Znam tko je to“, rekao je Diego.

„De Rada?“ upita Fernan mirno. „Mladi?“

Diego je kimnuo. Obojica su bili pročitali posljednje pismo svoga oca.

Fernan je opsovao. „To znači da ga ne možemo ubiti.“ „Ne vidim

zašto ne bismo“, rekao je Diego trezveno. „Krvožedno dijete“, nasmije se Fernan.

Isti takav smiješak na istom takvom licu razaznavao se kroz kišu što je blago padala. Fernan je bio petnaest minuta stariji. Volio je Diega podsjećati na to. No Diega je bilo teško zadirkivati. Malo toga ga je stvarno smetalo.

„Oko dvadesetak ljudi“, rekao je. „Sad su na stazi u šumi.“

„Naravno da jesu“, rekao je Fernan. „Zato je staza tamo.“

Bio je izgubio svoj šešir u nekom trenutku, a dok je hodao prema sjeveru jedna od čizama Garcije de Rade pukla je na peti. Bio je, dakle, mokar na tjemenu i tabanu, dok je jahao kroz skupinu drveća zapadno od zgrada ranca Belmonte. Činilo se da kroz šumu vodi neki grubi put; konji su tuda mogli proći.

Usprkos svim neudobnostima, bio je neobčno sretan, s rumenom, prodornom radošću zbog koje je dugo putovanje ovamo sad djelovalo beznačajno. Njegov pokojni, neželjeni rođak Parazor bio je svinja i klaun, i prebrzo je izražavao svoje mišljenje o raznim stvarima. Mišljenje koje kao da se prečesto razlikovalo od Garcijina. Pa ipak, za vrijeme duge šetnje na sjever iz Al-Rassana, Garcia je u duhu održavao osjećaj zahvalnosti svom ubijenom rođaku. Parazorova smrt od ruku prljavog ašaritskog seljačkog dječaka u zaseoku kraj Fezane bila je događaj koji će izručiti Mirandu Belmonte d'Alveda u Garcijine ruke. I ne samo ruke.

Kad je Rodrigo Belmonte jednom bezobzirno naredio da jednog de Radu pogubi neko seljačko dijete, nasuprot svim kodovima ponašanja

među gospodom koji su vladali u trijadi tiska kraljevstva Esperane, izložio je sebe - i svoju obitelj - osveti kakvu uzavrela krv traži za jednu takvu uvredu.

Kralj neće moći ni htjeti učiniti ništa, Garcia je u to bio siguran, ako de Rade uzmu svoju pravednu mjeru osvete za ono što je Rodrigo učinio. Pravednu mjeru bilo je sasvim jednostavno izračunati: konji za njihove otete konje, i jedna žena uzeta na ponešto drugačiji način, za pogubljenje rođaka de Rade nakon što je zatražio otkup. Zapravo, u povijesti Esperane bilo je presedana i za znatno goru osvetu.

Garcia se odlučio na takav postupak dok je hodao i spoticao se prema sjeveru kroz tamu nakon prepada na Orvillu. Dok je krv kapala iz njegova poderanog obraza, uspio se natjerati da hoda zamišljajući nugu figuru Mirande Belmonte kako se uvija pod njim, dok njena djeca moraju gledati obeščašćenje svoje majke. Garcia je bio dobar kad je trebalo zamisliti tako nešto.

Orvillu su preživjela dvadeset i četvorica njegovih ljudi, s tucetom noževa i nešto drugog malog oružja. Kasno idućeg dana ukrali su šest mula iz jednog drugog zaseoka, i jednu slomljenu ragu od malog farmera s neoprezno izdvojene farme. Garcia je za sebe uzeo konja, koliko god bio bijedan. Ostavio je ašaritskog seljaka i njegovu ženu i kći svojim drugovima. Njegove misli bile su već daleko na sjeveru i istoku, preko granice u Valledu, na zemljama koje su ležale između izvora rijeke Duric i brežuljaka u podnožju planina, Jalone.

Tamo su ležali prostrani bogati travnjaci kojima su divlja konjska krda Esperane trčala stoljećima, sve dok nisu stigli prvi rančeri i počeli ih pripitomljivati i uzgajati i jahati. Među tim rančerima,

najpoznatiji po nadmenosti, premda daleko od toga da budu najveći ili najbogatiji, bili su Belmontovi. Garcia je točno znao kamo ide. I također je slučajno točno znao, od svoga brata, da su Satnikove trupe ovog ljeta smještene u Esterenu, ni blizu ranca. Rodrigu se nije činilo previše opasno ostaviti svoj dom bez zaštite. Ašariti nisu poduzimali nikakvih pohoda na sjever već dvadeset i pet godina, od posljednjeg kratkog procvata Kalifata. Vojsku kralja Bermuda od Jalone Valledonci su bili pogurnuli natrag iza planina još prije tri godine, i oni su si još uvijek lizali rane. A nikakvi odmetnici, ma kako brzopleti ili očajni, ne bi ni sanjali o tome da izazovu bijes slavnoga Satnika od Valleda.

Ranč je trebao biti savršeno siguran iza svojih zidova od drvenih greda, pa makar ga čuvali dječaci još nepromijenjenih glasova i šačica radnika smatranih nevrijednima ili prestarima za mjesto u bojnoj četi. S druge strane, Rodrigo Belmonte nije trebao narediti smrt rođaka de Rade. Nije trebao bičem udariti pristavova brata. Takvi potezi mijenjali su stvari.

Kad su Garcia i njegovi ljudi konačno doteturali u Lobar, prvu od tvrđava u području tagre, zatražio je i dobio - premda s drskim oklijevanjem - konje i mačeve za sve. Oznojeni zapovjednik garnizona ponudio je nekakav slabašan izgovor o tome da će ostati bez dovoljno oružja i konja za svoje vlastite dužnosti ili sigurnost, ali Garcia to uopće nije htio slušati. Pristav Valleda, rekao je s visoka, poslat će im mačeve i bolje konje nego što su ovi krivonogi stvorovi koje su im uzeli. Nije bio raspoložen za raspravu s graničnim vojnikom.

„To bi moglo dugo potrajati“, promrmljao je zapovjednik

tvrdoglavo. „Sve od Esterena.“

„Stvarno bi moglo potrajati“, odvratio je Garcia ledeno. „Pa onda?“ Čovjek se ugrizao za usnicu i nije više ništa rekao. Što je mogao reći? Imao je posla s jednim de Radom, bratom pristava cijelog kraljevstva.

Garnizonski liječnik, ružna protuha promukla glasa s neugodnim čirom na vratu, pregledao je Garcijinu ranu i tiho zazviždao.

„Bič?“ rekao je. „Imate sreće, gospodar, ili se netko vrlo vješt trudio da vas samo označi. Čisti rez i ni blizu oka. Tko je to učinio?“ Garcia se samo namrštio, ne govoreći ništa. S nekim ljudima bilo je besmisleno razgovarati.

Čovjek mu je prepisao neki smrdljivi melem koji je grizao kao osice, ali jest naveo oteklinu na Garcijinu licu da se kroz sljedećih nekoliko dana smanji. Tek kad se prvi put pogledao u ogledalo, Garcia je odlučio da odgovarajuća osveta zahtijeva i smrt Belmontove djece. Nakon što bi ga morali promatrati s njihovom majkom.

Upravo je to žarko očekivanje osvete bilo ono što ga je gonilo dalje od utvrde u tagri, sa samo jednim danom odmora. Poslao je četvoricu ljudi na sjever u Esteren, da se jave njegovu bratu i predstave formalnu pritužbu kralju. To je bilo važno. Ako ono što je namjeravao učiniti treba imati zakonsku podlogu, morao je položiti takvu pritužbu. Garcia će sve to učiniti kako treba, i učinit će to na svaki način.

Dva dana nakon što se glavnina njegovih snaga odvojila od glasnika sjetio se kako im je zaboravio reći da pošalju oružje i konje natrag u garnizon u Lobaru. Nakratko je razmatrao mogućnost da pošalje još jedan par ljudi na sjever, ali se sjetio zapovjednikove drskosti i zaključio da se neće s tim gnjaviti. Bit će dovoljno vremena

da prenese vijest o tome kad sam stigne u Esteren. Tim razmaženim vojnicima dobro će činiti da neko vrijeme budu kratki s oružjem i konjima. Možda se nečija tuđa čizma raspukne na peti. Deset dana kasnije, u šumi na posjedu ranca Belmonte, padala je kiša. Garcijina čarapa bila je posve promočena kroz njegovu raspuknutu čizmu, a isto je vrijedilo i za njegovu kosu i grebuckavu svježnu bradu. Puštao je bradu sve od Orville. Morat će je nositi cijelog svog života, shvatio je do sada; ili to, ili će izgledati kao označeni lopov. Bio je uvjeren da je Belmonte upravo to i htio. Miranda Belmonte, sjećao se, bila je vrlo lijepa; sve žene iz obitelji d'Alveda bile su lijepe. Rodrigo, taj obični plaćenik, postigao je znatno bolji brak nego što je zasluživao. Ono što mu se spremalo nije bilo ništa više nego što zaslužuje.

Iščekivanje je tjeralo Garcijino srce da tuče sve brže. Uskoro, uskoro. Dječaci i štalski momci bili su čuvari ovoga ranca. Rodrigo Belmonte nije bio ništa više nego skorojevički ratnik kojeg je uspon kralja Ramira vratio natrag na njegovo mjesto. Izgubio je svoj čin pristava u korist Garcijina brata. To je bio tek početak. Sad će naučiti cijenu krvne zavade s de Radama. Naučit će što se dogodi kad označiš Garciju de Radu kao običnog odmetnika. Garcia je dotakao svoj obraz. Još je koristio melem, kako mu je bilo i rečeno. Miris je bio strahovito neugodan, ali oteklina je splasnula i rana je bila čista.

Drveće je kroz cijelu šumu raslo vrlo zgusnuto, ali jedan neobično gladak putić kao da je lako zavijao kroz njih, na nekim mjestima dovoljno širok da i trojica ljudi mogu jahati jedan uz drugoga.

Prošli su jedno malo jezerce sa svoje desne strane. U sivom popodnevu kiša je blago padala kroz lišće, kapljući i bibajući mirnu

površinu vode. Govorilo se da je to sveto mjesto, iz nekog razloga. Nekoliko ljudi načinilo je božji znak diska dok su jahali kraj jezera. Kad je prvi konj pao i ostao vrišteći ležati na tlu slomljene noge, to je izgledalo kao zlokobna nezgoda. Nakon još dvije takve nezgode, od kojih je jedna ostavila jahača iščašena ramena, takvo je tumačenje postalo manje uvjerljivo.

Puteljak je zavijao prema sjeveru kroz promočeno drveće s kojeg je kapalo a onda, malo dalje, vraćao se opet na istok. U sivoj, blijedoj daljini Garciji se činilo da može razaznati kraj drveća.

Osjetio je kako pada, još uvijek u sedlu.

Imao je vremena dobaciti zapanjeni pogled prema gore i vidjeti trbuhe dvaju konja koji su prije samo nekoliko trenutaka bili hodali pokraj njega. A onda je njegov konj završio na dnu jame koja je bila skrivena u sredini puta i Garcia de Rada našao se usred batrganja, pokušavajući izbjeći udaranje kopita povrijeđenog, prestravljenog konja. Jedan čovjek, brži od ostalih, bacio se na tlo i nagnuo se preko ruba jame. Ispružio je ruku, Garcia ju je dohvatio i izvukao se iz jame.

Načas su se zagledali u konja koji se bacakao, a onda je jedan od strijelaca ispustio dvije strijele i kopita su stala.

„Ovo nije prirodni puteljak“, rekao je strijelac, tren kasnije.

„Kako si to pametno zaključio“, reče Garcia. Prošao je kraj čovjeka, šljapkajući čizmama po blatu.

Tanka razapeta žica onesposobila je još dva konja i načela lubanju jednog zbačenog jahača, a još jedna jama otela im je još jednog pastuha prije nego što su došli do istočnog ruba šume. Ipak, uspjeli su se probiti, a čovjek je morao očekivati neke žrtve pri pohodu

ovakve vrste.

Otvoreni travnjak pružao se pred njima. Nedaleko, vidio se drveni zid koji je okruživao zgrade imanja. Bio je visok, ali ne dovoljno visok, vidio je Garcia. Vješt jahač koji stoji na leđima svoga konja mogao se popeti preko njega; isto je mogao i pješak kojeg netko pogurne. Od napada sposobnih ljudi, ranč se mogao obraniti samo s pravim garnizonom vojnika. Dok su stajali tamo na rubu drveća, kiša je prestala. Garcia se nasmiješio, uživajući u trenutku.

„Nije li to božji znak?“ rekao je, nikome posebno.

Značajno se zagledao u konjanika kraj sebe. Tren kasnije čovjek je shvatio i sjahao. Garcia se prebacio na konja. „Ravno na ranč“, naredio je. „Prvi koji prijede preko zida imat će žena na izbor. Kasnije ćemo im uzeti i konje. Duguju nam i više od konja.“

A onda, poput gromovitih, junačkih predaka njegove loze, Garcia de Rada isukao je svoj posuđeni mač, podigao ga visoko iznad glave, i potakao lobarskog konja u galop. Iza njega njegova je družina ispustila uzvik i navalila iz šume u sivilo poslijepodneva. Šestorica ih je palo u prvom naletu strijela, a četvorica u drugom. Nijedna strijela nije došla u blizinu samoga Garcije, ali dok je on dospio na pola puta do ograđenog prostora ranca, iza njega su bila samo petorica jahača i još petorica pješaka koji su očajnički trčali preko mokre, otvorene trave.

S tako otrežnj avaj učim razvojem situacije, djelovalo je sve manje i manje uputno bijesno jahati, ispred svih ostalih, prema zidu. Garcia je usporio svoga konja i onda, kad je ugledao jednog od ljudi koji su trčali kako pada pogođen u prsa, zategao je uzde i zaustavio se, previše

zapanjen da bi glasno izrazio bijes u svome srcu.

Na njegovoj desnoj strani, prema jugu, sad su se pojavila šestorica konjanika, hitro jašući. Opet se osvrnuo i ugledao još jednu skupinu kako se podiže, poput duhova, iz dvije udubine koje nije bio primijetio na ravnoj poljani. Ovi obrisi, naoružani lukovima i mačevima, počeli su mirno napredovati prema njemu, ne žureći. Na ophodnom zidu ranca ugledao je kako se pojavljuje još oko tucet ljudi, također naoružanih.

To mu se učinilo kao dobar trenutak da spremi svoj mač u korice. Četvorica konjanika s njegove lijeve strane užurbano su slijedili njegov primjer. Preostali trkači s mukom su se podigli s tla, jedan držeći se za povrijeđeno rame.

Strijelci iz jaraka okružili su ih dok su se šestorica jahača približavala, i Garcia je tada vidio, s gnušanjem, da se uglavnom radi o dječacima. Ipak, to mu je dalo tračak nade.

„Sjaši“, rekao je dobro građeni, smeđokosi dječak.

„Ne dok mi ne kažete zašto ste upravo poubijali posjetitelje bez ikakva izazova“, pokušao je Garcia dobiti u vremenu, odsječnog i zapovjednog glasa. „Kakvo je to ponašanje?“

Dječak kojem se tako obratio zatreptao je kao da je iznenađen. A onda je kratko kimnuo glavom. Trojica strijelaca ubila je Garcijina konja ispod njega. Izbacivši noge iz stremena, de Rada je odskočio taman na vrijeme da izbjegne da bude zdrobljen pod konjskim tijelom. Pao je na jedno koljeno u vlažnu travu.

„Ne volim kad moram ubijati konje,“ rekao je dječak mirno. „Ali ne mogu se sjetiti kad su nam gosti posljednji put došli nenajavljeni, u

punom galopu i isukanih mačeva.“ Zastao je, onda se malo nasmiješi. Smiješak je bio čudno poznat. „Kakvo je to ponašanje?“ Garcia de Rada nije mogao smisliti što bi rekao. Ogledao se oko sebe. Potukla su ga djeca i štalski momci a nije čak bilo ni borbe. Dječak koji je očito bio vođa bacio je pogled na Garcijine jahače. S neumjesnom žurbom, odbacili su svoje oružje i skočili sa svojih konja.

„Idemo“, rekao je drugi dječak.

Garcia je pogledao prema njemu, a onda hitro natrag prema prvome. Isto lice, potpuno isto. A sad je shvatio i gdje je već vidio taj smiješak.

„Jeste li vi Belmontovi sinovi?“ upitao je, pokušavajući zadržati kontrolu nad svojim glasom.

„Ja se ne bih mučio s pitanjima na vašem mjestu,“ rekao je drugi dječak. „Provodio bih vrijeme pripremajući odgovore. Moja majka će htjeti razgovarati s vama.“

To je bio odgovor na njegovo pitanje, naravno, ali Garcia je zaključio da im to ne bi bilo uputno isticati. Netko je pokazao mačem i Garcia je počeo hodati prema ograđenom prostoru. Kako se približavao shvatio je, zakašnjelo, da su figure na zidu koje su držale lukove i koplja bile žene. Jedna od njih, odjevena u mušku tuniku i hlače, s mrljama od blata na obrazima i čelu, spustila se po ophodnom zidu i zastala iznad njih, gledajući dolje. Imala je dugu, tamnosmeđu kosu pod kožnim šeširo. Držala je luk sa zapetom strijelom.

„Fernan, molim te reci mi tko je ovo bijedno stvorenje.“ Glas joj je bio oštar u sivom miru.

„Da, Majko. Vjerujem da je to ser Garcia de Rada. Pristavov brat.“
Odgovorio je prvi dječak, vođa.

„Je li tako?“ rekla je žena ledeno. „Ako je on zaista visokog roda učinit ću mu čast i razgovarati s njim.“ Pogledala je ravno u Garciju.

To je bila žena koju je zamišljao raspetu i nagu pod sobom sve otkako su otišli iz Orville. Stajao je na mokroj travi, s vodom koja se probijala kroz njegovu puknutu čizmu, i podigao pogled prema njoj. Progutao je. Bila je zaista vrlo lijepa, čak i u muškoj odjeći i zaprljana blatom. To mu je, ovog časa, bila najmanja briga.

„Ser Garcia, hoćete li se izjasniti“, rekla mu je. „Bez puno riječi i vrlo precizno.“

Osornost je bila razjarujuća, gorka kao rana. Garcia de Rada, ipak, oduvijek je bio hitra uma, a nije bio ni kukavica. Ovo je bio loš položaj, ali nimalo gori na svoj način nego što je bila Orvilla, a sad je bio u Valledu, među civiliziranim ljudima.

„Imam pritužbu na vašega muža,“ rekao je mirno. „Uzeo je konje koji pripadaju mojim ljudima i meni samom u Al-Rassanu. Dolazili smo izravnati taj račun.“

„Što ste radili u Al-Rassanu?“ upitala je. To nije bio očekivao. Pročistio je grlo. „Kratki pohod. Na nevjernike.“

„Ako ste susreli Rodriga znači da ste morali biti u blizini Fezane.“ Kako je jedna žena znala takve stvari? „Recimo“, složio se Garcia. Polako mu je postajalo neugodno.

„Onda je Rodrigo razračunao s vama kao kraljev časnik odgovoran za zaštitu teritorija u zamjenu zaparias. Na čemu temeljite pravo da nam kradete konje?“

Garcia se, načas, našao nesposoban da progovori.

„I dalje, ako ste bili zarobljeni i zatim pušteni bez svojih konja znači da ste mu dali riječ u zamjenu za otkup kojeg će odrediti heraldi na dvoru. Zar nije tako?“

Bilo bi ugodno da je to mogao zanijekati, ali mogao je samo kimnuti glavom.

„Znači da ste prekršili zakletvu dolaskom ovamo, zar ne?“ Ženin glas bio je bezizražajan, pogled nemilosrdan.

Ovo je postajalo smiješno. Garcijina narav je planula. „Tvoj muž je dao pogubiti jednog mog rođaka, nakon što smo se predali i tražili otkup!“

„Ah. Znači da se nije radilo samo o konjima i oklopu, zar ne?“ Žena na zidu mrko se nasmiješila. „Zar ne bi trebala biti kraljeva dužnost da procijeni je li njegov časnik prekoračio svoje ovlasti, ser Garcia?“ Njen službeni način obraćanja, s obzirom na okolnosti, djelovao je kao izrugivanje. Nikad u životu nijedna mu žena nije tako govorila.

„Čovjek koji ubije jednog de Radu mora za to odgovarati“, rekao je, mršteći se prema njoj, koristeći svoj najhladniji glas.

„Shvaćam“, rekla je žena, prilično mirno. „Znači došli ste ovamo da ga natjerate da odgovara za to. Kako?“

Oklijevao je. „Konji,“ odgovorio je konačno.

„Samo konji?“ I odjednom, shvatio je kamo njeno ispitivanje vodi. „A zašto ste onda jahali prema ovim zidovima, ser Garcia? Konji pasu južno od nas; nije ih teško vidjeti.“

„Umoran sam od odgovaranja na pitanja“, rekao je Garcia de

Rada, s onoliko dostojanstva koliko je mogao skupiti. „Predao sam se, kao i moji ljudi. Bit ću zadovoljan da kraljevi heraldi u Esterenu odrede poštnu otkupninu.“

„Već ste na to pristali u Al-Rassanu s Rodrigom, a ipak ste ovdje s isukanim mačevima i zlim namjerama. Žao mi je što moram reći da ne mogu prihvatiti vašu riječ. I umorni ili ne, odgovorit ćete na moje pitanje. Zašto ste jahali prema ovim zidovima, mladiću?“

Bila je to namjerna uvreda. Ponižen, zapjenjen od bijesa, Garcia de Rada podigao je pogled prema ženi na zidu iznad sebe i rekao: „Tvoj muž mora naučiti da postoji cijena koju treba platiti za neke postupke.“

Među dječacima i radnicima začulo se mrmljanje. Rastočilo se u tišinu. Žena je samo kimnula glavom, kao da je i čekala da to čuje. „A tu ste cijenu vi namjeravali naplatiti?“ upitala je mirno.

Garcia je šutio.

„Mogu li pogađati i dalje, da je cijenu trebalo naplatiti od mene i mojih sinova?“

Nastala je tišina na prostoru pred zidovima. Iznad njihovih glava oblaci su se počeli dizati i raštrkavati kako je nailazio povjetarac.

„To bi bila lekcija koju mu je netko morao očitati,“ rekao je Garcia de Rada smrknuto.

Tada ga je ustrijelila. Podigavši muški luk glatkim pokretom, zategavši i pustivši u jednoj jedinoj kretnji, vrlo otmjeno. Strijela u grlo.

„Očitati lekciju,“ rekla je Miranda Belmonte d'Alveda zamišljeno, gledajući dolje sa zida u čovjeka koga je ubila.

„Vi ostali možete ići,“ dodala je, tren kasnije. „Počnite hodati. Nitko

vam neće nauditi. U Esterenu možete ispričati da sam pogubila običnog razbojnika koji je prekršio zakletvu i prijetio jednoj valledanskoj ženi i njevoj djeci. Odgovarat ću izravno kralju, ako on to bude želio. Tako recite u Esterenu. Diego, Fernan, pokupite njihove konje i oružje. Neki od konja djeluju sasvim pristojno.“ „Mislim da Otac nije želio da ga ubiješ“, pokušao je Fernan s oklijevanjem.

„Tišina. Kad budem htjela mišljenje svoje djece, sama ću ga zatražiti“, reče njegova majka ledeno. „A tvoj otac se može smatrati sretnim ako ne ispustim još jednu strijelu i na njega kad se udostoji vratiti. A sad učinite kako sam rekla.“

„Da, Majko,“ rekla su njena dva sina kao jedan.

Dok su dječaci i radnici žurili da je poslušaju a preživjeli ljudi Garcije de Rade teturavo se počeli udaljavati prema zapadu, popodneвно sunce probilo se kroz oblake iznad njihovih glava i zelena trava je zasjala, vlažna od kiše, u sve jačem svjetlu.

VI

Esteren je bio prirodna nepogoda stolara, graditelja, ciglara i radnika. Ulice su bile skoro neprolazne, osobito za konja. Palača i trg pred njom odzvanjali su od zvuka čekića, pila i dlijeta, dovikivanja psovki i izbezumljenih uputa. Složena oprema opasnog izgleda ljuljala se ljudima iznad glava ili bivala prenošena tamo i ovamo. Posvuda se

pričalo da je već pet radnika poginulo ovoga ljeta. Niti je itko s makar i malom sposobnošću zapažanja mogao ne primijetiti kako su barem polovica nadzornika na projektu bili Ašariti dovedeni na sjever iz Al-Rassana samo za ovaj pothvat, uz priličan trošak.

Kralj Ramiro širio je svoju prijestolnicu i svoju palaču. Postojalo je vrijeme, zapravo i ne tako davno, kad su nesigurni kraljevi Esperane - radilo se o cijeloj zemlji ili podijeljenoj kakva je sad opet bila - vladali u pokretu. Gradovi su bili jedva nešto više od zaselaka; palače je bilo smiješno nazivati tim imenom. Konji i mule, i teška kola na bolje očuvanim drevnim putovima bili su uresi monarhije dok se dvor kroz godinu premještao iz jednog grada ili dvorca u drugi. Kao prvo, kraljevi su se stalno bavili gašenjem požarčića pobune, ili se žurili pokušati barem ograničiti grabežljive napade Al-Rassana. Kao drugo, prirodna blaga siromašnih jaditskih kraljevstava u slavnim godinama silveneškog Kalifata nisu baš bila takva da bi dopustila monarsima hraniti sebe i svoju pratnju a da šire ne rasprostru terete koje je njihova prisutnost nametala. Mnogo se promijenilo u dvadeset godina; mnogo se, vidljivo, još uvijek mijenjalo ovdje u Valledu, najbogatijem i najplodnijem od triju kraljevstava koje je Sancho Debeli izrezbario od Esperane za svoje sinove. Trenutna groznica gradnje u kraljevskom gradu bila je samo dio priče, zasnovana na priljevu novca od pariasa i, podjednako važno, prestanku napada s juga. Činilo se da kralj Ramiro sad traga za nekom posve novom definicijom monarhije. Iznad i prije svega drugoga, protekla godina učinila je jasnim kako on očekuje od sveg krupnijeg plemstva i klera da se pojave u Esterenu dva puta godišnje na njegovim saborima, gdje su se određivali i donosili zakoni i

političke odluke. Brzo je postajalo jasno, kako su se nove gradske zidine uzdizale u visinu, da će Esteren biti više od samo najtrajnije rezidencije dvora.

I cijela ta priča sa saborima - strana riječ, navodno iz Waleske - bila je nemalo uznemirujuća. Bez vlastite stajaće vojske, bilo bi iznimno nevjerojatno da bi Ramiro bio u stanju navesti na dolazak plemstvo iz seoskih krajeva. Ali vojska jest bila tamo, dobro plaćena i dobro uvježbana i ovog ljeta skoro svaka osoba od značenja u Valledu odlučila je slijediti put mudrosti i pojaviti se.

Znatiželja je, između ostalih stvari, mogla potaći čovjeka na putovanje. To je moglo i obećanje vina i hrane na dvoru, i žena za iznajmljivanje u sve urbanijem Esterenu. Prašina i buka i simbolizam javnog podlaganja Ramirovoj volji bile su cijena koju je trebalo platiti. S obzirom na uzburkane i obično kratke vladavine kraljeva u Esperani bilo je razloga za vjerovanje kako ambicije najkompliciranijeg Sanchova sina neće više predugo brinuti svijet. U međuvremenu, moralo se priznati kako nudi sasvim zadovoljavajuću zabavu. Ovog dana Ramiro i njegov dvor i seoski lordovi u posjetu bili su u lovu u kraljevoj šumi istočno od Esterena, na vidiku bregova Vargas. Sutradan će svi oni sudjelovati na saboru u Ramirovu sudu pravde. Danas su jahali po ljetnim poljima i šumama ubijajući jelene i veprove za zabavu.

Nije bilo ničeg, osim pravog ratovanja, za što se moglo reći da više oduševljava plemstvo Esperane od dobrog lova na lijep dan. Niti se moglo previdjeti činjenicu da je kralj, sa svim svojim modernim, uznemirujućim idejama, među najboljim jahačima u tom probranom

društvu.

Ipak je on Sanchov sin, čulo se kako svi mrmljaju jedan drugome u jutarnjem suncu. To je bar jasno, zar ne?

Kad je kralj Ramiro sišao s konja da ubode prvo koplje u najvećeg vepra toga dana dok je ovaj napadao iz gustiša u koji su ga bili stjerali, čak su i najneovisniji i najnarogušeniji seoski plemići vidljivo udarali svojim mačevima i kopljima u znak odobravanja. Kad je vepar bio mrtav, kralj Valleda podigao je pogled i zaokružio očima po svima njima. Pokriven krvlju, nasmiješio se. „Kad smo već svi okupljeni ovdje,“ rekao je, „ima jedna sitnica kojom bismo se mogli pozabaviti sada, a ne kao dio sabora, sutra.“ Njegovi dvorani i plemići zanijemili su, bacajući postrance pogled jedan prema drugome. Moglo se i očekivati od Ramira da učini nešto ovako prepredeno. S njim čak ni lov nije mogao biti samo lov. Ogledajući se oko sebe, nekolicina njih je shvatila, sa zakašnjenjem, da je ova čistina djelovala kao brižljivo izabrano, a ne samo slučajno mjesto na koje je pobjegla divlja životinja. Bilo je dovoljno prostora za sve njih, pa čak i zgodno srušeno stablo kojem se kralj sad približio, skidajući okrvavljene kožne rukavice i sjedajući nehajno, vrlo slično kao na tron. Goniči su počeli odvlačiti vepra, ostavljajući za sobom razmrljani trag krvi na ugaženoj travi.

„Hoće li grof Gonzalez de Rada i ser Rodrigo Belmonte biti tako ljubazni da mi pridu?“ Izgovarajući ove riječi, kralj Ramiro koristio je jezik visoke dvorske formalnosti, ne lova i polja, i time se ton i oblik jutra sasvim promijenio.

Dvojicu prozvanih ljudi vidjelo se kako silaze sa svojih konja.

Nijedan nije iskazao, čak ni izrazu lica, je li ovakav razvoj događaja bio predviđen, ili je bio iznenađenje za njih isto toliko kao i za ostale okupljene.

„Imamo sve svjedoke koji nam trebaju,“ promrmljao je kralj, „a ne želim ljude poput vas izložiti dvorskom saslušanju u palači. Čini mi se odgovarajućim da se s ovom stvari pozabavimo ovdje. Ima li tko primjedbu na to? Govorite, ako je tako.“

Još dok je govorio, dvojica dvorskih službenika prišla su deblu na kojem je kralj sjedio. Nosili su bisage i kad su ih otvorili iz njih su izvadili pergamente i svitke i stavili ih pred kralja.

„Nemam prigovora, gospodaru“, rekao je grof Gonzalez de Rada. Njegov meki, lijepi glas ispunio je čistinu. Sad su se uokolo počeli motati i sluge, točeći vino iz čutura u pehare koji kao da su bili od čistog srebra. Lovci su i opet izmijenili poglede. Što god da se moglo reći o njemu, Ramiro nije bio škrt kad se radilo o kraljevskom gostoprimstvu. Neki su sjahali i predali uzde svojim štitonošama. Ostali su radije ostali u sedlu, posegnuvši dolje za svojim vinom i pijući na konju.

„Ne bih ni sanjao“, rekao je Rodrigo Belmonte, „da natjeram toliko kraljevih ljudi na tako opširne pripreme a da se ne složim s onim što kralj predloži.“ Zvučao je zabavljeno, ali on je često tako zvučao, tako da to baš nije puno značilo.

„Optužbe su“, rekao je kralj Valleda, ne obazirući se na ser Rodrigov ton, „poprilične.“ Kralj Ramiro, visok, širokih ramena, prerano posijedio, sad je imao izraz lica koji pristaje monarhu

suočenom sa smrtonosnim neprijateljstvom između dvojice najvažnijih ljudi u njegovu kraljevstvu. Svečarsko, veselo raspoloženje jutra je iščezlo. Okupljeno plemstvo, dok su polako prihvaćali ono što se događa, bilo je više znatiželjno no bilo što drugo; takva vrsta možda i smrtnog sukoba pružala je najbolju zabavu na svijetu.

Na otvorenom prostoru pred kraljevim palim drvetom Belmonte i de Rada stajali su jedan pokraj drugog. Bivši pristav kraljevstva i čovjek koji ga je naslijedio kad je Ramiro preuzeo prijestolje. Dvojica muškaraca postavili su se na dobro odmjerenoj udaljenosti. Ni jedan se nije udostojio baciti pogled na drugoga. S obzirom na ono što se znalo o događajima ranije toga ljeta, mogućnost krvoprolića bila je velika, kakve god napore kralj ulagao da ga izbjegne.

Dobar broj prisutnih, osobito onih iz seoskih krajeva, nadao se uglavnom da kralj Ramiro neće uspjeti u svojem pokušaju razrješenja situacije. Sudenje borbom učinilo bi ovaj skup vrijednim pamćenja. Možda se, mislili su neki nadobudno, baš zato i održava izvan gradskih zidina.

„Ne mora se uopće naglašavati da je ser Rodrigo odgovoran, po zakonu, za postupke svoje žene i djece, budući da oni nemaju nikakvog zakonskog statusa niti moći,“ rekao je kralj trezveno. „Istovremeno, izjave ser Rodriga, dane pod zakletvom i neosporene, ukazuju da je pristav bio formalno upozoren ovdje u Esterenu kako se njegovu bratu neće dopustiti da čini štetu po području koje nam plaća parias. Dajući ovo upozorenje,“ dodao je kralj, „ser Rodrigo, postupao je potpuno ispravno, kao naš časnik.“

Većina rančera i barona na toj šumskoj čistini smatrali su sve to previše pravničkim za svoj ukus. Zašto ih, pitali su se, Ramiro naprosto ne pusti da se bore ovdje pod Jadovim suncem, na otvorenom prostoru koji je najbolje primjeren čovjeku - pa da završimo s tim suhoustim, prašnjavim brbljetanjem?

Takva privlačna mogućnost svakog je trena postajala sve manje vjerojatna. Samozadovoljni izrazi lica trojice duhovnika u žutim haljama, koji su se pomakli da stanu iza kralja, govorili su tome u prilog. Ramiro nije poznat po svojim bliskim odnosima s Jadovim duhovnicima, ali ova trojica su nedvojbeno djelovala vrlo zadovoljno.

To se, mislilo je više lordova Valleda, događa kad kralj postane previše pun sebe, kad počne provoditi promjene. Čak i ona nova prijestolna dvorana tamo u palači, sa svojim prošaranim stupovima od mramora; zar to nije izgledalo prije kao nešto zamišljeno za dekadentni dvor u Al-Rassanu nego za ratničke dvore jaditskoga jahača. Što se to događa u Valledu? Bilo je to sve hitnije pitanje. „Razmotrivši riječi objiju strana i izjave koje su podnesene, uključujući tu i onu koju je podnio ašaritski trgovac svilom Husari ibn Musa iz Fezane, bit ćemo kratki u svojoj presudi.“

Kraljev izraz lica i dalje se slagao s njegovim odsječnim riječima.

Jednostavna je činjenica bila da, kad bi Belmonte i de Rada krenuli putem krvne osvete, Valledo vjerojatno završio rastrzan u biranju strana, i Ramirove sveobuhvatne promjene pale bi poput poklanih tijela.

„Našaje odluka da je Garcia de Rada - duša mu prebivala u svjetlu

Jadovu - prekršio i naše zakone i naše obveze svojim napadom na selo Orvilla kraj Fezane. Ser Rodrigov prekid toga napada bio je u potpunosti ispravan. To je bila njegova dužnost, s obzirom na parias koji nam se plaća za zaštitu. Također je naša presuda da je naredenje smrti Parazora de Rade bilo razumno, iako nesretno, s obzirom na potrebu da se pokaže i naša pravičnost i naš autoritet u Fezani. Nikakva krivnja ni kritika ne padaju na ser Rodriga ni u jednoj od ovih stvari.“

Grof Gonzalez nemirno se premjestio s noge na nogu, ali se umirio pod kraljevim bezizražajnim pogledom. Svjetlo je padalo kroz drveće, natapajući čistinu trcima sjaja i sjene.

„Istovremeno,“ nastavio je kralj Ramiro, „ser Rodrigo nije imao prava povrijediti Garciju de Radu nakon što je prihvatio njegovu predaju. Takvo djelo ne dolikuje čovjeku visoka roda.“ Kralj je zastao i malo se promeškoltio na svome deblu. Rodrigo Belmonte gledao je ravno u njega, čekajući. Ramiro se susreo s njegovim pogledom. „Dalje,“ rekao je, glasa tihog ali vrlo jasnog, „javna optužba za koju se kaže da je podnio u odnosu na smrt moga neprežaljenoga brata kralja Raimunda kleveta je ispod dostojanstva bilo plemića bilo kraljeva časnika.“

Nekoliko ljudi na čistini tog je časa zadržalo dah. Došli su do pitanja koje je bilo opasno blizu Ramirovu položaju na samom prijestolju. Nagla smrt njegova brata nikad nije bila zadovoljavajuće objašnjena.

Ser Rodrigo nije se pomakao, niti je u tom trenutku progovorio. U ukošenom sunčanom svjetlu nije se moglo vidjeti izraz njegova lica,

osim usredotočenog mrštenja dok je slušao. Ramiro je dohvatio jedan pergament s debla kraj sebe.

„To nas ostavlja s napadom na žene i djecu na Rancu Belmonte, i zatim s ubojstvom čovjeka koji je odložio svoj mač.“ Kralj Ramiro je na tren pogledao dolje na pergament a onda opet podigao pogled. „Garcia de Rada otvoreno se predao u Orvilli, i prihvatio da će se odrediti iznos otkupa. Njegova obveza pod tom zakletvom bila je da ode ravno ovamo u Esteren i tu sačeka presudu naših kraljevskih heralda. Umjesto toga, bezobzirno je oslabio naše obrambene snage u targi, kako bi produžio s osobnim napadom na ranč Belmonte. Zbog toga,“ rekao je kralj Valleda, sad govoreći polako i pažljivo, „bio bih naredio njegovo javno pogubljenje.“ Začulo se hitro dizanje izraza negodovanja među drvećem. Ovo je bila novost, neočekivana objava autoriteta.

Ramiro je nastavio dalje, nimalo uznemiren. „Dona Miranda Belmonte d'Alveda bila je krhka žena bez muškaraca koji bi je štitili, i bojala se za živote svoje mlade djece suočene s napadom naoružanih vojnika.“ Kralj je podigao još jedan dokument s debla kraj sebe i bacio pogled na njega. „Prihvaćamo izjavu duhovnika Ibera da je ser Garcia izrijeком izjavio dona Mirandi kako je njegova namjera bila da se osveti na njoj samoj i njenim sinovima, a ne samo da otme konje s ranca Belmonte.“

„Taj je čovjek Belmontov sluga!“ rekao je pristav oštro. Prelijepi glas bio je za nijansu manje pod kontrolom nego prije.

Kralj ga je pogledao, i oni prisutni koji su primijetili taj pogled naglo su se prisjetili činjenice da je Ramiro, prije svega, ratnik. Čaše vina su se podigle i ljudi su zamišljeno pili male gutljaje.

„Nismo vas pozvali da govorite, grofe Gonzalez. Uzeli smo u obzir činjenicu da nijedan od preživjelih ljudi vašega brata nije osporio ovu izjavu. Zapravo, čini se da je oni svi potvrđuju. Također smo primijetili da je, po svim iskazima, napad bio na sam ranč, ne na pašnjake gdje su se nalazili konji. Sposobni smo izvući i vlastite zaključke, osobito kad ih podržava zakleta riječ jednog božjeg sluga. Budući da je vaš brat već prekršio svoju zadanu riječ napadajući ranč, naša je presuda da dona Mirandu, zaplašenu, bespomoćnu ženu, ne možemo smatrati krivom zbog toga što ga je ubila i tako zaštitila djecu i posjed svoga muža.“

„Time nas bacate u sramotu“, rekao je njegov pristav ogorčeno.

Kad se Ramiro od Valleda ljutio, lice bi mu probljedjelo. To se i sad dogodilo. Ustao je, viši od gotovo svih koji su stajali na čistini. Dokumenti su se rasuli oko njega; jedan duhovnik je pohitao da ih skupi.

„Vaš brat vas je bacio u sramotu,“ rekao je kralj ledeno, „odbivši prihvatiti vašu vlast, pa i našu. Mi samo presuđujemo o njegovim djelima. Čuj nas, Gonzalez,“ - nikakva naslova, shvatili su slušatelji, i pehari s vinom su se po cijeloj čistini spustili - „neće biti nikakve krvne osvete koja će proslijediti iz ovoga. Mi je zabranjujemo. Izdajemo sljedeći ukaz pred ovim plemićima Valleda: grof Gonzalez de Rada, naš pristav, svojim će vlastitim životom sljedeće dvije godine jamčiti sigurnost života i mira obitelji ser Rodriga Belmonta. Ako smrt ili teška povreda stignu bilo koga od njih, iz bilo kakvog izvora kroz to vrijeme, smrtna presuda bit će izvršena nad njegovu tijelom.“

Opet žamor, koji ovog puta nije zamirao. Ništa ni približno slično

ovome se nikad prije nije čulo.

„Zašto dvije godine?“

Bio je to Rodrigo. Satnik je progovorio po prvi put otkako je suđenje počelo. Kut sunca se dosad već promijenio; lice mu je sad bilo u sjeni. Pitanje je donijelo tišinu, dok se kraljev pogled vraćao Belmontu.

„Jer ih vi nećete biti u prilici braniti“, rekao je Ramiro mirno, još uvijek na nogama. „Kraljevi časnici imaju obvezu da zadrže kontrolu i nad svojim oružjem i nad svojim riječima. Vi ste nas dvostruko iznevjerili. Ono što ste učinili ser Garciji, i ono što ste mu rekli, izravni su uzroci njegove smrti i ove teške nevolje u našem kraljevstvu. Rodrigo Belmonte, osuđujemo te na izgon iz Valleda za razdoblje od dvije godine. Na kraju toga vremena možeš se prostrijeti pred naše lice i presudit ćemo o tvome slučaju.“

„Ide sam, pretpostavljam?“ Bio je to grof Gonzalez, u brznoj reakciji. „Ne sa svojom četom?“

To je bilo i te kako važno, svi okupljeni su to znali. Četa Rodriga Belmonta sadržavala je stotinu i pedeset najboljih boraca na poluotoku.

Rodrigo se glasno nasmijao, zvuk je bio skoro zapanjujući, s obzirom na napetost među drvećem. „Samo izvolite,“ rekao je, „i pokušajte ih spriječiti da me slijede.“

Kralj Ramiro je tresao glavom. „Ne mislim to učiniti. Tvoji ljudi su tvoji i u ovome nemaju nikakve krivnje. Mogu ići ili ostati, kako žele. Zatražit ću od vas samo jednu stvar, ser Rodrigo.“

„Nakon što sam prognan iz svoga doma?“ Pitanje je imalo žalac.

Rodrigovo lice još je uvijek bilo u sjeni.

„Pa i tako.“ Bilo je zanimljivo kako je kralj ostajao miran. Nekoliko ljudi došlo je istovremeno do istog zaključka: Ramiro je bio predvidio gotovo svaku točku cijelog ovog razgovora. „Mislim da se ne možete zaista buniti protiv naše presude, ser Rodrigo. Uzmite svoju četvu, ako želite. Tražimo samo da ne budu upotrijebljeni u ratovanju protiv nas.“

I opet tišina, dok se svaki čovjek borio da promisli o posljedicama. Vidjelo se da je Rodrigo Belmonte zagledan u tlo šume, čela nabranog u razmišljanju. Kralj ga je promatrao, čekajući.

Kad je Rodrigo podigao pogled čelo mu se izgledilo. Podigao je svoju desnu ruku prema nebu iznad glave, i palcem i prstima oblikovao sunčani božji krug. „Kunem se svetim Jadom,“ rekao je formalno, „da nikad neću povesti svoju četvu u rat na tlu Valleda.“ Bilo je to skoro ono što je kralj bio tražio. Skoro, ali ne sasvim, i Ramiro je to znao.

„A ako naidete na valledsku vojsku izvan naših granica?“ upitao je. „Ne mogu položiti takvu zakletvu“, rekao je Rodrigo tiho. „Barem časnu. Ne ako sam prisiljen da se obratim drugamo kako bih zaradio za život za sebe i svoju četvu. Gospodaru, ovo nije“, dodao je, čvrsto se suočivši s kraljevim pogledom, „odlazak koji sam sam odabrao.“

Duga tišina.

„Ne uzimaj službe u Kartadi“, rekao je kralj konačno, vrlo tihog glasa.

Rodrigo je stajao nepomičan, očito zamišljen.

„Zaista, gospodaru? Počet ćete tako brzo? Unutar dvije godine?“

upitao je tonom kojeg nije bilo moguće pročitati.

„Moguće je“, rekao je Ramiro, ništa manje neodređeno.

Ljudi su se borili da shvate, ali njih dvojica kao da su bili usred nekog privatnog razgovora.

Rodrigo je polako kimao glavom. „Pretpostavljam da jest moguće. Bit će mi žao što sam odsutan ako se to dogodi.“ Zastao je. „Neću služiti Almaliku od Kartade. Ne sviđa mi se ono što je učinio u Fezani. Neću ga služiti tamo, ni bilo gdje drugdje.“

Fezana.

Na spomen tog imena nekoliko ljudi počelo je kimati glavama, promatrajući svoga visokog, ponosnog kralja. Natruha onoga o čemu se izgleda govorilo kao da im se počela pokazivati, kao traci božjega sunca koji su padali na čistinu. Ramiro ipak nije bio pravnik ni duhovnik, i možda će u danima koji će uslijediti biti i bolje zabave od lova.

„Prihvaćam tvoju zakletvu“, rekao je kralj Valleda mirno. „Nikad nismo primijetili da ti nedostaje časti, ser Rodrigo. Ne vidimo razloga da sad posumnjamo u nju.“

„Pa, za to sam zahvalan“, rekao je Satnik. Bilo je nemoguće odlučiti je li mu se to u glasu pojavila podrugljivost. Koraknuo je unatrag, ravno u sunčano svjetlo.

„I ja imam jedan zahtjev.“

„A to je?“

„Zatražio bih od grofa Gonzaleza da se zakune pred bogom da će čuvati moju obitelj i posjed kao da su njegovi vlastiti dok mene nema. To mi je dovoljno. Ne treba mi prijetnje njegove smrti. Ovaj svijet je

opasno mjesto, a dani koji dolaze mogu ga učiniti još opasnijim. Dogodi li se nekom Belmontu kakva nezgoda, Valledo si ne može priuštiti da izgubi i svoga pristava. Zadovoljit ću se njegovom prisegom, ako kralj dopusti.“

Gledao je u pristava dok je govorio. Vidjelo se da je de Rada iznenaden.

„Zašto?“ upitao je blago, intimno pitanje na vrlo javnom mjestu. Dvojica muškaraca po prvi put su se pogledala.

„Mislim da sam ti upravo rekao,“ odgovori Rodrigo. „Nije to tako teško. Valledo ima neprijatelja na sve strane. S tvojim životom kao jamstvom netko bi mogao udariti na ovo kraljevstvo preko moje obitelji. Ne bih želio da kralj bude obvezan da te smakne ako se tako nešto dogodi. Mislim da ih to stavlja u veću pogibao, a ne manju. Ne moraš mi se sviđati, de Rada, da bih vjerovao tvojoj riječi.“

„Bez obzira na mog brata?“

Satnik slegne ramenima. „Njemu sudi Jad.“

To nije bio odgovor, a ipak je bio. Nakon još jedne kratke tišine, u kojoj se zvuk ptičje pjesme jasno čuo s okolnog drveća, pristav je podigao svoju desnu ruku u pokretu kakav je Rodrigo bio upotrijebio.

„Pred Jadom, i pred svojim gospodarem kraljem Valleda, i pred svim ljudima okupljenim ovdje, polažem svoju zakletvu da će obitelj Rodriga Belmonta biti kao moja vlastita od današnjeg dana pa sve do njegova povratka iz izgnanstva. Preuzimam to na svoju čast, i na čast moga roda.“ Zvučni glas ispunio je i odredio šumski prostor.

Obojica ljudi okrenuli su se natrag kralju. Ne smiješeći se,

uspravan i vrlo visok, pogledao ih je odozgo. „Nisam navikao da moje ukaze preinačuju oni kojih se ukazi tiču“, promrmljao je.

„Samo vi ga možete preinačiti“, rekao je Rodrigo. „Mi samo nudimo kralju drugu mogućnost, da je prihvati ili odbaci.“

A sad se vidjelo kako se Ramiro nasmiješio čovjeku koga je upravo osudio na progonstvo. „Neka bude“, rekao je. „Prihvaćamo ove zakletve.“

Obojica su se poklonila. Rodrigo se uspravio i rekao: „Onda, s vašim dopuštenjem, gospodaru, smjesta ću se pobrinuti za svoj odlazak, koliko god bih volio nastaviti lov s vama.“

„Trenutak“, rekao je kralj. „Kamo namjeravaš otići?“ Glasu mu je, po prvi put, pobjegao tračak sumnje.

Smiješak Rodriga Belmonta, uhvaćen u sve slabijem suncu, bio je širok, i nedvojbeno iskren. „Nemam pojma,“ rekao je. „Premda, kamo god krenem na svom putu, morat ću prvo zastati i suočiti se s krhkom i zastrašenom ženom.“ Smiješak mu je izbljedio. „Molite za mene“, rekao je satnik Valleda.

A onda se okrenuo, uzeo uzde svoga konja od jednog štitonoše, uspeo se i odjahao sam sa čistine natrag putem kojim su i došli; kroz drveće.

Ines, kraljica Valleda, držala je u rukama otrcani sunčani disk i slušala, očiju pobožno zatvorenih, dok je njen omiljeni duhovnik čitao naglas iz Knjige Jadovih sinova - dio o kraju svijeta, u tom trenutku - kad je glasnik njena supruga stigao i objavio da će kralj ubrzo biti s

njom.

Uz ispriku, zamolila je svoga vjerskog savjetnika da prekine čitanje. Naviknut na to, čovjek je označio mjesto u njenoj Knjizi i odložio je. S uzdahom, znakovitim pogledom i poklonom kraljici povukao se iz odaja kroz jedna unutarnja vrata. Bilo je općepoznato da kralj Ramiro nije ljubitelj snažnijih iskaza vjere, i svi kraljičini naponi kroz mnogo godina nisu uspjeli nimalo popraviti to nesretno stanje.

To je sve bilo uzrokovano, zaključila je Ines već davno, vremenom kad je bio živio među nevjernicima. Sva trojica neugodnih, častohlepnih sinova kralja Sancha provela su vrijeme u izgnanstvu među Ašaritima, ali samo se Ramiro izgleda vratio zaljubljen u običaje Al-Rassana i ostao sumnjivo mekan u pitnjima vjere. Možda je bila ironija, a možda i ne, što mu je otac ugovorio vjenčanje s pobožnom mladom kćeri kralja Ferrieresa zemlje preko planina na istoku.

Ines, kojoj je od djetinjstva bila želja da bude prihvaćena među Kćeri Jadove u jednom od velikih samostana, pomirila se sa zarukama tek na nagovor svojih duhovnih savjetnika, uključujući tu i Visoke duhovnike Ferrieresa. To će joj biti velika prilika, rekli su joj. Prilika da služi bogu i svojoj zemlji istovremeno. Mladić za koga će se udati vjerojatno će jednog dana upravljati, u najmanju ruku, dijelom Esperarie, i Ines će moći iskoristiti svoj položaj da utječe na put vjere u toj nesretnoj zemlji.

Duhovnici su djelovali poput proroka kad je Ramiro imenovan gospodarem planinske Jalofie u trodjelnoj podjeli posljednjeg testamenta svoga oca. I još su više sličili prorocima kad je, nakon

tajnovite smrti njegova brata Raimunda, njen suprug hitro krenuo na zapad i zadobio i krunu Valleda. Nije bio u stanju zadržati oba kraljevstva - bar ne još - jer je njegov ujak Bermudo smjesta ustao u Jaloni i zadobio njeno prijestolje, ali Valledo je, to su svi znali, bio veća nagrada.

Ono što joj duhovnici nisu bili rekli - jer to nisu znali - bilo je da je mladić za kojeg se udala bio prodorne inteligencije, ambiciozan, sablažnjivo maštovit u tjelesnim dodirima i tako pragmatičan u onome što su trebala biti čvrsta učenja svete vjere da je jednako tako mogao proći i kao nevjernik.

Kao potaknut tim uznemirujućim razmišljanjima, kralj se pojavio u njenim vratima, kose i odjeće još uvijek mokre kao dodatni dokaz njenih zadnjih misli: koji se to čovjek koji imalo drži do sebe kupao tako često kao kralj Ramiro? Čak ni Ašariti u svojoj dalekoj istočnoj domovini nisu to radili. Razmaženi obredi kupanja bili su osobina samo raskalašenih dvorova Al-Rassana, gdje nisu imali čak ni toliko pristojnosti da slijede asketske stege svoje vjere.

Previše vremena provedenog na južnim dvorovima, pomislila je kraljica Ines ponovo, u onom dijelu života kad je bio mlad i lako povodljiv. Bacila je postrance pogled na svoga muža, ne želeći ga ohrabriti otvorenijim proučavanjem. Vrlo privlačan čovjek punio je njena vrata, to nitko nije mogao zanijekati. Visok, dobro građen, četvrtaste čeljusti. Iako mu je kosa rano počela sijedjeti, brkovi su mu još uvijek bili crni i ni po čemu se nije moglo reći da mu ponestaje zaliha vojne ili političke izdržljivosti ili profinjenosti. Ili da posustaje u privatnijim područjima, također.

Kratkim pokretom, premda ljubaznim, kralj je otpustio njene sluškinje i robinje i dvojicu stražara koji su stajali kraj vrata. Ramiro je pričekao dok svi nisu otišli a onda je prešao preko novog sága i zastao pred Inesinim niskim sjedalom. Smješкао se. Poznavala je taj osmijeh.

„Dodi, ženo moja“, rekao je. „Dogadaži ovog jutra doveli su me u ljubavničko raspoloženje.“

Ines mu nije željela susresti pogled. Skoro sve ga je dovodilo u ljubavničko raspoloženje, naučila je. Držeći svoj sunčani disk kao neki mali štit, promrmljala je: „Sigurna sam da si ubio lijepoga vepra. Ali zar nije bilo ni jedne od prilježnica moga gospodara koja mu je mogla utoliti glad prije nego što je došao uznemiravati mene?“ Ramiro se nasmijao. „Ne danas. Danas imam želju da vidim i dodirnem tijelo svoje životne družice, što je posvetio i naš presveti gospodin. Hajde, Ines, daj da se malo zabavimo, a poslije toga ću ti ispričati što se dogodilo u šumi.“

„Ispričaj mi odmah.“

Njen problem, kao što je i prečesto morala priznavati svojim najbližim savjetnicima, bio je u tome što je Ramiru bilo teško bilo što odbiti. Poticali su je da iskoristi njegovu želju za njom kao sredstvo kojim će ga privući dubljoj vjeri ali, na kraljičinu beskrajnu bol, učinak takvih susreta bio je prije suprotan: bila to njegova prirodena strast ili vještine koje je naučio - najvjerojatnije među kurtizanama Al-Rassana - Ramiro je bio zastrašujuće spretan u podrivanju njenih najboljih namjera.

Čak i sad, usred vrelog ljetnog dana, sa stolarima koji su lupali čekićima i pravom lavinom dovikivanja pod prozorima, i s oštrim

riječima o kraju svijeta koje su joj još odjekivale u ušima, kraljica

Ines otkrila je da diše malo brže, zbog slika koje je prisutnost njenog muža oblikovala u njoj. Nakon skoro dvadeset godina i s punim poznavanjem neznabožačkog zla njegovih običaja, to je još uvijek bila istina. I Ramiro je to mogao pročitati u njoj jednako lako kao što je njen duhovnik čitao iz Jadovih najsvetijih Knjiga. Sad je posegnuo prema dolje, nimalo grubo, i izvukao božji disk iz njena stiska.

„Zagrli mene tako“, promrmljao je, odlažući disk sa strane i podižući je na noge svojim snažnim rukama. „Voli mene kao što voliš boga.“ Zatim je kliznuo rukama oko nje i privukao je bliže tako da je neizbježno morala shvatiti da kralj Valleda ispod svoje bijele svilene halje nema ama baš ništa na sebi. I ta sve snažnija svijest, dok joj je naginjao glavu da mu susretne poljubac, donijela je natrag za Ines sve divlje uznemirujuće osjećaje koji su je uvijek napadali kad bi se to dogodilo.

Morat ću se pokajati, rekla je samoj sebi dok su im se usne susretale. Počeo je razmatati platno koje je vezalo uvojke njene crvene kose. Potražiti će sveti savjet i podršku kasnije. Njene ruke, bez njene želje, kao opterećene utezima, podigle su se uz njegovu halju, osjećajući čvrsto tijelo pod njom. Ramiro je ustuknuo, onda opet gladno spustio glavu. Ugrizao ju je za ugao usnice.

Sigurno će kasnije biti mudrih, utješnih misli od njenih savjetnika duše, govorila je kraljica sama sebi. Njeni prsti sad kao da su bili pribijeni iza njegove glave. Povukla ga je za kosu, nimalo nježno. Kralj se nasmijao. Mirisao je na neki istočnjački začim. I to je, također, bilo uznemirujuće. Nije bilo fer. Trebat će joj tako puno pomoći da se vrati

natrag čistome kraljevstvu duha. Za sada, međutim, dok ju je njen muž glatko podizao u zrak i nosio je do širokog ležaja kojeg je dao postaviti u njene nove odaje, kraljica Valleda bila je više opsjednuta, na svoju veliku i trajnu zbunjenost, sve prizemnijim pitanjima tijela.

U jednom trenutku glasno je zazvala njegovo ime, u drugom, natopljena svojom vječitom mješavinom želje i srama, uhvatila se kako jaše nad njegovim ispruženim obrisom, znajući da je ovaj način spajanja još jedno iskvareno naslijeđe Al-Rassana, ali nesposobna da zaustavi glasne uzdahe užitka koje joj je pružao. Užici svijeta, rekla je sebi, pomalo očajnički, pomičući se gore-dolje po njemu dok su se njegovi prsti igrali i kružili njenim grudima. Svijeta. Samo svijeta. Kraljevstvo božje bilo je drugačije. Bilo je vječno, sveto, zlatno, transcendentno, sjajno, ne prikovano za smrtna tijela ili krhke -

„Ojoj!“ rekla je tad kraljica Valleda, kao od velikog iznenađenja, i zastala na tren, potpuno mirna.

Drugi uzvik koji joj je pobjegao čas kasnije bio je, na svoj način, priznanje.

„Pričaj mi o onome što se dogodilo“, rekla je, nešto kasnije.

Volio je ležati s njom, nepristojno isprepleten, nakon što bi općili. Barem mu je toliko bila u stanju uskratiti. Ines je navukla halju i natjerala i njega da se obuče, prije nego što je pozvala jednu od svojih žena s osvježenjima. Zabavljen, zadovoljen, Ramiro je poslušao.

Žena je donijela pivo za njega i čaj od kruške za kraljicu i zatim se povukla. Sad je Ramiro lijeno ležao na kauču dok je Ines sjedila na obližnjoj klupi, s vezom u rukama. Pravila je novu kesu za svoj sunčani disk, da je objesi na svoj pojas.

„Prošlo je iznenadujuće dobro“, rekao je Ramiro, okrećući se na bok, poduprijevši glavu jednom rukom. Promatrao ju je s takvim iskrenim divljenjem da su joj se obrazi opet zažarili. „Hvala ti, usput rečeno. Draže mi je kad ostaviš kosu raspuštenu“, rekao je.

Nije to bila namjerno učinila. Previd. Bila je grešno ponosna na svoju kosu, i kao znak pokajanja držala ju je većinu vremena strogo vezanu. S nelagodom je odmakla jedan pramen sa očiju. Smijao bi joj se kad bi je sad počela vezati, znala je to.

„Ono jutros“, rekla je čvrsto. „Razgovaramo o onome jutros.“

Nasmiješio se. Otpio iz čaše. Buka izvana i s donjeg kata se nastavila. Između ostaloga, proširivao je kupke u palači, po ugledu na Al-Rassan, s toplim i hladnim bazenom i prostorijom za masažu. Pravi skandal.

„Obojica su prihvatili moju presudu“, rekao je. „Nastalo je malo buke kad sam rekao da bih bio dao pogubiti Garciju, ali nitko nije imao hrabrosti progovoriti glasno. Grof Gonzalez je sad pod zakletvom da sljedeće dvije godine brani Belmontovu obitelj. Nikakve krvne osvete. Zakleo se pred svima.“

„Objavio si da će umrijeti ako im se išta dogodi?“ Bio je cijelu stvar raspravio s njom prije nekoliko dana. Pošteno govoreći, morala je priznati da nikad nije oklijevao ukazati joj povjerenje. Čak su bili raspravljali, prije svih ovih godina, njegov prelazak u Valledo iz Jalone. Provodio je poprilično vrijeme u njenim odajama, pričajući joj svoje misli. Svakako više nego što se njen otac ikad povjeravao njenoj majci.

Zapravo, shvatila je Ines odjednom, promatrajući čovjeka na svome ležaju, da nije bio takav nevjernik u najvažnijim stvarima,

mogla bi svoga muža proglasiti čovjekom na koga se svi trebaju ugledati. Izraz lica morao joj se smekšati. Opet je izgledao kao da se zabavlja. „Htio sam ti već prije reći. Volim ti gledati grudi odozdo“, rekao je. „Od krušaka postanu dinje, znaš?“

„Zaista nisam primijetila,“ rekla je odsječno. „Moramo li ulaziti u takve pojedinosti? Hoće li pristav umrijeti ako neki Belmonte pogine?“

Ramiro je stresao glavom. „Tako sam proglasio, i grof bi bio prihvatio, čini mi se, ali onda je Rodrigo zatražio da povučem sankciju. Rekao je da će mu biti dovoljno ako se Gonzalez zakune da će ih braniti. Pitam se... misliš li da se možda umorio od svoje žene? Već su dugo u braku.“

„Ne tako dugo kao mi“, odgovorila je Ines. „I ako misliš da se umorio od nje onda si velika budala. Naprosto, ser Rodrigo Belmonte je pobožan čovjek, i vjeruje u božju moć, i voljan je povjeriti se volji Jadovoj i Gonzalesovoj javnoj zakletvi. Meni to uopće ne djeluje iznenađujuće.“

Ramiro načas nije odgovorio. „Zapravo, ono što je on rekao bilo je da ne želi pružiti priliku našim neprijateljima da me prisile pogubiti pristava ako netko namjerno naudi Rodrigovoj obitelji. Meni to nije bilo palo na pamet.“

Nije ni Ines. No već je godinama vodila ovakve razgovore. „Tako je rekao samo zato što ti ne bi slušao da ti je ponudio razlog povezan s vjerom.“

„Vjerojatno ne bih“, složio se Ramiro, prebrzo. Pogledao ju je sa sretnim izrazom lica. „Još uvijek mislim da mu je možda dosta njegove žene. Zatražio je od nas da molimo za njega jer se mora vratiti kući.“

„Vidiš?“ reče Ines hitro. „On vjeruje u moć molitve.“

Kralj je pokvario njen trijumf prasnuvši u glasan smijeh.

Vani, udarci i kotrljava buka gradnje nastavili su se nesmanjenom jačinom. Esterenski dvor pretvarao se u pravu palaču, izgrađenu, i previše očito, po uzoru na dvorove juga. Na određeni način to je bila uvreda boga. Ali morala je priznati da joj se sviđaju planovi za proširene njenih odaja.

„Opet, gospo?“ upitao je kralj Valleda svoju ženu.

Ugrizla se za usnicu. „Ako odeš sa mnom u kapelu nakon toga.“

„Dogovoreno“, rekao je, ustajući s ležaja.

„I naglas govoriš molitve sa mnom“, dodala je brzo. „Dogovoreno.“ Prišao je i zastao iznad njenog sjedala, onda se spustio na koljena pred njom, podižući jednu ruku da joj dotakne kosu.

„I nećeš davati nikakvih smiješnih primjedbi tijekom bogoslovlja.“

„Dogovoreno. Dogovoreno. Dogovoreno, Ines.“

Činilo se kao dobra pogodba za jedan ljetni dan. Spustila je svoj vez kraj sebe. Čak mu je poklonila i osmijeh. Jadov posao ovdje u Esperani pokazao se dugim i neočekivano složenim. Vodio ju je putovima kakve nikad ne bi mogla predvidjeti tamo kod kuće u Ferrieresu prije dvadeset godina, djevojka koja je noću sanjala ne o čovjeku nego o bogu. Skliznula je s klupe da se pridruži svome mužu na podu nedavno pokrivenom sagom. Sviđao joj se i sag. Stigao je na sjever iz daleke Serije, iz Al-Rassana.

Ponešto brzopleto, s obzirom na okolnosti, Rodrigo Belmonte

odlučio je sam odjahati naprijed i jahati čitavu noć, tako da stigne kući u zoru, prije cijele svoje čete koja je putovala zajedno s njim od Esterena.

On je bio jedan od najopasnijih boraca na čitavom poluotoku, a ovaj je kraj bio onoliko siguran koliko otvorena polja mogu biti sigurna u slabo naseljenom Valledu, to jest, zapravo uopće nije bio siguran. Oba lutajuća mjeseca koje su Kindathi nazivali božjim sestrama bili su na nebu, i oba su bila skoro puna. Daleko naprijed, iza rančeva i uspona bregova, vidjeli su se blijedi obrisi planina Jalone. Sa svjetlošću mjesečina i kristalno čistim nebom, Rodrigo je bio lako vidljiv iz velike udaljenosti dok je jahao sam preko pašnjaka po kojima su valledski konji, još uvijek divlji, trčali.

Naravno, to je značilo da je i on mogao ugledati nevolje kako mu prilaze s jednako velike udaljenosti, a njegov crni konj bio je brži od ičega na ravnici. Ako bi bilo tko bio dovoljno glup da ga napadne, kad jednom shvate tko je on.

Netko je, dakle, morao biti skoro ludački bezobziran, a Satnik neuobičajeno izgubljen u svojim noćnim mislima, da bi se po mjesečini našao u zasjedi tako blizu svoga doma.

Pričekali su dok mu konj nije bio na polovici rječice - Carriano - koja je tvorila zapadnu granicu ranca Belmonte. Bio je, zapravo, zamalo na svojoj zemlji.

U kasno ljeto rječica je bila plitka, čak ni na najdubljem mjestu nije dosezala ni do hrpta crnom konju. Hodali su prijeko, a ne plivali. Ali kad su se strijelci podigli, kao duhovi mrtvaca, iz trske na rubu rijeke, Rodrigo je znao da je netko sve ovo dobro isplanirao. Koliko god

bio brz njegov konj, voda će ga usporiti prvih nekoliko sekundi. Za strijelce to bi bilo dovoljno.

Kad su se začule prve riječi, njegove misli su se potvrdile. „Ubit ćemo konja, ser Rodrigo. Ne pokušavajte pobjeći.“ Nije htio da mu ubiju konja.

Ogledao se oko sebe. Tucet ljudi, svi s maramama povučenim prema gore i obodima šešira navučenim dolje da si sakriju lica. Nije im vidio konje. Vjerojatno su negdje niz rijeku.

„Sjaši. U vodu.“ Opet je progovorio isti čovjek, glasa prigušenog maramom.

„Ako znate moje ime znate i da ste mrtvi nastavite li s ovom glupošću“, rekao je Rodrigo tiho. Nije još sišao sa svoga konja, ali nije mu dopustio niti da se pomakne.

„Konj ti je mrtav ako ostaneš u sedlu. Silazi.“

Učinio je to, namjerno skliznuvši naprijed, u plićak. Voda mu je bila do pasa.

„Baci mač na obalu.“ Oklijevao je.

„Nećemo gađati u vas, ser Rodrigo. Ubit ćemo konja. Bacite mač.“ „Iza mene je skoro stotinu i pedeset ljudi“, rekao je Rodrigo mirno, ali dok je govorio skidao je mač.

„Oni su pola noći jahanja za vama.“

Govornik se činio nevjerojatno dobro obaviještenim. Rodrigo je odbacio svoj mač i pojas u travu, pazeći da ne padnu u potok. Zapamtio je gdje su sletjeli, ali onda se netko pomakao i pokupio ih, tako da to nije bilo važno.

„Sad krenite. Prema nama. Ostavite konja gdje jest. Netko će ga

već pokupiti.“

„Neće se rado pokoriti tuđoj ruci“, upozorio je Rodrigo.

„To je onda naš problem“, reče govornik. „Mi znamo s konjima. Hajde.“

I pošao je, išljapkavši iz potoka i kroz trsku do trave. Povelili su ga, uvredljivo, još dalje na istok, na njegovu vlastitu zemlju. No, nikog nije bilo u blizini, ne na samom rubu imanja, i ne usred noći. Vodili su ga nekoliko stotina koraka, lukova neprestano uperenih, ali u konja a ne u njega. Netko je ovdje bio vrlo pametan.

Došli su do jedne od graničnih koliba. Kao i sve kolibe, bila je mala, nenamještena, samo primitivno sklonište za čuvare krda kad bi ih uhvatila oluja ili snjeg koji bi se ponekad pojavio zimi.

Netko je upalio baklju. Gurnuli su ga unutra. Šestorica njih pošla su s njim, skrivenih lica, ne govoreći ništa, osim vode. Oduzeli su mu oba noža: i onaj iz pojasa i onaj iz čizme. Svezali su mu ruke ispred njega, a onda je netko zabio kolac u nabijeni zemljani pod kolibe. Natjerali su ga da legne, povukli mu vezane ruke gore preko glave i zakvačili mu veze za kolac. Skinuli su mu čizme i vezali mu noge na isti način. Zabili su još jedan kolac i užu koje mu je vezalo noge prebačeno je preko njega. Nije se mogao micati, ruku visoko iznad glave, nogu vezanih i pribijenih u tlo.

„Što mislite da će se dogoditi“, rekao je Rodrigo, prekidajući tišinu, „kad moja četa sutra stigne na ovaj ranč i otkrije da ja još nisam došao?“

Voda, koji je stajao u vratima promatrajući sve što se događalo, samo je stresao glavom. Onda je pokretom pozvao ostale. Poboli su

dugu baklju u zemlju i ostavili ga tamo u kolibi, raspetog kao žrtvu.

Čuo je kako se koraci udaljavaju, a zatim topot konja koji se približavaju i zatim odlaze opterećeni jahačima. Bespomoćno prikolčen i vezan na svom vlastitom imanju, Rodrigo Belmonte nekoliko je sekundi ležao u tišini, slušajući konjanike koji su se udaljavali. A onda, bespomoćno, ali u jednom sasvim drugom smislu, počeo se smijati. Bilo je teško doći do daha s rukama povučenim tako visoko; hripao je, dahtao, suze su mu curile iz očiju.

„Bog te sažgao, Rodrigo!“ rekla je njegova žena provaljujući u kolibu. „Kako si znao?“

Nastavio se smijati. Nije mogao prestati. Miranda je, za ime svijeta, u ruci imala strijelu. Bila je obučena u crno, u mušku odjeću kakvu je obično nosila na rancu. Bijesno se zabaljila u njega dok je zavijao. Onda je prišla bliže i ubola ga strijelom u bedro.

„Au!“ uzviknuo je Satnik Valleda. Spustio je pogled i ugledao krv kako navire kroz poderotinu na njegovim hlačama.

„Mrzim te kad mi se smiješ“, rekla je. „A sad, kako si znao? Reci mi, ili ću ti opet pustiti krv.“

„U to ne sumnjam“, rekao je Rodrigo, boreći se da opet uspostavi kontrolu nad sobom. Nije je vidio skoro pola godine. Izgledala je nepošteno predivno. Bila je također, sasvim očito, strahovito bijesna. Usredotočio se, zbog vlastite sigurnosti, na njeno pitanje. „Dečki su to zapravo dobro izveli. Nekoliko stvari. Corrado je čuo druge konje dok smo prilazili rječici. Ja nisam, njihovi konji bili su dovoljno daleko da se to izbjegne, ali moj ratni konj ipak zna dati upozorenje.“

„Što još?“

„Dvojica ljudi su dopustila da im se vidi odraz na vodi. S dvostrukom mjesečinom treba biti jako oprezan.“ „Još nešto?“ Glas joj je postao još hladniji.

Razmislio je, i zaključio da su dvije stvari dovoljne. Još je uvijek bio vezan, a ona je još uvijek imala strijelu. Druge stvari su mogle i čekati.

„Ništa, Miranda. Rekao sam ti da su to dobro izveli.“ Ubola ga je ponovo, snažno, u drugu nogu.

„Jadova mu svjetla!“ dahnuo je. „Miranda, hoćeš li -“

„Istinu. Što još?“

Udahnuo je. „Prepoznao sam njištanje Fernanova konja kad su ga doveli, vani. Predobro su znali gdje u čizmi imam nož. Bili su prenježni kad su me vezali. I cijela stvar bila je previše precizno smještena na potoku da bi bila samo improvizirana zasjeda. Moralo se raditi o Diegu koji me vidio i znao kojim putem dolazim. Je li to dovoljno, Miranda? Mogu li sad ustati? Mogu li te poljubiti?“

„Da, ne, i možda kasnije“, reče njegova žena. „Imaš li ikakvu predodžbu o tome koliko sam ljuta, Rodrigo?“

Vezan i krvav na tlu, Rodrigo Belmonte mogao je reći, sasvim istinito: „Neku predodžbu imam, da.“

Izraz lica mu je morao biti zabavan, jer je njegova žena, po prvi put, pokazala naznake da se možda zabavlja.

Brzo je to potisnula. „Naoružani ljudi su nas napali, ti nehajno kopile. Ostavio si me s djecom i štalskim momcima trideset godina prestarim da budu korisni.“

„Nisi pravedna“, rekao je. „Stvarno mi je žao što si se uplašila. Znaš da mi je žao. Nisam vjerovao da bi čak i Garcia de Rada mogao biti tako glup pa da napadne naš dom, i bio sam uvjeren da ćete ti i dečki moći izaći na kraj s bilo čim što se pojavi. To sam ti i rekao.“

„To sam ti i rekao“, oponašala ga je.

„Kako je to ljubazno od tebe.“ „Ako me dječaci misle slijediti,“ rekao je mirno, „morat će naučiti izlaziti na kraj sa stvarima ove vrste, Miranda. Ti to znaš. Bit će označeni kao moji sinovi onog časa kad se pridruže četi - mojoj ili bilo čijoj tuđoj. Izazivat će ih, i maltretirati. A ja ne mogu učiniti ništa s tim u vezi osim da im pomognem i pripremim ih za takve izazove kad se pojave. Ukoliko ne želiš da obojica polože zavjete i pridruže se duhovnicima?“

„Napala su nas dvadeset i četvorica konjanika, Rodrigo. Što bi bilo da ih Diego nije vidio?“

Nije ništa rekao. Uistinu, imao je noćne more o tome sve otkako ga je vijest o napadu sustigla u Esterenu. Nije to htio reći, ali u njegovu je izrazu moralo biti više nego što je vjerovao, jer je Miranda naglo odbacila svoju strijelu i klekla na zemlju kraj njega.

„Shvaćam“, rekla je tiho. „I ti si se bojao. Dobro. Pola pogreška, pola test za dečke. To mogu prihvatiti.“

„Nisam siguran da ja mogu“, rekao je, tren kasnije. „Da se bilo što dogodilo...“

„Zato sam ga i ubila. Znala sam da ti to ne bi učinio. Znam da to nije bilo baš jako časno, ali čovjek koji bi učinio ono što je on učinio... Ne bi stao, Rodrigo. Vratio bi se. Bilo je bolje da gaja ubijem, nego da to moraš ti učiniti, nakon što je on nešto učinio nama.“

Kimnuo je glavom. Nije bilo baš lako, vezan kakav je bio. Nije se pomakla da ga pusti.

„Žao mi je što si morala ubiti nekoga.“

Slegnula je ramenima. „S obzirom na to o kome se radilo, bilo je lakše nego što bih pomislila. I dečki su morali ubijati, isto.“

„U svijetu u kojem odrastaju, to se moralo dogoditi prije ili poslije.“
„Bilo bi mi draže da nije moralo biti tako brzo, Rodrigo.“

Nije ništa rekao. Ona se udobnije smjestila, gledajući ga, još uvijek ne krećući da ga odveže.

„Kralj te nazvao krhkom ženom.“

Na to se nasmiješila. „Ti mu nisi proturječio?“

„Zapravo jesam. Zamolio sam ih da mole za mene jer moram otići kući i reći ti što se dogodilo.“

„Čuli smo. I poslao si glasnika zato da nam daš vremena da se smirimo, pretpostavljam.“

Usta su mu se iskrivila. „Izgleda da mi baš i nije upalilo. Odveži me, Miranda. Ukočio sam se, i obje noge mi krvare.“

Nije se ni pomakla. „Dvije godine izgnanstva? Moglo je biti i gore, pretpostavljam. Kamo ćeš otići?“

„Je li ovo način da se raspravlja o takvim stvarima?“ „Poslužit će svrsi. Kamo ćeš otići, Rodrigo?“

Uzdahnuo je. „Očito ne u Jaloriju, a još uvijek ne bih naišao na dobrodošlicu ni u Ruendi. Mogao bih odvesti četvu sa poluotoka u Ferrieres ili Batiaru ali neću. Ovdje će se možda početi događati neke stvari, i ne želim da budemo predaleko. Znači, jug. Opet Al-Rassan.“

„Kamo?“ Koncentrirala se. Činilo mu se da pod dnom leđa ima

neki kamen.

„Ragosa, mislim. Kralju Badiru možemo poslužiti. Stisnut je između Kartade i Jalone i odmetnika koji ga napadaju s juga. Može se dobro zaraditi.“

„Zar nije tvoja doktorica otišla u Ragosu?“

Zatreptao je. „Bravo. Nije ona moja doktorica ali da, tamo je otišla. Još uvijek bih je rado upisao u svoje ljude.“

„Sigurna sam u to. Jako je zgodna, rekao si, nije li?“

„Nisam rekao ništa ni približno slično tome. Misliš da sam takva budala?“

„Da. Je li?“

„Što?“

„Je li zgodna?“

Rodrigo je uvukao još jedan oprezan dah, nimalo lak pothvat s obzirom na svoj položaj. „Miranda, oženjen sam najljepšom ženom koju poznajem. Ja nisam čovjek koji može pošteno procjenjivati takve stvari kod drugih. Pristojno izgleda. Plave oči, to je rijetkost kod Kindatha.“

„Aha. To si primijetio?“

„Miranda.“

„Pa, primijetio si.“ Izraz joj je bio varljivo blag. Naučio se bojati se takvog izraza. Kamen pod njegovih leđima djelovao je, nevjerojatno, kao da raste.

„Izučen sam da zapažam stvari, Miranda. O ljudima i o ženama. Da sam bio bolje izučen prije petnaest godina bio bih primijetio kako si ti okrutna i uskogrudna žena.“

„Možda“, rekla je mirno. „Sad ti je već prekasno. Reci mi, što ti uvijek kažem kad ideš nekud?“

„Jada mu! Nemoj opet počinjati. Znam što mi uvijek -“

„Reci. Ili ću potražiti svoju strijelu. Obećala sam sebi da ću te počastiti strijelom onog dana kad sam ubila Garciju de Radu. Dva ubodića se ne broje.“

„I te kako se broje“, rekao je. „I nisu ubodići.“ Zastao je pred onim što je pročitao u izrazu njenog lica, onda tiho reče: „Znam što mi kažeš. Ako odem u krevet s nekom drugom ženom, ili ćeš ti otići u krevet s nekim drugim muškarcem ili ćeš me ubiti.“

Smješkala se, kao da ohrabruje dijete zbog naučene pjesmice. „Dobro. A budući da ne želim ići u krevet s nekim drugim muškarcem...?“ ponukala ga je.

Rodrigo uzdahne. „Ubit ćeš me. Miranda, ja to znam. Hoćeš li me sad pustiti da ustanem?“

Činilo se da bar razmatra tu mogućnost, što je bio znak napretka. „Ne,“ rekla je napokon. „Još ne. Mislim da mi se sviđaš ovako.“ „Što ti to znači?“ upitao je uplašeno.

Ali ona se pomakla naprijed sa svog mjesta, kraj njega, na koljenima. Na trenutak se zagledala u njega kao da ocjenjuje njegov izgled, onda mirno rastrga njegovu košulju. Oči su mu se raširile. Ruke kao da su joj bile zaposlene kopčama i vrpcama njegovih hlača. Postalo mu je teško disati.

„Miranda,“ rekao je, „imam neki kamen pod leđima.“

„Oh, sunce,“ promrmljala je s pretjeranom zabrinutošću, „to ne

možemo dopustiti, zar ne?“ Ali je posegnula pod njega da ukloni nešto što se pokazalo smiješno malenim kamenčićem.

„Odveži me, ljubavi. Bit će nam ljepše ako budem slobodan.“ „Neće, neće“, rekla je njegova sreća, njegova muka, njegova žena, žarko, jako svjetlo njegovih dana. „Bit će nam sasvim lijepo ako ostaneš baš ovako.“

Završila je s njegovom odjećom. Počela je uklanjati svoju . „Vidiš što mislim?“ rekla je, smiješeći se naniže prema njegovu spolovilu. Dok je govorila, izvukla se iz svoje crne tunike. Ispod nje nije imala ništa. Njene male grudi bile su glatke i čvrste u svjetlu baklje.

„Vidiš?“ rekla je ponovo. Vidio je, naravno.

Na kraju je zatvorio oči, ali ne prije nego što je prošlo neko vrijeme u kojem su se odigrali stanoviti pokreti s njene strane, dovodeći ga do točke u kojoj nije mogao procijeniti protok vremena, ni bilo čega drugoga.

Dotad je baklja već izgorjela, toliko je znao. Nije se imalo što vidjeti. Samo osjećati. Usta i prste. Njene zube, na neočekivanim mjestima. Usko, savršeno sklonište njena spolovila nakon tako dugo vremena. „Da te pustim?“ upitala je konačno, dahnuvši u njegovo uho. „Nikad“, rekao je Rodrigo, još uvijek zatvorenih očiju.

Nešto kasnije, bijeli mjesec, u silasku, ukoso je ušao kroz široku pukotinu u zidnim daskama i jedna zraka svjetla pala je na njih oboje. Ležao je s Mirandom na sebi, njena glava na njegovim prsima, njena tamna kosa raspuštena, plašt za njih oboje. Osjećao je uspon i pad njena disanja, i udisao njen miris i dodir - opijajući kao nerazblaženo

vino.

„Oh, u redu“, promrmljala je, kao da nastavlja razgovor. „Pretpostavljam da bi nam dobro došao dobar liječnik.“

„Meni sigurno bi“, rekao je, iskreno.

To ju je nasmijalo. U nekom trenutku, međutim, premda je promjenu bilo teško zamijetiti, smijeh se pretvorio u suze. Osjećao ih je kako padaju na njegova prsa.

„Dvije godine je dugo vrijeme“, rekla je. „Rodrigo, jesam lija nepoštena prema tebi?“

„Ne računam da ću dvije godine biti bez tebe“, rekao je. „Na ovaj ili onaj način.“

Nije rekla ništa. Suze su joj padale u tišini. Oklijevao je, onda konačno spusti ruke - bio se oslobodio konopa u prvih nekoliko trenutaka nakon što su ga vezali - i ovije ih oko nje.

„Proklet bio, Rodrigo“, šapnula je kad je shvatila što je učinio, ali ovog puta to nije rekla oštro. Tren kasnije, promrmljala je, mučeći se s najvećom tugom prolaska vremena: „Tako su mladi.“

Gladio joj je kosu, sve niže i niže niz leđa. „Znam“, šapnuo je nježno. „Znam, ljubavi.“

On sam prvi put je ubio čovjeka u dvanaestoj godini. Nije joj to rekao. Ne tada.

„Jesu li još uvijek u kolibi?“ upitao je Fernan.

„Aha,“ reče Diego.

„Što misliš, što rade?“

„No, no,“ reče duhovnik Ibero užurbano. „To nije lijepo pitati!“

„Ionako ne bih mogao odgovoriti“, rekao je Diego smijući se. „Ibero, usput, izgledaš stvarno zastrašujuće.“

Izraz lica njihova dugogodišnjeg duhovnika bio je načas nesiguran, onda oprezno zadovoljan. Bio je zaista nevjerojatno promijenjen: lice mu je bilo prekriveno blatom pod crnim šeširom, bio je odjeven kao odmetnik, s umecima u novim jahaćim čizmama kako bi djelovao višim.

Fernan je danima bio tjerao Ibera da vježba govoriti dubokim glasom i hoda po kući u povišenim čizmama, kako bi se navikao na govor i pokret. Njihov duhovnik i učitelj bio je, nevjerojatno, vođa bande koja je zarobila Rodriga. Dječaci su se zadržali izvan vidokruga, niz rijeku, s konjima. Drugi odmetnici bili su radnici s ranca, prerušeni kao i Ibero, i s uputom da ne progovore ni riječi. Oni su se već bili vratili kući. Sad su njih trojica, dva dječaka i jedan sveti čovjek, sjedili zajedno na tamnoj travi ispod dva mjeseca i zvijezda ljetne noći.

„Stvarno mislite da smo ga zavarali?“ upitao je duhovnik.

„Što? Tatu? Ne budi smiješan“, rekao je Fernan kao da ga to pitanje zabavlja.

„Vidio je iz barem šest stvari koje smo propustili“, reče Diego zadovoljno. Dječaci su se nasmiješili jedan drugome. Duhovnikovo lice se snuždilo. „Prepoznao nas je? Pa onda zašto smo se mučili oko varke?“

„Reći će nam kojih je to šest stvari. Idući put ćemo biti bolji“, objasnio je Fernan.

„Osim toga,“ reče Diego, „majka ga je htjela ubosti strijelom.“

„Ah“, reče duhovnik. „Tako je. To sam zaboravio.“ On je već dugo

bio s tom obitelji.

Odлучili su odjahati natrag kući. Nije se moglo predvidjeti koliko će dugo Rodrigo i Miranda ostati u kolibi. Na putu natrag Fernan je počeo, predvidljivo, pjevati. Imao je užasan glas, obično uzrok odlučnom uštkavanju, ali te noći se ni jedan od njegovih suputnika nije požalio. Pod dva mjeseca teška tama bila je lakša i činila se dobroćudnijom. Vidjeli su planine tamo u daljini i široki pojas ravnice na sjeveru i jugu i pružen na zapad iza njih a onda, malo kasnije, ugledali su baklje koje su gorjele na zidovima oko zgrada, ne bi li ih sve, te noći, naveli sigurno kući.

TREĆI DIO

VII

„Pa dobro, onda,“ rekao je Almalik od Kartade, Lav Al-Rassana, „gdje je on?“

Kralj je bio ljut. Znaci su bili očiti okupljenima u prostranoj nadsvodenoj odaji. Pod lukovima u obliku konjskih potkova gdje su se mješale boje jantarnog i grimiznog kamenja, ljudi su izmjenjivali nelagodne poglede. Dvorani i umjetnici koji su opsluživali monarha poznatog po promjenjivosti svojih raspoloženja brzo bi naučili kako da očitavaju takve promjene.

Gledali su kako je kralj dohvatio naranču iz košare koju je držao rob i počeo je brzo sam guliti svojim krupnim, spretnim rukama. Te iste ruke baratale su mačem koji je ubio Išlika ibn Raala prije niti tri mjeseca, rasprskavajući pjesnikovu krv preko pločica mozaika i mramornih stupova i odjeće onih koji su toga dana stajali preblizu. Mladi, sve slavljенији tudescanski pjesnik počinio je pogrešku umetanjem dva tuda stiha u svoju pjesmu, i zatim nijekanja da je to učinio namjerno. Almalik od Kartade, međutim, dobro je poznavao poeziju i ponosio se time. U Al-Rassanu gradskih kraljeva, nakon pada Kalifata, istaknuti pjesnik mogao je monarhu pružiti žudno traženu uvjerljivost.

A tijekom petnaest godina, Almalikov glavni savjetnik, a zatim i službeno objavljeni savjetnik i staratelj njegova najstarijeg sina i nasljednika, bio je taj uzor mnogih umjetnosti, Ammar ibn Khairan od Aljaisa. Koji je, što se pokazalo vrlo nesretno po Išlika ibn Raala, napisao baš ona dva ukradena stiha oko kojih je nastao spor. I o kome je, u ovom nesigurnom trenutku, tri mjeseca kasnije, kralj i govorio.

„Gdje je?“ upitao je Almalik ponovo.

Svi prisutni na dvoru, ovog jutra njih tridesetak, pronašli su velike izvore zanimanja u geometriji stropnih ukrasa ili u mozaicima na podu. Nitko u sobi nije gledao izravno u kralja, ili u čovjeka kojem se obraćao. Samo je jedina žena među prisutnima, sjedeći među šareno obojenim jastucima složenim blizu kraljeva podesta, sačuvala miran izgled, blago dodirujući strune svoje lutnje.

Nabiti, bjelokosi zapovjednik kartadske vojske, čovjek koji je prošao kroz skoro četrdeset godina ratovanja pod kalifima i nakon njihova pada, ostao je na koljenima, pogleda prikovana na sag ispred podesta.

Sag je, kako je htio slučaj, bio prekrasan, ispreden i obojen prije mnogo stoljeća rukom obrtnika u soriyyanskoj domovini, a spasio ga je Almalik iz plijena Al-Fontine u Silvenesu prije petnaest godina. Odjek kalifskog carskog blještavila, ovdje u Kartadi, bio je, naravno, sasvim namjeran.

Usprkos svim svojim naporima da prikrije tu činjenicu, general koji je klečao bio je vidljivo uplašen. Pjesnik plagijator nije bio jedini čovjek koga je kralj ubio u svojoj dvorani za primanja, bio je samo posljednji u nizu. Almalik je bio vojni vođa prije nego što je postao

guverner i zatim monarh; to nije bilo nešto što je on dopuštao ljudima da zaborave. Oštrica koja se odmarala u svojim koricama na podestu nije bila nikakav ukras.

Ne dižući glavu, ka'id je na koljenima promrmljao: „Nije u Fezani, Veličanstvo. Nitko ga nije vidio od... uvođenja reda u tom gradu.“ „To si mi već rekao“, rekao je Almalik od Kartade, glasa sad bliska šaptu. To je bio loš znak, jedan od najgorih. Nitko od dvorana poredanih blizu podesta ili smještenih među stupovima nije se sad više usuđivao čak ni pogledati jedan drugog. „Postavio sam jedno drugo pitanje, ibn Ruhala. Pitao sam vrhovnog ka'ida sve moje vojske gdje se ovog časa nalazi jedna izrazito dobro poznata osoba. Ne gdje nije. Jesam li se u zadnje vrijeme počeo loše izražavati?“ - „Ne, Veličanstvo! Uopće ne. Nikad. Krivnja je na meni. Razaslao sam svoju osobnu stražu i najbolje Muwardije po cijeloj zemlji, Veličanstvo. Proveli smo najpomnije ispitivanje svih koji bi mogli znati gdje se ibn Khairan nalazi. Neki od tih ljudi su i umrli, Veličanstvo, tako su radišni bili njihovi ispitivači. Ali nitko nije znao, nitko ne zna. Ammar ibn Khairan je nestao... s lica zemlje.“ Nastala je tišina.

„Kakva grozno otrcana fraza“, rekao je Lav Al-Rassana.

Jutarnje sunce ulazilo je u odaju kroz visoke prozore, prosipajući se niz gornje galerije kroz ples čestica prašine. Vidjelo se da se žena na jastucima nasmiješila na kraljevu primjedbu, i da je Almalik zamijetio njen smiješak i bio njime zadovoljan. Nato su se jedan ili dva dvorana usudili udahnuti nešto dublje. Jedan ili dvojica riskirali su vlastite osmjehe, i kimanje odobravanja.

„Oprostite mi, Veličanstvo“, promrmljao je ka'id, još uvijek

spuštene glave. „Ja sam samo jedan stari vojnik. Odan, običan čovjek s bojnog polja, ne umjetnik jezika stručan u mednim izrazima. Mogu reći samo ono što znam da je istina, na najjednostavniji način koji znam.“ „Reci mi,“ rekao je kralj zagrizajući u rub naranče, „je li i princ Almalik prošao kroz pomno ispitivanje koje si spomenuo?“

Ka'idova bijela glava spustila se ravno na pod. Vidjelo se da su mu se ruke počele tresti. Žena na jastucima podigla je pogled prema podestu, ozbiljna izraza lica. Prsti su joj zastali na strunama lutnje a zatim nastavili pokretima, premda s manje pozornosti nego prije. Nije bilo ni jednog čovjeka u cijeloj sobi koji nije znao da će, ako princ Almalik više ne bude kraljev nasljednik, dvoje male djece ove žene živjeti u značajno poboljšanim okolnostima. Bez Hazema ibn Almalika, kraljeva drugog sina, koji se odao vjerskom fanatizmu i pao u očevu nemilost ne bi, zapravo, bilo više nikoga tko bi stajao između starijeg od dvojice dječaka i nasljedstva kraljevstva. „Zamolili smo... prinčevu pomoć“, mucao je general u sag.

„Naravno, prema njemu smo se ponašali s krajnjim poštovanjem a on... on nam je rekao što je mogao. Izrazio je veliku nadu da će se gospodar Ammar ibn Khairan uskoro pronaći i vratiti, tako da opet bude među nama. Kao što je bio... među nama u prošlosti.“

Ka'idovo brbljanje bilo je očito neodgovarajuće za čovjeka njegova ranga. Nije on bio običan vojnik, već zapovjednik kartadske vojske. Nitko u sobi nije zamišljao, ipak, da bi se sam pokazao u boljem svjetlu u podjednakim okolnostima. Ne u ovom trenutku. Ne odgovarajući baš na to pitanje. Oni koji su se bili nasmiješili užurbano su se molili zvijezdama svoga rođenja da su njihovi veseli izrazi prošli

nezamijećeno.

Samo su četiri Muwardija, dvojica kraj ulaznih vrata i dvojica iza podesta, djelovali mirno iza svojih poluzarova, promatrajući sve i svakoga neprijateljskim očima, prezirući ih sve, i ne trudeći se skriti tu činjenicu.

Kralj je zagrizao u još jednu krišku naranče. „Trebao bih dati pozvati princa“, rekao je zamišljeno. „Ali siguran sam da on ništa ne zna. Ibn Khairan ne bi se mučio takvoj budali priopćiti svoje planove. Trza li mu se oko još uvijek kao gubavcu, usput rečeno?“ Još jedna tišina. Očito, ka'id ibn Ruhala gajio je uzaludnu nadu da bi netko drugi mogao odgovoriti na to. Kad se mir oduljio, general je, samo tjemena vidljivog kralju na podestu koliko se ničice rasprostro, rekao: „Vaš preplemeniti sin još uvijek pati, avaj, od te boljke, Veličanstvo. Naše molitve su s njim.“

Almalik je napravio kiselu grimasu. Spustio je preostali komad naranče kraj svojih jastuka i profinjeno podigao prste. Jedan rob, hitar i otmjen, pojavio se pred podestom s muslinskim ručnikom da obriše sok s kraljevih prstiju i usta.

„Izgleda smiješno“, rekao je Almalik kad se rob povukao. „Kao gubavac“, ponovio je. „Gadi mi se zbog te slabosti.“

Žena se nije više čak ni pretvarala da svira lutnju. Promatrala je kralja s brižljivom pozornošću.

„Ustani, ibn Ruhala“, reče Almalik naglo. „Postaješ neugodan za gledanje. Ostavi nas.“

S nedoličnom hitrinom, stari general uspentrao se na noge. Lice mu je bilo grimizno od tako dugog držanja glave spuštenom. Prošao je

kroz četverostruki poklon i užurbano se počeo povlačiti unatrag, prema vratima, još se uvijek klanjajući.

„Stani“, rekao je Almalik odsutno. Ibn Ruhala se zaledio, napola sagnut, kao kakav groteskan kip. „Raspitao si se u Ragosi?“ „Naravno, Veličanstvo. Od trenutka kad smo ljetos počeli tražiti. Kralj Badir od Ragose bio nam je prva pomisao.“

„A jug? U Arbastru?“

„Upravo naša druga pomisao, Veličanstvo! Znete kako je teško dobiti obavijesti od onih koji žive u zemljama pod prijetnjom onoga govnerskoga odmetnika Tarifa ibn Hassana. Ali bili smo marljivi i beskompromisni. Čini se da nitko nije vidio ni čuo za ibn Khairana na tim mjestima.“

Opet je nastala tišina. Žena na jastucima kraj podesta držala je svoju lutnju u rukama ali nije svirala. Prostorija je bila vrlo mirna.

Obojena voda u velikom akvariju od alabastara u središnjem prolazu nije pokazivala ni valić pokreta. Samo je prašina plesala, tamo gdje je padalo ukošeno sunčano svjetlo.

„Marljivi i beskompromisni“, ponovio je kralj zamišljeno. Stresao je glavom, kao od tuge. „Imaš trideset dana da ga pronadeš, ibn Ruhala, ili ću te kastrirati i izvaditi ti utrobu i dati tvoje odvratno lice nabiti na kolac usred glavnoga trga.“

Začuo se zajednički uzdah, ali bilo je kao da se to i očekivalo; neophodan završetak scene koja se upravo bila odigrala. „Trideset dana. Trideset. Hvala vam, Veličanstvo. Hvala vam“, rekao je ka'id. Zvučao je apsurdno, glupo, ali nitko nije mogao smisliti što bi drugo mogao reći.

U tišini, kao i uvijek, dvojica Muwardija otvorili su dvostruka vrata i general se povukao, licem okrenut podestu, još uvijek se klanjajući. Vrata su se opet zatvorila. Njihov zvuk odzvanjao je kroz tišinu.

„Pjesmu, Serafi. Sad ćemo opet saslušati one stihove.“ Almalik je od obližnjeg roba uzeo još jednu naranču i odsutno je gulio.

Čovjek kome se obratio bio je manje značajan pjesnik, ne više mlad, čašćen više zbog svojih recitacija i pjevačkoga glasa nego zbog bilo čega što je sam napisao. S oklijevanjem je koraknuo naprijed s mjesta na kome je bio stajao, napola skriven iza jednog od pedeset i šest stupova u prostoriji. Ovo nije bio trenutak u kome bi bilo tko posebno želio biti izdvojen i zapažen. A još k tome, „ona pjesma“ je, kao što su dosad već svi znali, bila posljednja vijest koju je kralj dobio od ozloglašenog i proslavljenog čovjeka kojeg je ka'id tako neuspješno tražio po cijelome Al-Rassanu. S obzirom na okolnosti, Serafi ibn Dunaš mnogo bi više volio u tom trenutku biti bilo gdje drugdje.

Na sreću, bio je trijezan; to je bilo stanje u kojem se ibn Dunaš teško mogao pouzdati u sebe. Alkohol je, naravno, bio Ašaritima zabranjen, ali isto je vrijedilo i za jaditske i kindathske žene, dječake, i za ples, svjetovnu glazbu i različitu izvrsnu hranu. Serafi ibn Dunaš više nije plesao. Oslanjao se na tu činjenicu da mu posluži kod vadžija, u slučaju da ga netko od njih izgrdi za popuštanje moralnih stega.

Ipak, ovog časa nisu vadžije bili ti kojih se bojao. U Kartadi kralja Almalika svjetovne ruke moći bile su znatno strasnije. Svjetovne ruke su, u tom trenutku, bile blago oslonjene na kraljeva koljena dok je čekao Serafijevu recitaciju. Stihovi nisu bili nimalo laskavi a kralj je bio loše raspoložen. Predznaci nisu bili nimalo dobri. Nelagodno, pjesnik

je pročistio grlo i spremio se da počne.

Iz nekog razloga, rob s košarom naranči odabrao je ovaj trenutak da se opet primakne podestu. Zastao je ravno između Serafija i kralja, a onda kleknuo pred Almalika. Serafijev pogled bio je zapriječen, ali ostali u sobi su sad primijetili ono što je rob izgleda prvi primijetio: kralj je djelovao kao da se naglo našao u snažnom bolu.

Žena, Zabira, brzo je odložila svoje glazbalo i ustala. Napravila je jedan korak prema podestu i onda ostala potpuno mirna. Kralj je, u tom istom trenutku, nespretno skliznuo na stranu među jastuke i završio pridržavajući se jednom rukom. Druga mu se ruka trzavo stezala i grčila iznad srca. Oči su mu bile širom otvorene, zabuljene u prazno. Rob, koji mu je bionajbliži, djelovao je paralizirano, zaleđen u položaju točno ispred Almalika. Bio je odložio svoju košaru naranči ali nije napravio nikakav drugi pokret. Kralj je otvorio usta; nije izašao nikakav zvuk.

Zapravo, dobro je poznato svojstvo otrova fijana da grčenjem začepi grlo neposredno prije nego što dođe do srca. Kao posljedica toga, nitko u sobi osim čovjeka koji je klečao ravno pred njim nije poslije bio u stanju reći je li umirući kralj Kartade shvatio, prije nego što je izgubio svijest i život i otišao se pridružiti Ašaru među zvijezdama, da je rob koji mu je čitavog jutra bio nudio naranče imao upadljivo plave, vrlo uočljive oči.

Kraljeva ruka naglo se trgnula i Almalik je, širom otvorenih usta, nečujno pao usred raštrkanih šarenih jastuka. Netko je tada zavrištao, zvuk je odjekivao među stupovima. Začuo se mrmor prestravljenih glasova.

„Ašar i bog su milostivi“, rekao je rob, ustajući iz svoga položaja i okrećući se da se suoči s dvoranima i zapanjenim pjesnikom ispred podesta. „Zaista nisam ponovo želio čuti tu pjesmu.“ Napravio je ispričavajući pokret rukom. „Napisao sam je u velikoj žurbi, shvaćate, i ima nekih nezgrapnih rješenja.“

„Ammar ibn Khairan!“ zamucao je Serafi ponešto nepotrebno. Domaloprijašnji rob mirno je razmatao svoj turban boje šafrana. Bio je potamnio svoju kožu ali nije se služio nikakvom drugom krinkom; nitko se nikad nije izbliza zagledao u robove.

„Zaista se nadam da me prepoznao,“ rekao je ibn Khairan zamišljenim glasom. „Mislim da jest.“ Spustio je ropski turban među jastuke. Djelovao je posve opušteno, stojeći pred podestom na kojem je najmoćniji monarh Al-Rassana ležao izvaljen u neurednoj smrti razjapljenih čeljusti.

Kao jedan, u tom času, dvorani su pogledali prema Muwardijima kraj vrata, jedinim ljudima u prostoriji koji su imali oružje. Zakrinkani su ostali neobjašnjivo nepomični kroz sve što se upravo odigralo. Ibn Khairan je primijetio smjer njihovih pogleda.

„Plaćenici“, rekao je ozbiljno, „su plaćenici.“

Nije dodao, a mogao je, da ljudi iz pustinjskih plemena neće posvetiti nijedan trenutak svojih molitvi svjetovnom, odrođenom čovjeku, gorem od nevjernika, koji je upravo umro. Što se Muwardija ticalo, svi kraljevi Al-Rassana zasluživali su otprilike istu sudbinu. Ako se poubijaju međusobno, ozvjezdane vizije Ašarove možda će se još i ispuniti u ovoj zemlji.

Jedan od zakrinkanih tada je istupio naprijed, primičući se

podestu. Prošao je pokraj žene, Zabire, koja je nakon ustajanja ostala nepomična. Ruke su joj bile pred ustima.

„Zamalo ne sasvim“, rekao je tiho, ali riječi su mu se pronijele, i bile zapamćene.

A onda se uspeo na podest i odstranio muwardijski zar s donjeg dijela svoga lica i sad su svi okupljeni u sobi vidjeli da je to, zaista, bio prinčevski nasljednik kartadskog carstva, Almalik ibn Almalik, onaj s trzavim kapkom, za kojeg je njegov otac rekao da izgleda kao gubavac.

U tom je trenutku, izgledao znatno više kao pustinjaški ratnik. Također je, od tog trenutka, bio kralj Kartade.

Preostala tri Muwardija sad vade svoje mačeve, ne mičući se sa svog mjesta kraj vrata. Netko bi možda očekivao pobunu dvora, ali zapanjenost i strah spuštaju na ljude svoje uzde. Jedini zvuk u dvorani za primanja, jedan zamrznuti trenutak, je disanje prestravljenih dvorana.

„I stražari s druge strane vrata su moji, usput rečeno“, govorio je mladi Almalik blago. Njegov bolesni kapak u tom trenutku nije ni padao ni trzao se.

On spusti pogled na prevrnutu tijelo svoga oca. Nakon jednog trenutka, hitrim, odlučnim pokretom stopala, on odgurne kralja s podesta. Tijelo se zaustavi pred nogama žene, Zabire. Sin mirno sjedne na preostale jastuke na podestu.

Ammar ibn Khairan spusti se na koljena pred njim.

„Sveti Ašar se zauzeo kod boga među zvijezdama“, kaže on, „i podario Vam dug život, o veliki kralju. Budite milostivi u svojoj veličini

prema svojim odanim slugama, Veličanstvo. Bila vam vladavina okrunjena vječitom slavom u Ašarovo ime.“

I nastavli s izvođenjem četverostrukog poklona.

Iza njega, pjesnik Serafi iznenada dolazi k sebi. Pade na pločice mozaika kao udaren straga u koljena i čini istu stvar. Zatim, najvećim dijelom kao da su zahvalni za podsjećanje na to što im je činiti, ljudi u dvorani za primanja svi izvode puno poklonstvo novome kralju Kartade.

Primijećeno je da jedina žena u prostoriji, prelijepa Zabira, čini to isto, dodirujući čelom pod kraj tijela svoga mrtvog ljubavnika, otmjena i neodoljiva kao i uvijek u kretnjama odavanja počasti sinu. Također je primijećeno da Ammar ibn Khairan, za kime se tragalo po cijelome Al-Rassanu, sad ustaje na koljena i na noge, bez poziva s podesta.

Izvor je zakašnjelog, razornog čuđenja svima sad zarobljenim u prostoriji s isukanim muwardij skini mačevima, kako ga nisu prije prepoznali. Nitko ne izgleda sasvim kao ibn Khairan, s tim hipnotizirajućim plavim očima. Nitko se ne kreće kao on. Ničija osornost nije ravna njegovoj. Bez turbana, njegova poznata naušnica svjetluca - kao da se zabavlja, nek bude oprosteno onom tko bi pomislio tako nešto. Morao je već dugo biti ovdje u Kartadi, sad to postaje jasno. Možda baš u ovoj sobi. Neki ljudi u dvorani za primanje užurbano počеше pretresati po svome pamćenju tražeći primjedbe neoprezne vrste koje su možda učinili na račun izopćenog miljenika za vrijeme njegove pretpostavljajuće odsutnosti.

Ibn Khairan se smiješi i okreće se da ih sve pogleda. Osmjeha mu se svi živo sjećaju, premda nije ništa više utješán nego što je prije bio.

„Dan jarka“, kaže on, nikome posebno, „bio je pogreška navrlo mnogo načina. Nikad nije dobra zamisao ostaviti čovjeka bez ikakva izbora.“

Za pjesnika Serafija ovo je nerazumljivo, ali ima i mudrijih ljudi od njega koji što je među stupovima i pod lukovima. Ibn Khairanovu primjedbu će zapamtiti, o njoj će se raspravljati. Ljudi će hitati da budu prvi koji su razjasnili njeno značenje.

Ibn Khairan, reći će oni, šapućući po saunama ili dvorištima, ili u jaditskim tavernama u gradu, trebao je ponijeti odgovornost za pogubljenja u Fezani. Bio je postao previše moćan u kraljevim očima. Ovo ga je trebalo izliječiti. Nitko mu više ne bi vjerovao. Glave će mudro kimati preko šerbeta ili zabranjenog vina.

Ovom nerazumljivom rečenicom pokretat će se razgovori idućih dana, ili se bar tako čini.

Stara je istina, međutim, da događaji, bili veliki ili mali, ne slijede uvijek rasporede pa čak i najprepredenijih ljudi.

Iza ibn Khairana, novi kralj Kartade dovršava raspoređivanje jastuka na podestu za svoju udobnost i sad govori, tiho, ali vrlo jasno: „Zadovoljni smo svim vašim izrazima poštovanja. Nijedan čovjek među vama ne treba nas se plašiti, tako dugo dok je odan.“ Ne spominje ženu, primjećuje nekolicina među njima.

Kralj nastavlja, dok se ibn Khairan okreće natrag k njemu. „Imamo određene objave koje želimo učiniti na ovom početku naše vladavine. Prva je da će se svi formalni obredi žaljenja poštovati kroz razdoblje od sedam dana, u počast našem tragično ubijenom kralju i ocu.“

Ljudi kartadskog dvora majstori su iščitavanja i najmanjih nijansi

informacije. Nitko od njih ne vidi ni natruhu iznenađenja u izrazu ili držanju ibn Khairana, koji je upravo ubio kralja.

On je i ovo isplanirao, zaključuju oni. Princ ne bi bio tako pametan.

Kako se dogodilo, u krivu su.

Mnogo ljudi otkrit će da su bili u krivu što se tiče Almalika ibn Almalika, u danima koji dolaze. Prvi i najvažniji od njih stoji sad, tik ispred mladog kralja i sluša novoga monarha, svoga štićenika i učenika, kako govori, istim onim tihim, jasnim glasom: „Druga objava mora, nažalost, biti presuda o izgnanstvu za našeg jednom vjernog i žarko voljenog slugu, Ammara ibn Khairana.“

Nikakav znak, nikakav pokret, ni najmanjeg nagovještaja nelagode od tako prozvanog čovjeka. Samo jedna podignuta obrva - karakterističan pokret koji može značiti mnogo stvari - a zatim mirno postavljeno pitanje: „Zašto, Veličanstvo?“

Iz usta nekog tko je upravo ubio kralja, s još toplim tijelom koje leži nedaleko od nega, to djeluje kao pitanje zapanjujuće drskosti. S obzirom na to da je ubojstvo nedvojbeno bilo izvršeno s odobrenjem i uz sudjelovanje mladog princa, to je i opasan upit. Almalik II. od Kartade gleda na jednu stranu i vidi mač svoga oca pokraj podesta. Poseže, skoro odsutno, i dohvaća ga za balčak. Primjećuje se da se sad vratila njegova nesretna boljetica oka.

„Zbog grijeha protiv morala“, kaže mladi kralj konačno. I crveni. U ukočenoj tišini koja je uslijedila, smijeh Ammara ibn Khairana, kad konačno stiže, odzvanja od stupa do luka, do visokog zasvođenog stropa. No ispod smijeha postoji i oštrica - oni promućurniji je čuju.

Ovo nije dio onog što su dogovorili, sigurni su u to. I ovdje je na djelu krajnja prepredenost, shvaćaju oni najhitriji među njima. Novi kralj mora se užurbano udaljiti od kraljoubojice. Da je bio progovorio o ubojstvu kao uzroku izgnanstva ta bi udaljenost bila izgubljena - jer njegova vlastita prerušena prisutnost u ovoj odaji govori sve što treba reći o tome kako je postignuta smrt njegova oca.

„Ah,“ kaže sad ibn Khairan, u tišinu, dok odjeci smijeha blijede, „i opet moralni nedostaci. Samo oni?“ Zastaje, smiješi se. Kaže otvoreno: „Bojao sam se da bi mogao progovoriti o ubojstvu kralja. Tu užasnu laž koju možda neki već i u ovom trenutku šire gradom. Laknulo mi je. Smijem li dakle živjeti u nadi za kraljevim poljupcem oprosta na svome čelu, jednoga dana?“

Kralj crveni još dublje i grimiznije. Pjesnik Serafi odjednom se prisjeća da je novi monarh još uvijek mladić. A Ammar ibn Khairan je bio njegov najbliži savjetnik i prijatelj, a bilo je i određenih glasina već niz godina... Zaključuje da sad bolje razumije stvari. Kraljev poljubac oprosta. Zaista!

„Vrijeme i zvijezde i volja Ašarova određuju takve stvari“, govori mladi kralj s odlučnom, formalnom pobožnošću. „Mi smo te... uvažavali, i zahvalni smo za tvoje prošle usluge. Ova kazna... ne pada nam lako.“

Zastaje, glas mu se mijenja. „Pa ipak, neophodna je. Imaš vremena do prvog zvjezdanog svjetla da odeš iz Kartade i sedam noći da napustiš naše zemlje, nakon čega je svatko tko te vidi slobodan oduzeti život kako mu je zapovjedbena kao kraljevoj ruci.“ Riječi su odsječne, precizne, uopće ne pripadaju mladom čovjeku koji je

zabrinut i nesiguran sam u sebe.

„Lovljen? Ne opet!“ govori Ammar ibn Khairan, oporavljenog ironičnog tona. „Ali, stvarno, tako sam umoran od nošenja žutog turbana.“

Tik kraljevog oka zapravo je vrlo neugodan. „Bolje bi ti bilo da odeš“, reče mladi Almalik oštro. „Ono što sad želimo reći riječi su za naše odane podanike. Molit ćemo se da te Ašar povede prema vrlini i prosvjetljenju.“

Nikakvog posustajanja, primjećuju mogući odani podanici u prostoriji. Suočen čak i s porugom i nečim što bi se moglo tumačiti i kao prijetnja od najprepređenijeg čovjeka u kraljevstvu, mladi kralj se drži svoga. Postiže i više od toga, shvaćaju sad. Blagim pokretom kralj poziva dvojicu Muwardija kraj dvostrukih vrata na drugom kraju odaje da pridu bliže.

Oni to i učine, isukanih mačeva, sve dok ne stanu sa svake strane ibn Khairana. On im poklanja samo kratak pogled pun čuđenja. „Trebao sam ostati pjesnik“, kaže on, žalobno tresući glavom. „Stvari poput ove su preduboke za mene. Zbogom, Veličanstvo. Živjet ću tužan, mračan, tih život pun razmišljanja, očekujući poziv natrag u svjetlo vaše blizine.“

Nepogrešivo opet izvodi četiri poklona, zatim ustaje. Načas stoji, kao da će dodati još nešto. Mladi kralj ga gleda, čekajući, dok mu se kapak trza. Ali Ammar ibn Khairan se samo opet osmjehuje i trese glavom. Odlazi iz prostorije, hodajući između otmjenih stupova, preko pločica mozaika, ispod posljednjeg luka i kroz vrata. Nijedan čovjek ovdje ne vjeruje njegovim zadnjim riječima.

Što misli jedina prisutna žena, promatrajući sve ovo s mjesta na kojem stoji kraj tijela mrtvog kralja, svog ljubavnika, oca svoje djece, nitko ne može reći. Lice ubijenog monarha već postaje sivo, poznati efekt trovanja fijanom. Usta su mu još uvijek otvorena u onom posljednjem, nečujnom grču. Naranče ostaju u košari, tamo gdje ju je spustio ibn Khairan, ravno ispred podesta.

Bila je to, shvatio je, jedna od onih pogrešnih procjena za koje si mlađi čovjek možda i nikad ne bi oprostio. On više nije bio mlad, i njegova nevjerica bila je skoro iskrena, poruga okrenuta gotovo potpuno prema samome sebi.

Bilo je ovdje i drugih stvari u igri, i dok je kasnije tog dana jahao na istok iz Kartade, Ammar ibn Khairan osjećao je kako njegova ironična distanca polako nestaje. Na putu do svog seoskog posjeda, udaljenog od grada par sati laganog kasa, netko tko bi ga pratio vidio bi sasvim ozbiljan izraz na njegovu licu. Nitko ga nije pratio. Dvojica slugu koji su ga na određenoj udaljenosti slijedili na mulama, noseći raznu prtljagu - uglavnom odjeću i nakit i spise - naravno nisu bili upućeni u njegove misli i nisu mu mogli vidjeti izraz lica. Ibn Khairan nije bio čovjek koji se povjeravao.

Još je imao sigurno razdoblje prije prvog zvjezdanog svjetla kad dođe kući. Bilo bi nedostojanstveno da je požurio iz Kartade ujutro nakon Almalikove objave, ali bi isto tako bilo nadmeno i izazivajuće zadržavati se do ruba sumraka - bilo je u gradu onih koji bi ga možda voljeli ubiti i zatim tvrditi da su vidjeli zvijezdu neko vrijeme prije nego što se prva zaista i pojavila. On je bio čovjek sa popriličnom zalihom neprijatelja.

Kad je došao do svog imanja dvojica konjušara dojurila su da mu preuzmu konja. Sluge su se pojavile na vratima a vidjelo se i druge koji su užurbano poslovali unutra, paleći svjetiljke i svijeće, pripremajući odaje za gospodara. Nije ovdje bio još od proljeća. Nitko nije bio znao gdje je.

Njegov majordom bio je mrtav. To je bio doznao od princa još prije nekog vremena, zapravo: nitko, čak ni Muwardiji, nisu mogli zaista vjerovati da bi on svoje sklonište povjerio upravitelju svog seoskog doma. Ali ibn Ruhali su trebala mrtva tijela, dokaz žara u njegovoj potrazi. Palo mu je na pamet kako mu, ironično, ka'id zapravo vjerojatno sad duguje život, zbog smrti kralja. Još jedan mogući primjer čudnih puteva sudbine. Međutim, danas kao da zaista nije bio u stanju prizvati svoje uobičajeno raspoloženje.

Nije to bilo neočekivano izgnanstvo, niti prinčev napad na njega. Za to je bilo razloga. Bio bi sretniji da je on sam bio taj koji je isplanirao i proveo ovaj zaplet, kao što je bio isplanirao sve druge, - ali istina je bila, što god on o tome mislio, da novi kralj nije namjeravao biti marioneta, ni Ammaru ibn Khairanu ni bilo kome drugome. To je vjerojatno dobra stvar, pomislio je, silazeći s konja u svom dvorištu. Zapravo je to, što me iz zemlje izгнаo čovjek koga sam upravo učinio kraljem, pohvala mojim sposobnostima učitelja.

I to je trebala biti ironija sudbine. Problem je bio u tome, priznao je konačno, ogledajući se po dvorištu svoga najomiljenijeg doma, što će takve životne zanimljivosti biti malo teže pronaći, u vremenu koje dolazi. Uspomene i prisjećanja koja su mu navirala, bili su ovog trena malo previše snažne.

Prije petnaest godina ubio je posljednjeg kalifa Al-Rassana za čovjeka koga je ubio danas.

Nisu li Jarainidi s najdaljeg istoka, iza domovine, vjerovali da je čovjekov život krug koji se beskrajno ponavlja, s istim djelima i činima? To baš nije filozofija koja bi mu bila osobito privlačna, ali bio je svjestan da bi, nakon ovog jutra, njegov vlastiti život mogao lako poslužiti kao ilustracija njihova uvjerenja. Nije mu se baš svidala ideja da bude dobar primjer za bilo što. Bila je to previše nenadahnuta uloga, a on je sebe smatrao pjesnikom prije bilo čega drugog.

Premda je i to, također, u najboljem slučaju bila poluistina. Ušao je u nisku, prostranu kuću koju je izgradio velikodušnim prihodom koji mu je Almalik uvijek omogućavao. Nikad nemoj ostaviti čovjeka bez ikakva izbora, rekao je brižljivo jutros u odaji za primanja, tako da se osigura kako će najmudriji među okupljenima početi raščitavati priču onako kako ju je on želio čuti.

Ali jest bilo drugih izbora. Skoro uvijek ih je bilo. Almalik im je zaista bio priuštio oštar, duboko ponižavajući ukor kaznivši nezavisnost svoga sina i ibn Khairanov ponos na Dan jarka. Princ je postao bespomoćni promatrač klanja, sveden samo na simbol prisutnosti svoga oca, a Ammar...?

Ammar ibn Khairan, koji, u korist častohlepnog guvernera Kartade, prije petnaest godina nije oklijevao ubiti čovjeka imenovanog kalifom u svetom naslijeđu Ašarovom - i koga je to djelo otada obilježavalo poput pečata - bio je za poluotok i svijet iznova ocrtan kao grub, krvlju natopljen neimar odbojnog klanja.

Ono što je vidio u tom fezanskom dvorištu usred uzavrele ljetne

vručine smučilo mu se - a on je bio čovjek koji je vidio i odredio smrt u mnogo različitih oblika u službi Kartade. No mrzio je pretjerivanje, a stupanj pretjerivanja u dvorištu palače u Fezani bio je zapanjujući.

A prije i iznad svega toga, naravno, postojao je i ponos. Uvijek je postojao i ponos. Možda mu je bilo odvratno ono što je učinjeno građanima Fezane ali odvratno mu je, isto toliko, bilo i ono što je učinjeno njegovu vlastitom imenu, slici i mjestu u svijetu. Znao je da je on kraljev sluga, koliko god napuhane bile njegove titule. Kraljevi su mogli kažnjavati svoje sluge; mogli su im oduzeti svjetovno bogatstvo, ubiti ih, izgnati ih. Nisu mogli uzeti čovjeka - ako je taj čovjek bio Ammar ibn Khairan - i predstaviti ga cijelome Al-Rassanu i svijetu iza planina i mora kao posrednika... ružnoće.

Nikakva izbora?

Naravno da je bilo drugih izbora, da ih je samo dovoljno želio. Mogao je napustiti svijet moći i njenih gnusoba. Mogao je čak ostaviti ovu voljenu, uništenu zemlju Al-Rassana s njenim napuhanim kraljićima. Mogao je iz Fezane otići ravno u Ferrieres preko planina, ili u bilo koji veliki grad Batiare. Tamo je bilo kulturnih, prinčevskih dvorova na kojima bi jedan ašaritski pjesnik bio dočekan s dobrodošlicom kao sjajan ukras. Mogao je ostatak svojih dana provesti u raskoši, pišući, među najciviliziranijim Jaditima.

Mogao je čak otići i dalje na istok, brodom sve do Soriyye, posjetiti kamene grobove svojih predaka, koje nikad nije vidio, možda čak i ponovno otkriti svoju vjeru na Ašarovoj stijeni, bdijući pod božjim zvijezdama u pustinji, završiti život daleko od Al-Rassana. Naravno da je bilo izbora.

Umjesto toga odabrao je osvetu. Prerušio se i vratio se u Kartadu. Prikazao se princu a zatim podmitio jednog majordoma iz palače da ga pusti među dvorsku svitu kao roba. Najveće pojedinačno mito koje je u životu dao. I danas je ubio kralja, fijanom razmazanom na muslinsku tkaninu.

Dvapat dosad, dakle. Dvapat u petnaest godina ubio je najmoćnijeg monarha u zemlji. Jednog kalifa i jednog kralja.

Sve je manje vjerojatno da će me se sjećati po dobru, zaključio je ibn Khairan žalobno, a sigurno ne po mome pjesništvu.

„Imate posjetitelja, ekselencijo,“ rekao je pomoćnik majordoma, zadržavajući se u vratima. Ibn Khairan sjeo je na nisku klupu kraj vrata i čovjek je kleknuo da mu pomogne skinuti čizme i zamijeniti ih draguljima ukrašenim papučama.

„Pustio si nekoga unutra a da ja nisam bio prisutan?“

Čovjek je, zapravo, sad bio majordom. Nov u svojim dužnostima u nezgodnom trenutku, zagledao se u tlo. „Možda sam pogriješio, ekselencijo. Ali tvrdila je da ćete je htjeti vidjeti.“

„Nju?“

Ali već je znao tko je to mogao biti. Čuđenje pomješano s veseljem je načas opet izronilo na površinu prije nego što ga je zamijenilo nešto drugo. „Kamo si je smjestio?“

„Čeka vas na terasi. Nadam se da sam postupio ispravno, ekselencijo?“

Ustao je, i majordom je učinio to isto. „Samo i jedino ženu smiješ tako pustiti u kuću. Daj pripremiti večeru za dvoje i spremite sobu za gošću. Ti i ja ćemo razgovarati kasnije; ima mnogo posla. Ja odlazim iz

Kartade na određeno vrijeme, po kraljevom ukazu.“ „Da, ekselencijo“, rekao je čovjek bezizražajno.

Ammar se okrenuo da uđe unutra. Zastao je. „Novi kralj. Stari kralj je mrtav“, dodao je. „Od jutros.“

„Nažalost,“ rekao je njegov majordom, bez ikakvog uočljivog znaka iznenađenja.

Sposoban čovjek, zaključio je ibn Khairan. Spustivši svoje jahaće rukavice na mramorni stol, prošao je kroz slijed hodnika do prostrane terase koju je dao izgraditi na zapadnoj strani kuće, gdje su se nalazile i njegove odaje. Oduvijek je više volio sumrak od zore. Pogled se pružao na crvenkaste bregove i plavi zavoj rijeke prema jugu. Kartada je bila nevidljiva, tik iza bregova.

Žena, njegova gošća, stajala je okrenuta leđima prema njemu, diveći se tom pogledu. Bila je bosonoga na hladnim kamenim pločama. „Arhitekt mi to nije htio izgraditi“, rekao je, prilazeći da stane kraj nje. „Otvoreni prostori spadaju unutar kuće“, stalno mi je govorio.“ Podigla je pogled prema njemu. Bila je zaklonjena žarom na putu ovamo, ali zar je sad bio podignut. Njene tamne, naglašene oči načas su zadržale njegove, a onda se okrenula.

„Pa i djeluje izloženo“, rekla je tiho.

„Ali pogledaj gdje smo. Od čega da se skrivam ovdje na selu, pitao sam svog arhitekta i sebe samog.“

„I što si odgovorio?“ upitala je, promatrajući terasaste padine prema rijeci i sunce na zalasku. „Svome arhitektu?“ Bila je neobično lijepa, iz profila. Sjećao se dana kad ju je prvi put vidio.

„Ne skrivam se od ovoga“, rekao je, tren kasnije, pokazujući na

zemlju koja se pružala pred njima. Ona je pametna, i bilo bi mu dobro da to zapamti. „Priznat ću ti da sam iznenađen, Zabira. Rijetko se iznenadim, ali ovo je neočekivano.“

Prva dama na dvoru kralja Almalika, kurtizana koja je bila majka njegovo dvoje najmlađe djece, praktički kraljica Kartade kroz proteklih osam godina, opet je pogledala u njega i nasmiješila se, pokazujući bjelinu svojih malih, savršenih zubi.

„Stvarno?“ rekla je. „Na dan kad ubiješ kralja i vlastiti te učenik protjera iz doma, tebe uznemiri obična posjeta jedne dame? Nisam sigurna treba li mi to laskati.“

Glas joj je bio savršen, činilo se kao da glazba izvire iz njega. Oduvijek je bilo tako. Lomila je srca, i iscjeljivala ih svojom pjesmom. Mirisala je na smirnu i ruže. Oči i nokti bili su joj brižljivo obojeni. Pitao se kako je dugo bila ovdje. Trebao je to pitati majordoma.

„Nema ničeg običnog ni u dami ni u posjeti“, promrmljao je. „Hoćeš li neko osvježenje?“

Sluga se pojavio s pladnjem soka od šipka i šerbetom u visokim čašama. Uzeo je pića i ponudio joj jedno. „Hoću li te uvrijediti ako ti također predložim i čašu vina? Sjeverno od nas ima jedan jaditski vinograd s kojim imam ugovor.“

„Nećeš me ni najmanje uvrijediti“, rekla je Zabira, s određenom dozom osjećajnosti.

Ammar se nasmiješio. To je bila najslavnija ljepotica u Al-Rassanu, i još uvijek mlada, premda nakon današnjeg jutra možda malo manje mladenačka. Ibn Khairan bio je samo jedan od mirijade pjesnika koji su joj se tijekom godina divili. Ali, bio je prvi, uvijek će mu

barem to ostati. Bio ju je upoznao s Almalikom. Bio je tamo kad je počelo.

Žena koju vidjesmo na Vratima Fontane,
Dok se sumrak prikrađao gradskim zidinama
Kao lopov što poseže za zlatom dana,
Nosila je prve svete zvijezde Ašarove
Kao ukrase nad tamnim slapom svoje kose.
Kakvo daje ime njihovoj ljepoti
Ako nije njezino?

Svetogrđe, naravno, ali Al-Rassan nakon pada Kalifata - i dugo prije toga - nije baš bio najbogobojaznije mjesto u ašaritskom svijetu.

Bilo joj je sedamnaest godina, te večeri kad su kralj i gospodar ibn Khairan, njegov najbliži prijatelj i savjetnik, dojahali natrag u Kartadu nakon dana lova u zapadnim šumama i ugledali djevojku kako vuče vodu iz fontane u posljednjem jesenjem svjetlu. Prije osam godina.

„Stvarno, Ammar, zašto bi se iznenadio?“ upitala ga je sad ta ista žena, beskrajno profinjena, promatrajući ga preko ruba čaše. Ibn

Khairan je dao znak sluzi, koji se povukao da im donese vino. „Što misliš, što mi Kartada sad sprema?“

Oprezno, jer bio je svjestan kako je ono što je jutros učinio potpuno izokrenulo njen svijet i dovelo joj život u opasnost, rekao je: „Sin je očev sin, Zabira, i blizu tvojih godina.“

Namrštila se. „Čuo si što mi je jutros rekao.“

Zamalo ne sasvim, bio je promrmljao princ. To su svi čuli. Zabira je uvijek bila oprezna, ali nije baš bila tajna da je, s drugim sinom Hazemom beznadno zapetljanim s najzagriženijim vadžijama, njeno vlastito starije dijete bilo jedina prava alternativa princu Almaliku - pod uvjetom da je kralj poživio do dječakove punoljetnosti. Što nije.

Ammar se zapitao, odjednom, gdje su djeca. „Čuo sam što je rekao. Usprkos tome, Almalik ibn Almalikje prirode ne pretjerano otporne na zavodjenje“, odgovorio je, još uvijek oprezno. Na svoj način, postavljao joj je odvratniji prijedlog, premda nimalo nečuven. Kraljevski sinovi nasljeđivali su očeve na više načina.

Dobacila mu je pogled postrance. „Muško ili žensko zavodjenje? Možda bi mi to ti mogao rasvijetliti?“ rekla je slatko. I nastavila prije nego što joj je mogao odgovoriti: „Znam ja njega. Promatram ga već dugo vremena, Ammar. Bit će otporan na sve čari koje mi još preostaju. Previše se boji. Za njega, ja ću nositi sjenku njegova oca kamo god da odem, u krevet ili u dvor, a on nije spreman suočiti se s tim.“ Opet je otpila i pogledala prema svjetlucavom zavoju rijeke i sve rumenijim bregovima. „Htjet će ubiti moje sinove.“

Ammar je bio pomislio istu stvar, zapravo.

Zaključio je da je bolje, s obzirom na okolnosti, ne pitati gdje se dječaci nalaze, premda bi to znanje kasnije moglo biti korisno. Sluga se vratio s još dvije čaše, vodom i vinom u predivno izrađenom karafu. Tijekom godina, potrošio je na staklo čitavo jedno malo bogatstvo. Još jedna od mnogih stvari koje će ostaviti za sobom. Sluga je spustio pladanj i povukao se. Ibn Khairan je pomiješao vino s vodom za njih oboje. Otpili su u tišini. Vino je bilo vrlo dobro.

Slika dvojice malih dječaka kao da je treperila u zraku usred sve gušćeg sumraka. Odjednom, bez ikakvog razloga, sjetio se lšaka od Fezane, kindathskog liječnika koji je bio brinuo za Zabiru kod oba ta dječaka - i izgubio oči i jezik nakon porođaja onog drugog. Nevjerničkim je očima ugledao zabranjenu ljepotu žene čiji je život

spasio. Žene koja je sad stajala ovdje, mirišući živahno i uznemirujuće, besprijeorne bijele kože. Zapitao se zna li ona što se dogodilo s Išakom ben Yonannonom, je li joj Almalik ikad rekao.

Što je dovelo do još jedne neočekivane pomisli.

„Ti stvarno jesi voljela kralja, zar ne?“ upitao je konačno, neuobičajeno nespretno. Nije mu se činilo da u potpunosti vlada situacijom. Ubiti nekoga značilo je postati ranjiv na neke stvari; skoro da je bio zaboravio tu lekciju kroz petnaest godina. Kako se zapravo postupa s ljubavnicom čovjeka koga je ubio?

„Znaš da jesam“, rekla je mirno. „To nije teško, nije čak ni pravo pitanje, Ammar.“ Okrenula se i po prvi put zastala okrenuta licem prema njemu. „Teška istina je da si ga i ti volio.“

A to nije bio očekivano.

Užurbano je stresao glavom. „Ne. Poštovao sam ga, divio sam se njegovoj snazi, uživao sam u profinjenosti njegova uma. Njegovoj dalekovidnosti, njegovoj lukavosti. Gajio sam nade i za sina. Na određeni način, još ih uvijek gajim.“

„Ili si uludo podučavao?“

„Ili sam uludo podučavao.“

„Jesi“, reče Zabira otvoreno. „Vidjet ćeš, dovoljno brzo. I premda sam čula kako si zanijekao ljubav prema kralju, bojim se da ti ne vjerujem.“

Spustila je svoju praznu čašu i podigla pogled prema njemu zamišljeno, stojeći vrlo blizu. „Reci mi još nešto“, rekla je, mijenjajući boju glasa. „Nagovijestio si da novi kralj nije neosjetljiv na zavodjenje. A što je s tobom, Ammar?“

On je, možda, bio čovjek kojeg je bilo najteže zapanjiti u cijelom Al-Rassanu ali ovo, neposredno nakon izrečenih opaski, je bilo potpuno neočekivano. Smijeh, snažan i nagao, podigao se u njemu i jednako naglo zamro. Tog je jutra ubio njena ljubavnika. Oca njene djece. Nadu njene budućnosti.

„Optužili su me već za mnogo stvari, ali za to nikad“, rekao je, kupujući vrijeme.

Nije mu ga htjela dati. „Onda dobro“, rekla je Zabira od Kartade i, propevši se na prste, poljubila ga u usta, polako i s velikom spretnošću.

Netko drugi mi je nedavno to učinio, pomislio je ibn Khairan, prije nego što su se sve takve asocijacije rastočile. Žena koja je stajala s njim na terasi koraknula je unatrag, ali samo zato da počne - dok su joj svileni rukavi padali da otkriju bijelu kožu njenih ruku - raspletati svoju crnu kosu.

Zabuljio se, opčaran, s riječima i mislima koje su mu se zbrkano rasipale. Promatrao joj je ruke dok su se spuštale do bisernih puceta njene tunike. Otkopčala je dva, i zastala. Nije to bila tunika. Ispod nje nije imala ništa. U neobično jasnom, mekom svjetlu naslutio je blijede, kruškolike obline njenih grudi.

Grlo mu se najednom osušilo. Glasa promuklog i u vlastitim ušima, ibn Khairan je rekao: „Moje odaje su ovdje.“

„Dobro,“ rekla je opet. „Pokaži mi.“

Jest da mu palo na pamet kako je možda došla ovamo da ga ubije. No nije mu palo na pamet da bilo što poduzme s tim u vezi. Zaista, nikad se nije našao optuženim za otpornost na zavodjenje. Podigao ju

je u zrak; bila je sitna i vitka, nikakve prave težine. Okružio ga je njen miris, načas ga omamljujući. Osjetio je njena usta na resici jednog uha. Prsti su joj bili oko njegova vrata. Uzburkane krvi, ibn Khairan ju je pronio kroz vrata u svoju spavaću sobu.

Je li to bliskost smrti koja me čini takvim? zapitao se, prva i posljednja njegova tako čista misao za neko vrijeme. Je li to ono što me toliko uzbuđuje?

Njegov krevet, u prostranoj sobi ukrašenoj serianskim tapiserijama, bio je nizak, pokriven jastucima i jastučićima različitih oblika i veličina, koliko za ljubavne igre toliko zbog boja i tekstura. Grimizno obojene trake svile visjele su s bakrenih prstenova ugrađenih u zid iznad kreveta i izrezbarene drvene noge. Ammar je više volio slobodu pokreta kad bi vodio ljubav, sastajanje i prelaženje tijela, ali među njegovim gostima u ovoj sobi bilo je i onih koji su izvlačili svoje najveće užitke na drugi način, a kroz godine on je zadobio slavu kao domaćin koji ispunjava sve želje svojih gostiju.

Čak i tako, čak i sa skoro dvadeset godina profinjenog iskustva u erotskim igrama, ibn Khairan je ubrzo shvatio - premda, istini za volju, bez nekog velikog iznenađenja - da žena izučena kao što je to Zabira bila zna neke stvari koje on nije znao. Čak i, počelo je bivati jasno, stvari o njegovoj vlastitoj prirodi i reakcijama.

Nešto kasnije, nag među jastucima, osjećao je njene prste kako ga izazivaju i istražuju, trgao se na ugriz i osjetio kako mu spolovilo postaje još ukočenije usred sve dubljih sjena u sobi, dok su se njena usta vraćala njegovu uhu i šaputala nešto posve zapanjujuće savršenim, proslavljenim glasom. A onda su mu se oči raširile u tami

dok je ona činila točno ono što mu je tren prije opisala.

Sve izučene prilježnice i eunusi Almalikova dvora stigli su preko širokog mora iz domovine na istoku, gdje su takve vještine bile dio dvorskog života već stotinama godina prije Ašarova asketskog bdjenja u pustinji. Bilo je moguće, pokušao je sabrati neuhvatljive misli, da bi mu putovanje u Soriyyu moglo ponuditi više nego što je zamišljao. Osjetio je kako mu je pobjegao zadihani smijeh.

Zabira se spustila još niže, njena namirisana koža klizila je niz njegovu, dok su joj nokti pružali kontrapunkt tamo gdje bi ga dotakli. Ibn Khairan začuo je uzdah bespomoćnog užitka i shvatio da je, nevjerojatno, on sam proizveo taj zvuk. Onda se pokušao pridići, okrenuti se, započeti dijeljenje, uzajamni protok ljubavi, ali osjetio je njene ruke, blago uporne, kako ga guraju dolje. Predao se, sklopio oči, pustio je da počne, dok joj se glas podizao u užitku ili mrmljao komentare, opsluživati njega kao što je on bio opsluživao tako mnogo ljudi u ovoj sobi.

Nastavilo se, zapanjujuće raznoliko i maštovito, još neko vrijeme. Sunce je zašlo. Soba je bila okovana tamom - nisu zastali da zapale bilo kakvu svijeću - prije nego što su mu se osjećaji, kao plivač koji se podiže iz zelenih dubina mora, počeli ponovo pomaljati. I polako, osjećajući se skoro omamljen požudom, ibn Khairan je nešto shvatio.

U tom je trenu bila pokraj njega, okrenuvši ga na bok. Jedna noga bila joj je omotana oko njegova tijela, držala ga je zarobljenog u svome spolovilu, a pokreti su joj zaista nalikovali na plimu i oseku svojim upornim, nepromjenjivim uzdizanjem i padanjem. Okrznuo joj je jednu bradavicu jezikom, provjeravajući svoju novu pomisao. Ne zastajući u

svom ritmu - koji je, intuitivno, bio i njegov najdublji ritam - pogladila ga je po glavi i odgurnula ga.

„Zabira“, šapnuo je, glasa udaljena i teška.

„Ššš“, promrmljala je, i opet s jezikom u njegovom uhu. „Samo šuti. Pusti da te odnesem.“

„Zabira“, pokušao je ponovo.

Tada se pomakla, zaobljena i glatka, i našla se iznad njega, užurbanije, s njegovom muškosti još uvijek u sebi. Usta su joj se spustila, pokrila njegova. Dah joj je bio namirisani mentom, poljupci slični vatrenom vezu. Prekinula mu je govor, jezika kao kolibrić. Nokti su joj zagreblili niz njegove bokove. Udahnio je.

I okrenuo glavu.

Onda je podigao ruke, s malim naporom, i uhvatio je za ramena; blago, ali tako da se nije mogla opet izmaći. U tami joj je pokušao vidjeti oči ali mogao je razaznati samo srcoliki obris njena lica i zastor njene crne kose.

„Zabira,“ rekao je s nekom potpuno neočekivanom vrstom bola u sebi, „ne moraš se kažnjavati, ni zadržavati tugu. Smiješ tugovati. Dozvoljeno je.“

Ukočila se od šoka, kao da ju je ošamario. Tijelo joj se izvilo unatrag u prvom nekontroliranom pokretu čitave večeri. Jedan dugi trenutak ostala je tako, ukočena, nepokretna, a zatim, s iskrenim bolom i istovremenim olakšanjem, Ammar ju je čuo kako ispušta grub, neprirodan zvuk, kao da joj se nešto iščupalo iz grla, ili iz srca.

Polako ju je povukao dolje sve dok nije ležala uz njega, ali na način posve drukčiji od svih njihovih prethodnih dodira. I u tami te sobe,

poznate po ispredenim motivima požude kojima je bila svjedokom, Ammar ibn Khairan grlio je ženu koju je volio čovjek što ga je on ubio, i nudio joj ono malo utjehe što joj je mogao ponuditi. Darovao joj je pristojnost prostora svoje tišine, kad si je konačno dopustila plakati, ožaliti dubinu svoga gubitka, zastrašujući nestanak ljubavi usred gorkoga svijeta, u jednom jedinom trenutku.

Gorkog, ironičnog svijeta, pomislio je, još se uvijek boreći da se probije iz onih namirisanih, sveobuhvatnih zelenih voda. A onda, kao da je, zaista, izbio na neku površinu svijesti, ibn Khairan se suočio i prihvatio činjenicu da je ona, zaista, bila u pravu u onome što je rekla na terasi u zalazak sunca.

Danas je ubio jednog tvrdokornog, sumnjičavog, briljantnog, okrutno častohlepnog čovjeka. Čovjeka kojeg je volio.

Kad poželi, lav će doći
Na pojilo vode piti, i vidi
Vidi sitne zvjerke
Rasprhnute ko lišće uvelo jesenje
Ko laticе lake proljetne
Ko oblaci što se razgrnu da prve zvijezde Božje
Svjetlost zemlju obaspe

Lavovi su umirali. Ljubavnici su umirali, ili bivali ubijeni. Ljudi i žene su promicali, u svom ponosu i ludosti, kroz djela samilosti i užasa a zvijezde Ašarove gledale su dolje i jesu ili nisu marile.

Njih dvoje te noći nije izašlo iz njegove sobe. Ammar je i opet naručio da im donesu pladnjeve, s hladnim mesom i sirom i smokvama i šipkom iz njegovih vlastitih voćnjaka. Jeli su u svjetlu svijeća, prekriženih nogu, na krevetu, u tišini. A onda su odmakli pladnjeve i ugasili svijeće i opet zajedno legli, ali ne u pokretima želje.

Probudili su se prije zore. U sivom polusvjetlu koje je polako natapalo sobu rekla mu je, a da nije pitao, kako je na kraju ljeta bila tiho poslala svoja dva sina da, po drevnom običaju, budu štićenici kralja Badira od Ragose.

Ragosa. Ona je sama to odlučila, rekla je tiho, odmah nakon što je u Kartadu stigla ibn Khairanova pjesma koja se izrugivala i osuđivala kralja. Oduvijek se trudila da bude korak ispred razvoja događanja, a pjesma je nudila i te kako dobar nagovještaj o tome kakva se promjena sprema.

„Kamo ćeš ti otići?“ upitala ga je. Dotad je već jutarnje svjetlo prodrlo u odaju. Izvana su čuli ptice, a iz kuće korake zaposlenih slugu. Sjedila je uspravna, i opet prekriženih nogu, zamotana u lagani pokrivač kao u pastirski ogrtač, lica izbrazdanog tragovima boje po putu njenih noćnih suza, kose koja se neuredno rasipala. „Nisam, iskreno govoreći, imao vremena da razmislim o tome. Tek mi je jučer ujutro naredeno izgnanstvo, sjećaš se? A zatim kad sam došao kući, dočekao me pomalo zahtjevan gost.“

Nasmiješila se blijedo, ali nije se pomakla, čekajući, tamnih očiju, zacrvenjenih, prikovanih na njega.

Zaista nije razmislio o tome. Bio je očekivao da će od jučerašnjeg jutra biti slavodobitno kod kuće u Kartadi, vodeći politiku i prve korake novog kralja i kraljevstva. Čovjek može planirati, činilo se, ali ne može baš sve predvidjeti. Nije si čak ni dozvolio, kroz cijelu upravo proteklu noć, da puno razmišlja o Almaliku ibn Almaliku, princu - kralju, sad - koji se tako odlučno okrenuo protiv njega. Za to će biti vremena kasnije. Morat će biti.

U međuvremenu, postojao je čitav poluotok i svijet izvan njega, pun mjesta koja nisu bila Kartada. Mogao je otići skoro kamo god je htio, učiniti tako mnogo različitih stvari. Toliko je bio shvatio još jučer, dok je jahao ovamo. On je bio pjesnik, vojnik, dvoranin, diplomat. Pogledao je ženu na svom krevetu, i pročitao pitanje koje se toliko trudila ne postaviti. Konačno se nasmiješio, uživajući u svim ironijama koje kao da su propupavale poput cvjetnih latica na suncu, i prihvatio je teret koji nije proistekao iz njegova ubojstva, već od toga što je nekome dopustio da se utješi kad nikakva utjeha nije bila očekivana niti se smatrala dopuštenom. Ona je bila majka. Znao je to, naravno, ali nikad prije nije pomislio na to što bi ta činjenica mogla značiti za nju.

„Kamo ću otići? U Ragosu, pretpostavljam“, rekao je, gotovo nehajno, i posramio se pred oduševljenjem njena osmijeha, sjajnog kao jutarnje sunce u njegovoj sobi.

VIII

Slonova kost i gužve ljudi, bile su prevladavajuće slike koje je Alvar nosio u sebi nakon tri mjeseca u Ragosi.

Rodio se i odrastao na farmi na dalekom sjeveru. Za njega je, prije samo godinu dana, Esteren u Valledu bio zastrašujuće ogroman. Esteren je, sad je to shvaćao, bio obično selo. Ragosa kralja Badira bila je jedan od velikih gradova Al-Rassana.

Nikad prije nije bio u mjestu gdje je tako mnogo ljudi živjelo i radilo, a ipak, usred gužve i kaosa, uskovitlanih pokreta, slojeva zvuka, nekako je još uvijek lebdio dojam otmjenosti - zvuk nekog žicanog glazbala koji bi dopro ispod kakvog svoda, napola naslućen pljusak fontane iza zaklona od procvalog drveća. Bila je istina ono što su mu rekli: zvjezdorođeni stanovnici Al-Rassana živjeli su u svijetu sasvim drugačijem od onog u kome su obitavali Konjanici Jada.

Kao da je svaki drugi predmet u palači ili otmjenim domovima koje je vidio bio izrađen od izrezbarene i uglačane slonovače, uvezene brodovima s istoka. Čak i dršci noževa na nekim stolovima. Kvae na vratima palače. Usprkos polaganom zalazu Al-Rassana sve od pada Silvenesa, Ragosa je bila upadljivo bogat grad. U nekim stvarima, zapravo, to je bilo zbog pada kalifata.

Alvaru su to i objasnili. Osim proslavljenih rezbara slonovače, ovdje je bilo pjesnika i pjevača, kožara, stolara, graditelja, puhača stakla, klesara - majstora upravo zbunjujućeg mnoštva zanata - koji

se nikad ne bi usudili uputiti na istok preko lanca Serrana u danima kad je Silvenes bio središte zapadnoga svijeta. Sad, od gromovitog pada Kalifata, svaki pojedini gradski kralj imao je svoj dio obrtnika i umjetnika kojima se mogao hvaliti i čijim se vještinama mogao diviti. Svi su oni bili lavovi, ako bi se vjerovalo mednom jeziku pjesnika Al-Rassana.

Nije im se moglo vjerovati, naravno. Pjesnici su bili pjesnici, i morali su zarađivati za život. Kraljevi su bili kraljevi, a sad ih je bilo dvadesetak; neki su tonuli u ruševinama svojih vlastitih zidova, neki su se razjedali u strahu ili pohlepi, nekolicina - vrlo mali broj njih - mogli su biti nasljednici onoga što je Silvenes nekad bio. Alvaru se činilo, na temelju ono malo iskustva što je skupio, da se kralja Badira od Ragose moralo brojiti u one iz posljednje skupine.

Usred svih neobičnosti koje su ga okruživale - nepoznati, omamljujući mirisi iz vratnica i dvorišta i štandova s hranom, zvona koja su pozivala vjernike na molitvu u odmjerenim vremenskim razmacima i danju i noću, vihor buke i boja na tržnici - Alvar je bio zahvalan što ovdje u Al-Rassanu još uvijek mjere protok godine po kruženju bijelog mjeseca od punog do punog, baš kao i kod kuće. Bar se to nije promijenilo. Mogao je točno reći koliko je dugo ovdje, u drugom svijetu.

S druge strane, djelovalo je toliko dulje od tri mjeseca, kad bi zastao da pogleda unatrag. Ona godina koju je bio proveo u Esterenu djelovala je neobično udaljeno, farma nezamislivo daleko. Pitao se što bi rekla njegova majka, da ga je prošlog ljeta vidjela u labavo

opasanoj, lepršavoj ašaritskoj odjeći. Zapravo, nije se pitao: bio je prilično uvjeren da zna. Krenula bi ravno natrag na Vascin otok, na koljenima, da okaje njegove grijehе.

A činjenica je, pak, bila da je ovdje na jugu ljeto bilo vrelo. Čovjek je trebao pokrivalo za glavu u bijelom usijanju podneva, i to nešto lakše od ukočenog kožnog šešira; a šarene pamučne tunike i hlače Al-Rassana bile su na gradskim ulicama mnogo udobnije nego ono što su imali na sebi kad su stigli. Lice mu je potamnijelo od sunca; i sam je djelovao napola kao Ašarit, Alvar je toga bio svjestan. Bio je to čudan dojam, zagledati se u ogledalo i vidjeti čovjeka koji mu je uzvraćao pogled. I zrcala je bilo posvuda; Ragožani su bili tašt narod.

U međuvremenu je stigla jesen; sad je preko svoje odjeće nosio lagani smeđi ogrtač. Jehana mu ga je odabrala kad se vrijeme počelo mijenjati. Gurajući se i izvijajući - sad već stručno - kroz gužvu tjednog sajma, Alvar je jedva mogao povjerovati kako je malo vremena zapravo prošlo otkako su njih dvoje i Velaz prošli kroz planinsko sedlo i po prvi put ugledali plave vode jezera i tornjeve Ragose.

Tog se dana mučio da prikrije svoju zadivljenost, premda je, osvrćući se na to sa svoje nove, profinjene točke gledišta, zaključio kako su njegova dva suputnika jednostavno bila dovoljno velikodušna i pretvarala se da to ne primjećuju. Čak ga je i Fezana bila zapanjila iz daljine. A prema Ragosi je djelovala poput patuljka. Samo je još sama Kartada - s kalifskim Silvenesom opljačkanim i oderanim prije mnogo godina - bila još dojmljiviji grad. Uspoređen s njenom visokozidnom, mnogokulnom veličanstvenošću, Esteren je bio zaselak poput Orville, kamo bi Garcia de Rada dolazio u ratni provod usred ljetne noći.

Alvarov život skrenuo je te noći kao izdanak grane; put ga je ujutro odveo na istok kroz Al-Rassan i preko lanca Serrane do ovih zidova, s Jehanom bet lšak, umjesto na sjever i kući sa Satnikom. Njegov vlastiti izbor, kojeg je Rodrigo podržao a Jehana, premda isprva nevoljko, prihvatila. Trebat će joj pratnja na putu, izjavio je Alvar tog jutra nakon nezaboravnog razgovora kraj logorske vatre. Vojnička pratnja, a ne samo pratnja sluge, koliko god sluga bio odan i hrabar. Alvar je ponudio da on bude ta pratnja, sa Satnikovim dopuštenjem. Dopratit će je da se smjesti u Ragosi, a onda se sam vratiti kući.

Nije im rekao da je zaljubljen u nju. Ne bi mu dopustili da krene da su znali, u to je bio uvjeren. Također je bio žalobno uvjeren kako je Jehana shvatila istinu već u početku njihova puta. Nije baš dobro znao skrivati ono što osjeća.

Smatrao ju je prelijepom, s tom tamnom kosom i izravnim, neočekivano plavim pogledom. Znao je da je pametna, i više od toga: obrazovana, sposobna, mirno profesionalna. Usred vatri Orville vidio je njenu hrabrost, i njen bijes, dok je držala dvije djevojčice u naručju. Bila je žena potpuno izvan dometa njegova života. Bila je također i Kindath, od roda Lutalica, bogohulnih krivovjernika protiv kojih su duhovnici grmjeli jednako glasno kao što su proklinjali Ašarite. Alvar se trudio da mu to ne bude važno, ali zapravo je bilo: zato mu je djelovala tajnovito, egzotično, čak i pomalo opasno.

A zapravo nije bila takva. Bila je oštra i praktična i izravna. Uzela ga je u svoj krevet na jednu jedinu noć, nedugo nakon što su stigli u Ragosu. Učinila je to ljubazno, bez ikakva pretvaranja ili obećanja.

Skoro sigurno je bila namjeravala tako prizemnom tjelesnom vezom izliječiti njegove mladenačke čežnje. Alvar, i sam pametan na svoj način, nije nimalo sumnjao u to. Nije mu dopustila nikakvih maštarija u svjetlu svijeća o tome što je značila njihova zajednička noć. Bio joj je drag, Alvar je to znao. Premda se putovanje pokazalo mirnim, bila je zahvalna za njegovo društvo, smatrala ga pouzdanim i vrijednim povjerenja, njegovu energiju zabavnom. Postepeno je shvatio, budući da je i sam bio bistar promatrač, da i ona kreće u nešto novo i strano a da nije sigurna u svoj put.

Također je znao i da ga nimalo ne voli, da osim tog tjelesnog čina, jedne noći suglasja između dva mlada tijela daleko od svojih domova, njihova zajednica nije imala nikakva smisla. Ali daleko od toga da ga je izliječila od ljubavi, ta noć u njenoj sobi stavila je na njegove osjećaje pečat, kao u vrući vosak.

U starim pričama koje su nekad kuharice pripovijedale kraj vatre nakon večere na farmi, hrabri božji Konjanici zaljublivali su se u gospe u nevolji na prvi pogled, i za cijeli život. To se nije trebalo tako događati u posrnulom, podijeljenom svijetu u kojem su stvarno živjeli. Upravo tako se dogodilo, za Alvara de Pellina. Nije od toga pravio neko veliko pitanje. Volio je Jehanu bet Išak, kindathsku liječnicu. To je bila životna činjenica, isto kao i mjesto gdje se božje sunce jutrom neizbježno pojavljivalo, ili odgovarajući način da se obrani od udarca mačem u lijevoj ruci usmjerenog na koljena. Hodajući kroz gužvu ragoških ulica, Alvar se osjećao znatno starijim nego što je bio kad je s Rodrigom Belmontom krenuo na jug da prikupi ljetni parias.

Sad je već bila jesen. Povjetarci sa sjevera, preko jezera Serrana,

bili su ujutro prohladni i ponekad noću oštro hladni. Svi vojnici nosili su ogrtače, i dva sloja odjeće pod njima kad bi bili raspoređeni na noćnu dužnost. Ne tako davno, u zoru nakon noći provedene na sjeverozapadnom zidu, Alvar je vidio jarbole i oblice ribarskih brodova u luci uokvirene blijedim mrazom pod punim plavim mjesecom.

U prvom svjetlu sunca idućega jutra listovi hrastova u istočnim šumama zablistali su crveno i zlatno, zasljepljujuće sjajni. Na zapadu, serranske planine koje su čuvale Ragosu od kartaških vojski i zaklanjale je od Silvenesa u danima Kalifata, na višim su padinama bile ukrašene snijegom. Taj će snijeg potrajati sve do proljeća. Prijevoj kojim su on i Jehana i Velaz bili došli bio je jedini koji je bio prohodan cijele godine. Prijatelji su mu ispričali sve te stvari u jaditskim tavernama u gradu ili na štandovima s hranom na tržnici.

Sad je ovdje imao prijatelja. To nije bio očekivao, ali kratko vrijeme nakon njihova dolaska postalo je jasno kako on ni izbliza nije jedini jaditski vojnik u Ragosi. Plaćenici su išli tamo gdje je bilo novca i posla, a Ragosa je nudila oboje. Kako dugo, nitko nije znao, ali tog ljeta i jeseni grad na jezeru Serrana bio je dom raznorodnom pregrštu boraca iz Jalone i Valleda, i još iz većih daljina: Ferrieresa, Batiare, Karča, Waleske. Plavokosi, bradama obrasli karčki divovi s dalekog sjevera družili su se - i često se svađali - s vitkim, glatko obrijanim ljudima oboružanim bodežima iz opasnih gradova Batiare. Na tržnici se svakog jutra čulo po pet-šest jezika. Alvarov ašarski bio je sad već pristojno tečan, i znao je psovati na dva karčka dijalekta.

Odšetavši malo dalje s njim onog dana kad su se rastali, ser Rodrigo je rekao Alvaru da se ne mora žuriti kući. Dao mu je

dopuštenje da se zadrži u Ragosi, s naređenjem da šalje pismena izvješća sa svakim trgovcem koji se uputi prema Valledu.

Satnik iz vojske kralja Badira pozvao je Alvara k sebi trećeg dana nakon što su stigli. Bila je to dobro vođena, visoko disciplinirana vojska, bez obzira na svoju raznolikost. Alvara su primijetili čim su prošli kroz gradske vratnice. Konj i oklop koje je bio zaradio u Orvilli bili su predobri a da ga ne bi zamijetili. Podrobno su ga ispitali, zaposlili uz plaću i smjestili u jednu četu. Također su mu, nakon nekoliko dana, dopustili da ode iz vojarne i živi s Jehanom i Valezom u Kindathskoj četvrti, što ga je iznenadilo. To se u Esterenu ne bi moglo dogoditi.

Bilo je to zbog Jehanina položaja. Ona se odmah smjestila na dvoru, najnoviji liječnik kralja i njegova ozloglašenog kindathskog kancelara, Mazura ben Avrena. Njeno službeno mjesto u dvorskoj sviti - u Ragosi, kao i bilo gdje drugdje na svijetu - nosilo je sa sobom i određene povlastice.

No ništa od svega toga nije spriječilo Alvara da se uplete u tri tučnjave koje nije sam odabrao u prvih četrnaest dana nakon što je napustio vojarnu i smjestio se u njihovoj kući. Tako je bilo posvuda: vojnici su imali svoje običaje, bez obzira na ono što odrede kraljevski dvorovi, i mladi borci koji su imali posebne privilegije morali su biti spremni da obrane svoje pravo na njih.

Alvar se borio. Ne na smrt, jer to je bilo zabranjeno u gradu koji je trebao svoje plaćenike, ali ranio je dvojicu ljudi, i zaradio ranu na vanjskom dijelu svoje borilačke ruke zbog koje se Jehana nakratko bila zabrinula. Pogled na njenu zabrinutost vrijedio je i rane i ožiljka

koji mu je ostao nakon što je rana zacijeljela. Alvar je očekivao rane i ožiljke; on je bio vojnik, takve su stvari dolazile s njegovim odabranim životnim putem. On je također bio ovdje u Ragosi kao priznati predstavnik čete Rodriga Belmonta, i kad se borio, bilo je to sa sviješću da brani čast Satnikovih ljudi i njihovu slavu u svim četama svijeta. Bila je to uloga koju je sam nosio na svojim plećima, s tjeskobnim osjećajem odgovornosti.

Sve dok, na kraju tog ljeta, ser Rodrigo nije sam došao preko prijevoja u Ragosu na svome crnom konju, sa stotinu i pedeset vojnika i jednim trgovcem svilom, i barjacima Belmonta i Valleda koji su lepršali na vjetru dok su oni na konjima prilazili gradskim zidinama uz obalu jezera.

Tada su se stvari promijenile. Stvari su se posvuda počele mijenjati.

„Očnjaka mu svetoga boga,“ zahripao je Lain Nunez užasnuto kad im se Alvar javio toga prvog dana, „pogledaj ti ovo! Mali je otišao i promijenio vjeru! Što da kažem njegovu jadnom ocu?“

Satnik je, s očiglednim veseljem proučavajući Alvarovu odjeću, rekao samo: „Dobio sam tri izvješća. Izgleda da si nam dobro služio. Reci mi točno kako si ranjen i što bi idući put učinio drugačije.“

I, smješkajući se koliko je mogao, dok se u njemu podizalo neko toplo žarenje kao od nerazrijeđenog vina, Alvar mu je rekao. Sad, nešto kasnije, dok je trčao kroz tržnicu pod plavim nebom oštrog jesenjeg jutra da pronade Jehanu i kaže joj važne vijesti dana, znao je da ga prepoznaju, zavide mu, čak ga se pomalo i plaše.

Više ga nitko nije izazivao na dvoboj. Proslavljeni ser Rodrigo od Valleda, u izgnanstvu, prihvatio je ogroman ugovor s kraljem Badirom, s punom godinom plaćenom unaprijed, što je bilo skoro nečuveno.

Rodrigovi ljudi bili su sad vojnici Ragose, najelitniji udarni dio vojnih snaga koje su trebale održavati red u gradu i na selu, zadržavati odnedavno častohlepnu Jalonu, i Kartadu, i najgore upade odmetničkog poglavice ibn Hassana iz njegove južne tvrđave Arbastro. Život je u Ragosi bio složen, a opasnosti mnogostruke.

Život je mladome Alvaru de Pellinu toga jutra djelovao kao savršeno predivna stvar, a sjajna, oplemenjena Ragosa kralja Badira bila je - tko bi se usudio to zanijekati? - najciviliziranije mjesto na svijetu.

Alvar je bio u palači s Jehanom, a nekoliko puta i s Rodrigom. Jedan potok protjecao je ravno kroz nju, navodnjavajući neke od unutarnjih vrtova i dvorišta i prolazeći, sredstvima koja Alvar nije mogao shvatiti, kroz najveću dvoranu za bankete.

Na svojim najveličanstvenijim gozbama, kralj Badir - puten, razmažen, neosporno promućuran - volio je da se obrok dostavi na pladnjevima niz taj potok, da bi ga iz vode izvadili polugoli robovi i tako ga nudili kraljevim gostima dok se odmaraju na svojim ležaljka, na drevni način. Alvar je ovo spomenuo u jednom pismu svojim roditeljima; znao je da mu neće povjerovati.

Obično je ovih dana nastojao izbjegavati trčanje kroz ulice - to je bilo premladenački, prenedostojanstveno - ali jutrošnje novosti bile su prevelike i on je htio biti taj koji će ih priopćiti Jehani.

Poskliznuo se oko štanda s kožnom galanterijom i uhvatio se za motku koja je držala tendu da lakše zaokrene. Motka se zaljuljala, platno se opasno nagnulo. Obrtnik, koga je poznao, rutinski ga je prokleo dok mu je Alvar preko ramena dovikivao ispriku.

Jehana i Velaz bit će na svome štandu na tržnici. Ona se držala svoje i prakse svoga oca iz Fezane. Premda su je dostojno plaćali u palači, uvijek je bila u svome kiosku na tržni dan, i u svojoj ordinaciji dva popodneva tjedno. Liječnik mora biti poznat i izvan odaja palače, rekla je Alvaru. Njen otac ju je to naučio. Doktor može na dvoru izaći iz mode jednako lako kao i ući u nju. Nikad nije bilo mudro odsjeći se od drugih izvora pacijenata.

Velaz je bio taj koji je ispričao Alvaru što se dogodilo s Jehaninim ocem.

U razdoblju prije Rodrigova dolaska, dvojica ljudi navikla su se zajedno večerati onih večeri kad bi Jehana bila na dvoru a Alvar slobodan od dužnosti straže ili ophodnje. One noći kad je čuo priču o lšaku ben Yonannonu, i najmlađem sinu kralja Almalika, Alvar je sanjao, po prvi ali ne i zadnji put, o tome da ubija kralja Kartade i vraća se natrag preko planinskoga sedla k Jehani u Ragosu s viješću da joj je otac osvećen za svoj mračni, nečujni bol.

Vijest ovog jutra stavila je kraj na taj san.

Nije bila u kiosku. Velaz je bio sam u stražnjoj prostoriji, rano zatvarajući, spremajući lijekove i instrumente. Morala je tek nešto prije otići; još je bilo pacijenata koji su se vrpeljili pred štandom. Zujanje uzbuđenosti i strepnje oživljavalo je prošaptane razgovore.

„Velaz! Gdje je? Imam vijesti!“ rekao je Alvar teško dišući. Jurio je

cijelim putem od zapadnih vrata.

Velaz ga je pogledao preko ramena, s teško razumljivim izrazom lica. „Alvar. Čuli smo, iz palače. Almalik je mrtav. Zabira od Kartade je ovdje. Jehana je otišla na dvor.“

„Zašto?“ upitao je Alvar oštro.

„Mazur ju je pozvao. Sad voli da je ona uz njega, kad se stvari događaju.“

Zapravo, Alvar je to znao. Nije ga uopće veselilo.

Jehana je doživljavala zdrav užitak u onim iznimno rijetkim trenucima kad bi se prepustila činu vođenja ljubavi.

Također je posjedovala podjednako zdrav osjećaj samopoštovanja. Općepriznate činjenice da je Mazur ben Avren, kancelar Ragoše, najglasovitiji član kindatske zajednice u Al-Rassanu, također i najmudriji, najprofinjiji i najvelikodušniji, nisu nijekale isto tako temeljnu činjenicu da je bio i seksualno najpohlepniji čovjek koga je Jehana ikad sreća, ili čak za kojeg je čula, osim kraljeva s njihovim haremima.

On je bio i kralj, u određenom smislu, i gotovo da je imao harem. Ben Avren bio je poznat kao princ Kindatha po cijelom Al-Rassanu, i premda se on javno odricao toga imena - mudar potez, s obzirom na zloćudnu pozornost vadžija - bilo je istine i u toj tituli. Kralj ili ne, Jehana nije željela ući u krevet čovjeka koji je to očekivao kao neko svoje pravo.

Naglasila je tu činjenicu što je otvorenije mogla, one prve večeri

kad ju je pozvao na objed u njegovim privatnim odajama u palači. U sobi su bila dvojica glazbenika. Postalo je očito kako se očekuje da će se oni zadržati i nakon obroka i nastaviti sa sviranjem dok se kancelar i njegova trenutačna družica zabavljaju.

Jehana je bila drugačije raspoložena.

Mazur ben Avren, djelujući više zabavljen nego bilo što drugo, zadovoljio se time da nakon njihova obroka s njom podijeli slatko vino i kolačiće, nudeći joj pričice o njenu ocu koga je bio dobro poznavao, i skupljajući - vrlo temeljito - njena vlastita mišljenja o vjerojatnom razvoju događaja u Fezani sada, u kindatskoj zajednici i gradu općenito. On je bio kancelar Ragose prije bilo čega drugoga, i to joj je jasno dao do znanja.

Jednako je očito bilo, međutim, kako očekuje da će njen otpor biti samo privremen, te da ga smatra prvenstveno prenemaganjem, ne nečim drugim. Te je godine napunio pedeset i sedam godina, bio je vitak i u dobroj snazi, glave pune sijede kose pod mekom plavom kindathskom kapidom, uredno potkresane, namirisane brade, moduliranog, zamišljenog glasa, i uma koji je mogao skakati bez imalo oklijevanja s poezije na vojnu strategiju. Također je, u svojim tamnosmeđim očima teških kapaka, imao prepoznatljiv izraz čovjeka naviknutog da pruža i prima zadovoljstvo od žena.

Bilo je dana i noći, u razdoblju koje je slijedilo, kad se Jehana pitala nije li njen otpor prema njemu zaista bio samo prepreka ponosa. Najveći dio vremena nije tako mislila. Ben Avren je, koliko god s njom bio poticajan i otmjen, poklanjao potpuno isti oduševljeni pogled prevelikom broju žena. Svim ženama, zapravo. Sigurno je bilo

da ne čeka na njenu milost u kreposnoj frustraciji. Na određeni način, morala se diviti njegovoj svežderskoj gladi. Nije bilo puno ljudi njegovih godina koji su mogli poticati - a kamoli provoditi - takav apetit.

Njegova zabavljenost njenim odbijanjem nije izbljedjela; isto je vrijedilo za njegovu duhovitu, otmjenu pažnju, i za poziv koji je uvijek ležao tik ispod ljubaznosti. Nikad se nije pojavila ni natruha ljutnje, ni sile. Radilo se, ipak, o jednom od najkulturnijih ljudi u Al-Rassanu. Pitao ju je za mišljenje, laskavo. Bila je oprezna u onome što je govorila, i nije se previše žurila odgovarati.

Počela je, kako je vrijeme prolazilo, primjećivati promjene u samoj sebi, u načinu na koji je razmišljala o stvarima. Uхватила se kako predviđa kakva bi joj pitanja Mazur mogao postaviti, razmišlja unaprijed kakve bi mu odgovore dala. Uvijek je djelovao kao da je sluša, što je u Jehaninu iskustvu bila rijetka pojava.

Postalo je prihvaćeno da kancelara redovno prati novi dvorski liječnik, u dvorani za primanja i drugdje. Svi na dvoru, čak i kralj Badir, kao da su bili svjesni kako joj se ben Avren uporno udvara. To je za njih, očito, bio izvor zabave. Ona je bila žena njegove vjere, što je cijeli, izrazito javni ples učinilo još zabavnijim, dok se ljeto pretvaralo u jesen i način odijevanja u palači promijenio se s promjenom lišća u vrtovima i šumama iza zidova.

Jehani se baš nije osobito sviđalo biti izvorom zabave za bilo koga, ali nije mogla zanijekati kako je ugodno biti prisutan na dvoru tako profinjenom kao što je ovaj. Niti se mogla žaliti na to da joj ne pružaju potpuno profesionalno poštovanje. Na početku se za to pobrinulo ime

njena oca, a nakon toga joj je njena vlastita mirna sposobnost u mnoštvu stvari učvrstila položaj.

A onda je stigao Rodrigo Belmonte, s čitavom svojom četom, izgnan iz Valleda zbog događaja o kojima je sve znala. Dan jarka i palež Orville nisu promijenili samo njen život, činilo se.

Stvari su se opet počele mijenjati. Alvar je otišao živjeti u vojarnu s ostatkom Rodrigove čete, ostavivši je samu s Velazom. Njegov odlazak bio je Jehani izvor i olakšanja i žaljenja. Ovaj drugi osjećaj ju je pomalo iznenadio. Njegovi su osjećaji za nju bili previše očiti, i previše očito više od onog što se bila nadala: prolazna strast mladića za svoju prvu ljubav.

Ipak, u Alvaru de Pellinu bilo je više od toga, i Jehana je morala priznati da joj je, dok ju je kancelar uporno opsjedao, dok ju je ponos držao izvan njegova kreveta, palo na pamet da se opet skloni kod svoga jaditskog vojnika. Ali on nije bio njen vojnik, i zasluživao je nešto bolje od nje. Alvar je možda bio mlad, ali Jehana je vidjela jasne znake onoga što je Rodriga Belmonta navelo da ga povede sa sobom na jug, a zatim ga pusti samog da je otprati u Ragosu. Ali da je željela domaćinski život, to je dosad mogla imati i u Fezani s različitim kindatskim mladićima, ne s nekim jaditom sa sjevera. Možda će jednog dana doći dan kad će zažaliti zbog odluka koje je donijela i koje nije donijela, zbog putova koji su je doveli da sad bude daleko iza najboljih godina za udaju, i još uvijek sama, ali taj dan još nije došao.

Njihova mala kuća i ordinacija djelovale su tihe i prazne nakon što je Alvar otišao. Bila se navikla razgovarati s njim o dnevnim

dogadajima. Kako obiteljski, bila je suho pomislila ne jednom. Ali istina je bila da su mnogo puta misli koje je kasnije prenijela kancelaru bile Alvarove, iznad neke kasnonoćne čaše vina.

Čak i Velazu kao da je nedostajao mladi Jadit; nije očekivala da će se tu razviti prijateljstvo. Pjevajući slavodobitne psalme sunčanog boga, Jaditi Esperane ubijali su Kindathe već stoljećima ili ih, u malo manje krvožednim generacijama, silili da promijene vjeru ili postanu robovi. Laka prijateljstva, možda čak i više nego ljubav, teško su se rađala iz takve povijesti.

Ipak, bilo je teško tu dugotrajnu, kamenu ogorčenost prilijepiti Alvaru de Pellinu. Ili Rodrigu Belmontu, što se toga tiče. Satnik je još uvijek želio Jehanu kao liječnika svojih ljudi; toliko joj je obznanio čim je stigao. Rekao je kako je to jedan od razloga zastoje ovdje. To nije vjerovala, ali svejedno, tako je rekao, a ona je znala kako dobar doktor može biti važan za borbenu četvu, i kako ih je bilo teško pronaći.

Sjećala se noćnog jahanja s njim preko kraja sjeverno od Fezane i rijeke, s Orvillom koja je izgarala iza njih, a tijela mrtvaca ležala na travi. Sjećala se riječi izgovorenih kasnije oko logorske vatre. I on ih se sjećao; vidjela je to u njegovim sivim očima. Rodrigo još uvijek nije bio nalik ničemu što je bila očekivala od njega.

Bila ga je izazivala na onom osamljenom putu pod dva mjeseca, spustivši ruke niz njegova bedra. Tada je bila uzrujana, namjerno izazivačka. Nije vjerovala da bi se opet usudila učiniti tako nešto. Nije mogla povjerovati da je to uopće ikad učinila. Alvar joj je rekao da je Satnik oženjen najljepšom ženom u Valledu.

Rodrigo je one noći kraj Fezane bio govorio o svojoj ženi kao o nekom čudovištu koje širi strah i trepet. Imao je čudan smisao za humor. Alvar ga je obožavao. To je vrijedilo i za cijelu njegovu četvu. Bilo je očito, i govorilo je mnogo.

Rijetko su razgovarali otkako je stigao, i to uvijek javno. Upravo među mnoštvom ljudi, uključujući tu i ben Avrena, kancelara, na primanju u dvorištu palače, Rodrigo je ponovio svoju namjeru da je unovači. Mazur ih je promatrao. Kancelar je izvio svoje izražajne obrve ali nije ništa spomenuo kasnije, kad su ostali nasamo. Nije ni Jehana.

Rodrigo je obično bio izvan zidova po cijele dane rane, blage jeseni, vodeći svoju četvu - ili neke njene dijelove - na seriju manjih, već odavno potrebnih pothvata namijenjenih razračunavanju s odmetničkim bandama na sjeveroistoku, a zatim i pokazujući snagu u malom, važnom gradu Fibazu, kraj prolaza koji je vodio u Ferrieres. Ragosa je kontrolirala Fibaz i dobivala odande porez, ali kralj Bermudo od Jalofie bacao je sve očitije pipke prema tom gradu.

Već je postavio svoj prvi zahtjev za danak, služeći se zlatnim pariasom koji je njegov nećak u Valledu izvlačio iz Fezane kao primjerom. Jaditi su postajali sve smioniji. Prisjećajući se razgovora pod mjesečinom kraj logorske vatre, Jehana je jednom upitala Mazura što misli koliko dugo će preživjeti al-rassanski gradski kraljevi. Nije odgovorio na to pitanje.

Rodrigo je očito dao do znanja kako želi da Jehana pođe kao liječnik s njegovom četvom u te rane pothvate. Znala je da ih on gleda kao ispit za njih oboje. To nije bila u potpunosti njena odluka, na

određeni način. Mogla je prihvatiti ili odbiti, ali nije učinila ni jedno ni drugo, čekajući da vidi što će se dogoditi. Kralj Badir obećao je svom najnovijem plaćeničkom vodi da će porazmisliti o tome, a zatim smjesta povećao Jehanine dužnosti na dvoru. Mazur je bio iza toga, znala je to. Nije bila sigurna da li da se ljuti ili zabavlja. Po uvjetima svoga ugovora, bila je slobodna da ode ako želi, ali odlučili su da joj to učine teškim. Rodrigo je, odlazeći iz grada i vraćajući se kroz cijelu jesen, čekao svoje vrijeme.

Husari ibn Musa odjahao je s njim na nekoliko od tih pothvata. Jehanin bivši pacijent bio je skoro neprepoznatljiv. Više nije bio punašni, meki trgovac kakav je bio, kroz ljeto je izgubio dosta težine. Izgledao je mlađe, čvršće. Bubrežni kamenci nisu ga više mučili, rekao joj je. Mogao je jahati cijeli dan, i učio je baratati mačem i lukom. Sad je nosio jaditski kožni šešir široka oboda, čak i u gradu. Jehana je u šali primijetila kako su on i Alvar izgleda zamijenili kulture. Kad su se njih dvojica prvi put vidjeli, nasmijali su se, a onda se zamislili.

Kožni jaditski šešir bio je za Husarija neka vrsta amblema, zaključila je Jehana. I on se, također, bio zakleo na osvetu, i sjećanje na to poslužilo joj je da ublaži iznenađenje promjenama u njemu. Još se uvijek aktivno bavio poslovima, rekao joj je jedne noći kad je došao na večeru u Kindathsku četvrt, kao što je nekad dolazio u kuću njena oca. Njegovi predradnici bili su zaposleni po cijelom Al-Rassanu, pa čak i ovdje u Ragosi, dodao je, dok im je sluga Velaz točio vino. Naprosto, sad je imao drugih prioriteta, rekao je Husari. Sve od Dana jarka. Upitala ga je, oprezno, kakvim se poslovima bavi u Kartadi, ali odgovor na to pitanje je izbjegao. Kako je to zanimljivo, mislila je

Jehana, ležeći u krevetu te noći: svi ti ljudi koji su joj vjerovali imali su neka pitanja na koja nipošto nisu odgovarali. Osim Alvara, pretpostavljala je. Bila je prilično sigurna da bi on odgovorio na sve što bi ga pitala. Bilo je nečeg pozitivnog u izravnosti usred svijeta zaobilaznih intriga. No, imala je Velaza za izravnost. Uvijek je imala Velaza. Veći blagoslov nego što je zasluživala. Sjetila se da je njen otac bio taj koji ju je natjerao da povede Velaza sa sobom kad je odlazila.

Usred svega ovoga, kraljeva preostala tri dvorska liječnika su je zdušno mrzili. To se samo moglo očekivati. Žena, i Kindath, i kancelarova miljenica? Otvoreno je traži najslavniji jaditski satnik za svoju četu? Imala je sreću što je nisu otrovali, napisala je u pismu ser Rezzoniju u Sorenici. Zamolila ga je da nastavi pisati njenu ocu. Rekla je kako ima razloga vjerovati da će sad dobiti i odgovor. Ona sama pisala je kući dvaput tjedno. I dobivala odgovore. Brižljivim rukopisom njene majke, ukošenim kindathskim pismom, ali sad po diktatu njenog oca, jednim dijelom. Male, dobre stvari, činilo se, još su se uvijek događale na ovom svijetu.

Njima, naravno, nije spomenula šalu o trovanju. Roditelji su roditelji, i bili bi se zabrinuli za nju.

Onog jesenjeg jutra kad joj je Mazurov glasnik donio vijesti iz Kartade i zamolio je da ga slijedi do dvora, šala se više nije činila posebno duhovitom.

Netko jest bio otrovan, izgleda.

U palači Ragose, kad je Jehana stigla i uputila se u Dvorište potoka gdje je kralj očekivao svog novodošlog posjetitelja, ničije misli

ili prošaptane riječi nisu se bavile ničim drugim.

Almalik od Kartade, samozvani Lav Al-Rassana, bio je mrtav, a gospa Zabira - više njegova udova no bilo što drugo - stigla je jutros, nenajavljena, da zamoli milost od kralja Badira. Dopratio ju je, u bijegu preko planina, samo njen majordom, šapnuo je netko. Jehana, koja je prošla isti put sa samo dva suputnika, nije bila zadivljena time. Ali nije bila ni blizu toga da otkrije kako se zapravo osjeća u odnosu na krupnije vijesti. Za to će joj trebati dugo vremena. Zasad je mogla shvatiti samo temeljnu činjenicu da je čovjek kojeg se bila zaklela ubiti nekako umro od ruke Ammara ibn Khairana - priča još uvijek nije bila sasvim jasna - a žena koja je dala život djetetu i sama preživjela samo zahvaljujući Jehaninu ocu uskoro će proći kroz svodove na drugom kraju ovog vrta.

Iza te dvije jasne činjenice u njoj je vladala zbunjenost, pomiješana s nečim bliskim bolu. Bila je napustila Fezanu sa zakletom svrhom, i produžila provodeći prošle mjesec u ovom gradu, uživajući u svom radu na dvoru, uživajući - ako će biti iskrena - u laskavim pažnjama jednog neobično civiliziranog čovjeka, uživajući u odlučnim koškanjima za njene profesionalne usluge. Uživajući u svom životu. I ne poduzimajući uopće ništa u vezi s Almalikom od Kartade i obećanjem koje je sama sebi bila zadala na Dan jarka.

Sad je prekasno. Od sada pa nadalje, uvijek će biti prekasno.

Stajala je, po svom običaju, na rubu jedne od obala potoka, nedaleko od Mazurova položaja kraj kraljevog desnog ramena, na otoku.

Lišće koje je raznosio vjetar padalo je u vodu i plutalo dalje. Koliko

god puta bila u ovom vrtu, po danu ili noću u svjetlu baklji, Jehana je još uvijek bila svjesna njegove ljepote. Ujesen, samo je kasno cvijeće još cvjetalo, ali lišće koje je padalo u suncu i ono koje se još držalo drveća bilo je sjajno i šareno. Bila je svjesna dojma koji bi ovaj vrt mogao ostaviti na nekoga tko ga prvi put vidi.

Dvorište potoka bilo je zamišljeno i izvedeno prije mnogo godina. Isti potok koji je prolazio kroz dvoranu za bankete dalje je usmjeren tako da prođe kroz ovaj vrt i razdvoji se na dva odvojka, stvarajući maleni otočić usred drveća i cvijeća i mramornih staza pod isklesanim arkadama. Na otoku, do kojeg se dolazilo preko dva zasvođena mosta, kralj Ragose sad je sjedio na klupi od slonovače, praćen svojim najsjajnijim dvoranima. Pokraj blago zavnutog puteljka koji je vodio do jednog od mostova, članovi Badirova dvora očekivali su, u jesenskom suncu, ženu koja je došla u Ragogu.

Ptice su lepršale na granama iznad njihovih glava. Četvorica glazbenika svirala su na suprotnoj obali odvojka koji je tekao iza otoka. Bilo je prohladno, ali ugodno na suncu.

Jehana je ugledala Rodriga Belmonta na drugoj strani vrta, među vojnicima. Bio se vratio iz Fibaza prije dva dana. Oči su mu srele njene, i osjetila se izloženom pred njegovim zamišljenim pogledom. Nije imao prava, nakon tako kratkog poznanstva, promatrati je tako procjenjivački. Naglo se sjetila kako mu je bila rekla, kraj one logorske vatre na fezanskoj ravnici, da se sama namjerava razračunati s Almalikom od Kartade. To ju je podsjetilo na Husarija, koji je također bio prisutan te noći, i koji je bio dono istu odluku.... koji će sad prolaziti kroz sličan kovitlac misli i osjećaja kao i ona.

Ako netko to ne učini prije nas oboje, bio joj je rekao te noći. Netko je to učinio.

Husarija sad nije bilo ovdje. Nije imao nikakvog statusa na dvoru. Nadala se da će kasnije imati priliku razgovarati s njim.

Pomislila je na svog oca u Fezani, i na ono što mu je učinio sad ubijeni kralj.

Između stupova boje koralja na suprotnom kraju vrta pojavio se glasnik, u zelenom i bijelom. Glazbenici su stali. Nastala je kratka tišina, a onda je zapjevala jedna ptica, samo kratak poj. Brončana vrata su se otvorila i najavljena je Zabira od Kartade.

Ušla je pod lukove arkade i zastala između stupova sve dok se glasnik nije odmakao. Bila je stigla bez ikakvog posebnog ceremonijala, sa samo jednim čovjekom, svojim majordomom, dva koraka iza nje, kao pratnjom. Jehana je vidjela, dok se žena približavala niz puteljak, da u pričama o njenoj ljepoti nije bilo ničeg pretjeranog.

Zabira od Kartade bila je, u određenom smislu, već samom svojom pojavom poseban ceremonijal. Bila je predivna kao podanica u halji obojenoj grimizno i obrubljenom crnim, preko zlaćane podhalje. Imala je nakita na zglavcima i grlu i prstima, i bilo je rubina ušivenih u meku, kao noć crnu kapicu koju je nosila. Bliještali su na suncu. Sa samo jednim čovjekom da je čuva, činilo se da je preko planina prenijela nevjerojatno bogatstvo. Znači da je bila neoprezna, ili očajna. Bila je, osim toga, i zasljepljujuće lijepa. Mode će se, pomislila je Jehana, u Ragosi promijeniti ako ova žena ostane dulje vrijeme.

Zabira se kretala naprijed s lakom, izvježbanom otmjenošću, ne

odajući nikakve zadivljenosti ovim mjestom, a zatim se spustila na tlo u punom poklonstvu Badiru. Ovo, očito, nije bila žena koju bi išta moglo zadiviti, a kamo li jedan vrt ili dvorište, pa čak ni uz ovakvu raskoš. Ona ne bi ni trepnula čak ni na potok koji prolazi kroz odaju za bankete, zaključila je Jehana, tren prije nego što joj je nešto povuklo misli u sasvim drugom smjeru.

Većina dvora zurila je u Zabiru s otvorenim udivljenjem. Kralj Badir je, međutim, prestao s tim u času kad se Zabira spustila na tlo pred lukom mosta koji je vodio na njegov otok. Isto je, čak i prije kralja, bio učinio njegov kancelar.

Neki visoki oblak nakratko je kliznuo preko sunca, mijenjajući svjetlo, nadahnjujući zrak prolaznom hladnoćom, podsjećajući ih da je jesen. U tom trenutku, najnovija liječnica u Ragosi, slijedeći kraljev stisnuti pogled koji se pružao iza žene na tlu, osjetila je poteškoće u svom disanju.

Niti je, kako se zbilom, Zabira od Kartade uspjela zadržati pozornost najnovijeg i najpoznatijeg od plaćeničkih satnika na Badirovu dvoru.

Rodrigo Belmonte divio se ženinoj ljepoti i samouvjerenosti i znacima hrabrosti; već je skoro šesnaest godina bio oženjen ženom koja je imala sve te osobine. Ali i on je sad gledao iza Zabire, zureći umjesto žene u obris koji se približavao mostu i otoku, dva dolična koraka iza nje, čuvajući očitu laž još za jedan tren.

Sunce se opet pojavilo, okupavši ih sve svjetlom. Zabira od Kartade ostala je na tlu, otjelovljenje ljepote i otmjenosti usred opalog lišća. Više skoro da i nije bila važna. Njen pratilac, njen jedini pratilac,

čovjek koji je bio najavljen kao njen majordom, bio je Ammar ibn Khairan.

Za šačicu iznimno promućurnih ljudi u tom vrtu, sad su se razjasnili još neki elementi smrti kralja Almalika. I za njih, premda je žena možda bila najslavnija ljepotica Al-Rassana, mudra i nadarena sama po sebi i majka dvoje osobito važne djece, čovjek je bio ono što je bio, i učinio je - sad već dvaput, činilo se - ono što je učinio.

Nije bio prerušen, biser koji mu je bio zaštitni znak bliještao je u njegovu desnom uhu, i Rodrigo ga je prepoznao po pričama o naušnici. Crna halja majordoma samo je naglašavala njegovu prirodnu stalozhenost. Smiješio se - ne baš smjerno, ne baš kao sluga - dok je pregledavao okupljeni dvor kralja Badira. Rodrigo ga je vidio kako kima jednom pjesniku.

Ibn Khairan poklonio se kralju Ragose. Kad se uspravio, njegov pogled nakratko se susreo s kancelarovim, prešao do Jehane bet Išak - dok se smiješak vraćao - a zatim, kao da je postao svjestan da jedan od jaditskih plaćenika zuri u njega, okrenuo se čovjeku i prepoznao ga.

I tako ser Rodrigo Belmonte, Satnik od Valleda, i gospodar Ammar ibn Khairan od Aljaisa što je u Dvorištu potoka u Ragosi jednog svijetlog jesenjeg jutra i po prvi put vide jedan drugog.

Jehana, uhvaćena u vrtlogu svojih emocija, bila je prisutna i vidjela je taj prvi razmijenjeni pogled. Okrenula se od jednog čovjeka drugome i zadrhtala, ne znajući zašto.

Alvar de Pellino, koji je upravo u tom trenutku ulazio kroz jedna vrata na suprotnom kraju nadsvođenog prolaza - zahvaljujući svojoj

vezi i sa Satnikom i s Jehanom i zbrzanoj laži o poruci za Rodriga - stigao je također na vrijeme da vidi razmjenu pogleda, i premda nije imao ni najblažeg pojma o tome tko bi u crno umotani kartadski majordom s naušnicom mogao biti, znao je prepoznati Rodrigovo potaknuto zanimanje, i to je uočio.

Stisnuvši oči da ih zaštiti od sunčanog sjaja, ogledao se oko sebe i pronašao Jehanu i vidio kako sijeva pogledom s jednog muškarca na drugog. Alvar je učinio to isto, trudeći se da shvati što se to ovdje događa. A onda je i on osjetio kako drhti, premda zapravo nije bilo hladno a sunce je bilo visoko.

Kod kuće, na njihovoj farmi u najzabačenijem dijelu Valleda, kuharice i služavke, od kojih je većina još uvijek bila napola neznabožačka, tako daleko na divljem sjeveru, običavale su govoriti da takav drhtaj znači samo jedno: neki poklisar smrti upravo je prešao u svijet smrtnika iz božjeg vlastitog izgubljenog svijeta Fifiara.

U tišini, koju iz neobjašnjivih razloga nitko nije prekidao, Alvar se provukao kroz gužvu u vrtu i zauzeo svoje mjesto među plaćenicima na bližoj obali rječice ispred otoka.

Rodrigo i u crno odjeveni kartadski majordom još uvijek nisu skrenuli pogleda jedan s drugoga.

Sad su i ostali počeli to primjećivati - bilo je nečeg u miru koji ih je obojicu prekrio. Krajičkom oka Alvar je vidio Mazura ben Avrena kako se okreće da pogleda Rodriga a zatim opet majordoma.

Još uvijek se trudeći da se snađe, Alvar je na ta dva lica potražio bijes, mržnju, poštovanje, ironiju, procjenu. Nijednu od tih stvari nije mogao vidjeti jasno, a ipak bilo je elemenata sviju njih. S oklijevanjem

je odlučio, u trenutku prije nego što je kralj Ragose progovorio, da je ono što vidi neka vrsta prepoznavanja. Ne samo jedan drugog, premda je moralo biti i toga, već nečeg što je bilo teže imenovati. Pomislio je, još uvijek se prisjećajući noćnih priča od kuće, da bi se moglo raditi čak i o nekoj vrsti predskazanja.

Alvar, sad odrastao čovjek, vojnik, usred okupljenih ljudi u vrlo svijetlom jutru, odjednom je osjetio strah, kakav je znao osjetiti kao dijete, noću, nakon što bi se naslušao ženskih priča, ležeći u krevetu, oslušujući sjeverni vjetar dok grebe po prozorima kuće. „Dobrodošli ste u Ragosu, gospo“, promrmljao je kralj Ragose.

Ako je i osjetio bilo što od rastuće napetosti, nije to ničim pokazao. Bilo je iskrenog divljenja u njegovu glasu i ponašanju. Kralj Badir bio je ljubitelj ljepote u svim njenim oblicima i vidovima. Alvar, koji se još borio sa svojim nenadanim mračnim raspoloženjem, zaštićen jednostavnom činjenicom ljubavi, smatrao je kartadsku damu privlačnom ali pretjerano ukrašenom. Ipak, u ponašanju bila je besprijeekorna. Tek nakon što je Badir progovorio otmjeno se podigla s puteljka i stupila na kraljev otok.

„Je li ovo majčinska posjeta?“ nastavio je Badir. „Jeste li došli procijeniti našu kraljevsku brigu za vašu djecu?“

Kralj je znao da se radi o nečem drugom, shvatio je Alvar, naučivši u tri mjeseca mnogo toga. Ovo je naprosto bio gambit, otvaranje.

„I to je u pitanju, Veličanstvo“, rekla je Zabira od Kartade, „premda nemam straha za pozornost koju posvećujete mojim malenima. Ovdje sam, ipak, s više razloga za posjetu od majčinske ljubavi.“ Glas joj je bio tih ali čist, glazbenički, uvježban.

Rekla je: „Došla sam da ispričam priču o ubojstvu. O sinu koji je ubio svog oca, i posljedicama tog čina.“

U vrtu je opet nastala skoro potpuna tišina; samo je jedna ptica još uvijek pjevala nad glavama ljudi, povjetarac se čuo u lišću na drveću, i uporan žubor dvaju potočića oko otoka.

U tome miru, Zabira je rekla: „Po svetome učenju Ašarovu dano nam je kao zakon da je ubojica svoga oca vječito nečist, treba ga izgnati dok je živ, pogubiti ili istjerati iz svih okupljanja ljudi, jer je proklet od boga i od zvijezda. Pitam kralja Ragosa: treba li takav čovjek vladati u Kartadi?“

„A vlada li?“ Kralj Badir bio je puten, poznat po ugađanju samome sebi, ali nitko nikad nije umanjio sposobnosti njegova uma.

„Vlada. Prije četrnaest dana, Lav od Kartade gadno je ubijen, a njegov ubilački sin sad nosi žezlo i putir, i naziva se Almalikom II, Lavom od Kartade, Zaštitnikom Al-Rassana.“ Sad se u vrtu začuo žamor, jer sve su pojedinosti bile novost; Zabira je prešla planine brže od glasnika. Uspravila se i namjerno podigla glas. „Došla sam ovamo, moj gospodaru kralju, kako bih vas zamolila da oslobodite ljude moga predragog grada od ovog ocubojice i kraljomorca. Da pošaljete svoje vojske na zapad, ispunjavajući propise svetoga Ašara, i uništite ovoga zlog čovjeka.“

Još jedan valić zvuka, kao lahor kroz lišće.

„A tko će tada vladati u slavnoj Kartadi?“ Badirov izraz nije odavao ništa.

Po prvi put žena je oklijevala. „Grad je u opasnosti. Doznali smo da

je uzurpatorov brat Hazem daleko na jugu, preko tjesnaca. On je fanatik, i traži pomoć i savezništvo od plemena u pustinji Majriti. On se otvoreno usprotivio svome ocu i službeno je razbaštinjen prije mnogo godina.“

„Ovo posljednje znamo“, rekao je Badir blago. „Toliko svi znaju. Ali tko bi onda trebao vladati Kartadom?“ upitao je ponovno. Dosad je čak i Alvar shvatio kamo smjera.

Žena je bila hrabra, to joj se nije moglo odreći. „Vi ste staratelj, ovdje u Ragosi, jedine dvoje odane djece kralja Almalika“, rekla je, sad bez oklijevanja. „Moja je službena molba da zauzmete grad u ime boga i tamo kao kralja postavite njegova sina, Abadija ibn Almalika. I da mu pružite svu pomoć i podršku koja mu može zatrebati za vrijeme njegove maloljetnosti.“

Znači, bilo je izrečeno. Otvoreno. Poziv da se zauzme Kartada, i plašt pravednosti pod kojim bi se to moglo učiniti.

Jehana je, slušajući s grozničavom pažnjom, pogledala iza žene u grimizu i crnom i vidjela da se Alvar uspio probiti ovamo. Opet se okrenula kralju.

Ali sad je progovorio kancelar, po prvi put, dubokog glasa odmjerenog i ozbiljnog. „Htio bih znati, ako mogu, je li ovo također i želja majordoma kojeg ste doveli sa sobom?“

Hitro se opet okrenuvši Zabiri, Jehana je shvatila da žena ne zna odgovor na to pitanje; da je upravo odigrala vlastitu kartu, i čekala što će uslijediti.

Odigrala je sljedeću, neophodnu kartu. „On nije moj majordom“, rekla je Zabira. „Znat ćete, vjerujem, tko je ovaj čovjek. Bio je toliko

ljubazan da me doprati dovde, ženu bez branitelja ili zaštite doma. Neću se usuditi da govorim u ime Ammara ibn Khairana, gospodaru kancelare, gospodaru kralju. Nitko živ se to ne bi usudio.“

„Onda bi se možda čovjek koji se pojavljuje pred nama u odjeći majordoma usudio da progovori sam u svoje ime?“ Kralju Badiru pobjegla je sad blaga natruha napetosti. To i nije bilo iznenađujuće, smatrala je Jehana. Žena je podigla ulog u igri neobično visoko. Ammar ibn Khairan, kojeg je bila poljubila - zapanjujuće - u radnoj sobi svoga oca, okrenuo je pogled prema kralju Ragose. Na njemu se mogla vidjeti određena mjera poštovanja, ali nikakve prave poniznosti. Po prvi put, Jehana je shvatila koliko težak taj čovjek može biti, samo ako tako želi. On je osim toga, podsjetila se ponovno, ubio jednog kalifa i sad jednog kralja.

Rekao je: „Preljubazni kralju, nalazim se u teškom položaju. Upravo sam čuo riječi otvorene izdaje mog rodnog kraljevstva, Kartade. Moj bi put trebao biti jasan, ali dvostruko sam spriječen.“

„Zašto? I zašto dvostruko?“ upitao je kralj Badir, zvučeći uzrujano. Ibn Khairan je otmjeno slegnuo ramenima. I pričekao. Kao da je pitanje bilo test, ne za njega, već za dvor Ragose okupljen u tome vrtu.

A kancelar Mazur bio je taj koji je rekao: „Morao bi je ubiti, ali ne želi napasti ženu, i ne smije potegnuti oružje u vašoj prisutnosti.“ U njegovu glasu bilo je razdraženosti. „Zapravo, ne biste trebali čak ni imati oružje, ovdje pred kraljem.“

„To je istina“, rekao je ibn Khairan blago. „Vaši stražari bili su... ljubazni. Možda i previše ljubazni.“

„Možda nisu vidjeli razloga da se boje čovjeka vašeg... ugleda“,

promrmljao je kancelar svilenkasto.

To je bio žalac, pomislila je Jehana, prateći nijanse što je brže mogla. Ibn Khairanov ugled obuhvaćao je mnogo stvari, a imao je i novu dimenziju s obzirom na jutrošnje vijesti. Za njega se nije, na prvi pogled, moglo reći da je bezopasan čovjek. Osobito kad se radi o kraljevima.

Ammar se nasmiješio, kao da uživa u podmetanju. „Dugo je vremena prošlo,“ rekao je, naizgled bez ikakve veze, „otkako sam imao čast izmjenjivati riječi s presvijetlim kancelarom Ragose. Što god govorili naši ljubomorni vadžije, on ostaje na čast svome narodu i velikom kralju koga služi. Po mom skromnom mišljenju.“

U kom trenutku je spomenuti kralj naizgled izgubio strpljenje. „Postavljeno vam je pitanje“, rekao je Badir otvoreno, i oni okupljeni u vrtu naglo su postali svjesni da, kakvim se god samopouzdanjem ili profinjenošću ovdje dičilo, dvorom je vladao samo jedan čovjek.

„Niste odgovorili na njega.“

„Ah. Da“, reče Ammar ibn Khairan. „To pitanje.“ Blago je sklopio ruke pred sobom. Pomno ga promatrajući, Alvar de Pellino se uhvatio kako se pita gdje je skriveno oružje. Ako ga je uopće i bilo. Ibn Khairan je rekao: „Gospa Zabira me, priznat ću, iznenadila.

Ne po prvi put, k tome.“ Alvar je vidio kako žena gleda drugamo, u protok vode.

„Bio sam pod dojmom, nevino, kako ona želi pratnju dovde da bi vidjela svoju djecu“, rekao je čovjek odjeven kao njen majordom, „i zato što u Kartadi nema sigurnoga skloništa. Budući da me krasi

žalosno kratkovidna priroda, nisam dalje razmišljao o tim stvarima.“

„To su igrice“, rekao je kralj Ragose. „Možda ćemo kasnije imati vremena za njih a možda i nećemo. Vi ste najmanje kratkovidan čovjek na cijelom poluotoku.“

„Vaše mi riječi čine čast, gospodaru kralju. Koliko god sam nevrijedan, mogu samo ponoviti da nisam očekivao čuti ono što sam upravo čuo. U ovom trenutku moj položaj je osjetljiv. To morate shvatiti. Još sam uvijek zaklet na vjernost kraljevstvu Kartade.“ Njegove plave oči su zasjale. „Ako se izražavam s određenom pažnjom, možda bi mi to kralj tako plemenit i mudar kao što je Badir od Ragose mogao oprostiti.“

Jehani je u tom trenu postalo jasno da bi ibn Khairan lako mogao i poginuti ovdje, danas. Nastala je tišina. Kralj je bijesno zvjerao oko sebe, i meškoljio se na svojoj klupi.

„Shvaćam. Već vas je izгнаo novi kralj Kartade. Nakon što ste za njega izvršili njegovo ubojstvo. Kako je taj mladić neobično pametan.“ To se opet javio Mazur, i to nije bilo pitanje.

Badir je bacio pogled na svoga kancelara, a zatim opet na ibn Khairana. Izraz lica mu se promijenio.

Naravno, pomislila je Jehana. To je moralo biti to. Zašto bi inače prinčev savjetnik i povjerenik bio ovdje sa Zabirom, umjesto da upravlja prijenosom vlasti u Kartadi? Osjetila se kao budala što to prije nije uočila. Ipak, nije bila sama u zabludi. Po čitavom vrtu, Jehana je vidjela muškarce - i šaćicu žena - kako kimaju glavama. „Avaj, kancelar u svojoj mudrosti govori istinu. Izgnan sam, da. Zbog svojih mnogih poroka.“ Ibn Khairanov glas bio je potpuno miran. „Čini se da

postoji nada kako će mi biti oprosteno, nakon što se pročistim od svojih mnogobrojnih neizrecivih grijeha.“ Nasmiješio se, a tren kasnije, posve neočekivano, začuo se smijeh jednog čovjeka, zvuk koji ih je sve trgao usred napetosti.

Kralj i njegov kancelar i Ammar ibn Khairan, svi su se okrenuli da se zagledaju u Rodriga Belmonta, koji se još uvijek smijao.

„Kralj Ragose“, rekao je Rodrigo, izvrsno se zabavljajući, „mora se dobro paziti, ili će svaki izgnanik na poluotoku krenuti putem do vrata njegove palače.“ Ibn Khairan, primijetila je Jehana, nije se više smiješio dok ga je gledao.

Rodrigo je opet zahihotao, i dalje se zabavljajući. „Ako bi mi se oprostilo, možda bijedan vojnik mogao pomoći da se probije put kroz ove poteškoće?“ Pričekao je da kralj kimne prije nego što je nastavio. „Gospodar ibn Khairan kao da je u situaciji neobično sličnoj mojoj. Stoji ovdje, izgnan ali bez ikakve druge odanosti koja bi nadjačala onu koju duguje Kartadi. Bez takve nekakve ponude, ne može ni u kom slučaju odobriti ili čak časno pristati da odgovori na ono što je predložila gospa Zabira. Zaista, trebao bje po pravu ubiti oštricom koja mu je pričvršćena na unutarnju stranu lijeve ruke. Pružite mu“, reče Rodrigo Belmonte, „takvu ponudu.“ Uslijedila je ukočena tišina. Dan se sad činio gotovo pretjerano sjajnim, kao da je sunce bilo u suprotnosti s ozbiljnošću onoga što se odvijalo dolje pod njim.

„Da postanem plaćenik?“ Ibn Khairan još je uvijek gledao u jaditskoga satnika, kao da je zaboravio one na otoku. I opet je Jehana osjetila onu čudnu, neobjašnjivu hladnoću.

„Mi smo nizak rod, priznajem. Ali ima još nižih.“ Rodrigo se još

uvijek zabavljao, ili je bar tako djelovao.

Ibn Khairan nije. Rekao je oprezno: „Ja nisam imao nikakve veze sa Danom jarka.“ Jehani je zastao dah.

„Naravno da niste“, reče Rodrigo Belmonte. „Zato ste i ubili kralja.“ „Zato sam morao ubiti kralja“, reče ibn Khairan, ozbiljan u svojoj crnoj halji. Još jedan mrmor zvuka podigao se i zamro.

Sad je na kancelaru bio red da zvuči razdraženo. Namjerno razbijajući raspoloženje, Mazur je rekao: „Pa zar trebamo ponuditi neki položaj ovdje čovjeku koji ubija svaki put kad mu se povrijedi ponos?“

Jehana je shvatila, s neočekivanim blijeskom spoznaje, da ga je smetalo to što je Rodrigo bio prvi shvatio taj dio zagonetke. Govoreći o povrijeđenom ponosu... pomislila je...

„Ne svaki put,“ rekao je ibn Khairan tiho. „Jednom u životu, i to sa žaljenjem, zbog nečeg vrlo krupnog.“

„Ah!“ reče kancelar podsmješljivo, „sa žaljenjem. Pa naravno, to je onda sasvim druga priča.“

Po prvi put je Jehana vidjela kako ibn Khairanu bježi neželjena reakcija. Vidjela je kako se njegov plavi pogled ohladio prije nego što je spustio oči s ben Avrenovog lica. Duboko udahnuvši, razdvojio je ruke i pustio ih da mu padnu kraj bokova. Vidjela je da ne nosi svoje prstenje. Opet je pogledao gore prema kancelaru, ne govoreći ništa, čekajući. Vrlo nalik, pomislila je Jehana, nekome tko se sprema na neke daljnje udarce koji bi mogli biti upućeni na njega -

Nikakvih udaraca nije palo, ni riječima ni ikako drugačije. Umjesto toga, kralj je bio taj koji je opet progovorio, povrativši mir.

„Ako bismo se složili s našim valledskim prijateljem, što biste nam vi mogli ponuditi?“

Zabira od Kartade, skoro zaboravljena u svemu tome, okrenula se i pogledala čovjeka koji je došao ovamo kao njen majordom. Njene tamne, brižljivo naglašene oči bile su posve nepročitljive. Još jedan tračak oblaka provukao se preko sunca i zatim nestao, otevši svjetlo i vrativši ga.

„Sebe“, reče Ammar ibn Khairan.

U tom savršenom vrtu ničiji pogled nije bio drugdje osim na njemu. Drskost je bila zapanjujuća, ali čovjek je bio poznat, već petnaest godina i više, ne samo kao diplomat i strateg, već i kao vojni zapovjednik i najbolji mačevalac u Al-Rassanu.

„To će biti dovoljno“, rekao je kralj Badir, sad očito zadovoljan. „Nudimo vam službu na svome dvoru i u vojnim jedinicama, na rok od godinu dana. Na svoju čast, u tome vremenu nećete ponuditi ni prihvatiti službu bilo gdje drugdje bez naše dozvole. Prepustit ćemo našim savjetnicima da sastave i rasprave ostale uvjete. Prihvaćate li?“

Dobio je u odgovor smješak, kakvog se Jehana sjećala iz radne sobe svoga oca.

„Prihvaćam“, rekao je ibn Khairan. „Zapravo mi se prilično sviđa ideja da me kupe. A uvjeti će biti jednostavni.“ Smijesak se produbio. „Isti oni koje ste ponudili našem valledskom prijatelju.“ „Ser Rodrigo je došao ovamo sa stotinu i pedeset konjanika!“ rekao je Mazur ben Avren, s pravednom ozlojedenošću čovjeka zaduženog za upravljanje kesom u teškim vremenima.

„Svejedno“, rekao je ibn Khairan, nehajno sliježući ramenima. Rodrigo Belmonte, vidjela je Jehana, još se uvijek smiješio. Drugi satnici nisu. Kroz njih se kretao opipljivi val ljutine.

Jedan čovjek je koraknuo naprijed. Plavokosi div iz Karča. „Neka se bore“, rekao je teško naglašenim ašaritskim. „On kaže da je toliko vrijedan. Pa da onda vidimo. Dobri vojnici ovdje su plaćeni mnogo manje. Neka Belmonte i ovaj čovjek oprobaju mačeve za dokaz.“ Jehana je vidjela kako je zamisao poslala iskru kroz vrt. Novost, nagovještaj opasnosti. Test. Kralj se zamišljeno zagledao u karčeškog vojnika.

„Mislim da ne.“

Jehana bet lšak zauvijek će se sjećati tog trenutka. Kako su tri glasa zazvonila zajedno, kao u izvježbanom suzvučju, iste riječi u istom trenutku.

„Ne možemo si dopustiti da riskiramo takve ljude u besposlenim igrama“, rekao je kancelar ben Avren, prvi od trojice koji je nastavio.

Rodrigo Belmonte i Ammar ibn Khairan. koji su također izgovorili te riječi, ostali su šutjeti, i opet zagledani jedan u drugoga. Rodrigo se više nije smiješio.

Mazur je zastao. Mir se produžio. Čak je i satnik iz Karča pogledavao s jednog na drugog i zakoračio unatrag, mrmljajući ispod glasa.

„Ja mislim“, rekao je ibn Khairan konačno, tako tiho da se Jehana morala nagnuti naprijed kako bi ga čula, „da, ako ovaj čovjek i ja ikad ukrstimo mačeve, to neće biti ni za čiju zabavu, niti da odredimo svoje godišnje zarade. Oprostite mi, ali odbio bih taj prijedlog.“

Kralj Badir djelovao je kao da bi rado nešto rekao, ali onda, bacivši pogled na svoga kancelara, odustane.

„Imam jednu drugu ideju“, promrmljao je Rodrigo. „Premda nimalo ne sumnjam da je gospodar ibn Khairan vrijedan svega što mu kralj Ragose odluči ponuditi, mogu shvatiti zašto bi neki od naših sudruga rado vidjeli kakve je građe. Bit će mi čast da se borim zajedno s njim, za kraljevu zabavu, protiv našeg prijatelja iz Karča i bilo koje četvorice ljudi koje bi on želio sa sobom, na vježbalištu, danas popodne.“

„Ne!“ rekao je Mazur.

„Dogovoreno,“ rekao je kralj Badir od Ragose. Kancelar se zaustavio s naporom. Kralj je nastavio: „Takva će mi predstava goditi. A veselit će i ljude moga grada. Neka plješću hrabrim ljudima koji brane njihovu slobodu. A što se tiče ugovora, prihvaćam vaše uvjete, ibn Khairan. Ista plaća za oba moja izgnana satnika. To me zapravo zabavlja.“

I zaista je djelovao zadovoljno, kao da je naslutio put kroz gustiš nagovještaja koji se bio ispreo usred vrta. „Gospodaru ibn Khairane, krajnje je vrijeme da počnete zarađivati svoju plaću. Zatražit ćemo vašu prisutnost smjesta, da raspravimo određena pitanja koja su se ovdje jutros postavila. Danas popodne ćete se boriti za naše zadovoljstvo. A zatim ćemo tražiti još nešto.“ Nasmiješio se u radosnom iščekivanju. „Stihove koje ćete ponuditi na banketu što ćemo ga prirediti večeras, u čast gospe Zabire i vašu. Složio sam se s vašim uvjetima, iskreno govoreći, zato što dobivam i pjesnika.“ Ibn Khairan je na početku ovoga bio gledao u Rodriga, ali pri kraju je kralj

dobio njegov miran, pristojan pogled. „Počašćen sam da vam služim u bilo kojoj dužnosti, moj gospodaru kralju. Imate li neku posebnu temu koju biste večeras rado čuli?“

„Ja imam, s kraljevim ljubaznim dopuštenjem“, rekao je Mazur ben Avren, gladeći si bradu jednim kažiprstom. Zastao je zbog jačeg dojma. „Tužaljku ubijenome kralju Kartade.“

Jehana prije nije znala da on može biti i okrutan. Naglo se sjetila da je upravo ibn Khairan, u odajama njena oca, bio taj koji ju je upozorio da se čuva Mazura. I s tom je pomišlju shvatila da je on gleda. Osjetila je kako crveni, kao da je uhvaćena u nečemu. I sam zamišljenog izraza, Ammar se okrenuo natrag kancelaru.

„Kako želite“, rekao je jednostavno. „To je hvalevrijedna tema.“

Pjesma koju je te večeri ponudio, nakon što su tanjuri i čaše od banketa odneseni, nakon neobičnog popodnevnog susreta na vježbalištu pod gradskim zidinama, proputovat će uzduž i poprijeko po poluotoku, čak i po lošim zimskim putovima.

Do proljeća je već rasplakala ljude - najčešće protiv njihove volje - u mnogim dvorcima i isto toliko manjih gradova i gradića, bez obzira na činjenicu da je Almalik od Kartade bio najstrašniji čovjek Al-Rassana. Stara je istina da ljudima i ženama ponekad nedostaje ono što mrze isto toliko kao i ono što vole.

One noći kad je tužaljka po prvi put ponuđena, u odaji za bankete u Ragosi, od čovjeka koji je još uvijek više volio sebe nazivati pjesnikom prije bilo čega drugoga, već je bilo odlučeno kako bi rat s Kartadom bio preuranjen, bez obzira na to što bi priležnica mrtvog kralja željela za

svoje sinove. Nije bilo stvarnog nesuglasja. Dolazila je zima; to nije vrijeme za vojsku. Proljeće će im zacijelo otvoriti put do mudrosti, kao što će se cvjetovi otvoriti u vrtovima i na poljima. Čuvanje dvojice Zabirinih dječaka postalo je poprilično važnije nego što je prije bilo; i oko toga su se svi slagali. Prinčevi su bili korisna stvar, osobito oni mladi. Nije moguće imati previše kraljevskih pijuna. I to je bila jedna stara istina.

Na samom kraju tog izuzetno dugog dana i noći - nakon sastanka, nakon oružane vježbe, nakon banketa, nakon stihova i zdravica i posljednjih podignutih čaša vina u sjajnoj odaji kojom je tekao potok - dva čovjeka ostala su budna, razgovarajući u privatnim odajama kralja Ragose, i samo su sluge, paleći svijeće, bili s njima u sobi.

„Uopće se ne osjećam lagodno“, rekao je Mazur ben Avren svome kralju.

Badir, zavaljen u niski naslonjač - predivna stvar, jaditska po stilu ali izrađena od tudeške sekvoje, s nogama od slonovače u obliku lavljih nogu - nasmiješio se svome kancelaru i ispružio noge na tabure.

Ta dvojica već su se dugo poznavala. Badir je na samome početku svoje vladavine prihvatio ogroman rizik imenujući jednog Kindatha kancelarom. Ašarovi tekstovi bili su posve jasni: nikakav Kindath ni Jadit nije mogao imati nikakve vlasti nad zvjezdorođenima. Nisu mogli ni uposliti nikakvog Ašarita. Kazna je, ako se slijedio pustinjski zakon, bila smrt kamenovanjem.

Naravno da nitko od važnosti u Al-Rassanu nije slijedio pustinjski zakon. Ne za vrijeme Kalifata, i ne nakon toga. Čaša vina u kraljevoj ruci bila je najbolji dokaz toga. Čak i tako, kindathski kancelar bio je

vrlo krupna stvar - neka vrsta oklade da će se vadžije buniti kao i obično ali i da neće moći učiniti ništa drugo. Postojala je mogućnost da se stvari dogode i drugačije, što bi moglo Badira koštati njegove novodobivene krune i života, samo da su ljudi ustali u pravednome bijesu. Zauzvrat za takav rizik, Mazur ben Avren, takozvani princ Kindatha, učinio je Ragosu ne samo neovisnom, nego i drugim najjačim kraljevstvom u Al-Rassanu, u nemirnim godinama nakon pada Kalifata. Proveo je grad i njegova kralja kroz opasne brzace svijeta u hitrim promjenama, održao Ragosu financijski stabilnom i ponosnom.

Bio je sam izjahavao s vojskom u onim prvim godinama, u pohode na jug i istok, i slavodobitno zapovijedao vojskom na bojnopolju. Njegovo je prijevozno sredstvo bila mula, a ne zabranjeni konj; Mazur je znao dovoljno da ponudi vadžijama njihove željene simbole smjernosti. Pa ipak, jednostavna je istina bila da je Mazur ben Avren bio prvi Kindath u pet stotina godina koji je zapovijedao jednom vojskom u zapadnom svijetu. Pjesnik, učenjak, diplomat, pravnik. I vojnik. Više od bilo čega drugoga, te rane vojne pobjede osigurale su preživljavanje i njemu i Badiru. Mnogo toga moglo se oprostiti ako je rat išao dobro i vojska se vraćala kući sa zlatom. Mnogo toga se i jest oprostilo, do sada. Badir je vladao, s ben Avrenom kraj sebe, i zajedno su dijelili još jedan san: želju da učine Ragosu prelijepom a ne samo slobodnom. Grad od mramora i slonovače i vrtova izuzetnih detalja. Ako je Kartada na zapadu pod omrznutim i zastrašujućim Almalikom naslijedila veći dio moći kalifa, Ragosa na jezeru Serrana bila je

simbol drugih stvari koje je Silvenes nekad predstavljao, u izgubljenim danima sjaja.

Dosad su već bili provjereni tim, kralj i njegov kancelar, i odlično su se poznavali, bez ikakvih iluzija. Svatko od njih znao je da bi kraj mogao doći svakog časa, iz nekoliko različitih smjerova. Mjeseci su rasli i opadali. Oblaci su mogli zastrti zvijezde, ili ih je sunce moglo spaliti.

Ako su Silvenes i Al-Fontina mogli pasti, ako su taj grad i ta palača mogli biti opljačkani i spaljeni i ostavljeni samo kao pepeo slave na vjetru, bilo koji grad, bilo koje kraljevstvo, moglo je biti srušeno. Tu su lekciju nakon smrti posljednjega kalifa naučili svi koji su imali bilo kakvu moć na poluotoku.

„Znam da ti nije ugodno“, rekao je kralj Badir, dobacujući pogled svome kancelaru. Pokazao je rukom. „Kao prvo, nisi ni dotakao svoju čašu. Ne znaš čak ni što sam nam natočio.“

Mazur se načas osmjehnuo. Podigao je svoje zlatno vino, pogledao ga u svjetlu svijeće i onda otpio mali gutljaj, sklopljenih očiju. „Predivno“, promrmljao je. „Vinogradi Ardeno, i to kasna berba, sigurno? Kad je ovo stiglo?“

„Što misliš?“

Kancelar je opet otpio, s iskrenim užitkom. „Naravno. Jutros. Ne od žene, pretpostavljam.“

„Rekli su da jest.“

„Naravno da su to rekli.“ Nastala je tišina.

„Nevjerojatnu smo pjesmu čuli večeras.“ Kraljev glas, kad je nastavio, bio je vrlo tih.

Ben Avren je kimnuo. „I meni se tako činilo.“

Kralj Badir načas se zagledao u svoga kancelara. „I ti si bio tako dobar, u svoje vrijeme.“

Mazur je stresao glavom. „Hvala, gospodaru, ali znam koje su mi tu granice.“ Još jedna stanka. Mazur je gladio svoju brižljivo potkresanu bradu. „On je neobičan čovjek.“

Kraljev pogled bio je izravan. „Previše neobičan?“

Ben Avren slegne ramenima. „Sam za sebe, možda i ne, ali nisam do kraja siguran da ćemo moći upravljati događajima ove zime s njima dvojicom ovdje.“

Badir je kimnuo, otpio svoga vina. „Kako je onoj petorici od popodne?“

„Dobro, kažu mi. Jehana bet lšak se brine za njih noćas. Bio sam tako slobodan pa sam je zamolio da to učini u tvoje ime. Jedna slomljena ruka. Jedan koji izgleda ne zna tko je ni gdje se nalazi.“ Kancelar je žalosno stresao glavom. „Onaj iz Karča koji je bio i predložio borbu ima slomljenu ruku.“

„To sam vidio. Namjerno?“

Kancelar slegne. „Ne bih znao reći.“

„Još uvijek nisam siguran kako su mu to napravili.“ „Nije ni on“, rekao je ben Avren.

Kralj se nasmiješio, a tren kasnije isto je učinio i njegov kancelar. Dvojica slugu završili su dosad sa svijećama i s vatrom. Stajali su, nepokretni kao kipovi, pokraj ulaznih vrata.

„Borili su se kao da su čitav život zajedno“, rekao je Badir zamišljeno, spuštajući čašu. Pogledao je svoga kancelara. Mazur mu

je uzvratio pogled u tišini. Tren kasnije kralj je rekao, „Razmišljaš o tome kako da ih najbolje iskoristimo. O Kartadi?“

Kancelar kimne glavom. Njihovi pogledi ostali su dugo spojeni.

Djelovalo je kao da su prošli čitav dijalog bez riječi. Mazur opet kimne.

Kraljev izraz lica bio je trijezan u svjetlu svijeća. „Jesi li vidio kako su buljili jedan u drugoga, jutros u vrtu?“

„To je bilo teško ne vidjeti.“

„Misliš da je Valledac ravnopravan ibn Khairanu?“

Mazurovi prsti su se opet podigli i pogladili mu bradu. „Vrlo različiti ljudi. Vidio si ih, moj gospodaru. Mogao bi biti. Možda bi, zapravo... Ne znam što mislim o svemu ovome, gospodaru, da budem iskren. Ono što znam jest da se ovdje okupilo previše moći, i ne vjerujem da će se vadžijama, između ostalih, svidati išta od toga. Jaditski vojnici iz Valleda, zajedno s onima od iza planina, prinčevski sinovi kurtizane, kindathska žena liječnica uz kindathskog kancelara, a sad još i najozloglašeniji svjetovni čovjek Al-Rassana...“ „Mislio sam da sam ja ovo zadnje“, rekao je kralj Badir zločesto. Mazurova usta su se trznula. „Oprosti mi, gospodaru. Dva najozloglašenija čovjeka, dakle.“

Badirov izraz lica opet je postao zamišljen. Bio je popio puno vina, bez nekih vidljivih posljedica. „Zabira je rekla da je Almalikov drugi sin prešao preko tjesnaca. Da razgovara s muwardijskim vođama, kaže.“

„Hazem ibn Almalik, da. Znao sam za to, zapravo. Otišao je tamo već prije nekog vremena. Zastao je na neko vrijeme u Tudesci s

tamošnjim vadžijama.“

Badir je provario ovu obavijest. Opseg i dubina ben Avrenovih informacija bili su legendarni. Čak ni kralj nije poznavao sve njegove izvore.

„I kako ti se to čini?“

„Nikako, gospodaru, da budem iskren.“

„Jesmo li ove godine poslali darove u pustinju?“

„Naravno, gospodaru.“

Badir je podigao svoju čašu i otpio. Onda su mu se usta opet trznula, s istim trpkim smiješkom kao i prije. „Nikad nismo imali nikakvih jamstava za bilo što dobro, sve otkako smo počeli, zar ne? Dugo smo izdržali, prijatelju.“

„Još nije gotovo.“

„Skoro?“

Kancelar je smrknuto stresao glavom. „Ne ako ja to mogu spriječiti.“

Badir je kimnuo, opušten u svome sjedalu, pijuckajući dobro vino. „Bit će kako zvijezde odrede. Što ćemo učiniti, u međuvremenu, s ovim... lavovima u mom gradu ove jeseni?“

„Poslat ćemo ih van, mislim.“

„Zimi? Kamo?“

„Imam jednu zamisao.“

Kralj se nasmijao. „Uvijek imaš.“

Nasmiješili su se jedan drugome. Kralj Badir podigao je svoju čašu i bez riječi nazdravio svome kancelaru. Mazur je ustao i poklonio se, spuštajući svoje vino.

„Sad ću te ostaviti“, rekao je. „Laku noć, gospodaru. Zvijezde i duh Ašarov vodili te sigurno do zore.“

„I mjeseci olakšali tamu za tebe, prijatelju moj.“

Kancelar se opet poklonio i izašao. Jedan od slugu kraj vrata zatvorio ih je za njim. Kralj Ragose, ipak, nije odmah otišao u krevet. Sjedio je dugo u svome naslonjaču, ne mičući se.

Razmišljao je o tome kako kraljevi umiru, kako njihova slava dolazi i neko vrijeme izdrži, a zatim nestane. Kao okus ovog dobrog vina, mislio je. Dar Ammara ibn Khairana, koji je nedavno ubio svoga vlastitog kralja. Što jedan kralj ostavlja za sobom? Što bilo tko ostavlja za sobom? I to ga je odvelo u krug natrag do riječi koje su bili čuli nakon večere, dok su opušteno ležali na svojim ležaljka u odaji za bankete kroz koju je protjecala pripitomljena rječica, tiho žuboreći, mrmljava pozadina izgovorenim riječima.

Nek tuga bude jedino što će noćas zborit
Nek tuga podari imena mjesecima.
Nek onaj blijedoplavog svjetla bude nestanak
A onaj bijeli nek se zove uspomena.
Oblaci nek zastru svjetlo
Visokih i svetih zvijezda,

I nek pokrov budu pojilištu
Gdje je nekad žeđu gasit znao.
Gdje se sada manje zvijeri množe
Jer tu Lava više biti neće...

Badir od Ragose natočio si je, polako, posljednje kapi slatkog,

blijedog vina i ispio ga.

Još je netko kasnio u krevet u palači Ragose, bez obzira na to što je prošao kroz buran dan i burnu noć, čak i za čovjeka naviklog na takve stvari.

Uhvaćen u neugodnom raspoloženju između tjelesne premorenosti i emocionalne uznemirenosti, gospodar Ammar ibn Khairan konačno je napustio otmjene odaje koje su mu bile namijenjene za tu noć i izašao na ulice davno nakon što je već pao mrak.

Noćni stražari na ulaznim vratima su ga prepoznali. Izgledalo je da ga svi već poznaju. To nije bilo ništa neobično. On je bio čovjek koji se morao prerusiti da bi prošao neprimijećen u Al-Rassanu. Zabrinuti i uzbuđeni, stražari su mu ponudili baklju i pratnju. Odbio je oboje, vrlo ljubazno. Nosio je mač za svoju zaštitu, što im je i pokazao. Našalio se na vlastiti račun; rado su se nasmijali. Nakon sukoba tog popodneva nisu baš mogli sumnjati u njegovu sposobnost da se sam obrani. Jedan od njih, neobično hrabar, to je i rekao. Ibn Khairan dao mu je jedan srebrni novčić a zatim, sa smiješkom, ponudio to isto i drugoj dvojici stražara. Spotali su se jedan preko drugog da mu otvore vrata.

Izašao je. Bio se omotao u krznom podstavljenu ogrtač preko vlastite odjeće. Opet je nosio prstenje. Više nije bilo smisla da se trudi s krinkom majordoma. To je poslužilo svojoj svrsi na putu, u svratištima između Kartade i Ragose. Bili su putovali s dovoljno dragulja u dva kovčega, toliko je bio dopustio Zabiri da ponese, da se njime plati čitavo jedno kraljevstvo; tijekom godina, Almalik je bio vrlo

velikodušan prema ženi koju je volio. Zbog toga je bilo neophodno, putujući ovamo, da djeluju istovremeno i nezabrinuto i, nezanimljivo. To više nije bilo potrebno.

Zapitao se gdje je noćas Zabira, a onda se otresao te pomisli kao nevrijedne. Ona će dovoljno brzo osvojiti nekoga ovdje - kralja, kancelara, možda i obojicu - ali ne još. Noćas će biti sa svojim sinovima. Mladim prinčevima. Pijunima na ploči nove, veće igre. Toliko je odlučeno na sastanku prije dvoboja na vježbalištu. Bio je počeo, za vrijeme te oštre rasprave, shvaćati točno koliko je Mazur ben Avren zapravo promućuran. Zašto se Badir izlagao tolikom riziku da zadrži svoga kindatskoga kancelara uza se. Postojale su glasine, naravno. Jedan službeni susret. Razmjena pisama, kroz godine, i vještih pjesama. Sad je susreo i samog čovjeka. Sasvim druga vrsta izazova. Mnogo toga o čemu je trebalo razmisliti. Ovo je bio vrlo popunjen dan, zaista.

U Ragosi je bilo hladno nakon zalaska sunca, tako kasno u godini i još više zbog vjetrova koji je puhao. Želio je samoću i svjetlost zvijezda, ugriz toga vjetrova s jezera. Koraci su ga povelili tim putem, kraj zakračunatih trgovina, zatim kraj skladišta, a onda, iza njih, dok je hodao sam i u tišini, do dugačkog mola uz rub vode. Tamo je konačno zastao, duboko udišući noćni zrak.

Iznad njegove glave, zvijezde su bile sjajne, i kao mjeseci. Vidio je kako gradske zidine ovdje posežu u vodu kao dvije ruke, skoro se susrećući, zatvarajući luku. Na mjesečini, promatrao je ribarske brodove s jednim jarbolom i veće i manje brodice za zabavu kako poskakuju gore-dolje na tamnim, uzburkanim vodama jezera.

Pljuskanje i navala valova. Voda. Što je to s vodom?

Znao je odgovor na to pitanje.

Oni su došli iz pustinje, njegov narod. Iz nestalnih, nepouzdatih dina i pješčanih oluja i surovih, ogoljenih isklesanih planina; s mjesta gdje je vjetar mogao puhati zauvijek a da ga ništa ne uspori ili zaustavi. Gdje sunce ubija a noćne su zvijezde te koje pružaju obećanje života, zraka za disanje, lahora koji će rashladiti zažarenu groznicu dana. Gdje je voda bila... što? San, molitva, najčišći božji blagoslov.

On sam nije imao sjećanja na takva mjesta, ukoliko te uspomene nisu došle na svijet zajedno s njim. Plemensko sjećanje usadeno u Ašarite, određujući ih. Ammuz i Soriyya, domovine, kao prisutnost u duši. I tamošnje pustinje. Prostraniji pijesak, čak i od onog u Majritiju. On nikad nije vidio Majriti. Rođenje u Aljaisu, tu u Al-Rassanu, u kući s tri žuboreće fontane. Pa čak i tako, osjećao je kako ga voda privlači kad god se osjećao teško, kad god je nešto u njemu trebalo pomirenje. Daleko od pustinje; pustinja je ležala u njemu poput rane ili tereta, kao što je ležala u svima njima.

Bijeli mjesec bio mu je iznad glave, plavi se tek uzdizao, mladač. Sa svjetlima grada iza njegovih leđa zvijezde su bile sjajne i hladne iznad jezera. Jasnoća, to su mu značile. To je bilo ono što mu je noćas trebalo.

Slušao je valove kako udaraju o mol pod njegovim nogama. Jednom, stanka, pa opet. Valoviti ritam svijeta. Misli su mu bile Predivna žena, dva sina. Nasljednici koje treba obrazovati, možda čak i voljeti. Pobožan i odan, i smrtonosan.

Ibn Khairan je sad znao za ovo zadnje. Prije toga, samo priče.

Ništa poput toga, nikad, u cijelom životu borbi. Petorica ljudi protiv njih. Izvježbani, veličanstveni borci, najbolji plaćenici u Ragosi. I u nevjerojatno kratkom vremenu, zapravo, bili su na tlu, bilo je gotovo. Ples.

Obično se sjećao svakog pojedinog pokreta, svake varke i uzvrata i napada bitke još dugo poslije toga. Njegov um je tako radio, raščlanjujući veći događaj na manje dijelove. Ali ovo popodne već mu je bilo mutno. Što je bio dio razloga zašto je sad bio tako uznemiren.

Bio je pogledao Belmonta nakon toga, i ugledao - s olakšanjem i strepnjom istovremeno - zrcalni odraz te iste neobičnosti. Kao da je nešto odletjelo od svakog od njih, i tek se sada vraćalo natrag. Satnik je djelovao staklasto, izgubljeno.

U najmanju ruku, pomislio je Ammar, nisam samo ja u pitanju.

Dotad se već čula nekontrolirana buka oduševljenja, zaglušujuće glasna. Dovikivanje visoko sa zidova i iz kraljevske lože kraj vježbališta. Šeširi i šalovi i rukavice i kožnate čuture s vinom letjeli su kroz zrak i slijetali kraj njih. Sve to kao da je stizalo iz velike daljine.

Bio je pokušao, iz navike, biti ironičan. „Da se sad međusobno poubijamo za njih, da sve zapečatimo?“ rekao je.

Ljudi koje su porazili podizali su se uz tuđu pomoć na noge, oni koji su to mogli. Jedan čovjek, onaj Karčanin, imao je ruku slomljenu plosnatom stranom mača. Jedan drugi nije mogao stajati na nogama; njega su odnosili na nosilima. Ženski, blijedoplavi šal, plutajući kroz sunce, pao je preko njegova tijela. Ammar se samo maglovito sjećao kako se suočio s čovjekom slomljene ruke. Bilo je to sasvim na

početku. Nije se mogao jasno sjetiti udarca, slijeda. Previše neobično, o tome se radilo.

Rodrigo Belmonte nije se nasmijao njegovu pokušaju šale, niti nasmiješio, stojeći kraj njega usred te ogromne i udaljene buke. „Želimo li sve zapečatiti?“ upitao je.

Ammar je stresao glavom. Stajali su sami usred svijeta. Malen, miran prostor. Poput sna. Odjeća, sad i cvijeće, još čutura s vinom, sve leti kroz jesenji zrak. Toliko buke.

„Ne još“, rekao je. „Ne. Ali, možda će i to doći. Htjeli mi to ili ne.“

Rodrigo je načas šutio, sivih očiju mirnih ispod nekog starog šljema s orlom na sebi. Iz kraljevske lože približavao se herald, u formalnoj odjeći, otmjen, s dubokim poštovanjem.

Tik prije nego što je došao do njih, Valledonac je tiho rekao: „Ako dođe, dođe. Bog određuje sve. Ali, ja nikad u životu nisam učinio ništa slično ovome. Ne boreći se kraj drugog čovjeka.“

Jedna zvijezda pala je u tamu bregova zapadno od jezera. Ibn Khairan začuo je iza sebe korake. Zastali su, a zatim se povukli. Jedna osoba. Neki stražar. Nikakva opasnost. Ovdje i ne bi bilo opasnosti, u svakom slučaju.

Bio je jako umoran, ali um mu nije dozvoljavao da se odmori. Visoki bijeli mjesec spustio je sjajni, valoviti trak na vodu, plavi mladač baca je blijedi trag s istoka. Susretali su se tamo gdje je on stajao. Tako se voda noću ponaša. Svjetlo doplovi do mjesta gdje promatrač stoji.

Danas sam zaradio dobar dio svoje plaće, pomislio je. Plaća. Sad je bio plaćenički vojnik, u službi kralja koji bi bio sretan da vidi Kartadu

u ruševinama. Koji na proljeće može odlučiti poslati vojsku na zapad da upravo to i postigne. Ammar bi, po svome ugovoru, bio dio te vojske, njen vođa. Nije bio naviknut na takve promjene odanosti.

Ubio je Almalika. Sudruga dvadeset godina. Polagani uspon a zatim hitar uspon k moći, zajedno. Ljudi se mijenjaju tijekom godina. Moć je rasla i opadala, i činila im čudne stvari. Vrijeme i zvijezde su se okretali a ljudi su se mijenjali.

Čovjek koga je ubio bio je jedina osoba na svijetu kojeg je ikad mogao nazvati prijateljem, premda se za kraljeve nisu upotrebljavale takve riječi. Večeras je pjevao tužbalicu za njega. Zahtjev Mazura ben Avrena, namijenjen da ga povrijedi. Profinjeni um, taj Mazur. Ali on je već bio radio na stihovima za vrijeme puta na istok sa Zabirom. Ponudio ih je večeras dvorani za bankete punoj neprijatelja Kartade. Prostorija s potokom koji protječe kroz nju. I opet voda. Ašarov san usred pustinjskog pijeska. Bila je čisto prenemaganje, ta dvorana, ali svejedno dojmljiva, i ukusno napravljena. Mogao bi mu se početi svidati Badir od Ragose, rekao je sebi, poštovati Mazura ben Avrena. Postojao je život i izvan Kartade, s dometom i dubinom.

Gdje se sada manje zvijeri množe...

Stresao je glavom. Okrenuo se od jezera i krenuo natrag, sad s vjetrom i mjesecima iza sebe.

Iz sjene kraj hrastovog zida skladišta, vidjela ga je kako se udaljava s ruba vode i ispruženog naručja gradskih zidina. Bila se povukla ovamo da pričeka, nakon što je prišla skoro do samog mola. Kad se približio vidjela je - očiju sad već naviknutih na mjesečinu - neki

čudan, unutarnji izraz na njegovu licu i bila je napola odlučila da ga pusti proći. Ali dok se ta pomisao još oblikovala u njenu umu shvatila je da je ipak iskoračila naprijed, na ulicu.

Stao je. Ruka mu se spustila k maču a onda je shvatio kako je poznaje. Očekivala je nešto zajedljivo, kakvu šalu. Srce joj je ubrzano lupalo.

„Jehana bet lšak. Što radiš vani usred noći?“

„Šećem“, rekla je. „Isto kao i ti.“

„Uopće nije isto. Za ženu nije sigurno. Nema smisla ponašati se glupo.“

Osjetila je upotrebljiv blijesak bijesa. „Stvarno se pitam kako sam tako dugo preživjela u Ragosi bez tvoje pomoći.“

On je šutio. Još je uvijek imao taj čudan izraz. Zapitala se što ga je to otjeralo do jezera. Nije došla ovamo da se posvade, premda ne bi znala reći zašto jest došla. Promijenila je ton. „Poznaju me ovdje“, promrmlja. „Nema stvarne opasnosti.“

„U mraku? Na molovima?“ Podigao je obrve. „Mogli bi te ubiti zbog tvog ogrtača ili samo zbog tvoje vjere. Gdje ti je sluga?“

„Velaz? Spava, nadam se. Za njega je ovo bio dugačak dan, i noć.“
„A za tebe?“

„Dovoljno dugačak“, rekla je. „Gdje si ti povrijedio, ja sam se trudila zaliječiti. Dolazim iz bolnice.“ Što je to bilo, zapitala je samu sebe, što ju je stalno tjeralo da ga izaziva?

Zagledao se u nju. Mirnim, bezizražajnim pogledom. Biser u njegovu uhu blijedo je svjetlucao na mjesečini. Rekao je, „Prehladno je da stojimo ovdje. Dodi.“ Opet je počeo hodati, natrag prema središtu

grada.

Hodala je uz njega. Vjetar je bio iza njih, probijajući se kroz njen ogrtač. Zaista jest bilo hladno, i bez obzira na dojam kojeg je željela ostaviti, Jehana nije bila naviknuta da bude vani ovako kasno. Zapravo, zadnji put joj se to dogodilo u noći onog dana kad je upoznala ovog čovjeka. Dan jarka. Bila je mislila da je to njegova divljačka zamisao, taj pokolj nevinih ljudi. Cijeli Al-Rassan je tako mislio.

Rekla je: „Sjećam se što si rekao u Fezani. Da to nema veze s tobom.“

„Nisi mi povjerovala.“

„Jesam.“

Dobacio joj je pogled. Nastavili su hodati.

Vidjela ga je ranije kad je prošao, kroz vrata bolnice. Njena dva pacijenta su spavala, jedan od lijekova protiv bola u smrskanoj ruci, drugi još uvijek duboko zbunjen, s kontuzijom veličine nojevog jajeta na strani glave. Jehana je ostavila upute da ga bude nakon svakog noćnog zvona. Predubok san noćas bio bi rizičan.

Bila je stajala kraj otvorenih vrata, udišući noćni zrak, boreći se protiv premorenosti, kad je ibn Khairan prošao onuda. Navukla je ogrtač i krenula za njim, ne razmišljajući o tome, bez ikakvog razloga koji nije opravdao osim naglog impulsa.

Učinili su nešto zapanjujuće toga dana, on i Rodrigo Belmonte. Dva čovjeka protiv petorice, i da nije bila sigurna u suprotno, moglo bi joj djelovati kako su se ova petorica dala potući, tako je sve bilo oštro i precizno ocrtano i otmjeno. Jest bila sigurna u suprotno. Liječila je dvojicu od petorice, noćas. Karčanin sa slomljenom rukom borio se da

izađe na kraj s onim što se dogodilo. Bio je ogorčen, ponižen. Nije bio čovjek koji je navikao gubiti bitke. U najmanju ruku, ne na takav način.

Izašavši na ulicu za ibn Khairanom, Jehana je postala nelagodno svjesna da postoje druge vrste žena koje rade takve stvari, osobito nakon onog što se danas dogodilo. Napola je očekivala da će vidjeti neke od njih kako idu za njim, ukrašene, namirisane. Slijedeći junaka dana, približavajući se da dotaknu slavu - i da njome budu dotaknute - kroz bljesak koji je dolazio s poznatošću. Za takve žene osjećala je samo prijezir.

Ono što je ona učinila slijedeći ga nije bilo ni približno isto, govorila je samoj sebi. Ona nije bila ni mlada ni zaslijepljena; nosila je običnu bijelu platnenu kapu da si skloni kosu iz očiju dok radi, nikakvog nakita, blatom umrljane čizme. Bila je mirne glave, liječnica, i dobro je zamijećivala stvari.

„Zar nisi bio povrijeđen, danas popodne?“ rekla je, dobacujući mu postrance pogled. „Činilo mi se da sam vidjela kako ti je nečiji mač dotakao nogu.“

Djelovao je suzdržano ali kao da ga njena briga zabavlja, izraz koga se sjećala. „Samo ogrebotina, stvarno. Jedan od njih dohvatio me oštricom dok je padao. Ljubazno od tebe što pitaš, doktorice. Kako su tvoji pacijenti?“

Slegnula je ramenima. „Sa slomljenom rukom će sve biti u redu.

Nije ju bilo teško namjestiti. Batiarac kojeg je udario ser Rodrigo još se uvijek nije mogao sjetiti imena svoje majke prije nego što je zaspao.“

Ibn Khairan se nasmiješio, bijeli zubi su bljesnuli. „Dakle, to je

ozbiljno. Da se radilo o imenu njegova oca, rekao bih da je to za Batiaru normalno.“

„Samo se ti šali“, rekla je, odbijajući se nasmijati. „Ti ne moraš s tim izlaziti na kraj.“ Bilo je glupo to reći.

„Žao mi je“, promrmljao je, sav zabrinut. „Jesam li danas dodao tvojim problemima?“

Namrštila se. To je i tražila. S ovim čovjekom je trebalo paziti što govori. Bio je jednako toliko oštar kao i Mazur. Barem toliko oštar. „Kako ti je otac?“ rekao je, mijenjajući ton. Dobacila mu je jedan iznenađen pogled, onda skrene oči. Jasno se sjećala, dok su hodali mračnim ulicama, ovog čovjeka na koljenima pred lšakom, držeći ga za ruke, prošlog ljeta.

„Roditelji su mi sasvim dobro, hvala. Moj otac... mi je poslao neka diktirana pisma od one noći u Fezani. Vjerujem da mu je... razgovor s tobom pomogao.“

„Počasćen sam što tako misliš.“

Sad mu u glasu nije bilo ironije. Bila je čula njegovu tužbalicu večeras. Ubio je čovjeka koga se ona sama bila zaklela uništiti. Pretvorio je njenu uzaludnu, djetinjastu zakletvu u besmislenu stvar kakva je oduvijek i bila. Zapravo je bila blizu boli, slušajući ritmične stihove. Tuga iza mača.

Rekla je: „Ja sam sama bila namjeravala ubiti Almalika. Za svog oca. Zato sam i otišla iz Fezane.“ Dok je izgovarala riječi, dok mu je pričala, Jehana je shvatila da je to razlog zbog kojeg je izašla u hladnoću noći.

„To me ne iznenađuje“, promrmljao je nakon stanke. To je bilo

velikodušno reći. Shvatiti je ozbiljno. Jednu kindathsku ženu. Djetinju nepromišljenu zakletvu.

„Ljutiš li se što sam te prestigao?“

Ni to nije očekivala. Neko vrijeme je hodala kraj njega u tišini. Zašli su za ugao. „Pomalo se sramim“, rekla je. „Ja četiri godine nisam učinila ama baš ništa, a onda sam došla ovamo i opet nisam ništa učinila.“

„Neke zadaće traju dulje nego ostale. Kako su stvari stajale, manje to bilo malo lakše.“

Prerušen u roba. Čula je priču od Mazura, tik prije večerašnjeg banketa. Otrovan na ručniku. Kraljevski sin koji je u svemu sudjelovao, a zatim izgnao ibn Khairana. Tu je moralo biti bola. Zaokrenuli su za još jedan ugao. Sad su pred njima, na kraju ulice, zasjala dva svjetla, ispred bolnice. Još jedna uspomena se naglo podigla, protiv njene volje. Ona ista ljetna noć u Fezani, ona ista soba. Ona s ovim čovjekom na prozoru, dok se propinje na prste da ga poljubi. Izazov.

Morala sam biti luda, pomislila je. Zastala je na ulazu u bolnicu. Kao da je zaista mogao pratiti njene misli, Ammar ibn Khairan je rekao, „Jesam li bio u pravu za kancelara, usput rečeno?“ Opet, razbješnjujuće, otkriven trak smiješka.

„U pravu o čemu?“ pokušala je dobiti na vremenu.

Morao je vidjeti gdje je večeras bila smještena, na banketu. Morao je zamijetiti činjenicu da se uopće tamo nalazi. Nadala se, svim srcem, da ne vidi kako je pocrvenjela. Sad joj je skoro bilo žao što je došla. Tiho se nasmijao. „Shvaćam“, rekao je. A onda, blago: „Hoćeš li

pogledati svoje pacijente, ili ideš ravno kući?“

Namrštila se prema njemu. I opet ljutnja. Korisna. „Što pak to znači?“ rekla je hladno. U svjetlu baklji sad mu je jasno vidjela lice. Promatrao ju je smireno, ali činilo joj se da vidi smijeh kako mu se skriva u očima.

„Što znači to 'shvaćam'?“ zahtijevala je.

Kratka tišina. „Oprosti,“ rekao je ozbiljno. „Jesam li te uvrijedio?“

„Takvim tonom, jesi“, rekla je odlučno.

„Onda ću ga morati ukoriti u tvoje ime.“

Glas je bio iza nje, i poznat. Naglo se okrenula, ali ne prije nego što je ugledala ibn Khairanov pogled kako prolazi iza nje a izraz lica mu se mijenja.

Na vratima bolnice, Rodrigo Belmonte stajao je u slapu svjetla svijeće, u istoj tunici i prsluku koje je bio imao i na banketu, s mačem na jednom boku.

„Mene uvijek netko kori“, požalio se ibn Khairan.

Rodrigo je sa smiješkom otpuhnuo. „Sumnjam u to“, rekao je. „Ali trebao bi znati, ako to već ne znaš, da je Mazur ben Avrenov neuspjeh s ovom našom doktoricom već mjesecima glavni trač u Ragosi.“

„Zaista?“ rekao je Ammar pristojno.

„Zaista?“ rekla je Jehana sasvim drugačijim tonom.

„Bojim se da jest“, odgovorio je Rodrigo, zagledan u nju. I on se sad zabavljao, s određenim podrugljivim izrazom ispod punog brka. „Moram priznati da sam na tome zaradio određenu svotu novca.“ „Kladili ste se na mene?“ Jehana je čula kako joj se glas sve više podiže.

„Imam veliko povjerenje u sve članove svoje čete.“

„Ja nisam član tvoje čete!“

„I dalje živim u nadi,“ promrmljao je bezizražajno.

Iza nje, ibn Khairan se glasno nasmijao. Naglo se okrenula prema njemu. Podigao je ruke u hitrom, obrambenom pokretu. Jehana je ostala šutjeti, zapravo, ostala je bez riječi. A onda, odupirući se cijelim putem, osjetila je kako se njen smisao za humor nadimlje. Bespomoćno, prasnula je u smijeh.

Naslonila se na vratnice, brišući si oči, gledajući od jednog do drugog muškarca. Iznutra iz bolnice, dvojica noćnih bolničara promatrali su njih troje bez imalo odobravanja. Jehana, koja je za koji tren morala bolničarima izdiktirati ozbiljne upute, borila se da se smiri.

„Ne može nam se pridružiti“, rekao je Ammar ibn Khairan. Pomakao se u ulaz, izmičući se prodornom vjetru. „Ben Avren joj nikad neće dopustiti da ode iz grada.“

„Nama?“ reče Rodrigo.

„Ode iz grada?“ rekla je Jehana u istom času.

Privlačno, glatko izbrijano lice okrenulo se od jednog prema drugom. Pričekao je prije nego što je progovorio.

„Neke stvari se zaista čine očitima“, rekao je ibn Khairan, gledajući u Valledonca. „Kralj Badir bit će vrlo nemiran s nama obojicom u Ragosi ove zime, bez ikakve korisne zadaće. Poslat će nas nekamo. Zajedno. Kladim se u to. A s obzirom na ono što si mi upravo rekao o kancelarovu posve razumljivom interesu za našu izvrsnu liječnicu, on joj neće dozvoliti da ode iz Ragose s dvojicom tako

neodgovornih ljudi.“

„Ja nisam neodgovoran“, rekao je Rodrigo Belmonte uvrijeđeno. „Moram ti proturiječiti“, rekao je Ammar mirno. „Jehana mi je ispričala kako si natjerao jednog batiarskog plaćenika - krasnog čovjeka, junačnog vojnika - da danas popodne zaboravi ime svoje vlastite majke! Strašno neodgovorno, kažem ti.“

„Svoje majke?“ uzviknuo je Rodrigo. „Ne svog oca? Da se radi o imenu oca -“

„Shvatio bi. Znam“, rekla je Jehana. „Poštovani gospodar ibn Khairan već je pokušao tu neslavnu šalu. Između ostaloga, vas dvojica izgleda dijelite isti djetinjasti smisao za šalu.“

„Ostaloga? Čega ostaloga? Sad bih se mogao uvrijediti.“ Izraz Ibn Khairanova lica nije se slagao s riječima. Više nije djelovao iscrpljeno ni izgubljeno, primijetila je. Liječnik u njoj bio je zbog toga zadovoljan. Odlučila je zanemariti pitanje.

„Ja sam ona koja je uvrijeđena, sjećaš se? A još mi se uvijek nisi ispričao. A nisi ni ti“, rekla je, okrećući se Belmontu. „Kladiti se o mojem ponašanju! I kako se usuđuješ pretpostaviti da kancelar Ragose - ili bilo tko drugi - odlučuje kada i kamo putujem?“ „Izvršno!“ reče Rodrigo. „Dugo sam čekao da te čujem kako to govoriš! Zimski pohod bit će izvrstan test za sve nas.“

„Nisam rekla -“

„Zar nećeš doći?“ rekao je. „Šalu nastranu, Jehana, stvarno mi treba dobar liječnik, a još uvijek se sjećam nečeg što si rekla o radu među žiteljima Esperane. Hoćeš li nam pružiti priliku da ti dokažemo kako stvari stoje?“

I Jehana se toga sjećala. Sjećala se te noći neobično dobro. Čak i sunce zalazi, gospo moja. Namjerno je odvratila misli od te uspomene.

„Što?“ rekla je podrugljivo. „Zar ove godine nema hodočasnika na putu za otok blažene kraljice Vasce?“

„Ne iz moje čete“, rekao je Rodrigo tiho.

Nastala je tišina. Imao je sposobnost ušutkavanja, pomislila je. „Mogla bi uzeti u obzir i to što će ti pohod izvan grada pružiti odmor od ben Avrenove pažnje“, rekao je ibn Khairan, malo previše nehajno.

Okrenula se da se namršti na njega. Ruke su mu se opet podigle, obrambeno. „Pod pretpostavkom, naravno, da želiš takav odmor“, dodao je brzo. „On je jedan izniman čovjek. Pjesnik, kancelar i pravi učenjak. Princ Kindatha. Tvoja majka bila bi ponosna.“

„Da mu se uvučem u krevet?“ upitala je slatko.

„Pa, ne, ne baš tako, valjda. Mislio sam više na nešto službenije, naravno. Nešto...“

Zastao je, ugledavši izraz u njenim očima. Ruke su mu se podigle i po treći put, kao da zaustavljaju napad. Prstenje mu je zablistalo. Jehana je ljutito zurila u njega, prstiju zgrčenih u pesti. Problem je bio u tome što je stalno željela prasnuti u smijeh, pa joj je bilo teško držati se bijesa. „U gadnoj si nevolji ako se slučajno razboliš na tom pohodu“, rekla je smrknuto. „Zar te nitko nikad nije upozorio da ne vrijeđaš svog liječnika?“

„Mnogo ljudi, mnogo puta“, priznao je Ammar pokunjeno. „Bojim se da sam ja naprosto neodgovoran tip.“

„Ja nisam“, reče Rodrigo veselo. „Pitaj koga hoćeš!“

„Samo zato“, odrezala je preko ramena, „što se bojiš svoje žene.“

To si mi sam rekao!“

Ibn Khairan se nasmijao. Tren kasnije, Belmonte je slijedio' njegov primjer, sav crven. Jehana je prekrižila ruke, odbijajući se nasmiješiti, mršteći se na obojicu.

Ali, osjećala se neobično sretnom.

Hramska zvona su zazvonila, iznad krovova južno od njih, jasna i čista u hladnoj noći, da probude bogobojazne na molitvu.

„Idite kući“, rekla je Jehana obojici muškaraca, gledajući u bolnicu. „Imam pacijente koje moram pogledati.“

Njih su dvojica izmijenili pogled.

„I da te ostavimo ovdje samu? Bi li tvoja majka to odobrila?“ upitao je ibn Khairan.

„Moj otac bi“, rekla je Jehana odsječno. „Ovo je bolnica. Ja sam liječnik.“

To ih je otriježnilo. Ibn Khairan se poklonio, Belmonte je učinio to isto. Otišli su, šetajući zajedno. Promatrala ih je kako odlaze, stojeći u vratima sve dok ih nije progutala noć. Ostala je tamo još trenutak, zagledana u tamu, prije nego što je ušla u bolnicu.

Karčanin sa slomljenom rukom još je uvijek spavao. To mu je i trebalo. Dala mu je absinta protiv bolova, i mješavinu njena oca da mu pomogne pri odmoru. Blago je probudila drugog čovjeka, s bolničarima na obje strane njegova ležaja. Ponekad su bili nasilni kad bi ih se probudilo. To su bili borci. Batiarac ju je ipak prepoznao, što je bio dobar znak. Dala je da joj primaknu baklju i pogledala mu oči: još su uvijek bile zamagljene, ali bolje nego prije, i slijedile su njen prst

kad ga je pomicala pred njegovim licem. Podmetnula je ruku ispod njegove glave i pomogla mu da pije: djetelina, izmira i aloja, jer morao je imati strahovitu glavobolju. Promijenila je melem na njegovoj rani, a zatim se povukla na drugu stranu sobe dok su mu bolničari pomagali da urinira u bocu kako bi ga pregledala. Presipala je urin u bočicu svoga oca i proučila je prema svjetlu svijeće. Gornji sloj, koji je govorio o glavi, bio je sad uglavnom čist. Bit će sve u redu s njim. To mu je i rekla, govoreći njegovim jezikom. Opet je utonuo u san.

Odlučila je ukrasti kratak odmor u bolnici, ipak. Prostrli su joj jedan krevet i povukli pred njega paravan da joj omoguće mir. Skinula je čizme i legla obučena. Učinila je tako već puno puta. Liječnik je morao naučiti spavati bilo gdje, onoliko kratko koliko su mu prilike dozvoljavale.

Trenutak prije nego što je zaspala, sinula joj je jedna misao: upravo je, činilo se, pristala otići iz udobnosti grada i dvora i uputiti se na zimski pohod - kamo god će ta ekspedicija na kraju ići. Nije ih čak ni pitala. Nitko ne ide na zimske pohode.

„Glupačo jedna“, promrmljala je naglas, svjesna da se u tami smješka.

Ujutro, Batiarac se sjetio svoje majke, znao je gdje je, koji je dan u tjednu i tko su niži zapovjednici u njegovoj četi. Kad ga je zapitala, ne baš mudro, za ime oca, lice mu je poprimilo živu crvenu boju.

Jehana se potrudila da ne pokaže nikakvu reakciju, naravno. Zadala sije nečujnu zakletvu, istog časa, u ime Galinusa, oca svih

liječnika, da će umrijeti prije nego što Ammaru ibn Khairanu ili Rodrigu Belmontu kaže za to.

Tu je zakletvu i održala.

IX

Vjetar je bio sjeverni. Yazir je mogao okusiti sol u zraku, premda su bili pola dana jahanja preko majritskog pijeska udaljeni od mora. Bilo je hladno.

Iza sebe čuo je lepršanje šatora kako ih je vjetar hvatao i povlačio. Došli su tako daleko na sjever i postavili logor da se susretnu sa svojim posjetiteljem.

Na obali, izvan njihova vidokruga iza visokih, nestalnih dina, ležala je nova luka Abeneven, čiji su zidovi nudili zaklon od vjetra. Yazir ibn Q'arif radije bi umro i pridružio se Ašaru među zvijezdama nego prezimio u gradu. Zavukao se dublje u svoj ogrtač. Podigao je pogled prema nebu. Sunce, koje sad više nije prijeto, na rubu zime tako daleko na sjeveru, bilo je blijedi disk usred neba punog hitrih oblaka. Još je preostalo malo vremena prije trećeg poziva na molitvu. Mogu nastaviti ovu raspravu.

Pa ipak, nitko neko vrijeme nije rekao ni riječi. Njihova posjetitelja to je očito uznemirilo. To je bilo dobro, sve u svemu; uznemireni ljudi, po Yazirovu iskustvu, otkrivali su više o sebi.

Yazir je pogledao prijeko i vidio da je njegov brat povukao prema dolje zar koji je pokrивao donju polovinu njegova lica. Lomio je ljuske kukaca i srkao im sokove. Stara navika. Zubi su mu bili svi potamnili od toga. Njihov gost već je odbio ponudeno jelo. To je, naravno, bila uvreda, ali Yazir je već dobio predodžbu o ponašanju njihove braće preko tjesnaca u Al-Rassanu, i nije se posebno uznemirio. Ghalib, njegov brat, bio je nagliji čovjek i Yazir je vidio kako se bori s bijesom. Posjetitelj toga nije bio svjestan, naravno. Njihov gost, sav smrznut i očito nesretan zbog mirisa i dodira ogrtača od devine dlake kojeg su mu dali na poklon, sjedio je neudobno na Yazirovoj prostirci za sastanke i šmrkao.

Bolestan je, rekao im je. Govorio je jako puno, njihov posjetitelj. Dugo putovanje do Abiraba i zatim niz obalu do ovog zimovališta muwardijskih vođa zadali su mu boljeticu glave i prsa, objasnio je. Drhtao je kao curica. Ghalibov prezir bio je Yaziru očit, ali ovaj čovjek s druge strane tjesnaca ne bi to primijetio, čak ni s Ghalibovim spuštenim žarom.

Yazir je već odavno shvatio - i pokušavao je natjerati i svoga brata da shvati - kako je mekani život u Al-Rassanu ne samo pretvorio ljude u nevjernike, nego ih je isto tako učinio skoro ženama. Manje od žena, zapravo. Nijedna od Yazirovih supruga ne bi bila ni upola tako patetična kao ovaj princ Hazem od Kartade, s nosom koji je curio kao u djeteta samo zbog malo vjetra.

A ovaj mladić, nažalost, bio je jedan od predanih. Jedan od iskrenih, pobožnih sljedbenika Ašarovih u Al-Rassanu. Yazir se stalno morao podsjećati na to. Taj se čovjek već neko vrijeme dopisivao s

njima. Sad je i sam došao u Majriti, dugo putovanje u teško godišnje doba, da iznese svoju molbu dvojici muwardijskih voda, ovdje na prostirci pred lepršavim šatorima usred prostrane i prazne pustinje. Vjerojatno je očekivao da će ih susresti u Abirabu, ili u najgorem slučaju u Abenevenu, mislio je Yazir. Gradovi i kuće, to su meki ljudi iz Al-Rassana poznavali. Kreveti s namirisanim prostirkama, jastuci za ležanje. Cvijeće i drveće i zelena trava, s više vode nego što čovjeku treba za cijeli život. Zabranjeno vino i gole plesačice i nalarfane jaditske žene. Napuhani kindatski trgovci koji iskorištavaju vjernike i obožavaju svoje ženske mjesece umjesto Ašarovih svetih zvijezda. Svijet u kojem su zvona koja zovu na molitvu bila trenutak za ovlašno kimanje glavom u smjeru hrama, ako i toliko.

Yazir je noću sanjao o vatri. O velikoj paljevini Al-Rassana i sjeverno od njega, među kraljevstvima Esperane, gdje su obožavali ubilačko sunce rugajući se zvjezdorođenoj djeci pustinje. Sanjao je o požaru koji pročišćava i koji bi ostavio zelenu, zanosnu zemlju sprženu sve do pijeska ali opet čistu, spremnu za ponovno rođenje. Mjesto gdje bi svete zvijezde mogle jasno sjati, a ne skretati svoje svjetlo u užasu od onoga što ljudi rade pod njima, u kalu grijeha svojih gradova.

Ali bio je i oprezan čovjek, Yazir ibn Q'arif iz plemena Zuhrita. Čak i prije podlog umorstva posljednjeg kalifa u Silvenesu vadžije su počele dolaziti preko tjesnaca njemu i njegovu bratu, godinu za godinom, preklinjući plemena da se zapute na sjever preko vode i spale nevjernike. Yazir nije volio brodove; nije volio vodu. On i Ghalib imali su i više nego dovoljno posla upravljajući pustinjskim

plemenima. Odlučio je zaigrati na malo, samo iza svoga vela - slično drevnoj pustinjskoj igri kostima - i dopustio je nekim svojim vojnicima da odu na sjever kao plaćenici. Ne čak niti da služe vadžijama, već upravo kraljevima kojima su se vadžije suprotstavljali. Kraljići Al-Rassana imali su novca, i plaćali su za dobre vojnike. Novac je bio koristan; kupovao je hranu sa sjevera i istoka u teškim vremenima, unajmljivao je graditelje kuća i brodova - ljude za koje je Yazir s oklijevanjem shvatio da su mu potrebni, ako Muwardiji žele imati bilo kakve stalnosti usred nemirnoga pijeska.

A i obavijesti su bile korisne. Njegovi vojnici slali su kući svu svoju plaću, a s tim novcem su dolazile i vijesti o događajima u Al-Rassanu. Yazir i Ghalib znali su već puno. Nešto od toga bilo je shvatljivo, nešto nije. Doznali su da postoje dvorišta unutar kraljevskih palača, pa čak i na javnim trgovima u gradovima, gdje se vodi dopuštalo da slobodno izbija iz cijevi kroz usta isklesanih životinja - i zatim da opet pobjegne, neiskorištena. To je bilo skoro nemoguće povjerovati, ali čuli su priču previše puta da ne bi bila istinita.

Jedan izvještaj - ovaj očito bajka - čak je tvrdio da u Ragosi, gdje je kindatski čarobnjak opčerao slabašnoga kralja, rijeka teče kroz palaču. Govorilo se da postoji i vodopad u čarobnjakovoj spavaćoj sobi, gdje je kindatska zvijer silovala bespomoćne ašaritske žene, razdirući im djevičanstva i smijući se svojoj moći nad zvjezdorođenima.

Yazir se nemirno promeškoltio u svom ogrtaču; ta ga je slika ispunjavala teškim bijesom. Ghalib je završio s krckanjem kukaca,

odgurnuo je zemljanu posudu od sebe, podigao svoj veo i promrmljao nešto upola glasa.

„Molim?“ rekao je kartadanski princ, poskočivši na zvuk. Šmrknuo je. „Uši su mi začepljene. Žao mi je. Nisam čuo. Ekselencijo?“

Ghalib je pogledao Yazira. Bilo je sve jasnije kako silno želi ubiti tog čovjeka. To je bilo razumljivo, ali je i dalje bila loša zamisao, po Yazirovu mišljenju. Ipak je on bio stariji brat. Ghalib će ga slijediti, u većini stvari. Suzio je oči kao upozorenje. Njihov posjetitelj je to propustio; on ništa nije zamjećivao.

S druge strane, podsjetio je Yazir naglo sam sebe, Ašar je učio da je milosrđe prema pravovjernima najviše djelo zemaljske bogobožnosti, osim pogibije u svetom ratu, a ovaj čovjek - taj Hazem ibn Almalik - bio je najbliže iskrenom pravovjerju što je bilo koji princ Al-Rassana postao već duže vremena. Konačno, bio je ovdje. Došao je k njima. Morali su to uzeti u obzir. Kad barem ne bi bio takav jadan, feminizirani dronjak od čovjeka.

„Ništa“, zagundao je Yazir.

„Što? Molim -“

„Moj brat nije rekao ništa. Nemojte se toliko uzrujavati.“ Nastojao je to reći ljubazno. Ljubaznost mu nije dolazila prirodno. Nije ni strpljenje, premda se godinama trudio da mu se nauči.

Njegov svijet bio je sad bitno različit od vremena kad su on i Ghalib povelili Zuhrite sa zapada i pokosili sva druga plemena pred sobom, ostavljajući pijesak krvavocrvenim kuda su prošli. To je bilo prije više od dvadeset godina. Bili su mladići. Kalif iz Silvenesa poslao im je darove. Pa onda sljedeći kalif, i onaj iza njega, sve dok posljednji nije

ubijen.

Još je bilo krvi po pijesku, skoro svake godine. Pustinjska plemena nikad nisu lako prihvaćala vlast nad sobom. Dvadeset godina bilo je dugo vrijeme da se oстане na vlasti. Dovoljno dugo da se izgradi dva grada na obali, sad već opremljena brodogradilištima i skladištima, i još tri naselja u unutrašnjosti, s tržnicama, gdje se zlato s juga moglo okupiti i raštrkati dugačkim karavanima. Yazir je mrzio gradove, ali bili su važni. Bili su znakovi trajanja na promjenjivom licu pustinje. Bili su početak nečeg većeg.

Sljedeći stupanj stalnosti za Muwardije, međutim, ležao je iza pijeska. Toliko je Yaziru postajalo sve jasnije, dok su se godišnja doba i zvijezde okretale.

Ghalib je do kraja odbijao i samu pomisao da napusti pustinja ski život kakav je poznao, ali ne i zamisao o svetom ratu s druge strane tjesnaca. Ta mu se ideja sviđala. Ghalibu je dobro išlo ubijanje ljudi. On nije bio čovjek dobro prilagođen vođenju plemena u mirno doba, ili građenju stvari koje će ostati nakon njega, za svoje sinove i sinove svojih sinova. Yazir, koji je došao sa zapada prije svih tih dugih godina s nizom deva i mačem, s pet tisuća ratnika i sjajnom, čvrstom vizijom Ašara, trudio se postati takvim čovjekom. Ibn Rašid, asket, vadžija koji je došao u najzapadnija zuhritska plemena donoseći učenje Ašarovo iz takozvanih domovina koje nitko od Muwardija nikad nije vidio, odobrio bi to, Yazir je to znao.

Vadžija, mršav i visok, sa svojom neurednom bijelom kosom i bradom i crnim očima koje su čitale duše, smjestio se sa šest učenika u šaćici šatora među najdivljijim ljudima pustinje. Yazir i njegov brat,

sinovi zuhritskog poglavice, došli su jednog dana da se nasmiju tom novom, bezopasnom luđaku u njegovu naselju, gdje je propovijedao vizije jednog drugog luđaka iz jedne druge pustinje u dalekoj zemlji po imenu Soriyya.

Njihovi životi su se promijenili. Život u Majritiju se promijenio. Ašarove istine neko su vrijeme napredovale kroz pustinju prije nego što je ibn Rašid došao na zapad, ali nijedno od ostalih plemena nije prihvatilo te istine i slijedilo ih tako odlučno kao što će to Zuhriti učiniti kad ih Yazir i Ghalib povedu na istok - sad sve zakukuljene kao ibn Rašid - u svetom, pročišćavajućem ratu. Yazir je proveo skoro pola svoga života pokušavajući zaslužiti odobravanje svoga vadžije, čak i nakon što je ibn Rašid umro i samo su njegove klepetave kosti i lubanja pratile Yazira i Ghaliba na njihovim putovanjima. Još uvijek je nastojao odmjeravati svoja djela prema onome što bi vadžijine oči vidjele u njima. To je bilo teško, pokušavati se promijeniti, od običnog ratnika, sina pustinje i zvijezda, postati vođa u skliskom svijetu gradova i novca, diplomata i izaslanika s druge strane tjesnaca ili Dalekog istoka. Bilo je jako teško.

Sad je trebao pisare, ljude koji će mu tumačiti poruke koje je dobivao iz tih drugih zemalja. U urezima na pergamentu ležale su smrti raznih ljudi i ispunjenje ili odbacivanje Ašarovih zvjezdanih vizija. Tu je činjenicu bilo teško prihvatiti.

Yazir je često zavidio svome bratu na njegovu čistom pristupu stvarima. Ghalib se nije promijenio, nije vidio razloga da se promijeni. On je još uvijek bio Zuhritski vođa, izravan i nezatupljen kao vjetar. Ovaj čovjek koji je sjedio pred njima, na primjer. Za Ghaliba on je bio

manje od čovjeka, i šmrcao je, i vrijeđao ih odbijajući jesti hranu koju su mu ponudili. Trebalo bi ga, zbog svega toga, ubiti. Tada bi, barem, iz njega izvukli malo zabave. Ghalib je imao različitih načina za ubijanje ljudi. Ovaj bi, smatrao je Yazir, vjerojatno bio kastriran a zatim predan vojnicima - ili možda čak i ženama - da se zabavljaju s njim. Ghalib bi takvu smrt za njega smatrao razumljivom.

Yazir, i sam sin opore pustinje, napola sklon složiti se s takvim pristupom, nastavio je svoju tešku borbu za drugačiji pogled na stvari. Hazem ibn Almalik bio je princ s druge strane vode. Mogao bi vladati Kartadom kad bi se okolnosti samo malo promijenile. Bio je ovdje da zamoli Yazira i Ghaliba da promijene te okolnosti. To bi značilo, bio im je rekao, pravog vjernika na podestu najmoćnijeg kraljevstva u Al-Rassanu. Čak bi preuzeo i polovični veo Muwardija, rekao im je.

Yazir nije znao što je to podest, ali shvaćao je što se od njega traži. Bio je poprilično siguran da i njegov brat to shvaća, ali Ghalib bi imao drugačiji stav. Ghalibu nije bilo posebno stalo do toga tko vlada Kartadom u Al-Rassanu. Hoće li ovaj čovjek prihvatiti veo kojeg je ibn Rašid propisao plemenima - da zaklanja i zadržava bogohuljenje - bilo bi Ghalibu potpuno svejedno. On bi naprosto želio ponovnu priliku da krene u rat u ime Ašarovo i božje. Rat je bio dobar, a sveti rat bio je najbolja stvar na svijetu.

Ponekad, međutim, čovjek koji se trudio pretvoriti podijeljen, plemenski narod u naciju, svjetsku silu, nešto više od nestalnoga pijeska, morao je zadržavati svoje želje, ili se izdići iznad njih. Yazir, na svom prostiraču usred sjevernog vjetra, sa zimom koja je dolazila,

osjećao je duboku nesigurnost kako mu nagriza utrobu. Nitko ga nije upozorio da je vodstvo, ova vrsta vodstva, loša za želudac.

Već prije mnogo godina bio je počeo gubiti kosu. Njegovo tjeme, premda obično pokriveno, poprimilo je tijekom godina isti ton kao i ostatak njegova lica. Ghalib, bez ikakvih briga osim kako da natjera svoje ratnike da ubijaju neprijatelje a ne jedni druge, još je uvijek imao svoju dugu tamnu grivu. Nosio ju je vezanu, da mu ne ulazi u oči, i još je uvijek nosio traku oko vrata. Ljudi bi ga ponekad pitali o tome. Ghalib bi se nasmiješio i odbio odgovoriti, izazivajući različite teorije. Yazir je znao što je ta traka. On nije bio nimalo gadljiv čovjek, ali o tome nije volio razmišljati.

Opet je podigao pogled prema suncu. Preostalo je još vrlo malo vremena prije molitve. Bilo je informacija koje su nedostajale njihovu posjetitelju. Dugo mu je trebalo da doputuje dođe; bilo je drugih koji su krenuli nakon njega a stigli prije. Yazir još uvijek nije bio siguran kako da to iskoristi.

„A što je s Jaditima?“ upitao je, za početak.

Hazem ibn Almalik trgao se na te riječi kao zvijer u klopci. Dobacio je Yaziru prestrašen, otvoren pogled. Bilo je to prvo konkretno pitanje koje su mu braća postavila. Vjetar je zavijao i nosio pijesak. „Jaditi?“ ponovio je čovjek bezizražajno. Bio je, zaključio je Yazir, skoro zaostao. Šteta.

„Jaditi“, ponovio je Yazir, kao da se obraća djetetu. Ghalib je načas pogledao prema njemu a zatim u stranu, ne govoreći ništa. „Kako su jaki? Rečeno nam je da Kartada dopušta plaćanje danka Konjanicima. Zakoni to zabranjuju. Ako se takav danak plaća, za to mora postojati

razlog. Koji je to razlog?“

Hazem je obrisao svoj nos koji je još uvijek curio. Koristio se desnom rukom, što je bilo uvredljivo. Pročistio je grlo. „Taj danak je jedan od razloga zašto sam ja ovdje, Ekselencijo. Naravno da je tako nešto zabranjeno. To je bogohuljenje, još jedno od mnogih.

Nadmeni Konjanici ne vide nikakve opasnosti od slabašnih kraljića Al-Rassana. Čak i moj otac se klanja pred Jaditima, premda samog sebe naziva Lavom.“ Gorko se nasmijao. Yazir je šutio, slušajući, promatrajući očima zaklonjenim kapuljačom. Pijesak je letio kraj njih, platno šatora lepetalo je u logoru. Neki pas je lajao.

Njihov posjetitelj je brbljao i dalje. „Jaditi postave svoje zahtjeve, i dobiju sve što traže, usprkos jasnoj riječi Ašarovoj. Uzimaju nam zlato, uzimaju nam žene, jašu nasmijani našim ulicama i gledaju svisoka na pravovjerne, izrugujući se našim slabim vođama. Niti ne znaju da prava pogibao za njih ne dolazi od bezbožnih vladara, već od pravih nasljednika Ašarovih, čistih sinova pustinje. Hoćete li doći? Hoćete li pročistiti Al-Rassan?“

Ghalib je zagundao, povukao svoj zar dolje, i pljunuo. „Zašto?“ rekao je.

Yazir se iznenadio. Njegov brat nije imao običaj zanimati se za razloge za rat. Princ s druge strane vode odjednom je djelovao samopouzdanije; sjeo je uspravnije na prostirci. Kao da su mu trebala samo njihova pitanja. Svi oni koji su im dolazili iz Al-Rassana tijekom godina, vadžije i poslanici, bili su vrlo brbljavi. Nisu nosili žarove, možda je to imalo nekakvu ulogu. Pjesnici, pjevači, glasnici - riječi su u toj zemlji tekle poput vode. Tišina ih je tjerala u nelagodu. Dosad je

postalo sasvim jasno kako njihov gost ne zna da mu je otac mrtav.

„Tko drugi još postoji?“ upitao je Hazem od Kartade, pretjerano gestikulirajući rukama, skoro dotakavši Yazirovo koljeno. „Ako vi ne dođete, zavladat će Konjanici Jada. Još za naših života. I Al-Rassan će biti izgubljen za Ašara i zvijezde.“

„Već je izgubljen,“ promrmljao je Ghalib, opet iznenadivši Yazira. „Onda ga ponovno osvojite!“ reče Hazem ibn Almalik hitro. „Samo čeka na vas. Na nas.“

„Nas?“ rekao je Yazir tiho.

Princ se zaustavio s očitim naporom. Načas je djelovao zaplašeno. Rekao je: „Na sve nas koji patimo zbog onog što se događa. Koji nosimo teško breme onoga što Jaditi i Kindathi i lažni, posrnuli kraljevi rade zemlji koja je jednom bila snaga u volji Ašarovoj.“ Oklijevao je. „Tamo ima vode, voćnjaka i zelene trave. Visoke žitarice rastu na poljima, kiša pada u proljeće i zrelo, slatko voće može se divlje brati s drveća. Sigurno su vam vaši vojnici to ispričali.“

„Rekli su nam mnogo stvari“, rekao je Yazir prezrivo, suzdržano, iako se za trenutak zanio protiv svoje volje. Zapravo, on je u malo što od toga vjerovao. Rijeke koje teku kroz palače? Zar su mislili da je on budala? Nije mogao zamisliti čak niti kakva bi to vrsta voća mogla rasti slobodno, bez ičije njege, da ga ubere bilo tko tko osjeti žed. Takve stvari bile su obećane u Raju, ne za ljude na pijesku zemlje.

„Poslali ste vojnike da služe mome ocu“, rekao je Hazem ibn Almalik prodorno. „Zašto ih nećete povesti da služe Ašaru?“

Ovo je bilo uvredljivo. Ljudi su bivali odrani i za manje. Nabijani živi na kolac, na suncu, oguljene kože.

„Tvoj otac je ubijen“, rekao je Yazir hitro, prije nego što Ghalib učini nešto nepopravljivo. „U Kartadi vlada tvoj brat.“

„Što?“ Mladić se uspenrao na noge, straha i zapanjenosti otisnutih na svom blijedom, izloženom licu.

Ghalib je posegnuo za kopljem koje je stajalo kraj njega. Zavitlao ga je jednom rukom, skoro nehajno, tako da je držak udario princa iznad koljena. Začuo se pucketav zvuk, progutan praznim prostorom oko njih. Hazem ibn Almalik srušio se na tlo, cvileći.

„Ne ustaješ prije nego ustane moj brat“, rekao je Ghalib blago. „To je uvreda.“ Govorio je polako, kao nekome zaostalom u razvoju.

Opet je pobo svoje koplje u zemlju. Šačica ratnika koji su ih bili dopratili ovamo iz logora bila je pogledala prema njima na vrtlog pokreta. Sad su opet skrenuli poglede. Ovakvi razgovori bili su za njih dosadni; većina stvari je u zadnje vrijeme bila dosadna. Jesen i zima bili su teško vrijeme za disciplinu.

Yazir je razmotrio mogućnost da prepusti Kartadanca svome bratu i vojnicima. Prinčeva bi smrt ponudila zabavu, a ljudima je to trebalo. Odlučio je protiv toga. Ovdje je bilo u pitanju mnogo više od pogubljenja da se smire nemirni ratnici. Imao je dojam da čak i Ghalib to zna. Držak koplja po stražnjoj strani koljena bio je, za njegova brata, iznimno blag odgovor.

„Sjedi uspravno“, rekao je Yazir hladno. Prinčevo jaukanje počelo ga je nervirati.

Bilo je upravo zabavno kako su zvuči brzo prestali. Hazem ibn Almalik prebacio se u sjedeći položaj. Obrisao je nos. Opet desnom rukom. Neki ljudi nisu imali pojma o pristojnosti. Ali ako su nijekali

boga i vizije Ašarove, zašto bi se očekivalo da će poznavati pristojno, odgovarajuće ponašanje? Podsjetio se, ponovno, da ovaj čovjek pripada pravovjernima.

„Vrijeme je za molitve“, rekao je Yazir kartadanskom princu. „Vratit ćemo se u logor. Nakon toga ćemo jesti. Onda ćeš mi reći sve što znaš o svome bratu.“

„Ne, ne. Ne! Sad se moram vratiti kući, Ekselencijo. Što je brže moguće.“ Čovjek je po prvi put pokazao iznenađujuću količinu energije. „Sa smrću moga oca otvara se mogućnost. Za mene, za sve nas koji služimo Ašaru i bogu. Moram pisati vadžijama u gradu! Moram –“

„Vrijeme je za molitve“, ponovio je Yazir, i ustao.

Ghalib je slijedio njegov primjer, s otmjenošću ratnika. Princ se uspenrao na noge. Krenuli su natrag. Hazem je šepesao uz njih, još uvijek govoreći, trudeći se da održi korak.

„Ovo je predivno!“ rekao je. „Moj prokleti otac je mrtav. Moj brat je slab, s iskvarenim, bezbožničkim savjetnikom - onim zlim čovjekom koji je ubio posljednjeg kalifa! Lako možemo zauzeti Kartadu, Ekselencijo. Ljudi će biti uz nas. Ja ću otići kući u Al-Rassan, i reći ću im da stižete za mnom. Zar ne vidite, Ašar nam je dao dar sa zvijezda!“

Yazir je stao. Nije volio da ga se smeta dok se priprema za molitvu, a ovaj čovjek će očito biti razjarujući izvor nemira. Postojala je također i izrazita mogućnost da će se Ghalib dovoljno razbjesnjeti i ubiti ga na licu mjesta.

Yazir je rekao: „Idemo na molitvu. Sad šuti. Ali shvati jedno: nikamo ne idemo po zimi. A ne ideš ni ti. Ostat ćeš s nama. Ti si za ovu

zimu naš gost. Na proljeće ćemo se opet savjetovati. A ostatak zime ne želim te čuti kako govoriš, ukoliko ti se netko od nas ne obrati.“ Zastao je, pokušao zvučati blago, umirujuće. „To ti govorim zbog tvoje sigurnosti, shvaćaš li? Nisi na mjestu gdje su stvari onakve kakvima ih poznaješ.“

Čovjekova je čeljust pala od zapanjenosti. Posegnuo je rukom - desnom rukom, nažalost - i uhvatio Yazirov rukav.

„Ali ja ne mogu ostati!“ rekao je. „Ekselencijo, moram se vratiti. Prije zimskih oluja. Moram biti -“

Nije više ništa rekao. Gledao je dolje, s izrazom prazne nevjerice na licu. Bilo je skoro zabavno. Ghalib mu je odsjekao uvredljivu ruku u zglobu. Već je spremao svoj mač. Hazem ibn Almalik, princ Kartade, zagledao se u krvavi batrljak tamo gdje je bila njegova desna ruka, proizveo neki prigušeni zvuk duboko u grlu, i onesvijestio se.

Ghalib je bezizražajno pogledao dolje u njega.

„Da mu isječem jezik?“ upitao je. „Nikako nećemo izdržati cijelu zimu njegovih riječi. Neće preživjeti, brate. Netko će ga ubiti.“ Yazir je porazmislio o tome. Ghalib je skoro sigurno bio u pravu.

Uzdahnuo je, stresao glavom. „Ne“, rekao je nevoljko. „Zaista ćemo morati opet razgovarati s njim. Možda će nam trebati taj čovjek.“

„Čovjek?“ rekao je Ghalib. Spustivši žar, pljunuo je.

Yazir je slegnuo ramenima i okrenuo se. „Dodi. Vrijeme je za molitve.“

Okrenuo se da pođe dalje. Ghalib je djelovao kao da se želi pobuniti. U svojoj glavi, Yazir ga je skoro vidio kako reže čovjekov

jezik. Ideja tišine bila je vrlo privlačna. Zamislio je Ghaliba kako kleči, isukanog noža, Kartadaninove glave podignute na svoje lijevo koljeno, jezik izvučen koliko se da, oštrica... Ghalib je to učinio već mnogo puta. Dobro mu je išlo. Yazir se skoro predomislio. Skoro, ali ne sasvim.

Nije se osvrnuo. Tren kasnije, čuo je svoga brata kako ga slijedi. Uglavnom ga je Ghalib još uvijek slijedio. Yazir je pokazao rukom, i trojica ratnika su se primakla da ponesu Kartadanina. Možda će umrijeti od svoje rane, ali to nije bilo baš vjerojatno. Znali su kako liječiti takve povrede u pustinji. Hazem ibn Almalik će preživjeti. Nikad neće shvatiti da su mu život i dar govora Yazirov poklon. Nekim ljudima se naprosto nije dalo pomoći, ma koliko se trudili.

Pridružio se njihovoj vadžiji i suplemenicima u logoru. Bili su ga čekali. Zazvonilo je zvono, zvuk sitan i krhak usred vjetra. Spustili su svoje žarove i molili se tada na otvorenom, jedinom bogu i njegovu ljubljenom sluzi Ašaru, izloženih lica okrenutih tamo gdje se nalazi Soriyya, tako daleko. Molili su za snagu i milost, za čistoću srca i smrtnoga tijela, za ispunjenje Ašarovih ozvezdanih vizija, i za pristup, na kraju svojih dana u pijesku zemlje, Vrtu Rajskome.

Bio je upozoren, ali ne dovoljno. Kralj Ramiro od Valleda, sjedeći na svom prijestolju postavljenom pred trostrukim lukovima u novodovršenoj odaji za primanja, postao je naglo svjestan nevolje onog časa kad su posjetitelji ušli u dvoranu.

Načas je pogledao prema svojoj ženi i zamijetio zajapurenost njena lica, što je samo potvrdilo njegove slutnje. Ines se jutros temeljito potrudila oko svog izgleda. Nikakvo iznenađenje: to su bili

gosti iz Ferrieresa, koji je bio njena domovina.

S njegove druge strane, za korak iza prijestolja, njegov pristav, grof Gonzalez de Rada, pokazivao je samo svoju uobičajenu nadmenost prema njihovim gostima. To je bilo u redu, ali Ramiro je bio skoro siguran da de Rada ne shvaća što ovi ljudi mogu zapravo značiti za Valledo.

Nikakvog pravog iznenađenja ni ovdje. Gonzalez je imao dobar um i izravan način postizanja stvari, ali njegova promućurnost nije išla dalje od triju kraljevstava Esperane. Mogao je davati oštroumne primjedbe o tome što bi brat Kralja Ramira u Ruendi, ili njegov ujak u Jaloni, mogli imati na umu, i predlagati mjere kojima će ih se spriječiti, ali duhovnici iz zemalja preko planina nisu mu bili zanimljivi, i zato nisu imali nikakvog udjela u njegovim mislima. Što je bio razlog zastoje upozorenje bilo nedovoljno. Petorica božjih ljudi, jedan od njih visokog ranga, zastajali su ovdje na kraljičin poziv, na putu do hrama na Vascinu otoku. Što je to uopće moglo značiti? Gonzalez nije o tome niti razmislio. A nije, na svoju svakog časa sve veću žalost, to učinio niti kralj.

Ne odajući ni natruhe tjeskobe koja je rasla u njemu, Ramiro od Valleda pristojno se zagledao u čovjeka koji je koračao sagom pokrivenim prilazom prijestolju, nekoliko znakovitih koraka ispred svojih suputnika. Neki ljudi upozoravali su svojom prisutnošću kako će se nešto suštinski važno dogoditi. Ovo je bio takav čovjek. Geraud de Chervalles, Visoki Duhovnik Ferrieresa, bio je dovoljno visok da može svisoka gledati svakog čovjeka u prostoriji, uključujući i kralja. Lice

mu je bilo izbrijano glatko kao dječje, sijede kose začesljane unatrag od čela, što ga je činilo naizgled još višim. Njegove oči, čak i videne ovako iz daljine, s prijestolja, bile su prodorno plave, smještene pod ravnim obrvama i iznad dugog nosa i tankih, širokih usana. Držanje mu je bilo patricijsko, kraljevski otmjeno, ponašanje ambasadora na nekom manjem dvoru, a ne sluge božjeg koji se pojavljuje pred monarhom. Odjeven u plave halje ferrierskih duhovnika, sa sunčanožutim ukrasima i pojasom, Geraud de Chervalles bio je neosporivo zadivljujuća pojava.

Kralj nije vidio nikakve smjernosti u tom aristokratskom licu. Niti ju je našao - dobacivši samo hitar pogled - u izrazima četvorice nižih duhovnika koji su sad zastali iza de Chervallesa. Nikakvog neprijateljstva ili napadanja, ničeg tako neodgojenog, ali duhovnici nisu morali biti neprijateljski raspoloženi da bi izazvali čitavu gomilu nevolja, i Ramiro je sad, sa zakašnjenjem, osjetio da su nevolje upravo stigle pod njegove svodove i zastale na svježe postavljenim sagovima i mozaicima ovog hladnog i kišnog jesenjeg jutra.

Nije mu bilo lakše znajući da je njegova žena zamolila njihovu prisutnost.

Privukao je svoju halju s krznenim ovratnikom jače oko sebe. Krajičkom oka vidio je kako Gonzalez diskretnim pokretom požuruje sluge da potaknu vatre. Njegov pristav bio je beskrajno brižan za kraljevu udobnost u takvim malim stvarima. Nažalost, ovdje je propustio nešto veliko. S druge strane, isto je učinio i sam Ramiro, a on nije bio čovjek koji će drugima zamjerati nešto u čemu je i sam podbacio.

„Dobrodošli u Valledo“, rekao je mirno, kad je visoki duhovnik zastao na odgovarajućoj udaljenosti od prijestolja. „U sveto ime Jadovo.“

Geraud od Ferrieresa se tada poklonio - ne prije, primijetio je Ramiro. No, poklon je bio u potpunosti ispravan, puno, formalno poklonstvo. Ispravio se.

„Počašćeni smo, gospodaru i kralju.“ Glas Visokog Duhovnika bio je bogat i kulturan. Govorio je esperanjski savršeno, uključujući i patricijsko vrskanje. „Počašćeni pozivom vaše voljene Ines, vaše preodane kraljice, i vašom kraljevskom dobrodošlicom. Samo nas je čvrsta nada u zimsku udobnost ovdje na proslavljenom esterenskom dvoru mogla natjerati na putove i kroz planine ovako kasno u godini.“

Dakle nikakvog okolišanja. U samim početnim primjedbama. Ostaju. Ne stvarno iznenađenje, premda su mogli namjeravati produžiti do Ruende. To bi bilo lijepo. Ramiro je bio svjestan Ines koja je blistala kraj njega, otmjena i poželjna. Ona se ovome radovala već dugo.

„Ponudit ćemo vam udobnosti kakve imamo“, rekao je kralj, „premda se bojimo da se ne možemo približiti slavi Ferrieresa kad se radi o ovozemaljskim užicima.“ Nasmiješio se, da podvuče kako je to šala.

Visoki Duhovnik stresao je glavom. U njegovu izrazu pojavio se nimalo dobrodošli nagovještaj ukora. Tako brzo. „Mi živimo jednostavnim životima, veličanstvo“, promrmljao je. „Bit ćemo zadovoljni bilo kakvim skućenim prostorom i udobnostima koje nam

budete mogli prepustiti. Naše oduševljenje i hrana stići će od prisutnosti božje u ovoj moćnoj utvrđi Jadovoj na zapadu.“

Ramiro je zadržao izraz svog lica pod kontrolom. Znao je da je Ines već za ferrierske duhovnike odredila i prebogato namjestila više spojenih odaja u novom krilu palače, za slučaj da se odluče zadržati neko vrijeme. Tamo je čak postojala i kapela, na njeno navaljivanje. Geraud de Chervalles neće se morati suočiti ni sa kakvim skućenim prostorom ovdje. Kralj je također bio upoznat s podrobnom razmjenom pisama između njegove kraljice i duhovnika njene rodne zemlje. Bilo bi nedolično, naravno, odati takvo znanje. Bio je raspoložen za nedolično ponašanje.

„Sigurni smo da se naša predraga ljubljena kraljica potrudila ispuniti svaku točku vaših uputstava o smještaju koji bi odgovarao vašim potrebama. Uređeno je da imate toplu vodu u svojim odajama, i osobnog masera svako popodne. I hrana je prema zahtjevima. I ono farlensko vino koje ste tražili.“

Dobročudno se nasmiješio. Ines se kraj njega ukočila. Geraud de Chervalles djelovao je na časak zbunjeno, a zatim žalostivo, prema običaju svih duhovnika. No, ipak, nije imao nikakvog lakog odgovora. Bilo je korisno, pomislio je Ramiro, zauzdati ih rano, kao konja kojeg se dresira, prije nego što se sve one glatke, beskrajne rečenice počnu prelijevati preko svih. Sumnjao je, ipak, da je ovog čovjeka tako lako zauzdati. Tren kasnije to se i potvrdilo.

„Doista žalim što me moje podmakle godine prisiljavaju da molim određene usluge od onih koji nas počaste pozivom da ih posjetimo. Osobito u zimi, bojim se. Vaše veličanstvo je još mlado, u

punom naponu bogomdane snage. Oni među nama koji su već krenuli silaznim dijelom svoga smrtnog puta mogu se samo osloniti na vas u potrazi za čvrstom rukom podrške, pod svetim suncem Jadovim.“ Prema očekivanju. Nije to bio netko koga bi mogao zauzdati kao što je tijekom godina bio uspio zauzdati u žuto odjevene lokalne duhovnike. Nepouzdana ljudi, častohlepni, ali bez vodstva i bez snage. I ne gledajući mogao je zamisliti samozadovoljne izraze na njihovim licima. Sad su imali svoga zaštitnika, i stvari će se možda promijeniti. Pa, morao je znati da se ovo sprema. Trebao je bolje razmisliti o tome. Mogao je samo samoga sebe okriviti što je pristao na Inesinu molbu da pozovu nekog od Visokih Duhovnika iz njene zemlje da se zaustavi ovdje na putu do Otoka, za utjehu njenoj duši. Bio je već čuo ime de Chervalles, znao je da se radi o moćnoj osobi. Dalje od toga nije se potrudio saznati. Slabost. Nije volio razmišljati o duhovnicima. Imao je nejasno sjećanje na ono poslijepodne kad je zatražila njegovu dozvolu da pozove čovjeka ovamo. Bio je uljuljkan i lijen nakon ljubavi. Njegova kraljica, pomislio je Ramiro od Valleda, zagledan ravno ispred sebe, poznavala ga je već i. predobro.

Natjerao se da se opet nasmiješi visokom, sjedokosom čovjeku u raskošnoj plavo-žutoj halji. „Teško da ćete ovdje zimi trebati kakvu zaštitu. Osim možda protiv hladnoće i dosade. Poduzet ćemo što je u našoj moći da vaš kratki boravak s nama učinimo udobnim.“ Dopustio je svome tonu da da naslutiti otpuštanje. Možda će bar ovaj prvi susret moći učiniti kratkim. To bi mu dalo vremena da malo porazmisli o svemu.

De Chervallesov izraz lica postao je mračan, uznemiren. „Bog zna

da naši strahovi nisu za nas same niti za našu udobnost, blagostivi kralju. Dolazimo ovamo po teškim putovima opterećeni mislima o djeci Jadovoj koja ne žive pod dobrodošlom vladavinom kraljeva u zemljama Esperane. To je, priznajem, ono što će dolazak zime za mene učiniti teškim.“

Pa, to je bila uzaludna pomisao: da bi mogli pristati da prvi sastanak bude kratak. A nevolje su se sad pružale pred njima kao guštara od kopalja. Ramiro je šutio. Još je uvijek bilo moguće da će se obraniti od najgoreg, bar za sada. Stvarno će mu trebati vremena da porazmisli.

„Što to govorite, presveti gospodaru?“ Inesino pitanje bilo je prozirno iskreno. Ruke su joj bile stisnute, držeći sunčani disk u krilu, lice joj je odavalo tjeskobnu zabrinutost. Kralj Valleda u sebi je opsovao, ali odbio je dopustiti makar i natruhu osjećaja da mu se pokaže na licu.

„Kako mogu a da ne mislim na svu našu pobožnu braću u bogu koja moraju izdržati još jednu zimu pod okrutnim mukama nevjernika Ašarovih“, rekao je Geraud de Chervalles. Rekao je to glatko, tečno, žalobno. Glasno, dovoljno glasno da ga čuje cijeli dvor.

Sustiglo ga je, pomislio je Ramiro mrko. Došlo je, s ovim samouvjerenim, opasnim čovjekom iz Ferrieresa. De Chervalles je došao ovamo da kaže ovu stvar. Da je kaže jutros, i onda opet, i opet, sve dok kraljevi i jahači i seljaci na poljima ne počnu plesati na njegovu glazbu i umirati.

Usprkos svojim ranijim odlukama, Ramiro je osjetio iskru bijesa na svoga pristava. Gonzalez je morao biti svjestan toga. Zar to nije bio

dio njegove službe? Zar je Ramiro morao planirati i spremati se za sve što je važno? Zapravo, znao je odgovor na to pitanje.

Mogao je kriviti samo sebe. Kralj je pomislio na Rodriga Belmonta, daleko u Al-Rassanu. Izgnanog među nevjernike. Nisu još bili sigurni čak ni kamo je otišao. Obećao je da neće napasti Valledo ni sa kim; obećao toliko, ali ništa više. On je bio Raimundov čovjek: prijatelj iz djetinjstva, a zatim i pristav. Ramiro mu nije do kraja vjerovao, niti, što se toga ticalo, on Ramiru. Raimundova smrt.

Sjene oko nje. Previše povijesti, ovdje. A Belmonte je bio preponosan, previše neovisan čovjek. Ali ipak potreban; zapravo, prijeko potreban.

„Ali presveti gospodaru, što možemo učiniti?“ upitala je Ines, podižući ruke do svojih grudi. „Naša srca drhte kad čuju vaše riječi.“

Njen zlatni disk zasjao je u prigušenom svjetlu koje je padalo kroz nove prozore. Vani je počelo kišiti; kralj je čuo kapi na staklu.

Da nije bio uvjeren u suprotno, Ramiro bi pomislio kako mu kraljica izgovara de Chervallesov tekst, tako su izravno njene riječi vodile do sljedećeg govora Visokoga Duhovnika. Kralj je želio zatvoriti oči, uši. Hitno je želio biti što dalje odavde, jašući konja na kiši. Riječi su stigle, do kraja predvidive, ali svejedno zvučne i privlačne. „Možemo učiniti ono što oni počašćeni Jadovom svetom misijom na zemlji mogu učiniti - toliko, ništa manje, i ništa više, velepoštovana kraljice. Prokletog ašaritskog Kalifata više nema“, rekao je Geraud od Ferrieresa, i zastao, sugestivno.

„Dakle, kakva vijest“, rekao je Gonzalez de Rada sarkastično, svojim lijepim glasom zasijecajući u raspoloženje. „Samo petnaest

godina stara.“ Pogledao je prema kralju. Ramiro je shvatio: grof je konačno dokučio kamo ovo vodi, i pokušavao je zaustaviti lavinu.

Prekasno, naravno.

„Ali ima i svježijih vijesti, koliko znam“, rekao je visoki duhovnik iz Ferrieresa, mirno. „I zli kralj Kartade je sada mrtav, pozvan na crni sud koji Jad sprema svima nevjernicima. Jamačno je to poruka za nas! Jamačno je sad, kad je vođa šakala nestao, trenutak za djelovanje!“

Glas se podigao, glatko se krećući ka prvom crescendo. Ramiro je već i prije čuo slične stvari, ali nikad od takvog majstora. S nekom vrstom prestravljenog divljenja, čekao je.

„Za djelovanje? Sada?“ Gonzalez se nije trudio prikriti svoju ironiju. „Nije li malo hladno za to?“

Još jedan dobar pokušaj, suhi ton vrijedan isto koliko i riječi, ali Geraud de Chervalles ga je nadvladao. „Vatre božje griju one koji služe njegovoj volji!“ Pogled mu je, dok je gledao u pristava, bio prezriv i nepopustljiv. Gonzalez de Rada neće to baš lako prihvatiti, kralj je to znao iz iskustva, i zapitao se ne bi li se trebao uključiti prije nego što se dogodi nešto ozbiljno.

Ali onda, neočekivano, duhovnik se nasmiješio, kao što bi se nasmiješio i bilo koji drugi čovjek. Njegove stroge crte su se opustile, spustio je glas. „Naravno da ne govorim o zimskom ratu. Nadam se da nisam baš toliko budalast. Znam da takve stvari zahtijevaju vrijeme, puno planiranja, odgovarajuće godišnje doba. To su pitanja za hrabre ljude od mača kakvi su junačni kraljevi Esperane i njihovi legendarni Konjanici. Mogu samo pokušati, na svoj skroman način, pomoći pri paljenju vatre, i ponuditi vijesti koje bi vam mogle pomoći i nadahnuti

vas.“

Čekao je. Nastala je tišina. Kiša je dobovala po prozorima. Jedna se cjepanica pomakla u vatri, a zatim pala s treskom, u vatrometu iskara. Ramiro je očekivao da će Ines postaviti očekivano pitanje, ali ona je neočekivano zašutjela. Pogledao ju je. Spustila je sunčani disk u svoje krilo i zagledala se u duhovnika, grickajući usnicu. Izraz lica joj je sad bio nepročitljiv. U sebi, kralj je slegnuo ramenima. Igra je počela, morat će se odigrati do kraja.

„Kakve vijesti?“ upitao je pristojno.

Smiješak na licu Gerauda de Chervallesa postao je upravo sjajan. Rekao je: „I mislio sam da bi moglo biti tako. Niste još čuli.“ Zastao je, podigao glas. „Čujte, onda, vijesti od kojih će se sva srca oduševiti i ponuditi hvalu bogu: kralj Ferrieresa i oba kneza Waleske, najmoćniji lordovi karčkih nizina i većina plemstva iz Batiare okupili su se da zametnu rat.“

„Što? Gdje?“ Gonzalezu su ovog puta, oštre riječi izletjele iz usta. Duhovnikov smiješak postao je još slavodobitniji. Njegove plave oči su zasjale.

„U Soriyyi“, šapnuo je u muk. „U Ammuzu. U pustinjским domovinama nevjernika, gdje je Jad zanijekan a njegovo blagorodno sunce prokleta. Vojska božja skuplja se već u ovom času. Prezimit će na jugu kraj mora u Batiari i na proljeće se otisnuti brodovljem. Ali, prva bitka u ovome svetom ratu već se odigrala; čuli smo vijest o tome prije nego što smo krenuli k vama.“

„Gdje je bila ta bitka?“ Opet Gonzalez.

„U gradu po imenu Sorenica. Znate li ga?“

„Ja ga znam,“ rekao je Ramiro tiho. „To je kindathski grad na jugu Batiare, koji im je već odavno poklonjen, za pomoć koju su pružili prinčevima Batiare u miru i u ratu. Koje ašaritske vojske su bile tamo, smijem li pitati?“

Geraudov smiješak je izbljedio. Sad mu se u očima pojavila hladnoća. Zakašnjelo prepoznavanje mogućeg neprijatelja. Budi oprezan, rekao je Ramiro sam sebi.

Duhovnik je rekao: „Mislite li da su takozvani zvjezdorođeni iz pustinje jedini nevjernici s kojima se moramo suočiti? Zar ne poznate obrede koje Kindathi provode u noćima dva puna mjeseca?“

„Većinu njih“, rekao je Ramiro od Valleda mirno. Činilo se da ipak neće biti oprezan. Njegov spori, duboki bijes počeo se uzdizati. Bojao se toga bijesa, ali ne dovoljno da mu se odupre. Bio je svjestan da njegova žena sad gleda u njega. Zagledao se u duhovnika iz Ferrieresa. „Razmišljao sam o tome da pozovem Kindathe natrag, vidite. Potrebna nam je njihova marljivost i njihovo znanje tu u Valledu. Ovdje nam trebaju razne vrste ljudi. Htio sam doznati koliko sam god mogao o kindathskoj vjeri prije nego što krenem dalje. Nema ničeg što sam ikad čuo, ili pročitao, što bi makar i nagovijestilo krv ili bogohulje kao dio njihove vjere.“

„Pozvati ih natrag?“ Glas Gerauda de Chervallesa izgubio je svoju moduliranu kontrolu. „Upravo u trenutku kad se svi kraljevi i prinčevi jaditskoga svijeta udružuju kako bi očistili svijet od nevjerništva?“ Okrenuo se Ines. „Niste nam rekli ništa o tome, gospo.“ Riječi su bile optužba, ukočena i smrknuta.

Ramiro je izgubio strpljenje. Ovo je već bilo previše.

Ali prije nego što je mogao progovoriti, njegova kraljica, njegova sveta, bogobožna kraljica iz Ferrieresa je rekla: „Pa, duhovniče, zar bih vam rekla takvu stvar?“ Njen ton bio je oštar, kraljevski, zapanjujuće hladan.

Geraud de Chervalles, potpuno nespreman na to, nesvjesno je ustuknuo. Ines je nastavila: „Zašto bi planovi moga dragog gospodara i supruga za našu zemlju bili dio bilo kakve komunikacije između vas i mene glede vašega hodočašća? Mislim da si uzimate previše prava, duhovniče. Očekujem vašu ispriku.“ Ramiro je bio podjednako zapanjen kao i čovjek kome se obraćala. Podrška od Ines protiv jednog Visokog Duhovnika nije bila nešto što bi se ikad usudio očekivati. Nije se usuđivao čak ni pogledati je. Poznavao je taj njen ledeno hladni glas i te kako dobro; najčešće je bio uperen protiv njega, zbog ovog ili onog grijeha.

Geraud de Chervalles, sad sav zajapuren, rekao je: „Molim vaš oproštaj, naravno, za bilo kakvu uvredu koju je kraljica osjetila. Ali reći ću ovo: nema nikakvih internih, privatnih stvari bilo kojega jaditskoga kraljevstva, kad se radi o nevjernicima, Ašaritima ili Kindathima. Oni su pitanje za božje duhovništvo.“

„Onda ih sami spaljujte“, rekao je Ramiro od Valleda smrknuto. „Ili ako tražite da ljudi umiru a žene se izlože riziku da izgube sve što imaju za vašu stvar, govorite malo blaže, osobito na kraljevskom dvoru gdje ste gost.“

„Imam jedno pitanje“, dodala je Ines nenadano. „Ako smijem?“

Pogledala je u kralja. Ramiro kimne. Još uvijek nije mogao povjerovati što joj se to dogodilo. Ona je upitala: „Tko je taj koji je pokrenuo ovaj rat? Tko je sazvaio vojske?“

„Duhovnici Jadovi, naravno“, rekao je Geraud, još uvijek zajapuren, bez lagodnoga smješka. „Predvođeni nama iz Ferrieresa, naravno.“ „Naravno“, reče Ines. „Onda mi recite, zašto ste vi ovdje, duhovniče? Zašto niste zajedno s tom moćnom vojskom u Batiari, pripremajući se za dugo putovanje u te daleke, opasne istočne zemlje?“

Ramiro nikad nije vidio svoju ženu takvu. Pogledao ju je opet s iskrenim čuđenjem. Njegovo iznenađenje, vidio je, nije bilo ništa u usporedbi s preneraženošću čovjeka kome se obraćala.

„Ima nevjernika i bliže kući“, rekao je Geraud mračno.

„Naravno“, promrmljala je Ines. Izraz lica bio joj je nevin. „A Soriyya je tako daleko, i putovanja morem su tako dosadna, i rat u pustinji je tako nesiguran. Mislim da zaista počinjem shvaćati.“ „Ne vjerujem da je tako. Ja mislim -“

„Umorna sam“, rekla je kraljica Ines, ustajući. „Oprostite mi. Ženska slabost. Možda bismo ovo mogli nastaviti neki drugi put, moj gospodar kralju?“ Pogledala je Ramira.

Još uvijek nesposoban da povjeruje u ono što čuje, kralj je ustao. „Naravno, gospo moja,“ rekao je. „Ako ste slabi...“ Pružio je ruku, ona ju je prihvatila. Osjetio je, nedvojbeno, pritisak njenih prstiju. „Grofe Gonzalez, hoćete li biti tako ljubazni da se pobrinete za naše uzvišene goste...“

„Bit će mi čast,“ rekao je Gonzalez de Rada.

Pucnuo je prstima. Osmorica ljudi istupili su naprijed da stanu sa svake strane duhovnika iz Ferrieresa. Ramiro je pristojno kimnuo glavom i čekao. Geraud de Chervalles, još uvijek crvenog lica, nije imao nikakvog izbora do da se pokloni. Ramiro se okrenuo, Ines je zakoračila oko njega, držeći ga još uvijek za ruku, kao u plesnom koraku - premda ona nikad nije plesala - i izašli su kroz nova brončana vrata iza prijestolja.

Vrata su se za njima zatvorila. Ušli su u malu sobu, otmjeno uređenu, sa sagovima i novonabavljenim tapiserijama. Bilo je vina na stolu kraj jednog zida. Ramiro se užurbano uputio tamo i natočio si. Ispraznio je čašu, natočio još jednu, ispraznio je.

„Jad prokleo tog nepodnošljivog čovjeka! Mogu li i ja dobiti malo od toga?“ rekla je njegova kraljica.

Kralj se okrenuo na peti. Sluge su se povukle. Bili su sami. Inesin izraz bio je nešto što nikad prije nije vidio. Prikrivajući svoju zbunjenost, hitro joj je natočio, primiješao vodu, donio joj čašu. Uzela ju je, pogledala gore prema njemu. „Žao mi je“, rekla je. „Ja sam nam ovo priredila, zar ne?“

„Neugodnog gosta?“ Uspio se nasmiješiti. Osjetio se čudno snažnim, gledajući je. „S takvima smo već i prije izlazili na kraj.“ „Ali on je i više od toga, zar ne?“ Promatrao ju je dok je otpijala iz svoje čaše. Namrštila se, ali otpila još jednom. Njegovo naglo dobro raspoloženje nestalo je jednako brzo kao što se i pojavilo.

„Da“, rekao je, „on je i više od toga. Ili, ne on sam, nego vijesti koje je donio.“

„Znam to. Sveti rat. Sve te vojske zajedno. Htjet će da se i mi

pridružimo njihovoj stvari, zar ne? U Al-Rassanu?“

„I moji vojnici će to htjeti.“

„Ti ne želiš ići na jug.“ To nije bilo pitanje.

Začulo se diskretno kucanje. Kralj je progovorio i ušao je Gonzalez de Rada. Bio je vrlo blijed, smrknut. Ramiro je otišao natrag do stola i natočio si još jednu čašu. Ovu je razblažio vodom. Nije bilo vrijeme za pretjerivanje.

„Želim li voditi sveti rat u Al-Rassanu?“ Ponovio je Inesino pitanje za pristava. „Iskreni odgovor?“ Stresao je glavom. „Ne želim. Želim krenuti na jug pod svojim uvjetima i u svoje vrijeme. Želim oteti Ruendu od mog bezvrijednog brata, Jalonu od Ujaka Bermuda - istrunuli mu prsti i na rukama i na nogama - preuzeti Fezanu - od onih krvoločnih Kartadana, i onda krenuti dalje, ili pustiti svoje sinove da krenu dalje kad ja jednom umrem i više vas ne budem mogao mučiti.“ Načas se nasmiješio Ines. Nije mu uzvratila osmijeh. „Ako vojska kraljeva plovi u Ammuz i Soriyyu“, rekao je Gonzalez, „bit će nam teško ne krenuti na jug u proljeće. Svaki duhovnik u tri kraljevstva Esperane prijetit će iz svoje kapele da riskiramo prokletstvo svoje duše ako to ne učinimo.“

„Znam to,“ promrmljao je Ramiro. „Natoči si vina. To će ti olakšati ugroženu dušu.“

„To je moja krivnja“, reče Ines. „Ja sam ga dovela ovamo.“ Kralj je spustio svoje vino. Prišao joj je i uzeo joj čašu iz ruke i spustio je na stol. Uzeo ju je za ruke. Nije se odmakla. Sve ovo bilo je vrlo novo.

„Došao bi u svakom slučaju, najdraža. On i ostali. Ako svi gospodari istočno od planina sad plešu na njihove frule, zašto bi se

nama dopustilo da živimo bez jarma? Možeš biti sigurna da su ljudi kao ovaj već i u Jaloni, i na putu za Ruendu ako dosad već nisu i tamo stigli. Zahtijevat će od nas trojice zimski sastanak. Samo čekaj. Naredit će nam da se sastanemo, pod prijatnijom ekskomunikacije po kapelama, gubljenja naših besmrtnih mjesta u božjem svjetlu. I morat ćemo ih poslušati. Sastat ćemo se, Ujak Bermudo i braco Sanchez i ja sjest ćemo zajedno, i loviti. Oni će paziti na svaki pokret koji ja napravim, a ja ću isto učiniti s njima. Zaklet ćemo se na sveto primirje između nas. Duhovnici će nam oduševljeno pjevati ode. I skoro sigurno ćemo do proljeća jahati u rat na Al-Rassan.“

„I?“

Bila je izravna, njegova kraljica. Mudra i iznenađujuća i izravna. Ramiro slegne ramenima. „Ni jedan trijezan čovjek neće o ratu govoriti sa sigurnošću. Posebno ne o ovoj vrsti rata, s tri vojske koje se međusobno mrze na jednoj strani, i dvadeset njih koje se boje jedna druge nasuprot njima.“

„I s Muwardijima preko tjesnaca“, rekao je grof Gonzalez tiho. „Ne zaboravimo na njih.“

Ramiro je sklopio oči. Još je uvijek čuo kišu. Ferrieres, Waleska, Karch, gradovi Batiare... svi okupljeni zajedno u svetome ratu. Usprkos samome sebi, usprkos svim svojim trezvenim nagonima, bilo je nečeg neosporno dirljivog u toj slici. Skoro da je vidio okupljene barjake, sve te moćne velikaše dovedene na jedno mjesto. Kako bi bilo koji čovjek od duha mogao ne htjeti da bude tamo, ne željeti da podijeli takav jedan pothvat?

„Svijet je drugačije mjesto nego što je jutros bio“, rekao je Ramiro

od Valleda ozbiljno. Postao je svjestan da još uvijek drži ruke svoje žene, da mu je to dozvoljavala. „Znaš što bih sad volio učiniti?“ dodao je naglo, iznenađujući sam sebe.

Podigla je pogled prema njemu, čekajući. Znao je što misli. Uvijek je želio istu stvar kad bi joj se tako obratio. Pa, nije ona bila jedina osoba ovdje koja je mogla ponuditi nešto neočekivano. A ovaj novi osjećaj bio je snažan.

„Volio bih se pomoliti“, rekao je kralj Valleda. „Nakon onog što smo upravo doznali, mislim da bih se volio pomoliti. Hoćete li oboje doći sa mnom?“

Otišli su u kraljevsku kapelu zajedno, kralj i njegova kraljica i njihov pristav. Dvorski duhovnik je bio tamo, upravo stigavši iz dvorane za primanja u vrlo tjeskobnom raspoloženju. Ugledavši kralja, začudio se koliko se to moglo i očekivati, a to je bilo poprilično. Užurbano je zauzeo svoje mjesto za oltarom ispred diska.

Svatko od njih opisao je simbol božjeg sunca svojom desnom rukom iznad srca i kleknuo na kamenu poda. Svjetlo u kraljevskoj kapeli bilo je prigušeno. Bilo je prozora ali bili su stari, i maleni, i kiša je padala po njima.

Molili su se u tom jednostavnom, neukrašenom prostoru bogu jedinome i blagotvornom svjetlu njegova sunca, lica okrenutih prema mjestu gdje je simbol toga sunca bio ugrađen u zid iznad oltarskoga kamena. Molili su za snagu i milost, za čistoću srca i smrtnoga tijela, za ispunjenje Jadovih sjajnih vizija, i za pristup, na kraju svojih dana na poljima zemlje, vrtu rajskome.

ČETVRTI DIO

X

Nino di Carrera, mlad, privlačan i spretan, najomiljeniji dvoranin kralja Bermuda od Jalone, i shodno tome posljednji u nizu tajnih ljubavnika Bermudove zahtjevne kraljice Fruele, bio je u stanju zabrinutosti i zbunjenosti.

Zapravo, nije imao pojma što da učini.

Zbunjenost ga je činila ljutitim. Bijes se dopunjavao sve jačom nelagodnom zbog onoga što se u ovom trenutku događalo. Nino je skinuo svoj željezni šljem i istresao svoju žutu grivu kose, zavist i želju većine žena na Bermudovu dvoru u Eschalou. Njegov dah i dah dvojice izviđača i njihovih konja ostavljali su bijele oblačiće u ledenom ranojutarnjem zraku.

Iza njega stala je njegova četa u ovoj visokoj dolini obrubljenoj bregovima. Bili su dobro izvježbani, njegovi ljudi. Konji su bili okrenuti prema van a mule sa svojim kovčezima zlata iz Fibaza bile su u središtu formacije. Šest kovčega. Godišnji parias jednog neznabožačkog grada u Al-Rassanu. Prvi takav danak u povijesti plaćen Jaloni. Obećanje bogatstva, moći i još mnogo toga što će tek doći. Oni kradljivci konja iz Valleda nisu bili jedini koji su mogli Ašarite natjerati da šene kao psi što su i bili. A njemu, Ninu di Carrera, bilo je

povjerenom da prikupi ovo prvo blago i donese ga natrag u Eschalou prije zimskih snjegova. Kralj mu je obećao mnogo toga pri povratku; kraljica... kraljica mu je već dala nagradu, noć prije nego što je otišao.

Zlatni moj, bila ga je nazvala, ležeći u krevetu nakon njihova žara. Izraz koji mu je sad pristajao više nego ikad. Donosio je natrag zlato, šest kovčega zlata, za veću slavu Jada i Jalone - i grofa Nina di Carrera, koji se sad uzdizao kao zlatni sokol. A tko zna kako bi visoko mogao dospjeti prije nego što se sve učini i izgovori pred licem božjim?

Ali sve to - ta sjajna, uzvišena budućnost - ovisilo je o tome hoće li donijeti ovih šest kovčega sigurno kući i, sad trenutačno važnije, hoće li uspjeti ušutkati ženski glas koji je stalno odjekivao nad njima u ovoj neprirodno zvučnoj dolini visoko u planinama u koju bi radije da nikad nisu ušli.

„Nino, Nino, Nino! Oh, najdraži moj! To sam ja, Fruela, tvoja kraljica! Dođi k meni, ljubavi moja!“

Odjekujuće dozivanje, glasno i jasno, odzvanjalo je kao zvono, ispunjavajući dolinu zvukom ponovo i ponovo. Nino di Carrera bio je, između ostaloga, svjestan da je pocrvenio: problem cijelog njegova života, koji je išao sa svijetlom kožom. To što su čuli nije bio - naravno da nije! - glas kraljice Fruela, ali jest bio ženski glas, tečnog esperanjskog, a ton joj je bio užurban od požude.

„Dođi, Nino! Uzmi me. Uzmi me tu na brdima! Učini me svojom!“

Za osovnu čija je karijera na dvoru kralja Bermuda u usponu nije, ni na koji zamislivi način, bilo korisno da čuje ovakvu vrstu zahtjeva javno izgovorenu. Od bilo koga. Bilo gdje. A riječi su ovdje bile vrlo javne. Letjele su svuda oko njih, beskrajno odzvanjajući. Netko se zabavljao na račun Nina di Carrere. Netko će za to i platiti.

Dobro se čuvao da ne pogleda unatrag u svoju četu, ali dok je ženski glas, otežao od čežnje, nastavljaao nuditi sve izravnije varijacije na istu temu, Nino je čuo - neizbježno - valiče prigušenog smijeha iza sebe.

„Oh, ti si moj razigrani pastuh! Moram te imati! Natjeraj me da se pokorim tvojim zapovijedima, ljubavi moja!“

Zvuk se pronosio neobično dobro na ovome mjestu. To je bilo neprirodno, eto što je bilo! I ne samo da su se riječi pronosile, odzvanjale su, tako da je svaki čeznutljivi uzvik njegova imena, svaka živo predložena aktivnost, zvonila kao da je pjeva zbor u nekoj kapeli.

Dvojica izviđača bili su sasvim blijedi, odbijajući da mu susretnu pogled. Tu nije bilo ni traga potsmjehu. Ne bi se ni usudili, ni u kom slučaju, ali vijesti koje su donijeli sprečavale su veselost. Žena koja je zavijala od požude bila je uvreda, pa čak i smrtna; naoružani ljudi koji su malo dalje čekali u zasjedi bili su nešto drugo.

Koliko god su njegova pojava i mladost obećavale drsku hrabrost, Nino di Carrera bio je obazrivi zapovjednik dobre čete ljudi, a njegovi izviđači posebno su bili izvrsni. Zapravo, vjerojatno je bilo da bi mali rjetko koja četa dobila ovakvo upozorenje. Većina vođa osjećala se veselo sigurnima u prisutnosti skoro stotine ljudi na konjima. Nino je bio i previše svjestan kako je ova misija s pariasom važna: i Jaloni, i njemu samome. Imao je izvidnice i ispred i iza sebe, i na oba boka sve dok bregovi nisu prisilili te ljude da se vrate u četu. Onaj par koji je išao naprijed primijetio je brižljivo postavljenu zasjedu na sjevernom izlazu iz ove doline.

„Nino! Gorim za tobom! Oh, ljubavi, ja sam žena a ne samo kraljica!“

Bilo je skoro nemoguće pribrati se s tim glasom koji je punio dolinu. Ali pribranost je sad postala od životne važnosti: tko god da je postavio tu klopku morao je znati točno koliko su ljudi Jaditi imali. Što je značilo da ih brojevi nisu zastrašivali. A to je značilo ozbiljne nevolje. Nisu mogli biti iz Fibaza: to bi bilo besmisleno, dati im zlato i onda ih napasti zbog njega. A kralj Badir od Ragose, koji je upravljao malim, bogatim gradom Fibazom, sam je odobrio tu isplatu pariasa, koliko god nevoljko. Zašto pustiti zlato iz branjenih zidova, i onda ga napadati na otvorenom? Zašto se uopće složiti s plaćanjem, ako si dovoljno samouvjeren da napadneš?

Ništa od svega toga nije imalo nikakvog smisla. I stoga, očito, zasjeda je morala biti djelo odmetnika. Ninu je bilo drago što još uvijek može dovoljno čisto razmišljati - žena na bregovima sad je objašnjavala kako uklanja svoju odjeću u očekivanju njegova dolaska - da to sve razazna.

Još je uvijek, ipak, bilo problema; ono što se događalo svejedno nije djelovalo shvatljivo. Bilo je gotovo nemoguće zamisliti odmetničku bandu dovoljno veliku i dobro opremljenu da pokuša napasti stotinu izvježbanih Jadovih Konjanika.

Nešto mu je u tom trenu palo na pamet. Nino di Carrera stisnuo je oči. Počešao se po čeljusti. Osim ako, osim ako...

„Drhtim, čeznem, umirem. O, Nino, dođi k meni s kratkim mačem svojih slabina!“

Kratkim mačem?

Jedan od izvidnika naglo se nakašljao i oštro okrenuo glavu. Nedvojbeni zvukovi sad su se čuli i straga, gdje je stajala četa. To je

zapečatilo stvari. Bilo bi dosta.

„Edrique! Kreni! Smjesta!“ Di Carrera je dreknuo zapovijed ne okrećući se. Smještaje začuo konja kako kasa k njemu.

„Gospodaru?“ Njegov zbijeni, sposobni zamjenik, sada neobično rumena lica, pojavio se kraj njega.

„Hoću da ušutkaš tu ženu. Uzmi petoricu ljudi.“ Edriqueov izraz lica bio je obazrivo neutralan. „Naravno, gospodaru. Smjesta.“

„Moj pastuše, dođi! Daj da na tebi odjašem u Raj!“

Sad je na Edriqueu bio red da se zakašlje, okrećući svoje zajapureno lice.

„Kad ti prođe napad kašlja,“ rekao je Nino ledeno, „učini kako sam rekao. Možda će te zanimati da znaš - na izlazu iz doline postavljena je zasjeda.“

To je otrijeznilo čovjeka sasvim dovoljnom brzinom. „Mislite da je ta žena povezana s -“

„Kako bih, za ime Jada, to mogao znati?“ odrezao je Nino. „Sredi je, tko god bila, i vrati se natrag, brzo. Dovedi je sa sobom. Želim je živu. U međuvremenu, mi ćemo se vratiti natrag na jug i zaobići ovu dolinu, koliko god nas to skretalo s puta. Mrzim ovo mjesto!“ Rekao je to s više osjećaja nego što je bio namjeravao. „Neću jahati kroz uski prolaz tamo gdje neprijatelj poznaje teren.“

Edrique je kimnuo glavom i dotakao svoga konja mamuzama. Čuli su ga kako izvikuje imena ljudi koji će ga pratiti. Nino je na tren ostao nepomičan, razmišljajući koliko je mogao uz uspaljenu ženu koja ga je dozivala tako da mu je ime odzvanjalo kroz dolinu.

Nešto mu je važno bilo palo na pamet, maločas. Sad je nestalo.

Ali povratak je bio ispravna odluka, u to je bio siguran, koliko ga god mučilo to što se povlači pred ašaritskim smećem. Ako su ti odmetnici bili dovoljno samopouzđani da postave zamku, nije imalo smisla ujahati u nju, koliko god mu četa bila jaka. Tu je trebalo progutati ponos. Za sada. Osveta, govorio je njegov narod, je vino koje se pije polako.

Začuo je približavanje konja. Izvidnici su se hitro zagledali iza njega. Nino se okrenuo. Dvojica ljudi koje je bio rasporedio da im pokrivaju odstupnicu galopirali su prema njima. Zaustavili su svoje konje naglo, tik pred njim.

„Gospodaru! Četa ljudi je iza nas! Zatvorili su južni kraj doline!“

„Moj razuzđani, moj vlastiti kralju! Uzmi me! Gorim za tobom!“

„Što ta prokleta žena radi?“ zarežao je Nino.

Borio se za samokontrolu. Morao je misliti, biti odlučan, ne bijesan, ne zbunjen. Jedan trenutak zagledao se bezizražajno u izvidnike, onda se opet okrenuo na sjever da pogleda prema kraju doline. Tamo je bilo tamno, gdje su se bregovi sastajali u dugom vratu i sunčano svjetlo je zamiralo. Zasjeđala naprijed, i ljudi koji im zatvaraju prostor iza njih. Ako budu čekali, naći će se ovdje u škarama. Ako je neprijatelj toliko jak. Ali kako bi mogli biti toliko jaki? Nije imalo nikakvog smisla!

„Koliko ih je tamo otraga?“ odrezao je preko ramena drugom paru izviđača.

„Teško je reći, gospodaru. Prva grupa od nekih dvadeset i pet ljudi, otprilike. Činilo se da iza njih ima još.“

„Pješice?“

„Naravno, gospodaru. Odmetnici ne bi imali -“

„Ako budem htio neko mišljenje, sam ću ga zatražiti!“

„Da, gospodaru!“

„Traži od mene što god hoćeš, moj pravi kralju! Ja sam tvoja robinja. Gola sam, i čekam tvoju vlast! Zapovijedaj mi što ti je volja!“

Psujući, Nino je grubo prošao rukom kroz svoju kosu. Zatvorili su ih tu! To je bilo nevjerojatno. Kako je na ovom mjestu moglo biti toliko bandita? Ugledao je Edriquea, s njegovih pet ljudi, kako se počinje uspinjati uz padinu na istoku, u potrazi za ženom koja se derala. Moći će ići na konjima samo dio puta, a dalje će morati nastaviti pješice. Vidjet će ih kako dolaze, čitavim putem.

Odlučio se. Bio je to trenutak za odlučno vodstvo.

„Edrique!“ zagrmio je. Satnik je okrenuo svoga konja. „Vraćaj se ovamo!“

Pričekao je, sa četiri zabrinuta izvidnika kraj sebe, da mu se zamjenik približi. Edrique se pažljivo spustio natrag u dolinu i dogalopirao do njega.

„Zaboravi na nju!“ zastrugao je Nino. „Idemo na sjever. Sad ima ljudi i iza nas. Ako su nam odmetnici na oba kraja, idemo naprijed. Oni su sigurno izjednačili svoje snage. Više nema smisla da se vraćamo. Predomislio sam se. Neću se povući pred ašaritskim banditima.“

Edrique se mrko nasmiješio. „Tako i treba, gospodaru. Naučit ćemo ih lekciju koju nikad neće zaboraviti.“ Okrenuo se natrag četi, izvikujući zapovijedi.

Nino je čvrsto nabio šljem na svoju glavu. Edrique je dobar, nema dvojbe. Njegovo mirno, samouvjereno ponašanje vraćalo je

samopouzdanje i pružalo podršku vođi. Ljudi će to vidjeti, i odgovoriti na to. Imao je on krasnu četvu, izvrsno opremljenu, svaki pojedini čovjek ponosan što je izabran za ovu misiju. Tko god bili ti ašaritski lešinari, dobit će razloga da zažale svoju današnju drskost.

Za ovakvo izazivanje, zaključio je Nino, bit će ih neophodno spaliti. I to ovdje u dolini. Neka vrištanje odzvanja. Poruka. Upozorenje. Buduće čete koje će ići na jug po parias bit će mu za to zahvalne.

„Nino, sjajni moj, to sam ja, tvoja Fruela! Umirem za tobom!“

Ta žena. Ta žena će morati pričekati. Ako tako gori i umire, pa, naći će se neki plamen i za nju, vrlo uskoro, i za onog tko ju je nagovorio na ovu ponižavajuću predstavu.

I tako, usredotočen na svoj bijes, Nino di Carrera rastjerao je zbunjenost i sumnje. Isukao je svoj mač. Njegova četa već se postavila u položaj iza njega. Osvrnuo se, vidio kako Edrique oštro kima, vlastite oštrice uzdignute u zrak.

„Za slavu Jalone!“ povikao je onda Nino. „Jašite! Jašite, u sveto ime Jadovo!“

Krenuli su na sjever, krećući se brzo, ali u preciznom poretku, s mulama i zlatom još uvijek na sigurnom u središtu čete. Prešli su dolinu, sad vičući u borbenom žaru, u iščekivanju. Nije bilo straha. Znali su tko su i što mogu učiniti. Jahali su kroz sjajno sunce preko smrznute trave i došli do zasjenjenog dijela gdje su se bregovi zatvarali. Zagrmjeli su u tamni prolaz, izvikujući božje ime, stotinu hrabrih, izvježbanih Konjanika Jadovih.

Idar ibn Tarif, koji je zapovijedao četrdeseticom ljudi na

zapadnoj strani ždrijela, psovao je bez prestanka i s priličnom maštovitošću sve otkako su jaditski izvidnici uočeni iznad njih na padinama. Pokušali su ih pogoditi i nakratko ih progonili, ali bez uspjeha. Otkrili su ih! Njihova klopka je otkrivena. Dugi lov je gotov. Tko bi mogao zamisliti da će jedan jaditski zapovjednik biti tako strašljiv da pošalje izvidnike! Čovjek je imao stotinu Konjanika! Trebao je biti nadmen, drzak. Za zvjezdano ime Ašarovo, kako je mogao biti toliko oprezan?

S druge strane uskog, strmog kanjona na sjevernom kraju doline njegov brat i otac još su uvijek čekali, ne znajući za katastrofu koja se upravo dogodila, spremajući svoje lukove da ispale salvu oštrica smrti na ljude koji to ni najmanje ne očekuju. Idar se, zgrčenog srca, upravo bio spremao pretrčati preko zasjenjenog tla da ih obavijesti o izvidnicima kad je začuo ženski glas kako počinje, gore na istočnim rubovima Emin ha'Nazara - doline odjeka gdje su se smrdljivi, psetoliki Konjanici bili zaustavili.

S ove strane izlaza iz doline visoki glas se čuo sasvim jasno. Idar nije baš tečno govorio esperanjski, ali znao je dovoljno da naglo zastane u svojoj namjeri. Čudeći se - pa čak i zabavljajući se, usprkos nesreći koja ih je zadesila - odlučio je pričekati i vidjeti kako će se stvari razvijati.

Jaditi će se vratiti istim putem kojim su i došli. To je bilo očito svakome s iole mozga. Ako su ugledali zasjedu, izvući će sve očite zaključke. Bili su svinje i nevjernici, ali znali su kako ratovati. Zaobići će Emin ha'Nazar i krenuti duljim putem, okolo, na zapad. A odavde pa sve do tagre nije bilo drugog mjesta za zasjedu koje bi omogućilo

osamdesetorici nejednako opremljenih ljudi - mješavini strijelaca, pješaka, nekolicini jahača, njemu i njegovu bratu i njihovu ozloglašenom ocu - bilo kakvu nadu da će nadjačati toliki broj vojnika. Zlato je bilo vrijedno velikoga rizika, kao i slava, ali nijedno ni drugo nije, po Idarovu mišljenju, opravdavalo sigurnu smrt. Prezirao je Jadite, ali nije bio tako glup da podcijeni njihovu sposobnost za borbu. A njegov otac je cijelu svoju dugu karijeru zasnovao na tome da se nikad ne upušta u sukob, osim na terenu koji je sam izabrao.

Znači bilo je gotovo, taj neobičan pothvat koga su se prihvatili, tako daleko na sjeveru, tako kasno u godini. Pa, oduvijek je to bila čista kocka. Pričekat će da Jaditi izađu iz doline i krenu na zapad. Onda će oni krenuti na jug i početi s dugim putovanjem kući. Da vrijeme nije bilo tako blizu zimskim kišama i blatu, možda bi imali mogućnosti da se ne žure i pronađu neku utjehu u napadima na ragoške zemlje koje su im bile usput.

Utjehu će, pomislio je Idar mrko, teško pronaći prije nego što se opet nađu među svojim kamenim zidinama. Sad je zapravo najviše želio piće, ali njegov otac bi to zabranio. Ne iz vjerskih razloga, naravno, već kao zapovjednik na pohodu. Pravilo staro četrdeset godina, o tome se radi. Idar bi se pobunio protiv ograničenja koje je stari postavljao, da nije bilo dvije stvari: volio ga je, i bojao ga se više nego ikoga živog.

„Gledaj!“ šapnuo je jedan od strijelaca kraj njega. „U ime Raja Ašarova, gledaj!“

I Idar je pogledao. Zastao mu je dah. Stizali su. Bog je natjerao Jadite da polude, ili je to možda učinio onaj ženski glas. Tko zna što

navodi ljude da čine ovakve stvari? Ono što je Idar znao bilo je da će se on i njegov brat i otac ubrzo naći u sukobu kakvog nisu imali već godinama. Njihova je zasjeđa bila otkrivena, a Konjanici su svejedno dolazili.

Jaditi su se približavali izlazu iz doline, stotinu jahača, sa šest mula koje su se mučile u njihovoj sredini. Jahali su prebrzo. Bit će slijepi, znao je Idar, onog časa kad zađu u sjenu, tamo gdje su strme padine zaklanjale sunce. Strahovito su pogriješili. Bilo je vrijeme da za to i plate.

Njegova je bila jedna od prvih strijela. Ispalio je još jednu, pa i treću, a onda je počeo trčati i kliziti niz padinu do mjesta gdje su Jaditi i njihovi konji vrištali, sad u jamama koje su im iskopali, nabačeni jedni na druge u kovitlacu udova, padajući na oštra koplja posađena u hladno tlo da ih poubijaju.

Koliko god brz bio, Idar je vidio da je njegov otac ispred njega - Jehanu je Rodrigov prijedlog isprva uvrijedio, zatim zabavljao, a konačno je nadahnuo do maštovitosti. Usred svega, otkrila je kako je neobično poticajno glasno vikati u grozničavoj, izravnoj požudi, da to čuje čitava dolina pod njima.

Dvojica muškaraca kraj nje bili su skoro zgrčeni od tihog smijeha dok je ona nudila sve vatrenije prijedloge na temu svoje tjeskobne tjelesne čežnje - u ulozi kraljice Fruele od Jalone - za zlatokosim grofom koji je došao pokupiti parias iz Fibaza. Morala je priznati da je njen užitak u njihovu smijehu, njihovo nepopustljivo divljenje njenoj izvedbi, bio djelimično odgovoran za one razularenije dijelove sugestivne fantazije.

Bili su visoko na istočnim padinama bregova koji su okruživali dolinu Emin ha'Nazar, dobro poznato Mjesto Mnogo Glasova. Dobro poznato, zapravo, svima osim Jaditima, koji su jutros ušli u dolinu. Čak ni Rodrigo nije prije današnjeg dana nikad čuo za to mjesto, ali ibn Khairan ne samo da je znao za njega, predvidio je da bi to moglo biti mjesto gdje će biti postavljena klopka za zlato iz Fibaza.

Emin ha'Nazar nije bio poznat samo po odjecima. Među jezovitim glasovima za koje se pričalo da noću odzvanjaju dolinom bilo je i onih koji su pripadali ljudima palim u bitkama koje su se ovdje odigravale dugi niz stoljeća.

Prvi takav susret također je uključivao i Jadite, u velikom valu izvornog širenja Kalifata, kad je granica između Ašara i Jada pogurnuta onoliko daleko na sjever koliko će ikad otići. Gdje je još uvijek stajala, odmah južno od rijeke Duric i planina koje su štitile Jalonu.

Taj davni divljački pohod započeo je - u beskrajnom paradoksu života - dugostoljetni sjaj Al-Rassana. Sjajan slijed kalifa u sve većoj Al-Fontini u Silvenesu nazivao se po onome što su postizali u ratu: Osvajač, Razarač, Mač Zvezdorodnih, Bič Nevjernika.

Bilo je takvih stvari, u imenima nije bilo nikakve nadmenosti. Ti kalifi i njihove vojske, krećući za prvim suludo hrabrim, zapanjujuće uspješnim prodorom iz Majritija preko tjesnaca na sjever prije više od tri stotine godina, isklesali su i istesali blistavo kraljevstvo na ovom poluotoku, potjeravši Esperanjce na najdalji sjever, napadajući ih dvaput godišnje zbog zlata i žetve i robova, i zbog čistog zadovoljstva i velike slave koju su donosili takvi pohodi u uvijek sjajno ime Ašarovo.

To se nazivalo Zlatnim dobom.

Jehana je pretpostavljala da je, kako se takve stvari mjere, zaista i bilo zlatno. Za Kindathe, koji su uvijek morali biti laka koraka, rastući svijet kalifa nudio je određenu količinu mira i krhke sigurnosti. Plaćali su nevjerničke poreze, kao i Jaditi koji su živjeli u Al-Rassanu; mogli su obožavati boga i njegove sestre na svoj način samo iza zatvorenih vrata; morali su nositi samo plavu i bijelu odjeću, kako je propisano Ašarovim zakonima. Bilo im je zabranjeno jahati konje, imati intimne odnose s pravovjernima, graditi krovove svojih svetišta više nego bilo koji hram Ašarita u istom gradu ili mjestu... bilo je pravila i zakona koji su ih ograničavali, ali ipak se tu mogao pronaći život, a strogost u provođenju zakona jako se mijenjala kako su stoljeća prolazila.

Zlatno doba. Sad prošlo. Mjeseci su rasli i mjeseci su padali. Silvenes je pao; mali kraljići kostriješili su se i borili jedan protiv drugog. A sad su Jaditi opet dolazili na jug, na veličanstvenim konjima koje su uzgajali na sjeveru. Valledo je dobivao danak od Fezane. Ruenda je bila u dodiru sa Salosom i obalnim gradovima sjeverno od njega, a sada, ovdje, ispod njih u ovoj dolini, bio je prvi skupljeni parias za Jalonu, koja je došla da sudjeluje u gozbi, da odnese zlato iz Fibaza kralju Bermudu u njegovu hladnom dvorcu u Eschalou.

Ako im uspije.

Visoko na padinama iznad doline, Jehana je opet podigla glas i zavikala na esperanjskom, tonom za koji se nadala da iskazuje nezadrživu želju:

„Nino, moj zlatni kralju, Fruela te zove! Gorim za tobom!“

Kroz zaklon cedrova i borova, vidjeli su mladog jaditskog

zapovjednika kako opet podiže pogled. Načas je oklijevao, onda opet nabio šljem na glavu.

„To je to“, rekao je Rodrigo tiho. Prestao se smijati. „Mislim da si uspjela, Jehana.“

„Opozvao je i one koje je bio poslao ovamo“, rekao je Ammar, također tiho.

„Što sam to uspjela?“ upitala je Jehana, pazeći da sad šapuće. Nijedan od njih nije joj se potrudio objasniti. Naprosto su je zamolili da se popne ovamo gore i pretvara se da je sva onemoćala od požude. U tom trenu djelovalo je zabavno.

„Izazvala si ga,“ promrmljao je Rodrigo, ne skrećući pogleda s doline pod sobom. Konjanici su se počeli kretati, mijenjajući raspored, okrećući se na sjever. „Nino di Carrera je nadmen ali nije budala. Imao je izvidnice i ispred i iza sebe. Da je imao mira i suvislo razmislio, učinio bi jedinu pametnu stvar i vratio se istim putem kojim je i došao. Ti si mu oduzimala mir i vrijeme za razmišljanje. Ne misli suvislo jer je previše ponižen i bijesan.“

„I mrtav“, rekao je Ammar ibn Khairan blijedo. Ni on nije prestajao promatrati dolinu. „Gledaj što rade.“

Jaditi su krenuli, vidjela je Jehana. Visoko gore među drvećem na vjetru, čula je kako im se glasovi podižu u krikovima prijetnje i oduševljenja. Gromoglasno udaranje kopita doprlo je do mjesta s kojeg su gledali. Vidjela je kako je Nino di Carrera poveo svoju četu u sjene na kraju doline i tamo ih izgubila iz vida.

„Prebrzo“, rekao je Rodrigo.

„Više nego prebrzo. Tamo gdje kanjon skreće sigurno je

postavljena jama s kolcima“, rekao je Ammar smrknuto.

„I strijele dok se konji gomilaju.“ „Naravno. Gadno.“

„Ali djeluje“, reče Rodrigo.

Tren kasnije Jehana je čula kako počinje vrištanje.

Dvojica ljudi izmijenila su poglede. Oblikovali su događaje da postignu upravo ovo, Jehana je toliko mogla shvatiti. Što su zapravo htjeli dobiti, nije još znala. Ali bilo je smrti u svemu tome; čula je kako ljudi umiru.

„Prvi dio je gotov“, rekao je Ammar mirno. „Trebali bismo sići.“ Pogledala je od njega prema Rodrigu, koji joj je i predložio predstavu s kraljicom Fruelom. „Nećete mi ništa objasniti, jel' tako?“ „Kasnije, Jehana, obećajem ti“, rekao je Rodrigo. „Sad nemamo vremena. Mačevi nam moraju biti spremni, a onda će i liječnica imati posla, bojim se.“

„Lain je već tamo“, rekao je ibn Khairan, pokazujući na drugi kraj doline. Jehana je vidjela kako njihovi ljudi s juga kreću prema sjenkama u koje su Jalonjci bili nestali.

„Naravno“, rekao je Rodrigo. Osjetila mu je u glasu tračak samozadovoljstva. „On zna kako se to radi. Što ti misliš, što smo mi?“

Ammar se na to nasmiješio, blijesnuvši svojim bijelim zubima. „Hrabri Konjanici Jada“, rekao je. „Isto kao oni koje dolje kolju.“ „Ne baš sasvim“, odgovorio je Rodrigo, ne hvatajući se na mamac. „Ne baš sasvim isto. Vidjet ćeš. Idemo, Jehana. Možeš li zauzdati svoj žar toliko da sidemo odavde?“

Bila bi ga udarila nečim, ali glasovi ljudi i njihovih konja iz tame iza sjevernog kraja doline dotad su već postali užasni i slijedila je njih

dvojicu dolje u potpunoj tišini.

„Ubit ćemo svakoga tko izađe iz prolaza“, rekao je Lain Nunez bezizražajno kad je izdao zapovijed za kretanje. „Ne prihvaća se nikakva predaja. Smatrajte obje skupine neprijateljima. Ovdje smo opasno brojčano nadjačani.“

Alvara je plašila smrknutost lica staroga ratnika dok je izdavao naredjenja. Nije bila nikakva tajna da je Lain smatrao ovaj složeni, mnogostruki plan glupim i neizvedivim. Ali s Mazurom ben Avrenom u Ragosi, ser Rodrigom i Ammarom ibn Khairanom koji su se svi natjecali u lukavštini, zamisao je dobila toliko nijansi da je postala skoro nerazumljiva. Alvar je odavno prestao pokušavati pratiti što se događa.

Shvaćao je samo suštinu: pobrinuli se da jedan ozloglašeni odmetnički vođa dozna za fibaško zlato. Htjeli su da krene na parias. Kralj Badir je odgađao pristanak na plaćanje zlata Jaloni do tako kasnog doba u godini kako bi pružio odmetniku vremena da nešto poduzme, ako tako odluči.

Zatim, nakon što je jedne noći stigao osamljeni glasnik s juga, Rodrigo i ibn Khairan povelili su pedeseticu Valledaca idućeg jutra iz Ragose u hladnu kišu na rubu zime. Nikakvih barjaka, nikakvih oznaka koje bi ih mogle identificirati, čak i bez vlastitih konja - jahali su neupadljive konje iz Ragose. Prošli su kao duhovi kroz okolna sela, uputivši se na istok, po dvadeset njih stalno raštrkanih da paze na pokrete većih četa ljudi.

Martin je, predvidljivo, bio taj koji je ugledao odmetničku bandu koja je stizala na sjever. Satnik i ibn Khairan su se tad nasmiješili; stari

Lain nije. Od tog trenutka, napredovanje banditskoga vođe pažljivo se pratilo cijelim putem do ove doline. Imao je nekih osamdesetak ljudi.

Jalonjci, predvođeni grofom Ninom di Carrerom - ime koje Alvar nije poznao - već su bili stigli u Fibaz, jugoistočno od mjesta gdje su ih odmetnici čekali. Di Carrera je imao stotinu ljudi, savršeno opremljenih, glasilo je izvješće.

Kad je stigla obavijest da je postavljena zasjeda, Ammar ibn Khairan se opet nasmiješio. Kiša je bila padala i toga dana, kapljući s oboda šešira u ovratnike i tunike i ogrtače. Kolski putovi i polja već su se pretvarali u gusto zimsko blato, nepogodno i opasno za konje.

„Emin ha'Nazar? Ta stara lisica“, rekao je ibn Khairan. „Baš bi to mjesto odabrao. Stvarno, bit će mi pomalo žao ako ga budemo morali ubiti.“

Alvar još uvijek nije siguran što misli o gospodaru Ammaru ibn Khairanu.

Jehani se on sviđao, u to je bio poprilično siguran - što je dodatno kompliciralo stvari. Njena prisutnost na ovom pohodu bila je sama po sebi već dovoljna komplikacija. Brinuo je za nju na hladnoći i kiši, spavajući pod šatorom na vlažnom ili smrznutom tlu, ali ona nije ništa govorila, nije se žalila, jahala je konja - obično zabranjenog Kindathima, naravno - iznenađujuće dobro. To je naučila u Batiari, otkrio je. Činilo se da se u Batiari moglo raditi poveći broj inače zabranjenih stvari.

„Što je ta dolina?“ upitao je Rodrigo ibn Khairana. „Reci mi sve što znaš o njoj.“

Njih dvojica odšetali su zajedno u maglu, tiho razgovarajući, tako

da Alvar više ništa nije čuo. Slučajno je pogledao lice Lama Nuneza, i iz njegova izraza shvatio je dio razloga zastoje stari Lain tako nesretan ovim zimskim pothvatom. Alvar nije bio jedini čovjek koji se osjećao izguranim zbog novoga razvoja stvari.

Pa ipak, Lainovo neodobravanje na kraju je djelovalo neopravdano. Čak i sa svom složenošću i potrebom za potpunom tajnosti, na kraju se sve složilo, ovdje u ovoj čudnoj visoravni punoj odjeka. Danas je čak bilo i sunčano; zrak je bio bistar i vrlo hladan.

Alvar je bio dio prve male grupe koja je potrčala - nikakvih konja, po naredjenju ibn Khairana - da zatvori južni ulaz u dolinu nakon što su Jalonjci prošli kroz njega. Izigravali su odmetnike, toliko mu je bilo jasno: glumili su dio bande koja je ležala u zasjedi na sjeveru. I jalonjski izvidnici su ih trebali vidjeti.

I vidjeli su ih. Martin je uočio dvojicu izviđača sasvim dovoljno na vrijeme da ih ubiju, da su to htjeli. Ali nisu. Iz nekog razloga u ovom neshvatljivom planu, morali su izvidnicima dopustiti da ih vide i zatim odjure natrag u dolinu da to prijave. Bilo je to vrlo teško shvatiti. A Alvaru je postalo još teže jer je, kroz sve napete pokrete toga jutra, još bio prisiljen slušati Jehanin glas visoko sa padina dok je stenjala svoju požudu za žutokosim jalonjskim zapovjednikom u dolini ispred njih. Taj mu se dio plana uopće nije svidao, premda ga je većina ostalih smatrala ubitačno smiješnim. Do trenutka kad je Lain Nunez dao naredbu da se pojase - konje su im doveli čim su dvojica izvidnika otišla - Alvar je bio raspoložen da ubije nekoga. Doduše palo mu je na um, dok su galopirali prema sjeveru u zimskom suncu, da se sprema ubiti Jadite u ašaritskom interesu. Pokušao je ne dopustiti da ga to

muči. Konačno, bio je plaćenik.

Nino je imao dobar oklop. Jedna strijela pogodila ga je u prsa i skrenula, druga mu je okrnula nezaštićeni list, prodrijevši do krvi. A onda je njegov konj, krećući se prebrzo, stao u prazninu i pao u jamu.

Zavrištao je kad se nabio na šumu kolaca ispod sebe. Vrištanje konja je stravičan zvuk. Nino di Carrera, okretan i očajan, bacio se iz sedla još dok mu je konj padao. Zagrabio je za najbližim zidom jame, dohvatio, zadržao, i izvukao se van. Točno na vrijeme da ga skoro pogazi konj jednog od njegovih ljudi, mahnito obigravajući oko smrtonosne jame.

Dobio je udarac u rebra i ispružio se po smrznutoj zemlji. Ugledao je još jednog konja kako stiže i otkotrljao se, bolno, u stranu od zakovitlanih kopita. Borio se za zrak. Udarac ga je ostavio bez daha i u ušima mu je zvonilo, ali Nino je otkrio da su mu svi udovi netaknuti. Dahćući, hripljući, ipak se mogao kretati. Uspio se uspraviti, samo da otkrije kako je mač izgubio u jami. Kraj njega je ležao neki mrtvi čovjek sa strijelom u grlu. Nino je dohvatio vojničovu oštricu, ne obazirući se na bol u svojim rebrima, i ogledao se oko sebe u potrazi za nekim koga bi ubio.

Nije mu manjkalo kandidata. Odmetnici su se slijevali niz obronke s obje strane kanjona. Barem tridesetorica njegovih ljudi - možda i više - bilo je oboreno, mrtvi ili obogaljeni klopkom kolaca i naletima strijela. To je ipak još uvijek ostavljalo dobar broj Konjanika, a nasuprot njima bili su Ašariti, otpad, psi, hrana za pse.

Držeći se rukom za bok, Nino je zarežao prkosno. Njegovi ljudi su ga čuli i pozdravili ga. Ogledao se oko sebe tražeći Edriquea. Ugledao

ga je kako se bori s trojicom ljudi, manevrirajući svojim konjem u skućenom prostoru. Dok je Nino još gledao, jedan od bandita sagnuo se pod noge Edriqueova konja i ubo prema gore. Seljački način borbe, zaklati konja odozdo. Ali djelovalo je, to se moralo priznati. Edriqueov pastuh se propeo na stražnje noge, vrišteći od bola, dok se čovjek s kratkim mačem žurno izmicao. Nino je vidio svog zamjenika kako postepeno klizi iz sedla. Već je jurio prema njemu. Drugi odmetnik, koji je čekao da Edrique padne, nikad nije doznao što ga je ubilo. Ninov zavatlani mač, pogonjen užarenim bijesom, odvalio je čovjekovu nezaštićenu glavu s ramena. Sletjela je u travu malo dalje i zakotrljala se poput lopte. Krv koja je zaliptala iz obezglavljenog torza sve ih je zapljusnula.

Nino je slavodobitno zarikao. Edrique se oslobodio stremenja da ne završi ispod povrijeđenog konja. Istog časa našao se ponovno na nogama. Dvojica ljudi izmijenili su jedan žučni pogled i dalje se borili zajedno, jedan pored drugog u tom tamnom prolazu, dvojica Jadovih svetih ratnika protiv nevjerničkih legija.

Protiv bandita, zapravo, i dok je zamahivao mačem ponovo i ponovo i borio se da si prokrči put za proboj, Nino se odjednom sjetio misli koja mu je bila prije pala na pamet i zatim pobjegla. Smrzla ga je, čak i usred zgrušanog, oznojenog kaosa bitke: koga god da su njegovi izvidnici bili vidjeli kako dolazi s južne strane doline, to nije mogao biti dio ove zasjede. Bilo je tako očito. Gdje mu je bila pamet? Nitko ne bi postavio ovakvu smrtonosnu klopku i zatim podijelio svoje snage.

Boreći se i opet da shvati, Nino je pokušavao pronaći neki smisao u onome što se događalo, ali usko područje između strmih padina

značilo je da se borilo očajnički blizu, prsa o prsa, šakama i noževima i ramenima isto koliko i mačevima. Nije bilo nikakve prilike da ustukne i sve procijeni. Bar su sad bili pošteđeni strijela. Sa svojim ljudima pomiješanim s Jaditima, banditi nisu mogli gađati.

Mule! Nino se odjednom sjetio zlata. Ako to izgube, ništa drugo više neće imati nikakvog smisla. Zabio je svoju u metal zamotanu podlakticu u lice jednog bandita i osjetio kako se kosti razmrskavaju od udarca. Zadobivši tako trenutak predaha hitro se ogledao oko sebe i uočio grupicu svojih ljudi koji su okruživali zlato. Dvije mule bile su na tlu: kukavice su i opet nastrijelile životinje.

„Tamo!“ doviknuo je Edriqueu, pokazujući rukom. „Moramo se probiti do tamo!“

Edrique je kimnuo glavom i okrenuo se. A onda je pao. Netko je izvukao mač iz njegovih rebara.

Na mjestu gdje je tren prije toga bio stajao njegov zamjenik, hrabar, sposoban, živ čovjek, Nino je ugledao prikazu.

Čovjek koji je ubio Edriquea morao je biti barem šezdeset godina star. Ali bio je građen poput vola, masivan i mišićav, širokih ramena, teškog čela, ogromne, ružne glave. S njega je kapala krv. Njegova duga, zapetljana sijeda brada bila je sva ulijepljena njome; krv je tekla s njegove ćelave glave i natopila tamnu odjeću i kožni oklop koji je imao na sebi. Čovjekje, očiju podivljalih od borbenog žara, uperio svoj crveni mač na Nina.

„Predaj se ili ćeš umrijeti!“ zarezao je na grubom esperanjskom. „Priznamo otkup ako se predaš!“

Nino je pogledao iza odmetnika. Vidio je kako se krug njegovih

ljudi još uvijek drži oko mula. Mnogo mrtvih, ali još više njihovih neprijatelja popadalih oko njih - a njegovu su četu činili vojnici, najbolji koje je Jalona imala. Starije blefirao, misleći da je Nino kukavica i budala.

„Jad te prokleo!“ zavikao je Nino, izgrebanog grla. Snažno je zasjekao na oštricu drugog čovjeka i potjerao krvlju natopljen obris za korak natrag čistom snagom svoga bijesa. Još jedan odmetnik dojurio je s njegove lijeve strane; Nino se izvio pred njegovim previsokim udarcem mača i svojom oštricom potegao ukoso i prema dolje. Osjetio je kako je mač zagrizao u meso. Ispunila ga je crvenkasta radost. Njegova žrtva proizvela je hroptav, mokar zvuk i pala na smrznutu zemlju.

Sjedobradi odmetnik na trenutak se sledio, urlajući neko ime, i Nino je iskoristio to oklijevanje da se zabije ravno u njega a zatim kraj njega, dok je čovjek popuštao, do mjesta gdje je većina njegovih preostalih ljudi divlje branila zlato. Doteturao je do njihovih redova, pozdravljen oduševljenim, grozničavim povicima, i okrenuo se, režeći, da se opet bori.

Predati se? Ovima? Da ga kralj otkupi od ašaritskih bandita, izgubljenog pariasa? Bilo je i gorih stvari od smrti, mnogo gorih stvari.

Ovo nije rat kako sam ga ja zamišljao, mislio je Alvar.

Prisjećao se farme, djetinjstva, nestrpljivog dječaka, vojnikova jedinog sina, s drvenim mačem koji mu je uvijek noću stajao kraj kreveta. Slike slave i junaštva plesale su iza prozora u ozvjezdanom mraku nakon što bi mu ugasili svijeću. Jako davno.

Čekali su u blijedom hladnom suncu na sjevernom kraju doline.

Ubijte svakoga tko izađe, rekao je Lam Nunez. Samo dvojica ljudi su to dosad učinila. Borili su se jedan s drugim, zakvačeni jedan za drugog, rokušći i režeći kao životinje. Njihova bitka odvela ih je iz prolaza, spotičući se i kotrljajući, prstiju u potrazi za očima onog drugog. Ludus i Martin, djelotvorni i precizni, primakli su im svoje konje i obojicu sredili strelicama. Dva tijela su sad ležala, još uvijek isprepletana, na smrznutoj travi.

Nije bilo ničeg herojskog niti čak osobito opasnog u onome što su radili. Čak je i noćni upad u zapaljeno seoce Orvillu prošlog ljeta imao više snage, više dojma pravog ratovanja, nego ovo nervozno čekanje dok su se drugi ljudi međusobno ubijali izvan vidnog polja, na tamnom prostoru sjeverno od njih.

Alvar je na neki zvuk bacio pogled preko svog ramena i ugledao Satnika kako im se približava, s Jehanom i ibn Khairanom. Jehana je izgledala uznemireno, činilo mu se. Dvojica muškaraca djelovali su mirno, nehajno. Nijedan nije ni pogledao dvojicu mrtvih ljudi na travi. Zaustavili su svoje konje kraj Laina Nuneza.

„Ide li dobro?“ upitao je Rodrigo.

Lam je, predvidljivo, pljunuo prije nego što je odgovorio. „Ubijaju se međusobno za nas, ako na to misliš.“

Ammar ibn Khairan nasmiješio se na njegov ton. Rodrigo je svome zamjeniku uputio izravan pogled. „Znaš o čemu se ovdje radi. Mi smo imali svoje prave bitke, i imat ćemo ih opet. Ovdje pokušavamo nešto postići.“

Lam je otvorio usta da mu odgovori, onda ih čvrsto zatvori. Izraz na Satnikovu licu nije pozivao na raspravu.

Rodrigo se okrenuo Martinu. „Baci jedan kratak pogled. Trebaju mi brojevi. Ne želimo da Jalonjci pobijede, naravno. Ako to uspiju, na kraju ćemo se ipak morati mi ubaciti.“

Uzalud se trudeći da slijedi, Alvar se opet uzrujao zbog svoga neznanja. Lam je možda znao što se događa, ali nitko drugi nije. Je li u ratu uvijek bilo tako? Zar nisi obično znao da je neprijatelj ispred tebe i da ti je zadaća biti hrabriji i snažniji od njega? Ubiti prije nego što on tebe ubije? Imao je dojam da i Lam osjeća istu stvar.

„Već je bio tamo“, rekao je Lain kiselo. „Znam ja što radim. Izjednačeno je, preostalo ih je još tridesetak sa svake strane. Odmetnici će se uskoro razbježati.“

„Onda ćemo se morati priključiti.“

To je ibn Khairan progovorio, gledajući Rodriga. „Jalonjci su dobri. Rekao si da će tako biti.“ Pogledao je u Laina. „Ipak ćeš dobiti svoju bitku.“

Jehana je, kraj njega, još uvijek djelovala zabrinuto. Bilo je teško povezati izraz njena lica s opijenim riječima koje je Alvar čuo dok ih je izvikivala kroz drveće.

„Naredbe, Satnice?“ Lain je zurio u Rodriga. Ton mu je bio služben.

Po prvi put, Rodrigo Belmonte djelovao je nesretno, kao da bi radije čuo drukčije vijesti iz kanjona. Slegnuo je ramenima, na kraju, i isukao mač.

„Nemamo baš nekog izbora, premda neće biti lijepo. Protratili smo vrijeme ako se di Carrera oslobodi ili se odmetnici razbježe.“

Tada je podigao glas, tako da ga pedeset ljudi čuje. „Idemo tamo. Zadaća nam je jasna: pridružujemo se banditima. Nijedan od

Jalonjaca ne smije izaći iz tog klanca. Nikakvog otkupa. Kad nas jednom vide i shvate tko smo nećemo u tome imati izbora. Ako se makar jedan od njih uspije vratiti u Eschalou i izvijestiti o našoj prisutnosti, sve ovo bilo je uzalud i gore od toga. Ako vam to išta pomaže, sjetite se što su učinili u Cabrizu za vrijeme rata tri kralja.“ Alvar se toga sjećao. Svi u Valledu su se sjećali. Bio je zapanjeno dijete, promatrajući svoga oca kako plače kad su vijesti stigle na farmu. Kralj Bermudo je opsjeo grad Cabriz, obećao im amnestiju ako se predaju, a zatim pobio sve valledske borce kad su pod zastavom primirja izjahali iz grada. Ašariti nisu bili jedini koji su znali biti divljaci.

Pa da je čak i tako, ovo nije bio rat kako ga je on zamišljao. Alvar je opet pogledao prema Jehani. Ona se okrenula na drugu stranu. Od užasa, pomislio je isprva, a onda je vidio da pokretima doziva nekoga pri kraju njihovih redova. Velaz je došao naprijed, miran i odlučan kao i uvijek, s njenim liječničkim priborom. Alvar se posramio: nije ona reagirala emotivno, kao žena; naprosto se pripremala, liječnik jedne čete koja se sprema krenuti u bitku. On sam nije smio učiniti ništa manje. Nitko nikad nije rekao da je vojnički život zamišljen tako da ispuni dječje snove.

Alvar je isukao svoj mač, vidio kako ostali rade to isto. Nekoliko ih je pri tome oblikovalo znak sunčanog diska, šapćući riječi vojničke molitve: Jad nam poslao Svjetlo, i Svjetlo nas dočekalo. Strijelci su zapeli strijele u svoje lukove. Čekali su. Rodrigo se osvrnuo na njih, kimnuo u znak odobravanja. Zatim je podigao i spustio ruku. Izjahali su sa sunca u prolaz gdje su se ljudi međusobno ubijali na hladnoći.

Nino di Carrera znao je da pobjeđuje. Postojao je trenutak u

svakoj bici kad bi se osjetila promjena ritma, i on ju je sad osjetio.

Odmetnici su ih morali pobijediti brzo, s kaosom jame s kopljima i šokom strijela iz zasjede. Kad su to jednom preživjeli - pa makar i za dlaku - ovo je postao sukob otprilike izjednačenih snaga i mogao je imati samo jedan ishod. Bilo je samo pitanje vremena kad će se Ašariti raštrkati i pobjeći; bio je blago iznenađen što to već nisu učinili. Dok se još borio, rame uz rame sa svojim ljudima u krugu oko zlata, Nino je počeo izračunavati svoj sljedeći korak.

Bilo bi ugodno slijediti tu rulju kad počnu bježati, izrazito ugodno spaliti ih žive zbog smrti tolikih ljudi i toliko čistokrvnih konja. Pa onda postojala je i žena, ako ju se još uvijek bude moglo naći na padinama. Spaljivanje bi bilo dobar korak ka zalječenju jutrošnjih rana.

S druge strane, najvjerojatnije će izići iz ovog zlog mjesta s ne više od dvadeset ljudi i još dugim putem kojeg će trebati proći kroz neprijateljski teritorij sa zlatom Jalonjine budućnosti. Naprosto si nije mogao priuštiti da nakon ovoga izgubi još vojnika. Morat će putovati što brže mogu, shvatio je Nino; nikakvog odmora osim onog prijeko potrebnog, jahat će i noću. Moći će putovati s barem po dva konja za svakog čovjeka koji preostane, što će poštedjeti životinje, ako ne jahače.

To će im biti jedini izlaz sve dok ne dođu do tagre, gdje će smjeti pretpostaviti da nema snaga dovoljno velikih da napadnu dvadeset ljudi na konjima. Bit će vremena za osvetu, rekao je samom sebi, boreći se. Bit će godina i godina da se pošteno osвете. Nino je možda bio mlad, ali točno je znao što ovo prvo plaćanje pariasa znači. Skoro prezrivo, zaustavio je udarac jednog odmetnika i natjerao čovjeka na

teturavo povlačenje svojim protuudarcem.

Sve je počinjalo ovdje, s njim i s ovom malom četom. Ljudi iz Jalone opet će se vratiti na jug, i opet, i opet. Stoljećima duga plima konačno se okretala, i proći će cijelim Al-Rassanom, sve do južnih tjesnaca.

No, kao prvo, morali su riješiti ovu stvar s banditima u kanjonu. Dosad su već trebali odustati, pomislio je Nino ponovo. Mrko je sjekao i rezao, sad s više mjesta za kretanje pa čak i, na trenutke, prostorom da napreduje za po nekoliko koraka. Bili su prilično hrabri, ovi odmetnici s juga, ali jaditsko željezo i jaditsko junaštvo će ih nadvladati.

Netko je zaječao i pao kraj njega; Nino se okrenuo i zabio svoj mač duboko u utrobu čovjeka koji je upravo ubio jednog od njegovih vojnika. Bandit je zakričao; oči su mu iskočile. Nino je namjerno zakrenuo oštricu prije nego što ju je izvukao. Čovjekove ruke stisnule su razlivena, skliska crijeva, pokušavajući ih spriječiti da se prospu po tlu.

Nino se upravo smijao kako se to dogodilo, kad je pedeset novih jahača uletjelo u prolaz.

Bili su Jaditi, toliko je vidio prvim zapanjenim pogledom. A onda je vidio - i očajnički pokušao razumjeti - da su im konji mali, neupadljivi konji Al-Rassana. A onda je shvatio, s hladnim pritiskom crnine u svome srcu, da nisu došli da mu pomognu, nego da ubiju.

U tom smrznutom trenutku otkrića Nino je prepoznao prvog od tih jahača po liku orla na kruni njegova starinskog šljema.

Poznavao je taj amblem. Svaki borac u Esperani znao je za taj

šljem i za čovjeka koji ga nosi. Paralizirajući uteg nevjerice stvorio se u Ninovu umu. Osjetio je užasavajući dojam nepravедnosti svega. Podigao je svoj mač kad je konjanik s orlom krenuo prema njemu. Nino je zamahnuo u jednu stranu, onda divlje krenuo prema čovjekovim rebrima. Udarac mu je prepriječen, nehajno, a onda, prije nego što se mogao ispraviti, Nino je ugledao dugu, sjajnu, konačnu oštricu kako stiže poput kose i napustio svijet živih i pao dolje u mrak.

Boreći se kraj svoga oca, Idar se trudio skupiti hrabrost da predloži povlačenje.

Nikad se prije nije dogodilo da njegov otac tako dugo ustraje u nečem što je očito bio propali napad. Uspostavili su svoje ime, svoje bogatstvo, svoj dvorac u Arbastru, znajući kada da napadnu, a kada - kao sad, nedvojbeno! - da se povuku i bore neki drugi put.

To je bilo zbog rane njegova brata, Idar je to znao, mučeći se sa svojim mačem u sputavajućoj gužvi. Abir je umirao na tvrdoj zemlji iza njih i njihov otac je bio sav izvan sebe od boli. Jedan od njihovih ljudi bio je kraj Abira na koljenima, držeći mu glavu, još dvojica ih je stajalo sa strane da ga obrane ako se ikoji od prokletih Jadita oslobodi njihova čvrstog okruženja.

Njihov otac bio je divlja, zastrašujuća figura kraj Idara, zapjenjen u svojim napadima na krug njihovih neprijatelja, ne mareći za okolnosti i potrebe, za poraznu činjenicu da je više od polovice njihovih snaga bilo mrtvo. Sad se jedva trideset ljudi borilo sa skoro isto toliko govnerskih Konjanika. Oružje i oklopi im nisu bili tako dobri, njihov način borbe nije i nikad neće biti ova vrsta divljeg sukoba licem u lice.

Zasjeda je skoro uspjela, ali nije bila sasvim dovoljna. Bilo je

vrijeme da se oslobode, da pobjegnu na jug, da prihvate kako se ogroman rizik skoro isplatio, ali je propao. Morat će proći očajno dug put da dođu do kuće u Arbastru, po zlim zimskim putovima, kroz blato i kišu, i s ranjenicima što će ih usporavati. Bilo je već odavno vrijeme da se povuku dok još mogu, dok su neki od njih još uvijek živi. Shvativši istinu ove pomisli, Idar se tog trena morao naglo sagnuti dolje i u stranu kad je jedan krupni Jadit s okovanim buzdovanom krenuo naprijed i uputio postrance udarac prema njegovu licu. Jadit je bio oklopljen od glave do listova, Idar je imao kožni šljem i laganu verižnjaču. Što ih je spopalo da se bore licem u lice? Izmičući se pred smrtonosnim buzdovanom, Idar je oštro udario u stražnju stranu Jadi tova članka. Osjetio je kako mu je mač zagrizao kroz čizmu i u meso. Čovjek je zavrištao i pao na jedno koljeno. Oni bi rekli da je to kukavički način borbe, Idar je to znao. Oni su imali svoje oklope i svoje željezo. Ljudi iz Arbastra imali su desetljeća iskustva u taktici lukavstva i klopke. Kad je došlo do ubijanja ili umiranja, nije bilo nikakvih pravila; njegov otac im je to utuvio u glavu od samog početka.

Idar je ubio palog diva ubodnim udarcem u vrat, tamo gdje šljem nije sasvim dopirao do gornjeg oklopa. Porazmislio je o tome da zgrabi buzdovan, ali je zaključio da bi mu to bilo preteško, osobito ako budu morali trčati.

A morat će trčati, ili će pomrijeti u ovom prolazu. Promatrao je svog oca, još uvijek podivljalog od bijesa, kako svojom oštricom ponovo i ponovo udara o jaditski štit. Jadit se povlačio, korak po korak, ali ruka sa štitom se još uvijek držala, mirna i otporna. Tik iza svog oca Idar je ugledao jadi tskog satnika, onog žutokosog, kako

dovršava još jednog od njihovih ljudi. Pomrijet će ovdje.

U tom je trenutku drugi val Jadita naišao galopom iza njih, kopita njihovih konja odzvanjala su kao nagla grmljavina u kanjonu.

Idar se naglo okrenuo, prestravljen. Sad je prekasno, pomislio je, i u mislima je vidio hitru, živu sliku bljedolike, crnokose djeve koja dolazi po njega, dugim noktima posežući za njegovim crvenim srcem. A onda, otkucaj srca kasnije, Idar je shvatio da uopće ne razumije što se to danas tu događa.

Voda ovog novog vala Konjanika prošao je brišući kroz liniju odmetnika. Dojahao je ravno do mjesta gdje je žutokosi čovjek mahao svojim teškim mačem. Nagnuvši se u sedlu, zaustavio je jedan udarac a onda, čvrsto prihvativši svog konja, precizno spustio svoju dugu oštricu i ubio drugog Jadita na mjestu.

Idar je postao svjestan da su mu usta razjapljena. Zatvorio ih je. Očajnički je pogledao prema crveno umrljanoj figuri krvi i boli i bijesa koja je bila njegov otac, a onda je osjetio kako se oštrooka bistrina koje se sjećao - koju je trebao - naglo vraća.

„Iskoristili su nas“, rekao mu je otac tada, tih usred uskomešanog kaosa novih konja i umirućih ljudi pred njima. Spustio je svoj mač. „Ja sam senilan. Prestar da bih smio voditi ljude. Trebao sam umrijeti prije današnjeg dana.“

I, zapanjujuće, spremio je svoju oštricu u korice i koraknuo unatrag, naizgled ravnodušan, dok su novi Jaditi ubijali one prve bez milosti ili predaje, premda su mačevi bili odbačeni u krugu oko zlata i ljudi su glasno izvikivali tražeći otkup.

Ničija predaja nije prihvaćena. Idar, koji je u svoje vrijeme ubio

mного ljudi, u tišini je promatrao s mjesta gdje su se on i njegov otac povukli kraj njegova umirućeg brata.

Ljudi iz Jalone, koji su došli na jug po bogatstvo u zlatu pariasa, koji su budalasto ujahali u zamku a zatim je preživjeli čistom hrabrošću i disciplinom, umrli su tog jutra, svi do jednoga, na tom mračnom mjestu.

Kasnije je sve utihnulo, osim jaukanja povrijeđenih odmetnika. Idar je shvatio da neki od novih jaditskih strijelaca idu uokolo i ubijaju ranjene konje, što je objašnjavalo zašto su ti zvuci prestali. Vrištanje životinja trajalo je toliko dugo da ga je skoro uspio zaboraviti. Promatrao je dok su se skupljali nepovrijeđeni konji. Bili su veličanstveni pastusi; ni jedan konj iz Al-Rassana nije se mogao usporediti s onima s esperanjskih rančeva.

Idar i njegov otac i ostali odložili su svoje oružje, kako im je naređeno; nije imalo smisla odupirati se. Bilo ih je jedva nešto više od dvadeset, svi iscrpljeni i mnogi ranjeni, i nisu imali kamo bježati, suočeni s pedeset ratnika na konjima. Na tlu kraj njih, glave sad položene na deku sa sedla, Abir je disao trzavo, boreći se s bolom. Rana u njegovu bedru bila je preduboka, vidio je Idar; još je uvijek krvarila usprkos čvoru svezanom iznad nje. Idar je već i prije vidio takve rane. Njegov brat će umrijeti. Zbog toga je u Idarovu umu vladala neka vrsta praznine, nesposobnosti da suvislo razmišlja. Sjetio se, sasvim iznenada, vizije koju je bio imao kad su se pojavili novi Konjanici: smrt kao žena, noktiju koji su se grabili za njegovim životom.

Ali na kraju ipak nije bio u pitanju njegov život. Kleknuo je i

dotakao obraz svoga mlađeg brata. Otkrio je da ne može progovoriti. Abir je podigao pogled prema njemu. Podigao je jednu ruku tako da su im se prsti dotakli. Bilo je straha u njegovim očima, ali nije ništa rekao. Idar je teško progutao. Ne može sad plakati. Još su uvijek na bojnopolju. Stisnuo je Abirovu ruku i ustao. Otišao je nekoliko koraka unatrag da stane kraj svoga oca. Starčeva krvlju umrljana glava bila je zadignuta, ramena su mu bila uspravna dok je promatrao nove ljude na njihovim konjima.

Tarif ibn Hassan od Arbastra, konačno uhvaćen nakon skoro četrdeset godina.

Odmetnik koji je postao više kralj - i koji je oduvijek bio lav - više nego bilo koji od beskrajnog niza pretendenta na kraljevstvo otkako je Silvenes pao. Otupljenost u Idaru protezala se i na sve ovo. Njihov svijet je završavao u prolazu. Nova legenda koja će se pridružiti starim pričama o duhovima u Emin ha'Nazaru. Lice njegova oca nije odavalo ama baš ništa. Već više od tri desetljeća cijela serija kalifa a zatim i pet-šest malih kraljića Al-Rassana bila se zaklinjala da će mu odsjeći prste jedan po jedan prije nego što mu dopuste da umre.

Vode nove čete sjedili su na svojim konjima, zureći dolje u njega. Djelovali su mirno, kao da se ništa važno niti značajno nije dogodilo. Njihovo oružje bilo je u koricama. Jedan od njih bio je Ašarit. Drugi je bio Jadit, kao i svi vojnici. Jadit je nosio starinski šljem s brončanim orlom na kruni. Idar nije poznavao nijednog ni drugog čovjeka.

Njegov otac je rekao, ne čekajući na njih: „Vi ste plaćenici iz Ragose. Kindath Mazur je taj koji je sve ovo isplanirao.“ Nije to postavio kao pitanje.

Dvojica ljudi su se pogledali. Idaru se učinilo da vidi tračak zadovoljstva u izrazima njihovih lica. Osjećao se previše prazno da bi ga to razljutilo. Njegov brat je umirao. Tijelo ga je boljelo, a glava mu je lupala u tišini nakon vrištanja. U njegovu srcu, međutim, ležala je prava bol.

Ašarit je progovorio. Glas dvoranina. „Određena mjera samopoštovanja zahtijeva da sebi prisvojimo jedan dio zasluga, ali uglavnom si u pravu: mi smo iz Ragose.“

„Vi ste se pobrinuli da saznamo za parias. Vi ste nas navukli na sjever.“ Tarifov glas bio je bezizražajan. Idar je zatreptao.

„To je također točno.“

„A žena na padinama?“ rekao je Idar naglo. „Ona je vaša?“ Njegov otac ga je pogledao.

„Ona putuje s nama“, rekao je čovjek glatkog lica. Imao je biser u jednom uhu. „Naš liječnik. Ona je također Kindath. Oni su vrlo promućurni, zar ne?“

Idar se namrštio. „Ovo nije bilo njeno djelo.“

Drugi čovjek, Jadit, sad je progovorio. „Ne, taj dio je bio naš. Mislio sam da bi bilo korisno malo zbuniti di Carreru. Čuo sam neke glasine iz Eschaloua.“

Idar je konačno shvatio. „Vi ste ih natjerali na nas! Mislili su da ste vi dio naših ljudi, ili nikad ne bi krenuli u zamku. Poslali su uhode, vidio sam ih. Znali su da smo ovdje!“

Jadit je podigao ruku u rukavici i dotakao svoj brk. „I opet točno. Dobro ste postavili zasjedu, ali di Carrera je - bio - sposoban vojnik. Bili bi se vratili natrag i zaobišli dolinu. Mi smo im dali razlog da to ne

učine. Priliku da pogriješe.“

„Mi smo ih trebali poubijati za vas, zar ne?“ Glas Idarova oca bio je ogorčen. „Zaista se ispričavam zbog našeg neuspjeha.“

Ašarit se nasmiješio i stresao glavom. „Ne može se to zvati neuspjehom. Bili su bolje izvježbani i bolje naoružani. Došli ste blizu, zar ne? Morali ste znati kakva je ovo kocka onog časa kad ste krenuli.“

Nastala je tišina. „Tko ste vi?“ upitao je onda Idarov otac, zureći stisnutih očiju gore u njih dvojicu. „Tko ste vi obojica?“ Vjetar se podigao. U prolazu je bilo vrlo hladno.

„Oprostite mi“, rekao je onaj glatki. Spustio se sa svog konja. „Čast mi je da se konačno upoznamo. Slava Tarifa ibn Hassana pronosila se poluotokom cijeli moj život. Vaše ime je sinonim za hrabrost i smionost. Moje ime je Ammar ibn Khairan, nekad iz Kartade, trenutačno u službi kralja Ragose.“

Poklonio se.

Idar je osjetio kako mu se usta opet otvaraju i teško ih je zatvorio. Otvoreno se zabaljio. To je... to je bio čovjek koji je ubio zadnjeg kalifa! I koji je nedavno ubio Almalika od Kartade!

„Shvaćam“, rekao je njegov otac tiho. „Neke stvari su sad jasnije.“ Izraz njegova lica bio je zamišljen. „Znate da su neki ljudi u selima oko Arbastra pomrli zbog vas.“

„Kad me Almalik tražio? Čuo sam za to. Molim za oprost, premda ćete sigurno shvatiti kako u tom trenutku nisam imao nikakve kontrole nad kraljem Kartade.“

„I tako ste ga ubili. Naravno. Mogu li doznati tko je vaš suputnik, koji vodi ove ljude?“

Drugi čovjek bio je skinuo svoj šljem. Bio mu je zataknut pod jednu ruku. Njegova gusta smeđa kosa bila je u neredu. Nije sišao s konja. „Rodrigo Belmonte od Valleda“, rekao je.

Idar se zaista osjećao kao da je tvrdo tlo pod njegovim stopalima naglo postalo nestabilno, kao u potresu. Tog čovjeka, tog Rodriga, vadžije su već godinama imenovali za proklinjanje u hramovima. Pokora Al-Rassna, zvali su ga. A ako su ovo njegovi ljudi...

„Još više stvari“, rekao je Idarov otac ozbiljno, „sada je jasnije.“ Sa svom krvlju koja je prljala i prekrivala glavu i odjeću Tarifa ibn Hassana, sad se držao s iznimnim dostojanstvom i mirom. „Ijedan od vas zacijelo bi trebao biti dovoljan,“ promrmljao je. „Ako konačno moram biti poražen i pogubljen, pretpostavljam da će se barem u godinama koje dolaze govoriti kako su trebali najbolji ljudi iz dvije zemlje da bi se to postiglo.“

„I nijedan od njih ne bi ustvrdio da je bolji od vas.“

Taj čovjek, ibn Khairan, stvarno je znao s riječima, pomislio je Idar. A onda se sjetio kako je Kartadanin i pjesnik, osim svega ostalog. „Nećete biti pogubljeni“, dodao je Rodrigo Belmonte. „Ukoliko sami posebno ne ustrajete u tome.“ Idar se zabaljio u njega, držeći usta čvrsto zatvorenim.

„Ta mogućnost nije baš vjerojatna“, zarežao je Idarov otac. „Ja sam star i slab ali nisam još umoran od života. Jesam umoran od tajnovitosti. Ako nas ne mislite ubiti, recite mi što želite.“ Rekao je to skoro zapovjednim tonom.

Idar nikad nije bio u stanju držati korak sa svojim ocem, izjednačiti se ili obuhvatiti njegovu sirovu snagu; odavno je već prestao

čak i pokušavati. Slijedio je - u ljubavi, u strahu, vrlo često u divljenju. Ni on ni Abir nikad nisu govorili o tome što će se dogoditi kad njihova oca jednom više ne bude. O tome se nije moglo ni razmišljati. Iza te pomisli ležala je neka praznina. Bljedolika, tamnokosa žena dugih noktiju.

Dvojica plaćenika, jedan na nogama pred njima, drugi još uvijek u sedlu, dugo su se gledali. Kao da je među njima pao nekakav dogovor.

„Želimo da uzmete jednu mulu fibaškoga zlata i odete kući“, rekao je Rodrigo Belmonte. „U zamjenu za to, za svoje živote i dio zlata, pobrinut ćete se da cijeli svijet čuje kako ste uspješno iz zasjede napali jalonjsku četvu i sve ih poubijali i sve zlato od pariasa odnijeli natrag u Arbastro.“

Idar je opet zatreptao, mučeći se. Prekrižio je ruke na prsima i trudio se da djeluje oštroumno. Njegov otac se, tren kasnije, glasno nasmijao.

„Sjajno!“ rekao je. „A čija je zasluga ovaj dio plana?“

Dvojica ljudi pred njim opet su si dobacila pogled. „Ovaj dio“, rekao je ibn Khairan pomalo žalosno, „se zaista, žao mi je što to moram reći, iznjedrio iz mozga Mazura ben Avrena. Stvarno bih volio da sam se sam toga dosjetio. Siguran sam da bi tako i bilo, da sam imao vremena.“

Valledski satnik se nasmijao.

„U to ne sumnjam“, rekao je Tarif ibn Hassan suho. Idar je promatrao svog oca kako se probija kroz sve ovo. „Dakle zato ste ih sve pobili?“

„Zato smo ih morali pobiti,“ složio se Rodrigo Belmonte,

zadovoljstva iščezlog jednako brzo kao što je i došlo. „Kad su jednom vidjeli moju četvu, da je bilo tko od di Carrerinih ljudi došao do kuće priča se nikad ne bi održala. Znali bi da je zlato opet u Ragosi.“

„Nažalost, moram vas opet zamoliti za oprostenje“, promrmljao je Tarif. „Trebali smo poubijati za vas i bijedno smo podbacili. Što biste,“ upitao je tiho, „učinili da smo ih uzeli za otkup?“

„Ubili ih“, rekao je Ammar ibn Khairan. „Jeste li zapanjeni, ibn Hassane? Borite li se vi po dvorskim pravilima poput vitezova iz starih priča? Zar je Arbastro izgrađen blagom osvojenim u pustolovinama bez krvi?“ Po prvi put, u njegovu tonu pojavila se oštrina.

Nije mu se sviđalo što je to morao učiniti, pomisli Idar. Možda se pravi da nije tako, ali nije mu se to nimalo sviđalo.

Njegov otac kao da je bio nečim zadovoljan. Njegovo se ponašanje promijenilo. „Veći dio svog života bio sam odmetnik, s ucjenom raspisanom za moju glavu. Znate odgovor na svoja pitanja.“ Nasmiješio se na silu, svojim vučjim izrazom. „Nemam nikakvih primjedbi na to da odnesem zlato kući i primim pohvale za uspješan napad. S druge strane, kad se jednom nađem u Arbastru, može mi pasti na pamet da vas stavim u nelagodnu situaciju razglasujući istinu.“

Ammar ibn Khairan se nasmiješio, još uvijek s oštrinom. „Određenom broju ljudi tijekom godina je palo na pamet da me stave u nelagodnu situaciju, na ovaj ili onaj način.“ Žalobno je stresao glavom. „Nadao sam se da će osjećaji brižnog oca za svoje sinove u Ragosi možda imati prvenstvo pred zadovoljstvom toga da nas unesreći.“

Idar je hitro koraknuo naprijed, ali njegov otac, ne pogledavši ga,

ispruži ruku i zadrži ga. „Stat ćete pred čovjeka čije najmlađe dijete umire dok razgovaramo i predložiti da mu odvedete drugog sina?“ „Nije on ni blizu umiranja. Na kakvu ste vi to medicinsku njegu navikli?“

Idar se naglo okrenuo. Kraj Abira, na koljenima, sad je bila neka žena. Rekli su da im je doktor žena. Jedan sluga je bio s njom, i imala je prostirku punu instrumenata već otvorenu kraj sebe. Idar je nije vidio čak ni kad ih je zaobišla da pride Abiru, tako je silno bio usredotočen na dvojicu muškaraca. Bila je neočekivano mlada, zgodna za Kindathe; ponašanje joj je, međutim, bilo odlučno i precizno, skoro nepristojno.

Rekla je, gledajući u njegova oca, „Vjerojatno ću mu moći spasiti život, premda se bojim da će ga to koštati noge. Morat ću je odrezati iznad rane, što prije to bolje. Treba mi mjesto i vrijeme njegovog rođenja, da provjerim smije li ga se sad operirati. Znate li te podatke?“

„Ja ih znam“, čuo se Idar kako kaže. Njegov otac je zurio u ženu.

„Dobro. Dajte ih mom pomoćniku, molim vas. Vaš će brat dobiti najbolju njegu koju mu ovdje mogu pružiti, i bit će mi drago da se brinem za njega kad se s nama vrati u Ragosu. S malo sreće i marljivosti, moći će se kretati bez štaka prije proljeća.“ Oči su joj bile neobično plave, i sasvim mirne dok joj je pogled počivao na Idarovu ocu. „Osim toga uvjeren sam da će mu društvo njegova brata ubrzati oporavak.“

Idar je promatrao lice svoga oca. Izraz staroga ratnika prošao je od olakšanja do bijesa pa do postepenog shvaćanja da tu nema nikakvog izbora. Nije imao što učiniti u prisutnosti ovih ljudi, osim

popustiti. To nije bila uloga koju je on ikad u životu rado odigrao. Uspio je iscijediti još jedan tanak, vučji osmijeh. Okrenuo se od kindatske liječnice natrag dvojici muškaraca „Pomozite starcu koji sve slabije shvaća,“ rekao je. „Je li kratka odgoda zaista bila vrijedna ovako zamršena plana? Sigurno znate da će kralj Bermudo na proljeće opet poslati u Fibaz, tražećiparias, najvjerojatnije dvostruki.“

„Naravno da hoće“, rekao je ibn Khairan. „Ali ovo je slučajno jedno važno doba i njegovo zlato može se upotrijebiti i bolje nego da naoruža Jalonu za sljedeću godinu.“ Biser u njegovom desnom uhu je zasjao. Rekao je: „Kad sljedeći put dođe, Fibaz će mu možda odbiti dati danak.“

„Ah“, rekao je tada Idarov otac. Prošao je krvavom rukom polako kroz svoju bradu, još je više zamrlj avaj ući. „Prosvijećen sam! Duh Ašarov konačno mi je darovao vid.“ Podrugljivo se poklonio obojici muškaraca. „Ponizno sam zahvalan da budem makar i mali dio tako velikoga pothvata. Naravno da je ovo važno doba. Naravno da trebate zlato. Na proljeće krećete na Kartadu.“

„Dobro je!“ rekao je Ammar ibn Khairan, s ohrabrenjem u glasu i plavim očima. Nasmiješio se. „Biste li htjeli poći s nama?“

Nešto kasnije, opet u sunčanom svjetlu doline, Jehana bet Išak pripremila se da otpili desnu nogu Abira ibn Tarifa, uz asistenciju Velaza i snažnih ruku Martma i Ludusa, i uz pomoć velike spužve natopljene velikoom dozom najjačeg sredstva za spavanje njenog oca.

Već je i prije radila amputacije, ali nikad ovako na otvorenom. To im nije rekla, naravno. I opet ser Rezzoni: „Neka svi oko tebe vjeruju da takvu operaciju radiš svaki božji dan.“

Brat ranjenog čovjeka bespomoćno se vrzmao u blizini, moleći da

bude od pomoći. Borila se da pronade pristojne riječi kojima bi ga udaljila kad se Alvar de Pellino stvorio kraj čovjeka s otvorenom čuturoum.

„Hoću li te uvrijediti ako ti ponudim vina?“ upitao je prebljedjelog bandita. Izraz zahvalnosti bio je dovoljan odgovor. Alvar je poveo čovjeka na suprotni kraj njihova privremenog logora. Otac, ibn Hassan, tu je razgovarao s Rodrigom i Ammarom. Odavao je svoju uzrujanost redovnim pogledima koje je bacao u njihovu smjeru. Jehana je to primijetila, a onda je sve takve misli izbacila iz sveg uma.

Amputacije na polju nisu baš imale visok postotak uspjeha. S druge strane, većina vojnih liječnika nije imala stvarnog pojma o tome što radi. Rodrigo je to i te kako dobro znao. Zato je ona i bila tu. To je ujedno bio i razlog zašto je bila tako nervozna. Mogla bi zamoliti mjesece sestrice i boga za neku lakšu prvu operaciju s ovom četom. Istinu govoreći, bilo što drugo bilo bi bolje.

Nije dopustila da joj se išta od toga vidi na licu. Opet je provjerila svoje instrumente. Bili su čisti, Velaz ih je položio na bijelu krpou na zelenoj travi. Pogledala je u svoj almanah i provjerila mjesece: u trenutku pacijentova rođenja bili su u prihvatljivom skladu s današnjim danom. Odložila bi postupak samo u slučaju najgoreg mogućeg očitavanja.

Tu je bilo vino da ga se izlije na ranu i željezo za spaljivanje rane, već užareno. Pacijent je bio opijen drogama koje mu je Velaz dao. Nimalo čudno: spužva je bila natopljena istucanim makom, mandragorom i kukutom. Uхватила ga je za ruku i uštípнула, što je jače mogla. Nije se ni pomakao. Pogledala mu je oči i bila je zadovoljna. Dva

snažna čovjeka, naviknuta na operacije na bojnopolju, držala su ga da bude miran. Velaz - pred kojim nije imala tajni - ponudio joj je jedan umirujući pogled, i njenu tešku pilu. Nema razloga, zapravo, za odgađanje.

„Držite ga“, rekla je, i počela piliti kroz meso i kost.

XI

Gdje je tata sada?“

Fernan Belmonte, koji je postavio to pitanje, ležao je u čistoj slami iznad štale. Svojim najvećim dijelom bio je ukopan, zbog topline, i vidjeli su se samo njegovo lice i smeđa, raskuštrana kosa.

Duhovnik Ibero, koji je s oklijevanjem pristao da se jutarnja poduka diinas održi ovdje - zaista jest bilo toplije u štali iznad krava, toliko je morao priznati - hitro je otvorio usta da se usprotivi, ali onda ih zatvori i tjeskobno pogleda prema mjestu gdje je ležao drugi dječak. Diego je bio potpuno nevidljiv ispod slame. Vidjeli su kako se slamke dižu i spuštaju s njegovim disanjem, ali to je bilo sve.

„Kakve to veze ima?“ Njegov glas, kad su ga čuli, činio se kao da dolazi niotkuda. Poruka iz svijeta duhova, pomislio je Ibero, a zatim potajice napravio znak sunčanog diska, koreći samog sebe zbog takvih gluposti.

„Zapravo i nema“, odgovorio je Fernan. „Samo sam znatiželjan.“ Nakratko su se odmarali prije nego što promijene temu koju su proučavali.

„Besposleno dijete. Znaš što Ibero kaže o znatiželji“, rekao je Diego mračno iz svoje slamnate špilje.

Njegov brat ogledao se oko sebe u potrazi za nečim čime bi ga gađao. Naviknut na to, Ibero ga je zaustavio jednim pogledom. „Pa, zar smije biti nepristojan?“ upitao je Fernan povrijeđeno. „Koristi vas kao

autoritet za neodgojeno ponašanje prema svom starijem bratu. I to ćete mu dopustiti? Zar vas to ne čini suučesnikom u njegovu djelu?“

„Što je tu nepristojno?“ upitao je Diego, prigušen i nevidljiv. „Zar moram odgovoriti na svako pitanje koje se stvori u njegovoj praznoj glavi, Ibero?“

Mali duhovnik uzdahne. Postajalo je sve teže izlaziti na kraj s njegova dva štićenika. Ne samo da su bili nestrpljivi i često nepromišljeni, nego i prodorno inteligentni.

„Ja mislim“, rekao je, mudro izbjegavajući oba pitanja, „da ovaj razgovor znači kako je naš odmor završen. Hoćemo li se vratiti pitanjima mjera i utega?“

Fernan je napravio stravičnu, izobličenu grimasu, pretvarajući se da se davi, a onda povuče slamu preko glave u nimalo prikrivenoj pobuni. Ibero je posegnuo i pronašao jedno u slamu zakopano stopalo. Okrenuo ga je, snažno. Fernan je zakevtao i izronio na površinu.

„Mjere i utezi“, ponovio je duhovnik. „Ako ne budete radili kako treba dok smo ovdje gore, morat ćemo naprosto sići dolje i ispričati vašoj majci što se dogodi kad pristanem na vaše zahtjeve.“

Fernan je smjesta sjeo uspravno. Neke prijetnje su još uvijek djelovale. Uglavnom.

„Negdje je istočno od Ragose“, rekao je Diego. „Netko se bori.“

Ibero i Fernan brzo su izmijenili pogled. Pitanje mjera i utega bilo je, za trenutak, napušteno.

„Što ti znači to negdje?“ upitao je Fernan. Ton mu je sad bio oštar. „Daj, Diego, možeš ti i bolje od toga.“

„Blizu nekakvog grada na istoku. Ima i dolina.“

Fernan je pogledao Ibera tražeći pomoć. Slama s druge strane duhovnika pomakla se i izrigala zatreptalog trinaestogodišnjaka. Diego je počeo čistiti slamu iz svoje kose i s vrata.

Ibero je bio učitelj. Nije si mogao pomoći. „Pa, dao nam je neke naznake. Koji je grad istočno od Ragose. To biste obojica trebali znati.“

Braća su se zagledala jedan u drugog. „Ronizza?“ pokušao je Fernan.

„To je južno“, rekao je Ibero, tresući glavom. „A na kojoj rijeci on leži?“

„Larrios. Daj, Ibero, ovo je važno!“ Fernan je znao djelovati zrelije od svojih godina kad se raspravljalo o vojnim stvarima.

Ali Ibero je znao odgovoriti na taj izazov. „Naravno da je ozbiljno. Kakav se to zapovjednik oslanja na svoga duhovnika da mu pomogne sa zemljopisom? Tvoj otac zna ime i veličinu i teren oko svakog grada na poluotoku.“

„Fibaz“, rekao je Diego odjednom. „Ispod prolaza za Ferrieres. Ali ne poznam dolinu. Nalazi se sjeverozapadno od grada.“ Zastao je i opet pogledao u stranu. Čekali su.

„Tata je ubio nekoga“, rekao je Diego. „Mislim da borba prestaje.“

Ibero je progutao. S ovim djetetom je bilo teško. Bilo je skoro neizdrživo teško. Pažljivo se zagledao u Diega. Dječak je djelovao mirno; malo odsutno, ali s njegova je lica bilo nemoguće zaključiti da prati događaje nezamislivo daleko odavde. A Ibero nije nimalo sumnjao - ne nakon toliko dokaza - da im Diego govori istinu. Fernan ovog časa nije imao ni malo toga mira. Sjajnih sivih očiju, ustao je. „Kladim se u što god hoćeš da to ima veze sa Jalofiom,“ rekao je. „Oni

su poslali četvu po parias, sjećate se?“

„Tvoj otac ne bi napao druge Jadite za račun nevjernika“, reče Ibero užurbano.

„Naravno da bi! On je plaćenik, plaća ga Ragosa. Jedino obećanje koje je dao bilo je da neće doći s vojskom u Valledo, sjećate se?“ Fernan se samopouzdao zagledao u Ibera i Diega. Čitavo biće bilo mu je sad zažareno, prepuno energije.

A bila je Iberova dužnost - kao tutora, staratelja, duhovnog savjetnika - da nekako kontrolira i usmjeri tu snagu. Pogledao je dvojicu dječaka, jednog grozničavog od uzbuđenja, drugog koji je djelovao malo izgubljeno, ne posve prisutno, i opet se predao. „Obojica ćete biti beskorisni cijeli ostatak jutra, toliko vidim.“ Smrknuto je stresao glavom. „Dobro. Možete ići.“ Fernan je veselo uzviknuo: opet dijete, ne zamjenik zapovjednika. Diego je užurbano ustao. Iberu se znalo dogoditi i da se predomisli.

„Jedan uvjet“, dodao je duhovnik strogo. „Danas popodne ćete otići u knjižnicu i proučiti zemljovide. Sutra ujutro dat ću vam da mi označite gradove u Al-Rassanu. Veće i manje. Ovo je vrlo važno. Hoću da ih sve znate. Vi ste nasljednici i ponos svoga oca.“ „Dogovoreno“, reče Fernan. Diego se samo osmjehnuo.

„Onda idite“, rekao je Ibero. I promatrao ga dok su jurili kraj njega i niz ljestve. Nasmiješio se i protiv volje. Oni su bili dobri dečki, obojica, a on je bio blaga osoba.

Bio je osim toga i pobožan čovjek, i zamišljen.

Znao je - a tko u Valledu nije znao, do sada? - za sveti rat koji će krenuti ovog ljeta iz Batiare, cijela armada brodova koji će otploviti u

istočne domovine nevjernika. Znao je da je u Esterenu, kao gost kralja i kraljice, prisutan jedan od najviših duhovnika iz Ferrieresa, koji je došao propovijedati rat sva tri kraljevstva Esperane protiv Al-Rassana. Ponovno osvajanje. Hoće li se to stvarno dogoditi sada, za njihovih života, nakon toliko stotina godina?

Bio je to rat kojeg je svaki bogobožan čovjek na poluotoku imao dužnost podržavati i pozdraviti svim svojim bićem. A koliko se više to odnosilo na duhovnike svetoga Jada?

Sjedeći sam u slami na katu štale, slušajući krave muzare ispod sebe kako se bune, duhovnik ranca Belmonte počeo je teški hrvački meč u svojoj duši. Proveo je s ovom obitelji najveći dio svog života. Sve ih je volio sa žarkom, trajnom strašću.

Volio je boga i bojao ga se svim svojim srcem. Ostao je tamo gore, razmišljajući, dugo vremena, ali kad je konačno sišao niz ljestve izraz njegova lica bio je miran a korak čvrst.

Otišao je ravno u svoje odaje pokraj kapele i uzeo pergament, pero i tintu i sastavio tada, brižljivo, pismo Visokome Duhovniku Geraudu de Chervallesu u kraljevoj palači u Esterenu, pišući u ime Jadovo i ponizno iznoseći određene neobične okolnosti kako ih je sam razumio.

„Kad spavam“, rekao je Abir ibn Tarif, „osjećam se kao da još uvijek imam nogu. U snovima spustim ruku dolje do koljena, i probudim se, jer ga više nema.“ Izvještavao je, nije se žalio. On nije bio čovjek koji bi se tužio.

Jehana je, mijenjajući meleme na njegovoj rani, kimnula glavom.

„Rekla sam ti da bi se to moglo dogoditi. Osjećaš žmarce, bol, kao da noga još uvijek postoji?“

„Točno tako“, rekao je Abir. Onda, odlučno: „Bol nije baš tako jak, zapravo.“

Nasmiješila mu se, i preko bolničkog kreveta i njegovu bratu, koji je uvijek bio prisutan kad bi ga ona posjećivala. „Manje hrabar čovjek to ne bi rekao“, promrmljala je. Abir je djelovao zadovoljno. Svidali su joj se obojica, ti sinovi odmetničkog poglavice, taoci u Ragosi preko zime. Bili su manje ogrubjeli ljudi nego što je mogla očekivati.

Idar, koji joj je postao privržen, pričao je čitave zime priče o Arbastru i o lukavštini i hrabrosti njihova oca. Jehana je dobro slušala, i ponekad bi čula i više nego što je pripovjedač namjeravao reći. Liječnici bi obično naučili tu vještinu.

Već i prije se bila pitala o cijeni koju plaćaju sinovi velikih ljudi. Ove zime, s Idarom i Abirom, opet se okrenula tom pitanju. Mogu li se takva djeca izmaknuti ispod tih ogromnih sjena i doseći vlastito muževno doba? Sjetila se Almalika II od Kartade, sina Lavova; trojice sinova kralja Sancha Debelog od Esperane; pa čak i dvojice dječaka Rodriga Belmonta.

Razmišljala je o tome sukobljava li se kći s istim izazovom. Zaključila je da ne, ne na isti način. Ona nije bila u situaciji da se natječe sa svojim ocem, samo se trudila, koliko je mogla, biti vrijedna njegova učenja i njegova primjera; zaslužiti bočicu koju je nosila kao nasljednik njegove reputacije.

Završila je s previjanjem Abirove noge. Rana je dobro cijeljela. Bila

je zadovoljna, i pomalo ponosna. Smatrala je da bi njen otac to odobrio. Pisala mu je ubrzo nakon što su se vratili u Ragosu. Uvijek ima nekih smionih putnika koji prenose poruke tamo i ovamo kroz zimski prolaz, premda ne tako brzo. Uredan rukopis njene majke prenio je lšakov odgovor: Ovo će doći prekasno da bude od koristi, ali u slučajevima kad operiraš napolju moraš još brižnije paziti na zeleni iscjedak. Pritisni kožu u blizini rane i oslušuj čuje li se pucketavi zvuk.

Znala je za to i prije. Takav zvuk značio je smrt, osim ako ne zasiječe opet, još više - a mali broj ljudi je to preživio. Ali rana Abira ibn Tarifa nije pozelenjela a njegova izdržljivost bila je velika. Brat ga je rijetko napuštao, a ljudi iz Rodrigove čete kao da su zajednički zaključili kako im se ibn Hassanovi sinovi sviđaju. Abiru nije manjkalo posjetilaca. Jednom, kad ga je Jehana došla pregledati, osjetila je u zraku ostatak mirisa kakvog su koristile žene iz određenih četvrti.

Teatralno je onjušila zrak i coktanjem izrazila neodobravanje. Idar se nasmijao; Abir je djelovao posramljeno. Ali do onda je već bio dobro na putu oporavka, i Jehana je potajno zapravo bila zadovoljna. Prisutnost tjelesne želje, naučio ju je ser Rezzoni, jedan je od najboljih znakova povratka zdravlja nakon operacije. Provjerila je po posljednji put svježe zavoje i odmakla se za korak. „Je li vježbao?“ upitala je Idara.

„Ne dovoljno“, odgovorio je stariji brat. „Lijen je on, kažem vam.“ Abir je opsovao u brzo se pobunivši, onda se još brže ispričao.

To je, zapravo, bila igra. Da ga se nije brižno motrilo, Abir bi se doveo do potpune iscrpljenosti svojim upornim naporima da se nauči kretati s ramenim štakama koje mu je Velaz napravio. Jehana im se

obojski nasmiješila. „Sutra ujutro,“ rekla je svome pacijentu. „No, izgleda mi jako dobro. Do kraja tjedna, očekujem da ćeš moći otići odavde i živjeti sa svojim bratom.“ Zastala je na trenutak, radi učinka. „Tako ćeš barem uštedjeti nešto novca, kad ne budeš morao nikog podmićivati da bi imao društvo poslije zalaska sunca.“

Idar se opet nasmijao. Abir je pocrvenio. Jehana ga je potapšala po ramenu i okrenula se da ode.

Rodrigo Belmonte, u ogrtaču i čizmama, s kožnim šešišrom u jednoj ruci, stajao je kraj vatre na suprotnom kraju sobe. Po izrazu njegova lica znala je da se nešto dogodilo. Srce joj je zalupalo.

„Što se dogodilo?“ rekla je užurbano. „Moji roditelji?“

Stresao je glavom. „Ne, ne. Nema nikakve veze s njima, Jehana. Ali ima vijesti koje moraš doznati.“

Prišao joj je. Velaz se pojavio iza zaslona gdje je spravljao meleme i tinkture.

Jehana je ispravila ramena i stala, vrlo mirno.

Rodrigo je rekao: „Na određeni si način uzimam pravo koje nemam, ali ti si, za sada, još uvijek liječnik moje čete, i htio sam da to čuješ od mene.“

Zatreptala je. Za sada?

Rekao je: „Upravo je stigla vijest s južne obale, jednim od posljednjih brodova s istoka. Izgleda da se velika vojska iz nekoliko jaditskih zemalja okupila zimus u Batiari, pripremajući se da na proljeće otplovi u Ammuz i Soriyyu.“

Jehana se ugrizla za usnicu. Vrlo krupna vijest, zaista, ali...

„To je sveta vojska“, rekao je Rodrigo. Lice mu je bilo smrknuto. „Ili

se bar tako nazivaju. Izgleda da je ranije ove jeseni nekoliko njihovih četa napalo i razorilo Sorenicu. Zapalili su grad i sasjekli stanovnike. Sve stanovnike, čuli smo. Jehana, Velaz, tako mi je žao.“

Sorenica.

Blage, ozvjezdane noći u zimi. Proljetne večeri, prije mnogo godina. Vino u vrtu njenih rodaka osvijetljenom bakljama. Cvijeće posvuda, i povjetarac s mora. Sorenica. Najljepše sklonište boga i njegovih sestara koje je Jehana ikad vidjela. Kindathski Visoki Svelovima ulica, kako izvikuju svoja upozorenja nadolazeće sudbine i Ašarova bijesa s vatrenom rječitošću.

Mnoge od visokorođenih žena u Kartadi uživale su jutrom slušati te otrcane figure divljih očiju, da bi se naužile straha od njihovih proročanstava o sudbini koja čeka pravovjerne koji skrenu s puta Ašarova, određenog za zvjezdorodenu djecu u pijesku. Žene bi se s takvog jednog izlaska povukle u neki otmjeni dom da pijuckaju fino prokuhane napitke od vina i meda i začina - zabranjene, naravno, što je samo dodavalo draž jutarnjoj pustolovini. Procijenile bi zadnju vatrenu propovijed na isti način kako bi raspravljale o zadnjim deklamacijama dvorskih pjesnika ili pjesmama glazbenika.

Razgovor kraj tople vatre obično bi se onda okrenuo časnicima iz vojske, od kojih su mnogi preko zime bili smješteni u gradu - sa zabavnim implikacijama.

Kartada uopće nije bila loše mjesto za provođenje hladnog doba. To je ostalo istina, slagali su se istrajniji i promišljeniji dvorani u palači, čak i u ovoj godini promjene monarha.

Almalik I. bio je upravljao Kartadom za kalife u Silvenesu tri godine, a zatim je vladao kao kralj još petnaest. Dugo vrijeme da se zadrži moć na uzburkanom poluotoku. Mlađi članovi dvora nisu se čak ni sjećali vremena kad je netko drugi vladao, a naravno nikad i nije bilo drugog kralja u ponosnoj Kartadi.

Sad je prevladavajuće mišljenje bilo da je sin dobro počeo. Oprezan tamo gdje je to trebalo biti, u obrani i ne ometajući rad javnih službi i dvora; velikodušan tamo gdje moćni vladar i treba biti velikodušan, s naklonošću iskazanom umjetnicima i onim dvoranima koji su se izlagali riziku za njega u danima kad je pitanje njegova nasljedstva bilo... otvoreno, da se stvar izrazi diskretno. Almalik II. možda je bio mlad, ali odrastao je na mudrom, ciničnom dvoru i činilo se da je dobro naučio svoje lekcije. Imao je iznimno profinjenog učitelja, primjećivali su neki od dvorana, ali ta bi se primjedba čula tiho i samo među prijateljima.

Niti je novi kralj bio slabić, po svim ranim naznakama. Trzanje iznad jednog oka - nasljedstvo Dana jarka - je ostalo, ali činilo se da to nije ništa više do pokazatelj kraljevog raspoloženja, koristan znak za opreznog dvoranina. Sasvim sigurno kod ovog monarha nije bilo nikakvih tragova neodlučnosti.

Sudbina određenog broja očito iskvarenih službenika već je bila zapečaćena: ljudi koji su dozvolili svojoj dugoj povezanosti s prošlim kraljem da... nadide njihovo poštenje, i upustili se u različite fiskalne neispravnosti. Nekolicina ih je bila umiješana u monopol boja za tkaninu koji je bio osnova kartadskog bogatstva. U dolini južno od grada bio je dom kukca cermas, koji se hranio bijelim cvijećem illixe i

zatim, pokorno, proizvodio grimiznu boju koju je Kartada izvozila u ostatak svijeta. Bogatstvo se moglo steći nadziranjem te trgovine, a tamo gdje ide veliko bogatstvo, govorila je stara poslovice, slijedi želja za još.

Bilo je nekoliko ljudi te vrste na svakom dvoru. To je bio jedan od razloga zašto se uopće dolazilo na dvor. I bilo je, naravno, rizika. . Oni uhvaćeni službenici koji nisu otprije bili eunusi kastrirani su prije pogubljenja. Njihova tijela visjela su s gradskih zidina s mrtvim psima sa svake strane. Eunusi s dvora, koji su zaista morali biti boljeg ponašanja, oderani su i zatim nabijeni na kolac na raščišćenom dijelu terena iza Silveneških vrata. Bilo je prehladno za crvene mrave, ali u zimi uvijek ima gladnih životinja.

Imenovani su novi službenici iz odgovarajućih obitelji. Položili su sve potrebne zakletve. Neki pjesnici i pjevači otišli su na druge dvorove, drugi su stigli. To je sve bio dio normalnog razvoja događaja. Čovjek se mogao zamoriti od jednog umjetnika, a novi monarh morao je staviti pečat vlastitog ukusa na veliki broj stvari. Harem, kojim je dugo vremena dominirala Zabira, miljenica pokojnoga kralja, prošao je kroz predvidljivo uznemireno razdoblje dok su žene opako manevrirale tražeći priliku s mladim kraljem. Ulozi su bili iznimni. Svi su znali kako je Zabira počela, i kako se vrlo visoko popela. Bilo je napada nožem, ijedan pokušaj trovanja, prije nego što su upraviteljice harema i eunusi uspjeli ponovno uspostaviti određenu kontrolu.

Jedan od razloga takvog vihora bio je taj što se tako malo znalo o ukusima novoga kralja, premda su glasine kao i uvijek bile spremne ponuditi nagađanja. Bilo je priča, osobito onih koje su se ticale

obeščašćenog Ammara ibn Khairana od Aljaisa, kraljeva bivšeg staratelja i mentora - ali ubrzo nakon što je Almalik II. zasjeo na prijestolje, riječi nekih manje povjerljivih nadglednika harema stale su na kraj skandaloznijim govorkanjima.

Žene su, glasilo je izvješće, iznimno zaposlene. Mladi kralj kao da je imao posve uobičajenu orijentaciju u pitanjima ljubavi, i apetit koji je - po jednom od najstarijih predznaka za početak vladavine u ašaritskim zemljama - predskazivao samo dobro o njegovim sposobnostima u drugim stvarima.

Predznaci su bili dobri na veliki broj načina. Fezana je pokorena, prilično nasilno, to će se uvijek pamtiti. Silvenes je bio uspavan, kao i uvijek: samo su se slomljeni, obeshrabreni ljudi još zadržavali u tužnim ruševinama Al-Fontine i oko njih. Elvira na obali činila se sklonom da iskaže neke znake neuobičajene neovisnosti kad je Almalik I. umro, ali te iskrice je brzo ugasio novi ka'id vojske, koji je poduzeo simbolično putovanje na jug s jednom četom Muwardija tik prije nego što je došla zima.

Stari ka'id je bio mrtav, naravno. Kao općepozdravljen potez ljubaznosti kralj mu je dopustio da sam sebi oduzme život umjesto da se suoči s javnim pogubljenjem. Ta smrt je također bila normalna: nije se smatralo dobrom idejom da novi monarh dopusti starim generalima ostanak na vlasti, pa čak ni na životu. Bio je to jedan od neizbježnih rizika koji su dolazili s pristankom na visoki zapovjedni položaj u bilo kojoj vojsci u Al-Rassanu.

Čak je i odmetnik Tarif ibn Hassan, užas trgovaca na južnim putovima i svih zakonitih sakupljača poreza, izgleda odlučio posvetiti

svoju pozornost nekome drugome u ovoj sezoni. Suzdržao se svojih kroničnih, iscrpljujućih napada iz neosvojivog Arbastra na kartadsko zaleđe u korist zaista spektakularnog pothvata na ragoškom teritoriju na sjeveru.

Govorkanja o tom događaju nastavila su se kroz cijelu zimu kad god bi se smioni putnici i trgovci dokopali grada s nekom novom inačicom priče. Činilo se da je ibn Hassan zapravo uspio oteti prvi danak pariasa iz Fibaza za Jalonu, pobivši pri tome čitavu jaditsku četu. Zapanjujuće postignuće u svakom pogledu. Još jedna priča u četrdesetogodišnjoj legendi.

Neugodnost za Ragosu - budući da je kralj Badir sam odobrio plaćanje - bila je ogromna, kao i gospodarske i vojne implikacije. Neki otvoreniji među onima koji su pili u kartadanskim tavernama te zime govorili su kako bi Jalonjci čak mogli u većem broju dojahati na jug kad dođe proljeće, da očitaju lekciju Fibazu. Što je u prijevodu značilo, da očitaju lekciju Badiru od Ragose.

To je bio tuđi problem, slagali su se pilci. Jednom je ibn Hassan uzrokovao prave nevolje negdje drugdje. Zar ne bi bilo zgodno kad bi stari šakal uljudno uskoro i umro? Zar nije za to već dovoljno star? Bilo je dobre zemlje u okolici Arbastra, gdje bi se odani dvoranin novog kralja Kartade mogao jednog dana naći s, recimo, manjim dvorcem i od krune dodijeljenim imanjem kojim bi upravljao i branio ga.

Zima je bila vrijeme za sanjarenje, između ostaloga.

Novi kralj Kartade nije imao ni vremena ni volje sudjelovati u takvim sanjama. Nervozan, precizan čovjek, u velikoj mjeri sin svoga oca - premda bi obojica to zanijekala - Almalik II. znao je previše toga

što njegovi građani nisu znali i njegova zima je, zbog toga, prolazila s manje optimizma nego njihova. Ne da je to bilo neobično za kraljeve.

Znao je da je njegov brat u pustinji s Muwardijima, praćen blagoslovima i nadama vadžija koji su ga pratili. Znao je posve sigurno što će im Hazem predložiti. Nije mogao znati kako će taj prijedlog primiti Yazir ibn Q'arif. Prijelaz sa snažnog kralja na njegova nasljednika uvijek je bio opasan trenutak.

Pobrinuo se da svi znaju kako prekida posao da se pomoli kad god zvona zazvone tijekom dana. Pozvao je najvažnije vadžije u Kartadi i saslušao njihovu listu pritužbi. Žalio je zajedno s njima što je njegov voljeni otac - vjernik, naravno, ali svjetovni čovjek - dopustio da se njihov veliki grad do određene mjere udalji od Zakona Ašarovih. Obećao je redovno se savjetovati s njima. Naredio je da se jedna ozloglašena ulica jaditskih prostitutki smjesta raščisti i dao tamo sagraditi novi hram, s vrtovima i stanovima za vadžije.

Poslao je skupocjene darove Yaziru i njegovu bratu u pustinju. To je bilo sve što je mogao učiniti, za sada.

Također je doznao, rano tijekom zime prije nego što je rijeka vijesti iz inozemstva spala na potočić, da se u Batiari priprema sveti rat, s vojskama iz četiri jaditske zemlje okupljenim da na proljeće otplove u Ammuz i Soriyyu.

To je mogla biti najvažnija vijest od svih, ali ne izravno njegov problem, a bilo je teško zamisliti da će nakon dosadne, nestrpljive zime provedene zajedno tako raznorodne snage ikad stvarno i isploviti. Na drugi način, ipak, krenuli oni ili ne, samo okupljanje te vojske predstavljalo je najveću zamislivu opasnost.

Izdiktirao je poruku upozorenja Velikom Kalifu u Soriyyi. Naravno, ona neće stići prije proljeća, a bit će i drugih poslanih upozorenja, ali bilo je važno dodati svoj glas cijelome zboru. Zatražit će od njega vojnike i zlato, ali trebat će vremena da se ta poruka probije natrag.

U međuvremenu je bilo važnije otkriti što bi Jaditi na sjevernom dijelu ovog poluotoka mogli spremati kao posljedicu tih ratnih vijesti, koje su do sad već morale stići i do njih. Ako su se četiri jaditske vojske okupljale da otplove na istok, što bi žitelji Esperanje mogli spremati, s Ašaritima tako blizu pri ruci i primjerom svetog rata? Neće li njihovi sveti ljudi propovijedati kraljevima već u ovom času?

Mogu li se trojica vladara Esperane ikad okupiti na istom mjestu a da se međusobno ne poubijaju? Almalik II. sumnjao je u to, ali nakon vijećanja sa svojim savjetnicima poslao je određene darove i poruku kralju Sanchezu od Ruende.

Darovi su bili prinčevski; poruka je biranim riječima podsjetila na činjenicu da je Fezana, koju je kontrolirala Kartada i koja je trenutačno plaćala parias nadmenom Valledu, a ne Ruendi, bila bar jednako tako blizu ovom drugom kraljevstvu, i barem jednako tako mogla biti pod ruendskom zaštitom. Zamolio je, s poštovanjem, mišljenje kralja Sancheza o tom složenom pitanju.

Na sjeveru je trebalo posijati razdor, a među nasljednicima Sancha Debelog to nije bilo osobito teško učiniti.

Jalona na sjeveroistoku ga se nije, zasada, ticala. Oni će vjerojatnije uzrokovati poteškoće za Ragosu, a to je bilo korisno, tako dugo dok se zadrži samo na poteškoćama. Palo mu je na pamet ne

jednom kako bi zapravo trebao ove zime upriličiti savjetovanje s kraljem Badirom, ali na to nije bio voljan pristati. Bilo kakav kontakt s Badirom značio je, sada, kontakt s Ammarom ibn Khairanom, koji je pobjegao Kartadinom glavnom suparniku dan nakon što je izgnan.

To je bio kukavički postupak, zaključio je Almalik. Čak je graničio s izdajom. Sve što je Ammar trebao učiniti bilo je da se neprimjetno nekamo povuče na godinu dana, napiše neke pjesme, možda poduzme hodočašće na istok, ili se čak iduće godine bori za Vjeru u Soriyyi, u ime Ašarovo... i onda bi ga Almalik mogao dočekati s dobrodošlicom, posramljenog, ukorenog dvoranina koji je proveo pristojno vrijeme u pokori. Činilo se tako očitim.

Umjesto toga, ibn Khairan, bodljikav i svojevoljan kao i uvijek, iskrao se sa Zabirom ravno Badiru i njegovom prepredenom kindathskom kancelaru u opasnu Ragogu. Vrlo opasnu Ragogu, zapravo, jer Almalikovi izvori su ga zatim obavijestili, sa zakašnjenjem, da je žena izgleda poslala Badiru svoja dva sina - njegovu vlastitu polubraču - još tijekom ljeta, odmah nakon Dana jarka.

To je bila vijest koju je trebao dobiti ranije, prije nego što je njegov otac umro. Bio je prisiljen postaviti primjer i pogubiti dvojicu svojih ljudi: bilo je opasno dobivati tako važne obavijesti tako kasno. Ta dvojica dječaka predstavljala su prijetnju njegovu ostajanju na prijestolju u skoro jednakoj mjeri kao i Hazem u pustinji.

Suvišne braće, zaključio je novi kralj Kartade, najbolje se što brže riješiti. Pogledaj što se dogodilo kod Jadita, na primjer. Ramiro od Valleda, sa svom svojom hvalisavom snagom, počeo je cvjetati tek

nakon nagle smrti njegova brata Raimunda. A premda je bilo govorkanja od časa te smrti, to nije nimalo usporilo Ramirov uporni uspon.

Tu se nešto moglo naučiti. Almalik je pozvao dvojicu ljudi koje je poznavao i dao im brižljive upute i precizna obećanja i poslao ih na istok, opremljene kao trgovce začinima, da prijeđu planine prema Ragosi dok su prolazi još otvoreni zakonitim trgovcima. Otrijeznio se, i ostao nemalo potresen, kad je kasnije te zime doznao da su obojica poginula u barskoj tučnjavi iste večeri kad su stigli u Badirov grad.

Badir je bio mudar, njegov otac je to uvijek govorio. Kindathski kancelar bio je neobično mudar. A sad je s njima bio i Ammar, kad bi trebao biti ovdje, ili barem negdje tiho čekati dopuštenje da se vrati.

Almalik II. se, tražeći prolaznu utjehu jedne vjetrovite noći u haremu svoga oca, koji je sad bio njegov, osjećao vrlo osamljeno. Odsutno je trljao svoj trzavi kapak dok mu je neka neobično visoka žutokosa žena iz Karča voljno služila mirisavim uljima i mekim rukama, a on razmišljao o nekim stvarima.

Prva od njih bila je da Ammar ibn Khairan neće biti raspoložen za hitar povratak u Kartadu, čak ni uz obećanje vraćene časti i ogromne moći. U to je bio sasvim siguran. Njegovo pažljivo promišljeno izgnanstvo ibn Khairana na dan smrti njegovog oca počelo je djelovati manje mudrim potezom nego što je to bilo u tom času.

Ljutito, suočio se i prihvatio činjenicu da mu Ammar treba. Previše stvari se događalo ove zime, previše zasebnih događaja je trebalo proučiti i odgovoriti na njih, a ljudi oko njega nisu za to bili sposobni. Trebao mu je dobar savjet a jedini čovjek u koga je imao povjerenja da

mu to pruži bio je onaj koji ga je uvijek promatrao sa radoznalim omalovažavanjem učitelja prema učeniku. On je sad bio kralj Kartade; to više ne bi moglo biti isto, ali morao je Ammara dobiti natrag.

Smjestio je ženu na ruke i koljena i ušao u nju. Bila je neobično visoka; načas je to bilo nespretno. Zvuči oduševljenja koje je smjesta počela ispuštati bili su očito pretjerani. Sve su one bile takve, očajno željne da pridobiju simpatije. Dok se micao u karčanskoj ženi uhvatio se kako razmišlja kakva je nježna, profinjena Zabira bila, s njegovim ocem u istom krevetu. Žena pod njim stenjala je i uzdisala kao da umire. Brzo je završio i otpustio je.

A onda je sam legao među jastuke i počeo pažljivo razmišljati kako da ponovno zadobije jedinog čovjeka koji mu je trebao prije nego što prijetnje iz tako mnogo smjerova planu kao kresovi i progutaju ga.

Ujutro, s prvim blijedim svjetlom, poslao je po jednog urodu kojeg je već prije koristio. Mladi kralj Kartade primio je tog čovjeka sasvim sam, čak i bez svojih robova u sobi.

„Želim doznati“, rekao je bez pozdrava ili uvoda, „sve što možeš otkriti o kretanju gospodara Ammara ibn Khairana u Fezani na Dan jarka.“

Jednog zimskog jutra, na putu prema svom kiosku na tržnici, Jehana i Valez oteti su tako glatko da nitko na ulici oko njih nije bio čak ni svjestan što se događa.

Dan je bio siv; oblaci su klizili, svjetliji i tamniji. Vjetar i malo kiše. Dvojica ljudi su im prišli; jedan od njih zamolio je Jehanu za trenutak njene pažnje. Dok je još govorio, osjetila je nož pritisnut na svoja

rebra, zakriven njegovim tijelom i krznom podstavljenim ogrtačem.

„Tvoj sluga umire ako makar zineš“, rekao je ugodno. „Ti umireš ako on zine.“ Hitro je pogledala na drugu stranu: Velaza je u istom položaju držao drugi čovjek. Djelovali su, bilo kome tko bi slučajno bacio pogled na njih, kao da naprosto razgovaraju.

„Hvala vam, doktorice“, rekao je čovjek kraj nje glasno. „Naše sobe su ovdje. Vrlo smo vam zahvalni.“

Krenula je kamo su je vodili. Nož ju je bockao dok su hodali. Velaz je sav prebljedio, vidjela je. Znala je da je to bijes, a ne strah. Bilo je nečeg u tim ljudima, neka osobina samouvjerenosti, zbog koje je vjerovala da bi ubili, čak i na javnom mjestu.

Došli su do jednih vrata, otvorili ih teškim ključem i ušli. Drugi čovjek je za njima zaključao vrata jednom rukom. Druga ruka držala je nož uperen na Velaza. Vidjela je kako je spustio ključ u kesu za svojim opasačem.

Bili su u nekom dvorištu. Bilo je prazno. Prozori kuće iza njih bili su zatvoreni drvenim kopcima. Vidjela je bazen fontane pun opalog lišća, bez vode. Kipić u središtu fontane izgubio je glavu i jednu ruku. Dvorište je djelovalo kao da ga već dugo nitko nije koristio. Prošla je kraj ovih vrata barem dvadeset puta. Kako je takvo mjesto moglo postati kulisa nečemu što bi mogao biti kraj njena života? Rekla je, što je mogla čvršćim glasom: „Igrate se sa smrću, to sigurno znate. Ja sam dvorski liječnik kralja Badira.“

„Dakle, to je olakšanje“, rekao je prvi čovjek. „Da niste, možda bismo imali problema.“

Imao je suh, precizan glas. Nikakvog naglaska koga bi mogla prepoznati. Bio je Ašarit, plaćenik, ili je bar tako bio obučen. Obojica su bili tako obučeni. Odjeća im je bila skupa. Jedan od njih nosio je prodoran parfem. Ruke i nokti bili su im čisti. Nisu to bili nikakvi barski siledžije ili, ako jesu, netko se dobro potrudio da sakrije tu činjenicu. Jehana je duboko udahнула; usta su joj bila suha. Osjećala je kako joj se noge počinju tresti. Nadala se da oni to neće primijetiti. Šutjela je, čekajući. Onda je zamijetila krv na Velazovoj tunici, tamo gdje mu je ogrtač spao s ramena, i njeno drhtanje je naglo prestalo.

Drugi čovjek, viši i širi od prvoga, mirno je rekao: „Vezat ćemo tvoga slugu i zapušiti mu usta i ostaviti ga ovdje. Skinut ćemo mu odjeću. Ovamo nitko nikad ne zalazi. Pogledaj oko sebe ako nam to ne vjeruješ. Nitko ne zna gdje je on. Umrijet će od hladnoće ako se ne vratimo da ga oslobodimo. Shvaćaš li što ti govorim?“

Jehana se zagledala u njega, prijezirom u svojim očima prikrivajući strah. Nije odgovorila. Čovjek je načas djelovao kao da ga sve ovo zabavlja; vidjela je kako se mišići na njegovoj ruci trzaju, tik prije nego što se nož pomakao. Velaz je ispustio tih, nevoljan zvuk. Sad je to bila prava rana, ne samo ogrebotina.

„Ako ti postavi neko pitanje, bolje bi ti bilo da mu odgovoriš“, rekao je prvi čovjek blago. „On se jako lako vrijeđa.“

„Razumijem vas“, rekla je Jehana kroza zube.

„Izvršno,“ promrmlja krupniji čovjek. Naglim pokretom strgnuo je Velazov plavi ogrtač i bacio ga na tlo.

„Skinu se“, rekao je. „Do kraja.“ Velaz je oklijevao, gledajući

Jehanu. „Imamo i drugih načina da učinimo ono što smo došli učiniti“, rekao je prvi čovjek oštro Velazu, „čak i ako vas budemo morali oboje ubiti. Nas to neće nimalo smetati. Vjerujte mi to. Skidaj se, ti odvratno kindathsko smeće. Smjesta.“ Gruba uvreda bila je još stravičnija zbog savršeno mirnog tona kojim je izgovorena.

Jehana se tad sjetila Sorenice. Onih koji su tamo umrli na kraju jeseni: spaljeni, posječeni, djeca mačevima rasječena popola. Bilo je još priča, nakon onog prvog glasnika, i svaka sljedeća bila je gora od one prošle. Jesu li još dvije smrti bile važne? Jesu li bog i njegove sestre uopće marili?

Velaz se počeo svlačiti. Lice mu je sad bilo bezizražajno. Drugi čovjek odmakao se za nekoliko koraka na drugu stranu suhe fontane i donio odande svežanj konopca i smotak teškog platna. Opet je počelo kišiti. Bilo je vrlo hladno. Jehana je počela računati koliko dugo bi čovjek mogao preživjeti, ležeći ovdje gol i vezan. „Što želite od mene?“ upitala je, i protiv svoje volje. Sad se bojala. „Strpljenja, doktorice.“ Glas njena otmičara bio je bezizražajan; nož joj se nije odmakao od rebara. „Prvo da se pobrinemo za vaše osiguranje.“

Tako su i učinili. Velazu nisu dozvolili zadržati čak ni donje rublje. Posve nagom - djelovao je maleno i staro u vlažnoj sivoj hladnoći - vezali su mu ruke i noge. Platnom su mu čvrsto zapušili usta. Onda ga je onaj krupniji čovjek podigao i spustio u bazen fontane. Jehana se trгла. Vlažni kamen bit će poput leda na izloženoj koži. Velaz nije rekao ni riječi, ni pobune ni molbe. Sad to više nije ni mogao učiniti. Ležao je na leđima, bespomoćan; oči su mu, međutim, bile prikovane uz njene, i ono što je u njima vidjela bio je gorući bijes, ne strah.

Bio je neukrotiv, kao i uvijek. Njegova hrabrost sad joj je vratila njenu.

„Još jednom“, rekla je, odmakavši se jedan promišljen korak od noža. „Što hoćete?“ Čovjek je nije slijedio. Činilo se da ga ne dira njen prkos.

Mirno je rekao: „Doznali smo da kao dvorski liječnik znate gdje su smještena dva sina gospe Zabire. Ovo se pokazalo kao obavijest koju je vrlo teško dobiti. Odvest ćete nas do tog mjesta i omogućiti nam da uđemo. Neko vrijeme ćete ostati tamo s nama, a onda se možete vratiti ovamo i osloboditi svoga slugu.“

„Očekujete da naprosto ušetamo tamo?“

Drugi čovjek se opet okrenuo na drugu stranu. Iz još jedne velike vreće počeo je vaditi komade odjeće. Dvije bijele tunike, dvije plave halje obrubljene bijelim, dvije malene meke plave kapice.

Jehana je počela shvaćati.

„Mi smo vam kolege, draga gospo. Liječnici vaše vjere iz Fezane, koji su došli učiti od vas. Imamo premalo znanja u dječjim bolestima, nažalost, a vi ste nadaleko poznati po stručnosti u tome. Onu dvojicu dječaka i tako već odavno treba temeljito pregledati. Odvest ćete nas tamo, predstaviti nas kao liječnike koje poznajete, i dovesti nas do njih. To je sve.“

„I što će se dogoditi?“

Drugi čovjek, kraj fontane, nasmiješio se; oblačio je bijelo-plavu kindatsku odjeću. „Zaista želite odgovor na to pitanje?“

Što je, naravno, bilo dovoljan odgovor. „Ne“, rekla je. „Neću to

učiniti.“

„Žao mi je što to čujem“, rekao je prvi čovjek, mirno. „Osobno ne volim kastrirati ljude, čak ni kad sam izazvan. Pa ipak, primijetite ćete da su usta vašeg sluge dobro zapušena. Kad mu odsječemo spolni organ prirodno, pokušat će vrištati. Nitko ga neće čuti.“ Jehana se trudila da diše normalno. Sorenica. Tako nešto bi učinili i u Sorenici. „A ako sad ja zavrištim?“ upitala je, više da dobije na vremenu nego iz bilo kojeg drugog razloga.

Kao da ih ništa nije uznemiravalo. Onaj kraj fontane sad je bio obučen posve kao Kindath, prvi je skidao svoju krznom obrubljenu halju, isto tako spremajući se da se preodjene.

On je rekao: „Ovdje su vrata zaključana i zid visok. Sigurno ste to primijetili. Oboje ćete biti mrtvi a mi ćemo proći kroz kuću i van kroz jedan stražnji prolaz i izgubiti se u gradu puno prije nego što bilo tko uspije razvaliti ova vrata i pronaći kastriranog čovjeka i mrtvu ženu prosute utrobe. Zaista, doktorice, nadam se da nećete biti tako budalasti.“

U sebi je, sasvim nepravedno, Jehana počela proklinjati sve muškarce koje je poznavala tu u Ragosi. Mazur. Ammar. Rodrigo. Alvar i Husari. S toliko junaštva oko nje, kako joj se ovo moglo dogoditi?

Odgovor je, naravno, bio u njenu ustrajanju na neovisnosti, i njihovoj volji da joj to i pruže - zbog čega je proklinjanje bilo tako nepravedno. S obzirom na okolnosti, zaključila je, pravednost uopće nije bila važna: jedan od njih, nekako, morao je biti tu i spriječiti sve ovo.

„Zašto želite doći do djece?“ upitala je.

„Stvarno bi vam bilo bolje da ne postavljate previše pitanja, doktorice. Nemamo ništa protiv da vas oboje ostavimo na životu nakon što završimo sa svojim poslom, ali shvatit ćete da se time do određene mjere izlažemo riziku, i ne smijemo vam dopustiti da to povećate.“

Ali dok je još govorio, Jehana je shvatila da zna odgovor na to pitanje. Mogla ih je optužiti tim znanjem, ali razmišljala je dovoljno jasno da shvati kako bi to značilo smrtnu osudu za nju, a i za Velaza, ovdje u napuštenom dvorištu. Šutjela je.

Iza svega je stajao Almalik II. od Kartade, bila je sigurna u to. Htio je uništiti dječake, svoju braću, koji su bili prijatelji njegovu prijestolju samim svojim postojanjem. Kraljevi i njihova braća; stara priča, koja se ponavlja u svakoj generaciji, uključujući sad i njenu. Dvojica muškaraca dovršili su svoje prerusavanje. Svaki od njih uzeo je po jednu malu vreću i izvadio iz nje bočicu za urin: simbole svoje tobožnje profesije. Velaz je nosio Jehanine instrumente i njenu bočicu. Krupniji ubojica pokazao je kretnjom i Jehana ih je, nakon trenutka oklijevanja, sama pokupila.

„Bit ću kraj vas čitavim putem“, rekao je manji čovjek. „Možete povikati, naravno. Umrijet ćete ako to učinite, a isto će se, naravno, dogoditi i s vašim slugom, ovdje, ako ga nitko ne spasi. Možda ćemo i mi biti ubijeni, ali u to ne možete biti sigurni, jer mi smo vrlo sposobni u svome poslu. Ne bih vam preporučio da nam se pokušate ispriječiti, doktorice. Kamo idemo?“

Zaista nije bilo druge mogućnosti. Ne još. Ne dok ne izađu iz ovog

dvorišta. Osvrnula se iza sebe prema Velazu, ali sad ga više nije vidjela od ruba fontane. Vjetar se pojačao, i kiša je padala jače, ukoso, u hladnim, bockavim kapima. Nije bilo mnogo vremena. Hladno, imenovala im je kuću. Zatim je podigla kapuljaču i izašla s njima.

Kuća u kojoj je stanovalo dvoje djece Zabire od Kartade, ponekad zajedno sa svojom majkom, češće bez nje, bila je blizu četvrti u kojoj se nalazila palača. Bio je to bogat kraj, i vrlo tih.

Bilo kakve nade koje je Jehana mogla imati da će je ugledati netko koga poznaje brzo su nestale. Njena dvojica otmičara dobro su poznavali Ragosu - bilo iz prethodnih posjeta, ili iz hitrog proučavanja. Povelili su je zaobilaznim putem koji je potpuno zaobišao tržnicu i trgove palače. Sad im se više nije žurilo.

Prošli su kraj jednog od stacionara gdje je Jehana imala pacijenata previše bolesnih da ostanu kod kuće, ali ubojice su očito bili i toga svjesni: ostali su na suprotnoj strani ulice i nisu usporili. Sjetila se, dok su prolazili kraj vrata, kako je gledala Rodriga Belmonta i Ammara ibn Khairana kako jedne noći zajedno nestaju za istim tim uglom koji je sad i sama prošla, praćena dvojicom ljudi koji su se koristili njome kako bi ubili djecu.

Hodali su vrlo blizu jedni drugima, muškarci su se pretvarali da su zadubljeni u razgovor s obje njene strane: savršena slika troje kindathskih liječnika sa svojom opremom i bočicama, na putu k nekom pacijentu dovoljno bogatom da si ih priušti. U kraju kroz koji su prolazili, to nije bio razlog čuđenja ili komentara. U vlažno, hladno jutro, u svakom slučaju, malo je ljudi bilo na ulici da ih uopće primijeti. Čak i vrijeme kao da se urotilo protiv nje, pomislila je Jehana.

Progonila ju je užasavajuća slika Velaza, golog i drhtavog pod prodornom kišom u onom praznom dvorištu.

Došli su do kuće koju je navela.

Po prvi put, Jehana je pomislila na djecu koja su tu živjela. Bila ih je vidjela samo dvaput, kad su je pozvali zbog liječenja nekih manjih boljetica. Čak je bila razmotrila mogućnost da odbije, sjećala se. Mlađe od to dvoje djece bilo je uzrok mraka i šutnje njena oca. No, razmišljajući o Išaku, znajući što bi on učinio, prihvatila je poziv i otišla im pomoći. Djeca nisu bila ništa kriva. Djeca su imala pravo na njenu njegu, u strogom poštivanju Galinusove zakletve.

Što je podizalo još jedno užasno pitanje o tome što je radila ovog časa. Pokucala je na vrata.

„Pitaj za majku“, promrmljao je krupniji čovjek hitro. Pokazao je, po prvi put, napetost u svome glasu. Na neki čudan način, to je smirilo Jehanu. Nisu bili tako hladni kakvima su se prikazivali. Kindathsko smeće, bio je nazvao Velaza. Htjela je da ova dvojica umru.

Vrata su se otvorila. Majordom je stajao na ulazu, s dobro osvijetljenim predvorjem iza sebe i unutarnjim dvorištem još dalje. Bila je to otmjena kuća. Sjećala se slugu već od prije; dobroćudan, usrdan čovjek. Oči su mu se raširile od iznenađenja.

„Doktorice? Što se dogodilo?“

Jehana je duboko udahнула. Nevidljiv pod ogrtačima, nož se pritisnuo uz njena leđa. „Gospa Zabira? Očekuje me?“

„Pa, ne, doktorice.“ Majordom je djelovao ispričavajuće i zabrinuto. „Ona je jutros na dvoru. Nije ostavila nikakve poruke o vašoj posjeti.“

Manji od dvojice muškaraca s Jehanom suho se nasmijao. „Prava majka! Samo kad su maleni ozbiljno bolesni sjete nas se pričekati. Dogovorili smo sastanak prije dva dana. Jehana bet lšak bila je tako ljubazna da nam dozvoli prisustvovati njenim posjetama mlađim pacijentima. Trudimo se poboljšati svoju vještinu s malenima.“ Blago je podigao svoju bočicu.

Majordom se nesigurno zagledao u Jehanu. Nož se pritisnuo; osjetila je kako mu se vršak probija kroz njenu odjeću i zabija u kožu.

„Tako je“, rekla je očajno. „Zar vaša gospodarica nije ostavila nikakve poruke?“

„Ne kod mene, doktorice.“ Još se uvijek ispričavao. Da je malo čvršći, pomislila je, sad bi im zatvorio vrata pred nosom i rekao im da se vrate kad Zabira bude ovdje.

„Pa, u tom slučaju“, pokušala je Jehana, „ako nije ostavila nikakve
_“

„Ali, doktorice, ja vas poznajem, i znam da vam ona vjeruje. Sigurno se radi o previdu. Dječaci su malo nemirni, bojim se, ali molim vas, udite.“ Majordom se ponizno nasmiješio. Jedan od muškaraca u njenoj pratnji ljubazno mu se nasmiješio i dao mu jedan srebrni novčić. Previše novca, zapravo; to bi dobrog slugu upozorilo da nešto nije u redu. Majordom je spremio novac i, poklonivši se, pustio ih da uđu. Jehana bi rado bila izvršila vivisekciju na njemu.

„Samo prođite gore, doktorice“, promrmrljao je Jehani. „Da dam prirediti topla pića? Jutros je opako.“

„To bi bilo predivno“, rekao je manji ubojica, skidajući svoj ogrtač a zatim, uljudno, i Jehanin. Noža na tren nije bilo nigdje ali onda, dok

je sluga užurbano prikupljao sva tri ogrtača, Jehana je opet osjetila oštricu uz svoj bok.

S gornjeg kata sad se začuo zvuk dječjeg smijeha, i pobuna nekog očito nadjačanog sluge. Nešto je palo s odjekujućim praskom. Nastao je trenutak tišine, zatim opet visoki tonovi smijeha. Majordom je opet djelovao zabrinuto.

„Možda će nam trebati sredstva za smirenje“, promrmljao je jedan od Jehaninih otmičara glatko, i nasmiješio se kako bi naznačio sluzi da se radi o šali.

Otišli su do stubišta i krenuli prema gore. Majordom ih je trenutak promatrao a onda se okrene da izda naredenja za pića.

„To su samo djeca“, rekla je Jehana tiho. U grudima je osjećala lupanje i sve veći strah, hladniji od bilo čega vani. Postajala je svjesna da neće biti u stanju učiniti to do kraja.

Na vrhu stubišta, pomislila je. Posljednja prilika. Molila se da tamo nekog bude.

„Djeca stalno umiru,“ promrmljao je kraj nje čovjek s nožem. „Vi ste liječnik, vi to znate. Jedno od njih nije se nikad trebalo ni roditi. I to znate. Neće biti bolno.“

Došli su do vrha stubišta.

Hodnici u dva smjera, ravno naprijed i nadesno; prolazi su se ovijali oko unutarnjeg dvorišta kuće. Vidjela je fino izrađena vrata sa staklenim prozorčićima koja su se otvarala na balkon s pogledom na vrt. Druga vrata vodila su u sobe. Smijeh je sad prestao. Bilo je vrlo tiho. Jehana je pogledala u oba smjera, malo uznemireno. Ovdje je bila

smrt, u ovoj kući, a ona nije bila spremna za nju.

Ali, nikakve pomoći, nikakvih odgovora na molitve. Vidio se samo jedan mladi sluga, i sam jedva nešto više od dječaka, kako užurbano metlom pokuplja krhotine nečeg što je očito bila krupna ukrasna vaza.

Podigao je pogled, ugledao ih. Prestrašeno ispustio metlu. „Doktori! Sveti Ašare, oprosti nam! Nezgoda... djeca.“ Nervozno je podigao i zatim opet odložio metlu. Zabrinuto je krenuo prema njima. „Mogu li vam pomoći? Majordom -“

„Došli smo pregledati djecu“, rekao je krupniji čovjek koji ju je pratio. Ton mu je bio odlučan, ali opet s natruhom napetosti. „Odvedi nas do njih.“

„Naravno!“ nasmiješio se mladi sluga, usrdno. Zašto su ovdje svi bili toliko usrdni? Jehanino srce bilo je bubanj u njenim prsima. Mogla bi zastati ovdje, krenuti s njima, pustiti da se dogodi, vjerojatno preživjeti.

To ne bi mogla učiniti.

Dječak je prišao bliže, ispružene ruke. „Mogu li ponijeti vaše torbe, doktori?“

„Ne, ne, u redu je. Samo nas povedi.“ Bliži čovjek malo je privukao svoju torbu.

Trebat će im vremena da pronađu dječake, pomislila je Jehana. Ima puno soba. Možda pomoć stigne na vrijeme. Udahnula je da zavrišti, znajući da to znači njenu smrt.

U tom trenutku pomislila je, apsurdno, da prepoznaje ovog slugu. Ali prije nego što se sjećanje moglo pretvoriti u nešto više, on je nastavio posezati, malo se spotaknuo, i udario u manjeg čovjeka koji

je držao nož uz njen bok. Ubojica je zagundao; iznenađeno. Dječak se uspravio, povlačeći desnu ruku, i oštro odgurujući Jehanu lijevom.

Jehana se spotakla, padajući - i tada zavikala, što je glasnije mogla: „Upomoć! To su ubojice! Pomozite!“

Pala je na koljena, čula kako nešto puca. Okrenula se, očekujući oštricu, smrt, blagu tamnu prisutnost sestara božjih.

Malo prekasno, ugledala je bodež koji se pojavio u dječakovoj ruci. Manji ubojica bio je na tlu, objema se rukama držeći za trbuh. Jehana je vidjela krv kako mu navire, a zatim lipta između prstiju, još puno krvi. Krupniji čovjek se okrenuo, režeći, sa svojom isukanom oštricom. Dječak je malo ustuknuo, spreman za njega. Jehana je opet zavrištala, koliko je najglasnije mogla.

Netko se već pojavio niže niz hodnik ravno pred njima. Netko, nevjerojatno, tko je nosio luk. Krupni čovjek je to vidio, i hitro se okrenuo natrag prema stubištu.

Tamo je stajao majrodom, držeći mač, sad bez smiješka, nimalo bezopasan.

Ubojica se opet okrenuo, trznuo, i bez upozorenja skočio na Jehanu. Mladi sluga je uplašeno povikao, podižući svoju oštricu da joj pomogne.

Prije nego što su se noževi susreli začuo se jedan čist zvuk, skoro glazbeni ton, a zatim je Jehana ugledala strijelu u ubojičinu grlu, i krv. Ruke su mu poletjele prema gore, ispustivši nož. Srušio se na pod. Njegova bočica razbila se na pločicama.

Nastala je tišina, kao nakon grmljavine koja je odjeknula i nestala.

Boreći se da ovlada sobom, Jehana je ponovo pogledala niz hodnik. Čovjek s lukom, koji je sad išao prema njoj, bio je Idar ibn Tarif, čijeg brata je spasila i zatim njegovala. Ohrabrujuće joj se smiješio.

Jehana je, još uvijek na koljenima, počela drhtati. Pogledala je dječaka kraj sebe. On je spremio nož u korice; nije znala gdje. Prvi ubojica proizveo je u grlu neki nagao, čegrtav zvuk i skliznuo na bok kraj onog krupnijeg. Poznavala je taj zvuk. Bila je liječnik. Čovjek je upravo umro.

Posvuda oko njih bilo je slomljenog stakla, a krv je prljala pločice boje pijeska koje su pokrivala pod. Jedan potočić krenuo je prema njoj. Ustala je i koraknula u stranu.

Slomljeno staklo.

Jehana se okrenula i pogledala iza sebe. Bočica njena oca ležala je smrskana na podu. Progutala je, teško. Sklopila oči.

„Jeste li dobro, doktorice?“ Bio je to dječak. Nije mu moglo biti više od petnaest godina. Spasio joj je život.

Kimnula je glavom. Opet otvorila oči. A onda ga je prepoznala.

„Žiri?“ rekla je s nevjericom. „Žiri iz Orville?“

„Počašćen sam, doktorice“, rekao je klanjajući joj se. „Počašćen sam što me se sjećate.“

„Što ti radiš ovdje?“

Posljednji je put vidjela tog dječaka dok je, usred paljevine svog sela, ubijao jednog Jadita mačem koji je pripadao Alvaru di Pellinu. Ništa više nije imalo nikakvog smisla.

„Čuva te“, rekao je glas koji je poznavala. Hitro se osvrnula. U jednim otvorenim vratima, malo niže niz hodnik, stajao je sam Alvar, s

tim istim mačem u rukama.

„Dodi“, rekao je. „Da vidimo možeš li ti umiriti dvoje nemoguće djece.“ Spremio je mač u korice, prišao joj, prihvatio je za obje ruke. Stisak mu je bio miran i snažan.

Kao u transu, okružena svim tim mirnim, nasmiješenim ljudima, Jehana je krenula niz hodnik i ušla u sobu koju su joj pokazali. Dvojica dječaka, jedan od sedam, drugi od skoro pet godina, što je vrlo dobro znala, zapravo i nisu bili posebno bučni. Na ognjištu je gorjela vatra, ali prozori nad oba kreveta bili su zatvoreni kopcima, tako da je soba bila uglavnom u mraku. Na suprotnoj strani od vatre gorjele su svijeće, i služeći se njihovim svjetlom, Ammar ibn Khairan, odjeven u crno i zlatno, s naušnicom koja je blijedo svjetlucala, energično je pravio figure od sjena na suprotnom zidu, zabavljajući dječake. Jehana je ugledala njegov mač, bez korica, položen na jastuk kraj njega.

„Što kažeš?“ rekao je preko ramena. „Moram priznati da sam ponosan na svog vuka.“

„Veličanstveno dostignuće“, rekla je Jehana.

Dvojica dječaka očito su dijelila njeno mišljenje; bili su oduševljeno usredotočeni. Vuk se, dok je Jehana gledala, prikrao i zatim proždri nešto što je valjda trebalo biti pile.

„Perad me baš nije zadivila“, uspjela je Jehana reći.

„To je svinja!“ pobunio se ibn Khairan. „To bi svatko morao vidjeti.“

„Mogu li sjesti?“ rekla je Jehana. Noge kao da su je izdale.

Odnekud se stvorio stolac. Idar ibn Tarif joj je sa smješkom

pokazao neka sjedne.

Učinila je to, onda opet skoči na noge.

„Velaz! Moramo ga osloboditi!“

„Učinjeno,“ rekao je Alvar s vrata. „Žiri nam je rekao gdje se nalazi to dvorište. Husari ga je otišao osloboditi s još dvojicom ljudi. Dosad je već sve u redu s njim, Jehana.“

„Gotovo je“, rekao je Idar blago. „Sjednite, doktorice. Sad ste sigurni.“

Jehana je sjela. Čudno, kako su se najgore reakcije izgleda pojavljivale tek kad opasnost prođe.

„Još!“ povikao je stariji Zabirin dječak. Mlađi je jednostavno nastavio sjediti na podu prekrivenih nogu, zabljen u figure od sjena na zidu, raširenih očiju.

„Nema više, bojim se“, rekao je gospodar Ammar ibn Khairan. „Kad vuk jednom pojede svinju, ili perad, ili što već, više nema predstave.“

„Kasnije?“ reklo je starije dijete, s određenom dozom smjernosti. „Zaista, kasnije“, reče ibn Khairan. „Vratit ću se ja. Moram vježbati svinje, i trebat će mi vaša pomoć. Doktorica je mislila da je to pile, a to nije dobar znak. Ali za sada, idite s majordomom. Mislim da on ima tople čokolade za vas?“

Majordom je, u vratima iza Alvara, kimnuo glavom.

„Zločesti ljudi su otišli?“ To je bio onaj manji, progovorivši po prvi put. Onaj kojeg je njen otac porodio kroz trbuh njegove majke. „Zločesti ljudi su otišli“, rekao je Ammar ibn Khairan ozbiljno. Jehana

je postala svjesna da je na rubu suza. Nije htjela plakati.

„Kao da ih nikad nije ni bilo,“ dodao je ibn Khairan blago, još uvijek se obraćajući mlađem djetetu. Zatim je pogledao iza njih, upitno podignutih obrva, u Alvara i majordoma kraj vrata.

Alvar je rekao: „Vani nema ničega. Koja mrlja na podu. Razbijena vaza.“

„Naravno. Vaza. To sam zaboravio.“ Ibn Khairan se odjednom nasmiješio. Jehana je dosad već upoznala taj smiješak.

„Sumnjam da će je vlasnik kuće tako lako zaboraviti“, rekao je Alvar kreposno. „Odabrali ste skup način dojave za njihov dolazak.“ „Valjda“, rekao je ibn Khairan. „Ali vlasnik ove kuće morat će odgovarati kralju za odsutnost bilo kakvog osiguranja u ovoj kući, zar ne?“

Alvarovo držanje se promijenilo. Jehana je vidjela kako prati misao do kraja, i prihvaća je. Ona sama prošla je tim putem mnogo puta, za vrijeme pohoda na istok. Ammar ibn Khairan skoro nikad ništa nije radio slučajno.

„Gdje je Rodrigo?“ upitala je odjednom.

„Sad stvarno jesmo uvrijeđeni“, rekao je Ammar, vraćajući svoj plavi pogled na nju. U sobi je sad bilo svjetlije; Idar je otvorio kapke. Dvojica dječaka otišli su s majordomom. „Svi ti odani ljudi žure ti u pomoć, a ti se raspituješ samo za onog kojeg očito ne zanima tvoja sudbina.“ Ali smiješio se dok je govorio.

„On je u ophodnji izvan zidina“, rekao je Alvar odano. „I uostalom, ser Rodrigo je bio taj koji je uopće i dogovorio sa Žirijem da te prati. Tako smo i znali.“

„Dogovorio? Što pak sad to znači?“ Jehana je, posizući za nečim normalnim, pokušala u sebi naći makar malo povrijeđenosti.

„Ja sam došao ovamo već prije nekog vremena“, rekao je Žiri tiho. Pokušavala je, bezuspješno, namrštit se na njega. „Nakon što sam se uvjerio da je mojim sestrama dobro s mojom tetom, otišao sam vašoj majci u Fezanu i doznao kuda ste otišli. Onda sam prešao planine za vama.“ Rekao je to s potpunom jednostavnošću, kao da to nije ništa.

A bilo je. Ostavio je svoj dom, ono što mu je ostalo od obitelji, sav svijet koji je poznao, prošao toliki put sasvim sam, i...

„Otišao si k mojoj... što si učinio? Zašto, Žiri?“

„Zbog onog što ste vi napravili u mom selu“, rekao je, s onom istom jednostavnošću.

„Ali ja tamo nisam ništa napravila.“

„O, jeste, doktorice. Natjerali ste ih da mi dopuste pogubiti čovjeka koji je ubio moju majku i oca.“ Ziri jeve oči bile su tamne. „To se ne bi dogodilo bez vas. On bi preživio, odjahao natrag u jaditske zemlje da im to priča i hvali se. Morao bih pješice otići za njim, i bojim se da ga tamo ne bih uspio ubiti.“

Izraz lica mu je bio ozbiljan. Ono što je govorio bilo je skoro nepodnošljivo.

„Otišao bi u Valledo za njim?“

„Ubio mi je roditelje. I brata kojeg nisam imao.“

Ne više od petnaest godina, pomislila je Jehana. „I slijedio si me ovdje u Ragosi?“

„Otkako sam stigao. Pronašao sam vaše mjesto na tržnici. Vaša majka mi je rekla da ćete tamo imati štand. Onda sam potražio

Satnika, ser Rodriga. On me se sjetio, i bilo mu je drago što sam došao. Dao mi je smještaj sa svojim ljudima, i uputio me da vas promatram kad god niste na dvoru ili s njegovim ljudima.“

„Rekla sam vam svima da ne želim da me prate ili čuvaju“, pobunila se Jehana.

Idar ibn Tarif spustio je ruku i stisnuo joj rame. Nije baš bio sličan nijednom odmetniku za kojeg je ikad čula.

„Zaista, tako si nam rekla“, rekao je Ammar bez imalo podrugljivosti. Sad je sjedio na jednom od malih kreveta i zamišljeno je promatrao. Svjetlo svijeća davalo je sjaj njenoj kosi i odražavalo se u njegovim očima. „Svi se ispričavamo, do određene mjere, što te nismo poslušali. Rodrigu se činilo, a ja sam se s time složio, kako postoji mogućnost da si u opasnosti, između ostaloga zato što si spasila Husarija od Muwardija.“

„Ali kako ste znali da neću prepoznati Žirija? Trebala sam ga prepoznati.“

„Nismo znali, naravno. Upozorili smo ga da bude oprezan kad te slijedi, i smislili priču koju bi ti ispričao da si ga ugledala. Tvoji roditelji su bili zadovoljni planom, usput rečeno.“

„Kako ti to znaš?“

„Obećao sam tvom ocu da ću mu pisati. Sjećaš se? Ja obično nastojim održati svoja obećanja.“

Činilo se da je cijela stvar razrađena do u tančine. Pogledala je Žirija. „Gdje si naučio tako baratati nožem?“

Djelovao je istovremeno i zadovoljno i posramljeno. „Bio sam sa Satnikovim ljudima, doktorice. Oni su me učili. Ser Rodrigo mi je sam

dao oštricu. Gospodar ibn Khairan mi je pokazao kako da je sakrijem u rukav i izvučem.“

Jehana je opet pogledala u Ammara. „A Velaz? Što bi bilo da ga je on prepoznao, premda ja nisam?“

„Velaz ga i jest prepoznao, Jehana.“ Ibn Khairanov glas bio je blag, sličan tonu kojim se bio obratio mlađem dječaku. „Ugledao je Žirija prije nekog vremena i otišao Rodrigu. Postignut je sporazum. Velaz je dijelio naše uvjerenje da je Žiri mudra mjera opreza. A tako je i bilo, draga moja. Žirije bio navrh zida onog dvorišta, jutros, i čuo je kad su ti ljudi iz Kartade rekli svoje namjere. Pronašao je Alvara, koji je pronašao mene. Imali smo vremena doći ovamo prije tebe.“ „Osjećam se kao dijete“, rekla je Jehana. Čula je Alvarov glas protesta iza sebe.

„Ne kao dijete“, rekao je ibn Khairan, ustajući s kreveta. „Nikako, Jehana. Ali kao što ti moraš brinuti za nas, ako nas pogodi strijela ili bolest, tako i mi, sigurno, moramo ponuditi svoju brigu tebi? Barem zato da dovedemo stvari u ravnotežu, kao što tvoji kindathski mjeseci stvaraju ravnotežu između sunca i zvijezda.“

Podigla je pogled prema njemu.

„Ne budi takav pjesnik“, rekla je ljutito. „Nećeš me zavarati slikama. Razmislit ću o ovome, i onda ću vam svima reći točno što mislim. Posebno Rodrigu“, dodala je. „On je bio taj koji mi je obećao da će me pustiti na miru.“

„Bojao sam se da ćeš se sjetiti toga,“ rekao je netko ulazeći s hodnika.

Rodrigo Belmonte, još uvijek u čizmama i zimskom ogrtaču, s opasanim mačem i bičem na pojasu, ušao je u sobu. Imao je,

neodgovarajuće, po šalicu čokolade u svakoj ruci.

Jednu je ponudio Jehani. „Pij. Morao sam obećati da je za tebe i ni za koga drugog. Onaj stariji dolje je pohlepan i htio je sve za sebe.“

„A što je sa mnom?“ požalio se ibn Khairan. „Uništio sam si prste i zglobove praveći im svinje i vukove.“

Rodrigo se nasmijao. Otpio je iz druge šalice. „Pa, ako već hoćeš istinu, ova je bila za tebe kao nagrada, ali nisam baš izričito obećao, a čokolada je dobra i menije hladno. Ti si već neko vrijeme u zatvorenom i na toplom.“ Spustio je šalicu i nasmiješio se.

„Imaš čokolade na brku“, rekla je Jehana. „I trebao bi biti izvan zidina. Braneći grad. Baš i nisi od neke koristi, kad si tek sad stigao.“

„Upravo tako“, rekao je Ammar živahno kimnuvši glavom. „Daj mi moju čokoladu.“

Rodrigo je to i učinio. Pogledao je Jehanu.

„Martin je došao po mene. Nismo bili daleko. Jehana, morat ćeš se odlučiti jesi li ljuta na mene zato što sam te dao čuvati ili zato što nisam bio ovdje da te sam obranim.“

„Zašto?“ odrezala je. „Zašto ne bih mogla biti ljuta iz oba razloga?“ „Upravo tako“, rekao je Ammar ponovo, pijuckajući čokoladu. Ton mu je bio tako pun samozadovoljstva da ju je skoro nasmijao. On ništa ne radi slučajno, podsjetila je samu sebe, boreći se da zadrži kontrolu nad sobom. Žiri i Idar su se također smješkali, a, premda nevoljko, i Alvar.

Ogledajući se oko sebe, Jehana je uspjela prihvatiti, konačno, da je sve gotovo. Spasili su njen i Velazov život, i živote dvoje djece. Bila je,

možda, samo malo nezahvalna.

„Žao mi je što sam prekršio obećanje“, rekao je Rodrigo trezveno. „Onda se nisam htio svađati s tobom, a Žirijev dolazak djelovao je kao čista sreća. Znaš da je sam prošao preko sedla?“

„To sam shvatila.“ Da, bila je nezahvalna. „Što će se poduzeti oko one dvojice ljudi?“ upitala je. „Tko su oni bili?“

„Ja ih poznam, slučajno.“ To je bio Ammar. „Almalik ih je upotrijebio nekoliko puta. Izgleda da mu se sin toga sjetio. Bili su najbolji ubojice koje je imao.“

„Hoće li ovo dovesti do skandala?“

Ammar je stresao glavom i pogledao Rodriga. „Mislim da se to ne mora dogoditi. Mislim da postoji i bolji način da izađemo s ovim nakraj.“

„Nitko ne zna kako blizu su došli osim slugu u ovoj kući“, rekao je Rodrigo zamišljeno. „Mislim da se njima može vjerovati.“

Ammar je kimnuo. „Slažem se s tobom. Mislim da sam čuo“, rekao je oprezno, „da su dva trgovca iz Kartade bili nesretno ubijeni u nekakvoj barskoj tučnjavi ubrzo nakon što su oni stigli ovamo. Mislim da bi odgovarajući ceh trebao poslati isprike i izraze suosjećanja u Kartadu. Neka Almalik misli da smo ih otkrili čim su stigli. Neka se osjeća toliko zabrinutije.“

„Ti poznaš čovjeka“, reče Rodrigo.

„Poznam“, složio se ibn Khairan. „Ne tako dobro kao što sam nekad mislio, ali dovoljno dobro.“

„Što će sljedeće poduzeti?“ upitala je Jehana odjednom.

Ammar ibn Khairan se zagledao u nju. Izraz lica mu je sad bio

sasvim ozbiljan. Spustio je svoju šalicu čokolade. „Ja mislim“, rekao je, „da će me pokušati pridobiti natrag k sebi.“

Nastala je kratka tišina.

„Hoće li uspjeti?“ Rodrigo je bio otvoren kao i uvijek.

Ammar slegne ramenima. „Ja sam sad plaćenik, sjećaš se? Baš kao i ti. Kakav bi bio tvoj odgovor? Kad bi te kralj Ramiro sutra pozvao, bi li napustio svoj ugovor ovdje i otišao kući?“

Još jedna tišina. „Ne znam“, rekao je Rodrigo Belmonte konačno. „Premda bi me žena probola da me čuje.“

„Pa onda sam ja valjda u boljem položaju od tebe, jer ako ja dam isti odgovor, nema žene koja bi mene ubila.“ Ibn Khairan se nasmiješio. „Nemoj“, reče Jehana, „biti tako siguran u to.“

Svi su je nesigurno pogledali, a onda se nasmiješila. „I hvala, usput rečeno“, rekla je, svima njima.

XII

S krajem zime, kad se prvo poljsko cvijeće pojavilo na ledinama, ali dok je snijeg još uvijek ležao u debelim naslagama na višim zaravnima i planinskim sedlima, tri kralja Esperane okupila su se u blizini Carcasije u Valledu u lovu na jelene i veprove u hrastovoj šumi gdje je sve mirisalo na ponovno rođenje a pupanje proljeća osjećalo se u krvi.

Premda su čak i najbolji od drevnih ravnih putova bili jedva malo više od blatnjavih prepreka putovanju, njihove kraljice bile su s njima kao i značajne pratnje s njihovih dvorova, jer lov - koliko god bio ugodan - bio je samo izlika za ovaj sastanak.

Geraud de Chervalles, opasni duhovnik iz Ferrieresa bio je taj koji je, zajedno sa svojim kolegama koji su provodili zimu u Eschalou i Orvedu, nagovorio trojicu ljudi koji su se međusobno mrzili i bojali se jedan drugog da se nađu tako rano u godini i održe popodnevene razgovore nakon jurenja poljem i šumom.

Veći lov je nadohvat ruke, objavili su duhovnici na dvoru svakog od kraljeva; lov koji bi promicao slavu Jadovu i značajno pridonio bogatstvu i slavi i moći svake od tri zemlje isklesane od onog što je preostalo od Esperane.

Slava Jadova bila je, naravno, posve dobra stvar. U tome su se svi slagali. Bogatstvo i moć, i svakako slava, bili su ciljevi vrijedni puta. Jesu li sve te stvari bile istovremeno vrijedne i društva koje bi bilo neizbježno ostalo je, zasada, tek da se vidi.

Dva dana su prošla otkako su se Ruendani, koji su stigli posljednji, pridružili ostalima unutar zidina Carcasije. Dosad se još nije dogodio nikakav nesretan ispad - ali niti išta značajno, premda se kralj Bermudo od Jalone pokazao još uvijek ravnim svojim nećacima na konju i s veprovsim kopljem. Od kraljica, najveće pohvale dobila je crvenokosa Ines od Valleda, kći za lovom ludog kralja Ferrieresa, nedvojbeno najbolja jahačica od svih prisutnih žena - a bolja i od mnogih dvorana.

Za čovjeka poznatog po svojoj mudrosti i ambicioznosti, njen suprug je djelovao zabrinuto i nepažljivo veći dio vremena, čak i tijekom popodnevnih i večernjih rasprava o politici i ratu. Prepuštao je svome pristavu da postavlja pitanja i stavlja zamjerke.

Sa svoje strane, Bermudo od Jalone ujutro je lovio s velikim žarom a na sastancima govorio o osveti nad gradovima Ragosom i Fibazom, koji su osujetili njegov prvi zahtjev zapariasom. Prihvaćao je izraze suosjećanja zbog smrti omiljenog dvoranina, mladog grofa Nina di Carrere, koji je stradao u odmetničkoj klopki u jednoj dolini u Al-Rassanu. Nikome nije bilo baš posve jasno kako je četu od stotinu izvježbanih i dobro opremljenih Konjanika mogla poklati obična odmetnička banda, ali nitko nije bio toliko neljubazan ni toliko neobazriv da izravno postavi to pitanje. Vidjelo se kako se kraljici Frueli, još uvijek privlačnoj ženi, oči zamagle na spomen posječenog mladog odličnika.

Kralj Sanchez od Ruende uporno je pio iz čuture na svome sedlu, ili iz prepune čaše na popodnevnim sastancima i u dvorani za bankete. Vino je na njega imalo malo vidljivog utjecaja, ali nije ni lovio s nekim zamjetnim uspjehom. Njegove strijele ujutro su bile iznenađujuće nesigurne, premda mu je upravljanje konjem ostajalo neprijeporno. O tvrdoglavom kralju Ruende mogao je reći tko je što htio, ali jahati je zaista znao.

Dvojica braće nikad se nisu čak ni pogledala, a svog su ujaka promatrali s očitim prijezirom. Svi, međutim, kao da su dali dužnu težinu značaju vojske sad okupljene u Batiari, i spremne da isplovi s prvim povoljnim vjetrovima. Ne bi bili ovdje da nisu o tome razmišljali.

Tri Visoka Duhovnika iz Ferrieresa, naviknuta na rasprave s kraljevima, i počinjući shvaćati - premda sa zakašnjenjem - dubinu nepovjerenja s kojom su ovdje morali izaći na kraj, vodili su rasprave za kraljeve. Vani u svijetu osjećao se pokret, i ljudi u ovoj sobi bili su sretni što vladaju u takvo vrijeme, izjavio je Geraud de Chervalles zvonko već prvog popodneva. Lešinarski psi iz Al-Rassana, rekao je, spremni su da se nađu gurnuti natrag preko tjesnaca. Čitav poluotok bio je njihov, da ga ponovno zauzmu. Kad bi samo mogli djelovati zajedno, veliki kraljevi Valleda i Ruende i Jalone mogli bi zajahati svojim pastusima u južno more već krajem ljeta, u slavno ime Jadovo.

„Kako ćete ga podijeliti?“ upitao je kralj Bermudo otvoreno. Ramiro od Valleda na to se glasno nasmijao, prvi znak živosti koji je pokazao čitavog dana. Sanchez je pio i mrštio se.

Geraud de Chervalles, koji je proveo zimsko vrijeme nad zemljovidima i bio spreman na ovo pitanje, dao je prijedlog. Nijedan od kraljeva nije mu se potrudio odgovoriti. Svi su se umjesto toga digli, bez isprike - krećući se usklađeno po prvi put - i hitro izašli iz sobe. Sanchez je ponio svoju čuturu sa sobom. Duhovnici, napušteni, mogli su se samo zgledavati.

Trećeg dana puštali su sokole i jastrebe na manje ptice i zečeve u vlažnoj travi, za zabavu dama sa sva tri dvora. Kraljica Ines nosila je malog orla, uhvaćenog i izvježbanog u planinama blizu Jalone, i pustila ga sa slavodobitnim učinkom.

Mlada od Fruele, neosporno sposobnija od Bearte od Ruende, kraljica Valleda, s crvenom kosom povezanom u zlatnoj mreži, sjajnih

očiju i tena rumenog od hladnog zraka, jahala je između svoga supruga i Visokog Duhovnika iz svoje domovine i bila je toga dana cilj svakog muškog pogleda.

Zbog čega je bilo još uznemirujućije, kasnije, što nitko nije mogao sa sigurnošću odrediti izvor strijele koja ju je udarila ubrzo nakon što su psi istjerali jednog vepra na rubu šume. Činilo se očitim, ipak, da je strijela bila ili strašna nesreća, izvorno namijenjena vepru iza nje - ili da joj je pravi cilj bio jedan od dvojice muškaraca kraj nje. Nije, svi su se u tome slagali, bilo nikakvog očitog razloga zbog kojeg bi itko poželio smrt kraljice Valleda.

Isprva se nije činilo kao smrtonosna rana, jer strelica ju je udarila u ruku, ali - usprkos uobičajenom postupku s debelim blatnim oblogom, kojeg je slijedilo puštanje krvi, i ravno i poprijeko - Ines od Valleda se, držeći svoj sunčani disk, počela osjećati izrazito lošije, grozničavo i bolno, prije nego što je sunce toga dana zašlo.

U tom trenutku, kancelar Valleda viđenje kako ulazi u kraljevske odaje dvorca, krupnim koracima grabeći kraj smrknutih stražara, prateći nekog mršavog čovjeka neuredna izgleda.

Nikad u životu nije bila povrijeđena na takav način. Nije znala kako bi se trebala osjećati.

Osjećala se kao da umire. Ruka joj je otekla na dvostruku veličinu - to je vidjela čak i kroz pokrov blata. Kad su joj pustili krv - radeći iza paravana, iz pristojnosti - to je, također, boljelo, skoro nevjerojatno. Nastala je svađa između dvojice liječnika iz Esterena i njena osobnog liječnika iz Ferrieresa. Njezin je pobijedio: nisu joj dali ništa protiv bolova. Peire d'Alorre smatrao je da sredstva za spavanje umanjuju

sposobnost tijela za borbu s povredama uzrokovanim oštrim predmetima. On je na tu temu držao predavanja na svim sveučilištima.

Glava joj je gorjela. Čak i najmanji pomak ruke bio je nepodnošljiv. Bila je mutno svjesna da Ramiro gotovo i ne napušta njeno uzglavlje; da je drži za zdravu ruku, stežući je uporno, da to radi još otkako su je donijeli ovamo, povlačeći se samo kad bi ga liječnici natjerali na to, zbog puštanja krvi. Čudna stvar je bila što ga je vidjela kako je drži za ruku, ali nije stvarno osjećala njegov dodir. Umirala je. To joj se činilo jasnim, barem njoj, ako ne već i njima. Zatražila je da joj donesu sunčani disk. Pokušavala se moliti, ali bilo je teško.

U izmaglici bola, shvatila je da je netko novi ušao u sobu. Grof Gonzalez, i još jedan čovjek. Još jedan doktor. Crte njegova lica - dugog, ružnog lica - doplivale su joj pred oči, vrlo blizu. Ispričao se i njoj i kralju, a zatim spustio ruku ravno na njeno čelo. Uzeo je njenu zdravu ruku iz Ramirove i uštipnuo joj nadlanicu. Upitao ju je je li to osjetila. Ines je stresla glavom. Novi doktor se namrštio. Peire d'Alorre, iza njega, rekao je nešto nepristojno. On je volio izbacivati ironične primjedbe, osobito o Esperanjcima. Navika koje se nije otresao u svim godinama koje je proveo ovdje.

Novi čovjek, čije su ruke bile nježne, premda mu lice nije bilo takvo, rekao je: „Imate li strijelu koju ste izvadili? Je li se itko sjetio da je pregleda?“ Glas mu je strugao poput pile.

Ines je bila svjesna tišine. Vid joj nije bio baš dobar tog časa, ali vidjela je kako su tri dvorska liječnika izmijenila poglede.

„Tu je“, rekao je Gonzalez de Rada. Prišao je krevetu, plutajući i on, držeći strijelu oprezno za perje. Doktor ju je uzeo. Prinio je glavu

strijele svome licu i ponjušio. Namrštio se. Imao je užasno lice, zapravo, i veliki čir na vratu. Opet je prišao kraljici i, iznova s isprikom, odmakao je pokrivače na dnu kreveta i uzeo jedno njeno stopalo.

„Osjećate li moj dodir?“ upitao je. I opet, stresla je glavom.

Djelovao je ljutito. „Oprostite mi, gospodaru kralju, ako budem otvoren. Možda sam proveo previše vremena u zemljama tagre za dvorsko ponašanje. Ali ova trojica ljudi zamalo su ubila kraljicu. Možda je već prekasno, i morat ću položiti ruke i, bojim se, ne samo ruke na nju, ali pokušat ću ako mi dopustite.“

„To je otrov?“ čula je Ramira kako pita.

„Da, gospodaru kralju.“

„Što možete učiniti?“

„S vašom dozvolom, gospodaru, moram očistiti ovu... odvratnu smjesu s njene ruke kako bih spriječio da još toga uđe u ranu. Zatim ću joj morati dati mješavinu koju ću sam pripraviti. Bit će... teško za kraljicu, gospodaru. Vrlo neugodno. To je nešto od čega će joj biti vrlo zlo dok se bude borilo s otrovom u njoj. Moramo se samo nadati da će i pobijediti. Ne znam drugog rješenja. Želite li da nastavim? Želite li ostati ovdje?“

Ramiro je želio, oboje. Peire d'Alorre usudio se staviti neku oštru, nimalo mudru primjedbu. Gonzalez de Rada naprosto ga je potjerao u suprotni kut sobe, zajedno s drugom dvojicom doktora. Slijedeći ih dio puta, Ramiro im je rekao nešto što Ines nije čula. Nakon toga bili su neobično mirni.

Kralj se vratio natrag i opet sjeo kraj kreveta držeći joj zdravu

ruku objema svojima. Još uvijek mu nije osjećala dodir. Grube crte novog doktora opet su se pojavile blizu njena lica. Objasnio je što će učiniti, i unaprijed se ispričao. Kad je govorio tiho, glas mu i nije bio stvarno neugodan. Dah mu je mirisao slatkasto od neke trave.

Ono što je uslijedilo bilo je gore od porođaja. Vrištala je, dok je on pažljivo ali temeljito čistio blato s njene povrijeđene ruke. U nekom trenutku bog joj je milosrdno podario zaborav.

Ali opet su je priveli k svijesti. Morali su. Dali su joj nešto da popije. Ono što je tada uslijedilo bilo je još gore. Kraljica je otkrila, raspeta grčevima u trbuhu i znojeći se od groznice, da ne može podnijeti čak ni prigušeno svjetlo svijeća u sobi. Svi zvukovi donosili su joj zapanjujuću glavobolju. Izgubila je pojam o vremenu, gdje je, tko je s njom. Čula je u jednom trenutku svoj glas, kako divlje govori moleći za olakšanje. Nije se mogla čak ni moliti, niti pošteno primiti svoj disk.

Kad je doplivala natrag do svijesti, doktor je ustrajao da popije još istog napitka, i potonula je natrag u groznicu i bol.

I tako se nastavilo nevjerojatno dugo vremena.

Konačno je završilo. Nije imala pojma kad. Ipak, činilo joj se da je još uvijek živa. Ležala je na znojem promočenim jastucima na krevetu. Doktor joj je blago hladio lice i čelo vlažnim ručnicima, mrmljajući ohrabrenja. Zatražio je čistu posteljinu; donijeli su je i, dok su muškarci stajali okrenuti leđima, Inesine dvorske dame promijenile su njenu odjeću i krevetninu. Kad su s tim završile, doktor se vratio i vrlo nježno stavio neki melem na Inesinu ruku a zatim je zamotao. Pokreti su mu bili mirni i precizni. Kralj ga je pažljivo promatrao.

Kad je doktor iz utvrde završio, naredio je da iz sobe izađu svi

osim jedne kraljičine dame. Sad je govorio s autoritetom čovjeka koji je preuzeo kontrolu nad situacijom. S više poštovanja, zatim je zamolio dopuštenje da nasamo razgovara s kraljem. Ines ih je gledala kako se povlače u jednu pokrajnju sobu. Sklopila je oči i zaspala.

„Hoće li preživjeti?“ Kralj Ramiro bio je otvoren. Progovorio je čim je doktor zatvorio vrata za njima.

Doktor je bio jednako izravan. „To ću znati tek kasnije večeras, gospodaru kralju.“ Prošao je rukom kroz svoju neurednu, slamastu kosu. „Protiv otrova se trebalo boriti smjesta.“

„Kako ste posumnjali na to?“

„Stupanj otekline, gospodaru, i nedostatak osjeta u rukama i nogama. Obična rana od strijele ne bi smjela izazvati takve reakcije. Tih sam vidio sasvim dovoljno, Jad to zna. A onda sam nanjušio otrov na strijeli.“

„Kako ste znali učiniti to što ste učinili?“

Pojavilo se oklijevanje, po prvi put. „Gospodaru, otkako mi je pripala velika čast da služim u utvrdama tagre, iskoristio sam... blizinu Al-Rassana da dođem do spisa nekih njihovih liječnika. Proučio sam ih, gospodaru.“

„Ašaritski doktori znaju više od nas?“

„O većini stvari, gospodaru. A... Kindathi znaju još i više, o mnogim pitanjima. U ovom slučaju, podučili su me neki spisi jednog kindathskog liječnika iz Fezane, gospodaru.“

„Znate čitati kindathsko pismo?“ „Sam sam to naučio, gospodaru.“

„I taj tekst vam je objasnio kako odrediti i pobijediti ovaj otrov?“

Koji lijek dati?“

„I kako ga pripremiti. Da, gospodaru.“ Još jedno oklijevanje. „Ima još jedna stvar, gospodaru. Razlog zašto sam htio nasamo razgovarati s vama. O... izvoru ove zle stvari.“

„Recite mi.“

Doktor iz tagre je upravo to i učinio. Dobio je nekoliko neobično preciznih pitanja i odgovorio na njih. Zatim je primio kraljevu dozvolu da se vrati kraljici. Ramiro od Valleda ostao je, međutim, još neko vrijeme sam u toj pokrajnjoj sobi boreći se s usponom bijesa i vrlo je brzo donio nakon duge neodlučnosti, jasnu odluku. Na taj su se način, vrlo često, određivale i oblikovale sudbine i putovi naroda i većih i manjih od Valleda.

Doktor je dao Ines svoju mješavinu još jedanput. Objasnio je da je tijelo izbacuje brže nego otrov protiv koga se bori. Kolikogod to bilo bolno, to je bila jedina stvar koja ju je mogla spasiti. Kraljica je kimnula u znak razumijevanja, i ispila.

I opet je zaplivala prema nesvjesnom, ali ovog puta nije bilo tako loše. Uvijek je znala gdje je.

Usred noći groznica joj je spala. Kralj je drijemao u naslonjaču pokraj kreveta, dvorska dama na prostirci kraj vatre. Doktor, koji nije spavao, pazio je na nju. Kad je otvorila oči njegove oštre crte činile su joj se lijepima. Posegao je za njenom zdravom rukom i uštipnuo je.

„Da“, rekla je kraljica. Doktor se nasmiješio.

Kad se kralj Ramiro probudio, ugledao je svoju ženu kako ga promatra u svjetlu nekoliko svijeća. Oči su joj bile jasne. Dugo su se

gledali.

„Imala sam sunčani disk, u nekom trenutku,“ rekla je konačno, blijedim šaptom, „ali ono čega se također sjećam, kad se ičega sjećam, si ti kraj mene.“

Ramiro se pomakao i kleknuo kraj kreveta. Pogledom je upitao liječnika, čiji premor je sad već bio vidljiv.

„Mislim da smo prošli kroz najgore“, rekao je čovjek. Dugo, nesretno lice naboralo je osmijeh.

Ramiro je rekao, promuklo: „Stvorili ste si karijeru, doktore. Ne znam vam čak ni ime, ali vaš život je ovime osiguran. Nisam bio spreman ostati bez nje.“

Opet je pogledao svoju kraljicu, svoju ženu, i ponovio tiho: „Nisam bio spreman.“

Tada je kralj Valleda zaplakao. Njegova kraljica podigla je svoju zdravu ruku, oklijevala na trenutak, onda je spustila da mu pogladi kosu.

Ranije te iste noći, dok je kralj Ramiro sjedio kraj postelje svoje kraljice, ljudi s valledskog dvora za večerom izmijenili su oštre riječi s onima koji su služili kralju Sanchezu od Ruende. Optužbe, divlje i otvorene, bile su uperene na sve strane. U dvorani dvorca potegli su se mačevi.

Sedamnaestorica ljudi poginulo je tamo u borbi. Samo je hrabra intervencija trojice duhovnika iz Ferrieresa, koji su nenaoružani i otkrivenih glava uhodali usred krvave gužve, podignutih sunčanih diskova, spriječila da ne bude još gore.

Zapamtilo se, kasnije, da je skupina iz Jalone bila te večeri večerala zasebno, kao da znaju da se nešto sprema. Opći pokolj dvorana druga dva kralja mogao je biti samo na korist kralju Bermudu, svi su se ogorčeno složili. Neki od Valledonaca nudili su i mračnije misli, ali nisu imali ničeg čime bi ih podržali.

Ujutro, Bermudo od Jalone i njegova kraljica poslali su glasnika kralju Ramiru, sa službenim oprostajem i molitvama za kraljičin život - bila se čula vijest da je bog još nije uzeo k sebi. Odjahali su u izlazeće sunce sa cijelom svojom pratnjom.

Kralj i kraljica i preživjeli dvorani Ruende već su bili otišli - usred noći, nakon borbe u dvorani. Iskrali su se s krivnjom poput konjokradica, govorili su neki od Ramirovih dvorana, premda su oni praktičniji primijetili kako su Ruendani bili na valledskom tlu i životi su im bili u stvarnoj opasnosti. Također je istaknuto, od onih mirnije glave, da su nesreće u lovu bile životna činjenica i da kraljica Ines nije bila ni izbliza prva osoba ranjena na takav način. Većina, ipak, dvorana u Valledu bila je spremna krenuti za ruendskom skupinom na zapad, uz obalu Durica, čim se ta vijest pročula - ali pristav nije izdao takvu naredbu, a kralj je još uvijek bio zatvoren sa svojom kraljicom i njenim novim liječnikom.

Oni koji su ih služili izvijestili su kako kraljica djeluje mnogo bolje - da će vjerojatno preživjeti. Međutim, pojavio se i novi izvještaj o otrovu koji je bio upotrijebljen na strelici.

Kad se sve uzme u obzir, daljnje ponašanje kralja Ramira - prošla su već tri dana otkako se zadnji put pokazao izvan kraljičine spavaće sobe i pokrajnje prostorije - promatrano je kao mušičavo pa čak i

nemuževno. Bilo je očito vrijeme da se naredi potjera za ruendskom skupinom prije nego što dospiju do najbliže od svojih utvrda. Bez obzira na prisutnost duhovnika, bilo je, nedvojbeno, dovoljno pokazatelja kako su ruendski prsti zategli taj luk, a sveti je Jad znao kako malo opravdanja treba za osvetu u Esperarii.

Među ostalim stvarima koje su dotad izašle na vidjelo - nitko nije bio siguran kako - bila je činjenica da je kralj Sanchez imao hrabrosti složiti pismo kojim uspostavlja svoju vlast i zahtijeva danak od Fezane. To pismo nije, po svemu sudeći, još bilo odaslano - zima tek što je napokon završila - ali glasine koje su govorile o zahtjevu procvale su u Carcasiji u danima koji su slijedili nakon odlaska Ruendana. Grad Fezana plaćao je parias Valledu i svaka osoba u dvorcu znala je implikacije takvog protuzahatjeva.

Također, ljudi s dobrom sposobnošću opažanja istakli su kako je kralj Sanchez - inače poznat kao jedan od najboljih strijelaca u tri kraljevstva - bio upadljivo nesposoban sa svojim vlastitim strijelama dva dana prije sokolarskog jutra. Je li ta neuobičajena šepRTLjavost mogla biti varka? Namjerna zaštita, za slučaj da netko uspije smrtonosnu strijelu povezati s njim?

Je li strijela bila namijenjena njegovu bratu? Jesu li ti dani lošeg gađanja konačno doveli do toga posljednjeg promašaja, onda kad je trebalo pogoditi? To ne bi, uhvatili su se misliti oni najciničniji, bilo prvi put da jedan sin Sancha Debelog ubije drugog. Nitko, ipak, nije tu pomisao izrekao naglas.

Prerana smrt Raimunda, najstarijeg sina, nije bila nešto što bi se olako moglo zaboraviti. Pamtilo se kako su, na smrknuto utihlom

skupu dvorana tog davnog dana, oštra pitanja koja je postavljao mladi Rodrigo Belmonte, Raimundov pristav, bila precizna i zapanjujuća.

Ser Rodrigo je sad bio daleko, izgnan i među nevjernicima. Njegova visokorođena žena i mladi sinovi bili su, zapravo, pozvani da se pridruže valledskoj skupini ovdje, ali Miranda Belmonte d'Alveda je odbila, objašnjavajući to udaljenošću i odgovornostima u odsutnosti njena supruga. De Chervalles, duhovnik iz Ferrieresa, izrazio je određeno razočaranje ovom viješću kad je stigla. Za njega se govorilo da je ljubitelj žena, a ser Rodrigova supruga bila je proslavljena ljepotica.

Samo je Jad znao što bi Satnik rekao i učinio danas, da je ovdje. Možda bi rekao kralju kako je ranjavanje njegove kraljice bilo božja kazna za Ramirovo vlastito zlodjelo od prije mnogo godina. Ili bi možda jednako tako krenuo u potjeru za kraljem Ruende - i sam, ako bi bilo neophodno - i donio natrag njegovu glavu u vreći. Rodrigo Belmonte nikad nije bio čovjek čije bi se ponašanje lako dalo predvidjeti.

Nije ni Ramiro od Valleda, pazite.

Kad se kralj konačno pojavio nakon sastanaka s Geraudom de Chervallesom i grofom Gonzalezom i određenim brojem svojih vojnih zapovjednika, iščekivanje je u Carcasiji upravo postalo neizdrživo. Konačno, možda će krenuti za ruendskim smećem. Provokacije je bilo: čak i duhovnike bi se moglo natjerati da to uvide. Bio je krajnji čas da Valledo krene na zapad.

Nisu došle nikakve naredbe.

Ramiro je izašao s tih sastanaka s namrštenim odlučnim izrazom. Isto je vrijedilo i za ljude s kojima je bio razgovarao. Nitko od njih, međutim, nije rekao ni riječ o onome što se dogodilo. Bilo je primijećeno kako de Chervalles, duhovnik, zapanjen i otrežnjen kako se moglo i očekivati onime što se dogodilo, nije djelovao razljućeno.

Kralj Ramiro izgledao je nekako promijenjeno, s novim ponašanjem koje je uznemirilo njegove dvorane. Činilo se kao da poseže u sebe ne bi li pronašao snagu ili odlučnost. Možda je gajio želju za krvoprolicem, predlagali su neki. Ljudi su to mogli razumjeti. U svakom slučaju, proljeće je bilo vrijeme za rat, a rat je bio mjesto gdje je hrabar čovjek pronalazio najdublji smisao svog života.

Još uvijek nitko nije bio siguran što se sprema. Kralj nije pokazivao nikakve namjere da napusti Carcasiju i ode u Esteren. Glasnici su kretali u svim smjerovima. Jedan jedini glasnik poslanje na zapad, uz rijeku, prema Ruendi. Samo glasnik. Nikakve vojske. Ljudi su psovali u carcaškim tavernama. Nitko nije znao kakvu poruku nosi. Još jedna mala skupina krenula je na istok. Jedan od njih rekao je svome prijatelju kako kreću za krajeve gdje se uzgajaju konji Valleda. Nitko nije znao ni što da misli o tome.

Kroz sljedeće dane i zatim tjedne, kralj je ostao nedodirljiv. Uglavnom je jutrima lovio, premda odsutno. Provodio je mnogo vremena s kraljicom, kao da ih je njen okršaj sa smrću učinio bliskijima. Pristav je bio zaposlen, ali ni on nije nudio nikakve naznake, ni rječju ni izrazom, o tome što se događa. Samo se Visokog Duhovnika iz Ferrieresa moglo vidjeti nasmiješenog kad bi mislio da ga nitko ne vidi, kao da je nešto što je bio smatrao već izgubljenim nenadano

pronađeno.

Zatim, dok je proljeće sazrijevalo i cvijeće cvjetalo na livadama i šumskim čistinama, Konjanici Valleda počeli su stizati u Carcasiju. Oni su bili najbolji jahači na svijetu, na najboljim konjima, i došli su naoružani i opremljeni za rat. Kako ih se pojavljivalo sve više i više, polako je postalo jasno, čak i najglupljem dvoraninu u Carcasiji, što se zbiva.

Dojam nevjerice pomiješan s uzdrhtalim uzbuđenjem počeo je prožimati grad i dvorac dok su se vojnici i dalje okupljali, četa po četa. Ljudi i žene koji su već neko vrijeme, ako ne i cijelog života, bili zamjetno opušteni u službi božjoj, počeli su se pojavljivati na službama u drevnoj kapeli Carcasije, izgrađenoj u onim davnim danima kad je Esperana vladala cijelim poluotokom, a ne samo sjevernim krajevima.

Na tim službama, koje je često vodio Visoki Duhovnik iz Ferrieresa, bio je prisutan kralj Valleda a, kad su joj dopustili da izađe iz svojih odaja, i njegova kraljica, ujutro i uvečer, jedno kraj drugoga u molitvi, sa sunčanim diskovima božjim stisnutim u rukama.

Tijekom stoljeća, zlatni, opjevani bogati kalifi Al-Rassana vodili su svoje vojske gromovito na sjever, nezaustavljivi kao more, da pljačkaju i porobljavaju Jadite koji su se skutрили na grubim rubovima zemlje koja je jednom bila njihova. Godinu za godinom, unatrag sve dokle je sezalo pamćenje ljudi i još davnije.

Posljednji, slabi marionetski kalif u Silvenesu ubijen je, ipak, prije skoro šesnaest godina. Više nije bilo kalifa. Bilo je vrijeme da se plima okrene u drugom smjeru, u Jadovo žarko, sjajno, sveto ime.

Eliana bet Danel, žena jednog liječnika i majka drugog, nije bila nenaviknuta na strance koji joj se obraćaju na ulici. U gradu su je poznavali, a njen suprug i kći oboje su imali mnoštvo pacijenata tijekom godina ovdje u Fezani. Neki su željeli izraziti zahvalnost, drugi potražiti brži i jeftiniji pristup doktoru. Eliana je naučila hitro izlaziti na kraj s obje vrste.

Žena koja ju je zaustavila pro hladnog tržnog jutra u rano proljeće nije spadala ni u jednu kategoriju. Zapravo, pomislit će Eliana kasnije, to je bilo prvi put u njenu životu da joj se obratila prostitutka bilo kojeg spola.

„Moja gospo,“ rekla je žena, ne izlazeći iz zasjenjenog dijela uličice i govoreći mnogo pristojnije nego što je bilo uobičajeno kad bi se jedan Ašarit obratio Kindathu, „mogu li vas zamoliti za trenutak vašeg vremena?“

Eliana je bila previše iznenađena da učini bilo što osim da slijedi ženu - djevojku, zapravo, shvatila je - dublje u sjenu. Jedan mali prolaz odvajao se od uličice. Eliana je prolazila ovim putem dvaput tjedno veći dio svog života, i nikad to nije primijetila. Tu se osjećao miris raspadanja, i vidjela je nešto za što se nadala da su omanje mačke kako hitro promiče niže u prolazu. Nabrala je nos.

„Nadam se da ne obavljate posao ovdje“, rekla je svojim najoštrijim tonom.

„Nekad jesam, tu gore,“ rekla je djevojka nehajno, „prije nego što su nas preselili izvan zidina. Ispričavam se zbog smrada. Neću vas dugo zadržati.“

„Sigurno“, rekla je Eliana. „Kako vam mogu pomoći?“

„Ne možete. Ali vaša kći jest, većini nas, na ovaj ili onaj način. Zato sam i ovdje.“

Eliana je voljela da stvari budu što jasnije. „Jehana, moja kći, vas je liječila, to hoćete reći?“

„Točno tako. I bila je dobra prema nama. Skoro kao prijateljica, ako vas to ne smeta.“ Rekla je to s mladenačkim prkosom koji je neočekivano dirnuo Elianu.

„Ne smeta me“, rekla je. „Jehana zna procijeniti s kime će se sprijateljiti.“

To je iznenadilo djevojku. Dok su se Elianine oči dalje privikavale na tamu ovdje, vidjela je da je žena s kojom razgovara mršava i sitna, ne starija od petnaest ili šesnaest godina, i da je omotana samo u potrgani šal preko izbljedjele zelene tunike do koljena. Ni izbliza dovoljno za ovako hladan i vjetrovit dan. Skoro je rekla nešto o tome, ali je šutjela.

„Htjela sam vam reći da se spremaju nevolje,“ rekla je djevojka naglo. „Za Kindathe, znate.“

Eliana je osjetila nešto ledeno u sebi. „Što to znači?“ rekla je, nesvjesno se osvrćući preko ramena, natrag prema suncu, prema ljudima koji su hodali, i možda slušali.

„Mi čujemo stvari, tamo vani. Od muškaraca koji nam dođu. Na zidovima su postavljeni natpisi. Neka ružna pjesmica. Jedna... kako se to zove... objeda. O Kindathima i Danu jarka. Nunava misli da se nešto sprema. Da možda guverner ima naredjenja.“

„Tko je Nunava?“ Elianaje shvatila da je počela drhtati.

„Naš vođa. Izvan zidina. Ona je starija. Puno zna.“ Djevojka je oklijevala. „Ona je Jehanina prijateljica. Ona joj je prodala mule kad je Jehana odlazila.“

„Znaš za to?“

„Ja sam je sama odvela Nunavi, one noći. Mi ne bismo iznevjerile Jehanu.“ I opet prkos, trag ponosa.

„Hvala ti, onda. Sigurna sam da je ne biste iznevjerile. Rekla sam ti, zna ona kako birati prijatelje.“

„Uvijek je bila dobra prema meni“, rekla je djevojka, sliježući ramenima, trudeći se da djeluje nehajno. „I ne vidim šta ne valja kad mjesece zoveš sestrama, uostalom.“

Eliana je morala paziti da se ne nasmiješi, usprkos strahu koji je osjećala. Petnaest godina. „Neki se ne slažu s tobom, nažalost“, bilo je sve što je rekla.

„To znam“, odgovori djevojka. „S Jehanom je sve u redu?“

„Mislim da jest.“ Eliana je oklijevala. „Ona je u Ragosi, radi tamo.“ Djevojka je kimnula, zadovoljna. „Reći ću Nunavi. U svakom slučaju, samo sam vam to htjela reći. Nunava kaže da biste trebali biti pažljivi. Kaže da su ljudi opet nervozni zbog ovog što traži drugi kralj sa sjevera... iz Ruense?“

„Ruende“, rekla je Eliana. „Zbog pariasa? Zašto bi to imalo utjecaja na Kindathe?“

„To pitate pogrešnu osobu, je l'da?“ Djevojka je opet slegnula ramenima. „Ja čujem svašta, ali ne znam baš puno. Nunava misli da je tu nešto čudno, to je sve.“

Eliana je na tren stajala u tišini, gledajući djevojku. Taj šal zaista nije bio ni približno dovoljno topao za ovo doba godine. Nenadano, iznenadivši i opet samu sebe, skinula je svoj plavi ogrtač i omotala ga oko djevojke. „Ja imam drugi“, rekla je. „Hoće li ti ovo ukrasti?“ Djevojčine oči su se raširile. Dotakla je topli, istkani ogrtač vršcima prstiju.

„Ne ako se ne žele probuditi mrtvi“, rekla je.

„Dobro. Hvala na upozorenju.“ Eliana se okrenula da pođe. „Gospo.“

Zastala je i osvrnula se.

„Znate trgovinu igračkama, na kraju Ulice sedam zavoja?“

„Vidjela sam je.“

„Odmah iza nje, kraj gradskog zida, ima jedna lipa. Iza nje je grmlje, uza zid. Tamo postoji izlaz. Mala vrata, i zaključana su, ali ključ visi na čavlu u drvetu, na stražnjoj strani, otprilike na mojoj visini.“ Pokazala je rukom. „Ako ikad budete morali izaći, tim putem ćete stići do nas.“

Eliana je opet šutjela, onda kimne glavom.

„Drago mi je što moja kći ima takve prijatelje“, rekla je, i otišla natrag na sunce, koje je sad nije moglo zagrijati, kad više nije imala ogrtača.

Zaključila je da za danas preskoči tržnicu, premda joj je to obično bilo zadovoljstvo. Jedan od slugu će otići. Njoj je bilo hladno. Krenula je natrag u Kindatsku četvrt i kuću koja joj je bila dom već trideset godina.

Razmisli o odlasku. Samo tako.

Lutalice. Oni su uvijek razmišljali o odlasku. Krećući se kao mjeseci naspram nepomičnih i blistavih zvijezda. Ali sjajniji, volio je lšak reći. Sjajniji od zvijezda i blaži od sunca. A on i ona su tako dugo u Fezani bili kod kuće.

Odлучila je da mu ništa ne kaže o ovome.

Idućeg dana prišao joj je jaditski kožarski radnik, kad je ujutro izašla kupiti novi ogrtač - stari se već potpuno izlizao, pokazalo se. Čovjek ju je čekao tik izvan čuvanih vrata u Četvrt. Prišao joj je čim je zašla za ugao. Bio je pun poštovanja, i očito preplašen. Nije potrošio puno vremena, što je Eliani odgovaralo. Njegova poruka bila je ista kao djevojčina, dan prije. I on je nekad bio Jehanin pacijent - odnosno, njegov sinje to bio. Eliana je shvatila kako je lšakova otopina absinta, napravljena za simboličnu svotu, prošlog ljeta prekinula opasnu groznicu. Čovjek je bio zahvalan, nije zaboravio. I rekao joj je kako bi možda bilo mudro da napuste Fezanu na neko vrijeme, prije nego što proljeće do kraja procvate. Ljudi su govorkali u tavernama, rekao je, o stvarima koje ne slute na dobro.

Osjeća se bijes, rekao je. A oni vatreniji od uličnih vadžija nisu pod kontrolom kao obično. Upitala ga je izravno hoće li on sa svojom obitelji otići, jesu li iste opasnosti u zraku i za Jadite. Rekao je da se odlučio promijeniti vjeru, nakon što se mnogo godina odupirao tome. Na prvom križanju ostavio ju je ne okrećući se.

Nikad mu nije doznala ime.

Kupila si je ogrtač u maloj, pouzdanoj trgovini na Tkalačkoj cesti, od nekog s kime je već godinama poslovala. Možda je to bila samo

njena mašta, ali trgovac je djelovao hladno, skoro nepristojno. Možda mu naprosto posao loše ide, pokušala sije reći. Svakako, Fezana je u prošloj godini prošla kroz bol i zatim i stvarne poteškoće, jer su u jarku prošlog ljeta ostali najvažniji članovi gradske uprave.

Ali zašto izagnati Kindathe?

Nije imalo nikakvog smisla. Porezi koje su plaćali nevjernici - i Kindathi i Jaditi - imali su veliku ulogu u izdržavanju vadžija i hramova, ojačavanju zidova i prikupljan] u par iasa kojeg je Fezana slala na sjever u Valledo. Sigurno je novi kralj u Kartadi to razumio, ili bar njegovi savjetnici? Sigurno su bili svjesni ekonomskih posljedica kad bi se Kindathska četvrt u Fezani ispraznila selidbom u neki drugi grad?

Ili nečim još gorim od toga.

Ovog puta rekla je lšaku za upozorenja. Mislila je da zna točno što će reći, izobličanim zvukovima koje je od prošlog ljeta naučila razumjeti.

Ali, iznenadio ju je. Nakon svih ovih godina još ju je uvijek mogao iznenaditi. Vijesti iz Sorenice, objasnio je, mučeći se da bude jasan. Nešto što se u tome moglo pročitati: novo raspoloženje u svijetu, pokret u drugom smjeru, kao klatno. Promjena u zraku, u vjetrovima.

Njih dvoje, sa svojim kućanstvom, počeli su se u tišini pripremati da krenu u Ragosu, k Jehani.

Međutim, nisu bili dovoljno brzi.

Njihova kći, istog tjedna kad je njena majka primila ta upozorenja o opasnosti - što je bilo istog tjedna kad je Ines od Valleda skoro umrla

- pripremala se, s više iščekivanja nego što je željela priznati, za Karneval u Ragosi.

Jednog jutra, završivši dežurstvo, na putu da se nađe s njom na prometnom uličnom uglu, Alvar de Pellino, praćen Husarijem i budnim okom mladoga Žirija, zaključio je u sebi da Jehana nikad nije izgledala ljepše. Husari, kojem je Alvar jedne noći bez razmišljanja povjerio svoje osjećaje prema njoj, upozorio ga je da proljeće zna mladim ljudima raditi takve stvari.

Alvar nije smatrao da je u pitanju godišnje doba. Mnogo toga se u njegovu životu promijenilo od prošlog ljeta, i još se uvijek mijenjalo, ali ono što je osjetio za Jehanu prije kraja one prve noći kraj logorske vatre sjeverno od Fezane nije se promijenilo, niti će se tako skoro promijeniti. U to je bio čvrsto uvjeren. Bio je svjestan kako ima nešto čudno u takvoj sigurnosti, ali bila je prisutna.

Liječnik dvora i vojne čete, Jehana bet Išak bila je okružena briljantnim i sposobnim ljudima. Alvar je to mogao podnijeti. Imao je vrlo malo nada bilo kakve vrste. Tako dugo dok je mogao igrati nekakvu ulogu, biti u blizini, bit će zadovoljan, rekao je sam sebi. Uglavnom je to bila istina. Ali bilo je noći kad i nije, i morao je priznati - premda ne praktičnome Husariju - da je povratak proljetnog cvijeća i ublaženih večernjih lahora s jezera učinio takve noći učestalijima. Ljudi su sad noću pjevali pod prozorima žena koje su željeli. Alvar bi ležao budan, slušajući glazbu koja je govorila o čežnji. U takvim trenucima bio je svjestan kako je daleko došao od farme na sjeveru Valleda. Bio je isto tako svjestan - kako ne bi bio? - da će se jednog dana vratiti na sjever, kad se Satnikovo izgnanstvo završi.

Nastojao je ne razmišljati o tome.

Prišli su Jehani i pozdravili je, svaki na svoj način: Husari smiješkom a Alvar svojim sve boljim ašaritskim dvorskim poklonom. Vježbao je, za zabavu.

„U ime mjeseca, pogledajte se vas dvojica!“ uzviknula je Jehana. „Izgledate kao da ste već u kostimima. Što bi rekle vaše jadne majke?“

Dvojica muškaraca pogledali su se samozadovoljno. Alvar je bio obučen u lanenu tuniku boje slonovače, širokih rukava, lagano svezanu u pojasu, preko malo tamnijih hlača i ašaritske gradske papuče, ukrašene zlatnim koncem. Imao je meku platnenu kapu, grimizne boje, koju je kupio na tržnici prošli tjedan. Kapa mu se prilično svidala.

Husari ibn Musa, trgovac svilom iz Fezane, imao je običnu smeđu jaditsku vojnu košulju ispod umrljanog i iznošenog kožnog prsluka. Njegove jahaće hlače bile su zataknete u visoke crne čizme. Na glavi je nosio, kao i uvijek, smeđi kožni šešir širokog oboda.

„Moja, nažalost pokojna, majka bi se nasmijala, nadam se“, rekao je Husari. „Imala je dar smijeha, Ašar joj vodio duh.“

„Moja bi se užasnula“, rekao je Alvar svojim najusrdnijim glasom. Husari se nasmijao.

Jehana se trudila da to ne učini. „Što bi bilo koja razumna osoba rekla, gledajući vas?“ zapitala se naglas. Žiri je odlutao od njih; čuvao ih je s daljine.

„Ja mislim“, promrmljao je Husari, „da bi takva osoba - kad bi je bilo moguće naći ovog tjedna u Ragosi - možda rekla kako nas dvojica predstavljamo najbolje što ovaj poluotok može ponuditi. Hrabri Alvar i

moja zanemariva prisutnost, dok pokorno stojimo pred tobom, dokaz smo da se ljudi različitih svjetova mogu družiti i tako združiti i te svjetove. Da možemo uzeti ono najbolje od svakog, da napravimo nešto novo, sjajno i neprolazno.“

„Nisam baš siguran da je taj tvoj prsluk najbolje što Valledo može ponuditi,“ rekao je Alvar namršteno, „ali nećemo sad o tome.“

„A ja nisam sigurna da sam baš htjela ozbiljan odgovor na svoje pitanje“, rekla je Jehana. Plavih očiju zamišljeno stisnutih, pažljivo se zagledala u Husarija.

On se opet nasmiješio. „Zar sam bio ozbiljan? Jao meni. Iskušavao sam svoj dar za kitnjaste odgovore. Zamolili su me da ovog ljeta održim predavanje o etici trgovine na sveučilištu. Sad se spremam. Moram davati duge, sveobuhvatne odgovore na svako pitanje.“

„Ne jutros,“ rekla je Jehana, „ili nikad nećemo učiniti ono što moramo.“ Počela je hodati; muškarci su je slijedili, svaki s jedne strane.

„Meni se to činilo kao dobar odgovor,“ reče Alvar tiho. Oboje su ga pogledali. Nastala je kratka tišina.

„I meni“, reče Jehana konačno. „Ali ne bismo ga smjeli ohrabrivati.“ „Ohrabrenje“, rekao je Husari veličanstveno, koračajući kraj njih u svojim crnim čizmama, „nije nimalo važno pravome učenjaku, ispunjenom voljom i snagom u svojoj potrazi za istinom i znanjem, u svom osamljenom pothvatu, na putovima dalekim od onih kojima kroče obični ljudi.“

„Vidiš što sam mislila“, reče Jehana.

„Možemo pokušati“, reče Alvar, „pronaći mu bolji prsluk“.

Zašli su za jedan ugao, u ulicu za koju su im rekli, i sve troje su zastali kao ukopani. Čak i Husari, koji je u svoje vrijeme vidio mnogo gradova.

Ragosa je uvijek bila živa, uvijek šarena. Kad bi sunce sjalo a nebo i jezero bili plavi kao kindathski ogrtač, za grad se skoro moglo reći da sjaji na svjetlu: mramor i slonovača i mozaici i reljefi svodova i vratnica. Čak i tako, ništa u pola godine nije Alvara pripremilo na ovo.

Niz usku, vijugavu ulicu, bili su užurbano postavljeni privremeni štandovi, na desetke njih, tezgi pretrpanih maskama životinja i ptica, pravih i izmišljenih, u kovitlacu boja i oblika.

Jehana se nasmijala od užitka. Husari je stresao glavom, smješajući se. S druge strane uličice, Žirije zinuo; Alvar je poželio i sam učiniti to isto.

Ugledao je glavu vuka, pastuha, šafranski žutu rajsku pticu, i neobično uvjerljivu, užasnu masku otrovnog mrava - a to je sve bilo samo na prvoj tezgi u ulici.

Prišla im je neka žena, krećući se u suprotnom smjeru, predivno odjevena i ukrašena. Rob je iza nje nosio neobično lijepu kreaciju: masku od kože i krzna koja je predstavljala glavu planinske mačke, ogrlice ukrašene draguljima. Na ogrlici je postojao prsten za vodicu; žena je nosila vodicu, vidio je Alvar: djelovala je kao iskovano zlato. Sve zajedno moralo je koštati čitavo bogatstvo. Da se tako nešto napravi, trebalo je pola godine. Žena je usporila kad im je prišla, onda se nasmiješila Alvaru, susrevši mu pogled dok je prolazila. Alvar se okrenuo da je gleda dok odlazi. Ibn Musa se glasno nasmijao, Jehana je podigla obrve.

„Zapamti tu masku, prijatelju“, hihotao je Husari. „Zapamti je za sutra!“ Alvar se nadao da nije pocrvenio.

Sastali su se ovog blagog, mirisavog jutra da sebi kupe krinke za noć kad će baklje gorjeti sve do zore po ulicama Ragose. Noć kad grad bude pozdravljao proljeće - i slavio rođendan kralja Badira - glazbom i plesom i vinom, i drugim načinima zamjetno različitim od aksetskih propisa Ašarovih. I od učenja duhovnika Jadovih, i visokih svećenika Kindatha, što se toga tiče.

Bez obzira na jasno izražena mišljenja svojih duhovnih vođa, ljudi su izdaleka dolazili u Ragogu - ponekad putujući tjednima iz Ferrieresa ili Batiare - premda je još bilo snijega na prolazima prema istoku - da se pridruže Karnevalu. Povratak proljeća uvijek je bilo vrijedno proslaviti, a kralj Badir, koji je vladao sve otkako je pao Kalifat, bio je čovjek koga su cijenili, pa čak i voljeli nadaleko i naširoko, što god vadžije govorili o njemu i njegovu kindathskom kancelaru.

Prošetali su ulicom punom ljudi, skrećući i izvijajući se da uspiju proći. Alvar je držao jednu ruku na lisnici o svom pojasu. Ovakvo mjesto bilo je raj na zemlji za džeparoške. Na prvom štandu na kojem su zastali, Alvar je uzeo lik orla, u počast Satniku. Stavio ju je na sebe a obrtnik mu je, živahno kimajući u znak odobravanja, prinio ogledalo. Alvar se nije prepoznao. Izgledao je kao orao. Djelovao je opasno.

„Izvršno“, ocijenila je Jehana. „Kupi je.“

Alvar se ispod maske namrštio na cijenu koju je čuo, ali Husari se cjenkao umjesto njega, i trošak se smanjio na polovicu. Jutros dobro raspoložen i duhovit, Husari ih je poveo dalje, laktovima se probijajući

kroz gomilu, i malo dalje, skočio je s uzvikom na spektakularnu predstavu paunove glave i perja. Stavio ju je, ne bez poteškoća. Ljudi su se morali odmaknuti da mu naprave mjesta. Maska je bila veličanstvena, zapanjujuća.

„Nitko“, rekla je Jehana, ustuknuvši za korak da ga bolje pogleda, „ti se neće moći približiti.“

„Ja bih mogla!“ doviknula je neka žena iz šačice promatrača. Nastao je val raskalašenog smijeha. Husari je obazrivo ocrtao poklon prema ženi.

„Ima načina da se zaobiđu takve dileme, Jehana“, rekao je Husari, glasom koji je čudno odzvanjao iza prijanjajuće maske i spektakularnog perja. „S obzirom na to što znam o ovom festivalu.“ Alvar je također čuo priče. Vojarna i taverne i tornjevi noćne straže bili su ih puni već tjednima. Jehana se trudila, bezuspješno, da djeluje neodobravajuće. Bilo je teško ne odobravati Husariju, pomislio je Alvar. Trgovac svilom kao da je bio jedan od onih ljudi koje su svi voljeli. Bio je osim toga i čovjek koji je protekle godine potpuno promijenio svoj život.

Nekad debeljuškast trgovac nesklon kretanju, i ne baš mlad, ibn Musa bio je sad potpuno prihvaćen u Rodrigovoj četi. Bio je jedan od onih s kojima se Satnik savjetovao, a čangrizavi stari Lafn Nunez - Jadit do srži kostiju, bez obzira na svoje profane psovke - prihvatio ga je kao vrlo nevjerojatnog brata.

Uz pomoć obrtnika, Husari je skinuo masku. Kosa mu je bila u neredu a lice zajapureno kad se ponovo pojavio.

„Koliko, prijatelju?“ upitao je. „Radi se o gotovo prihvatljivoj

tvorevini.“

Pozorno ga promatrajući, obrtnik je naveo cijenu. Ibn Musa je ispustio krik, kao teško ranjen čovjek.

„Čini mi se“, rekla je Jehana, „da će ovo pregovaranje potrajati neko vrijeme. Možda bismo Žiri i ja mogli dalje nastaviti sami, s tvojim dopuštenjem? Ako se mislim prerusiti, nekako nema smisla da svi znaju što ću imati.“

„Mi nismo svi“, pobunio se Husari, okrećući se od početnih poteza svoje misije cjenkanja.

„A ti već poznaš naše maske“, doda Alvar.

„Da, stvarno.“ Jehanin smiješak je bljesnuo. „To je korisno. Ako budem trebala bilo koga od vas za vrijeme Karnevala, morat ću samo pogledati u kaveze s pticama.“

„Nemoj biti tako samouvjeren“, rekao je Husari, mašući prstom. „Alvara će se možda naći u brlogu planinske mačke.“

„Ne bi on to napravio“, reče Jehana.

Husari se nasmijao. Nakon kratkog oklijevanja, i pogleda prema Alvaru, Jehana se okrenula i pošla dalje. Držeći svoje orlovsko lice uza se, Alvar ju je promatrao kako odlazi sve dok nju i Žirija nije progutala gomila.

Nakon vježbe cjenkanja tako živahne da je privukla još jednu grupicu ljudi oko njih kao zabavni program, Husari je kupio masku pauna za svotu koja je predstavljala veći dio godišnjeg prihoda profesionalnog vojnika. Obrtnik je pristao da je isporuči kasnije, kad se gužva smanji.

„Mislim da mi treba piće“, izjavio je ibn Musa. „Sveti Ašare, oprosti nam sve naše grijeh.“

Alvar, za koga to nije bio grijeh, zaključio je da bi i on rado nešto popio, premda je za njega još bilo malo rano. Završilo je tako da su popili nekoliko čašica prije nego što su izašli iz taverne.

„Planinske mačke su,“ rekao je Husari zamišljeno u jednom trenutku, „kažu, vatrene u svome parenju.“

„Nemoj mi govoriti takve stvari!“ zaječao je Alvar.

Husari ibn Musa - trgovac svilom, vojnik, Ašarit, prijatelj - nasmijao se i naručio još jedan karaf dobrog crnog vina.

Dok je hodala sama kroz gomilu, kraj štandova izrađivača maski, Jehana je odlučno rekla samoj sebi da je prijevara zapravo bila minimalna i da je imala potpuno pravo na svoju privatnost. Nije, ipak, voljela pretvaranje, a obojica ljudi bili su joj vrlo dragi. Čak je iznenadila samu sebe ugrizom nečeg što je sasvim sigurno bila ljubomora kad se ono dugonogo ašaritsko stvorenje s maskom planinske mačke nasmiješilo Alvaru tako da ne ostavi mjesta sumnji.

Pa ipak, zapravo se ni Alvara ni Husarija nije ticalo to što ona već ima masku za Karneval, zahvaljujući kancelaru Ragose. Bila je umorna i uzrujana stalnim nagađanjima koja su okruživala njihov odnos. Tim više otkako je dolazak zavodnice Zabire od Kartade Mazurovu potjeru za Jehanom pretvorio skoro sasvim u ritual.

Nije bilo dosljedno što ju je njegovo skoro odustajanje od zavođenja smetalo isto toliko koliko i njegova ranija pretpostavka kako je njena predaja samo pitanje vremena, ali Jehana je bila

potpuno svjesna da ju je upravo to smetalo.

Uzdahnula je. Mogla je zamisliti što bi ser Rezzoni u Batiari imao reći o ovome. Nešto o istinskoj prirodi žena. Bog i njegove sestre su znali, o tome su se sasvim dovoljno puta svadili, tijekom njenih godina u Batiari. Pisala mu je otkako je čula vijest o Sorenici. Zasada, bez odgovora. On je uglavnom provodio vrijeme tamo, ali ne uvijek. Često bi poveo svoju obitelj sa sobom na sjever, dok bi predavao na nekom drugom sveučilištu. Ali mogao bi biti i mrtav. Trudila se koliko je mogla da ne misli o tome.

Ogledavši se oko sebe, ugledala je Žirija kako promiče kroz gomilu nedaleko od nje. Neko vrijeme nakon što su ona i Velaz bili oteti pri pokušaju ubojstva dvoje djece, Jehana se morala boriti s blijeskom tjeskobe kad god bi izašla na ulicu. No, prilično brzo je shvatila da je Žiri uvijek u blizini; njen spretni, sjenoviti pratilac, koji je naučio - premlad - kako da skriva noževe i koristi ih sa smrtonosnim posljedicama. Ubio je jednog čovjeka da joj spasi život.

Jedne noći pozvali su je u vojarnu radi Žirija. Djelovao je nasmrt bolestan kad ga je ugledala: blijedog lica, povraćao je u grčevima. Ali radilo se samo o vinu. Rodrigovi ljudi bili su ga odveli po prvi put u tavernu. Ljutito ih je izgrdila zbog toga, i oni su joj to dopustili, ali zapravo, Jehana je znala da ga uvode u život koji je nudio toliko više od onog što bi imao u Orvilli. Bi li mu to bila bolja sudbina, sretnija? Kako bi smrtnik mogao na to odgovoriti?? Dodirnula bi tuđe živote, u prolazu, i ti bi se životi zauvijek promijenili. Ponekad je bilo teško s tim izaći na kraj.

Žiri će dosta brzo shvatiti, ako to već i nije shvatio, da ona zapravo

jutros ne kupuje masku. To nije bilo važno. On bi se dao konjima raščerečiti prije nego što bi ikom živom priznao bilo što čime bi izdao ono što je znao o njoj.

Jehana je počela prihvaćati da je i ljudi osim njene majke i oca mogu voljeti, i zbog toga činiti neke stvari. Još jedna teška lekcija, koliko god to čudno zvučalo. Kao dijete, ona nije bila lijepa ili posebno slatka; tvrdoglava i provokativna bilo bi bliže istini. Takvi ljudi nisu mladi otkrivali kako izaći na kraj s tuđom ljubavlju, mislila je. Nisu imali dovoljno iskustva.

Usporila je da se podivi nekim od ručnih radova koji su bili izloženi. Bilo je nevjerojatno kako su najneočekivanije maske - jazavac, vepar, brkata siva glava miša od meke kože - bile izrađene tako da budu putene i privlačne. Kako može glava vepra biti putena? Nije bila sigurna, ali nije bila ni obrtnik. Maske će biti još privlačnije, shvatila je, sutra navečer pod svjetlom baklji i izašlih mjeseca, s vinom koje će teći ulicama i uličicama grada, miješajući anonimnost s požudom.

Mazur ju je pozvao na večeru dan prije toga, po prvi put nakon dugog vremena, i na kraju obroka pružio joj uljudan i samopouzdan kao i uvijek, dar.

Otvorila je kutiju koju je dobila. I omot je bio predivan: slonovača i sandalovina, sa srebrnom bravom i ključem. Unutra, ležeći na grimiznoj svili, bila je maska bijele sove.

Bila je to liječnička sova, znala je Jehana, posvećena bijelom mjesecu i potrazi za znanjem, blijedo svjetlo koje se spušta niz duge

putove mraka. Galinus, otac svih liječnika, imao je sovu izrezbarenu na vrhu svoga štapa. Nije bilo baš mnogo ljudi koji su to znali. Mazur je, očito, bio jedan od onih koji jesu.

Bio je to velikodušan, promišljen dar, od čovjeka kojem nikad s njom nije nedostajalo velikodušnosti ni promišljenosti.

Pogledala ga je. Nasmiješio se. Problem s Mazurom ben Avrenom, shvatila je u tom trenu, je taj što je uvijek znao kako je promućuran; kad daruje nešto, to je upravo ono što je trebalo darovati. S njim nije bilo nesigurnosti, nikakvog čekanja da vidi hoće li dobiti odobravanje.

„Hvala“, rekla je. „Predivna je. Bit će mi je čast nositi.“ „Trebala bi ti pristajati“, rekao je ozbiljno, opušten na ležaljci nasuprot njenoj, sa čašom vina u ruci. Bili su sami; sluge je otpustio kad su završili obrok.

„Reci mi,“ dodala je Jehana, zatvarajući kutiju i okrećući fini ključić u bravi, „što si odabrao za gospu Zabiru? Ako pitanje nije previše smiono?“ Prkosno, provokativno. Zašto bi se čovjek morao mijenjati? A uvijek je bilo zadovoljstvo - tako rijetko zadovoljstvo - navesti ovog čovjeka da zatrepće i zastane, pa makar i na trenutak. Skoro djetinjasto, znala je, ali zar je sve djetinjasto nužno i loše? „Bilo bi neljubazno od mene da otkrijem njenu masku, zar ne? Kao što ne bi bilo lijepo kad bih njoj rekao što sam dao tebi.“

Stvarno je znao natjerati čovjeka da se osjeti kao budala.

Njen odgovor na to, međutim, bio je vrlo sličan onome što je radila čitavog života. „Valjda“, rekla je nehajno. „Koliko si nas to osobno prurušio za Karneval, tako da nitko osim tebe neće znati tko smo?“ Opet je zastao, ali ovog puta ne od nelagode. „Dvije, Jehana. Tebe i Zabiru.“ Blijedo vino u njegovoj čaši uhvatilo je svjetlo svijeća.

Žalostivo se nasmiješio. „Nisam više tako mlad kao što sam nekad bio, znaš.“

On nije bio iznad pretvaranja u ovakvim stvarima, ali imala je dojam da sad govori istinu. Bila je dirnuta, i pomalo se osjetila krivom.

„Žao mi je“, rekla je.

Slegnuo je ramenima. „Neka ti ne bude. Prije pet godina, pa čak i prije dvije godine, bio bih to zaslužio.“ Opet se nasmiješio. „Premda moram reći da nijedna druga žena ne bi postavila to pitanje.“

„Moja majka bi se užasnula da te čuje kako to kažeš.“

Blago je stresao glavom. „Mislim da je nepravedno optužuješ. Mislim da bi joj bilo drago vidjeti svoju kćer ravnu svakom čovjeku.“

„Nisam baš takva, Mazur. Naprosto sam bodljikava. To ponekad i smeta.“

„Znam,“ rekao je, mršteći se. „To svakako znam.“

Nasmiješila se i ustala, tada. „Kasno je za doktora s praksom“, rekla je. „Mogu li ti opet zahvaliti, i oprostiti se?“

I on je ustao, još uvijek otmjen, osim kuka koji ga je ponekad smetao po kišnom vremenu. Ni blizu tako star i nemoćan kao što bi možda želio, ovog časa, nagovijestiti. Uvijek je postojala neka svrha u onome što je Mazur govorio. Ammar ibn Khairan - koji je, naravno, u tome bio potpuno isti - upozorio ju je na to.

Ponekad se čovjeku naprosto nije dalo pratiti sve slojeve značenja ili implikacija. Ponekad bi naprosto poželio učiniti neku stvar. Jehana je prišla Mazuru i blago ga poljubila u usta po prvi put.

A to ga je iznenadilo, shvatila je. Nije čak ni podigao ruke da je zagrlji. Učinila je istu stvar ibn Khairanu, jednom, u Fezani. Strašna

žena.

„Hvala ti,“ rekla je kancelaru Ragose, povlačeći se. „Hvala ti za masku.“

Na putu kući, s pratnjom, shvatila je da ga je zaboravila pitati što će on nositi na Karnevalu.

Usred jutarnjeg sunca i gužve, razmišljajući o toj večeri, Jehana je otkrila da je stigla do kraja dugačke ulice štandova. Skrenula je lijevo, prema jezeru, gdje je bilo mirnije. Znajući da je Žiri neprimjetno slijedi, šetala je, bez stvarnog cilja ili odredišta.

Trebala bi se vratiti u bolnicu. Imala je tamo tri pacijenta. Bila je još jedna žena, blizu porođaja, koju bi mogla pogledati kod kuće. Nitko od njih nije ju ovog jutra posebno trebao, a bilo je ugodno izaći van na zrak, u proljeće, bez nekih određenih odgovornosti.

Onda joj je palo na pamet kako je ono što joj stvarno nedostaje ovdje u Ragosi neka žena koja bi joj bila prijateljica. Bila je okružena s toliko mnogo sposobnih, pa čak i briljantnih ljudi, ali ono što joj je ovog trenutka najviše nedostajalo bila je prilika da izađe izvan zidina ovog jasnog jutra punog ptičjeg pjeva, i sjedne kraj oronule kolibe s Nunavom i nekim drugim uličarkama, pijući nešto hladno i smijući se njihovim raskalašenim, otrovnim pričama. Ponekad je bilo potrebno moći se smijati muškarcima i njihovu svijetu, pomislila je Jehana.

Provela je - koliko već, veći dio godine? - ozbiljna i profesionalna u muškom svijetu. Spavajući u šatoru u zimi usred vojne čete.

Oni su je zbog toga poštovali, prihvatili su njene vještine, vjerovali su njenoj prosudbi, a neki od njih su je čak i voljeli, Jehana je to znala.

Ali nije bilo druge žene s kojom bi se mogla naprosto smijati, ili stresti glavom u zajedničkom zabavljanju ludostima vojnika i diplomata. Ili joj možda čak povjeriti neke noćne dvojbe, kad bi ležala budna u krevetu slušajući glazbu sa struna koje su svirale za druge žene s mračnih ulica pod njom.

Sa svim užicima i zadovoljstvima bilo je i neočekivanih stresova u ovom životu daleko od doma, osim onih koje je bila mogla i predvidjeti. Možda, mislila je Jehana, i nije tako loša stvar što dolazi taj ozloglašeni Karneval, kad nitko osim Mazura ben Avrena neće zasigurno znati tko je ona. S tom pomisli uhvatio ju je tračak uzbuđenja i, neizbježno, neke tjeskobe. Bilo bi dobro da je Nunava danas tu s njom, da mogu porazgovarati. Nunava je shvaćala više toga o muškarcima nego bilo tko koga je Jehana poznavala. Nesvjesna da to čini, slegnula je ramenima u za nju tipičnim pokretom i nastavila dalje. Setanje joj nije baš dobro išlo. Hodala je prebrzo, kao da ju je negdje čekao kakav hitan sastanak na koga kasni.

Imala je dvadeset i osam godina, i bližio se trenutak koji će joj zauvijek označiti život.

No prije toga, prolazeći niz jednu mirniju uličicu, bacila je pogled kroz jedna otvorena vrata i ugledala nekog poznatog. Zastala je, a onda, dijelom zato što nisu razgovarali nasamo sve otkako je doznala vijesti iz Sorenice, Jehana je ušla u prostoriju u kojoj je Rodrigo Belmonte stajao sam, leđima okrenut vratima, opipavajući primjerke pergamenta u pisarskoj trgovini.

Bio je usredotočen na ono što je radio i nije ju vidio kad je ušla.

Trgovac jest, i izašao je iza svoje tezge da je pozdravi. Jehana ga je pokretom pozvala na šutnju. Čovjek se znalački nasmiješio, namignuo i povukao se na svoj stolac.

Zašto, zapitala se Jehana, svi muškarci imaju taj isti osmijeh? Nervirala ju je trgovčeva pretpostavka, pa su joj riječi kad je progovorila bile hladnije nego što je bila namjeravala.

„A za što ćeš to upotrijebiti?“ upitala je. „Zahtjeve za otkup?“ Rodrigo je bio još jedan čovjek koga je bilo teško iznenaditi. Osvrnuo se i nasmiješio. „Zdravo, Jehana. Zar nije ovo predivno? Pogledaj. Pergament od gazeline kože, i od ovčje. I jesi li vidjela papir kojeg ovaj sjajni čovjek ima?“ Pisar je zablistao. Rodrigo je napravio dva koraka do još jedne kutije i podigao, vrlo pažljivo, mutnobijeli smotak lanenog papira.

„A ima i lanenog platna. Dodi vidi. Ima i obojenog. Gledaj grimiz. To bi bilo krasno za zahtjeve za otkup!“ Nasmiješio se. U glasu mu je bilo neglumljenog zadovoljstva.

„Još novca za Kartadu“, rekla je Jehana. „Ta boja dolazi iz doline južno od njih.“

„Znam to“, reče Rodrigo, „ali ne mogu im to zamjeriti ako s tim rade nešto ovako lijepo.“

„Bi li poštovani Satnik htio kupiti nešto platna, možda?“ upitao je trgovac, ustajući sa svoga stolca.

„Satnik si, avaj, ne može priuštiti nešto tako ekstravagantno“, rekao je Rodrigo. „Čak ni za zahtjeve za otkup. Uzet ću pergament. Deset listova, tintu, šest dobrih pera.“

„Hoćete li trebati i moje usluge?“ upitao je čovjek. „Imam primjere

svoga rukopisa koje možete pregledati.“

„Hvala vam, ne. Siguran sam da je besprijekoran, sudeći po ukusu kojeg pokazujete u izboru materijala. Ali uživam pisati pisma kad za to imam vremena, a ljudi tvrde da mogu i raščitati moj rukopis.“ Nasmiješio se.

Kad je govorio ašaritski, pomislila je Jehana, to je uvijek bilo izvrsno. Mogao je biti rođen ovdje, premda je za razliku od Alvara i nekih drugih sjevernjaka, Rodrigo zadržao svoj način oblačenja. Još je uvijek nosio bič o pojasu, čak i kad bi izašao, kao sad, bez mača. „Jesu li zaista za zahtjeve otkupa?“ upitala je.

„Tvom ocu“, promrmljao je. „Dosta mi je da imam liječnika koji je oštiji prema meni nego Lain. Koliko će mi dati za tebe?“

„Lam?“ „Tvoj otac.“

„Ne baš puno. I on misli da sam preoštra.“

Rodrigo je iz svoje kесе izvadio srebrni novčić i platio čovjeku. Pričekao je svoje omote i prihvatio ostatak novca, prebrojivši ga. Jehana je izašla s njim. Vidjela ga je kako provjerava ulicu, instinktivno, i primjećuje Zirijevu prisutnost u jednom ulazu malo niže niz ulicu. Mora biti čudno, pomislila je iznenada, imati takav pogled na svijet u kojem su ovakve procjene rutina.

„Što misliš,“ upitao je, krećući se prema istoku, „zašto si tako opaka prema onima kojima se stvarno sviđaš?“

Nije očekivala da će se smjesta naći u ovoj vrsti razgovora, premda se to slagalo sa smjerom u kojem su i njene misli prije bile krenule. Kratko je slegnula ramenima. „Tako se snalazim. Vi svi pijete zajedno, tucete se, vježbate i psujete jedni druge. Ja imam samo svoj

jezik, i ponašanje koje s njim ide, ponekad.“

„U redu. Je li ti se teško snalaziti, Jehana?“ „Nimalo“, rekla je brzo.

„Ne, stvarno. Ti si član moje čete. Ovo je satničko pitanje, doktorice. Bi li htjela malo slobodnog vremena? Bit će slabe prilike za to jednom kad se godišnje doba do kraja promijeni, upozoravam te.“

Jehana je progutala drski odgovor. To zaista jest bilo pošteno pitanje. „Najsretnija sam kad radim“, rekla je konačno. „Ne bih znala što bih sa slobodnim vremenom. Mislim da ne bi bilo sigurno da odem kući.“

„U Fezanu? Ne, ne bi“, rekao je. „Ne ovog proljeća.“

Zamijetila je intonaciju. „Stiže li ubrzo, što misliš? Hoće li Badir zaista poslati vojsku na zapad?“

Zašli su za jedan ugao, sad se krećući prema sjeveru. Gužva se smanjila, bližilo se podne. Jezero je bilo pred njima, i zaobljeno naručje zidina, posežući preko vode. Jehana je vidjela jarbole ribarskih brodica.

Rodrigo je rekao: „Mislim da će se više vojski uskoro pokrenuti. Vjerujem da će naša biti jedna od njih.“

„Stvarno si oprezan“, rekla je.

Pogledao ju je. Nenadano se nasmiješio pod gustim brkom. „Uvijek sam s tobom oprezan, Jehana.“

Ostavila mu je tišinu, bez odgovora. Nastavio je: „Da znam išta sigurnije rekao bih ti. Lain je potpuno uvjeren da će ovaj sastanak sva tri sjeverna kralja o kojem se toliko priča završiti s jednom vojskom koja stiže dolje. Ja sam u to sumnjam, ali to ne znači da neće biti tri jaditska kralja koja će stići, svaki sa svojim malim svetim ratom.“ Glas mu je bio suh.

„A gdje“, upitala je, zastavši kraj klupe ispred jednog velikog skladišta, „bi to ostavilo Rodriga Belmonta od Valleda?“ To joj je bila osobina: kad bi bila nesigurna, obično bi bila najizravnija. Prosjeci put, kao kirurg.

Spustio je jednu nogu u čizmi na kamenu klupu i odložio svoj paket. Pokazao joj je rukom i sjela je. Jedna platana bacala je sjenu. Sad je bilo toplije, sunce se uspelo visoko. Ugledala je Žirija smještenog na rubu jedne fontane, kako se igra svojim nožem, izgledajući svima kao neki šegrt koji je dobio sat slobodnog vremena, ili zateže s povratkom poslije nekog obavljenog posla. Rodrigo je rekao: „Na to nemam lakšeg odgovora sad nego što sam imao u zimi. Sjećaš se, ibn Khairan me pitao to isto?“

Sjećala se: onog jutra kad je skoro poginula, s dva mala dječaka koji nisu počinili nikakav grijeh osim što su bili polubraća jednoga kralja.

„Zar bi novac kojeg ovdje zarađuješ stvarno došao ispred odanosti Valledu?“

„Tako rečeno, ne bi. Ali ima i drugih načina da se to kaže, Jehana.“
„Reci mi.“

Zagledao se u nju, mirnih sivih očiju. Malo toga ga je uznemiravalo. To te skoro tjeralo da pokušaš. Ali ovaj čovjek, pomislila je odjednom, razgovara s njom točno kao s časnikom od povjerenja. Nikakve snishodljivosti, nikakvog omalovažavanja. Pa, skoro nikakvog. Nije bila sigurna da li on i Laina Nuneza zadirkuje na isti način.

„Treba li odanost mojoj zamisli o časti nadjačati dužnost prema

mojoj ženi i budućnost mojih sinova.“

Tu je bilo lahora, blizu vode. Jehana je rekla: „Hoćeš li mi to objasniti?“

„Lain i Martin se obojica boje da bismo mogli propustiti sjajnu priliku, u izgnanstvu baš ove godine. Tjeraju me da zamolim Ramira da mi dopusti povratak i onda raskinem svoj ugovor ovdje ako se to dogodi. Odlučio sam da to ne učinim. Ima nekih stvari koje naprosto neću učiniti.“

„Kojih? Raskinuti ugovor ili moliti za povratak?“

Nasmiješio se. „Oboje, zapravo. Ali ovo drugo više nego prvo. Mogao bih vratiti plaću, sasvim sigurno je nisam potrošio. Ali Jehana, razmisli o ovome. Ova slika ima veći okvir. Ako Valledo krene na jug kroz tagru i opsjedne Fezanu, što misliš kome će Ramiro razdijeliti zemlju, ako mu uspije?“ Pogledao ju je. „Shvaćaš?“

Oštroumna, kći svoga oca, shvaćala je. „Moglo bi se dogoditi da za plaću jašeš oko Ragose u potjeri za banditima, a drugdje se mogu osvojiti kraljevstva.“

„Ne možda baš kraljevstva, ali svakako nešto značajno. Puno više od plaće, koliko god ona bila velikodušna. Dakle, reci mi, doktorice? Dugujem li svojim dječacima priliku da budu nasljednici, recimo, kraljevog guvernera Fezane? Ili sklopa novoosvojenih zemalja negdje između Fezane i Carcasije, s dozvolom da sagrađe dvorac?“

„Ne mogu na to odgovoriti. Ne poznajem tvoje sinove.“

„To nije važno. Sinovi su mi. Pitanje je, čemu bi čovjek trebao težiti, Jehana? Časno?“ Oči su mu bile otvorene i sad čak i pomalo zastrašujuće. Ser Rezzoni je ponekad znao imati takav izraz. Cesto je

zaboravljala, dok je ne podsjeti, kao sad, da je Rodrigo i učitelj, osim što je jedan od najstrašnijih boraca na poluotoku.

„Još uvijek ti ne mogu odgovoriti“, rekla je.

Stresao je glavom, po prvi put nestrpljiv. „Misliš li ti da ja idem u rat i ubijam, i naređujem da se sasijeku neprijatelji koji se predaju i da se žene žive spale - učinio sam sve to, Jehana - iz neke slaboumne žedi za borbom?“

„Reci ti meni.“

Sad joj je bilo pomalo hladno, u sjeni. Ovo nije bilo ono što je očekivala od jutarnje šetnje gradom.

„Ima zadovoljstva u ratovanju, da.“ Odmjeravao je svoje riječi. „To nikad neću poreći. Dobro ili loše, osjećam se najživljim u prisutnosti smrti. Treba mi opasnost, druženje, ponos u osvajanju. Prilika da osvojim čast, slavu, čak i bogatstvo - sve što je važno u ovom svijetu, ako već ne u Jadovu Raju duša. Ali to me odvodi od onih koje volim i ostavlja ih izložene opasnosti u mojoj odsutnosti. A sigurno, sigurno, ako nismo naprosto životinje koje žive da bi se borile, mora postojati razlog za krvoproliće.“

„Arazlogje?Potebi?“

„Moć, Jehana. Bastion. Način da budem onoliko siguran koliko to ovaj nesigurni svijet dopušta, i prilika da izgradim nešto svojim sinovima, što će ih održati nakon što ja umrem.“

„I svi vi to želite? To je ono što vas pokreće?“

Razmislio je. „Ne bih se usudio govoriti za sve ljude. Za neke je dovoljno slatko uzbuđenje. Krv. Neki zaista ubijaju iz užitka. Neke od takvih sreća si u Orvilli. Ali kladim se... kladim se da kad bi pitala

Ammara ibn Khairana, rekao bi ti da je ovdje u ovom gradu zato što se nada da će prije kraja ljeta vladati Kartadom za kralja Badira.“

Jehana je naglo ustala. Nastavila je hodati, sad duboko zamišljena. Rodrigo je pokupio svoj mali omot i sustigao je, hodajući kraj nje. Prošli su u tišini kraj svih skladišta sve dok nisu stigli do kraja dugog mola i zastali nad plavom vodom. Ribarske brodice ukrašavale su se za Karneval. Bilo je lampiona i zastavica na konopcima i jarbolima. Sunce im je sad bilo nad glavama; usred dana malo je ljudi bilo na otvorenom.

„Ne možete obojica dobiti ono što želite, zar ne?“ rekla je konačno. „Ti i Ammar. Ili bar ne za dugo. Ramiro ne može osvojiti Fezanu i zadržati je ako Badir preuzme Kartadu i zadrži je.“

„Mogli bi, pretpostavljam. Ali ne, ne vjerujem da će se obje te stvari dogoditi. A sigurno ne ako ja ostanem ovdje.“

Nije bio tašt čovjek, ali znao je koliko vrijedi. Podigla je pogled prema njemu. Bio je zagledan u vodu.

„Stvarno imaš problema, zar ne?“

„Kao što sam ti rekao“, rekao je tiho. „Uskoro će se vojske pokrenuti, a ja ne znam što će biti rezultat. Osim toga, možda si zaboravila da postoji još jedna skupina igrača.“

„Ne, nisam“, reče Jehana. „Nikad ne zaboravljam na njih.“ Vani na jezeru jedan brod se sad okretao, s bijelim jedrima sjajnim na suncu, vraćajući se natrag u luku s jutarnjim ulovom. „Hoće li Muwardiji dopustiti tvome narodu da počne osvajati Al-Rassan?“

„Ponovno osvajati, kažemo mi. No u pravu si, sumnjam da hoće“,

rekao je Rodrigo Belmonte.

„Hoće li onda i oni doći? Ovog ljeta?“ „Moguće. Ako dođu sjeverni kraljevi.“

Promatrali su galebove kako se obrušavaju i odskakuju od vode. Bijeli oblaci, hitri poput ptica, jurili su im nad glavama.

Jehana je pogledala čovjeka koji je stajao pored nje. „Ovo ljeto znači kraj nečega, je li tako?“

„Moglo bi se reći da svako godišnje doba znači kraj nečega.“ „Moglo bi se tako reći. Hoćeš li ti to reći?“

Stresao je glavom. „Ne. Već neko vrijeme osjećam da se približavamo promjeni. Ne znam što će to biti. Ali mislim da dolazi.“ Zastao je. „Naravno, već sam bio i u krivu o takvim stvarima.“

„Često?“

Nasmiješio se. „Nejako, Jehana.“ „Hvala ti na iskrenosti.“

Nastavio ju je promatrati. Onaj izravni pogled. „Čista samozaštita, doktorice. Ne usudujem se s tobom pretvarati. Možda ćeš mi jednog dana morati pustiti krv. Ili odrezati nogu.“

Shvatila je da joj se ne sviđa razmišljati o tome.

„Imaš li masku za Karneval?“ upitala je, mijenjajući temu.

Opet se nasmiješio, iskrivljeno. „Zapravo, imam. Ludus i Martin, koji vole zamišljati da su zabavni, kupili su mi nešto komplicirano. Možda ću je staviti, da ih razveselim, i u ranu večer se neko vrijeme šetati uokolo, ali ne vjerujem da ću ostati vani.“

„Zašto ne? Što ćeš učiniti? Sjediti umotan u deku kraj vatre?“ Podigao je mali paket koji je nosio. „Pisati pisma. Kući.“ Oklijevao je. „Svojoj ženi.“

„Ah“, reče Jehana. „Stroga dužnost zove. Čak i za vrijeme Karnevala?“

Rodrigo je blago pocrvenio, po prvi put koliko se mogla sjetiti, i okrenuo glavu. I posljednji ribarski brod je već stigao. Mornari su istovarivali svoj ulov.

„Ne dužnost“, rekao je.

A Jehana je tada, zakašnjelo, shvatila nešto važno o njemu. Otpratio ju je kući. Pozvala ga je da uđe na ručak, ali odbio je, ljubazno. Jela je sama, ribu i voće koje je spremio kuhar kojeg im je Velaz pronašao.

Zamišljena, kasnije toga dana, otišla je pogledati svoje pacijente, i zamišljena se u sumrak vratila kući da se okupa i obuče za banket u palači.

Mazur joj je poslao nakita, još jedan velikodušan potez. Bila je to poznato otmjena prilika, doznala je, kraljev banket uoči Karnevala. Husari joj je poklonio haljinu, grimiznu, obrubljenu crnim.

Otvoreno je odbio da mu plati - jedna prepirka koju je izgubila, vrlo bučno. Pogledala je haljinu u svojoj sobi. Bila je savršena. Nikad u životu nije na sebi imala nešto takvo.

Kindathi su trebali nositi samo bijelu i plavu boju, i bez ukrasa. Bilo je objavljeno, međutim, da večeras - i sasvim sigurno sutra - takva pravila ne vrijede u Ragosi kralja Badira. Počela se oblačiti. Razmišljajući o Husariju, prisjetila se njegova govora tog jutra. Pompozni, uzvišeni stil lažnog učenjaka. Šalio se, rekao je.

Ali nije se šalio, ili bar ne do kraja.

U određenim trenucima, pomislila je Jehana, u prisutnosti ljudi

kao što je Husari ibn Musa ili mladi Alvar, ili Rodrigo Belmonte, bilo je zapravo moguće zamisliti budućnost poluotoka koja bi ostavljala prostora nadi. Ljudi i žene mogu se promijeniti, mogu prelaziti granice, davati i uzimati, jedni od drugih... s dovoljno vremena, dovoljno dobre volje, inteligencije.

Moglo se napraviti svijet, od Esperane, od Al-Rassana, jedan svijet načinjen od dva - ili možda, kad već sanjari, od tri. Sunce, zvijezde i mjeseci.

A onda bi se sjetila Orville, Dana jarka. Pogledala u oči Muwardija, ili zastala na uglu ulice i čula vadžiju kako zahtijeva smrt za ogavnog kindatskog čarobnjaka ben Avrena, koji pije krv ašaritske dojenčadi istrgnute iz naručja njihovih majki.

Čak i sunce zalazi, gospo moja.

Rodrigo je to rekao.

Nikad nije poznavala čovjeka poput njega. Ili ne, to nije bila do kraja istina. Još jedan, kojeg je upoznala tog istog užasnog dana prošlog ljeta. Bili su kao sjajan zlatni novčić, njih dvojica, dvije strane, različite slike na svakoj od njih, ista vrijednost.

Je li to bila istina? Ili je samo zvučalo kao istina, kao riječi jednog od onih pedagoga kojima se Husari izrugivao, sama simetrija, nikakvog sadržaja?

Nije znala odgovor na to. Nedostajala joj je Nunava i žene izvan zidina Fezane. Nedostajala joj je njena vlastita soba kod kuće. Nedostajala joj je njena majka.

Jako joj je nedostajao njen otac. Bilo bi mu drago da je vidi kako sad izgleda, znala je to. Nikad je više neće vidjeti, nikad više neće ništa

vidjeti. Čovjek koji mu je to učinio bio je mrtav. Ammar ibn Khairan ga je ubio, a zatim napisao svoju tužaljku. Jehana je bila na rubu suza, slušajući tu elegiju, u palači gdje će i večeras opet večerati, u dvorani s potokom.

Bilo je tako teško pomiriti se s tim, kako mnogo stvari u životu nikad neće dobiti odgovor, koliko god se čovjek trudio.

Jehana je stala pred svoje rijetko korišteno zrcalo i stavila Mazurov nakit. Ostala je tamo, gledajući se, dugo vremena.

Konačno, čula je kako se izvana približava glazba, a zatim kucanje na donjim vratima. Čula je kako Velaz ide otvoriti. Mazur je poslao pratnju za nju; strune i puhački instrumenti, tako je zvučalo. Izgleda da ga je sinoć natjerala da osjeti grizodušje. To nije trebalo zabavljati. Ostala je nepomična još trenutak, zagledana u svoju sliku u ogledalu.

Nije izgledala kao liječnik koji služi s jednom vojnom četom. Izgledala je kao žena - ne mlada s potpunom svježinom mladosti, ali niti tako stara, sa sasvim dobrim jagodicama i plavim očima sad naglašenim bojom i Mazurovim lapis lazulijem na ušima i grlu. Dvorska dama, koja se sprema pridružiti sjajnome društvu na banketu u palači.

Promatrajući obris u ogledalu, Jehana je ponovno slegnula ramenima. To je, barem, prepoznala.

Maska, njena prava krinka, ležala je na stolu pokraj zrcala. To je bilo za sutra. Večeras, u palači kralja Badira, koliko god možda djeluje promijenjeno, svi će ipak znati da je to Jehana. Što god to značilo.

XIII

„Jesi li zadovoljan?“ upitao je kralj Ragose svoga kancelara, prekidajući druželjubivu tišinu.

Mazur ben Avren podigao je pogled s jastuka na kojima se odmarao. „To bih ja tebe trebao pitati“, rekao je.

Badir se nasmiješio iz svog dubokog, niskog naslonjača. „Mene je lako zadovoljiti“, promrmljao je. „Uživam u hrani i društvu. Glazba je večeras bila prekrasna, pogotovo puhači. Tvoj novi glazbenik iz Ronizze je pravo otkriće. Plaćamo li ga dobro?“

„Iznimno dobro, nažalost moram priznati. Bilo je i drugih ponuda za njegove usluge.“

Kralj je otpio iz svoje čaše, približio je najbližem plamenu svijeće, i zagledao se, zamišljen. Slatko vino bilo je blijedo kao svjetlost zvijezda, bijeli mjesec, sjevernjačka djevojka. Načas je pokušao ali nije uspio smisliti svježiju sliku. Bilo je vrlo kasno. „Kako su ti se večeras činili stihovi?“

Stihovi su bili posebno pitanje, kako je izgledalo.

Kancelar se nije žurio s odgovorom. Opet su bili sami, u kraljevim odajama. Ben Avrenu je palo napamet da se zapita koliko su puta tijekom godina njih dvojica ovako sjedili na kraju noći.

Badirova druga žena umrla je prije šest zima, rađajući mu trećeg sina. Kralj se nikad nije ponovo oženio. Imao je nasljednike, a nijedan

prevladavajući politički interes nije se pojavio da ga natjera u neki nužan brak. Bilo je ponekad korisno da monarh siguran na prijestolju bude ujedno i slobodan: stizale su ponude, a pregovori su se mogli rastezati dugo vremena. Vladari u tri zemlje imali su razloga vjerovati kako bi njihove kćeri mogle jednog dana postati kraljice bogate Ragose u Al-Rassanu.

„Što si ti mislio o stihovima, gospodaru?“

Nije bilo slično kancelaru da tako uzvratu protupitanjem. Badir je podigao jednu obrvu. „Jesi li ti to oprezan, stari prijatelju? Sa mnom?“

Mazur je stresao glavom. „Ne oprezan. Nesiguran, zapravo. Možda imam... predrasuda zbog svojih težnji ka carstvu poezije.“

„To mi daje najveći dio odgovora.“ Mazur se nasmiješio. „Znam.“

Kralj se zavalio i podigao noge na svoj omiljeni taburet. Odložio je vino na široki rukohvat naslonjača.

„Što ja mislim? Mislim da je većina pjesama bila beznačajna. Uobičajeni slijed slika. Osim toga mislim“, dodao je, „da je naš prijatelj ibn Khairan odao konflikt u svojim stihovima - bilo namjerno, bilo nešto što bi radije skrio.“

Kancelar je polako kimnuo. „To se čini točnim. Mislit ćeš da laskam, bojim se.“ Pogled kralja Badira bio je zaintrigiran. Čekao je. Mazur je otpio malo vina. „Ibn Khairan je previše pošten pjesnik, gospodaru. Možda se pretvara u govoru i ponašanju, ali ne tako lako u stihovima.“

„Što ćemo poduzeti s tim u vezi?“

Mazur je otmjeno odmahnuo. „Nemamo što poduzeti. Čekat ćemo i vidjeti što će odlučiti.“

„Ne bismo li trebali pokušati utjecati na njegovu odluku? Ako znamo što su naše želje?“

Mazur je stresao glavom. „On zna što može dobiti od tebe, gospodaru.“

„Zna li?“ Badirov ton se zaoštrio. „Ja ne znam. Što on to može dobiti od mene?“

Kancelar je spustio svoju čašu i sjeo uspravnije. Bili su pili cijele noći - za vrijeme banketa, i sad, sami. Ben Avren je bio iscrpljen ali čiste glave. „To je, kao i uvijek, na tebi da odlučiš, gospodaru, ali moje je mišljenje da može dobiti što god hoće, ako odluči da će ostati s nama.“

Tišina. To je bila vrlo neobična izjava. Oba čovjeka su to znala. „Toliko ga trebam, Mazur?“

„Ne ako odlučimo ostati kako jesmo, gospodaru. Ali ako želiš imati više, da, toliko ga trebaš.“

Još jedna zamišljena tišina.

„A ja, naravno, želim imati više“, rekao je kralj Badir od Ragose. „Znam.“

„Mogu li moji sinovi izaći na kraj s većim teritorijem kad ja umrem, Mazur? Jesu li sposobni za tako nešto?“

„Uz malu pomoć, mislim da jesu.“

„Zar neće imati tebe, prijatelju, kao što sam te ja imao?“

„Koliko god budem mogao. Istih smo godina, znaš, gospodaru. To je“, reče kancelar Ragose, „zapravo poanta onoga što govorim.“ Badir se zagledao u njega. Podigao je svoju skoro praznu čašu. Mazur se glatko digao i otišao do ormarića. Uzeo je karaf i natočio kralju a

zatim, simbolično, i sebi. Vratio je karaf na mjesto i ponovo se okrenuo svojim jastucima, utapajući se u njima.

„Bila je to izrazito kratka pjesma“, rekao je kralj Ragose.

„Jest.“

„Skoro... površna.“

„Skoro. Ne sasvim.“ Kancelar je načas šutio. „Mislim da ti je dao neku čudnu vrstu komplimenta, gospodaru.“

„Ah. Kako to?“

„Dopustio ti je da vidiš da se bori. Nije sakrio tu činjenicu iza neke bezlične, komplicirane počasti.“

Kraljev red da opet utihne. „Da provjerim da sam razumio“, reče konačno. Sad mu se u glasu pojavio tračak nelagode, rijetkost za njega. Bio je umoran. „Ammar ibn Khairan, zamoljen da ponudi stihove za moj rodendan, izrecitira kratki pjesmuljak o tome da će uvijek biti vode s izvora i vina u mojoj čaši. To je sve. Šest stihova.“

A moj kancelar, moj pjesnik, kaže da je to zamišljeno kao kompliment?“

Mazur je djelovao mirno. „Jer je tako lako mogao napraviti više, gospodaru, ili, u najmanju ruku, ustvrditi da mu nadahnuće nije bilo dovoljno snažno za veličinu prilike. Previše je iskusan da to ne učini, da je osjetio i najmanju potrebu igranja dvorskih igara. Što znači da je htio da ti - i ja, pretpostavljam - shvatimo kako jest i kako namjerava ostati pošten s nama.“

„I to je kompliment?“

„Od takvog čovjeka kao što je on, vjerujem da jest. Kaže da vjeruje

kako smo mi dovoljno promišljeni da pročitamo tu poruku u njegovih šest stihova, i da ga pričekamo.“

„A hoćemo li ga pričekati, Mazure?“ „To bi bio moj savjet, gospodaru.“

Kralj je tada ustao, pa je i kancelar to učinio. Badir se prošetao, u draguljem ukrašenim papučama, po sagu i mramornom podu, do prozora. Okrenuo je rezu i otvorio oba krila prekrasno ispješčanog stakla. Stajao je gledajući dvorište s bademovim i limunovim drvećem i fontanom. Dolje su bile ostavljene zapaljene baklje da osvijetle igru vode.

Iza palače, gradske ulice bile su tihe. Tako neće biti sutra navečer. U daljini, sasvim tiho, začuo se zvuk nekog žicanog glazbala, a zatim i glas, pun čežnje. Plavi mjesec bio je visoko, sijući svoje svjetlo kroz otvoreni prozor na prskavu fontanu i travu. Zvijezde su svjetlucale oko mjeseca i kroz granje visokog drveća.

„Ti imaš visoko mišljenje o tom čovjeku“, rekao je kralj Badir konačno, gledajući van, u noć.

„Ono što ja mislim,“ rekao je njegov kancelar, „ako mi dozvoliš da slijedim pjesničku naviku i zamišljam ljude kao nebeska tijela, jest da ovog proljeća tu u Ragosi imamo dva najsajjnija kometa na nebu.“

Badir se okrenuo da ga pogleda. Tren kasnije, nasmiješio se.

„A gdje bi stavio sebe, stari moj prijatelju, u takvom blistavom poretku?“

A sad se i kancelar nasmiješio.

„To je lako, zapravo. Ja sam mjesec kraj tebe, moj gospodaru.“

Kralj je porazmislio o tome. Stresao je glavom. „Nije točno, Mazure. Mjeseci lutaju. Tvoj narod je po tome i dobio ime. Ali ti nisi lutao. Bio si pouzdan.“

„Hvala ti, gospodaru.“

Kralj je prekrižio ruke, još uvijek izgubljen u mislima. „Mjesec je osim toga sjajniji od kometa u noći“, rekao je. „Premda, jer je tako poznat, možda izaziva manje pažnje.“

Mazur je spustio glavu ali nije ništa rekao. „Hoćeš li izaći sutra navečer?“

Mazur se nasmiješio. „Uvijek to učinim, gospodaru. Na neko vrijeme. Karnevali su korisni, da se prošećem nepoznat, i procijenim raspoloženje u gradu.“

„I samo te dužnost izvuče van, prijatelju? Nemaš nikakvog zadovoljstva u toj noći?“

„To nikad ne bih rekao, gospodaru.“

Dvojica ljudi ovog su puta podijelili osmijeh.

Tren kasnije, Badir je upitao, zbunjeno. „Ali zašto obična voda s izvora, Mazure. U njegovim stihovima. Zašto ne samo bogato crno vino?“

Njegov kancelar mu je i to objasnio.

Nešto kasnije, Mazur ben Avren oprostio se od svoga kralja. Kad je, konačno, došao do svojih odaja u palači, gospa Zabira ga je čekala. Bila je vrlo prisutna na banketu, naravno, i postavljala je sva pitanja nekoga tko razumije kraljevske dvorove, i želi se uspeti na ovom dvoru. Također je iskazala, otmjeno, trajnu želju da ispunjava bilo kakve potrebe koje bi kancelar Ragose mogao imati - na način koji bi

mogao nadići sve koji su tuda prošli prije nje.

Kako se i dogodilo, upravo je to i radila kroz čitavu tu zimu, na njegov užitak i iznenađenje. Bio se već smatrao prestarim da mu se tako nešto dogodi.

Kasnije te noći, dok je plutao prema obalama snova, osjećajući njenu mladalačku nagost uz svoje tijelo, meku kao mačku, toplu kao ugodan san, Mazur ju je čuo kako postavlja posljednje pitanje. „Je li kralj shvatio što je ibn Khairan mislio svojom pjesmom večeras? O vodi i pojilištu?“

Bila je i pametna, ta dama iz Kartade, oštra kao nož. Trebao bi to zapamtiti. Staro je, ne smije si dopustiti da ga to učini ranjivim. Vidio je kako se to događa s drugim ljudima.

„Sad je shvaća“, promrmljao je, sklopljenih očiju.

Čuo je kako se tad nasmijala, tiho. Njen smijeh kao da ga je predivno opuštao, zvuk kao milovanje. Jedna njena ruka kliznula mu je preko prsa. Malo se okrenula, da se bolje pripije uz njega. Rekla je: „Promatrala sam Ammara večeras. Poznajem ga već toliko godina. Vjerujem da ga muči nešto osim... podijeljene odanosti. Mislim da ni on sam to još ne razumije. Ako sam u pravu, zapravo, to bi bilo vrlo zabavno.“

Otvorio je oči i pogledao je, čekajući. A onda mu je rekla nešto što njemu ne bi nikad palo na pamet. Žene, mislio je Mazur ben Avren već odavno, imaju sasvim drugačiji način gledanja na svijet. Bio je to jedan od razloga zastoje toliko uživao u njihovu društvu.

Ubrzo nakon toga je zaspala. Kancelar Ragoše, međutim, dugo je ležao budan, razmišljajući o onome što je rekla, prevrćući to ponovo i

ponovo po svome umu, kao kamen u ruci, ili različite moguće završetke za pjesmu.

Za divnog vladara Ragose,
Što odavna već prijestolje krasi,
S valjanim razlogom voljen od sviju,
Nek u svako doba spreman bude
Vrč svježeh vode s izvora pod mjesečinom
I vino u njegovoj čaši.

Mogao je možda ubaciti u predzadnji stih frazu, samo za njega, razmišljao je Ammar ibn Khairan, ali to bi imalo okus laskanja, koliko god profinjenog, a nije bio spreman - tako brzo nakon elegije za Almalika - dati tako mnogo Badiru od Ragose u stihovima. Skoro, ali ne sasvim. U tome je i bio problem.

Lavovi su, naravno, ti koji su sami kad dođu na vodu da se napiju. Pitao se je li se kralj uvrijedio njegovom kratkoćom, što bi bilo šteta. Stolovi za banket jedva su se smirili u tišini kad je ibn Khairan, počašćen prvim mjestom, prvim stihovima, već završio govorenje svoje kratke pjesme. Stihovi su bili onoliko jednostavni koliko je mogao učiniti, više dobre želje nego počast. Osim nagovještaja... voda obasjana mjesečinom. Ako je Badir shvatio. Pitao se.

Prestar sam, rekao je Ammar ibn Khairan samome sebi, opravdavajući se, da zloupotrebavam svoju vještinu.

Bilo koju svoju vještinu?

Taj unutarnji glas uvijek je postavljao teška pitanja. On je bio vojnik i diplomat a ne samo pjesnik. To su bile prave vještine njegova života ovdje u Ragosi, kao što su bile i u Kartadi. Pjesništvo? Ono je za

trenutke kad vjetrovi zamru.

Što bi čovjek trebao časno učiniti? Čemu težiti? Da li za mirom tog izvora - o kojem je sanjao, i pisao - gdje se samo jedna zvijer usuđivala doći iz mračnog drveća i piti na mjesečini i ispod sjajnih zvijezda?

Taj mir, ta jedna slika, bila je za njega temelj čitave pjesme. Neko mjesto u zavjetrini, jednom, gdje bi buka svijeta i sve sjajne boje - buka i boje koje je još uvijek volio! - mogle nestati a varljivo jednostavna umjetnost postati stvarnost.

Stojeći, kako je stajao već prije jedne noći - one noći kad je po prvi put došao ovamo - kraj vode jezera Serrana, ibn Khairan je shvatio da je još uvijek vrlo daleko od tog tamnog izvora. Voda i voda. Ašaritski san. Voda koja hrani tijelo i vode za kojima žudi duša. Ako ne budem oprezan, rekao je samome sebi, završit ću nesposoban za bilo što osim promrmljano, kriptično podučavanje pod nekim svodom u Soriyyi. Pustit ću da mi narastu brada i kosa, hodati bosonog u poderanoj halji, i dozvoljavati svojim učenicima da mi donose kruh i vodu za prehranu.

Vodu koju tijelo treba, vode za kojima žudi duša.

Bilo je lampiona u snastima svih ribarskih brodova, vidio je na plavoj mjesečini. Još nisu bili upaljeni. To će doći sutra. Karneval.

Maske. Glazba i vino. Užici na svjetlu baklji. Sjaj sve do zore. Ponekad je trebalo potisnuti tamu.

Voljeni Al-Rassanu, došla mu je u tom času pomisao, oštra i neočekivana kao oštrica pod prijateljevim ogrtačem, hoću li doživjeti da i za tebe složim elegiju?

U tom najmanjem, poput dragulja sjajnom vrtu Al-Fontine prije

svih tih dugih godina, posljednji slijepi kalif Silvenesa pozdravio ga je kao dobrodošlog posjetitelja, prije nego što ga je oštrica - ispod prijateljeva ogrtača - dovršila.

Ammar ibn Khairan udahnuo je i stresao glavom. Možda bi bilo korisno da noćas ovdje ima prijatelja, ali to nikad nije bio način na koji je on uređivao svoj život, i bila bi slabost sad o tome razmišljati. Almalik je bio mrtav, što je bio dio, veliki dio, trenutačnih poteškoća.

Prije dvije noći je odlučeno - premda ne još i javno objavljeno - da će za dva tjedna, kad bijeli mjesec bude pun, plaćenička vojska Ragose krenuti za Kartadu da otme taj grad ocoubici. Marširat će i jahati u ime malog dječaka, Zabirina starijeg sina, koji je potražio zaklon i podršku kralja Badira i utjecaj svetih zvijezda.

Ibn Khairan je još jedan trenutak stajao nepomičan, onda se okrene od vode i brodova da krene natrag. Posljednji put kad je bio ovdje kraj jezera kasno u noći Jehana bet lšak čekala ga je kraj skladišta i sreli su Rodriga Belmonta u bolnici. On i Belmonte su je tamo ostavili, smijući se, i neočekivano se otišli zajedno napiti. Noć onog dana kad je stigao, dana kad su se borili rame uz rame.

Nešto previše blisko između njih, duboko uznemirujuće.

Jehana je izgledala posebno lijepo u dvorani za bankete večeras, pomislio je, nepovezano. Koraci su mu odjekivali po daskama doka. Došao je do prvih skladišta i nastavio. Ulice su bile prazne. Bio je posve sam.

Imala je haljinu od grimizne svile, ekstravagantnu, samo s nakitom od lapisa i bijelim šalom kao simbolima propisa o kindathskom odijevanju. Husari joj je vjerojatno nabavio haljinu,

pomislio je Ammar, a ben Avren, najvjerojatnije, nakit.

Kose ukrašene draguljima, s lapisom na ušima i grlu da dodaju sjaj njenim očima, doktorica je uzrokovala primjetno uzbuđenje kad je ušla u prostoriju za bankete, premda su svi već navikli da je tamo vide, praktičnu i skromnu, od dana kad je stigla. Ponekad, pomislio je, ljudi dođu do točke kad žele reći nešto drukčije o sebi. Zadirkirao ju je večeras, kako se trudi da uhvati kraljev pogled. Ustvrdio da ima ambicija postati prva kindathska kraljica u Al-Rassanu. Ako se opet počnu kladiti na mene, odgovorila mu je suho - brza kao i uvijek - molim te, reci mi: ovog puta bih i ja voljela nešto zaraditi.

Tražio ju je kasnije, nakon obroka, nakon glazbe i svih stihova, uključujući i njegove, ali već je otišla. Kao i Rodrigo Belmonte, sad mu je palo na pamet. Jedna zaludna pomisao, laka kao oblak kojeg vjetar nosi preko mjeseca, doplutala mu je na um.

Njih dvoje, shvatio je, hodajući prema središtu grada, bili su jedini ljudi u Ragosi s kojima bi ovog časa možda volio razgovarati. Takav čudan spoj. Jaditski vojnik, kindathska žena-liječnik.

A onda se ispravio. Postojala je i treća osoba, zapravo. Još jedna. Sumnjao je, međutim, da je kancelar Ragose sam, a još je manje vjerovao da bi bio raspoložen za diskusiju o tančinama poezije baš ovog časa, tako kasno u noći, sa Zabirom u svom krevetu, vještom i privlačnom.

A ustvari bio je i u pravu i u krivu. Otišao je, u svakom slučaju, sam kući, u kuću i vrt koje je iznajmio na rubu dvorske četvrti, malim dijelom velikog bogatstva koje je zaradio u službi posljednjeg kralja Kartade.

U livadnom kraju Valleda, idućeg dana - na dan Karnevala u Ragosi, dakle - došli su po Diega Belmonta na ranč njegove obitelji, gdje je bio živio cijelog svog kratkog života.

Njegove majke u tom trenutku nije bilo tamo, jahala je istočnim rubom Ranca Belmonte, nadgledajući proljetno skupljanje novorođene ždrebadi. Oni koji su došli u kuću nisu bili isplanirali ovu odsutnost gospodarice imanja, ali su je svejedno shvatili kao vrlo sretnu okolnost. Za gospu se znalo da zna biti tvrdoglava, pa čak i nasilna. Nedavno je ovdje ubila čovjeka. Prostrijelila ga, zapravo. Niti su oni koji su tog dana stigli, zaduženi za neobičnu i delikatnu misiju, vjerovali da bi Miranda Belmonte d'Alveda gledala na njih ili njihovu zadaću s odobravanjem.

Majke su bile nepredvidljive, u najboljem slučaju.

Nije, zapravo, bilo nikakve velike navale dragovoljaca u Carcasiji za ovaj zadatak, kad je stigla vijest iz dvorca da jednog od sinova ser Rodriga Belmonta treba dovesti na zapad da se pridruži vojsci koja se okupljala odmah sjeverno od tagre.

Ovo pomanjkanje zanosa postalo je još naglašenije kad se pokazalo da zahtjev za prisutnošću mladića ne dolazi od samog kralja, već od duhovnika iz Ferrieresa Gerauda de Chervallesa. De Chervalles je bio taj koji je želio dječaka, iz nekog razloga. Neugodan posao, složili su se vojnici, petljati se u stvari stranih duhovnika. Ipak, kralj je odobrio zahtjev a naredbe su naredbe. Četa od deseterice ljudi okupljena je da odjaše na istok po blatnjavim putovima do ranca Belmonte i dovede dečka.

Mnogi od njih, pokazalo se u raspravama putem, uz logorske vatre, okusili su po prvi put ratovanje - protiv Ašarita ili svinja iz Jalofie ili Ruende - u četrnaestoj ili petnaestoj godini. Za dečka se govorilo da mu je sad već skoro četrnaest, a kao sin Rodriga Belmonta... pa, Jad je znao, trebao bi se biti u stanju boriti. Nitko nije znao zašto vojsci Valleda treba jedan dječak, ali nitko nije otvoreno postavio to pitanje.

Došli su do ranca Belmonte, jašući pod zastavom kraljeva Valleda, i na raskršćenom prostoru pred drvenim zaštitnim zidovima susrelo ih je nekoliko domaćih službenika, jedan sitan, nervozan duhovnik, i dva dječaka, od kojih su jednog došli i odvesti.

Gospodarica kuće - koja bi, zapravo, bila veselo poubijala sve njih da je bila prisutna i doznala njihovo poslanstvo - bila je drugdje na imanju, obavijestio ih je duhovnik. Vođa trupe pokazao mu je kraljev pečat i njegovu zapovijed. Duhovnik - ime mu je bilo Ibero - prelomio je pečat, pročitao pismo i zatim ih sve iznenadio predavši ga dvojici dječaka, koji su ga zajedno pročitali.

Bili su potpuno jednaki, dva sina ser Rodriga.

Nekoliko konjanika već je napravilo Jadov znak, diskretno. Magija i čarolije znali su okruživati takve identične blizance.

„Ali naravno“, rekao je jedan od dječaka, podižući pogled kad je prestao čitati. Bilo je očito da obojica znaju čitati. „Ako kralj vjeruje da moj... dar može biti koristan, ako želi da dođem, bit će mi čast da to učinim.“

Satnik čete nije znao ništa ni o kakvom daru. Nije mu bilo ni važno; naprosto mu je laknulo što su stvari išle tako glatko.

„I ja“, rekao je drugi dječak brzo. „Kud ide Diego, idem i ja.“

To nije bilo očekivano, ali nije djelovalo kao neki veliki problem, i satnik se složio. Ako kralj ne želi ovog drugog brata u Carcasiji, iz bilo kojeg razloga, uvijek ga može poslati natrag. S nekim drugim. Dvojica dječaka izmijenili su poglede i bljesnuli podjednakim smiješkom prije nego što su odjurili da se spreme. Nekolicina vojnika pogledala se s ironičnim izrazima lica. Mladci su se posvuda radovali ratu.

Bili su vrlo mladi, i ne posebno dojmljivi. Ipak, nije bilo do vojnika da raspravljaju o narednjima, a to su ipak bili sinovi Rodriga Belmonta. Jahačima su ponuđena osvježenja, što je prihvaćeno, i smještaj za noć, što su ljubazno odbili. Bilo bi neoprezno, zaključio je njihov satnik, izazivati sreću koja je za današnji dan udaljila gospodaricu ranca Belmonte. Pojeli su hladni ručak, nahranili i napojili konje, i opskrbili se za put.

Desetorica ljudi, prateći dva dječaka i štitonošu jedva nešto starijeg od dječaka, odjahali su na zapad s ranca popodne toga istog dana, prolazeći na jug kroz gaj drveća, i prešavši potok na mjestu koje su im pokazali Rodrigovi sinovi. Psi s ranca pratili su ih dotle, a zatim otrčali natrag.

Ibero di Vaquez proživio je miran, čak i staložen, život s obzirom na nemirna vremena u kojima se rodio. Bilo mu je pedeset i dvije godine. Odrastao u kraju koji je sad bio Jalona, došao je na zapad u Esteren da tamo studira s duhovnicima dok je još bio sasvim mlad. Zapravo, bilo mu je trinaest godina.

Bio je dobar učenik, pozoran i discipliniran. U ranim dvadesetim,

poslali su ga kao dio svete misije koja je nosila relikvije kraljice Vasce Visokim Duhovnicima u Ferrieres i tamo je, s dozvolom, ostao dvije godine, provodeći većinu vremena u tamošnjim veličanstvenim knjižnicama ili velikim svetištima.

Po povratku u Esperanu dodijeljen mu je - i veselo je prihvatio - kratkoročni položaj duhovnika obitelji Belmonte, umjereno važnoj obitelji rančera na livadama jugoistoka. Mogućnosti napredovanja bile su sigurno veće u Esterenu ili nekom od većih svetišta, ali Ibero nije bio ambiciozan čovjek, a nikad nije imao ni velike volje za dvorove ili spletkama podjednako opterećene kuće Jadove.

Bio je tih čovjek, pomalo prestar za svoje godine, ali ne bez smisla za humor i svijesti o tome kako je oštre propise božje ponekad trebalo ublažiti sviješću o ljudskim slabostima i strastima. Kratkoročni položaj pretvorio se, kako se to ponekad dogodi a da se i ne primijeti, u trajno mjesto. Sad je s Belmontovima proveo već dvadeset i osam godina, otkako je sam Satnik još bio dječak. Izgradili su mu kapelu i knjižnicu, a zatim proširili oboje. Naučio je Rodriga slovima, a zatim i njegovu ženu, i kasnije njegove sinove. Bio je to dobar, miran život. Užici su dolazili iz knjiga koje je mogao nabaviti svotama koje je dobivao iz svoga vrta sa začinskim biljem i iz dopisivanja s ljudima iz mnogih krajeva. Sam je naučio malo medicine, i bio na glasu kao dobar kod vađenja zuba. Uzbuđenje - ne preveliko - dolazilo je kući svako toliko, sa Satnikom i njegovom četom. Ibero bi u blagovaonici slušao priče o ratu i spletkama koje bi oni donijeli sa sobom. Razvio je neočekivano prijateljstvo s mrzovoljnim starim Lainom Nunezom, čije su prostote skrivale velikodušnost duha, po mišljenju maloga duhovnika.

Za Ibera di Vaqueza priče su bile dovoljno uzbudljive, i više nego dovoljna zamjena za prave sukobe. Volio je ritam života ovdje, u skladu s godišnjim dobima, odmjerenu rutinu dana i godina. Njegova prva intervencija na široj pozornici svijeta, prije sedam godina, bio je kratak esej pun poštovanja o sukobima duhovnika Ferrieresa i Batiare o značenju pomrčina sunca. Sukob, i bitka za prevlast koju je predstavljao, još je uvijek bio nerazriješen. Iberov doprinos kao da je bio zanemaren, koliko je on znao.

Njegova druga intervencija bila je pisanje pisma, u kasnu jesen prošle godine, svetoj osobi Gerauda de Chervallesa, Visokog Duhovnika, nastanjenog u Esterenu.

Četa ljudi stigla je jutros kao odgovor na to. Došli su i otišli, s dječacima. A sad je Ibero, kasnije tog istog poslijepodneva, stajao pognute glave i drhtavih ruku stisnutih pred sobom, doznajući da će i on morati napustiti ovu kuću. Napustiti kapelu, knjižnicu, vrt. Nakon skoro trideset godina.

Plakao je. Nikad mu se, u cijelom životu, nitko nije obratio tonom koji je upotrijebila Miranda Belmonte u svojoj maloj dnevnoj sobi, dok je sunce zalazilo.

„Dobro me shvati“, govorila je, koračajući pred vatrom, lica bez i kapi krvi, dok su joj se zanemarene suze bljeskale na obrazima. „Ovo je bilo izdajničko vjerolomstvo prema našoj obitelji. Izdaja povjerenja koje smo ti poklonili, što se tiče Diega. Neću te ubiti, niti naručiti tvoju smrt. Poznajem te, i volim, već previše dugo.“ Glas joj je pukao. Prestala je koračati.

„Rodrigo bi mogao“, rekla je. „Mogao bi te pronaći, kamo god da

odeš, i ubiti te zbog ovoga.“

„Neće to učiniti“, šapnuo je mali duhovnik. Bilo mu je teško govoriti. Bilo mu je teško isto tako i zamisliti što je pretpostavljao da bi mogao biti odgovor, onda ujesen, kad je napisao ono pismo za Esteren.

Namrštila se na njega. Bilo mu je nemoguće izdržati njen pogled. Ne zbog bijesa, zbog suza.

„Ne,“ rekla je Miranda Belmonte, „ne, imaš pravo, neće. Previše te voli. Naprosto će ti reći, ili ti napisati, koliko si ga povrijedio.“

Što će Iberu slomiti srce. Znao je to.

Pokušao je, ponovo, objasniti. „Najdraža gospo, ovo je vrijeme svetosti, ljudi koji jašu pod božjim barjakom. Uskoro će se u Batiari ukrcajati na brodove za istok. Ima nade da će ovdje pojahati na jug, u ime Jadovo. U naše vrijeme, gospo, ponovno osvajanje bi moglo početi!“

„A moglo bi i početi i nastaviti se bez moje djece!“ Stisnula je šake uz bokove kao muškarac, ali vidio je da joj usne drhte. „Diegov dar je poseban, zastrašujući. Nešto što smo skrivali cijelog njegova života. Ti znaš - ti znaš, Ibero! - da su duhovnici spaljivali takve ljude. Što si mu učinio?“

Teško je progutao. Rekao je: „Visoki gospodar Geraud de Chervalles je prosvijećen čovjek. Kralj Valleda isto tako. Moje je uvjerenje da će Diego i Fernan biti dočekani u njegovoj vojsci s dobrodošlicom i počastima. Da će Diego, ako bude u stanju pomoći u ovom svetom pothvatu, zadobiti slavu i u svoje ime, a ne samo u ime svoga oca.“

„I cijelog života biti znan kao čarobnjak?“ Miranda je obrisala suze sa svog lica. „Jesi li razmišljao o tome, Ibero? Jesi li? Koja je cijena slave, u tom slučaju? Njegove vlastite, ili njegova oca?“

Ibero je opet progutao. „Bit će to sveti rat, gospo. Ako pomogne u cilju Jadovu –“

„Oh, Ibero, ti nevina budalo! Mogla bih te ubiti, kunem se da bih mogla! To nije sveti rat! Ako se uopće dogodi, bit će to valledska kampanja da se zauzme Fezana i raširi na jug u tagru. To je sve. Kralj Ramiro razmišlja o tome već godinama. Tvoj presjajni Visoki Duhovnik samo se pojavio u pravom trenutku da na cijelu stvar stavi ukrase. Ibero, ovo nije nikakvo ponovno osvajanje od strane opet ujedinjene Esperane. Više nema Esperane! To se samo Valledo širi. Ramiro će jednako vjerojatno krenuti na zapad i opsjesti svoga brata u Orvedu kao i bilo što drugo, prije nego što dođe jesen. Što tvoj sveti bog kaže na to?“

Sad je bogohulila, a njena je duša bila na njegovoj brizi, ali nije ju se usuđivao koriti. Bilo je isto tako moguće da je u pravu u mnogo toga. On jest bio nevin čovjek, to nikad ne bi zanijekao, ali čak i tako...

„Kraljevi mogu pogriješiti, Miranda, gospo moja. A mogu i skromni duhovnici. Ja činim ono što činim, kao i uvijek, u ime Jada i njegova svetog svjetla.“

Sjela je, naglo, kao daju je izdala posljednja snaga. Djelovala je kao da je stvarno ranjena, vidio je, i nešto je bilo izgubljeno u njenim očima. Bila je sama, bez ser Rodriga, već dugo vremena. Srce ga je boljelo.

Označen kao čarobnjak cijelog svog života.

Moglo bi biti istina. Bio je mislio samo na trijumf, na slavu koju bi Diego mogao zadobiti ako pomogne kralju u borbi svojim darom viđenja.

Miranda je rekla, sad tihim glasom, bezizražajno: „Bio si ovdje na rancu Belmonte da služiš Jadu i ovoj obitelji. Sve ove godine u tome nije bilo sukoba. Ovdje, jedan jedini put, izgleda da se nesuglasica pojavila. Odabrao si. Odabrao si, kako kažeš, boga i njegovo svjetlo iznad potreba i povjerenja Belmonteovih. Imaš pravo na to. Možda si i morao tako učiniti. Ne znam. Znam samo da ne možeš napraviti takav izbor i ostati ovdje. Ujutro ćeš otići. Ja te neću ispratiti. Zbogom, Ibero. Sad me ostavi. Želim sama plakati za svojim sinovima.“

Pokušao je, slomljena srca, smisliti nešto što bi rekao. Nije mogao. Nije ga htjela čak ni pogledati. Izašao je iz sobe. Otišao u svoje odaje. Sjedio u svojoj spavaćoj sobi neko vrijeme, očajan, izgubljen, a zatim otišao u kapelu. Klekao je i počeo moliti, ne nalazeći nikakve utjehe.

Ujutro je spakirao ono malo svojih stvari. U kuhinji, kamo se otišao oprostiti, dali su mu hrane i vina za početak putovanja. Zamolili su ga za blagoslov, kojeg je dao, načinivši nad njima znak božjeg diska. Plakali su; i on. Kiša je padala kad je opet izašao; dobra, potrebna proljetna kiša.

Ispred štala za njega je stajao osedlan konj. Po naredenju gospodarice, rekli su mu. No ipak se držala se svoje riječi. Nije izašla da ga isprati kad je odjahao u kišu.

Srca koje je lupalo kao u bici, Alvar je promatrao kako mu se polako približava sivi pauk iguarra. Iguarre su bile otrovne, ponekad i smrtonosne. Sin jednog od njihovih radnika na farmi je umro od tog ugriza. Pokušao se pomaći, ali nije mogao. Pauk mu je prišao i poljubio ga u usta.

Uzvrpoljivši se, Alvar je uspio osloboditi ruke od pritiska ljudi i obujmiti pauka. Poljubio ju je zauzvrat što je najbolje mogao kroz svoju masku orla. Sve mu bolje ide, pomislio je. Puno je toga naučio od zalaska sunca.

Iguana je ustuknula za korak. Neki ljudi kao da su imali sposobnost pronalaženja prostora usred gužve. Taj trik Alvar još uvijek nije naučio.

„Zgodno. Nađi me kasnije, orliču“, rekla je iguana. Posegnula je dolje i načas mu stisnula intimne dijelove tijela. Alvar se nadao da drugi to nisu vidjeli.

Slaba prilika.

Tvrd, koščat lakat zabio mu se u rebra dok se pauk udaljavao. „Što bih dao“, hihotao je Lain Nunez, „da sam opet mlad i širokih ramena! Je li te povrijedila, dijete?“

„Kako to misliš opet?“ zarežao je Martin, s druge Alvarove strane. On je pak na Karnevalu bio lisac; to mu je pristajalo. „Ti nisi nikad bio građen kao Alvar, osim možda u snovima!“

„Pretpostavljam“, rekao je Lain dostojanstveno, „da govoriš o njegovim ramenima, a ne o drugim dijelovima tijela?“

U odgovor na to začuo se gromoglasan, raskalašen smijeh. Ne da je razina zvuka mogla još puno porasti, pomislio je Alvar. Tik ispred

njih - morao je hodati ispred njih, s obzirom na svoju spektakularnu masku - Husari ibn Musa pažljivo se osvrnuo i domahnuo Lainu pokret ohrabrenja. Obično zlovoljan stari ratnik živahno mu je odmahnuo. On je bio crveno-zeleni pijetao.

Pili su sve otkako su izašle prve zvijezde. Hrane je bilo posvuda, i mirisa kuhanja: pečeni kesteni, janjetina s roštilja, riba sitnih kostiju s jezera, sirevi, kobasice, proljetne lubenice. A svaka taverna, prepuna do pucanja, otvorila je vrata i prodavala vino i pivo sa štandova na ulici. Ragosa se posve promijenila.

Alvara je već poljubilo više žena nego što ih je ikad u životu dotakao. Pet ili šest njih predložilo mu je da ih kasnije potraži. Noć je već postajala mutna. No, trudio se ostati budan. Tražio je Jehanu, kako god bila prurušena i, premda to sigurno ne bi priznao drugima, jednu masku planinske mačke. Bio je siguran da bje prepoznao, čak i u svjetlu baklji i usred gužve; između ostaloga, znao je za zlatnu vodicu.

Jehana je pomalo počinjala žaliti što je noćas ustrajala na anonimnosti i na tome da seta sama.

Bilo je očaravajuće, to svakako, i postojalo je neko neosporno uzbuđenje u tome da bude zakrinkana i nepoznata usred gužve slično neprepoznatljivih ljudi. Ali nije zaista voljela toliko piti, i nije mogla ustvrditi da je uzbuđuje broj muškaraca - ijedna ili dvije žene - koji su već iskoristili popustljivost Karnevala da je zagrle i ukradu joj poljubac. Nitko nije zaista zloupotrijebio opuštenost - još je bilo rano, a gužva je bila gusta - ali Jehana isto tako ne bi rekla, dok je odgovarala što je bolje mogla u duhu ove noći, da je to neko zadovoljstvo.

Njena greška, rekla je samoj sebi. Njen izbor, što ne hoda uokolo s Rodrigovim ljudima, u sigurnoj pratnji kroz kaos ulica. Malo vani, a zatim kući kao dobra curica, sama u krevet.

Njen vlastiti izbor, zaista. Nitko je nije poznao, osim ukoliko netko ne prepozna njen hod ili držanje glave u palucanju baklji. Martin bi mogao, pomislila je, ili Ludus: njima su takve stvari išle. Još nije primijetila nijednog od vojnika. Husarija bi prepoznala iz daljine, naravno. U Ragosi će noćas biti samo jedan takav paun.

Prišao joj je i obgrlio ju smeđi medvjed. Predala se, dobroćudno, zagrljaju od kojeg su pucale kosti i cmakavom poljupcu na usne.

„Dodi sa mnom!“ pozvao ju je medvjed. „Ja volim sove!“

„Ne bih rekla“, rekla je Jehana, boreći se za dah. „Još je prerano u ovoj dugoj noći za slomljena rebra.“

Medvjed se nasmijao, potapšao je po glavi rukom u rukavici, i odgegao dalje. Jehana se ogledala oko sebe, pitajući se je li Žiri negdje u gomili koja se kovitlala pod uzdrhtalim bakljama. Ali on nije poznao njenu masku, a izašla je iz kuće na stražnja vrata i u tamu.

Ne bi mogla reći zašto joj je bilo tako važno da noćas bude sama. Ili ne, vjerojatno bi mogla, da je od sebe zatražila pošten odgovor. Ali nije to namjeravala učiniti. Karneval nije bio doba za unutarnja ispitivanja, zaključila je Jehana. Bila je to noć za poduzimanje stvari o kojima se ostatak godine usudi samo sanjati. Ogledala se oko sebe. Nedaleko od nje bili su neočekivano isprepleteni jedna siva vučica i konj.

Jelen, sa sedam parožaka, pojavio se iz mase pred njom. Držao je kožnu čuturu. Ponudio ju je Jehani s blagim naklonom. Dublje

spuštanje glave moglo bi je nabosti.

„Hvala“, rekla je Jehana, pružajući ruku za vinom. „Poljubac?“ Glas je bio prigušen, tih.

„Pošteno“, rekla je kći lšaka ben Yonannona. Ipak je Karneval. Koraknula je naprijed i lako ga poljubila, prihvatila čuturu, otpila. Nešto joj se na ovom čovjeku činilo poznatim, ali Jehana nije dublje slijedila tu misao: bilo je nečeg poznatog na otprilike polovici ljudi koji su je večeras poljubili. Maske i mašta i previše vina imali su takve posljedice.

Jelen je produžio dalje a da nije opet progovorio. Jehana ga je promatrala kako odlazi, onda shvati da joj je ostavio čuturu. Zazvala ga je, ali nije se okrenuo. Slegnula je ramenima, pogledala čuturu, opet otpila. Ovo vino bilo je dobro, i jedva razblaženo vodom, ili možda čisto.

„Morat ću početi biti pažljivija“, rekla je naglas.

„Noćas?“ rekao je smeđi zec, smijući se kraj nje. „Kako apsurdno. Umjesto toga, dođi s nama. Mi idemo dolje do brodova.“ Bilo ih je četvero, svi zečevi, tri žene i muškarac s rukom oko dvije od njih. To se činilo kao razumna stvar. Jednako toliko razumna kao i bilo što drugo. I bolje, konačno, nego da luta sama. Podijelila je kožnu čuturu s njima na putu do jezera.

Kroz masku, koja je jedina omogućavala ovu noć, oči su promatrale iz sjene uvučenog ulaza u kuću kako se jelen dao kratko poljubiti od bijele sove a zatim otmjeno otišao, ostavljajući za sobom čuturu vina.

Sova je očito oklijevala, onda opet otpila iz čuture, i zatim otišla u drugom smjeru s kvartetom zečeva.

Zečevi uopće nisu bili važni. Jelen i sova bili su poznati. Promatrač - prerušen, mušičavo, u lavicu - napustio je svoje sklonište i krenuo za jelenom.

Bilo je preživjelih poganskih legendi, u zemljama koje su sad obožavale bilo Jada ili zvijezde Ašarove, o čovjeku pretvorenom u jelena. U zemljama koje su osvojili sljedbenici sunčanog boga, čovjek je bio tako preobražen jer je napustio bojno polje za žensko naručje. Na istoku - u Ammuzu i Soriyyi, prije nego što je Ašar promijenio svijet svojim vizijama - drevna priča ticala se lovca koji je promatrao božicu dok se kupala na šumskom izvoru i smjesta se pretvorio u jelena.

U obje priče, jelen - jednom čovjek - bio je lovina za lovačke pse, i rastrgnut u srcu tamne šume zbog svog grijeha, svog jednog neoprostivog grijeha.

U godinama otkako je ragoški Karneval počeo, pojavio se određeni broj tradicija. Jedna od njih, bila je, naravno, sloboda ponašanja - kako se samo moglo i očekivati. Umjetnost, njen čest pratilac, bila je druga.

Postojala je taverna - kod Ozre - između palače i Riječnih vrata na jugu. Ovdje, pod dobrohotnim pogledom dugogodišnjeg vlasnika, pjesnici i glazbenici Ragose - i oni koji su se, pod maskom, željeli ubrojiti u njih, pa makar samo na jednu noć - okupljali su se da ponude anonimne stihove i pjesme jedni drugima i onima koji bi zastali u svom bakljama osvjetljenom veselju da poslušaju na vratima.

Karneval je kod Ozre bio tiši, premda ne zato i manje zanimljiv.

Maske su navodile ljude da se predstave na načine na koje se inače nikad ne bi usudili, izloženi pod vlastitim imenom. Neki od najslavnijih umjetnika grada su tijekom godina došli u ovu nenametljivu tavernu u karnevalsku noć da procijene reakcije koje bi njihova djela izazvala kad se ukloni aura slave i mode.

Nisu uvijek bili zadovoljni rezultatima. Publika ove noći bila je teška, profinjena, a osim toga, i oni su bili maskirani.

Ponekad, događale su se zabavne stvari. Još se uvijek prisjećalo kako je, prije deset godina, jedan od vadžija preuzeo izvodački stolac, prerušen kao vrana, i zapjevao divlju rugalicu protiv Mazura ben Avrena. Pokušaj, očito, da se njihova kampanja protiv kindathskog kancelara podigne na drukčiju razinu.

Vadžija je imao dobar glas, i čak je svirao svoje glazbalo sasvim pristojno, ali odbio je tradicionalnu izvodačku čašu vina prenespretno, a osim toga zaboravio je skinuti tradicionalne vadžijske sandale, oblikovane po onima koje je Ašar bio nosio u pustinji. Od trena kad je sjeo svi u taverni znali su točno tko je on, i zabava koju im je to znanje pružalo potpuno je uklonila žaoku iz rugalice.

Iduće godine kod Ozre su se pojavile tri vrane, i svaka od njih imala je vadžijske sandale. Pili su kao jedan, međutim, a zatim i nastupili zajedno i u njihovu nastupu nije bilo ničeg bogobožnog. Satira je, ovog puta, bila uperena na vadžije - na velik i zapamćen uspjeh. Ragosa je bila grad koji je cijenio duh.

Također je poštovao i rituale ove noći, ipak, i izvodač koji je sad zauzimao svoje mjesto na stolcu između četiri svijeće u njihovim visokim crnim stalcima dobio je pristojnu pažnju. Bio je djelotvorno

prerušen: potpuna maska hrta preko neupadljive odjeće koja ništa nije otkrivala. Nitko nije znao tko je on. To je, naravno, i bila poanta. Smjestio se, bez glazbala, i ogledao se po gužvi u prostoriji. Ozra di Cozari, jednom iz Eschaloua u Jaloni, ali već dugo skrašen ovdje u Al-Rassanu, promatrao je iza svoga šanka dok je čovjek na stolcu izgleda primijetio nekoga. Hrt je oklijevao, onda kimnuo glavom u pozdrav. Ozra je slijedio njegov pogled. Pozdravljeni obris, koji je stajao kraj vrata, ušao je već prije nekog vremena, ostavši kraj ulaza. Morao se sagnuti da uđe, zbog razgranatih parožaka svogrogovlja. Ispod savršene maske jelena koja mu je skrivala oči i gornji dio lica, kao da se zauzvrat nasmiješio.

Ozra se okrenuo natrag hrtu među svijećama, i slušao. Kako se dogodilo, znao je tko je to. Pjesnik je počeo bez naslova ili uvoda.

Zar zastat ćemo u Ragosi usred proljetnoga cvijeća,
Stisnuti pod bijelim dijamantom jezera

I pod plavom ogrlicom rijeke
Što prema moru, k jugu klizi,
Kao biserje kroz prste žene?
Zar zastat ćemo, opjevati grad?
Zar nećemo se sjetit dok još pamtimo
Silvenesa iz vremena lavova?
U fontanama Al-Fontine, kažu,
Dvadeset tisuća hljebova kruha hranilo je ribu
Svakog božjeg dana.
U Silvenesu u doba kalifa,
U fontanama Al-Fontine.

U taverni je nastalo komešanje. Ovo je bilo nešto neočekivano, i strukturom i tonom. Pjesnik, tko god bio, zastao je i otpio iz čaše kraj svoga lakta. Opet se ogledao, čekajući tišinu, onda nastavio.

Zar zastat ćemo ovdje sred krhke nam ljepote,
Diveći se kako svjetlo blago pada preko slonovače?
Zar nećemo se zapitat
Što će se s Al-Rassanom zbiti,
Voljenim od Ašara i zvijezda?
Gle što se sa Silvenesom zbilo!
Gdje su sad vrela mudrosti i njegovi učitelji?
Gdje plesačice vitkih gležnjeva,
A gdje nesta glazba pod bademima?
Gdje je palača iz koje kalifi od sviju slava
Izlaziše vojskom svojom praćeni?
Koje li divlje zvijeri sada onuda lutaju
Ispod urušenih stupova?
Vukovi se pod bijelom mjesecinom vide.

Još jedno komešanje, hitro prigušeno, jer pjesnik ovog puta nije stao.

U zidinama opasanoj Kartadi pitajte što je nova u Silvenesu,
ali tu u Ragosi pitajte za Al-Rassan.
Pitajte nas same, između rijeke i jezera,

da li ćemo pustit da nam ugasnu zvijezde.
Pitajte rijeku, pitajte jezero,
pitajte vino koje noćas teče između baklji i zvijezda.

Pjesnik je završio. Ustao je bez ceremonije i sišao s podija. Nije

mogao izbjeći aplauzu, ipak, zvuku iskrenog divljenja, ni zamišljenim pogledima koji su ga pratili do bara.

I ovdje slijedeći tradiciju, Ozra mu je ponudio čašu svog najboljeg bijelog vina. Obično bi u tom trenutku izbacio kakvu pošalicu, ali nije mogao smisliti što bi rekao.

Pitajte vino koje noćas teče.

Ozra di Cozari rijetko bi bio dirnut onime što se čitalo ili pjevalo u njegovoj taverni, ali bilo je nečega u onome što je upravo čuo. Čovjek s maskom hrta podigao je čašu i kratko mu nazdravio, prije nego što je otpio. Bez velikog iznenađenja Ozra je primijetio da se upravo u tom trenutku jelen odmakao od vrata i stao kraj njih.

Hrt se okrenuo i pogledao ga. Bili su iste visine, dvojica muškaraca, premda su rogovi jelena činili naizgled višim.

Vrlo tiho, tako da je Ozra di Cazari bio skoro siguran kako je on bio jedini koji je to još čuo, jelen sa sedam parožaka je rekao: „Voljen od Ašara?“

Pjesnik se nasmijao, tiho. „Ha, dobro. Što bi htio da napravim?“ Ozra nije shvaćao, ali nije to ni očekivao.

Drugi čovjek je rekao: „Točno ono što si napravio, pretpostavljam.“ Oči su mu bile potpuno skrivene maskom. Rekao je: „Bilo je vrlo lijepo. Mračne misli za Karneval.“

„Znam.“ Hrt je oklijevao. „Postoji i mračna strana karnevala, po mom iskustvu.“

„I mojem.“

„Hoćemo li dobiti i tvoje stihove?“

„Mislim da ne. Posramilo me ono što sam upravo čuo.“

Hrt je spustio glavu. „Pretjerano si velikodušan. Uživáš li u noći?“

„Ugodan početak. Koliko shvaćam, tek je počela.“

„Za neke.“

„Ali za tebe ne? Nećeš krenuti u lutanje? Sa mnom?“

Još jedno oklijevanje. „Hvala, ne. Popit ću još malo Ozrinog dobrog vina i slušati još malo stihova i glazbe prije spavanja.“

„Očekujemo li noćas kakve vrane?“

Hrt se opet nasmijao. „Čuo si za to? Nikad ništa ne očekujemo za Karneval, pa se nadamo da nikad nećemo biti razočarani, i nikad pretjerano iznenađeni.“

Jelen je podigao glavu. „Barem tu se razlikujemo. Ja se uvijek, beskonačno, nadam da ću se iznenaditi.“

„Onda ti to i želim.“

Izmijenili su pogled, onda se jelen okrenuo i pronašao prolaz do vrata i van na ulicu. Podij je sad zauzeo crni bik, držeći malu harfu. „Mislim“, rekao je hrt, „da ću popiti još jednu čašu, Ozra, ako može.“ „Da, gospodaru“, rekao je Ozra, prije nego što se stigao zaustaviti. Ali rekao je to tiho, i mislio je da nitko nije čuo.

Dok je točio vino vidio je kako se prva žena približava pjesniku tamo gdje je stajao kraj bara. To se, također, uvijek događalo na Karnevalu.

„Možemo li načas razgovarati nasamo?“ upitala je lavica tiho. Hrt se okrenuo da je pogleda. Isto je učinio i Ozra. To nije bio ženski glas. „Noćas je teško urediti razgovore nasamo“, rekao je pjesnik.

„Siguran sam da vi to možete. Imam neke obavijesti za vas.“

„Zaista?“

„Htjet ću nešto za uzvrat.“

„Zamislite kako sam zapanjen.“ Hrt je otpio vina, pažljivo promatrajući pridošlicu. Lavica se nasmijala, dubok, uznemirujući zvuk ispod maske.

Ozra je osjetio tračak nelagode. Po tonu razgovora, ovaj čovjek maskiran u ženu točno je znao tko je pjesnik, što je predstavljalo nemalu opasnost.

„Nemate povjerenja u sebe ako ostanete nasamo sa monm?“

„Kad bih znao tko ste, mogao bih. Zašto ste odabrali masku kojom ste promijenili spol?“

Samo kratak trenutak oklijevanja. „Zabavljalo me je. Nema opakije zvijeri, u legendama, u obrani svojih mladunaca.“ Hrt je pažljivo spustio svoju čašu.

„Shvaćam“, rekao je. „Vrlo ste smioni. Moram priznati da ipak jesam iznenađen.“ Pogledao je Ozru. „Ima li neka soba gore?“

„Uzmite moju“, rekao je gostioničar. Posegao je pod tezgu i dodao im ključ. Hrt i lavica krenuli su zajedno preko sobe i uza stepenice. Određeni broj očiju promatrao ih je kako odlaze, dok je crni bik na podiju završavao s ugodavanjem svoga glazbala i počinjao svirati. „Kako ste me pronašli?“ upitao je Mazur ben Avren, skidajući masku hrta u maloj spavaćoj sobi.

Drugi čovjek načas se borio sa svojom maskom, onda je uspije svući. „Doveli su me do vas“, rekao je. „Imao sam izbor između dvoje ljudi koje ću slijediti, i dobro sam odlučio. Jelen me doveo ovamo.“

„Prepoznali ste ga?“

„Obično prepoznajem ljude po načinu kako se kreću isto toliko koliko i po izgledu. Da, prepoznao sam ga“, rekao je Tarif ibn Hassan, grebući si čeljust gdje je obrijao svoju punu bijelu bradu. Nasmiješio se.

Isto je, tren kasnije, učinio i kancelar Ragose.

„Nisam očekivao da ću vas upoznati,“ rekao je. „Znate da je ovdje raspisana ucjena za vašu glavu?“

„Naravno da znam. I vrijeda me: Kartada je ponudila više.“
„Kartada je i propatila više.“

„Valjda. Da to ispravim?“

„Da vam dozvolim napustiti grad?“

„Kako biste me zaustavili kad bih vas sad ubio?“

Kancelar kao da je razmišljao o tome. Nakon jednog trenutka, prišao je malom stolu i podigao vrč vina koji je tamo stajao. Bilo je i čaša. Pokazao je vino.

„Kao što ste možda shvatili, imam dogovor s ovdašnjim gostioničarem. Imamo privatnost, ali nismo posve sami. Nadam se da nećete zahtijevati demonstraciju.“

Odmetnik se tada ogledao oko sebe i zamijetio poluotvorena unutarinja vrata i još jedna koja su vodila na balkon. „Shvaćam“, rekao je. „Trebao sam to i očekivati.“

„Vjerojatno. Ja ipak imam odgovornosti, i ne mogu biti posve nehajan, čak ni noćas.“

Ibn Hassan prihvatio je čašu koju mu je kancelar pružio. „Kad bih vas htio ubiti, svejedno bih to mogao. Da ste me htjeli uhvatiti, dosad ste to već mogli učiniti.“

„Spomenuli ste vijesti. I cijenu. Znatiželjan sam.“

„Cijenu biste trebali znati.“ Ibn Hassan značajno je pogledao prema svojoj odbačenoj maski.

„Ah“, reče kancelar. „Naravno. Vaši sinovi?“

„Moji sinovi. Otkrio sam da mi u starosti nedostaju.“

„To mogu razumjeti. Dobri sinovi su velika utjeha. Oni su krasni ljudi; uživamo u njihovu društvu.“

„Nedostaju u Arbastru.“

„Tužna ratna sreća“, rekao je ben Avren mirno. „Što mi imate reći?“ Tarif ibn Hassan povukao je dug gutljaj i ispružio svoju čašu. Kancelar ju je ponovno napunio.

„Muwardiji su cijele zime gradili brodove. U novim brodogradilištima u Abenevenu. Hazem ibn Almalik je još uvijek s njima. Izgubio je ruku. Ne znam kako, ni zašto.“

Mazurov red da otpije, zamišljeno. „To je sve?“

„Teško. Trudim se ponuditi poštenu plaću kad nešto tražim. Almalik II. od Kartade širi glasine o Kindathima iz Fezane. Ne znam s kojom namjerom. Međutim, tamo napetost raste.“ Kancelar je spustio vrč s vinom. „Kako to znate?“

Tarif slegne ramenima. „Znam dosta toga što se događa u zemljama kojima upravlja Kartada. Oni imaju veliku cijenu za moju glavu, sjetite se.“

Mazur se dugo zagledao u njega. „Almalik je nemiran“, rekao je konačno. „Osjeća se izloženo. Ali mudar je i nepredvidiv. Priznajem da nemam neke velike sigurnosti u to što će učiniti.“

„Niti ja“, složio se odmetnik. „Je li to važno? Ako dođe do vojski?“

„Možda i ne. Imate li još štogod? Svjetlije novčiće?“

„Već sam dosta dao, mislim. Ali još jedna stvar. Nimalo svijetla, međutim. Jaditska vojska u Batiari. Ipak će isploviti za Soriyyu.“

Nisam vjerovao da će se to dogoditi. Mislio sam da će se preko zime izložiti i raspasti.“

„I ja sam to mislio. Ali nije tako?“

„Nije tako.“

Nastala je tišina.

Odmetnik je ovog puta bio taj koji je napunio obje čaše. „Čuo sam vaše stihove“, rekao je. „Činilo mi se, dok sam slušao, da već znate sve te stvari.“

Ben Avren ga je pogledao. „Ne. Predosjećaj, možda. Moj narod ima običaj - zapravo, praznovjerje. Mi izgovaramo svoje strahove kao talisman: ako ih iznesemo na otvoreno, nadamo se da ćemo ih time spriječiti da se obistine.“

„Talismani“, rekao je Tarif ibn Hassan, „obično ne djeluju.“ „Znam“, rekao je kancelar. Glas mu je postao odlučan. „Dali ste, prema obećanju, dobru cijenu. Zaista, sad više nije ni važno hoćete li otkriti priču o Emin ha'Nazaru. Ne mogu baš ni zamisliti da biste to učinili, u svakom slučaju. Ponuda koju ste tamo dobili još uvijek stoji: želite li biti dio vojske koja će zauzeti Kartadu?“

„Koja će pokušati zauzeti Kartadu.“

„S vašom pomoći, imam velike nade da ćemo i uspjeti.“

Stari poglavica pogladio je svježe izraslu bradu na svojoj čeljusti. „Bojim se da nemam baš puno izbora. Oba moja sina žele to učiniti, a ja

nemam snage da ih nadjačam zajedno.“

„U to ne vjerujem“, nasmiješio se Mazur. „Ali ako to želite tako postaviti, meni ne smeta. Sretnite nas sjeverno od Lonze. Poslat ću vam glasnike da uredе točno vrijeme, ali izjahat ćemo odavde kad bijeli mjesec bude pun.“

„Tako brzo?“

„Sad i još hitnije, sa svim što ste mi rekli. Ako se druge vojske spremaju krenuti, bolje bi nam bilo da smo prvi na polju, ne mislite li?“

„Jeste li si zaštitili leđa? U Fibazu?“

„Na to smo potrošili novac za koji svijet misli da ste ga ukrali od jalonjskog pariasa.“

„Zidine?“

„I vojnici. Dvije tisuće, iz Karča i Waleske.“

„I oni će biti odani protiv Jadita?“

„Ako im platim, vjerujem da hoće.“

„A što je s Belmontom? Je li ser Rodrigo s vama?“

Mazur je opet izgledao zamišljeno. „Jest, za sada. Ako Ramiro od Valleda krene u boj, neću reći da sam posve siguran u njega.“

„Opasan čovjek.“

„Većina korisnih ljudi su opasni.“ Kancelarov smiješak bio je suh. „Uključujući tu i bezbrade odmetnike koji žele svoje sinove natrag. Poslat ću po njih. Zapravo, smjesta. Bilo bi najsigurnije kad biste otišli već noćas.“

„I ja sam tako mislio. Poduzeo sam mjeru opreza i pronašao ih prije nego što sam vas potražio. Čekaju me izvan zidina.“

Mazur je po prvi put djelovao zaskočeno. Spustio je svoju čašu. „Već ih imate? Pa onda zašto...?“

„Htio sam vas upoznati“, rekao je banditski poglavica. Smiješak mu je bio smrknut. „Nakon toliko godina. Osim toga ne volim kršiti svoju riječ, premda bi vas to možda iznenadilo. Ibn Khairan i Belmonte poklonili su im živote na našu zakletvu da ćemo prihvatiti da budu taoci. Abirov život spasila je njihova liječnica.“ „Moja liječnica,“ reče kancelar hitro.

Tarif je podigao obrve. „Kako hoćete. U svakom slučaju, bio bih nesretan da sam ih naprosto ukrao. To bi moglo potvrditi vaša najgora uvjerenja o meni.“

„A umjesto toga?“

Ibn Hassan se nasmijao. „Vjerojatno sam potvrdio vaša najgora uvjerenja o meni.“

„Uglavnom“, rekao je kancelar Ragose. Tren kasnije, ipak, ispružio je ruku. Ibn Hassan je prihvati. „Drago mi je što smo razgovarali“, rekao je Mazur. „Nijedan od nas dvojice nije mlad. Moglo se i ne dogoditi.“

„Ne namjeravam tako brzo završiti“, rekao je ibn Hassan. „Možda iduće godine ponudim koji stih ovdje, na Karneval.“

„To bi“, rekao je ben Avren, s rukom u svojoj bradi, „moglo biti pravo otkriće.“

Ostao je sjediti sam neko vrijeme nakon što je poglavica iz Arbastra ponovo stavio svoju masku i otišao. Nije imao namjeru bilo kome to reći, ali vijesti o vojsci koja će isploviti na istok činile su mu se

skoro nezamislivo lošim.

A glasine koje su se širile o njegovoj kindathskoj braći u Fezani - to je bilo zastrašujuće. Doslovce nije imao pojma što je Almalik II. od Kartade imao na umu, ali bilo je jasno da se taj čovjek osjeća uplašeno i osamljeno i udara gdje stigne. Prestrašene ljude bilo je, ponekad, najteže pročitati.

Ibn Hassan je pitao za Rodriga Belmonta, ali ne i za onog drugog. Onaj drugi bio je isto toliko u pitanju i, na određeni način, još važniji.

„Volio bih“, promrmljao je Mazur ben Avren mrzovoljno, „da zaista jesam čarobnjak, što god to bilo.“

Odjednom se osjećao umorno, a i kuk ga je opet bolio. Činilo mu se da bi trebalo biti nekih naredjenja koja će izdati strijelcima na balkonu ili stražarima u pokrajnjoj sobi, ali nije ih bilo.

Bio je Karneval. Čuo je buku s ulice. Zagušila je glazbu harfe odozdo. Noć je postajala sve glasnija, divlja. Uzvici i smijeh. Oštro, visoko zujanje čegrtaljki koje je mrzio. Zapitao se, odjednom, kamo je otišao jelen.

A onda se sjetio što mu je Zabira rekla u krevetu noć prije.

XIV

Zapravo, mačka je bila ta koja je pronašla Alvara, kasno u divljoj noći, dugo nakon što je plavi mjesec izašao i svijetlio, lutajuća prisutnost među zvijezdama.

Bio se odvojio od ostalih već neko vrijeme prije toga. Lama je odvuklo, uz njegove neuvjerljive proteste, leglo poljskih miševa. Hihotanje ih je odalo: bile su to djevojke koje su služile za stolovima u najdražoj taverni Rodrigovih ljudi. Bockavi stari Lam bio je objekt njihova zadirkivanja - i upozorenja o svojoj noćasnoj sudbini - već neko vrijeme.

Ludus, beskrajno znatiželjan, ostao je najednom uličnom uglu da promatra vuka kako guta vatru - pokušavajući otkriti u čemu je trik - i nikad više ih nije sustigao. Alvar nije bio siguran gdje je i kada izgubio Martina ili kako je paunska odora koja je blještavo skrivala određenog trgovca svilom uspjela iščeznuti. Bilo je vrlo kasno. Popio je više nego što bi bilo dobro za bilo koga.

Nigdje nije vidio Jehanu. Ranije je bio mislio da bi je mogao prepoznati po njenu hod, ali kako se noć nastavljala a ulice postajale sve uzburkanije povremeno je postajalo teško čak i odrediti da lije netko tko prolazi kroz mrak muško ili žensko. Podsjetio se da je ona znala njegovu masku; ako se nastavi kretati možda će ona njega pronaći u gomili i ponuditi mu pozdrav, podijeliti smijeh. Poljubac, možda, u ovoj promijenjenoj, uzbibanoj noći. Premda je to bio opasan

put za njegove misli.

Bilo je previše razularenosti oko njega, raspoloženje na ulicama Ragose bilo je sad previše nabijeno i razuzdano. Alvar se našao skoro bolan od želje, i nečeg složenijeg od toga.

Sam i daleko od doma u stranoj zemlji usred noći, usred životinja i ptica, i stvorenja iz bajki koja nikad nisu postojala, prolazeći kraj štandova s hranom i trgovaca vinom, i glazbenika koji su svirali pod narančastim i žutim svjetlom svijeća i baklji ispod plavog mjeseca i proljetnih zvijezda, Alvar je lutao ulicama, s kožnom čuturom najednom boku, i čeznuo za utjehom, za podjelom onog što ovaj težak, promjenjivi svijet nudi ljudima i ženama.

Našao je nešto sasvim drugo. Vodicu, precizno govoreći.

Kliznula je preko njegove orlovske maske i oko njegova vrata dok je stajao promatrajući plesače na trgu nedaleko od vojarne. Plesačima su ruke bile posvuda, a žene su podizali i vrtjeli uokolo na način kakav nikad prije nije vidio. Pokušao je zamisliti sebe kako im se pridružuje, zatim odbacio tu pomisao. Ne on, vojnikov sin s farme na sjeveru Valleda.

U tom trenutku netko je straga na njega bacio vodicu i stegnuo je oko njegova grla. Alvar se hitro okrenuo. Prolazna baklja načas je bila preblizu; na tren nije ništa vidio, a onda jest.

„Morat ću odlučiti koliko sam uvrijeđena“, rekla je vitka mačka iz džungle koju je bio vidio na ulici prethodnog jutra. „Ti si trebao pronaći mene, Valledonče. Umjesto toga...“

Nosila je ogrlicu koja je došla s njenom maskom, i puno drugog

nakita. Ali ne i puno odjeće, kao da to nadoknadi. Ono što jest imala na sebi prijanjalo je uz obrise njena tijela. Glas ispod maske bio je zamjetno blizu mačjeg predenja.

„Tražio sam!“ zamucao je Alvar, a onda se zacrvenio pod svojom krinkom.

„Dobro“, promrmljala je. „Time si zaradio dio oprostaja. Ne sav, pazi. Ja nisam noćas trebala biti lovac.“

„Kako si me prepoznala?“ upitao je, boreći se za samokontrolu. Čuo je kako se nasmijala. „Čovjek tvoje građe koji nosi ašaritske papuče? Nije bilo teško, moj sjevernjački vojnice.“ Zastala je, povukla malo zlatnu vodicu. „Ti sad jesi moj, shvaćaš? Za sve što noćas odaberem.“

Alvar je otkrio da su mu se usta osušila. Nije odgovorio. Nije zapravo ni morao. Vidio je kako se nasmiješila, ispod maske. Počela je hodati a on ju je slijedio, kamo god da ga je vodila.

Na određeni način, nije bilo daleko: samo iza ugla, do kuće koja je gledala na isti onaj široki trg kao i njihova vojarna, u blizini palače. Prošli su kroz dojmljive dvostruke vratnice, prošli kroz bakljama osvjetljeno dvorište i uspeli se uz jedno stubište. Bila je to otmjeno namještena kuća. Sluge odjeveni u crno, maskirani kao mala šumska stvorenja, gledali su ih kako prolaze, u tišini.

U jednom drugom smislu, međutim, ono što se dogodilo kad su stigli u sobu u koju ga je dovela - s balkonom iznad trga, i ogromnim kaminom, i širokim krevetom s baldahinom - označilo je jedno od najdužih putovanja u Alvarovom životu.

Jehana je opet bila sama. Ostavila je smeđe zečeve kraj vode, pomalo nevoljko, jer su bili zabavni, ali nije bila raspoložena postati previše dijelom njihove očito sve veće intimnosti, i u jednom trenutku je naprosto skliznula s ribarskog brodića na kojem su bili, i vratila se tiho natrag na mol u gužvu.

Još je uvijek imala čuturu vina koju joj je jelen bio ostavio, ali prestala je piti. Sad se osjećala trijezno, skoro neugodno trijezno. Otkrivala je, dok se kretala kroz kasnonoćne ulice, da je Karneval, sa svim svojim maskama, zapravo ipak teška noć za skrivanje od sebe same.

U jednom trenutku ugledala je Husarija u njegovoj spektakularnoj maski. Trgovac svilom je plesao, kao dio skupine. Zapravo, bio je u središtu kruga, okrećući se spretnim pokretima dok mu je nasmijana gomila pljeskala. Jehana je zastala na maloj udaljenosti od njih, smješkajući se pod svojim licem sove, dovoljno dugo da ugleda kako žena maskirana u lisicu prilazi paunu i ovija mu ruke oko vrata, pazeći na perje. Počeli su se kretati zajedno, otmjeno. Jehana ih je promatrala još jedan trenutak a onda krenula dalje. Možda je djelovalo kao da joj je lutanje besciljno, noseći je s uskovitlanim pokretima gomile kraj zabava i prodavača hrane, da zastane pod prozorima taverni i oslušne glazbu koja je dolazila iz njih, ili da posjedi neko vrijeme na kamenoj klupi ispred jedne od većih kuća i promatra ljude koji su tekli kraj nje kao rijeka u noći. Ipak, nije bilo tako. Njeni pokreti nisu bili, na kraju, posve slučajni. Poštena sama sa sobom, noćas i većinu drugih noći, Jehana je znala kamo je njeni koraci vuku, koliko god polako, kakvim god vrludavim putovima kroz grad. Nije

mogla ustvrditi da je sretna, ili da joj je zbog toga lako pri duši, ali srce joj je uporno lupalo sve brže, i doktor u njoj mogao je barem za to postaviti dijagnozu bez ikakvih poteškoća.

Ustala je s posljednje klupe, zaokrenula za ugao i krenula niz ulicu lijepih kuća u blizini palače. Prolazeći kraj otmjenih, formalnih fasada, ugledala je vrata jedne kuće kako se zatvaraju iza jednog čovjeka i žene. Načas je ugledala vodicu. To ju je na nešto podsjetilo, ali je odmah i nestalo.

I tako se našla kako stoji ispred vrlo velike zgrade. Bilo je baklji postavljenih u zid na određenim razmacima, ali vrlo malo ukrasa a prozori iznad nje bili su svi u mraku osim jednog, a ona je znala tu sobu.

Jehana je stajala uz grubi kameni zid s druge strane ulice, zaboravivši sad na ljude koji su prolazili kraj nje preko trga, i zagledala se gore u najviši kat te zgrade, prema osamljenom svjetlu. Netko je bio budan i sam, vrlo kasno u noći.

Netko je pisao, na svježe kupljenom pergamentu. Ne zahtjeve za otkup; pisma kući. Jehana je pogledala kroz dim baklji u prolazu i onih pričvršćenih na zidove, i borila se prihvatiti ono što joj je ležalo u srcu i dati tome neki smisao. Iznad njene glave, sjajeći niz ulicu i dolje na sve ljude na trgu, plavi mjesec okupao je noć svojim sjajem. Krhotina bijelog mjeseca se tek podigla. Vidjela ga je kraj vode.

Ovdje ga nije mogla vidjeti. U učenjima Kindatha, bijeli mjesec značio je jasnoću; onaj plavi je bio misterij, tajne duše, složenosti potreba.

Neki mali čovjek, zgodno prerušen pod plavom perikom i gustom

žutom bradom Karčaina, zateturao je kraj nje, noseći dugonogu ženu u žarovima Muwardija iz pustinje. „Spusti me!“ vikala je žena neuvjerljivo, i smijala se. Nastavili su niz ulicu, osvijetljenu bakljama i mjesecom, i zašli za ugao, nestali.

Bit će stražar na vratima vojarnje. Netko tko je izvukao jednu od onih kratkih slamki i postavljen, protiv svoje volje, na dužnost za jedan dio noći. Tko god to bio, nju bi pustio da prođe. Nju su svi poznavali. Mogla bi se predstaviti i pustili bi je da uđe. I zatim krenuti gore uz prvo kružno stubište a zatim i drugo, a onda niz tamni hodnik da pokuca na posljednja vrata iza kojih je gorjela svijeća.

Njegov glas bi se odazvao, nimalo zabrinut. Rekla bi svoje ime. Nastala bi tišina. On bi ustao od svog stola, od svog pisma kući, i prišao da otvori vrata. Podigavši pogled do njegovih sivih očiju, ušla bi u njegovu sobu i skinula masku, konačno, i našla, uz mirno svjetlo te svijeće... što?

Sklonište? Zaklon? Mjesto gdje se može sakriti od istine srca za noćas i za sve noći?

Stojeći sama na ulici, Jehana je blago stresla glavom a onda, sasvim nesvjesno, lagano slegnula ramenima, onim pokretom koji su oni koji su je najbolje poznavali uvijek mogli prepoznati.

Ispravila je ramena i duboko udahнула. Bio je Karneval u Ragosi. Vrijeme za skrivanje od drugih, možda, ali ne od sebe same. Bilo je važno što je došla ovamo, shvaćala je. Što je stajala gledajući gore u taj prozor i zamislila sebe kako se uspinje uz zavojite stepenice do čovjeka u toj sobi. Važno da prizna neke istine, koliko god teške. A onda, učinivši to, bilo je važno da se okrene i nastavi dalje. Sad zaista

lutajući. Sama u ludilu noćnih ulica, opet tražeći - ali, istinitije, čekajući da bude pronađena.

Ako se to uopće bude dogodilo. Ako, negdje između mjeseca i baklji i tame, tako treba biti.

Kad se odmakla od kamenog zida i okrenula leđa toj sobi s njenim blijedim sjajem svjetla visoko gore, još jedan obris se isto tako pomakao, odvajajući se od sjene, slijedeći je.

A treća figura slijedila je pak ovu, neprimijećena na glasnim ulicama Ragose, dok se ovaj ples, jedan mnogo od njih u uskovitlanoj noći i tužnom, slatkom svijetu, kretao prema svome početku i svome kraju.

Stajala je ispred palače, promatrajući dvojicu žonglera kako si međusobno dobacuju zapaljene kolutove, kad joj se obratio glas iza leđa.

„Mislim da imaš moju čuturu.“ Glas je bio tih, prigušen maskom: čak ni sad, nije bila posve sigurna. Okrenula se. Nije bio jelen.

Pred njom je stajao lav, zlatne grive, carski. Jehana je zatrepkala i ustuknula, udarivši u nekoga. Bila je posegnula na bok za kožnom čuturicom, sad ju je opet spustila.

„Prevarili ste se“, rekla je. „Zaista imam nečiju čuturu, ali ostavio mi ju je jelen.“

„Ja sam bio jelen“, rekao je lav, proročanskim tonom. Glas se promijenio: „I uvjeravam te da to više nikad neću biti.“

Nešto u intonaciji. Što nije mogla zamijeniti. Znala je, konačno. A u otkucajima srca joj se pojavilo oštro, hitro čekićanje.

„A zastoje tako?“ upitala je, boreći se da joj glas ostane miran. Bila je zahvalna za tamu, za nestalno, prolazno svjetlo, za svoju masku.

„Živi užas pri prolasku kroz vrata,“ rekao je lav. „A i završio sam skupljajući kojekakve stvari na rogove, samo hodajući. Jedan šešir. Jedna čutura. Jednom čak i baklja. Skoro sam se zapalio.“ Nasmijala se, usprkos sebi.

Glas se opet promijenio. „Već je kasno, Jehana“, rekao je taj čovjek koji ju je izgleda ipak pronašao u noći. „Možda je čak i prekasno, ali hoćemo li prošetati malo zajedno, ti i ja?“

„Kako si me prepoznao?“ upitala je, ne odgovarajući na pitanje, niti postavljajući ono teže koje je izazivao. Ne još. Još malo ne. Srce joj je bilo glasno. Osjećala ga je kao udare bubnja u mraku.

„Vjerujem“, rekao je Ammar ibn Khairan od Aljaisa, vrlo polako, „da bih te prepoznao i u potpuno zamračenoj sobi. Mislim da bih znao da si kraj mene bilo gdje na svijetu.“ Zastao je. „Je li to dovoljan odgovor, Jehana? Ili pretjeran odgovor? Hoćeš li mi reći?“ Čula je, po prvi put, nesigurnost u njegovu glasu. I to ju je, više od bilo čega drugoga, natjeralo da zadrhti.

Upitala je: „Zašto bi bilo prekasno? Plavi mjesec je još uvijek visoko. Noć još ima dug put.“

Stresao je glavom. Ostavio tišinu. Čula je smijeh i pljesak iza sebe. Žongleri su izveli nešto novo.

Ibn Khairan je rekao: „Draga moja, bio sam i druge stvari u svoje vrijeme, ne samo jelen na Karnevalu.“

Shvaćala je. Sa svom duhovitošću i oštrinom i ironijom, s njim je uvijek bila ta ljubaznost, uvijek, poštivanje njene inteligencije. Rekla je,

iskreno: „Znam to, naravno. Djelomično se zbog toga i bojim.“

„To sam i mislio“, rekao je jednostavno.

Sve one priče. Kroz godine, kao djevojka koja, i protiv volje, čuje ogovaranja kraj bunara u Fezani, ili na plicaku rijeke gdje su žene prale odjeću. A zatim, i sama kao žena, stigavši kući sa studija u inozemstvu, slušajući opet iste priče. Nova imena, nove varijacije, isti čovjek. Ibn Khairan od Aljaisa. Od Kartade.

Jehana je pogledala čovjeka u maski lava i osjetila kako se nešto uglavilo, tvrdo i bolno, na mjestu gdje je bubnjalo njeno srce. On je ubio zadnjeg kalifa Al-Rassana.

Iza maske, u palucavom prolasku baklji svuda oko mjesta gdje su stajali, mogla mu je jedva naslutiti oči. Bile bi plave kad bi skinuo krinku, kad bi stajali na jačem svjetlu. Postala je svjesna kako on čeka da ona progovori.

„Trebam li se bojati?“ upitala je, konačno.

A on je rekao, ozbiljno: „Ništa više od mene, Jehana, u ovome.“

To je bilo ono što je trebala čuti. Točno ono što joj je trebalo, i Jehana je, još se uvijek čudeći, još uvijek puna nevjerice, uzela njegovu ruku u svoju, govoreći: „Prošećimo.“

„Kamo bi voljela otići?“ upitao je, oprezno, prilagođavajući svoje korake njenima.

„Negdje gdje možemo biti sami“, rekla je mirno, čvrstog stiska, stižući konačno kući, gdje ju je njeno srce bilo čekalo još od ljetnog dana u Fezani. „Gdje možemo odložiti sovu i lava, koliko god nam pristajali, i biti ono što jesmo.“

„Sa svim svojim nedostacima?“

„Kako drugačije?“ odgovorila je, otkrivajući s iznenađenjem da joj je srce usporilo onog časa kad ga je uhvatila za ruku. Nešto joj je neočekivano palo na pamet. Oklijevala je, a onda, jer je bila takva kakva jest, upitala je: „Jesi li bio sa mnom, ranije, kad sam stala kod vojarne?“

Na tren joj nije odgovorio. Konačno je rekao: „Premudra ženo, činiš svoga oca i majku ponosnima svakom riječi koju izgovoriš. Da, bio sam tamo. Već sam odlučio da ti ne mogu noćas prići prije nego što sama doneseš tu odluku.“

Stresla je glavom i čvršće mu stisla ruku. Tračak straha; tako je lako mogla otići uz te stepenice. „To nije bio izbor kao što si možda mislio. Bilo je pitanje skrivanja, ili ne.“

„Znam“, rekao je. „Oprosti mi, draga moja, ali znam to.“

Njegova otvorena iskrenost, uz rizik njena povrijeđenog ponosa. Ali mu je to oprostila, jer je skrivanje sad završilo, u noći maski, i bilo je u redu što on to razumije. Prišao je. Pronašao ju je.

Došli su do kuće koju je iznajmio. Bila je bliže palači nego odaje koje je ona dijelila s Velazom. Otvorio je vrata na ulicu svojim vlastitim ključem; majordom i sluge bili su slobodni noćas da se posvete svojim užicima. Ušli su.

Na ulici iza njih, jedan lik ih je gledao kako ulaze. Bio je slijedio Jehanu, i znao je tko je lav. Oklijevao je, onda zaključio da je sad može ostaviti. Porazmislio je da li da ostane vani još neko vrijeme ali je odlučio protiv toga. Bio je umoran, i uopće nije bio siguran što misli o navodnim užicima Karnevala.

Žiri se vratio u vojarnu, nakratko porazgovorio s čovjekom na straži kod vrata, a onda otišao u spavaonicu i legao u krevet.

Zaspao je skoro istog časa, sam u velikoj sobi. Svi ostali još su bili na ulicama.

U kući Ammara ibn Khairana, sluge su ostavile dvije baklje upaljene da osvijetle ulazni hodnik, i bilo je svijeća u zidnim stalcima. Prije nego što su se uspeli uza stepenice skinuli su maske i odložili ih i Jehana mu je vidjela oči uz plamen tih svjetala.

Ovog puta je on bio taj koji je prišao njoj i ovog puta, kad su se poljubili, nije bilo isto - uopće nije bilo isto - kao što je bilo u sobi njena oca, kraj otvorenog prozora prošlog ljeta.

I tako je otkrila da njeno srce, koje se bilo smirilo i usporilo dok su hodali, više nije bilo tako mirno, a i drhtanje se vratilo.

Uspeli su se stubištem, i opet se poljubili, polako, pred vratima njegove spavaće sobe, gdje se malo jezero svjetla izlivalo između vrata i poda. Osjetila je njegove ruke oko sebe, snažne i sigurne, kako je privlače bliže. Želja je bila u njoj, bol potrebe, duboke i široke i snažne kao rijeka koja nabuja u mraku.

Njegova usta odmakla su se od njenih, i približila se jednom uhu. Tiho je šapnuo: „Netko je u mojoj sobi. Tamo ne bi ostavili zapaljene svijeće.“

Srce joj je udarilo snažno, jednom, i činilo se da je zatim načas upravo stalo prije nego što je opet počelo kucati.

Bili su tihi uspinjući se stubištem, i sad ovdje. Svatko tko je bio u spavaćoj sobi, međutim, čuo bi otvaranje ulaznih vrata, i znao da je

Ammar u kući, sam ili s pratnjom. Postavila je pitanje samo očima. Usta su mu se vratila do njena uha. „Hoće da znam da su ovdje. Nemam pojma. Za svaku sigurnost, idi u sobu pokraj. Tamo je balkon, zajednički s mojim. Tamo možeš slušati. Budi oprezna.“ Kimnula je. „I ti“, promrmljala je, samo dašak. „Hoću te zdravog, kasnije.“

Osjetila je njegov bezglasni smijeh.

Kasnije će se toga sjećati: kako je bio posve bez straha. Zabavljen, zainteresiran, izazvan, možda. Ali nimalo uplašen, čak niti uznemiren. Pitala se što on misli, koja bi ga to žena mogla čekati. Ili koji muškarac.

Pošla je niz hodnik. Otvorila sljedeća vrata, tiho ušla u zamračenu spavaću sobu. Tik prije nego što je za sobom zatvorila vrata, čula je kako Ammar doziva, podižući glas: „Tko je tamo? Zašto ste u mojoj kući?“

A onda je čula odgovor.

Vrata prema ulici sigurno je bilo sasvim lako otključati, a u kući bez slugu, sa svijećama koje su ljubazno gorjele, nije bio nikakav problem ni pronaći njegovu spavaću sobu.

Ibn Khairan, svih osjetila još uvijek okrenutih dodiru i mirisu žene koja je upravo kliznula niz hodnik, zazvao je uljeza, u sebi se boreći da prorijedi mogućnosti. Previše njih. Noćas i svake druge noći, bilo je previše ljudi koji bi ga mogli čekati u ovoj sobi.

Čak i tako, čak i sa dvadeset godina iskustva u takvim misterijima, nije, zapravo, bio spreman.

Vrata su se otvorila, skoro istog časa kad je pozvao. Tamo je stajao jedan muškarac, bez maske, u izljevu svjetla svijeća iz sobe.

„Konačno“, rekao je kralj Almalik II. od Kartade, smiješeći se. „Već sam se počeo bojati da sam uzalud putovao.“

Trebao mu je neslućen napor, sva njegova proslavljena ravnoteža, ali ibn Khairan uspio je uzvratiti smiješkom, i zatim poklonom. „Dobro večer, Malik. Moj gospodaru kralju. Ovo jest iznenađenje. Dug put, nedvojbeno.“

„Skoro dva tjedna, Ammar. Putovi uopće nisu bili dobri.“

„Je li bilo izrazito neudobno?“ Uljudna pitanja. Dobivanje na vremenu dok mu se misli počnu sređivati. Ako Almalik od Kartade bude uhvaćen u Ragosi, ravnoteža snaga u Al-Rassanu će se jednim udarcem promijeniti.

„Podnošljivo.“ Mladić koji je tri godine bio njegov štićenik opet se nasmiješio. „Ti mi nikad nisi dopustio da omekšam, a nisam kralj dovoljno dugo da se to promijeni.“ Zastao je, i Ammar je u tom oklijevanju vidio da kralj nije bio baš toliko miran kao što je želio djelovati. „Shvaćáš da sam ovo mogao učiniti samo noćas.“ „Pomislio bih da to uopće ne bi mogao učiniti“, rekao je ibn Khairan iskreno.

„To je prilično velik rizik, Malik.“

Uhvatio se kako nudi zahvale svim mogućim božanstvima što je Jehana izvan vidokruga, i moli da ostane dovoljno tiha. Almalik si ni u kom slučaju nije mogao dopustiti da se dozna za njegovu prisutnost ovdje, što je značilo da je svatko tko ga vidi u smrtnoj opasnosti. Ibn Khairan je na trenutak zanemario pitanje gdje to ostavlja njega samoga.

Rekao je: „Najbolje da ti se pridružim tamo unutra.“

Kralj Kartade ustuknuo je za korak i Ammar je ušao u svoju sobu. Zamijetio je dvojicu Muwardija koji su tamo čekali. Cijela stvar imala je okus nestvarnosti. Još je uvijek pokušavao prihvatiti zapanjujuću činjenicu da je Almalik došao ovamo. Ali onda, odjednom, kad se okrenuo da se suoči s kraljem, shvatio je o čemu se mora raditi i izgubljenost se raspala, da bje zamijenilo nešto skoro isto toliko uznemirujuće.

„Nitko osim tebe“, rekao je kralj Kartade tiho, „više me ne zove Malik.“

„Oprosti. Stare navike. Prestat ću, naravno. Veličanstvo.“

„Nisam rekao da me to vrijeđa.“

„Ne, ali čak i ako je tako... ti jesi kralj Kartade.“

„Jesam, zar ne?“ promrmljao je Almalik. Spustio se u sjevernjački naslonjač pokraj kreveta; mlad čovjek, ne osobito otmjen, ali visok i dobro građen. „I, možeš li povjerovati, prvi čin moje vladavine, ili skoro prvi, bio je da prognam čovjeka koji mi najviše treba.“ Što je sve činilo sasvim jasnim.

Nije se promijenio u tome, primijetio je ibn Khairan. Sposobnost da bude izravan bila je nešto što je Almalik oduvijek imao, čak i kao dječak. Ammar nikad nije sam u sebi razriješio je li to znak snage, ili taktika slabića: tjerati snažnije prijatelje da izlaze na kraj s njegovom objavljenom ranjivošću. Kapak mu se micao, ali to se nakon nekog vremena jedva primjećivalo.

„Nisi bio čak ni okrunjen“, rekao je ibn Khairan tiho.

Zaista nije bio spreman na ovaj razgovor. Ne večeras. Bio se pripremao, na jedan posve drugačiji način, za nešto drugo. Bio je

stajao na ulici, promatrajući, zadržavajući dah kao dječak, dok je Jehana bet lšak zurila gore u visok, svijećom osvijetljen prozor, i opet je počeo normalno disati tek kad je slegnula pokretom koji je poznavao i krenula dalje, a oko nje kao da se omatao neki mir, usred uzburkane noći.

Nikad prije nije mu palo na pamet kako bi mu mogla trebati hrabrost da pride nekoj ženi.

„Čudim se što te nalazim samoga“, rekao je Almalik, malo prelako. „Ne bi trebao“, promrmljao je ibn Khairan, sad na oprezu. „Noćasnjim susretima nedostaje određena... profinjenost, ne misliš li?“

„Ne bih znao, Ammar. Djelovalo je dovoljno živahno. Proveli smo neko vrijeme tražeći te, a onda sam shvatio da je to beznadno. Bilo je lakše kupiti položaj tvoje kuće i čekati.“

„Jesi li stvarno došao u Ragogu očekujući da ćeš me naći na ulicama za Karneval?“

„Došao sam ovamo jer nisam vidio drugog načina da dovoljno brzo porazgovaram s tobom. Imao sam samo jednu nadu, i potrebu, kad smo krenuli. Sa mnom nema nikakvih vojnih snaga, usput rečeno. Ova dvojica, i još šest njih zbog sigurnosti na putu. Nitko drugi. Došao sam reći neke stvari. I zamoliti te da mi se vratiš.“

Ibn Khairan je šutio. Čekao je na ovo, a u zadnje vrijeme, i bojao se toga. Bio je staratelj i mentor ovog čovjeka, znanog nasljednika kartadanskog prijestolja. Uložio je puno napora u to da Almalika ibn Almalika učini čovjekom dostojnim moći. Nije rado priznavao poraz. Nije čak bio siguran niti je li bio poražen. Ovo će biti užasno teško.

Prišao je kredencu, namjerno se očešavši o jednog od Muwardija.

Čovjek se nije pomakao, niti ga makar pogledao. Oni su ga mrzili; svi oni. Čitav njegov život bio je jedan uporan napad na njihovu smrknutu pobožnost. Bio je to osjećaj koji je on uzvrćao: njihov način života - uskogruda vjera, uskogrudna mržnja - vrijeđao je sve njegove osjete, njegovu predodžbu o tome što bi život trebao biti. „Hoćeš li prihvatiti čašu vina?“ upitao je kralja Kartade, namjerno provocirajući Muwardije. Nedostojno, možda, ali nije mogao odoljeti.

Almalik je slegnuo ramenima, kimnuo glavom. Ibn Khairan im je obojici natočio, i prinio čaše. Nazdravili su jedan drugome, vrh čaše dotakao je dno, zatim dno vrh.

„Trebalo ti je hrabrosti da ovo učiniš“, rekao je Ammar. Bilo je ispravno da to prizna.

Almalik je stresao glavom, gledajući iz naslonjača gore u njega. U svjetlu svijeća vidjelo se kako je još uvijek mlad. A sad stojeći bliže, ibn Khairan je vidio i tragove napora.

„Trebala mi je samo svijest da ako se ne vratiš, ne znam što ću učiniti. A ja te jako dobro shvaćam, Ammar, u nekim stvarima. Što sam trebao učiniti? Pisati ti molećiva pisma? Ne bi došao. Znaš da ne bi.“

„Ali jamačno je kralj Kartade okružen ljudima punim mudrosti i iskustva?“

„Sad se šališ. Nemoj.“

Planuo je naglim bijesom, iznenadivši ga. Prije nego što ga je mogao potisnuti, ibn Khairan je odrezao: „Ti si taj koji me prognao. Budi dobar i sjeti se toga, Malik.“

Otvorena rana: učenik koji se okreće na učitelja u trenutku zajedničkog uspjeha. Stara priča, zapravo, ali nije nikad pomislio da bi

se mogla dogoditi njemu. Prvo otac, zatim i sin.

„Sjećam se ja“, rekao je Almalik tiho. „Pogriješio sam, Ammar.“ Slabost ili snaga, uvijek je bilo teško odlučiti. Ova osobina mogla je čak biti, u različitim trenucima, znak i jednog i drugog. Otac nije nikad, u dvadeset zajedničkih godina, priznao pogrešku.

„Ne daju se baš sve pogreške ispraviti.“ Odugovlačio je, čekajući da mu nešto razjasni stvari. Iza ili ispod svih ovih riječi ležala je odluka koju je trebalo donijeti.

Almalik je ustao. „Znam to, naravno. Ovdje sam u nadi da moja pogreška nije bila od tih. Što želiš, Ammar? Što moram reći?“

Ibn Khairan se načas zagledao u njega prije nego što je odgovorio. „Što ja želim? Pisati u miru, mogao bih odgovoriti, ali to bi bilo pretvaranje, zar ne? Proživjeti svoj život s određenom mjerom časti, i da svijet zna da je to tako. To bi bilo dovoljno blizu istini i to je, usput rečeno, razlog zašto sam morao ubiti tvoga oca.“

„Znam to. Znam to bolje od bilo koga drugog.“ Kralj je oklijevao. „Ammar, vjerujem da će ovog ljeta Jaditi krenuti na jug. Moj brat je još uvijek u pustinji s Yazikom ibn Q'arifom. Doznali smo da grade brodove. U Abenevenu. I ne znam što namjerava kralj Badir.“

„Pa si pokušao ubiti dječake?“

Almalik je zatreptao. Bio je to nepošten udarac, ali on je bio mudar čovjek, u velikoj mjeri sin svoga oca. Rekao je: „Znači, ona dvojica ljudi nisu poginuli u barskoj tučnjavi? Čudio sam se tome.“ Kralj slegne ramenima. „Jesam lija prvi vladar u Al-Rassanu koji pokušava učvrstiti svoj položaj rješavajući se braće i sestara? Zar me

nisi ti učio povijesti, Ammar?“

Ibn Khairan se nasmiješio. „Jesam li te prekorio?“

Almalik je naglo pocrvenio. „Ali zaustavio si ih. Spasio si dječake. Zabirine sinove.“

„Drugi su ih spasili. Ja sam bio samo mali dio toga. Ja sam izgnanik ovdje, Almalik, sjećaš se? Potpisao sam ugovor u Ragosi, i ispunjavao sam ga.“

„S mojim neprijateljima!“ Mladalački glas, sada, kontrola je iskliznula, dječачke riječi.

Ibn Khairan je osjetio kako se nešto u njemu okreće kao meka oštrica. Poznao je ovaj dio čovjeka. Kralja. Rekao je: „Izgleda da živimo u svijetu u kojem se granice stalno pomiču. Zbog toga je čovjeku teže učiniti ono što je ispravno.“

„Ammar, ne. Tvoje mjesto je u Kartadi. Ti si oduvijek služio Kartadi, borio se za nju.“ Oklijevao je, a onda spusto svoju čašu i rekao: „Ubio si kalifa za moga oca, zar se ne možeš barem vratiti kući za mene?“

Činilo se da sa shvaćanjem tako često dolazi i tuga. Ovaj ovdje mjerio se, još uvijek, prema mrtvom čovjeku, kao što je činio dok mu je otac bio živ. Vjerojatno će to činiti cijelog svog života, bio on dug ili kratak. Provjeravati. Uspoređivati porcije ljubavi. Zahtijevati da ga se voli isto toliko, i više.

Ibn Khairanu je po prvi put palo na pamet da se zapita kako je mladi kralj reagirao na tužaljku koju je Ammar napisao za njegova oca. Gdje se manje zvijeri sada kupe... Također je shvatio, u istom trenutku, kako je Zabira bila u pravu: Malik ne bi dopustio konkubini

koja je voljela njegova oca da ostane na životu.

„Ne znam“, rekao je, odgovarajući na pitanje. „Ne znam gdje je sada moje mjesto.“

Negdje u njemu, međutim, dok je još izgovarao ove riječi, jedan glas je govorio: To je laž, premda je jednom možda bilo istina. Ima nešto novo. Svijet se može promijeniti, možeš i ti. Svijet se promijenio. I u svojoj glavi, zapanjujuće, začuo je njeno ime, kao u zvuku zvona. Načas se začudio kako nitko drugi u sobi to ne primjećuje.

Nastavio je, trudeći se da se usredotoči. „Mogu li pretpostaviti da je namjera ove posjete obavijestiti me o ukidanju moga progonstva i poziv da se vratim na svoj položaj?“

Namjerno je svoje riječi učinio formalnim, da ih povuče natrag s onog otvorenog mjesta kamo ih je kraljevo pitanje bilo gurnulo. Zar se ne možeš vratiti kući za mene?

Mladi kralj otvorio je usta i zatvorio ih. Bilo je povrijeđenosti u njegovim očima. Rekao je, ukočeno: „Možeš je tako prihvatiti.“ „Koji položaj, točno.“

Još jedno oklijevanje. Almalik nije bio pripremljen za rundu pregovaranja. To je bilo dobro. Ammar nije bio pripremljen za bilo što od ovoga.

„Kancelar Kartade. Naravno.“

Ibn Khairan kimne. „I tvoj službeno odabrani nasljednik, do tvog vjenčanja i pojave zakonitih nasljednika?“ Ova pomisao - ova monstruoza pomisao - nadošla mu je tek u tom trenutku.

Jedan od Muwardija pomakao se kraj ognjišta. Ibn Khairan se

okrenuo i pogledao ga. Čovjekove oči ovog su mu puta uhvatile pogled, crne od mržnje. Ammar se ljubazno nasmiješio i polako otpio iz svoje čaše, ne skrećući pogleda.

Almalik II. od Kartade je rekao, tiho: „Je li to tvoj uvjet, Ammar? Je li to mudro?“

Naravno da nije bilo mudro. Bilo je čista ludost.

„Sumnjam“, rekao je ibn Khairan bezbrižno. „Ostavimo to za rezervu. Jesi li počeo pregovore za ženidbu?“

„Imali smo nekih ponuda, da.“ Almalikov ton postao je nezgrapan. „Bolje bi ti bilo da uskoro prihvatiš neku od njih. Ubijanje djece manje je korisno nego njihovo začinjanje. Što si poduzeo u vezi s Valledom?“

Kralj je opet podigao svoju čašu i iskapio je prije nego što je odgovorio. „Dobivam beskorisne savjete, Ammar. Oni očajavaju, krše ruke. Savjetuju mi da udvostručim parias, onda da mu odložim plaćanje, onda da ga odbijem! Poduzeo sam neke vlastite mjere da potaknem Ruendu i... imamo tamo čovjeka, sjećaš li ga se?“

„Centuro d'Arrosa. Tvoj otac ga je kupio prije mnogo godina. Što s njim?“

„Uputio sam ga da poduzme sve što je potrebno kako bi uzrokovao smrtni raskid između Ruende i Valleda. Znaš da su se svi trebali sastati ovog proljeća. Do sad su to možda već i učinili.“

Zamišljeno, ibn Khairan je rekao: „Kralj Ramiro ne treba pomoć svoga brata kako bi zaprijetio tvom kraljevstvu.“

„Ne, ali što ako ga pridobijemo da pojase protiv Ruende, umjesto protiv mene?“ Almalikov izraz bio je odraz školarca uvjerenog da je prošao test.

„Što si učinio?“

Kralj Almalik se nasmiješio. „Pita li me to moj odani kancelar?“ Nakon trenutka oklijevanja, ibn Khairan mu je uzvratio osmijeh. „Pošteno. A što onda sa samom Fezanom? Obrana?“

„Koliko god možemo. Zalihe hrane za pola godine. Neki od zidova su popravljeni, premda je novac problematičan, kao što znaš.“

Dodatni vojnici u novom krilu dvorca. Dopustio sam vadžijama da potaknu bijes protiv Kindatha.“

Ammar je osjetio hladnoću kao da je u sobu prodro vjetar. Jedna žena je ovo slušala, vani na balkonu.

„Zašto to?“ upitao je, vrlo tiho.

Almalik slegne ramenima. „Moj otac je znao napraviti istu stvar. Vadžije moraju ostati zadovoljni. Oni nadahnjuju narod. U opsadi će to biti važno. A ako i istjeraju neke od Kindatha, ili ih nekolicinu ubiju, bit će samo lakše izdržati opsadu. To mi se učinilo očitim.“ Ibn Khairan nije ništa rekao. Kralj Kartade se zagledao u njega pomnim sumnjičavim pogledom. „Dočuo sam da si proveo neko vrijeme na Dan jarka s jednim kindathskim liječnikom. Ženom. Je li za to postojao neki razlog?“

Činilo se da odgovori na najteža pitanja koja je život nudio mogu doći neočekivanim putovima. Na jedan vrlo čudan način, taj hladni, suženi pogled došao je ibn Khairanu kao olakšanje. Podsjetnik na razloge koji su ga oduvijek sprečavali da iskreno zavoli dječaka koji je postao ovaj čovjek, usprkos velikom broju razloga da to učini. „Pratio si moje kretanje?“

Kralj Kartade nije se uznemirio. „Ti si taj koji me naučio da svaka informacija koristi. Htio sam da se vratiš. Tražio sam načine da to postignem.“

„I uhođenje mojih postupaka se činilo kao dobar način da pridobiješ moju dragovoljnu pomoć?“

„Pomoć“, rekao je kralj Kartade, „može doći iz mnogo razloga i u mnogo oblika. Mogao sam ti to i zatajiti, Ammar. Ali nisam. Tu sam u Ragosi, vjerujući ti. Sad je tvoj red: je li U postojao neki razlog, Ammar?“

Ibn Khairan je otpuhnuo. „Misliš, jesam lije htio poleći? Daj, Malik.“

Otišao sam pronaći tu doktoricu jer je ona liječila nekog pozvanog na ceremoniju. Čovjeka koji je tvrdio da je previše bolestan da dođe. Nisam imao pojma tko je ona sve do kasnije. To je, usput rečeno, bila kći Išaka ben Yonannona. To sad već sigurno znaš. Znači li ti to nešto?“

Almalik kimne glavom. „Liječnik moga oca. Sjećam ga se. Oslijepili su ga kad se rodilo Zabirino posljednje dijete.“

„I odrezali mu jezik.“

Kralj je opet slegnuo ramenima. „Moramo usrećiti vadžije, zar ne? Ili ako već ne usrećiti, moramo ih bar spriječiti da propovijedaju protiv nas po ulicama. Oni su htjeli da kindathski doktor umre. Moj otac me tada iznenadio, sjećam se.“ Almalik je odjednom podigao obje ruke. „Ammar, ja tu nemam oružja protiv tebe. Ne želim oružje. Želim tebe kao svoj mač. Što moram učiniti?“

Ovo je već predugo potrajalo, shvatio je ibn Khairan. Bilo je bolno, a i opasnost je bila to veća što je dulje trajalo. Ni on nije imao oštrice, osim one uobičajene pričvršćene na njegovu lijevu podlakticu. Koliko

god Almalik djelovao mirno, on je bio čovjek koga se moglo gurnuti u nepromišljenost, a Muwardiji bi plesali pod pustinjskim zvijezdama kad bi doznali da je Ammar ibn Khairan od Aljaisa mrtav.

Rekao je: „Pusti me da razmislim o tome, Malik. Imam ugovor koji završava početkom jeseni. Čast bi do onda mogla biti zadovoljena.“

„Do jeseni? Kuneš se? Ti ćeš –“

„Rekao sam, pusti me da razmislim. To je sve što ću ti reći.“ „A što da ja radim u međuvremenu?“

Ibn Khairanove usne trgle su se od komičnosti situacije. Nije si mogao pomoći. On je bio čovjek koji je mnogo stvari u životu smatrao neizrecivo ironičnim.

„Hoćeš da ti kažem kako da vladaš Kartadom? Sada i ovdje? U ovoj sobi, za vrijeme Karnevala?“

Tren kasnije, Almalik se nasmijao, i stresao glavom. „Ne bi vjerovao kako me loše služe, Ammar.“

„Onda si nađi bolje ljude! Ima ih. Po cijelom Al-Rassanu. Uloži trud u to.“

„I u što još?“

Ibn Khairan je oklijevao. Stare navike vrlo su teško umirale. „Vjerojatno imaš pravo: Fezana je u opasnosti. Bez obzira hoće li jaditska vojska u Batiari isploviti ovog proljeća ili neće, na sjeveru se raspoloženje promijenilo. A ako izgubiš Fezanu, ne vjerujem da ćeš moći zadržati svoje prijestolje. Vadžije to neće dopustiti.“

„Niti Muwardiji“, rekao je Almalik, s pogledom na stražare u sobi. Zakrinkani ostali su hladni. „Već sam poduzeo još jednu stvar s tim u

vezi. Noćas, zapravo, ovdje u Ragosi. Odobrit ćeš.“

Čudno, čudno i ponekad zastrašujuće, kako su instinkti cijelog života bili u stanju vojnika u čovjeku upozoriti tako, smjesta.

„Odobrit ću što?“ upitao je, zadržavši glas mirnim.

Kasnije, međutim, shvatit će da je nekako znao, čak i prije nego što mu je kralj Kartade odgovorio.

„Kao što sam ti rekao, sa mnom su došla još šestorica ljudi. Naredio sam im da pronađu i ubiju valledskog plaćenika Belmonta. On je previše opasan da mu se dopusti vratiti se natrag kralju Ramiru iz njegova izgnanstva. Čini se da večeras nije ni izašao iz sobe; znaju gdje je, a samo je jedan stražar na uličnim vratima.“ Almalik od Kartade se nasmiješio. „To je koristan udarac, Ammar. Povrijedit ću i Badira i Ramira, vrlo duboko, oduzevši im tog čovjeka.“

I mene, pomislio je tada Ammar ibn Khairan, ali nije to rekao. I mene. Vrlo duboko.

Bili su pobijedili petoricu ljudi zajedno, u demonstraciji prošle jeseni. Ali Rodrigo će večeras biti sam, i neće očekivati napad. Bilo je ljudi maskiranih u Muwardije po cijelom gradu. Šestorica tih ubojica, jedan frustrirani stražar na uličnim vratima. Mogao je zamisliti kako je moralo biti. Dosad je već svršeno.

Čak i tako, bilo je stvari koje čovjek učini, pokreta oblikovanih bez utjecaja misli. Poriv za akcijom kao blokada bola. Dok je još kralj Kartade dovršavao svoju rečenicu, ibn Khairan se okrenuo natrag vratima svoje sobe, i otvorio ih. Dok je to činio, u istom glatkom pokretu, sagnuo se, nisko, tako da se oštrica bačena u njegova leđa umjesto toga zabila u tamno drvo vrata.

A onda je bio vani, trčeći niz hodnik, preskačući stepenice po tri i četiri, znajući da je, ako mu je Almalik za to rekao, već odavno prekasno ali je ipak trčao, trčao iz petnih žila.

Čak i u svojoj žurbi, sjetio se učiniti jednu stvar prije nego što je projurio kroz vrata i natrag na ulicu.

„Budalo!“ čula je Jehana kako viče kralj Kartade. „Što si radio s tim nožem? Želim ga sa nama, ti crvu!“

„Neće biti.“

Drugi čovjek, Muwardi, imao je pustinjaski naglasak i glas dubok kao stari grob. Nije vidjela nikog od njih. Tik izvan vidokruga na dvostrukom balkonu, Jehana je osjećala bol težak kao kovačev nakovanj kako joj nateže srce. Stisnula je šake, zabadajući si nokte u dlanove. Nije mogla ništa učiniti. Morala je čekati da oni odu. Htjela je vrištati.

„Vratit će se on“, čula je mladoga kralja kako škripi. „Uznemiren je zbog Valledonca, druga po oružju. Pretpostavljao sam da bi moglo biti tako, ali ibn Khairan nije čovjek koji donosi odluke na osnovi takvih stvari. On bi bio prvi koji bi mi preporučio da poduzmem ovakav udarac.“

„On neće biti s vama“, rekao je drugi čovjek ponovo, otvoren, miran, uvjeren.

„Ubij tog čovjeka“, rekao je Almalik II. od Kartade hladno. „To je zapovijed. Bili ste pod narednjem da ne naudite ibn Khairanu. Ta naredba je onom oštricom prekršena. Pogubi ga. Smjesta.“

Jehani je zastao dah. Zatim, brže nego što bi mogla zamisliti, začula je roktavi zvuk. Netko je pao.

„Dobro“, čula je kralja Kartade kako kaže, tren kasnije. „Bar su neki od vas odani. Ostavi njegovo tijelo. Hoću da Ammar zna kako sam ga dao ubiti.“ Jehana je čula korake. Kraljev glas stigao je iz veće udaljenosti. „Idemo. Vrijeme je da odemo iz Ragose. Učinio sam što sam mogao. Sad ne možemo učiniti ništa osim čekati na Ammara.“ „Možete ga ubiti“, rekao je drugi Muwardi mekim, nenaglašenim tonom. „Ako vas odbije, zašto bi mu trebalo pokloniti život?“

Kralj Kartade nije odgovorio.

Trenutak kasnije, Jehana ih je čula kako izlaze iz sobe, i zatim niz stubište.

Pričekala je dok nije čula prednja vrata kako se otvaraju i opet zatvaraju, a onda je pojurila prema izlazu - kroz drugu spavaonicu, i van na hodnik. Bacila je jedan kratak pogled na Ammarovu sobu. Tamo je jedan čovjek ležao na podu. Doktor u njoj zahtijevao je da zastane; već previše godina to je bio instinkt. Utrčala je unutra, klekla kraj njega, zapipala za bilom. Bio je, naravno, mrtav. Nije preostala nikakva oštrica, ali rana mu je bila na vratu. Muwardiji su znali ubijati.

Rodrigo bi bio za svojim stolom. Pišući pismo kući. Očekujući vesele prijatelje, ako bi začuo bilo kakvo kucanje.

Jehana se užurbano uspravila i pojurila niza stepenice u predvorje. Potražila je svoju masku na malom stoliću. Nije je bilo. Smrzla se.

A onda je shvatila. Ammar ju je uzeo: tako da Kartadani ne

ugledaju masku sove i pretpostave prisutnost žene u kući. Koliko je znala, kralj Almalik mogao bi čak razumjeti i simbol sove kao liječnika: on je bio Ammarov učenik, zar ne?

A to je bio dio tuge koja je sad ležala kao kamen u središtu uskovitlane noći. Odgurnula je vrata i istrčala van, sad bez maske, na uzburkanu ulicu. Počela se silom probijati kroz gužvu prema vojarni. Netko ju je zaigrano dograbio. Jehana se izmigoljila i nastavila dalje. Bilo je teško, posvuda je bilo ljudi, usred baklji i dima. Trebalo joj je dugo vremena da se probije.

Kasnije je shvatila da ju je to tišina bila upozorila.

Kad je stigla natrag na trg pred vojarnom, vidjela je da je ogromna masa postala neprirodno mirna i potisnula se unatrag prema rubovima trga, dalje od mjesta gdje je netko ležao na zemlji.

Pod bakljama i samo jednim mjesecom, ugledala je Ammara kako stoji tamo, bez maske, blijedog lica, s još nekim drugim ljudima koje je odlično poznavala. Progurala se kroz mrmljave promatrače i klekla kraj ranjenog čovjeka na pločenom trgu. Trebao joj je samo jedan pogled. Tu je bilo prekasno za liječničke vještine. Stisnuta srca, previše zapanjena da bi progovorila, počela je bespomoćno plakati.

„Jehana“, prošaptao je umirući čovjek. Oči su mu se otvorile i bile su prikovane za njene. „Jehana... ja... tako jako...“

Spustila je prste blago na njegove usne. Zatim položi ruku na njegov obraz. Muwardijski nož bio mu je zabijen u prsa, a duboko u ključnoj kosti vidjela se užasna, sukljajuća rana od mača, i to je bilo ono što će ga ubiti.

Tren kasnije, tako je i bilo. Promatrala ga je kako udiše posljednji,

nedovoljan dah a zatim zatvara oči, kao od iscrpljenosti. To je bio jedan od načina kako su ljudi umirali. Vidjela je to toliko puta. Prsti su joj još uvijek bili na njegovu obrazu kad je otišao od svih njih, prema onome što je ležalo u zasjedi iza mraka.

„Dragi moj“, rekla je, slomljeno. „O, dragi moj.“

Je li uvijek bilo tako? Da se sjeti svih stvari koje toliko želi reći, beskrajno prekasno?

Iznad nje krug se vojnika razdvojio. Netko je prošao između njih i pao na koljena s druge strane tijela, ne hajući za tamnu krv koja je natapala ulicu. Disao je užurbano, kao da je bio trčao. Jehana nije podigla pogled, ali onda ga je vidjela kako poseže i uzima mrtvog čovjeka za ruku.

„Svjetlo te dočekalo“, čula ga je kako kaže, vrlo tiho. „Više i blaže svjetlo nego što bilo tko od nas može sanjati ili zamisliti.“

Onda je podigla pogled, kroz svoje suze.

„O, Jehana,“ rekao je Rodrigo Belmonte, „tako mi je žao. Ovo se nije smjelo dogoditi. Spasio mi je život.“

U nekom trenutku, sa svim nerazblaženim vinom koje je popio, i omamljujućim mirisom tamjana koji je gorio u sobi, i šarenim svijećama posvuda, i udobnim jastucima na krevetu i istkanom sagu, i neobičnim načinima na koje je izgleda mogla biti upotrijebljena tanka zlatna uzica, Alvar je izgubio pojam o mjestu i vremenu.

Kretao se s ovom nepoznatom ženom, i na njoj, i ponekad ispod nje, užurbano. Skinuli su svoje maske kad su ušli u kuću. Nije bilo važno: ona je noćas još uvijek bila lovačka mačka, što god da je bila po

danjem svjetlu u običajenim dijelovima godine. Imao je tragove ogrebotina po svome tijelu, kao dokaz toga. S određenom začuđenošću primijetio je da ih i ona ima. Nije se sjećao da je to učinio. Malo kasnije, shvatio je da to opet radi. Stajali su, tada, spojeni, nagnuti naprijed, opirući se o krevet.

„Ne znam čak ni kako ti je ime“, dahnuo je, kasnije, na sagu pred vatrom.

„A zašto bi to noćas bilo imalo važno, na bilo koji način?“ odgovorila je.

Prsti su joj bili dugi, obojeni nokti oštri. Bila je predivno vješta s rukama, između ostaloga. Imala je zelene oči i široka usta. Shvatio je, kroz različite znakove, da daje užitak koliko ga i dobiva.

Nešto kasnije odlučila je ugasiti sve svijeće i vezati ga vodicom na osobito intiman način. Izašli su zajedno, nagi, oboje sa znacima vođenja ljubavi, da bi zastali na mračnom balkonu jedan kat iznad uzavrelog trga.

Naslonila se na ogradu do pasa i uvela ga u sebe straga. Alvar je dotad već bio skoro uvjeren da mu je nešto stavila u vino. Trebao je do ove točke već biti iscrpljen.

Noćni lahor bio je prohladan. Koža mu je djelovala grozničavo, neprirodno osjetljivo. Vidio je iza nje, pogledao dolje na gomilu. Glazba i povici i smijeh stizali su odozdo i bilo je to kao da lebde tamo, njihovi pokreti skoro dio plesa, uzbibane mase na ulici.

Nikad nije pomislio da bi vođenje ljubavi na tako izložen način moglo biti tako oduševljavajuće. Ali, bilo je. Bio bi lažac kad bi to zanijekao. Možda će sutra htjeti zanijekati mnogo stvari, pomislio je

Alvar odjednom, ali sad, ovog časa, nije to bio u stanju.

„Samo pomisli“, prošaptala je, nagnuvši glavu snažno unatrag. „Kad bi bilo tko od njih podigao pogled... što bi vidio.“

Osjetio je kako je lagano povukla vodicu. Prije, on ju je bio stavio na nju. Sad je opet bila na njemu. Vrlo prisno na njemu. Njegove ruke, koje su bile stiskale ogradu pokraj nje, podigle su se i obujmile njene male grudi. Neki je čovjek svirao na petostrunoj lutnji ravno ispod njih. Okruživao ga je krug figura u plesu. U središtu kruga plesao je paun. Paun je bio Husari ibn Musa.

„Što misliš?“ čuo je Alvar, jezik opet na njegovu uhu, dugi vrat zabačen unatrag. Toliko nalik mački. „Da donesemo ovamo jednu baklju i onda nastavimo?“

Pomislio je na Husarija koji podiže pogled, i namrštio se. Ali nije vjerovao da bi noćas ovoj ženi mogao odbiti bilo što. A znao je, a da još nije isprobao granice toga znanja, da mu ona ne bi odbila ništa što bi zatražio od nje između sadašnjeg trenutka i zore. Nije znao koja ga je pomisao više uzbuđivala ili plašila. Ono što jest znao, konačno shvativši, bilo je da je ovo ona mračna, opasna istina u srcu Karnevala. Za ovu jednu noć, sva pravila kružne godine bila su promijenjena.

Duboko je udahnuo prije nego što će joj odgovoriti. Podigao je pogled s gomile pod njima prema noćnom nebu: samo jedan mjesec, plav među zvijezdama.

Još uvijek u njoj, krećući se ravnomjerno u njihovim spojenim ritmovima, Alvar je ponovno pogledao dolje, od udaljenih svjetala na nebu prema onim bližima koja su zapalili smrtni ljudi i žene da otjeraju mrak.

Preko puta trga, između baklji zabijenih u zidove vojarne, ugledao je Rodriga Belmonta kako pada.

Zaista je bio sjedio za svojim pisaćim stolom, s pergamentom pred sobom, tintom i perima, sa čašom crnog vina kraj lakta, pokušavajući smisliti što bi još trebalo reći - o vijestima, savjetima, bojaznima, potrebama.

On nije bio od one vrste ljudi koji mogu pisati svojoj ženi o tome koliko čeznu da ona bude u ovoj sobi, s njim. Kako bi joj raspustio kosu, pramen po pramen, i kliznuo rukama oko nje i privukao je k sebi, nakon tako dugog vremena. Dopustio svojim rukama da putuju, a onda, odstranivši i svoju odjeću, kako bi mogli...

Nije mogao napisati takve stvari. Mogao je o njima misliti, međutim, kao neku vrstu kazne. Mogao je sjediti sam u noći u toj visokoj sobi i slušati zvukove veselja kako dopiru do njega kroz otvoreni prozor i mogao je zamišljati Mirandu, i predstaviti si da je sada ovdje, i osjećati se oslabljen od želje.

Dao je obećanje prije mnogo godina, i obnavljao ga je ponovo i ponovo - njoj, ali više samome sebi. On nije bio čovjek koji krši obećanja. Određivao je samoga sebe, velikim dijelom, upravo tom osobinom. Čovjek nalazi svoju čast, smatrao je Rodrigo Belmonte - i svoje samopoštovanje, i svakako ponos - na mnogo različitih vrsta bojnih polja. On je bio na jednom od njih, ili iznad njega, noćas u Ragosi. Ni to nije napisao Mirandi.

Opet je podigao pero i uronio ga u crnu tintu i spremio se nastaviti: nešto za dečke, pomislio je, da mu skrene misli s ovih

uznemirujućih putova.

Dječaci. Ljubav, i tu, oštra poput mača; strah ali i ponos. Skoro muškarci, sada. Prebrzo. Kako jašu s njim? Bi li to bilo najbolje? Pomislio je na starog odmetnika Tarifa ibn Hassana, u onoj dolini odjeka. Prepreden, žarki div od čovjeka. Cesto je mislio na njega od onog dana u Emin ha'Nazaru. Dvojica sinova, tamo, kao i kod njega. Ostali su s ocem. Obojica krasni ljudi, sposobni i pošteni, premda je jedan od njih izgubio nogu, što je bila nesreća. Ali živ, zahvaljujući Jehani. Ne više mladi, ni jedan od njih. I nijedan se, to se vidjelo, nikad neće osloboditi od prostrane sjene svog oca u vlastito određujuće sunce, da baci svoju vlastitu sjenu. Ne čak niti nakon što Tarif umre. To se vidjelo.

Hoće li on to učiniti Fernanu i Diegu?

Postao je tada svjestan da već dugo drži pero iznad glatkog blijedog pergamenta. Ne pišući ništa. Jureći misli. Tinta se posušila. Opet je odložio pero.

Začulo se kucanje na njegovim vratima.

Kasnije, vraćajući se unatrag kroz događaje, shvatit će što ga je - vrlo blago - upozorilo.

Nije čuo korake. Tko god bi od njegove čete došao u posjetu - što su mnogi od njih obećali, ili zaprijetili da će učiniti - upozorili bi ga svojim bučnim napredovanjem uza stepenice i niz hodnik. Muwardiji su bili previše naučeni na tišinu. Mir pustinje, noću ispod zvijezda.

Čak i tako, bilo je to samo djelomično upozorenje, jer on jest

očekivao da će neki od ljudi noćas doći do njega, sa još vina, i pričama s ulice. Čak se bio i pitao, pomalo žaleći samog sebe, zašto im treba tako dugo.

Tako da je zazvao lak pozdrav, i odgurnuo svoj stolac unatrag, ustajući da ih pusti ući.

A vrata su se otvorila s praskom.

Nije pri ruci imao nikakvog oružja: njegov mač i rančerski bič ležali su s druge strane sobe, kraj kreveta, gdje ih je uvijek odlagao. Krećući se u potpunosti po instinktu, potaknutom onom polovičnom sumnjom negdje na dnu svog uma, očajnički se izmakao prvom bačenom bodežu. Osjetio ga je kako mu je okrznuo ruku. U istom izvijajućem pokretu dohvatio je i bacio svijeću sa stola u lice prvom čovjeku koji je ušao u sobu.

Bilo ih je još dvojica iza njega, stigao je vidjeti. Mač mu je bio beznadan; nikad neće dospjeti do njega.

Začuo je krik bola, ali već se okrenuo. Bacajući se ravno preko stola, očekujući svakog časa nož u leđa, Rodrigo Belmonte izašao je kroz otvoren prozor.

Prozor na trećem katu. Previsoko od tla da bi čovjek preživio pad na ulicu.

Nije imao namjeru pasti.

Lain ga je naučio taj trik prije mnogo godina. Kad god bi provodio noć u sobi visoko iznad zemlje, bilo u dvorcu ili palači ili vojarni, Rodrigo bi zabio jedan klin u zid izvan svog prozora i za taj klin privezao užu. Izlaz. Uvijek je želio imati izlaz. To mu je spasilo život već dvaput. Jednom ovdje u Al-Rassanu, s Raimundom u vrijeme

izgnanstva, i jednom na jednom pohodu u Jaloni.

Dograbio je prozorsku dasku dok je prolazio kroz prozor, i iskoristio to da okrene tijelo do mjesta gdje je znao da će biti uže. Pustio je dasku i posegnuo za konopcem.

Konopca nije bilo.

Rodrigo je pao, s koljenima koja su strugala o zid. Još dok se stropoštavao, boreći se sa slijepom panikom, shvatio je da su morali otkriti položaj njegove sobe već ranije, dok ga nije bilo, dok je bio na večeri sa svojim ljudima. Netko s jako dobrim vidom, i jednako tako dobar s lukom, ispalio je strijelu i presjekao smotano uže.

To što je shvatio ovu činjenicu nije nimalo usporilo njegov pad. Nešto drugo jest: činjenica da je Lam Nunez - s privilegijama godina i čina - uzeo sobu na uglu ravno ispod njega, i učinio istu stvar pred svojim odajama.

Nisu se mučili da odsijeku i niži konopac. Kovitlajući se između mjeseca i baklji, Rodrigo je posegao kad je ugledao Lainov prozor kako žuri prema njemu, zagrabio, i pronašao uže svezano za klin ispred njega.

Oderalo mu je ruke, razderalo dlanove. Ali izdržalo je, i on se zadržao na kraju, premda su mu ramena skoro izletjela iz čašica. Završio je ljuljajući se naprijed-natrag između dvije baklje na zidu vojarne, jedan kat iznad prenapučenog trga. Činilo se da ga nitko nije čak ni zamijetio.

Ili barem, nitko tko nije odozdo baš čekao na njega.

Rodrigo je dobio nož u lijevu ruku, bačen s ulice. Nije bilo šanse da se tiho uvuče u neku sobu na prvom katu. Pustio se, izvukavši

muwardijski bodež iz svoje ruke dok je padao. Sletio je tvrdo, smjesta se zakotrljavši - i tako je prošao ispod mača koji je zamahnuo na njega.

Opet se zakotrljao po tlu a onda je ustao i zavrtio se. Jedan zakrinkani Muwardi pojavio se pred njim, uzdignuta mača. Rodrigo se trgnuo prema lijevo a zatim zasjekao s druge strane. Oštrica u spustu ga je promašila, izazvavši iskre na kamenju ceste. Rodrigo se okrenuo, udarajući nožem u stražnji dio Muwardijeve glave. Prodro mu je u vrat. Čovjek je zaroktao i srušio se. Rodrigo je zagrabilo za mačem.

Trebao je umrijeti u tom trenutku.

Sa svom svojom proslavljenom spretnošću, svojom vrijednošću i iskustvom, trebao je umrijeti i napustiti svijet ljudi da se susretne sa svojim bogom iza sunca.

Bio je naoružan samo nožem, već ranjen, i bez oklopa. Ubojice na trgu bile su posebno izabrane među pustinjskim ratnicima u Kartadi za to da njega ubiju.

Bio bi umro u Ragosi te noći, da netko na tom trgu nije podigao pogled i vidio ga kako pada niza zid, i prepoznao ga, i reagirao kad je vidio bodež bačen prema gore usred noći.

Treći Muwardi, dojurivši dok je Belmonte posezao za tim životno važnim mačem, imao je oružje već isukano i spremno da ubije. Oštricu mu je presreo i odgurnuo drveni štap. Muwardi je opsovao, ispravio se i dobio snažan udarac štapom. Okrenuo se, ignorirajući bol kako to ratnik mora i, visoko podigavši mač prema svetim zvijezdama, spustio ga u širokom zamahu dolje na prokletog uljeza. Čovjek pred njim, napet i u ravnoteži, pomakao se da odgovori na to. Štap se podigao

poprijeko, točno kako je trebao. Ali bio je samo lako drvo, samo dio karnevalskog kostima, a muwardijski mač u spustu bio je stvaran kao smrt. Oštrica je prošla kroz štap kao da ga nema i zagrizla duboko u uljezovu ključnu kost u istom trenutku kad se još jedan bodež, kojeg je bacio treći ubojica, zabio u čovjekova prsa.

Bliži Muwardi zadovoljno je zaroktao, grubim potezom oslobodio svoj mač, i umro.

Rodrigo Belmonte je, dobivši taj trenutak predaha - jedan od onih trenutaka koji određuju, vrlo precizno, uski prostor između života i smrti na kamenu - imao u ruci muwardijsku oštricu, a u srcu crni bijes.

Zabio je mač ravno u Muwardijeva prsa, izvukao ga, i okrenuo se da se suoči s trećim čovjekom. Koji nije pobjegao, ni primjetljivo zadrhtaio, premda je sad bilo razloga da učini oboje. No, oni su bili hrabri ljudi. Što god se drugo moglo reći o njima, ratnici iz pijeska bili su u bici hrabri više nego bilo koji drugi čovjek. Obećan im je Raj ako umru s oružjem u ruci.

Dva mača su se susrela sa škrgutanjem a zatim hitrim, štropotavim zvukom. Neka žena je odjednom zavrištala, a onda je jedan čovjek učinio to isto. Gomila oko njih počela se izbezumljeno odlijevati od ovog naglog, smrtonosnog nasilja.

Nije dugo potrajalo. Muwardi je bio odabran zbog svoje vještine u tome da uzrokuje smrt drugih ljudi, ali bio je suočen s Rodrigom Belmontom od Valleda u jednakim uvjetima na čistom prostoru, a Belmonta nisu pobijedili u borbi prsa o prsa sve otkako je prestao biti dječakom.

Još jedan zveket metala, kad je Belmonte krenuo oštro na koljena drugog čovjeka. Muwardi je uzvratio, povukao se. Rodrigo je fintirao prema natrag, visoko, krenuvši naprijed jednim dugim korakom. Zatim se spustio hitro, neočekivano na jedno koljeno, i zamahnuo mačem po Muwardijevu bedru. Čovjek je kriknuo, zateturao u stranu, i umro kad je mač zagrizao i po drugi put, čisto, u njegovo grlo.

Rodrigo se okrenuo ne zastajući. Vidio je ono što je i očekivao vidjeti: još trojica njih - oni koji su bili upali u njegovu sobu - istrčavali kroz vrata vojarnje, šireći se. Znao je da je, koji god je od njegovih ljudi bio izvukao kraću slamku za ovu stražu, bio mrtav u tom ulazu. Nije znao tko je to bio.

Smrti njegovih ljudi razbjesnjele bi ga neopisivo.

Krenuo je naprijed da se sam suoči s tom trojicom, da ublaži bijes osvetom, bol oštrim i smrtonosnim pokretima. Jest znao tko je umro, iza njega na trgu, spašavajući mu život. Bijes, velika bol. Krenuo je da se suoči s ubojicama.

Neki posve nag čovjek, s nečim što se od njegova pasa vuklo do zemlje, zgrabio je mač jednog od palih Muwardija. Već se borio s prvim od ovih novih. S druge strane, pojavio se paun koji je mahao pastirskim štapom. Još dok je Rodrigo trčao prema naprijed ugledao je pauna kako spušta svoj štap straga na glavu jednom od Muwardija. Pustinjski ratnik skljojao se kao meka dječja igračka. Paun jedva da je zastao: divlje je ponovo spustio štap na lubanju palog čovjeka.

Nagi čovjek - a Rodrigo je sad shvatio da je to Alvar de Pellino, i da stvar koja se vukla za njim nije, zapravo, bila privezana oko njegova pasa - suočio se sa svojim Muwardijem, navaljujući ravno na njega,

urlajući iz svega glasa dok je gurao čovjeka unatrag. Počeo je udjeljivati i primati udarce mačem, ne hajući za svoju nagu ranjivost. Rodrigo je, trčeći kraj njih prema zadnjem čovjeku, udijelio Alvarovu neprijatelju hitar udarac po stražnjem dijelu lista. Ovo je bila bitka, ne dvorska predstava. Čovjek je proizveo neki visoki zvuk, pao, i Alvar ga je ubio jednim udarcem.

Posljednji čovjek bio je Rodrigov.

I opet je bio hrabar, ni natruhe predaje ili bijega. I opet je bio vješt s mačem, prkosan u svome napadu, vidjevši čovjeka koga je došao ubiti kako sam stoji pred njim. Ni jedna od ovih stvari nije mu produžila život pod plavim mjesecom ili bakljama ili zvijezdama koje je obožavao. Belmonte je bio razjaren, a njegov bijes u bici uvijek je bio hladan i pod kontrolom. Šesti Muwardi pao je pod teškim, nasilnim, odručenim udarcem u ključnu kost - vrlo slično, zapravo, udarcu koji je ubio čovjeka sa štapom.

Bilo je gotovo. Kao što je toliko bitaka završilo tijekom godina - naizgled jednako hitro kao što je i počelo. Bio je neobično sposoban u borbama ove vrste. To ga je određivalo, ta vještina, u očima svijeta u kojem je živio. U kojem je još uvijek živio, premda je noćas trebao umrijeti.

Rodrigo se okrenuo, zadihan, i pogledao prema Alvaru i paunu, koji se pokazao, nevjerojatno, kao Husari. Ibn Musa je skinuo svoju masku i stajao blijedog lica, iznad tijela čovjeka kojeg je upravo zatukao. Prvo ubojstvo. Nova stvar za njega.

Alvar je, u miru nakon borbe, izgleda postao svjestan svoga izgleda - i svog jedinog zlatnog ukrasa. U bilo kakvini drugim

okolnostima Rodrigo bi se oduševljeno nasmijao.

U njemu nije bilo smijeha. Ni u jednom od njih. Nekolicina drugih ljudi iz čete žurila je prema njima. Jedan od njih, bez komentara, dobacio je Alvaru svoj ogrtač. Alvar se umotao u njega i odvezao vodicu.

„Dobro ste?“ upita Martin Rodriga, pozorno ga promatrajući. Belmonte je kimnuo. „Ni spomena vrijedno.“

Nije više ništa rekao, prolazeći kraj svih njih, šestorice mrtvih Muwardija i ljudi iz svoje čete i zbunjenih, zaplašanih ljudi na trgu.

Došao je do mjesta gdje je Lain Nunez klečao kraj sitnog obrisa koji je ležao plitko dišući na kamenju, dok mu je život istjecao kroz duboku ranu u njegovu grlu. Lain je smotao svoj ogrtač kao jastuk za palog čovjeka. Ludus je dohvatio baklju i držao je iznad njih. Netko drugi je donio još jedno svjetlo.

Rodrigu je trebao samo jedan pogled, a onda je načas morao zatvoriti oči. Vidio je ovo mnogo puta; trebalo je dosad već postati lakše. Ne s ljudima koje znaš. Kleknuo je na krvlju natopljeno kamenje i nježno skinuo simboličnu očnu masku koju je sitni čovjek bio nosio kao ustupak ritualima Karnevala u Ragosi.

„Velaz“, rekao je.

I otkrio da ne može više ništa reći. Ovo nije - tako duboko nije - bio odgovarajući kraj za ovakvog čovjeka. On ne bi smio umirati ovdje, s nožem u prsima i tom užasnom, liptavom ranom. Pogrešnost toga bila je zapanjujuća.

„Oni... mrtvi?“ Oči umirućeg čovjeka bile su otvorene; žarke, jasne, boreći se s bolom.

„Svi. Spasio si mi život. Što mogu učiniti za tebe?“

Velaz je progutao, pokušao opet progovoriti, onda je morao pričekati dok se grubi val bola razbijao o njega.

„Brini... nju“, šapnuo je. „Molim te?“

Rodrigo je osjetio kako tuga prijeteći ga nadvlada. Ta najstarija, beskrajna tuga ljudskog roda, svaki put nova. Naravno da bi to bilo ono što bi Velaz iz Fezane morao zatražiti prije nego što umre. Kako je svijet u kojem su živjeli dopuštao da se takve stvari dogode?

Zašto nije Lain, ili Ludus, Martin... bilo tko od tolikih vojnika. .. bio najbliži kad je Rodrigo pao na tlo među neprijatelje? Bilo tko od toliko ljudi koji bi bili gorko oplakani, ali čija bi smrt na ovaj način mogla biti promatrana kao nešto nerazdvojno - poznat i tražen rizik - od života koji su izabrali?

„Brinut ćemo se za nju“, rekao je tiho. „Kunem ti se. Bit će zbrinuta, kao što si ti brinuo za nju.“

Velaz je kimnuo glavom, zadovoljan. Čak je i taj mali pokret uzrokovao lptanje krvi iz njegove stravične rane.

Opet je sklopio oči. U licu mu više uopće nije bilo krvi. Rekao je, još uvijek sklopljenih očiju: „Možeš... naći?“

I Rodrigo je i ovo razumio. „Hoću. Pronaći ću je za tebe.“

Zatim je ustao, i krenuo, s krvlju koja mu je natapala odjeću, krećući se hitro, određeno, da pokuša učiniti nešto što je, zapravo, bilo izvan njegove moći ili moći bilo kojeg čovjeka, te noći: pronaći jednu maskiranu ženu u uskovitlanom mraku Karnevala.

To je bio razlog zašto nije bio na trgu, nego lupajući na vrata njene kuće i zatim se vraćajući kroz ulice, izvikujući njeno ime iz svega grla

usred svijeta buke i smijeha, kad su prvo Ammar a zatim i sama Jehana stigli, trčeći, bojeći se da će pronaći Rodriga mrtvog, samo da otkriju kako je Velaz taj koji leži na kamenju pod bakljama koje su držali utihli vojnici.

Jehana nije ni znala koliko je simpatija od čete valledonskih vojnika osvojio sitni čovjek koji je bio služio njenu ocu a zatim i njoj svih ovih godina. To, možda, i nije trebalo biti toliko iznenađenje. Ljudi iz vojske poštovali su sposobnost i unutarnju snagu i odanost, a Velaz je bio otjelovljenje svih tih stvari.

Alvar je, posebno, vrlo teško primio njegovu smrt, skoro kriveći zbog nje samoga sebe. Izgledalo je da je on bio drugi čovjek koji je stigao kad je Rodrigo bio napadnut. Jehana nije znala otkuda je došao, ali shvatila je da je bio nedaleko odande s nekom ženom. Misli joj i nisu bile vrlo jasne. Noć je bila skoro gotova. Tanki mladač bijelog mjeseca bio im je sad iznad glava, ali već se činilo da se naslućuje sivilo kroz otvorene prozore na istoku. Bili su u vojarni, u blagovaonici u prizemlju. Ulice su se sad činile tišima, ali to je mogao biti i samo privid, iza ovih zidova. Jehana je željela reći Alvaru da nije bilo ničeg nedoličnog u tome što je za Karneval bio sa ženom, ali kao da još nije mogla smoći nikakve riječi.

Netko - Husari, činilo joj se - donio joj je šalicu nečeg toplog. Držala ju je objema rukama, drhteći. Netko drugi je preko nje prebacio ogrtač. Još jedan ogrtač ležao je preko Velaza, najednom od stolova nedaleko od nje. Treći je pokrivao vojnika koji je poginuo na vratima kad su Muwardiji provalili. Vrata su bila otključana. Po svemu sudeći,

bio je promatrao ples na trgu.

Bila je plakala, i prestajala, i opet počinjala, dugo vremena. Osjećala se tupo, prazno, omamljeno. Vrlo hladno, čak i pod ogrtačem. U mislima, pokušala je započeti pismo svojoj majci i ocu... i onda prestala. Proces oblikovanja tih neophodnih riječi zaprijetio je da je opet rasplače.

Bio je dio njena svijeta cijelog njena života; ako ne baš u samom središtu, ali nikad daleko od njega. Nikad, koliko je znala, nije učinio nikakvu nasilnu ni grubu stvar ni jednom čovjeku ni ženi sve do noćas kad je napao jednog muwardijskog ratnika i spasio Rodrigov život.

To ju je prekasno podsjetilo na nešto drugo. Pogledala je i vidjela da Lain Nunez čisti i previja Rodrigove rane. To bih ja trebala raditi, rekao je dio nje, ali nije mogla. Noćas to ne bi mogla učiniti.

Shvatila je da joj je Ammar prišao i spustio se na pete kraj nje. Također je shvatila, zakašnjelo, da na sebi ima njegov ogrtač. Pogledao ju je upitno, onda je prihvati za ruku, šuteći. Kako shvatiti da su se ove iste noći ljubili? A on je rekao neke stvari koje su otvorile nove obzore svijeta.

A onda kralj Kartade. Zatim Velaz na pločniku.

Nikome nije rekla o Almaliku. Čovjek koga je voljela bio je tu - sad je mogla i u mislima upotrijebiti tu riječ, priznati sama sebi - i taj dio tamnog noćnog tkanja bio je njegov da ga ispriča, ili ostavi u tišini.

S balkona je bila čula dovoljno da shvati ponešto od onog što je ležalo između Ammara i mladog, uplašenog kralja Kartade. Kralja koji je svejedno bio dovoljno proračunat da pošalje ubojice iz pustinje na Rodriga Belmonta. Također je naredio i pogubljenje ratnika koji je

bacio oštricu na Ammara. Tu je ležalo nešto složeno i bolno.

Nije mogla potražiti osvetu za Velaza šaljući ove ljude na trag kartadskog kralja. Rodrigo je bio taj koga su pokušali ubiti, a plaćenički vojnici, koji su prolazili amo i tamo preko tagre i granica Jada i Ašara, živjeli su životima koji su takve stvari činili mogućima, čak i vjerojatnima.

Velaz nije. Velaz ben Išak - bio je preuzeo ime njenog oca kad je prihvatio kindathsku vjeru - bio je živio životom koji je trebao završiti mirnom i zbrinutom starošću. Ne na stolu u blagovaonici vojarne, s ranom od mača na vratu.

Tad je Jehani palo na pamet - na onaj magloviti način kako su joj dolazile misli - da će i ona morati donijeti neke odluke u danima koji su slijedili pred njima. Rascijepljena odanost nije bila samo Ammarova ili Rodrigova. Ona je bila liječnik skupini valledonskih plaćenika i dvoru Ragose. Bilo je osim toga i građanka Fezane, u kartadskim zemljama. Tamo je bio njen dom i njena obitelj. Njen kralj, zapravo, noćas je odjahao iz ovih zidina, sa samo jednim pratiocem na opasnom putu kući. Čovjek čije je ubojstvo bio naručio bio je Valledonac, jaditski neprijatelj, pokora Al-Rassana. Čovjek koji bi mogao, svojom hrabrošću i snagom svoje čete, osvojiti njen vlastiti grad ako se pridruži kralju Ramiru i napad na Fezanu postane stvarnost. Jaditi Esperane spaljivali su Kindathe, ili ih porobljavali. Otočni grob kraljice Vasce ostajao je mjesto najsvetijeg hodočašća.

Ammar ju je držao za ruku. Husari se vratio. Oči su mu bile crvene. Podigla je slobodnu ruku i on ju je prihvatio. Dobri su ljudi posvuda oko nje u ovoj sobi; pristojni, dragi ljudi. Ali najpristojniji,

najdraži, onaj koji ju je volio od dana kad se rodila, bio je mrtav na stolu pod vojničkim ogrtačem.

Negdje u svojoj bolnoj duši Jehana je tada osjetila drhtaj, predosjećaj bola koji će tek doći. Svijet Esperane, Al-Rassana, kao da je bezglavo jurio prema nečem ogromnom i užasnom, a smrti Velaza i Rodrigova čovjeka na vratima vojarne, i čak i sedmorice pustinjaških ratnika, noćas - sve to bio je samo preludij u mnogo gore stvari koje će doći.

Ogledala se po prostranoj sobi i u svjetlu baklji vidjela ljude koji su joj se sviđali i kojima se divila, i neke koje je voljela, i zapitala se - u tom čudnom, praznom raspoloženju u koje je upala - koliko će njih biti na životu da vide sljedeći Karneval u Ragosi. Ili hoće li Karnevala uopće biti, za godinu dana.

Prišao joj je Rodrigo, bez košulje, s urednim, djelotvornim zavojem preko najozbiljnije rane. Gornji dio tijela i ruke bili su mu čvrsti i mišićavi, izrezbareni ožiljcima. Još jedan, sad, kad ovo zacijeli. Poslije će ga pogledati. Posao je ponekad bio jedina barijera koja postoji između života i praznine s druge strane.

Izraz lica bio mu je čudan. Nije ga vidjela ovakvog sve od... sve od noći kad ga je upoznala i kad su promatrali jedan zaselak kako gori sjeverno od Fezane. Sad je tu bio onaj isti bijes, ona vrst povrijeđenosti koja se nije lako dala pomiriti s njegovim zanimanjem. Ili možda to nije bilo točno: možda je Rodrigo bio dobar u onome što je radio baš zato što je znao koliku cijenu zahtijevaju djela vojnika u ratu?

Čudno, kako joj je um lutao. Pitanja na koja nema odgovora. Vrlo slično smrti. Praznina. Liječnikov neumoljivi protivnik. Rana od mača

duboko u ključnoj kosti. Na to nema odgovora.

Rekla je, pročistivši grlo: „Je li očistio ranu... prije nego što ju je previo?“

Belmonte je kimnuo. „Čitavom čuturum vina. Zar me nisi čula?“
Stresla je glavom. „Izgleda dobro previjeno.“

„Lain to radi već godinama.“

„Znam.“

Nastala je kratka tišina. Klekao je pred nju, kraj Ammara. „Zadnje riječi koje mi je rekao bile su molba da se pobrinem za tebe. Jehana, zakleo sam mu se da ću to učiniti.“

Ugrizla se za usnicu. Rekla je: „Mislila sam da ste mene platili da se brinem za sve vas.“

„To ide u oba smjera, draga moja.“ To je bio Husari. Ammar nije ništa rekao, samo je gledao. Prsti su mu bili hladni, držeći njene. Rodrigo ga je pogledao, primijetio isprepletene ruke i rekao: „Muwardijski ubojice mirišu na Kartadu.“ Ustao je.

„I ja bih to pomislio“, reče Ammar. „Zapravo, znam da je tako. Bio je i jedan izaslanik koji je mene pronašao. Drukčija vrsta poslanstva.“

Rodrigo je polako kimnuo. „Hoće da mu se vratiš.“

„Tako je.“

„To smo i pretpostavljali, zar ne?“

„Mislim da se Almalik htio uvjeriti da ja to znam.“

„Kakva je bila ponuda?“

„Sve što bi se i očekivalo.“ Ton je bio hladan.

Rodrigo je primijetio i to. „Ispričavam se. Nisam trebao pitati.“

„Možda. Ali jesi. Sljedeće pitanje?“ Ammar joj je pustio ruku. Uspravio se.

Dvojica ljudi zagledali su se jedan u drugoga, sive oči i plave. Rodrigo je kimnuo glavom, kao da prihvaća izazov.

„U redu. Što si im rekao?“

„Da ne znam odgovor hoću li se vratiti ili ne.“

„Shvaćam. Je li to bila istina?“

„U tom času.“

Tišina. „Ne tako dugo, ako je to bilo noćas.“ „Bilo je. Neke stvari su se umiješale.“

„Shvaćam. I što bi odgovorio kad bi ti sad bilo postavljeno isto pitanje?“

Malo, namjerno oklijevanje. „Da sam sasvim zadovoljan društvom u kome se sada nalazim.“ Postojala je neka nijansa ovdje, shvatila je Jehana. Tren kasnije vidjela je da je i Rodrigo to primijetio.

Zaokružio je pokretom po sobi. „Mi smo to društvo?“

Ibn Khairan je spustio glavu. „Dio njega.“ Dvojica ljudi bili su iste visine; Valledonac je bio širi u ramenima i prsima.

„Shvaćam.“

„A ti?“ upitao je Ammar, i Jehana je sad shvatila zašto je dopustio - pa čak i izazvao - pitanja. „Gdje će ljudi Rodriga Belmonta služiti ovog ljeta?“

„Uskoro krećemo na Kartadu. S vojskom Ragoše.“

„A ako i kralj Ramiro bude krenuo? Na zidove Fezane? Što onda, pokoro Al-Rassana? Hoćemo li te izgubiti? Hoćemo li poživjeti da se bojimo ponovno ugledati tvoje barjake?“

Neki iz čete su im prišli i slušali ih. U sobi je bilo tiho i bilo je, zaista, svjetla koje je dopiralo s istoka. Uskoro, izlazak sunca.

Rodrigo je dugo šutio. Zatim: „Ja sam, također, sasvim zadovoljan s onim gdje se nalazim.“

„Ali?“

Bijes u Belmontovim očima je nestao. Ona druga stvar je još uvijek bila tamo. „Ali ako vojske Esperane prođu kroz tagru, mislim da moram otići k njima.“

Jehana je ispustila dah. Nije bila svjesna da ga je zadržavala. „Naravno da moraš“, rekao je Ammar. „Cijeli si život za to živio.“ Rodrigo je po prvi put skrenuo pogled, zatim ga vratio. „Što hoćeš da kažem?“

Ammarov ton bio je odjednom grub, nemilosrdan. „Pa, recimo... kako bi bilo 'Umrite, ašaritskipsi! Kindathske svinje!' Nešto takvo?“ Od vojnika se začuo neki zvuk. Rodrigo se trgao i stresao glavom. „Ne od mene, Ammar. Ne od onih koji sa mnom jašu.“

„A od onih koji će jahati svuda oko vas?“

Rodrigo je opet stresao glavom, skoro tvrdoglavo. „I opet, što ti mogu reći? Bit će vrlo slični Muwardijima, pretpostavljam. Gonjeni mržnjom i svetošću.“ Napravio je čudan pokret, obje ruke su se otvorile i opet zatvorile. „Reci ti meni. Što će dobri ljudi raditi u takvom ratu, Ammar?“

Ammarov odgovor je stigao, kao što se Jehana bojala i znala da će biti: „Ubijati jedni druge, dok nešto na svijetu ne završi.“

Alvar i Husari su je odveli kući, dok se sunce uzdizalo po

isprljanim praznim ulicama. Svima je već jako trebao san. Alvar je uzeo svoju staru sobu u prizemlju, onu koju je koristio kad su ona, on i Velaz prvi put preko sedla došli u Ragosu. Husari je uzeo Velazov krevet kraj prostorije u kojoj je Jehana primala pacijente. Poželjela im je laku noć, premda je noć bila svršena. Uspela se stubištem u svoju sobu. Otvorila je prozor i zastala tamo promatrajući kako istočno nebo postaje sve svjetlije iza krovova kuća.

Bit će predivno jutro. Rani vjetar donio je miris bademova drveća iz vrtova preko puta. Sad je sve bilo tiho. Ulice su bile prazne. Velaz neće vidjeti kako ovo jutro stiže.

Pokušala je, ponovno, smisliti kako će to reći svojoj majci i ocu, i opet je ustuknula od toga. Pomislila je na nešto drugo: trebat će organizirati pogreb, kindathsku službu. Avren će joj pomoći. Možda ga može zamoliti da to učini? Pronađe nekog tko će zapjevati drevne riječi bogoslužja:

Jedno sunce za boga.
Dva mjeseca za njegove voljene sestre.
Nebrojene zvijezde da svijetle u noći.
O, čovječe, ženo, rođeni na mračnom putu,
samo podignite pogled i svjetla će vas dovesti kući.

Opet je plakala, sa suzama koje su joj se prosipale niz obraze, padajući na prozorsku dasku.

Nakon nekog vremena obrisala je lice nadlanicama i legla na krevet, ne trudeći se svući, premda je bilo krvi na njenoj odjeći. Suze

su prestale. Neka praznina, koja se gurala prema njenu srcu, zauzela je njihovo mjesto. Ležala je tamo ali nije mogla zaspati.

Nešto kasnije začula je zvuk izvana. Bila je čekala na taj zvuk. Ammar se podigao i zastao na prozorskoj dasci. Ostao je tamo, nepomičan, promatrajući je, dugo vremena.

„Hoćeš li mi oprostiti?“ upitao je konačno. „Morao sam doći.“ „Ne bih ti nikad oprostila da nisi došao“, rekla je. „Zagrli me.“ Skočio je na pod i prešao preko sobe. Legao je na krevet kraj nje i spustila je glavu na njegova prsa. Osjećala je kako mu srce lupa. Zatvorila je oči. Ruka mu se podigla i dotakla joj kosu.

„O, ljubavi moja“, rekao je tiho. „Jehana.“

I opet je počela plakati.

I ovo je prošlo, premda ne tako brzo. Kad je neko vrijeme bila mirna, opet je progovorio. „Možemo ležati ovako, koliko god hoćeš. Ureduje.“

Ali u njoj je bila ta praznina, i bilo joj je potrebno da više ne bude prazna.

„Ne možemo“, rekla je, podigla glavu i poljubila ga. Sol. Njene suze. Podigla je ruke i zarila ih u njegovu kosu i opet ga poljubila.

Puno kasnije, kad su oboje ostali bez odjeće, ležala je umotana u njegovo naručje pod pokrivačima i dokopala se tako očajno potrebnog sna.

On nije. Bio je previše svjestan onoga što će doći, kasnije ovog istog dana. Morat će otići iz Ragose, prije nego što padne noć. Nagovarati će je da ostane ovdje. Ona će odbiti. Čak je znao i tko će

zahtjevati da pođe s njima.

Tama se nadnosila na zapadu, kao visoki olujni oblaci. Iznad Fezane. Gdje su se upoznali.

Ležao je budan, držeći je u naručju, i postao svjestan velike ironije, promatrajući kako se novoizašlo sunce prosipa kroz istočni prozor i pada na njih oboje, kao da je netko ili nešto željelo zaogrnuti ih oboje blagoslovom satkanim u potpunosti od svjetlosti.

PETI DIO

ČAK I SUNCE ZALAZI

XV

Guverner Fezane bio je obazriv i oprezan čovjek. Ako bi se povremeno i sjetio kako je neprežaljivi kralj Almalik I, Lav od Kartade, bio počeo svoj uspon do slave s položaja guvernera toga grada u službi kalifa Silvenesa, češće bi samoga sebe podsjetio na svoju iznimno dobru sreću, budući da je bio jedini važan gradski guverner koji je preživio prijelaz s oca na sina u Kartadi.

Kad bi se uznemirio snovima o nekom uzvišenijem položaju, naučio je dopustiti sebi jedno veće zabave: određena količina jaditskog vina, plesači, susreti - bilo promatrajući ili sudjelujući - s robovima oba spola u različitim kombinacijama. Otkrio je kako je olakšanje koje su mu pružale takve aktivnosti služilo da na neko vrijeme zaguši nemire nedostojnih snova.

Zapravo, nije samo dobra sreća bila zaslužna za njegov opstanak u Fezani. U posljednjim godinama vladavine starijeg Almalika, guverner se pobrinuo, vrlo tiho, da uspostavi srdačne odnose sa sinom. Premda je napetost između kralja i princa bila očita, guverner Fezane svejedno je prosudio kako će mladić vjerojatno preživjeti i

naslijediti svoga oca. Razmišljanje mu je bilo krajnje jednostavno: drugi kandidati bili su neodrživi, a princ je za staratelja imao Ammara ibn Khairana.

Guverner Fezane rođenje u Aljaisu.

Poznao je ibn Khairana sve od pjesnikova djetinjstva u tom gradu. Glede nekih priča iz tog bezobzirnog, nepretjerano-udaljenog vremena, on je imao znanja iz prve ruke. Njegova je promišljena procjena bila kako je čovjek u koga se taj dječak razvio bio osoba koju je mudar administrator morao zadržati na svojoj strani.

Pokazalo se da je bio u pravu, naravno, premda se bio prilično uznemirio kad je mladi kralj tako hitro poslao ibn Khairana u izgnanstvo. Kad je doznao da je prognani dvoranin u Ragosi, tamo mu je, zaobilaznim putem, poslao svoje dobre želje. Istovremeno, nastavio je služiti mladem Almaliku s istom marljivošću koju je bio primjenjivao na interese njegova oca. Čovjek je ostajao na svom položaju - i bogat, i živ - sposobnošću isto toliko koliko i srećom u naslućivanju promjena u vjetru. Krao je vrlo malo, i diskretno. Također se dobro čuvao da ne stvara pretpostavke. Tako da kad je neočekivani, dapače zapanjujući zahtjev za pariasom stigao u rano proljeće po kraljevskom glasniku iz Ruende, guverner ga je proslijedio u Kartadu bez komentara.

Možda je stvorio svoje pretpostavke o tome kako se pojavio ovaj zahtjev, i čak se divio profinjenosti koja ga je proizvela, ali nije bilo do njega, ukoliko ga kralj na to ne potakne, da ponudi svoje mišljenje o bilo čemu takvom.

Njegove zadaće bile su praktičnije naravi. Utvrdio je i obnovio zidove i obranu Fezane što je bolje mogao, s obzirom na malodušno

građanstvo. Provevši duge godine boreći se s opasno nepokornim gradom, guverner je prosudio da neko vrijeme može izaći na kraj sa živčanom napetosti. Dodatni Muwardiji u novom krilu dvorca nisu bili osobito dobri u građenju zidova - od pustinjskih ratnika se to baš nije moglo ni očekivati - ali bili su dobro plaćeni i nije ih oklijevao uposliti.

Bio je svjestan vjerskih pamfleta koji su se pojavili po gradu tijekom zime, kao što je bio svjestan većine stvari u svome gradu. Prosudio je da je novi kralj vadžijama Kartade dopustio malo više prostora kao znak pomirenja, i da se to širi i na ostatak kraljevstva. Dao je progoniti prostitutke malo više nego obično. Nekoliko jaditskih taverni je zatvoreno. Guverner je potihom povećao svoju zalihu vina iz konfiskacija koje su ovo pratile. Takvi postupci su bili normalni, premda vremena nisu.

Na račun Kindatha palo je znatno više optužaba nego što je bilo uobičajeno. To ga nije posebno uznemirilo. Nije volio Kindathe. Činilo se da uvijek djeluju - čak i žene - kao da znaju stvari koje on ne zna. Tajne svijeta. Budućnost ispisana u njihovim lutajućim mjesecima. To ga je činilo nemirnim. Ako su vadžije htjeli propovijedati protiv Lutalica još vatrenije nego u nedavnoj prošlosti, izgleda da je to bilo s kraljevim odobrenjem ili bar prihvaćanjem, i guverner svakako nije mislio intervenirati.

Imao je te godine i ozbiljnijih briga.

Fezana nije utvrđivala svoje zidove ni dodavala Muwardije svome garnizonu samo da uposli vojnike. Na sjeveru se ove sezone pojavilo raspoloženje koje je donosilo loše predznake za budućnost, ispisanu u kindatskim mjesecima ili ne.

Čak i tako, guverner nije, budući da je po prirodi bio duboko oprezan, mogao posve povjerovati da bi Ramiro od Valleda bio toliko budalast da dođe zaratiti ovamo, započeti opsadu tako daleko od svojih zemalja. Fezana je dvaput godišnje plaćala parias Valledu. Zašto bi bilo koji razuman čovjek riskirao život i stabilnost svoga kraljevstva da osvoji grad koji već puni njegove kovčege zlatom? Između ostaloga, valledska vojska koja se spušta kroz tagru može značiti iznimnu ranjivost kod kuće - prema Jaloni ili Ruendi.

S druge strane, guverner je zajedno sa svima ostalima čuo vijesti p jaditskoj vojsci koja se okuplja u Batiari, i sprema se na proljeće otploviti na istok za Ammuz i Soriyyu. Takve stvari mogle su pružiti vrlo loš primjer, smatrao je guverner Fezane.

Proljeće je stiglo. Tavares se podigao i spustio bez pretjeranih poplava. U hramovima se za to ritualno zahvaljivalo Ašaru i svetim zvijezdama. Polja koja je rijeka obogatila bila su obrađena i zasijana. Cvijeće je cvjetalo u vrtovima Fezane i izvan njenih zidova. Bilo je lubenica i trešanja na tržnici i na njegovu stolu. Guverner je volio lubenice.

Kroz tagru se spustila vijest o sastanku triju jaditskih kraljeva u Carcasiji.

To nije bila dobra stvar, ni na koji način. Prenio je tu obavijest Kartadi. Skoro odmah nakon toga, došle su daljnje vijesti da je sastanak završio u nasilju, nakon što je počinjen pokušaj umorstva bilo kralja ili kraljice, ili možda pristava Valleda.

Informacije sa sjevera bile su rijetko kada jasne; ponekad su bile skoro neupotrebljive. Ovo nije bila nikakva iznimka. Guverner nije

znao tko je, ako je itko, povrijeđen ili ubijen, niti tko je bio iza toga. Ali prenio je i tu obavijest, svejedno, koliko god bezvrijedna bila. Dobio je užurbane uzvratne poruke iz Kartade: nastaviti s radom na zidovima, nakupiti hrane i pića. Zadržati vadžije sretnima a Muwardije pod stegom. Postaviti straže u blizini tagre. Biti beskrajno na oprezu, u ime Ašara i kraljevstva.

Ništa od toga nije bilo utješno. Učinio je sve te stvari, sposobno, u sve nemirnijem gradu. Guverner je otkrio da mu ujutro lubenica više ne prija kao nekad. Njegov želudac kao da se pobunio.

Onda je u kožari umrlo dijete.

A tog istog dana stigla je vijest da je viđena valledska vojska. Južno od tagre, u Al-Rassanu, s razvijenim barjacima.

Vojska. Vrlo velika vojska, koja se brzo približava. Po prvi put u stotinama godina Konjanici Jada jahali su prema ovom gradu. Bila je to ludost, mislio je guverner uznemireno. Čista ludost! Što to kralj Ramiro radi?

A što je mogao učiniti obazrivi, marljivi javni službenik kad kraljevi svijeta polude?

Ili kad i njegovi vlastiti ljudi polude, tog istog dana?

Ponekad događaji na međusobno vrlo udaljenim mjestima govore jednoglasno o promijenjenom raspoloženju, okretanju svijeta prema tami ili prema svjetlu. Dugo godina nakon toga, sjećalo se da su se kindathski masakri u Sorenici i Fezani dogodili u razmaku od šest mjeseci. Jednog su počinili jaditski vojnici podivljali od dosade, drugog ašaritski građani ludi od straha. Efekti nisu bili tako različiti.

U Fezani, počelo je s groznicom jednog djeteta. Kći kožara, nekog

ibn Shapura, dobila je tog proljeća neku bolest. Najsiromašniji radnici živjeli su najbliže rijeci i u sezoni poplava bolesti su bile uobičajene, osobito među djecom i starcima.

Djetetovi roditelji, koji nisu mogli ili nisu htjeli platiti usluge liječnika, upotrijebili su umjesto toga drevni lijek da je smjeste na ležaj u samoj kožari. Za odvratna isparenja se vjerovalo kako će otjerati zlu prisutnost bolesti. Bio je to postupak liječenja koji se koristio već stoljećima.

Tako se dogodilo da je toga dana jedan kindathski trgovac, po imenu ben Mores, bio u kožari, kupujući kože za izvoz na istok preko Salosa i zatim dolje niz obalu i kroz tjesnac.

Dok je stručno procjenjivao dovršene i nedovršene kože u dvorištu čuo je plač nekog djeteta. Čuvši što se događa, kindathski trgovac je glasno i sočno počeo psovati roditelje djevojčice i nastavio s ulaskom u kožaru i spustivši ruke na dijete - što je bilo zabranjeno. Ne obazirući se na proteste, iznio ju je s mjesta liječenja na hladni proljetni zrak.

I dalje je izvikivao ukore kad je ibn Shapur, ugledavši svoju malu kći kako je obeščašćuje i otima jedan Kindath, znajući da ti zli ljudi koriste dječju krv u svojim poganim ritualima, pritrčao i udario trgovca straga po glavi kožarskom kukom, ubivši ga na mjestu. Kasnije, su se svi slagali kako ibn Shapur nikad nije bio nasilan čovjek.

Dijete je palo na tlo, strašno plačući. Njen otac ju je podigao, prihvatio smrknute čestitke svojih kolega, i odnio je natrag u kožaru. Ostatak dana tijelo kindathskog trgovca ostavljeno je tamo gdje je palo u dvorištu. Na suncu su se po njemu skupljale muhe. Psi su dolazili i

lizali njegovu krv.

Dijete je umrlo, u sam zalaz sunca.

Kindatski dodir ju je prokleo, složili su se kožarski radnici, zadržavši se poslije posla, raspravljajući o svemu u dvorištu. Nedvojbeno joj je prije toga bilo krenulo na bolje. Djeca umiru kad Kindathi polože ruke na njih, to je bila činjenica. U dvorište je stigao jedan vadžija; kasnije se nitko nije mogao sjetiti tko ga je pozvao.

Kad su ga obavijestili o tome što se dogodilo, pobožni je čovjek od užasa podigao ruke.

Netko je otprilike u tom trenutku istakao, odjekom stihova koji su ranije te godine bili posvuda ispisani i recitirani, da nitko od Kindatha nije umro na Dan jarka - ni jedan jedini. Samo dobri Ašariti. Oni su otrov među nama, povikao je taj isti čovjek. Oni ubijaju našu djecu i naše vode.

Tijelo ubijenog trgovca odvučeno je s mjesta gdje je bilo ležalo. Bilo je unakaženo i oskvrnuto. Vadžija, koji je to promatrao, nije stavio nikakvog prigovora. Netko je nadošao na zamisao da mrtvacu odrube glavu i tijelo mu bace u jarak. Glava je odsječena. Gomila kožara izašla je iz svog dvorišta, noseći tijelo, i krenula prema vratima najbližim jarku.

Dok su prolazili kroz grad, kožarski su radnici - dotad ih se već skupio priličan broj - naišli na dvije kindathske žene koje su kupovale šalove u Tkalačkoj ulici kasno toga dana. Čovjek koji je bio recitirao pjesmicu sa zidova udario je jednu od njih preko lica. Druga žena imala je drskosti da mu uzvрати udarac.

Nevjernica, žena, koja je položila ruku na jednog od Ašarovih

zvjezdorodenih? To se nije moglo otrpjeti.

Obje žene zatučene su štapovima ispred trgovine gdje su njihove nabavke još čekale zamotane. Vlasnica tkalačke trgovine tiho je spustila dva šala natrag pod tezgu i spremila novac koji je dobila. Zatim je za taj dan zatvorila trgovinu. Dosad se već skupila velika gomila ljudi. Nakon samo kratkog oklijevanja, dvjema mrtvim ženama odsječene su glave. Nitko se kasnije nije mogao jasno sjetiti tko je zapravo zamahnuo oštricama.

Ljutita masa, neprestano rastući, počela se slijevati prema Vratima jarka s tri obezglavljena, krvava kindathska tijela.

Na putu do tamo susreli su još jednu, još veću gomilu. Ova masa bila je na tržnici, skoro je ispunivši. Danas nije bio tržni dan.

Oni su upravo čuli vijesti sa sjevera. Videni su Jaditi. Bili su skoro pred njihovim zidinama. Vojska iz Valleda, koja dolazi da opljačka i spali Fezanu.

Iako nitko nije iznio takav prijedlog - bar koliko se god itko kasnije mogao sjetiti - dvije gomile stopile su se u jednu, i privukle i druge u svoju masu, i okrenuli su se, svi zajedno, u sat prije zalaska sunca i izlaska bijelog mjeseca, prema vratnicama Kindathske četvrti. Guverner Fezane dobio je obavijest o nekoj vrsti ustanka među kožarima, i o nasilju, skoro u istom trenutku kad je također stigla i vijest, koje se tako dugo bojao, o Konjanicima koji grme prema sjeveru i već su u tagri. Bilo bi mu puno draže da su ove vijesti neko vrijeme ostale samo njegove, ali to se pokazalo nemogućim. Treći glasnik je dojavio, odmah iza prve dvojice, da se gomila okupila na tržnici i da su već dočuli vijesti sa sjevera.

Guverner je tako morao u brzom slijedu donijeti nekoliko odluka. Smjesta je poslao dva odvojena glasnika u Kartadu i još jednog u Lonzu. Bilo je dogovoreno da će dio lonzanskog garnizona prijeći na sjever, na padine lanca Tavares, ako u Fezani zaista dođe do opsade - oni su mogli djelomično zaustaviti jaditske napade južno od rijeke. Hrana za vojsku u opsadi, ili njen nedostatak, bile su često ključ uspjeha opsade.

Guverner je također poslao jednog svog pomoćnika da pojuri po određene spise koji su već odavno bili pripremljeni za njega. Prije više od tri godine, zapravo, Almalik I. od Kartade, koji je bio guverner prije nego što je postao kralj (ta je pomisao bila stalni izvor nesređenosti), zajedno je sa svojim generalima i savjetnicima zabilježio neke planove koje je trebalo slijediti u slučaju opsade Fezane. Proučavajući te pismene upute, koje nisu bile stavljene izvan važnosti, guverner je s drhtajem zamijetio njihov najsmjeliji element. Nekoje vrijeme oklijevao, a onda odlučio vjerovati mudrosti mrtvoga kralja. Izdana su naređenja najstarijem Muwardiju u sobi. Čovjekovo zakrinkano lice nije ništa otkrilo, naravno. Smjesta je otišao da okupi ljude koji su mu bili potrebni. Sve ovo, i druge s time povezane zapovijedi, zahtijevalo je neko vrijeme. Kao posljedica toga, dok je još jedan glasnik stigao da izvijesti o neobično velikom broju ljudi koji su sad kretali prema Kindathskim vratnicama noseći baklje, guverner je, neobično za njega, već zaostajao za zamahom događaja u svome gradu. Baklje su ga, međutim, potakle u akciju. Još se nije smračilo; baklje nisu bile potrebne zbog svjetlosti. Kakva je korist braniti se od Valledonaca ako spale svoj vlastiti grad? Ašar i zvijezde su znali, on nije volio Kindathe,

ali ako se ta Četvrt zapali, cijeli grad bi mogao planuti. Drveni zidovi nisu znali ništa o granicama vjere. Guverner je naredio da se gomila rasprši.

To je bio ispravan potez, a mogao je možda biti i ostvaren, samo da je naređenje izdano malo ranije.

Alvar nikad nije zaboravio to večer i noć, čitavog svog života. Probudio bi se u stravi iz sna da je opet u Fezani u zalaz sunca, promatrajući gomilu kako prilazi. To ga je sjećanje označilo; pamtio ga je kao ništa drugo prije, i kako će tijekom cijelog svog života upamtiti samo još jedan, a taj događaj se također zbilo u sumrak. Bili su stigli toga popodneva, požurivši se ispred jaditskoga oblaka prašine s uplašenim rojem ljudi sa sela. Njih petoro bilo je jurilo cijelim putem na zapad iz Ragose, preko bregova i ledina ozelenjenih proljećem. Otišli su dan nakon Karnevala, odmah nakon što su pokopali Velaza kindathskim obredom i ubijenog vojnika po jaditskom običaju.

Nije bilo vremena za žalovanje. Ibn Khairan je to do kraja razjasnio, zasnovano na onome što je doznao, a Jehana, poluluda od straha za svoje roditelje, nije mogla ostati. Otišli su iz Ragose do poslijepodneva: Alvar, Husari, Jehana, ibn Khairan - i Rodrigo Belmonte. Svi su bili iscrpljeni nakon noći koja je upravo prošla, svi svjesni da se u raspoloženju koje je vladalo ovoga proljeća može dogoditi nešto užasno.

Prošli su put od deset dana u šest, jašući u tami, stigavši kasno jednog popodneva do mjesta odakle su vidjeli zidove Fezane. Već su bili ugledali oblak prašine koji je bio valledska vojska.

Rodrigo je to primijetio. Pokazao je rukom, a zatim s ibn

Khairanom izmijenio jedan dug pogled kojeg Alvar nije mogao razumjeti. Jehana se ugrizla za usnicu, zureći na sjever. Husari je ispod glasa rekao nešto što je moglo biti i molitva.

Alvara je, usprkos iscrpljenosti i zabrinutosti, pogled na oblak prašine kojeg podižu Konjanici Valleda u Al-Rassanu duboko dirnuo. A onda je opet pogledao Jehanu i Husarija i natrag prema ibn Khairanu, i opet se podigla zbunjenost. Kako je moguće da nešto što je čovjek priželjkivao čitavog života postane izvor sumnje i tjeskobe?

„Kreću se jako brzo“, rekao je ibn Khairan, konačno.

„Prebrzo“, promrmljao je Rodrigo. „Prestići će neke od seljana u bijegu. Ne shvaćam. Zar ne žele u gradu što je više moguće usta.“ „Osim ako ovo neće biti opsada.“

„Što drugo može biti? Ne misli valjda zauzeti ove zidove na prepad?“

Ibn Khairan pogledao je opet na sjever s njihova vidikovca, visoko na brijegu istočno od grada. „Možda samo prethodnica juri“, rekao je. „Iz nekog razloga.“

„To isto tako nema smisla“, odgovorio je Rodrigo, nabranog čela. Alvaru je zvučao ljutito, i nimalo oduševljeno.

„Zar je to važno?“ upitala je Jehana oštro. „Idemo!“

Bila je jahala vojničkim tempom čitavim putem. Zapravo, bilo je trenutaka kad su je Rodrigo ili ibn Khairan morali obuzdavati, da ne uništi konje svojom brzinom.

Njen odnos s ibn Khairanom promijenio se od Karnevala. Pokušavali su to ne pokazati baš previše otvoreno na putu, ali bilo je vidljivo, na muškarcu jednako toliko koliko i na ženi. Alvar se trudio da

ne dopusti toj činjenici da ga uznemiri. U tome je bio samo djelomično uspješan. Činilo se da život može napasti zbunjenošću i boli iz mnogo različitih smjerova.

Spustili su se s visine da prijeđu jarak i uđu u grad. Alvar po prvi put, Jehana i Husari vraćajući se kući, ibn Khairan na povratku na mjesto gdje je Almalik I. bio pokušao uništiti njegov ugled i zauzdati mu moć.

A Rodrigo?

Alvar je shvaćao da je Satnik s njima, prerušen u Ašarita - obrijana brka, kose i kože potamnjene - jer je zadao zakletvu Velazu ben Išaku da će braniti ženu koja je bila ovdje s njima. On nije bio čovjek koji bi pogazio svoju zakletvu.

Jehanine roditelje trebalo je izvući iz Fezane, i predati upozorenje drugim Kindathima. To im je bio neposredni zadatak. Nakon toga, morat će se opet okrenuti rješavanju pitanja odanosti i sljedećih koraka. Svi su se trebali, koliko je Alvar razumio, još uvijek pridružiti vojsci Ragose negdje zapadno od Lonze, na putu za Kartadu.

Oblak prašine sjeverno od njih vjerojatno je to promijenio.

S Jaditima koji su napadali Al-Rassan, hoće li Ragosa ipak zaratiti s Kartadom? Ašarit protiv Ašarita s Konjanicima koji naviru kroz tagru? I hoće li se najčuveniji vođa jaditskih vojnika na cijelom poluotoku u takvom trenutku još uvijek boriti za Ragosu?

Alvar, jedan od tih jaditskih vojnika, nije imao pojma. Na putu prema zapadu osjetio je kako se između ibn Khairana i ser Rodriga pojavljuje neka udaljenost. Ne hladnoća, i svakako ne sukob. Bilo je to više kao... utvrđivanje obrane. Svaki od njih pripremao se na ono što bi

moglo doći.

Husari, obično govorljiv i promućuran, nije mu bio ni od kakve pomoći dok je pokušavao to shvatiti. On je ostao povučen čitavim putem dovde.

Ubio je svoga prvog čovjeka na trgu za Karneval. Jehana je, u jednom od ono malo razgovora što ih je na putu vodila s Alvarom, rekla kako misli da bi to mogao biti uzrok nevolje. Husari je bio trgovac, a ne ratnik. Blag čovjek, lijen, čak i mekan. Te je noći, međutim, ubio muwardijskog ubojicu, razmrskavši mu lubanju udarcem, poprskavši popločeni trg mozgom i krvlju.

To može stresti čovjeka, pomislio je Alvar. Nisu svi bili rođeni za vojnički život i ono što s njim ide.

Istinu govoreći - premda to nikome nije rekao - Alvar više nije bio siguran nije li on rođen za taj život. To je bilo zastrašujuće. Ako nije bio za to, za što je bio? Ali činilo se da je vojniku potrebno da može sagledavati stvari u neobično jednostavnim omjerima, a Alvar je postepeno shvatio kako mu to ne ide baš posebno dobro.

Četvrtog jutra te je svoje misli povjerio, s puno poštovanja, Satniku. Rodrigo je dugo jahao u tišini prije nego što je odgovorio.

Ptice su pjevale; proljetni dan bio je sjajan.

„Možda si previše inteligentan da bi bio dobar vojnik“, rekao je Rodrigo konačno.

Što nije zapravo bilo ono što je Alvar želio čuti. Zvučalo je kao odbacivanje. „A što je s vama?“ upitao je. „Vi ste bili vojnik, cijelog života.“

Rodrigo je i opet oklijevao, birajući riječi. „Ja sam odrastao u

drugačijem vremenu, Alvar, premda je bilo tek kratko ispred tvoga. Kad su kalifi vladali Al-Rassanom, mi na sjeveru živjeli smo u neprestanom strahu za svoje živote. Napadali su nas jednom, ponekad i dvaput, na godinu. Svake godine. Čak i kad su napadi počeli jenjavati, nas djecu tjerovali su uvečer u krevet prijetnjama da će nas nevjernici odnijeti ako ne budemo dobri. Sanjali smo o čudima, o osveti. O povratku.“

„I ja!“

„Ali ti to možeš, zar ne shvaćaš? To više nije san. Svijet se promijenio. Kad možeš učiniti ono o čemu si sanjao, ponekad to više... nije tako jednostavno.“ Rodrigo je pogledao Alvara. „Ne znam ima li to ikakvog smisla.“

„Ne znam ni ja“, rekao je Alvar mrko.

Satnikova usta su se na to trgla, i Alvar je shvatio da nije baš pokazao preveliko poštovanje.

„Oprostite“, rekao je brzo. Sjećao se - činilo se to nevjerojatno davnim - onog dana kad ga je Rodrigo oborio s konja tik izvan Esterena zbog takve drskosti.

Rodrigo je sad samo stresao glavom. Svijet se promijenio. „Pokušaj ovo, ako ti pomaže“, rekao je. „Kako ti se lako čini razmišljati o ovo troje ljudi s kojima jašemo kao o nevjernicima, zlim po prirodi i odvratnim bogu?“

Alvar je zatreptao. „Ali oduvijek smo znali da u Al-Rassanu ima i časti.“

Rodrigo je stresao glavom. „Ne. Budi pošten. Razmisli o tome. Neki od nas su znali, Alvar. Duhovnici to i dan-danas niječu. Imam dojam da

bi i tvoja majka to zanijekala. Sjeti se Vascina otoka. Sama zamisao o svetom ratu to niječe: Ašariti i Kindathi su bogohulni napad na Jada. Njihovo postojanje vrijeđa našega boga. To je ono što su nas stoljećima učili. Nema tu mjesta za priznavanje časti, a kamoli veličine neprijatelja. Ne u ratu kojeg pokreću takva uvjerenja. To je ono što ti pokušavam - vrlo loše - reći. Jedna je stvar zaratiti se za svoju zemlju, obitelj, čak i u potrazi za slavom. Sasvim je drugo vjerovati da su ljudi protiv kojih se boriš otjelovljenje zla i zato moraju biti uništeni. Ja želim da dobijemo poluotok natrag. Želim da Esperana opet bude velika, ali neću se pretvarati da ako razbijemo Al-Rassan i sve što je izgradio time ispunjavamo volju bilo kojeg boga za koga ja znam.“

Bilo je tako teško. Zapanjujuće teško. Alvar je dugo jahao u tišini. „Mislite li da i kralj Ramiro tako osjeća?“

„Nemam pojma što kralj Ramiro osjeća.“

Odgovor je došao prebrzo. Postavio je pogrešno pitanje, shvatio je Alvar. Time je razgovor završio. A nitko od ostalih nije se činio raspoloženim za priču.

Pa ipak, stalno je razmišljao o tome. Imao je vremena za razmišljanje dok su prolazili na zapad kroz proljeće. Ništa jasno nije se pojavilo.

Što se dogodilo s osunčanim svijetom o kome je bio sanjao kao dijete: kad je sve što je želio bio udio u onoj slavi o kojoj je Rodrigo bio govorio, časna uloga u sukobu lavova i dio ponosa?

Sukob lavova. Dječji san. Kako se to uklapalo s onim što su ljudi iz Valleda učinili u Orvilli prošlog ljeta? Ili s Velazom ben Išakom - najboljim čovjekom koga je Alvar ikad upoznao - mrtvim na kamenju

Ragose? Ili, uostalom, s onim što su oni sami napravili jalonjskoj skupini u dolini sjeverozapadno od Fibaza? Gdje je tu bila slava? Zar se ikako moglo reći da je je uopće bilo?

Još je uvijek nosio svoju laganu, opuštenu odjeću iz Al-Rassana. Husari nije skinuo svoj kožni valledski šešir ili prsluk ili hlače. Alvar nije bio siguran zašto, ali to mu je nešto značilo. Možda su u nedostatku pravih odgovora ljudi više trebali simbole?

Ili možda zaista jest provodio previše vremena s takvim mislima da ikad postane pravi vojnik. Bilo je malo utješno vidjeti da se i Satnik muči. Ali to nije ništa riješilo.

Na vrhu brijega istočno od Fezane u Al-Rassanu, promatrajući oblak prašine kojeg su podizali konji njegovih sunarodnjaka, u trenucima prije nego što su njih petoro odjahali dolje prema gradu, Alvar de Pellino je zaključio kako je slava - njena žarka, sjajna čistoća - zapravo beznadno nedostižna.

A onda, iste te večeri, ipak ju je pronašao, i znak svoje budućnosti kao upaljen na gorućem nebu.

Ammar je preuzeo kontrolu kad su se približili Vratima jarka. Jehana je to i prije vidjela, na pohodu kod Fibaza, kako su on i Rodrigo izgleda imali automatsku izmjenu vlasti kako bi se situacija promijenila. To je bila, postepeno je shvatila, jedna od tuga koje je nosila: kakva god veza se izrodila, kakva god neizgovorena svijest koju su dijelili preko dva svijeta, to će sad biti prekinuto.

Jaditska vojska u Al-Rassanu je to jamčila. Njih dvojica su toga bili svjesni. Ništa nije rečeno na brijegu, dok su promatrali prašinu, ali znalo se. Bili su ovdje da odvedu njene roditelje iz opasnosti, a nakon

toga...? Nakon toga, što god bilo ono što je počelo tog jesenskog dana u Ragosi simboličnom borbom pod zidinama doći će svome kraju.

Željela je razgovarati s Ammarom. Bilo joj je potrebno da razgovara s njim; o ovome, o toliko drugih stvari. O ljubavi, i o tome može li nešto zaista početi u vrijeme smrti, dok se posvuda oko njih ruši svijet kojeg su poznavali.

Ali ne na ovom putu. Razgovarali su pogledima i najkraćim riječima. Što god je trebalo riješiti, kakve je god smanjene ili povećane mogućnosti budućnost mogla obuhvaćati u izmiješanim znakovima njihovih zvijezda i mjeseca, morat će biti razmotrene kasnije. Ako vrijeme i svijet to dopuste.

Nije sumnjala u njega. To je na određeni način bilo začuđujuće, ali nije imala nikakvih sumnji još od onih prvih trenutaka na ulici za Karnevala. Ponekad bi strijela srca pronašla svoj put do sigurnosti usprkos upozorenjima oprezne prirode.

On je bio ono što je bio i ona je znala ponešto o tome. Učinio je ono što je učinio, i priče su kolale čitavim poluotokom.

I rekao je da je voli i ona mu je vjerovala i nije bilo potrebe za strahom. Ne od njega. Od svijeta, možda; od tame, krvi, vatre; ali ne od ovog čovjeka koji je, izgleda, zapanjujuće, bio odredište njene duše.

Ušli su u Fezanu usred zarojene, prestravljene mase ljudi iz okolice koji su bježali pred napredovanjem jaditske vojske. Kola i kolica začepila su cestu prema gradu i most ispred zida, blokirajući vrata. Bili su zapetljani usred zaplakane djece, lajanja pasa, mula, pilića, vikanja muškaraca i žena; Jehana je vidjela sve znake opće panike.

Ammar je pogledao prema Rodrigu. „Možda stižemo u zadnji čas. Noćas bi ovdje moglo biti nasilja.“ Rekao je to vrlo tiho. Jehana je osjetila strah, kao udaranje bubnja u njoj.

„Idemo unutra“, rekao je Belmonte.

Ammar je oklijevao. „Rodrigo, može ti se dogoditi da se nađeš zarobljen u gradu koga opsjeda tvoja vlastita vojska.“

„Moja vojska je u Ragosi, i sprema se da krene na Kartadu, sjećaš se?“ Rodrigov glas bio je mrk. „Promjene ću rješavati kako se budu pojavljivale.“

Drugi je muškarac opet zastao, kao da će dodati još nešto, ali samo je kimnuo glavom. „Onda se zagrni. Ubit će te na mjestu ako te prepoznaju kao Valledonca.“ Dobacio je pogled Alvaru i onda, nevjerojatno, blijesnuo smiješkom koga su svi poznavali. „Ti, s druge strane, izgledaš više kao domorodac nego ja.“

Alvar mu je uzvratio smiješak. „Brinite za Husarija“, rekao je, lako govoreći ašaritski. „Svi ćemo nastradati zbog njegova šešira.“ Pogledao je prema Jehani i nasmiješio se. „Izvući ćemo ih.“

Uspjela je kimnuti glavom. Bilo je vrlo neobično što je manje od godine dana učinilo tome mladiću. Ili možda i nije: od samog početka u Alvaru de Pellinu bilo je čelika i uma, a proveo je većinu godine u društvu dvojice najiznimnijih ljudi u njihovu svijetu. Bio je na dobrom putu, pomislila je Jehana odjednom, da i sam postane nešto izuzetno.

Husari i Ammar su ih proveli, uporno tjerajući svoje konje kroz gužvu. Spotičući se da im se izmaknu s puta, ljudi su ih psovali, ali ne glasno. Bili su naoružani i na konjima, i to je bilo dovoljno. Uspjeli su si probiti put.

Bilo je stražara na vratima ali bili su preplavljeni galamom i kaosom. Nitko ih nije primijetio, nitko im nije prepriječio put. Kasno popodne onog dana kad su stigli Valledonci, Jehana se vratila u grad u kome se rodila i odrasla.

Došli su do Kindathske četvrti tik ispred gomile koja je nosila oružje i zapaljene baklje.

Otkako je lšak opet progovorio, Eliana je otkrila da je sluh njenoga muža iznimno dobar. On je bio taj koji je prvi začuo zvukove izvan Četvrti i obratio joj pozornost na njih. Sad ga je već mogla skoro savršeno razumjeti: nerazgovijetne riječi, jer su bile njegove, bile su joj kao voda usred pustinje.

Spustila je pismo koje mu je bila čitala - Rezzoni ben Corli im je pisao iz Padrina gdje je sad živio sa svojom obitelji. Poslao im je vijesti o Batiari nakon pokolja u Sorenici.

Sjećat će se, kasnije, da mu je upravo to bila čitala kad je lšak rekao da čuje neku buku izvana. Prišavši prozoru, Eliana ga je otvorila i zastala, osluškujući. Neki ljutiti zvuk, gomila u udaljenim ulicama. Prozor lšakove radne sobe gledao je na zajedničko dvorište koje je dijelilo desetak većih kuća u Četvrti. Gledajući dolje, Eliana je ugledala nekoliko ljudi ispod sebe, kako uzrujano razgovaraju, gestikulirajući. Netko je utrčao u dvorište: mlađi sin njene prijateljice Nasreh bet Rivek.

„Dolaze!“ povikao je. „Ubili su Mezira ben Moresa! Dolaze na nas s vatrom!“

Netko je zavrištao s prozora preko puta. Eliana je zaklopila oči, stišćući prozorsku dasku. Načas se pribojala da će pasti. Upozorili su

je na ovo, izrije kom. Bili su planirali otići, koliko god bilo teško napustiti dom u njihovim godinama. Izgleda da su predugo čekali. Začuo se škripavi zvuk kad je Išak ustao sa svoga stolca iza nje. Eliana je otvorila oči i pogledala van, teško udišući. Na prozorima su se pojavljivala lica, ljudi su utrčavali u dvorište. Sunce je naginjalo prema zapadu, pločnik se prepolovio ukošenom crtom sjene. Zaplašeni ljudi i žene prelazili su iz svijetla i u sjenu. Netko se pojavio noseći koplje - Nasrehin stariji sin. Izbezumljeno kretanje na nekad mirnom mjestu, blebetanje zvuka. Ogromna buka sad im je bila bliža. Je li to, onda, bio kraj svijeta?

Išak je izgovorio njeno ime. Počela se okretati natrag k njemu, ali u tom trenutku, trepćući od nevjerice, shvatila je da je jedan od obrisa koji su utrčavali u dvorište njena kći.

Jehana je poznavala stražare na željeznim vratnicama Četvrti. Pustili su je da uđe s ljudima koji su je pratili. Čuli su i vidjeli gomilu koja se skupljala kod tržnice. Kindathski stražari bili su naoružani - protiv propisa - i smireni. Nigdje nije bilo nikakvog znaka panike kojeg bi Alvar mogao vidjeti. Znali su što dolazi. Znali su i za Jadite.

Jehana je zastala tik unutar vratnica. Alvar je vidio njen pogled prema Ammaru ibn Khairanu. I u tom trenutku - a ne prije, zaista - konačno je nešto shvatio. Osjetio je brz, čvrst bol, vrlo sličan oštrici, a onda je to nestalo. Zadržao se nekakav drugačiji osjećaj, bliži tuzi. Nikad nije stvarno zamišljao da bi ona mogla biti za njega.

„Ser Rodrigo, ti je uvedi“, rekao je ibn Khairan užurbano. „Ti si još uvijek u opasnosti ako te vide. Husari, Alvar i ja ćemo pomoći tu na vratima. Možda možemo nešto učiniti. Možemo vam pribaviti

vremena, ako ništa drugo.“

Ako ništa drugo. Alvar je znao što to znači.

Jehana je rekla: „Ammar, nisu u pitanju samo moji roditelji.“ „Znam. Učinit ćemo što možemo. Idi po njih. Znam kuću. Budite dolje. Ako budemo mogli, pridružiti ćemo vam se.“ Okrenuo se Rodrigu. „Ako čujete da su se probili, izvedi ih van.“ Zastao je, plave oči na sivima u svjetlu kasnog poslijepodneva. „Zadužujem te za to,“ rekao je.

Belmonte je šutio. Samo je kimnuo.

Jehana i Satnik su ih ostavili. Nije bilo vremena za više riječi, oprostaja ili nečeg drugog. Činilo se kao da svijet ne ostavlja mjesta za takve stvari. Buka s ulice sad je bila glasnija. Alvar je osjetio kako ga tada dotiče strah, hitri prst ispod kože. Nikad prije nije se suočio s gomilom, nije čak ni vidio pravu gomilu.

„Već su ubili troje naših,“ rekao je kindathski stražar smrknuto. Vrata za Kindathsku četvrt bila su uvučena u jednu usku uličicu. Gomila će se naći sužena i stisnuta kad jednom stignu. To je bilo namjerno, shvatio je Alvar. Kindathi su imali iskustva s tim stvarima. Stravična istina. Palo mu je na pamet kako bi kraljica Vasca, koju je njegova majka obožavala kao sveticu, poticala ljude koji su sad stizali.

Očiju prikovanih na otvoreni prostor ispred vratnica, Alvar je podigao okrugli štit sa svojih leđa, provukao lijevu podlakticu kroz traku za držanje i isukao mač. Ammar ibn Khairan je učinio to isto. Husari je dotakao svoje oružje, onda ga pusti.

„Dajte mi prvo malo vremena“, rekao je, riječi su mu bile tihe, jedva čujne preko sve glasnijeg zvuka koji je dolazio izvana. Husari je iskoračio kroz vratnice na otvoreno. Vidjevši što je učinio, Alvar je

instinktivno učinio istu stvar - točno u trenutku kad se Ammar ibn Khairan također pomakao naprijed i van.

„Zaključajte vrata“, rekao je ibn Khairan preko ramena. Stražarima nisu trebale upute. Alvar je čuo zveckanje metala iza sebe, i okretanje ključa. Pogledao je natrag i gore: još četvorica kindathskih stražara stajala su na platformi iznad i iza dvostrukih vrata. Imali su u rukama lukove, sa zapetim strijelama. Kindathima u Al-Rassanu bila su zabranjena sva oružja. Nije vjerovao da su u ovom trenutku ovim ljudima takvi zakoni neka velika briga. Stajao je s Husarijem i Ammarom ibn Khairanom, izložen i sam u uskoj uličici. Vrata iza njih bila su zaključana: nisu imali kamo pobjeći. Ibn Khairan je dobacio pogled Husariju i zatim Alvaru. „Ovo“, rekao je nehajno, „vjerojatno nije najpametnija stvar koju smo ikad učinili.“

Mrmljanje je postalo grmljavina a onda je gomila stigla.

Prve stvari koje je Alvar zamijetio, odvratno, bile su tri odrubljene glave na kopljima. Buka je bila ogromna, zid zvuka koji nije djelovao sasvim ljudski. Zavijajuća, vrišteća masa ljudi prosula se oko ugla na prostor ispred vratnica, a onda, ugledavši trojicu ljudi koji su tamo stajali, prvi redovi su se nesigurno zaustavili, čvrsto se upirući unatrag onima iza sebe.

Bilo je pedesetak baklji. Alvar je vidio mačeve i koplja, drvene batine, noževe. Lica su bila iskrivljena, ispunjena mržnjom, ali ono što je Alvar osjetio iz njih bio je više strah nego bijes. Pogled mu se stalno vraćao onim odrubljenim glavama s kojih se cjedila krv. Prestravljenost ili bijes: nije baš bilo važno, zar ne? Ova masa je već ubila. Nakon prvih smrti, druge će doći vrlo lako.

U tom trenutku, Husari ibn Musa je stupio naprijed, izmičući se ispod sjene vrata u posljednje popodneвно sunce. Podigao je obje ruke, pokazujući da su prazne. Još je uvijek bezbrižno nosio svoj jaditski šešir.

Postepeno se tišina prolila po masi, unatrag. Izgleda da će mu dopustiti da govori. Onda je Alvar uhvatio odbljesak sunca na pokretu oštrice. Pomakao se, bez neke svjesne namjere.

Njegov štit, gurnut pred Husarija, zaustavio je bačeni nož, tešku mesarsku oštricu. Pala je na kamenje sa zveketom. Bilo je krvi na tom nožu, vidio je Alvar. Začuo je mećavu povika, onda opet tišina.

„Zar si baš potpuna budala, Mutafa ibn Bashir?“

Husarijev glas bio je oštar, jasan, podrugljiv, ispunio je prostor pred vratnicama. „Ibn Abazi, tamo pokraj tebe, je taj koji spava s tvojom ženom, a ne ja!“

U zapanjenoj tišini koja je uslijedila, netko se ipak nasmijao. Tanak, nervozan zvuk, ali ipak smijeh.

„Tko si ti?“ doviknuo je neki drugi glas. „Zašto stojiš pred vratima onih koji ubijaju djecu?“

„Tko sam ja?“ uzviknuo je Husari, široko raširivši ruke. „Uvrijeđen sam i povrijeđen. Između ostaloga, duguješ mi novca, ibn Dinaz. Kako se usuđuješ pretvarati se da me ne poznaješ!“

Još jedna stanka, još jedna tanašna promjena raspoloženja. Alvar je vidio kako oni iz prvih redova prenose užurbana objašnjenja unatrag. Većina ogromne mase još je bila iza ugla, i nisu ovo vidjeli. „To je Husari!“ povikao je netko. „To je Husari ibn Musa!“

Husari je smjesta maknuo kožni šešir s glave i ponudio složeni

naklon. „A bala dobre tkanine stiže ti sutra ujutro, ibn Zhani. Zar sam se toliko promijenio da me čak ni moji prijatelji ne prepoznaju? Da ne spominjem one koji su mi dužni?“

Jest, naravno. Toliko se promijenio. Osim toga, shvatio je Alvar, dobivao je na vremenu koliko god je mogao. Kraj Alvara, Ammar ibn Khairan promrmljao je uglom usana: „Spusti mač, djeluj mirno. Ako ih zadrži dovoljno dugo, guverner će poslati trupe. Noćas si ne može dopustiti vatru.“

Alvar ga je poslušao, pokušavajući pronaći ravnotežu između opreza i dojma mirnoće. Bilo je teško glumiti nehajnost s onim odrubljenim glavama koje su se njihale na kopljima ispred njega. Dvije od njih bile su ženske.

„Husari!“ povikao je netko. „Jesi li čuo? Stižu Jaditi!“

„Tako je,“ složio se ibn Musa trezveno. „Naše su zidine izdržale i gore u svoje vrijeme. Ali u sveto ime Ašarovo, zar smo mi ludaci, da se bunimo u vlastitom gradu kad se pojavljuje neprijatelj?“ „Kindathi su u dogovoru s njima!“ povikao je netko tupo. Bio je to čovjek koji je bacio nož. Nastao je hitri mrmor slaganja.

Husari se onda nasmijao. „Ibn Bashir, smatraj blagoslovom svojih rodnih zvijezda da mesaru ne treba više mozga nego što ga ima meso koje reže. Kindathi se boje Jadita više nego mi! Na sjeveru su oni robovi! Ovdje žive slobodno, plaćaju pola naših poreza umjesto nas, i još k tome kupuju tvoje žilavo meso, čak i s tvojim debelim prstom na vagi!“ Alvar je vidio kako se netko na to nasmiješio.

„Nitko od njih nije umro na Dan jarka!“ Još jedan glas, oštar kao i mesarov. Alvar je osjetio pokret kraj sebe, onda shvati da stoji sam. „A

što bi“, rekao je Ammar ibn Khairan, istupivši naprijed u sunce, „bila svrha toga?“ Polaganom sračunatom gestom vratio je svoj veličanstveni mač u korice, dajući im vremena da ga dobro pogledaju.

Prepoznali su ga. Smjesta. Alvar je vidio kako se to događa. Vidio je šok, zbunjenost, opet strah, određenu mjeru zadivljenosti. Šapat je pojurio unatrag kao voda niz brijeg.

Ibn Khairan je pogledao preko gomile u uličici, ne žureći se. „Prošli kralj Kartade htio je ukloniti vodeće građane ovog grada prošle godine, kao poruku svima vama. Koji bi čovjek ovdje nekog Kindatha imenovao među njih? Vodeći građanin? Jedan od Kindatha? To je“, rekao je Ammar ibn Khairan, „zabavna pomisao.“ „Tebe su izgnali!“ povikala je jedna hrabra osoba. „To je proglašeno prošlog ljeta!“

„I opozvano ovog proljeća“, rekao je Husari mirno. „Čovjeka kraj mene - vidim da ga poznajete - poslao je kralj Almalik II. da preuzme na sebe našu obranu protiv bagre sa sjevera.“

Netko je počeo klicati, zatim je to prihvatilo još ljudi. Nastalo je primjetljivo mekšanje na licima, još jedna promjena raspoloženja. Alvar je udahnuo.

„A zastoje on onda ovdje, a ne s guvernerom?“

„S tom punjenom svinjskom glavom?“ rekao je ibn Khairan povrijeđeno.

Još jedan valić smijeha. Guverner neće biti omiljen; guverneri su vrlo rijetko bili omiljeni. Ammar je stresao glavom. „Poštedite me, molim vas! Puno bih radije bio s ibn Bashirovom ženom, ako hoćete znati istinu. Ali ako sam zadužen za vašu obranu, ne mogu baš dopustiti da se grad zapali, zar ne?“

„Oh! Oh! Srce moje! Tu sam, gospodaru! Ovdje sam!“

Vidjele su se ženske ruke kako živahno mašu malo niže niz ulicu. Ibn Bashir, mesar, okrenuo se da pogleda, crvenog lica. Sad, opći smijeh.

„Svi vi znate“, rekao je Ammar ozbiljno, kad se bura smijeha smirila, „da su Muwardiji na putu ovamo upravo ovog časa. Imaju naredbe da prekinu bilo kakve nemire. Bojim se da moja kontrola nad njima još uvijek nije savršena. Tek sam stigao. Ali ne želim da itko bude ubijen ovdje danas popodne. Moglo bi mi pokvariti zadovoljstvo u onome što si planiram za večeras.“ Pokvareno se nasmiješio.

„Hej, gospodaru! Zašto čekati do večeras?“ Ovog puta druga žena. I odjednom se među gomilom podiglo više ženskih ruku i pozivajućih glasova.

Ibn Khairan je zabacio glavu i glasno se nasmijao. „Počašćen sam“, rekao je, „i iscrpljen već od same pomisli.“ I opet val smijeha, dodatno omekšavanje raspoloženja. Sunce na zalazu sad je veći dio uličice ostavilo u sjeni.

Ibn Khairanov ton se promijenio. „Dobri ljudi, idite kućama prije nego što zakrinkani stignu. Ugasite svoje baklje. Ne smijemo Jaditima olakšati tako što ćemo obaviti njihov posao. Naši zidovi su snažni, kralj Kartade me poslao k vama a i drugi su već na putu. Imamo dosta hrane i vode, a Valledonci su daleko od svojih domova u zemlji koju ne poznaju. Moramo se bojati samo vlastite slabosti, ili ludosti. Ovo okupljanje je bila ludost. Vrijeme je da se krene kući. Pogledajte, sunce zalazi, zvona za molitvu će uskoro zazvoniti. Ovo je dobra večer za molitvu, prijatelji moji, večer kad treba biti čist koliko je to moguće,

pod pogledom Ašarovim i ispod njegovih zvijezda kad se pojave.“

Lijepi glas postao je liričan, odmjeren, umirujuć. On je pjesnik, sjetio se Alvar. Jehana mu je jednom rekla kako ibn Khairan još uvijek razmišlja o sebi kao o pjesniku, prije i iznad svega ostaloga.

Gomila u uličici kao da se uljuljkala. Alvar je vidio jednog od ljudi koji su držali koplja s odrubljenim glavama kako podiže pogled prema onome što je nosio, i vidio je odbojnost i očaj kako prelaze čovjeku preko lica. Ovo su bili uplašeni ljudi, a ne zli. Bez vode i pod prijetnjom napada, okrenuli su se najbližim, najpristupačnijim metama da se riješe svoga vlastitoga straha. Činilo se da je prisutnost snažnog, jasnog glasa pred njima otupila oštricu te strave.

Trebalo se tako dogoditi.

Zaista, i mogao je i uspjeti, ali Ammara ibn Khairana su vidjeli i čuli samo oni na samom početku gomile, a Kindathska četvrt u Fezani bila je zamišljena tako da noću zadrži Kindathe unutra, ne da ih zaštiti na bilo koji stvarni način.

Nije bilo posebno teško prodrijeti unutra drugim putevima osim ulaznih vrata. Nekoliko improviziranih ljestava, razbijeni prozori na vanjskim kućama i netko dovoljno ljutit i odlučan mogao je prodrijeti unutra, među izdajničke, djecoubilačke -

„Vatra!“

Divlji povik došao je od jednog stražara na platformi iza njih. Alvar se okrenuo, ugledao crni dim. Začuo plač djeteta iz unutrašnjosti Četvrti, a onda je počelo vrištanje. Vatra je bila najčišći užas. Vatra je uništavala gradove.

Zabacio je svoj štit na leđa, napravio tri hitra, trčeća koraka

prema vratima, i skočio. Jedan od stražara pružio je ruku, uhvatio Alvarov zglavak, i podigao ga gore. Ammar je bio tik kraj njega, a i Husari, spretniji nego što je u svome životu ikad bio.

Ibn Khairan okrenuo se natrag odjednom nemirnoj gomili u uličici. „Natrag kućama!“ povikao je, sad s oštrim autoritetom u glasu. „Naredit ću Muwardijima da ubiju svakog čovjeka ili ženu koji uđe u ovu Četvrt. Ne možemo dopustiti da nam izgori grad!“

Ali jest gorio, i ljudi su već umirali u Kindathskoj četvrti. Alvar nije pričekao da vidi što se događa ispred vratnica. Skočio je dolje s platforme, dalje od posljednjeg sunca toga dana. Spotakao se i pao na pločnik, ustao i isukao mač.

Kako se gase vatre kad napadači, izludjeli od mržnje i straha, sukllaju po ulicama i ubijaju? Jedno od onih pitanja, pomislio je Alvar, trčeći prema dimu i vrištanju, na koja nema odgovora: samo uskovitlane slike košmara.

Kindathi su se slijevali prema dijelu Četvrti gdje su se vidjele podjednake kupole svetišta. Sve zavojite, uske uličice kao da su vodile u tom smjeru. Vatre su bile počele u kućama najbližim ulicama iza vrata. Ašariti su prodrli u njih kroz vanjske prozore i bakljama zapalili domove kroz koje su prošli.

Dok je još trčao, boreći se protiv struje jurećih ljudi, Alvar je ugledao jednog Ašarita sa srpom kako zasijeca u noge dječaka u trku. Opako nabrušena oštrica prosjekla je kroz djetetove noge kao da su stapke žita. Dječak je pao u krvi, vrišteći. Alvar je skrenuo, ne usporavajući i, nerazgovijetno vičući, spustio svoj mač svom snagom, ubijajući čovjeka koji je to učinio.

Pet-šest Ašarita zastalo je kao ukopano tik ispred njega. Morao je djelovati kao da je podivljao, shvatio je Alvar: lica su im pokazivala zapanjeni strah. Bila je jedna stvar slijediti nenaoružanu djecu; nešto sasvim drugo suočiti se s čovjekom koji vitla mačem, s tim izrazom u očima.

„Jeste li svi ljudi!“ Bio je to Husari, jureći prema njima, vičući na svoje sugrađane. „Fezana gori! Donesite vode! Smjesta! Uništiti ćemo vlastiti grad!“

„Uništiti ćemo Kindathe!“ doviknuo mu je netko. „Onda ćemo se pobrinuti za plamen. Tu činimo sveta djela Ašarova!“

„Djelo zla!“ zavikao je Husari, lica izobličena bolom i jadom. A onda ga je Alvar vidio kako kreće naprijed i zabada svoj mač u trbuh čovjeka kome se obraćao. Instinktivno, Alvar je iskoračio, pokrivajući Husarija svojim štitom. Ašariti ispred njih su se povukli.

„Idite!“ kriknuo je Husari, istruganog glasa. „Ili ako ostajete, idite po vodu, smjesta! Poklanjamo grad Konjanicima ako se ovo nastavi!“ Alvar se osvrnuo preko svoga ramena. Kindathski ljudi i žene trčali su kraj njih; neki od muškaraca su se okrenuli da se odupru na mjestu gdje se vrtlog ulica pretvarao u trg. Bilo je teško bilo što razaznati u kaosu i polusvjetlu i crnom, zakovitlanom dimu.

Dok je još promatrao, još jedna kuća suknula je u crvenom platu vatre. Posvuda se čulo vrištanje. Udarila ga je nenadana, užasavajuća slika Orville prošlog ljeta. Ovo je bilo još gore. Ovo je bio grad, sa skoro svim kućama od drva, i ako se jedan dio njega zapali, čitava Fezana mogla bi izgorjeti. Morali su otići odavde. Izgubio je ibn Khairana iz vida, i nije imao pojma gdje bi Jehana i dom njene obitelji mogli biti.

Husari će znati. Dohvatio je svog prijatelja za rame. „Idemo!“ povikao je preko praskanja i vrištanja. „Moramo naći Jehanu!“

Husari se okrenuo, posrćući preko tijela čovjeka koga je ubio. Djelovao je zbunjeno, izbezumljeno; nosio je svoj mač kao da više čak i ne zna što je to. Sad je i na kraju ove uličice bilo plamenova. Tako brzo. Alvar se okrenuo, zgrabivši Husarija za ruku. Oči su ga pekle od dima.

U jednim vratima s druge strane ulice ugledao je djevojčicu s drvenim štapom kako se bori s dvojicom muškaraca oboružanih noževima. Mali dječčić držao se odostraga za djevojčičine noge. Očajno je plakao. Kuća je iznad njih bila u plamenu. Ljudi s noževima su se smijali.

Smijeh je bio ono što je Alvara gurnulo preko ruba. Prije nego što je bio svjestan da je oblikovao tu misao, pustio je Husarija i već je trčao.

Previše ljudi između njih. Prepučena, uzburkana ulica. Samo desetak koraka, ali bili su predaleko. Djevojčica je stajala, s dimom koji se kovitlao oko nje, braneći svoj zapaljeni dom i svog malog brata od dvojice muškaraca s oštricama.

Nitko drugi kao da ih nije vidio; posvuda ukolo bilo je previše panike. Bliži od dvojice muškaraca trznuo je svojom oštricom, a onda je povukao da udari kad je ona pogrešno reagirala.

„Ne!“ povikao je Alvar, sa sredine ulice, boreći se da si probije put kroz struju ljudi u bijegu. „Ne!“

A onda je vidio, kroz sjenke i dim, kako se čovjekova ruka s nožem nekontrolirano trgnula unatrag. Ašarit je kriknuo, pustio oštricu.

A bič koji ga je bio dohvatio smjesta se smotao i opet zašibao,

uhvativši drugog čovjeka preko grla, otvarajući crvenu ranu. Alvar je podigao pogled i vidio Rodriga najednom prozoru iznad njih, kako se naginje van sa svojim bičem. Alvar nije usporio. Prišao je onoj dvojici i sasjekao ih kao životinje, s bijesom u srcu.

Stajao je tamo, boreći se za kontrolu, i pogledao djevojčicu. Zurila je u njega, prestravljena. Je li imala dvanaest godina, trinaest?

„Gdje su ti roditelji?“ dahnuo je, trudeći se da ovlada svojim glasom. „Mrtvi su“, odgovorila je, bezizražajnog glasa. „Gore. Došli su ljudi s bakljama i kopljem.“ Oči su joj bile preširoke, otvarajući se na svijet predan užasu. Bez suza.

Trebala bi plakati, pomislio je Alvar. Opet je podigao pogled. Rodrigo je nešto vikao i pokazivao na vrata do njega, no nije mu čuo riječi. Dijete iza djevojčice nije imalo više od četiri godine. Plakalo je u naglim, zgrčenim napadima, jedva stižući udahnuti.

„Dodite sa mnom“, odrezao je Alvar, glasa oštrog od hitnosti. Naglo se sagnuo i pokupio dječaka a onda izgurao djevojčicu kroz vrata s rukom na njenim leđima. Neka krupna figura pojurila je na njih, podignute sjekire. Još uvijek držeći dijete, Alvar se izmakao udarcu, okrenuo, i zabio svoju crvenu oštricu u čovjekova prsa.

Iza njih se začuo gromovit zvuk. Podigao je pogled. Kuća iza njega je sad cijela gorjela, plamenovi su lizali iz svih gornjih prozora. Čitava Kindathska četvrt je bila u plamenu. Ponio je prestravljeno dijete i poveo djevojčicu prema vratima koja mu je Rodrigo bio odozgo pokazao.

Dahnuo je od olakšanja kad je tamo dospio. Jehana je stajala na vratima s dvoje ljudi koji su joj morali biti roditelji. Rodrigo je trkom

sišao niz stubište.

„Gdje je Ammar?“ upitala je Jehana užurbano. Nije se mogao sjetiti da ju je ikad vidio tako uplašenu.

„Ne znam. Mislim da drži vrata sa stražarima.“

„Husari je tamo“, rekao je Rodrigo. Alvar se osvrnuo. Ibn Musa je opet vitlao svojim mačem, probijajući se u polaganom povlačenju niz ulicu, puštajući ustrčale Kindathe da kraj njega struje prema trgu.

„Moramo se izvući. Sve će planuti“, dahnuo je Alvar. Još je uvijek nosio dječaka. Predao je dijete najbližoj osobi, koja je slučajno bila Jehanina mjaka. „Ima li neki izlaz?“

„Ima“, rekla je Jehana. „Ali moramo proći dug put do tamo, i - o, hvala bogu i mjesecima!“

Krvareći iz posjekotine na jednoj ruci, pritrčao im je Ammar ibn Khairan. „Muwardiji su ovdje“, odrezao je. „Ovo će sve uskoro završiti, ali mi moramo nestati prije nego što oni sve skupe!“ Prije samo jednog dana, prije pola dana, Alvar ne bi bio u stanju zamisliti kako bi mu vijesti o dolasku zakrinkanih ikako mogle donijeti olakšanje.

„Jehana, kojim putem?“ Bio je to Rodrigo. „Kraj svetišta?“

„Ne! Na drugu stranu! Ima jedno mjesto u zidu, ali to je na suprotnom kraju Četvrti.“ Pokazala je iza mjesta odakle su Ašariti još uvijek navirali, progoneći njene sunarodnjake. U trenu kad je pogledao prema tamo, Alvar je ugledao ženu u trku koju je netko straga udario batinom. Čovjek koji ju je srušio prestao je trčati i počeo je tući tamo gdje je ležala. Alvar je koraknuo prema njima, ali osjetio je Rodrigovu ruku na svojoj mišici.

„Ne možemo ih sve spasiti. Moramo učiniti što možemo. Ono što

smo došli učiniti.“ Satnikove oči bile su tmurne.

„Idemo“, rekao je Ammar ibn Khairan.

„Ovo dvoje ide s nama“, rekao je Alvar odlučno, pokazujući na djecu.

„Naravno“, rekla je Eliana bet Danel. „Možete li nas provesti?“

„Možemo“, rekao je Alvar, progovorivši prije ibn Khairana, prije Satnika. „Nitko nas neće zaustaviti.“ Pogledao je dvojicu vođa. „Ja ću krenuti prvi, s vašom dozvolom.“

Izmijenili su pogled. Vidio je nešto na licima obojice: neku vrstu priznanja. „Ti ideš naprijed“, rekao je ibn Khairan.

„Jehana nas vodi. Idemo.“

Alvar je koraknuo od vrata u smjeru koji je Jehana bila pokazala. Morali su krenuti ravno u rijeku napadača - onih koji bi uništavali ljude, djecu, srpovima i sjekirama i batinama. U potpunom divljaštvu. Ašariti su i sami bili prestravljeni, pokušao se podsjetiti. Osvajači su se približavali njihovim zidinama.

Nije bilo važno.

Nijanse nisu bile za večeras. U susret sumraku u zapaljenoj Kindathskoj četvrti Fezane u Al-Rassanu, Alvar de Pellino krenuo je naprijed sa štitom i mačem i nepodijeljena srca, i nije ga se moglo zaustaviti.

Protjeravši sve sumnje, sve osim potrebe da bude hitar i smrtonosan i siguran, poveo je njihovu malu skupinu na put gomile koja je navaljivala i prosjekao je svojom oštricom put koji su drugi slijedili.

Postao je svjestan da je sad i Husari s njima, da je trgovac spremio

svoju oštricu i vodio slijepog liječnika koji je bio Jehanin otac. Kad su došli do vrha ulice, Alvar je osjetio Rodrigovu prisutnost kraj sebe usred bockanja dima i vrućine. Znao je, a da se nije ni okrenuo, da im ibn Khairan čuva odstupnicu.

Razračunali su se s naglim vrtlogom napadača na otvorenom prostoru. Alvar je zaustavio jedan udarac, zasjekao svojim mačem nečija koljena. Okrenuo se i zamahnuo u drugom smjeru, dok je prvi čovjek još padao. Nikad u životu nije se kretao tako brzo. Začuo se prostran, krckavi zvuk; čitava jedna zgrada se urušila s druge strane ulice u vatrometu iskara i navalili plamena. Osjetili su vrelinu kao val.

„Onim putem!“ povikala je Jehana.

Alvar je vidio kamo pokazuje. Poveo ih je sijekući svojom oštricom. Prošao kroz gusti dim i vrućinu vatri, kraj ustrčalih obrisa Kindatha i njihovih progonitelja, kujući im put protiv struje. Jehana ga je opet uputila, i opet, i još jednom, i konačno su došli do mjesta na suprotnom kraju četvrti, slijepe uličice koja je vodila samo do vanjskih zidova.

Alvar se osvrnuo. Nitko ih nije slijedio kroz dim. Bilo je krvi u njegovim očima. Mislio je da nije njegova. Obrisao ju je podlakticom.

Rodrigo je bio kraj njega, zadihan ali miran kao i uvijek. Satnik ga je zabrinuto pregledao. „Hrabro učinjeno“, rekao je tiho. „Ni ja ne bih mogao bolje. To je istina, ne laskanje.“

„Niti ja“, rekao je ibn Khairan, prilazeći im. „Znao sam da si vojnik. Samo nisam znao koliki. Oprosti mi zbog toga.“

„Nisam“, rekao je Alvar, ali škripao je u pola glasa, i nije vjerovao da su ga čuli. Sad kad je nestala groznica, užareni bijes, postepeno mu

je postajalo jasno koliko je prestravljenih ljudi upravo poslao njihovome bogu. Pogledao je svoj mač. Bio je pun ugrušane krvi. Ovdje je bilo tiše. U daljini su se čuli novi zvukovi, promjena buke. Muwardiji su stigli. Neće ih biti nimalo briga zbog poklanih Kindatha ali bit će nemilosrdni u smirivanju nasilja. A i vatre će se morati obuzdati ili će se Fezana naći na milosti Jadita pred zidovima.

Ali ja sam Jadit, pomislio je Alvar. Klekao je i počeo čistiti svoju sklisku oštricu na grumenu korova pokraj zida. Ovo je dobro za nas.

Nije tako djelovalo. Ustao je i spremio svoje oružje u korice. Pogledao je ostale. Dječak je sad bio tih, držeći se za vrat Jehaninoj majci. Ona ga je nosila cijelim putem dovde. Njegova sestra stajala je kraj njih, blijeda lica, očiju još uvijek raširenih, još uvijek bez suza. Jehanin otac bio je kamena lica i tih, s rukom na Husarijevu ramenu.

Husari je bio taj koji je plakao.

Alvar je osjetio kako mu se srce trglo zbog prijatelja. Ovo je bio Husarijev grad, morao je poznavati toliko ovih poludjelih ljudi, vjerojatno je i ubio neke koje je poznao čitavog svog života. Alvar je otvorio usta i zatim ih zatvorio. Nije mogao smisliti ništa što bi rekao. Bilo je mjesta na koja riječi nisu mogle dospjeti. Ne riječi koje je on znao.

Jehana je bila na koljenima, grebuci po jednom kamenu u zidu. Odvojio se. Posegnula je rukom, opsovala kad je preko nje pobjegao jedan škorpion, i izvukla ključ. Ustala je.

„Ovamo“, dahne. Pretrčala je malu udaljenost uza zid do skupine malinovog grmlja. Sagnuvši se iza grma, opet se spustila na koljena, umetnula ključ i povukla, snažno.

Jedan mali, niski dio zida kliznuo je prema van. Mehanizam šarki bio je neobično dosjetljiv; nisu imali vremena da mu se dive.

„Je li ovo“, rekla je Eliana, „jedan od izlaza kojima su te naučile tvoje prijateljice?“

Jehana je podigla pogled prema svojoj majci. „Kako ti znaš za njih?“ Elianin izraz lica bio je gorak. „Upozorile su me. Bili smo prespori.“ „Onda to sad ne smijemo biti“, rekao je Ammar ibn Khairan. „Idemo.“

„Ja ću“, rekao je Alvar. „Pričekajte moj signal.“ Tko zna što leži vani u tami? Što god bilo, Alvar će biti prvi koji će se s tim susresti. „Unutra je još jedan ključ“, rekla je Jehana. „Moraš se njime poslužiti da bi mogao otvoriti vanjski dio.“

Kliznuo je iza grmlja i zatim se ugurao u izdubljen prostor u debelom gradskom zidu. U skućenoj tami opipom je pronašao drugi ključ, a zatim i ključanicu. Stavio je ključ, okrenuo, gurnuo.

Dio vanjskog zida kliznuo je naprijed i Alvar je ispuzao van. Osjetio je travu, ustao i ogledao se oko sebe, s rukom na oštrici.

Samo polumrak, vlažna zemlja kraj rijeke, prve zvijezde i bijeli mjesec u usponu. Voda se valjala tik pred njim, odražavajući blijedu mjesečinu.

„Dodite“, rekao je, s ustima na šupljini u kamenu.

Zatim su prošli i ostali, jedno po jedno. Pomogao im je da izađu a zatim stao s vanjske strane zida, između kamena i tamne vode. Rodrigo, koji je prošao posljednji, bacio je ključ natrag unutra i gurnuo vrata da se zatvore.

Smjesta su prešli preko vode, oni koji su znali plivati pomagali su

ostalima. Rijeka je bila vrlo hladna, ovako rano u godini. Uspeli su se na suprotnu obalu u mraku. Alvar se srušio u visoku travu i trsku, povlačeći duboke udisaje čistog zraka. Lice ga je peklo; djelovalo je povrijeđeno i opečeno.

Postao je svjestan nečega. Polako se opet uspeo na noge. Rodrigo se za nekoliko koraka udaljio od svih ostalih i zurio je u tamu. Mač mu je bio isukan.

„Tko je tamo?“ zazvao je Satnik.

Tišina. Ammar ibn Khairan je također ustao.

Zatim je iz mraka stigao odgovor: „Prijatelj. Netko je ovdje da vam poželi dobrodošlicu, ser Rodrigo.“ Govornik je imao dubok, miran glas.

Ali nije ton, nego jezik kojim je govorio natjerao Alvara da korakne naprijed kraj Rodriga, sa srcem koje je i opet lupalo.

Bio je dovoljno blizu da čuje kako je Satnik udahnuo.

„Onda zapalite baklju“, rekao je Rodrigo. „Tama ne nudi pravu dobrodošlicu.“

Čuli su zapovijed. Kremen je kresnuo. Svjetlo je planulo. „Zaista, dobrodošao natrag“, rekao je vrlo visok, bradat čovjek osvijetljen tom bakljom. Alvar ga je vidio dvaput u životu. Zaboravio je disati.

„Gospodaru“, rekao je Rodrigo, tren kasnije. „Ovo je neočekivano.“ Kralj Ramiro od Valleda, okružen četom ljudi, nasmiješio se od zadovoljstva. „Nadao sam se da bi ti moglo biti. Rijetko te tko od nas uspije iznenaditi tebe.“

„Kako to da ste ovdje?“ rekao je Rodrigo. Glas mu je bio pod kontrolom, ali Alvar je bio dovoljno blizu da zna kako mu je za to trebao napor. Čuo je kako im se ibn Khairan tiho približio. Smješak

kralja Ramira se proširio. Pozvao je rukom, i netko je istupio iz skupine ljudi iza njega.

„Zdravo, tata“, rekao je jedan dječak, prišavši da stane kraj kralja. Rodrigo je naglo udahnuo, izgubivši kontrolu. „Fernan?“ U ime Jadovo, što -“

„Diego je zaslužan“, rekao je dječak, malo previše nehajno. Imao je na sebi laki oklop i mač. „On je znao gdje si i jutros nam je rekao gdje da te noćas pričekamo.“ Rodrigo je šutio. „On ponekad zna gdje si, sjećaš se?“ Dječakov glas odao je nesigurnost. „Nije ti drago što me vidiš, tata?“

„Oh, Jade“, čuo je Alvar Satnika kako govori. A onda, kralju Valleda: „Što ste to učinili? Zašto su moji sinovi s ovom vojskom?“

„Bit će vremena da objasnimo“, rekao je Ramiro mirno. „Ovo nije pravo mjesto za to. Hoćete li doći s nama? Možemo vam ponuditi suhu odjeću i hranu.“

„A oni koji su sa mnom?“ Rodrigov glas bio je ledeno hladan. „Oni su moji gosti ako vi za njih jamčite, tko god bili. A sad, ser Rodrigo, pozdravite svoga sina. Sanjao je o ovom trenutku.“ Rodrigo je hitro otvorio usta, zatim ih zatvorio. Polako je vratio svoju oštricu u korice.

„Dođi k meni“, rekao je dječaku, i s nehomičnim uzdahom, Fernan Belmonte potrčao je naprijed i našao se žarko stisnut u zagrljaj svoga oca. Alvar je vidio kako je Satnik sklopio oči dok je stezao svoga sina.

„Tvoja majka“, rekao je Rodrigo, kad je konačno ustuknuo, „će nas sve pobiti zbog ovoga, to ti je jasno. Počevši od mene.“

„Majka je s kraljicom, tata. Još je nismo vidjeli ali dobili smo poruku da je stigla na jug i pridružila se kraljici Ines s ostatkom vojske

koji nas slijedi. Pokušali smo vam presjeći put prije nego što dođete do grada. Zato smo došli tako brzo. Zašto si ovdje, tata? Što ti se dogodilo s brkom?“

„Imao sam prijatelje u opasnosti. Došao sam da ih izvučem. Gdje je Diego?“

„Za njega se strašno brinu“, rekao je Fernan. „On se ljuti zbog toga. Nisu mu htjeli dopustiti da dođe ovamo. Natjerali su ga da ostane s tovarima hrane, u nekakvom selu uz rijeku na zapadu.“

„Ašar, ne! Ne tamo!“

Cijelog svog života Alvar će se sjećati tih riječi i izraza na licu Ammara ibn Khairana, kad ih je kriknuo. Rodrigo Belmonte navalio je k njemu.

„Što je? Reci mi!“

„Zasjeda!“ odrezao je drugi čovjek, već se krećući. „Muwardiji. Almalik je to isplanirao, prije mnogo godina. Moli se svom bogu i jaši!“

Rodrigo je već trčao prema konjima.

I tako, nekoliko trenutaka kasnije, po drugi put u manje od godinu dana, Alvar de Pellino - mokar i oprljen i smrznut, boreći se s iscrpljenošću i pet-šest manjih rana - našao se kako galopira kroz tamu preko ravnice sjeverno od Fezane prema zaseoku po imenu Orvilla.

Ammar ibn Khairan je bio kraj njega, protiv svih zakletvi, a kralj Valleda bio je s njegove druge strane, s Jehanom i njenim roditeljima, Husarijem i dvoje djece i skupinom od pedeset kraljevih stražara koji su vijugali za njima u hladnoj, jasnoj noći.

Ispred svih njih, goneći svog konja poput luđaka ispod zvijezda i

bijelog mjeseca, bio je otac u utrci s vremenom i neumitnim okretanjem nebeskog svoda, u utrci u kojoj je ulog bio život njegovog djeteta.

XVI

Sve do zadnjeg trenutka prije nego što su se, pod zvijezdama i bijelim mjesecom u Al-Rassanu u vlasti nevjernika, zakrinkani pojavili s mračne ravnice, duhovnik Ibero uspijevao je uvjeriti samoga sebe kako je ruka Jadova ipak bila na njegovu ramenu, vodeći ga.

Oblikovao je svoj plan onog prvog jutra, jašući po kiši na zapad s ranca Belmonte. Bilo je moguće - morao je to priznati - da je Miranda bila u pravu. Da je, brinući za interes svete vjere Ibero oštetio obitelj koju je toliko volio. Ako je to tako, zavjetovao se toga sivog, hladnog jutra, on će učiniti sve što može da se pobrine kako bi se pogreška smanjila i ispravila. Miranda Belmonte ga je možda istjerala, protjerala ga iz doma, ali on neće okrenuti leđa ni njoj ni njevoj obitelji.

Pridružio se četi vojnika iz rančerskog kraja, koji su išli prema Carcasiji u odgovor na kraljev poziv: isti poziv koji je odveo i dvojicu dječaka. Pošao je s vojnicima. Ovo je bio sveti rat, bar po imenu, i duhovnici nisu bili nedobrodošli ako su mogli izdržati jahanje. Ibero je znao kako baratati konjem. Godine s obitelji Belmonte pobrinule su se za to.

Pronašao je Fernana i Diega u kraljevoj pratnji sedam dana kasnije na ravnici južno od Carcasije, usred šatora i barjaka vojnog logora.

Rodrigove sinove tretirali su s očitim poštovanjem, premda je pozornost koju je Diego dobivao od onih koji su znali zastoje tamo, natjerala Ibera da osjeti nelagodu. I protiv svoje volje, prisjetio se Mirandinih riječi: oni s darom dalekoga vida, ili koje god ime to imalo, jesu bili spaljivani u prošlosti. U ne tako dalekoj prošlosti. Ovo je, Ibero je opet rekao samome sebi, jedno prosvjetljenije doba. Dječaci nisu bili posebno zadovoljni što ga vide, ali Ibero je u svojoj prirodi imao crtu tvrdoglavosti i obznanio je svima koga se to ticalo, uključujući tu i otmjenog Visokog duhovnika iz Ferrieresa, da će Ibero ići kamo god budu išli sinovi Rodriga Belmonta. Nije rekao dječacima da ga je njihova majka istjerala s ranca; možda je trebao, ali nije to mogao učiniti. To je značilo da je njegova prisutnost s njima u sebi uključivala prijevaru, ali vjerovao je da će mu bog zbog toga oprostiti. Mislio je dobro. Uvijek je mislio dobro. Fernan i Diego očito su se na putu ovamo bili bavili nepodopštinama. Bili su vedre naravi i ponekad prepametni za svoje vlastito dobro. Smatralo se korisnim da njihov skrbnik ostane i održava disciplinu. Po logoru je kružila jedna priča o kamenjem opterećenim bisagama jednog od vojnika koji su ih doveli do tamo. Bila je to vrlo smiješna priča, ali Ibero je imao prakse kad je trebao pripaziti da svojim štićenicima ne da ohrabrenje vidljivim zadovoljstvom.

Uskoro nakon toga pojahali su na jug kroz ničiju zemlju s vojskom ponovnog osvajanja; s prethodnicom, zapravo, jer Diego i Fernan bili su stalno blizu samoga kralja.

Ibero nije nikad prije vidio svoga kralja. Ramiro od Valleda bio je privlačan, upečatljiv čovjek. Vrijedan, mislio je mali duhovnik smjerno, da bude oruđe Esperanina ponovnog osvajanja. Ako bog da. Bio je

oštro svjestan kako su svi ljudi u ovoj vojsci dio nečeg značajnog. Kralj je stalno govorio o ograničenom pohodu, o taktičkom osvajanju Fezane, ali čak je i duhovnik Ibero znao da će se, kad Valledo jednom bude u Al-Rassanu, oblik i ton njihova doba zauvijek promijeniti.

Vitki, otmjeni pristav, grof Gonzalez de Rada, stalno je bio uznemirujuće blizu dječacima, čitavim putem na jug. Ibero je znao da se ser Rodrigo i taj čovjek nimalo ne ljube, ali se također sjećao kako se de Rada zakleo čuvati Belmontovu obitelj, kad je Rodrigo bio izgnan. Ibero se nadao - i molio, svakog jutra i kad bi sunce zalazilo - da je blizina ironičnog pristava samo znak tog zavjeta i ništa drugo.

Južno od dviju malih utvrda u tagri kraljeva prethodnica počela je stvarati razmak od ostatka vojske, s kuririma koji su galopirali amo-tamo da održe protok komunikacije.

Tako je Ibero doznao da je Miranda Belmonte d'Alveda također postala dio njihove vojske, pridruživši se pratnji kraljice Ines, koja je odlučila poći sa svojim suprugom u nevjerničke zemlje. Kad je to rekao dječacima, nisu se činili iznenađenima. Ibera je to zbunilo dok se nije sjetio očitog rješenja.

S Diegovim darom ponekad je bilo teško izaći na kraj. On je sigurno znao prije nego što su stigli glasnici, shvatio je Ibero. Pomalo nevoljko, prekorio je Diega.

„Trebao bi reći i nama ostalima ako... vidiš nešto. To može biti i važno. Zato i jesmo ovdje, konačno.“

Diegov izraz lica bio je komičan. „Moja majka?“ upitao je. „Ibero, dolazak moje majke je važan za rat?“

Kad se to tako postavilo, bio je u pravu. Fernan je, predvidljivo,

imao sasvim drugi pogled na stvari.

„Zar to nije divno“, uzviknuo je povrijeđeno. „Naš prvi pohod a svi od kuće tapkaju za nama. Koga bismo još trebali očekivati? Kuharicu, ili dadilje iz djetinjstva? Ovo je smiješno! Zar se netko još treba brinuti da nam noću bude toplo?“

Diego se nasmijao. Ibero je bio previše uzrujan novostima o Mirandi da se zabavlja ili ga prekori. Fernanovim riječima manjkalo je poštovanja, ali Ibero je mogao shvatiti kako se mladi čovjek na svome prvom pohodu može osjećati... stisnuto, kad mu prvo stigne skrbnik, a sad i njegova majka.

Tu se ništa nije moglo. Ako su dječaci zbog toga nesretni ili ih vojnici budu zadirkivali, morat će sami izaći s tim na kraj. Istina je bila, oni jesu bili premladi da budu ovdje, i ne bi pošli da Diego nije bio ono što je bio. I da Ibero nije poslao jedno pismo u Esteren. Poslao je još jedno pismo - formalnu poruku Mirandi po jednom od kurira. Izvijestio ju je o svojoj prisutnosti i o tome kako su dječaci u dobrom zdravlju i dobro primljeni. Nije dobio nikakvog odgovora. Čuli su, neizravno, da se kraljica u potpunosti oporavila od svoje žalosne nesreće i da ima veliko povjerenje u svoga novog liječnika, doktora iz jedne od tvrđava u tagri.

Priča je glasila da je on spasio život kraljice Ines sa samog ruba smrti. Diego je posebno bio zadivljen cijelom pričom i iskopao je sve potankosti koje je mogao od onih koji su bili na tom sastanku trojice kraljeva. Fernana su više zanimali nadolazeći događaji. Uspio se pribrojati kraljevoj pratnji, zapravo se stalno držeći grofa Gonzaleza.

Fernan je bio taj koji je drugoj dvojici objasnio zašto po putu ostavljaju ašaritske farme i zaseoke netaknutima.

Prošli su ih već nekoliko otkako su napustili tagru. Seljaci i farmeri pobjegli su u brda s većinom svoje imovine, ali oduvijek je bio običaj, u ratovima Ašara i Jada, spaljivati kuće i polja.

Ovaj put stvari su bile drugačije.

Usprkos očitom neslaganju koje je isijavalo iz Gerauda de Chervallesa, kralj Ramiro ustrajao je na tome. Ovo nije običan napad, prenio je Fernan kraljeve riječi. Dolazili su na jug zauzeti Fezanu i ostati tamo. A ako to učine, trebat će im Ašariti da ponovo nasele ta sela i farme, da plaćaju poreze i obrađuju polja. Vrijeme i dobra vladavina dovest će Jada natrag u Al-Rassan, objavio je kralj, ne paljevina i uništenje. Ibero nije bio posve siguran kako se to slagalo sa svetom doktrinom, ali šutio je, u prisutnosti boljih od sebe.

Fernan bi proveo vrijeme nakon večernjih molitvi, prije mraka i kreveta, crtajući zemljovide za svog brata i duhovnika, objašnjavajući im što bi se moglo dogoditi kad dođu do Fezane, i kasnije. Ibero je primijetio, pomalo ironično, da je Fernan sad bio potpuno upoznat sa smještajem - i ispravnim pisanjem naziva - svih glavnih gradova i rijeka u Al-Rassanu.

Još četiri dana su prošla. Proletno vrijeme ostalo je blago; stalno su napredovali, bubnjanje kopita i prašina vojske koji se kreću preko pašnjaka Al-Rassana.

A onda je Diego objavio, kratko prije nego što su jednog jutra

pokrenuli logor, da je vidio svog oca kako jaše na zapad.

Kralj i pristav i visoki duhovnik iz Ferrieresa postavljali su mu raznorazna pitanja na koja nije mogao odgovoriti.

Nekad su takva pitanja tjerala Diega da se osjeća nesposobnim, kao da iznevjerava one koji ih postavljaju svojom nesposobnošću da odgovori. Nije volio razočaravati ljude. Kasnije, međutim, upiti - čak i njegovih roditelja - počeli su ga nervirati, pokazujući, kako je bio slučaj, takvu nesposobnost shvaćanja ograničenja njegova dara. Diego se natjerao da se u takvim trenucima vježba strpljenju. Činjenica je bila, ljudi nisu razumjeli ograničenja; nisu mogli, jer nisu shvaćali kako on radi ono što radi.

Diego nije zaista shvaćao svoj dar; odakle je došao, zašto ga je imao, što je značio. Znao je neke stvari, naravno. Znao je da ga ono što može učiniti označava različitim od ostalih. Znao je - doznao je od svoje majke, još davno - da je postojala neka neodređena opasnost povezana s ovom vrstom različitosti, i da ne smije drugima reći što može učiniti.

To se sve, naravno, sad promijenilo. Konjanici su došli od kralja Valleda i povelili ga u rat. Fernan je, naravno, također došao.

Fernan je bio taj koji je zaista želio ići u rat, ali kad su došli u logor kraj zidova Carcasije postalo je jasno - na prvom nelagodnom sastanku sa samim kraljem i duhovnikom s druge strane planina - da je Diego bio taj koga su oni željeli. Morao je objasniti, stidljivo, što to on može učiniti.

Ne tako puno, zapravo. Vidio je njihovu razočaranost. Ponekad se, tijekom godina, čudio svoj tajnosti i zabrinutosti. To nije bio složeni

dar: mogao je, ponekad, reći gdje se nalazi njegova obitelj, čak i kad su bili vrlo daleko. Njegov otac, njegova majka, njegov brat, premda Fernan nikad nije bio daleko od njega, a njegova majka samo vrlo rijetko.

Također, ponekad je mogao predosjetiti opasnost koja prijete bilo kome od njih troje. Što se toga tiče, skoro se uvijek radilo o njegovu ocu. Život njegova oca sadržavao je u sebi veliku količinu opasnosti.

Fernan je želio biti točno isti kao njihov otac. Sanjao je o tome, vježbao, projurio kroz svoje djetinjstvo žudeći za oružjima odraslih, i ratom.

Fernan je bio jači i brži, premda su rođeni podjednaki. Bilo je trenutaka kad se Diegu činilo da njihov otac više voli Fernana, ali i drugih trenutaka kad bi pomislio upravo suprotno. Volio je svoga oca bez ikakvih ograda. Drugi ljudi smatrali su Rodriga zastrašujućim, znao je. Diegu se to činilo smiješnim. Fernanu nije; Fernan je to smatrao korisnim. Razlikovali su se u takvim malim stvarima.

To nije zapravo bilo ni važno. Nikad ništa neće razdvojiti sinove Rodriga Belmonta; to su shvatili, definitivno, dok su još bili sasvim mali.

Fernan je uživao u skoro svemu na pohodu kojem su se pridružili. Diegu se činilo da je zanimljivo biti tamo, svakako bolje nego još jedno ljeto na rancu, ali vratili su mu se njegovi stari osjećaji tjeskobe kad se učinilo da razočarava one koji su ga doveli ovamo da im pomogne. Na onom prvom sastanku odgovarao je na oštra pitanja Visokog Duhovnika što je bolje mogao, kao i na nekoliko upita koje su mu

postavili pristav i kralj. Najviše mu se sviđao kralj, premda je pretpostavljao da zapravo nije do njega da mu se kralj sviđa ili ne.

U svakom slučaju, nije im mogao baš mnogo pomoći, i trudio se koliko je mogao da im to razjasni. Prije nekoliko dana osjetio je dolazak svoje majke u glavninu vojske, pola dana iza njih. Rekao je Fernanu, naravno. Razmišljao je da li da kaže kralju i duhovniku iz Ferrieresa, samo da im može nešto ponuditi, ali pomisao na njegovu majku navela ga je da šuti. Njeno kretanje, svakako, nije bilo dio ovog pohoda. Činilo se nekom vrstom izdaje govoriti o njoj, pa to nije ni učinio. Osim toga, znao je zastoje došla. I Fernan je to znao. Zbog toga je Fernan postao razdražljiv i ljut; Diego je naprosto bio tužan. Vjerojatno su trebali pričekati da se ona vrati kući onog dana, prije nego što su odjahali. Razmišljao je o tome s krivnjom sve otkako su otišli.

Znao je da im ona ne bi dopustila pridružiti se ovoj vojsci da je bila na rancu kad su vojnici stigli. Fernan se narugao toj ideji kad ju je Diego spomenuo, istakavši da bi se njihova majka, koliko god bila tvrdoglava, teško usudila suprotstaviti izravnom pozivu od kralja. Diego nije bio baš toliko siguran u to. Otkrio je da mu nedostaje njegova majka. Ona je s njim bila blaža nego većina drugih ljudi. Znao je da i Fernanu nedostaje, ali njegov brat bi to zanijekao kad bi Diego to spomenuo, pa je zato šutio. Razgovarali su o njihovom ocu, umjesto toga. Bilo je prihvatljivo, u načinu kako je Fernan gledao na svijet, da im nedostaje njihov otac.

A onda se jednog jutra Diego probudio s Rodrigovom slikom u glavi. Bila je zamučena, jer mu je otac jahao vrlo brzo, i krajolik se

mijenjao prebrzo da bi Diego mogao dobiti čistu sliku. Ali dolazio je prema njima s istoka, i nije bio daleko.

Diego je neko vrijeme ostao ležati pod svojim pokrivačem, sklopljenih očiju, koncentrirajući se. Čuo je kako se Fernan kraj njega probudio i počeo nešto govoriti. A onda je Fernan zašutio. Obično je znao prepoznati kad bi Diego posezao prema van, ili prema unutra. Bilo je teško pronaći prave riječi za to.

Krajolik je odbijao postati jasniji. Vidio je da je njegov otac u društvu samo nekolicine ljudi, ne s velikom četom, i činilo se da je pokraj njega rijeka - što je imalo smisla, ako se Diego dobro sjećao zemljovida. Rodrigo bi jahao uz Tavares. Činilo mu se da je uzrujan zbog nečega, ali Diego nije dobio dojam neposredne opasnosti. Pokušao je odbaciti svoj um malo dalje od svoga oca, da vidi hoće li ga uspjeti točnije smjestiti. Ugledao je rijeku, travnatu ravnicu, bregove.

Onda, živo, slika grada i njegovih zidina. To je morala biti Fezana. Njegov je otac išao u Fezanu.

Diego je otvorio oči. Fernan je bio tamo, promatrajući ga. Ne govoreći, brat mu je ponudio naranču, već rastavljenju na kriške. Diego je zagrizao u nju.

„Zašto bi“, upitao je tiho, „tata išao u Fezanu?“

Fernanovo čelo se nabralo. „Nemam pojma,“ rekao je konačno. „Ide li? Hoćeš li reći kralju?“

„Pretpostavljam. Zato smo ovdje, zar ne?“

Fernan nije volio o tome tako razmišljati, Diego je to znao, ali to je bila istina. Prvo su rekli Iberu. A onda su Diego i njegov brat i njihov skrbnik otišli pronaći kralja Ramira.

Nevjerojatno kratko vrijeme nakon tog razgovora jurili su, s kraljem i pristavom i stotinom najboljih Konjanika Valleda, prema Fezani, udaljenoj cijeli dan brzog jahanja.

„Ovo je vrlo važno“, rekao je kralj Diegu. „Opravdao si to što si ovdje. Zahvaljujemo ti.“

„Tata nije u nevolji, zar ne?“ upitao je Fernan oštro. On više nije bio stidljiv u ovom društvu. „On nije progнан odavde, zar ne? Samo iz Valleda.“

Kralj Ramiro je tada zastao i zagledao se u oba dječaka. Izraz lica mu se smekšao. „Zar ste se toga bojali? Vaš otac uopće nije u nevolji. Ne od mene. Ja ga moram uhvatiti prije nego što dospije u Fezanu. Nemam pojma zašto ide tamo, ali želim ga zaustaviti i završiti njegovo progonstvo. Strahovito mi je potreban na ovom pohodu. Ne mogu si dopustiti da mi najbolji zapovjednik završi u klopci u gradu kojeg se spremam opsjesti, zar ne?“

Fernan je ozbiljno kimnuo, kao da je razmišljao otprilike u istom smislu. Možda i jest. Diego, različit po prirodi i reakciji, hitro je pogledao grofa Gonzaleza kad je kralj nazvao Rodriga svojim najboljim zapovjednikom. Ali, na pristavovu licu nije mogao ništa pročitati.

Jahali su kroz jutro tako brzo da su sustigli i čak prestigli nekoliko skupina farmera i seljana koji su se kretali prema Fezani, bježeći pred njihovim nailaskom. Ljudi bi počeli vrištati kad bi Konjanici naišli, ali tek je u podne kralj naredio da se jedna skupina Ašarita ubije. Prvo ubijanje u ovom ratu.

To je bilo važno, objašnjeno je Diegu. Ljudi koji se slijevaju u

Fezanu, i oni koji već tamo čekaju, moraju ih se strahovito bojati - kako bi ih se natjeralo da posumnjaju u mudrost otpora. Zazidani gradovi s tako dobrom obranom kao što je Fezana nisu se mogli osvojiti na prepad, moralo ih se opsjesti, a za to je moral u gradu bio presudan. Određeni broj ljudi morao je umrijeti tako da bi vijesti o njihovim smrtima mogle dospjeti u grad prije njih.

Niti on ni Fernan nisu bili dio skupine koji se odvojio od njihovih redova i počeo kositi kroz šaćicu obitelji na koje je kralj pokazao. Diego je, sa svoje strane, bio sasvim zadovoljan što nije dio toga. Vidio je kako se Fernan osvrće preko ramena dok su jahali, promatrajući pokolj. Diego uopće nije gledao, nakon prvog kratkog pogleda. Vjerovao je da je i njegovu bratu potajno laknulo što nisu bili dio te skupine. Nije to izrekao naglas, naravno. Ali Fernanove igre bitaka uvijek su bile protiv zakrinkanih Muwardija, gdje su, usprkos znatnoj brojnoj prednosti neprijatelja, gospoda Fernan i Diego Belmonte, sa svojim vrijednim jahačima uspijevali prevladati, probijajući se kroz redove pustinjskog okota da spase svog zarobljenog oca i kralja i zadobiju veliku slavu.

Sječa seljaka i djece na prašnjavom putu bila je nešto sasvim drugo. Kraljeva skupina je galopirala dalje, prestigavši vrištanje. Vojnici kojima je ta zadaća bila dodijeljena sustigli su ih nešto kasnije. Geraud de Chervalles je, djelujući uzbuđeno i sretno, blagoslovio i njih i njihovo oružje. Zvonkim glasom kojeg je Diego smatrao preglasnim, nazvao je ono što su učinili ponosnim trenutkom u povijesti Esperane.

Kralj je nakon toga odredio odmor, i ljudi su sišli sa svojih sedala da se najedu i napiju. Sunce je bilo visoko, ali još je bilo rano u godini

pa nije bilo previše vruće. Diego se prošetao malo dalje od ostalih, pronašao neko grmlje da mu da sjenu, sjeo na tlo i sklopio oči, tražeći si oca. To je bio njegov zadatak. Zato su bili ovdje. Više nije bilo ničeg privatnog ni osobnog u njegovu daru. Morat će o tome još porazmisliti, kasnije.

Ovog je puta brzo pronašao Rodriga i smještaje nešto shvatio. Vidio je grad u istoj slici kao i svoga oca. Bilo je tu još nešto, aura koju je Diego prepoznao jer ju je već toliko puta vidio.

Ustao je, načas ošamućen, što mu se ponekad događalo. Otišao je pronaći kralja. Fernan ga je vidio i ustao da ga slijedi. Diego je pričekao svog brata i zajedno su prišli kralju. Kralj Ramiro sjedio je na pokrivaču sa sedla i jeo iz krila, kao vojnik, i pio iz kožne čuture s vinom. Kad je ugledao Diega kako dolazi, predao je čuturu i svoj tanjur sluzi. Ustao je.

„Što je, dečko?“

„Kad ćemo doći do Fezane, gospodaru?“

„Zalaz sunca. Malo ranije, ako budemo jako žurili. Zašto?“

„Moj otac je već tamo. Na brijegu odmah istočno od zidina. Mislim da ga ne možemo doseći. I mislim... mislim da je sad u opasnosti, nakon što uđe.“

Kralj Ramiro se zamišljeno zagledao u njega.

„Budi precizniji, u ime Jadovo!“ Bio je to duhovnik iz Ferrieresa. „Bio bi kad bi mogao, de Chervalles. Morate to shvatiti.“ Kralju kao da se Visoki Duhovnik baš nije osobito sviđao. Okrenuo se natrag Diegu. „Možeš i predvidjeti opasnost, ne samo vidjeti je kad se događa?“

„Za mog oca, da, ali ne uvijek, gospodaru.“ „Još uvijek nemaš pojma zašto ide u Fezanu?“ Diego je stresao glavom.

„Nije sa svojom četom? Mala skupina, rekao si?“ Diego kimne.

Začulo se nervozno nakašljavanje. Svi su se okrenuli Iberu. Diego ga nije čuo kad im je prišao. U strahovitoj nelagodi, maleni duhovnik je rekao: „Možda vam ja mogu ponuditi jednu misao o tome, gospodaru.“

„Učinite to.“ Geraud de Chervalles progovorio je prije kralja. Ramiro mu je dobacio pogled, ali nije ništa rekao.

Ibero je rekao: „U svojim pismima kući, ser Rodrigo je spomenuo kako je njegova četa osigurala usluge liječnika. Neke žene. Kindathin je iz Fezane. Jehane bet lšak, vjerujem. Možda...?“

Kralj je žustro kimao glavom. „To bi imalo smisla. Rodrigo je znao da možda stižemo. Povala bi ga odanost ako je ona dio njegove čete.

Bi li ta žena mogla još uvijek imati obitelj u Fezani?“ „Ne bih znao, gospodaru.“

„Ja znam.“ Bio je to Fernan, govoreći sa samouvjerenošću. „Pisao je mojoj majci o tome. Njen otac je također bio liječnik, i još uvijek živi u Fezani.“

Kralj je hitro podigao ruku. „lšak od Fezane? Je li to njen otac? Onaj koga je oslijepio Almalik?“

Fernan je zatreptao. „Ne znam ništa o -“

„Mora biti! To je čovjek čiji je traktat pročitao kraljičin liječnik! Tako joj je spasio život!“ Oči kralja Ramira su zablistale. „Jada mu, sad shvaćam. Znam što se događa. Ser Rodrigo ide u grad, ali izaći će sa svima njima kako god bude mogao. Treba mu vremena prije nego što

stignemo.“

„Objasnit ćete nam što mislite, nadam se, gospodaru?“ Geraud de Chervalles imao je izraz negdje između nezadovoljstva i znatiželje. „Koliko vam je potrebno da znate“, rekao je kralj Valleda ljubazno. Duhovnik je pocrvenio. Kralj se, naizgled ne primjećujući to, okrenuo Gonzalezu de Radi. „Pristave, evo što želim da se učini, i želim da to bude brzo -“

Kralj Ramiro je izgleda bio jako dobar u izdavanju naredbi, bar koliko je Diego mogao prosuditi. Kralj valjda provodi većinu svoga vremena govoreći ljudima što želi da učine, pretpostavljao je. Uskoro nakon toga vidjeli su nekolicinu ljudi kako jašu natrag prema glavnini vojske. On i Fernan ostali su s kraljevom stražom. Ipak, usporili su svoj korak. A malo prije kraja dana, na mjestu do kojeg ih je doveo jedan od izvidnika - grupica drveća u vidokrugu rijeke i gradskih zidina, ali ne preblizu nijednom od toga - zastali su, sklonivši se pod rubove gaja.

Kralj Ramiro, s jahaćim rukavicama u jednoj ruci, neočekivano sam, prišao je mjestu gdje su Diego i Fernan i Ibero napajali svoje konje. Pokazao je rukom, i Diego je hitro predao uzde svoga konja bratu i krenuo za njim. Fernan je krenuo kao da će i on s njima, ali kralj je podigao jedan prst i stresao glavom i Diego je vidio kako mu je brat stao, snužden.

Bio je to prvi put da je sam s kraljem. Kraljevi nisu baš često sami, pomislio je.

Prošli su kroz šumicu - bukva i hrast, nekoliko čempresa poput stražara na rubu gaja. Posvuda je bilo sitnog bijelog cvijeća, kao sag

na šumskom tlu. Diego se zapitao kako li rastu tako obilno u tamnoj, hladnoj sjeni. Došli su do mjesta blizu istočnog kraja šume i tu je kralj stao. Okrenuo se da pogleda prema jugu i Diego je učinio to isto.

U svjetlu zalazećeg sunca vidjeli su bljesak rijeke Tavares. Iza nje je bila Fezana. Rijeka i grad bili su Diegu jednom samo imena na karti, testovi koje im je zadavao njihov skrbnik: „Nabrojite gradove koji u ovom trenutku duguju savezništvo kralju Kartade. Imenujte toga kralja. Sad ispišite ta imena, i pazite da ih napišete točno.“

Tavares. Fezana. Almalik. Više ne samo imena. Bio je u Al-Rassanu, zemlji užasa i legendi. Ovdje s vojskom Valleda, na putu da ga osvoji. Da ponovno osvoji, jer sve je ovo jednom bilo njihovo, kad je Esperana u svijetu bila ime moći, vrlo davno.

Govoreći istinu, gledajući prema tim masivnim kamenim zidovima boje meda u ukošenom suncu, Diego Belmonte našao se pitajući se kako se čak i ovaj kralj i ova vojska usuđuju zamisliti da će zauzeti takav grad. Ništa u njegovu iskustvu - Esteren je vidio samo jednom, i onda Carcasiju - nije se moglo usporediti s ovim sjajem. Dok je još stajao gledajući prema jugu, njegova slika Valleda se smanjila.

Diego je vidio kako se iza zidova uzdižu kupole, bljeskajući se u posljednjem svjetlu. Hramovi, znao je. Oltari vjеровanjima koja su duhovnici Jada nazivali gadnim i zlim.

Ali, Diegu su izgledali predivno.

Kao da mu čita misli ili slijedi pogled, kralj je tiho rekao, „Dvije bliže kupole - ona bijela i plava - pripadaju kindathskom svetištu. One srebrne koje sjaje, one veće, su hramovi Ašara. U zalaz sunca, uskoro, trebali bismo čuti zvona na molitvu, čak i odavde. Sjećam se da sam

volio taj zvuk.“

Kralj je proveo godinu dana izgnanstva u Al-Rassanu, Diego je to znao. Upravo kao što je, prije toga, Raimunda i Diegova oca kralj Sancho Debeli bio prognao u gradove nevjernika. Ta epizoda bila je dio njihove obiteljske povijesti, povezana s pitanjem zašto Rodrigo više nije pristav Valleda.

Osjećajući da se od njega očekuje nekakav odgovor, Diego je promrmljao: „Moj otac bi trebao sasvim dobro poznavati ovaj grad. Već je prije bio ovdje.“

„Znam to, Diego. Misliš li da ćeš mi moći reći kad bude izlazio, i gdje? Morat će negdje pronaći neki prolaz kroz zidove. Do sad su vrata već sigurno zaključana.“

Diego je pogledao u svoga kralja. „Pokušat ću.“

„Treba nam neko upozorenje. Želim biti tamo, gdje god bude izašao. Hoćeš li znati kamo ide? U koji dio grada?“

„Ponekad to mogu učiniti. Ne uvijek.“ Diego se i opet osjećao krivim. „Žao mi je, gospodaru. Ja ne... ne znam baš dobro reći što ću vidjeti. Ponekad nema ničega. Bojim se da nisam baš jako -“

Jedna se ruka spustila na njegovo rame. „Već si nam bio od pomoći i ako nas Jad bude obojicu smatrao toga vrijednim, bit ćeš i opet. Vjeruj mi. Ne govorim ti ove riječi samo da ti bude lakše.“

„Ali kako, gospodaru?“ Diego je znao da vjerojatno ne bi trebao postaviti to pitanje, ali pitao se o tome sve otkako je otišao od kuće. Kralj se načas zagledao dolje u njega. „Nije to ništa komplicirano, ako shvaćaš rat.“ Čelo mu se nabralo dok je tražio riječi. „Diego, razmišljaj

ovako: znaš da ljudi ne vide baš dobro u tami noći. Razmišljaj o ratu kao da se cijeli odvija u mraku. Za vrijeme bitke ili prije bitke, zapovjednik, kralj, zna samo ono što se događa neposredno kraj njega, a čak niti to ne baš jasno. Ali ako budem imao tebe sa sobom i tvoga oca koji zapovijeda jednim krilom moje vojske - a Jada mi, nadam se da će uskoro tako biti - onda mi ti možeš reći nešto o onome što se događa tamo gdje je on. Što god mi možeš dati je više nego što bih inače imao. Diego, ti možeš biti moja zraka svjetla, kao dar od boga, da vidim u tami.“

Vjetar se uznemirio; lišće je zašuštalo. Diego je podigao pogled prema svome kralju, teško gutajući. Bilo je čudno, ali u tom trenutku se osjećao i većim i manjim od njega. Skrenuo je pogled, zbunjen. Ali pogled mu je još jednom pao na moćne zidove i sjajne kupole Fezane, a tamo nije bilo utjehe.

Sklopio je oči. Stigla je poznata vrtoglavica. Ispružio je ruku i oslonio se o jedno drvo.

A onda je bio sa svojim ocem, i svjestan u istom trenutku još nečeg. U miru na rubu šume Diego Belmonte je potražio svog oca, pokušavajući služiti svojoj zemlji i svome kralju, i našao se isprepleten s ulicama Fezane. Osjetio je kako opasnost okružuje njegova oca kao prsten vatre.

To je i bio prsten vatre.

Zalupalog srca, još uvijek zatvorenih očiju, usredotočen koliko je mogao, rekao je: „Baklje i velika gomila. Ljudi koji trče. Kuće gore, gospodaru. S mojim ocem je neki stari čovjek.“

„Je li slijep?“ upitao je kralj žustro.

„To ne znam. Sve gori.“

„Imaš pravo! Sad i ja vidim dim. U ime Jadovo, što oni to tamo rade? Kamo ide tvoj otac?“

„Gospodaru, ne mogu... čekajte.“

Diego se mučio da se snađe. Nikad svojim dalekim vidom nije zapravo vidio lica, samo prisutnosti, aure, neku svijest o ljudima, s njegovim ocem - ili majkom, ili bratom - u središtu. Osjećao je visoke kuće, zidove, fontanu. Gužvu ustrčalih obrisa. Zatim dvije kupole, plavu i bijelu. Iza njegova oca. Istočno. Otvorio je oči, odupro se omamljenosti, gledajući na jug. Pokazao je.

„Idu prema mjestu u zidinama na ovoj strani grada. Sigurno postoji izlaz, kao što ste rekli. Ima borbi. Zašto ima borbi, gospodaru?“ Zabrinuto je pogledao gore u kralja. Ramirov izraz lica bio je smrknut.

„Ne znam. Mogu samo pogađati. Ako je tvoj otac s ben Yonannonom i bori se, onda možda Ašariti u gradu napadaju Kindathe. Zašto, ne znam ti reći. Ali to je na našu korist - ako se Rodrigo izvuče.“

Što nije nudilo nikakve utjehe.

„Idemo!“ rekao je kralj. „Opet si mi pomogao. Ti si moja zraka svjetla, Diego Belmonte, zaista.“

Još dok je to govorio, sunce je zašlo. Preko ravnice sjeverno od Fezane spustio se polumrak, hitar i predivan. Na zapadu, posljednji crveni sjaj preplavio je nebo. Blistanje kupola je nestalo. Diego je, pogledavši na jug dok su trčali natrag prema ostalima, ugledao dim kako se diže iz grada.

Nisu mu dozvolili da ide vidjeti hoće li se njegov otac uspjeti izvući i da ga pozdravi ako mu to uspije.

Kralj je Fernanu dopustio da pođe s njim ali Diegu je zabranio. Procijenilo se da kraj zidova ima previše opasnosti, sa samo pedeset ljudi koliko je kralj uzeo sa sobom, tiho se prikradajući do rijeke i jarka u tami.

Diego je bio bijesan. Zahvaljujući njemu je kralj znao kamo Rodrigo ide, on je bio jedini koji je omogućio da Ramiro uopće to učini, a nisu mu dali priliku da ide s njima. Bilo je, pokazalo se, i loših strana pružanja koristi kralju Valleda.

Fernan je bio oduševljen, ali imao je dovoljno razumijevanja da to pokuša prikriti. Diego se nije dao prevariti. Promatrao je svoga brata kako odlazi s kraljevom skupinom i okrenuo se, smrknut i tih, da krene s drugom polovicom prethodnice. Ibero je bio s njim, naravno, i - na Diegovo iznenađenje - grof Gonzalez de Rada.

Bilo je moguće, mudrovao je, jašući na zapad uz rijeku, da pristav nema volje susresti Rodriga na ovaj neočekivani način. Bilo je također moguće da je pristav svoju zakletvu da će čuvati Rodrigovu obitelj shvaćao vrlo ozbiljno. Fernan je bio s kraljem, pa će Gonzalez ostati s Diegom. Zamišljeno je pogledao prema pristavu ali dotad je već bilo posve mračno a jahali su bez baklji.

Nisu imali dug put. Ugledali su logorske vatre. Bijeli mjesec se dizao iza njih kad su došli do zaseoka gdje su se već tijekom popodneva počela okupljati kola s hranom. Ovo je bilo, objašnjeno je Diegu, očito mjesto za smještaj zaliha i opskrbe za opsadu. To su već odavno odlučili oni koji su poznavali ovdašnji teren. Diego i ostali ušli su u maleno selo - Ašariti su ga već prije napustili. Zaselak je ležao uz rijeku. Bio je u njemu i mlin. Skoro sve kuće djelovale su novima, što je

bilo neočekivano. Do Diega je dopro miris kuhanja. U tom je trenutku otkrio da je gladan ko vuk. Ovo je bio apsurdan trenutak za razmišljanje o hrani. A s druge strane, rekao je sam sebi, što je drugo mogao i raditi ovdje, osim čekati?

Sišao je s konja između Ibera i pristava. Pritrčali su im ljudi da preuzmu njihove konje. Diego se okrenuo i pogledao prema istoku, prema niskom mjesecu. Fernan će sad biti kraj rijeke i zidina, čekajući da iznenadi njihova oca. To uopće, zaključio je Diego, nije pošteno.

Ogledao se oko sebe. Zaselak je imao ime, naravno - Fernan ga je bio označio najednom od svojih zemljovida - ali Diego ga je zaboravio. Napola je očekivao da će Ibero zahtijevati neka mu kaže ime. Spremio se da bude iznimno sarkastičan ako se to dogodi.

Nisu bili daleko od Fezane u ovoj gomilici koliba i kuća, ali noću pod zvijezdama grad bi se normalno izgubio iz vida. Sad nije bilo tako. Diego je vidio crveni žar na istoku i znao je da Fezana gori. Njegov otac je bio tamo.

Odgurnuo je svoj bijes tom mišlju i zaboravivši na glad sklopio oči. Dotakao je Rodrigovu prisutnost, i bio ga je svjestan u blizini gradskih zidina ali još uvijek unutar njih. Odmah preko rijeke pronašao je Fernana. S olakšanjem, shvatio je da nema nikakvog predosjećaja neposredne opasnosti. Nikakvih borbi u blizini ni jednog ni drugog. Naglo, Diego je posegnuo prema sjeveru i pronašao svoju majku - bliže nego što ju je bio očekivao.

Utješio se saznanjem gdje je ona. Da su svi sigurni, za sada. Čak se činilo i da bi uskoro mogli biti zajedno, ovdje s kraljevom vojskom u Al-Rassanu. To bi bilo dobro. Zapravo, to bi bilo predivno. Diego je

otvorio oči, puštajući svoj um da se vrati u zaselak i, umiren, dopustio si je da opet pomisli na hranu.

U tom trenutku, začuo je tih, grub bubnjavi zvuk i prvi krik, odsječen u polovici. A onda je ugledao Muwardije.

Bilo je, na kraju, lako kao što se moglo i očekivati. Ne može se reći da je to bilo važno rođenima u pustinji. Ako išta, bio je to izvor nezadovoljstva: kad je rat bio prelagan, u njemu je bilo manje slave. Aziz ibn Dabir iz plemena Zuhrita, kojeg je u službu u Fezanu poslao kralj Kartade - kome ga je izvorno poslao njegov vlastiti gospodar, Yazir ibn Q'arif, vladar cijele pustinje - poveo je ranije toga dana iz grada stotinu svojih ljudi na zapad. Ostali su na južnoj obali Tavaresa, a zatim ga prešli na gazu gdje je rijeka zavijala i usporavala.

U sumrak su izgovorili večernje molitve a onda, krećući se posebno oprezno, vratili se natrag na zapad prema zaseoku Orvilla.

Prije mnogo godina, posljednji kralj Kartade i njegovi savjetnici su zaključili da ako se prokleti suncoklonci ikad usude uputiti na jug s planovima za Fezanu, vrlo će vjerojatno odabrati Orvillu kao bazu za svoje zalihe za vrijeme opsade. Bilo je to očito mjesto i zbog toga je plan Almalika I, Aziz je to morao priznati, bio lukav. Ovo je bilo istina bez obzira na to što su plan smislili vinopije u Al-Rassanu, a ne ljudi iz plemena čistih u volji Ašarovoj.

Ipak ratnici iz Majritija su bili oni koje je zapalo da izvrše napad. Naravno, mislio je Aziz. Tko bi među ženskastim ljudima preostalim u Fezani mogao to izvesti?

Za vrijeme njihova tihog kruženja prema istoku, Aziz je krenuo ispred svoje čete s dvojicom svojih najboljih izvidnika. Ostavivši svoje konje izvan vidnog polja, privukli su se kroz travu da pogledaju Orvillu.

Bilo je točno onako kako se i predvidjelo.

Jaditi, glupi u svojoj predvidljivosti, zaista su poslali svoja kola ovamo. Sve njihove žene koje su došle na jug će skoro sigurno sutra također stići u Orvillu. Sigurni u uvjerenju da su ljudi sa sela pobjegli u grad, nisu se pomučili da ostave išta osim najosnovnijih snaga za obranu onih koji su postavljali logor.

Aziz je čuo bezbrižan smijeh, vidio je spremanje šatora, namirisao meso koje se već kuhalo nad vatrama. Uhvatio je odlomke razgovora u šušlavom naglasku Esperane. Nije razumio što se govorilo. Nije bilo ni važno. Ono što je bilo važno bilo je da će njegovi suplemenici ovdje počinuti pokolj. Nešto što bi trebalo prodrmati sjevernjake sve do njihovih bezbožnih duša. Aziz je imao zamisli kako da još pojača takav dojam. Bilo je šteta što žene još nisu stigle: to bi stvari učinilo savršenima. Prošlo je već neko vrijeme otkako je Aziz zadnji put imao ženu.

Nesvjesno je pogladio glavu čekića zakvačenog za pojasom - njegovo omiljeno oružje. Prije njega bilo je pripadalo njegovu ocu, na onom legendarnom prvom pohodu Zuhrita s najdaljeg zapada. Jednog će dana pripadati njegovu najstarijem sinu, ako to Ašarove zvijezde dopuste.

Ašar kao da je u tom trenutku bio s njim. Upravo kad se Aziz spremao skliznuti sa svog vidikovca i narediti napad, nešto ga je upozorilo na opasnost. Podigao je ruku kao znak upozorenja svojim

dvama pratiocima i spustio uho na tlo. Topot kopita. Druga dvojica, u istom položaju, pogledali su kroz tamu u Aziza.

Pričekali su. Nekoliko trenutaka kasnije jedna četa vojnika dojahala je na ponosnim pastusima iz Valleda. Aziz je čeznuo za tim konjima skoro isto toliko koliko je želio odrubiti glave i spolne organe ljudima koji su ih jahali. Bilo je tamno, naravno, ali u Orvilli su gorjele vatre, a Aziz je bio blagoslovljen dobrim noćnim vidom. Razaznao je pedeset jahača, ništa više. S tim su mogli izaći na kraj, zapravo, želio je s njima izaći na kraj. Ovo je sad postao napad u kome se moglo steći i slave.

Vrijeme je bilo važno. Naređeno im je da napadnu i zatim se hitro povuku - ne da se izlože riziku i nađu uhvaćeni izvan grada. Vidio je kako su novi Konjanici ušli u Orvillu, jašući kroz vratnice u niskoj ogradi izgrađenoj ponovno nakon požara prošlog ljeta. Sagnuo je glavu prema jednom od svojih ljudi i prošaptao naređenja. Ništa jako složeno. Ovdje nije bilo potrebe za komplikacijama.

„Ovi ljudi će sad biti gladni, i ranjivi. Vrati se ostalima. Reci im da napadamo sada, u ime Ašarovo.“

Božje zvijezde bile su mirne nad njima. Novi Jaditi silazili su s konja, dok ih je još promatrao. Konje su im odvodili sluge. Ti ljudi su sigurno borci, Aziz je to znao, ali na nogama? Protiv stotine najbolje izvježbanih Muwardija u Al-Rassanu?

Trenutak kasnije Aziz je začuo zvuk kopita. Ustao je i osvrnuo se. Ugledao je zavojitu liniju svojih suplemenika kako mu se približava. Jedan čovjek mu je prišao, s uzdama Azizova konja u jednoj ruci. Aziz se podigao na sedlenu deku dok su se konji još kretali. Izvukao je svoj

čekić iz pasa.

Začuo je vrisak od jedne vatre. Zvuk se oštro prekinuo. Netko je ispalio strijelu. Bilo je i drugih krikova, očajni zvukovi ljudi uhvaćenih potpuno na spavanju.

Došli su do niske ograde i preskočili je. Aziz je tada podigao svoj glas, zazivajući Ašarovo ime u trijumfu pod promatrajućim, svetim zvijezdama.

Učinili su, u tami noći, ono što su došli iz Fezane učiniti. Ubijali su, i više od toga. Ovdje je trebalo ostaviti poruku, i sjevernjacima se nije smjelo dopustiti da to ne primijete.

Bilo je nešto otpora, što je pružilo neku vrstu užitka. Ona pedesetorica koji su došli bili su vojnici, ali bili su brojčano nadjačani i bez konja, a Muwardiji su točno znali što rade.

Aziz je već odredio tko je vođa vojnika i odabrao njega za sebe, kao što zapovjednik iz plemena mora učiniti ako želi zadržati svoju čast i status. Dojurio je do čovjeka, vitlajući čekićem u očekivanju - ali onda se morao divlje zaljuljati u sedlu da izbjegne sjevernjakov udarac mačem iz skoka. Čovjek više nije bio mlad, ali bio je brz, a skoro i smrtonosan. Aziz je, prošavši kraj njega, okrećući svog konja, ugledao svog čovjeka koji je bio jahao iza njega kako pada pred drugim udarcem tog istog mača. Jaditski zapovjednik, taman, visok čovjek, odgurnuo je zvjezdorođenog iz sedla i podigao se na konja u istom pokretu. Dvojica vođa su se suočili. Aziz se nasmiješio. To je bio život, to je bilo nešto za što je čovjeku vrijedilo živjeti.

Valledonac je naglo nešto povikao, i visoko podigao svoj mač. Pokret je bio previše upadljiv, i još predaleko. Skretanje pažnje. Aziz se

okrenuo, instinktivno, i ugledao dječaka s oštricom kako polazi na njega odostraga. Da mu je probo konja, Aziz bi se možda našao u pogibli, ali dječak je prezreo takvu taktiku, zamahnuvši prema gore tražeći Muwardijeva rebra. Aziz je zaustavio udarac i onda - nešto što je učinio stotinu puta, barem - spustio svoj čekić ukoso i dolje, kroz slabašnu zaštitu mača. Razbio je dječakovu lubanju, osjetio kako se lomi kao jajčana ljuska.

„Diego!“ povikao je valledski vođa.

Aziz se glasno nasmijao. Tamnokosi Valledonac natjerao je svog dograbljenog konja prema naprijed i zasjekao vrat Azizova konja. Mačje ušao duboko. Životinja je zavrištala, divlje se propinjući na stražnje noge. Aziz se borio da ostane u sedlu, osjetio kako klizi, i ugledao sjevernjakov dugi mač kako se spušta.

Da je Aziz ibn Dabir bio manje vrijedan čovjek bio bi tada umro. Ali on je bio Muwardi, iz plemena Zuhrita, posebno odabran da dođe u Al-Rassan. Bacio je svoje tijelo iz sedla, dalje od zamaha oštrice, i pao na tlo s druge strane svoga konja.

Podigao se s lijevim ramenom koje ga je boljelo ali i spremnog čekića. Nije mu bio potreban. Aziz je vidio da su Valledonca s leđa ubila dva njegova suplemenika. Jedan mačje ušao tako duboko da je izašao kroz čovjekova prsa tamo gdje je ležao na tlu.

Svjestan da u ovom susretu nije izgubio samo dostojanstvo, Aziz im je prišao i oteo mač drugog svog suplemenika. Bijesan, odsjekao je čovjekovu glavu jednim jedinim udarcem. Izgovorio je zapovijed, teško dišući. Jedan od njegovih ljudi skočio je sa svog konja i povukao dolje donju odjeću mrtvog čovjeka. Aziz je, ne trudeći se pri tome da bude

uredan, kastrirao Valledonca. Zatim je dograbio mrtvog dječaka, prebacio ga na trbuh, i odvukao bezglavo, unakaženo tijelo preko njega, kao da su bili ljubavnici zaklani usred općenja.

Sve je to bilo pitanje slanja poruke. Natjerati Jadite da postanu grubo svjesni s čime se suočavaju ako ostanu u zemljama Ašarovim tako daleko od njihovih pašnjaka na sjeveru.

Aziz je podigao pogled. Jedan izvidnik je trčao prema njima s istočnog ruba zaseoka.

„Još ih stiže!“ doviknuo je. „Jašu iz Fezane.“

„Koliko?“

„Pedeset. Možda i više.“

Aziz se namrštitio. Žarko je želio ostati i pobijediti i ove ljude, osobito s obzirom na vlastiti gubitak časti, ali sad više nije bilo iznenađenja, a novi Valledonci bili bi na konjima i spremni.

Njegova naredjenja bila su jasna, i shvaćao je njihovu svrhu da ih ne poslušaju, što god želio njegov ponos.

Naredio je povlačenje. Mrtvi Valledonci bili su posijani posvuda po logoru. Kola s hranom i zalihama su gorjela. Izjahali su na sjever i prešli rijeku preko uskog mosta. Posljednji čovjek je sasjekao most, za svaki slučaj.

Odjurili su natrag do Fezane bez ikakvih uzbuđenja, prepoznali su ih i pustili ući kroz južna vrata. Aziz je podnio svoj izvještaj guverneru. Zatim su on i njegovi ljudi smjesta poslani da se pridruže ostalima u borbi protiv požara koji su počeli dok njih nije bilo. Izgleda da je netko odabrao pogrešan trenutak da izvrši jednu sasvim dobru stvar: riješi

se Kindatha u gradu.

Bila je već polovina jutra prije nego što je Aziz ibn Dabir pao, iscrpljen, u krevet. Rame ga je počelo boljeti vrlo snažno od napora duge noći. Drijemao je na mahove, usprkos premoru, znajući da će vijest otputovati na jug preko Al-Rassana i zatim preko tjesnaca do pustinje, i to prebrzo.

Vijest o tome kako je Aziz ibn Dabir bio na samom rubu poraza u borbi sa samo jednim Valledoncem i da ga je spasila samo intervencija ljudi koje je vodio. Aziz je bio bolno svjestan kako je sav raspon njegova doprinosa zasjedi u Orvilli bio da ubije jedno dijete i zatim unakazi čovjeka koga su drugi ubili za njega - što je, među plemenima, bio ženski posao. Yazir bi mogao ovo i prihvatiti, kod iskusnog vode, ali njegov brat Ghalib, koji je za njega zapovijedao vojskama Majritija, vjerojatno to neće učiniti.

A Aziz je slučajno bio jedan od onih koji su znali porijeklo izrazito neobične trake koju je Ghalib ibn Q'arif nosio oko svoga vrata.

Nije se mogao sjetiti da je ikad u životu osjećao tako potpun užas. Srce mu je nekontrolirano tuklo; činilo mu se da bi mogao stvarno izgubiti kontrolu nad sobom, pasti s konja, biti pregažen od onih koji su slijedili za njim.

To bi mogao biti, pomislio je Rodrigo Belmonte, blagoslov, kao što je ubijanje konja ili lovačkog psa sa slomljenom nogom bio dar milosrđa.

On je bio takav konj ili pas.

Bio je otac koji pokušava prestići luk vremena do svoga sina. Užas

je bio u njemu, određivao ga, pretvorio mu um u bjelinu strave. Ništa kao ovo, nikad prije. Strah, da. Nijedan pošteni vojnik nije mogao zaista reći da nikad nije upoznao strah. Hrabrost je ležala u borbi pored toga, kroz to, izdižući se iznad straha da učini ono što mora učiniti. Bio je suočen s vlastitom smrću mnogo puta, i bojao je se, i izlazio na kraj s tim strahom. Nikad nije osjetio ono kroz što je sad prolazio, u ovoj noći Al-Rassana, jureći prema Orvilli po drugi put u manje od godinu dana.

I s tom pomisli, Rodrigo je ugledao vatre kako gore pred njim i znao - vojnik, izvježbani vojnik - da je zakasnio.

Začuo je neki zvuk u noći. Ime, svoj vlastiti glas kako izvikuje, ponovo i ponovo, samo jedno ime. Ime svog djeteta. Bilo je mračno. Bilo je mračno pod zvijezdama, a pred njim su bile vatre.

Muwardiji - to su sigurno bili muwardijski ratnici, naravno - su već otišli do vremena kad je on jureći stigao do niske drvene ograde i preskočio je, i bacio se sa svog konja usred zapaljenih kola i šatora i pobijenih, unakaženih ljudi koje je poznavao.

Prvo je pronašao Ibera. Nije mogao shvatiti kako se taj čovjek našao ovdje. Mali duhovnik ležao je u lokvi vlastite krvi, crne u svjetlu vatri. Šake i stopala bili su mu odsječeni. Ležali su malo dalje od njegova tijela, komadi dječje poderane lutke.

Rodrigo je nanjušio zapaljeno meso. Neke od njegovih ljudi bacili su u vatre za kuhanje. Zateturao je prema središnjoj čistini, sjećajući je se od prošlog ljeta. Bez ikakve nade, ali i bez obrane u sebi protiv ovoga, ugledao je odrubljenu glavu Gonzaleza de Rade i pored nje pristavovo tijelo, otrgnutih hlača, sablažnjivo raskrečeno preko male,

potrbuške polegnute figure dječaka. Rodrigo se čuo kako je opet proizveo zvuk.

Molba bez riječi. Za milost, za blagost, za vrijeme koje kreće unatrag i dopušta mu da dođe ovamo dovoljno brzo. Na vrijeme da spasi svoje dijete, ili da umre s Diegom ako mu ništa drugo nije dano. Zvuči, slike, miris mesa koje gori izbljedjeli su u daljinu. Prišao je dvama tijelima koja su tamo ležala.

Kao u snu, pokreta nemoguće sporih, klekao je na tlo i otkotrljao tijelo Gonzaleza de Rade s ispruženog obrisa svoga sina. Tada je vidio - snoviđenje, nevjerica - što su još učinili pristavu Valleda.

A onda, blago, blago, kao u snu, okrenuo je Diega na krvlju natopljenu tlu i vidio udarac koji mu je skrhao glavu. Onda je, ljuljajući se naprijed-natrag, počeo plakati za djetetom u svojim rukama koje je otišlo tako daleko.

Čuo je, kao iz daljine, druge kako se sad približavaju. Konji. Koraci. Trčanje, zatim hodanje. Stali su. Nekako mu je došla pomisao. Ne dižući pogleda, nesposoban da podigne pogled, rekao je, kome god tko mu je bio najbliži: „Fernan. Zaustavite Fernana. Ne dajte mu da ovo vidi.“

„Ja sam, tata. Tata, je li mrtav?“

Onda je podigao pogled. Natjerao se na to. Imao je živo dijete. Blizanca ovoga. Vezane duše. Različiti cijelog života, ali jedno rođenje, jedno lice. Zajedno, uvijek, protiv svega što im je svijet donosio. Više ne. Fernan će sad osjećati ogoljenost, pomislio je Rodrigo, ledeni vjetar kako puše kroz njega na mjestu gdje je nekad bio njegov brat.

Pri svjetlu zapaljenih kola vidio je Fernanovo lice. I Rodrigo

Belmonte je u tom trenutku znao da se dječak neće nikad dokraja odmaći od ove slike, gledajući svog mrtvog brata u naručju svoga oca. To će ga oblikovati i odrediti mu budući život i nije bilo ničeg što bi Rodrigo mogao učiniti da to promijeni.

Morao je prestati plakati, ipak. Morao je pokušati.

Ammar ibn Khairan je bio tamo, tik iza Fernana. Njegovo je upozorenje došlo smjesta ali prekasno. I on je sigurno vidio pokolje kao što je ovaj, u svoje vrijeme. Ubijanje i oskrnuća namijenjena da prenesu poruku, upozorenje. Rodrigo se sjetio, odjednom, Dana jarka i onoga što je ibn Khairan učinio kralju Kartade kao posljedica toga. Ubijanje. Odgovor, neke vrste.

Shvatio je da mu malo nedostaje pa da izgubi svaku kontrolu. „Ammar, molim te odvedi ga“, prošaptao je. „Ne bi smio ovo gledati. Idi s ovim čovjekom, Fernan. Molim te.“

„Je li mrtav?“ upitao je Fernan ponovo, ne obazirući se, ili nesposoban da prihvati nijemi, užasni dokaz skrhanе i krvave bratove lubanje.

„Dodi, Fernan“, rekao je ibn Khairan blago, glasom pjesnika. „Idemo do rijeke pa ćemo malo sjesti. Možda se možemo obojica pomoliti, svaki na svoj način. Hoćeš li to učiniti sa mnom?“

S onog udaljenog, prigušenog mjesta u koje je izgleda dospio, Rodrigo je promatrao svog sina kako odlazi s Ammarom ibn Khairanom od Aljaisa. Ašaritom. Neprijateljem. Čuvaj ga, htio je reći Ammaru, ali sad više nije bilo potrebe, i bilo je prekasno. Šteta je učinjena.

Opet je spustio pogled na dijete koje je držao. Diego. Maleni.

Pjesnici su posvuda pisali o srcima koja se lome od ljubavi. Pitao se da li zaista znaju. On je osjećao, apsurdno, kao da se neka stvarna pukotina pruža ravno kroz njegovo srce i ta pukotina se neće nikad zaliječiti, nikad postati zacijeljena i čitava. Svijet je ušao unutra i slomio ga bez mogućnosti popravka.

Tu je bila vojska, s kraljem. Vojska u Al-Rassanu. Zapitao se neodređeno, koliko ubijanja će poduzeti, u naporu - beznadnom, još i prije nego što je počeo - da osveti i ublaži ovaj trenutak. Ovu malu, opuštenu figuru u svojim rukama. Diega.

Zapitao se hoće li ikad išta više prodrijeti do njega.

„Oh, dragi Jade!“ čuo je kako je netko oštro izustio. Ramiro, kralj Valleda. „O, ne ovo, u ime svega što je sveto!“

Rodrigo je pogledao na drugu stranu. Nešto u kraljevu glasu. Nove baklje, još jahača koji se približavaju. Sa sjevera. Ne kraljeva skupina koja ih je bila susrela kraj rijeke i zidova. Drugi smjer. Valledski barjaci, osvjetljeni plamenovima.

Došli su bliže i stali. Ugledao je kraljicu Valleda, Ines.

Vidio je svoju ženu kako je sjahala i stala tamo, gledajući ravno u njega, nepokretna. Bez obrane.

Nije imao pojma zašto je Miranda ovdje. Zašto je bilo tko od njih ovdje. Morao se pomaknuti, ipak, da je pokuša poštedjeti barem malog dijela svega ovoga. Ako bude mogao.

Blago, blago, spustio je Diega opet dolje na hladno tlo i ustao, teturajući, s krvlju koja mu je natapala odjeću, i krenuo prema Mirandi između vatri i pobijenih ljudi.

Protrljao sije oči, lice. Njegove ruke kao da su pripadale nekome

drugome. Sad su bile potrebne riječi, ali on ih nije imao. Bio je to san. Nikad se neće probuditi iz njega.

„Molim te reci mi da je samo povrijeđen“, rekla je njegova žena vrlo tiho. „Rodrigo, molim te reci mi da je samo povrijeđen.“

Otvorio je usta i zatvorio ih. Stresao je glavom.

Miranda je onda zavrištala. Ime. Samo ime. Isto kao što je i on učinio. Ušlo je u njega kao što prodire koplje.

Posegnuo je da je uhvati u svoje naručje. Prošla je kraj njega, trčeći, do mjesta gdje je ležao Diego. Sad je oko njega bilo i drugih ljudi, vidio je Rodrigo, okrećući se. Jehana im je prišla. Klečala je kraj njegova sina. Još jedan čovjek iz kraljičine skupine, netko koga nije prepoznao, bio je s druge strane. Miranda je zastala kraj njih. „Molim vas?“ rekla je, tankim glasom kojeg nikad prije nije čuo. „Molim vas?“

Klekla je kraj Jehane i uzela Diegove ruke u svoje.

Vidio je Fernana kako se vraća s rijeke s ibn Khairanom. Sigurno je čuo svoju majku kako vrišti. Fernan je sad plakao, iskrivljena lica. Vjetar, koji puše ravno kroz njega.

Još ovog jutra, jašući prema Fezani, Rodrigo Belmonte bio bi rekao, da ga je tko pitao, kako je ovaj svijet teško mjesto ali i zanimljivo, i nazvao bi sebe blagoslovljenim, više nego što zaslužuje, ljubavlju i društvom i zadaćama dostojnim čovjeka. Ali, ovog je jutra bio imao dva sina.

Vratio se natrag do mjesta gdje je ležao Diego. Netko - kralj, izgleda - spustio je svoj ogrtač preko unakaženog tijela Gonzaleza de Rade koje je ležalo u blizini. Fernan je stajao iza svoje majke. Nije tražio utjehu, vidio je Rodrigo. Bio je vrlo miran, plačući, s rukom na

Mirandinu ramenu, zagledan dolje u svoga brata. Bilo mu je trinaest godina.

Jehana je završila ono što je radila. Pogledala je gore prema Rodrigu. „Nije mrtav ali bojim se da umire.“ Lice joj je bilo blijedo. Odjeća joj je još bila mokra od rijeke, vidio je. Sve je bilo tako nalik snu. „Rodrigo, tako mi je žao. Udarac mu je slomio glavu, ovdje. Pritisak je prevelik. Neće se probuditi. Neće dugo potrajati.“ Pogledala je drugu ženu kraj sebe, s djetetovim rukama u njenima. „On... ne osjeća sad nikakav bol, gospo.“

Jednom je u Ragosi bio usnio san, tako čudan, o njih dvije - Mirandi i Jehani - kako negdje stoje u sumrak. Nikakva govora, nikakvih jasnih pojedinosti, samo stoje zajedno na kraju dana.

Ovdje je, međutim, bilo mračno, i klečale su na tlu. Miranda nije ništa rekla, nije napravila nikakav pokret, očiju prikovanih za svoje dijete. A onda se jest pomakla, oslobodivši jednu svoju ruku i spustivši je, tako blago, na skrhanu mjesto na Diegovoju glavi.

Jehana je opet podigla pogled prema njemu, i Rodrigo je vidio tugu u njenim očima, i bijes. Liječnikov bijes na ono što ne može pobijediti, stvari koje su prebrzo odnosile ljudske živote, ostavljajući liječnika bespomoćnim. Pogledala je preko Diegova tijela u drugog čovjeka.

„Vi ste doktor?“ upitala je.

Kimnuo je glavom. „Kraljičin, nekad vojni.“

„Onda ću vam ovdje pomoći“, rekla je tiho. „Moglo bi biti i onih kojima će trebati naše usluge. Sigurno nisu svi mrtvi. Možda ima nekih koje možemo spasiti.“

„I to ćete učiniti?“ upitao je čovjek. „Za jaditsku vojsku?“

Trzaj nestrpljenja prešao je preko Jehanina lica. „Što se toga tiče“, rekla je, „ja sam liječnik čete Rodriga Belmonta. Nakon ove noći, nemam pojma, ali za sada, stojim vam na raspolaganju.“

„Mogu li ga zagrliti?“ Miranda, šaptom, Jehani. Kao da nitko drugi nije ni progovorio.

Rodrigo je napravio još jedan korak prema njima, bespomoćno. „Ničim mu ne možete nauditi, gospo.“ Jehanin glas bio je blaži nego što ga je ikad čuo. „Naravno da ga možete zagrliti.“ Zastala je, onda ponovi. „Ne osjeća bol.“

Počela je ustajati.

„Jehana, čekaj.“ Jedan drugi glas, iza njih. Ženski glas. Rodrigo se okrenuo, vrlo polako. „Tvoj otac želi pregledati dječaka“, rekla je Eliana bet Danel.

U Al-Rassanu, u Esperani, Ferrieresu, Karču, Batiari - čak, s vremenom, u dalekoistočnim domovinama Ašarita - ono što se te noći dogodilo u zapaljenom zaseoku u blizini Fezane postalo je legenda, prepričavana tako često među liječnicima, dvorovima, vojnim četama, na sveučilištima, tavernama, hramovima, da je postala natopljena aurom čarolije i nadnaravnog.

Nije bilo, naravno, ničeg nadnaravnog. Ono što je Išak ben Yonannon učinio - slijep pod bijelim mjesecom i zvijezdama i bakljama donesenim za one koji su mu asistrali - bilo je jednako precizno i brižljivo isplanirano kao i ono što je bio učinio pet godina prije toga u Kartadi, pri porođaju posljednjeg djeteta Almalika I, i bilo je jednako

tako čudesno.

Zaista, bilo je više nego što je ono bilo. Slijep, nesposoban da komunicira osim putem svoje žene koja je razumjela svaki izobličeni slog kojeg bi izgovorio, baratajući kirurškim oštricama i instrumentima po prvi put otkako su ga oslijepjeli, radeći po dodiru i sjećanju i instinktu, ben Yonannon je učinio nešto za što je čak i Galinus samo natuknuo da bi se možda moglo učiniti.

Izrezao je otvor u lubanji Diega Belmonta, oko mjesta gdje je muwardijski udarac bio slomio dječakovu glavu, i izvukao smrskanu kost koja se bila zabila u ono što se zaprepašćujuće pokazalo pod oguljenim skalpom i otvorenom lubanjom. Utisnuti komad kosti koji bi bio ubio Rodrigova sina prije nego što se plavi mjesec pridruži na nebu onome bijelome.

Trepanaža, tako se to zvalo u Galinusovim tekstovima, Jehana je to znala, isto kao i, izgleda, Bernart dTnigo, jaditski liječnik koji im je asistirao. A oboje su, isto tako znali, da to nikad nije učinjeno.

Ne bi nikad ni pokušala, Jehana je toga bila svjesna, tijekom cijelog postupka. Ne bi joj palo napamet da pokuša, niti bi sanjala da je to moguće. Sa strahopoštovanjem, boreći se čitavo vrijeme sa željom da zaplače, promatrala je mirne, sigurne ruke svoga oca kako opipavaju i određuju ranu, opisuju je, zatim barataju malom pilom i dljetom kojima je probio rupu u glavi Diega Belmonta.

Davao im je upute kad mu je to trebalo; njena majka, stojeći iznad njih pod bakljom koju je držao sam kralj Valleda, prevodila je njegove riječi. Jehana ili Bernart bi se pomakli, po naredenju, da dodaju oštricu, pilu, kopču, da spužvom odstrane gusti istijek krvi tamo gdje

je lšak ogulio kožu dječakova skalpa. Diega su držali u sjedećem položaju, tako da krv otječe a ne slijeva se u ranu.

Njegov otac je bio taj koji ga je držao.

Rodrigove oči bile su uglavnom zatvorene, usredotočen samo na to da ostane potpuno miran, što je lšak, putem Eliane, proglasio presudno važnim. Možda se molio. Jehana nije znala. Alije znala, neizrecivo dirnuta, da se Diego nijednom nije ni pomakao. Rodrigo je držao svoje dijete čvrsto kao stijena, ne promijenivši položaj nijednom kroz čitavu tu nemoguću, slijepu operaciju na ravnici. Jehana je u jednom trenutku doživjela čudno viđenje: da bi Rodrigo mogao tako sjediti sa svojim djetetom u naručju i čitavu vječnost ako bi to bilo potrebno. Da bi možda skoro želio to učiniti. Kamen, statua, otac koji čini jedinu stvar koja mu je preostala, koju mu je dano učiniti.

Smrskana kost lubanje izašla je u jednom jedinom ružnom, nazubljenom komadu. lšak je rekao Jehani neka opipa ranu da se uvjeri je li to sve. Pronašla je još dva manja komadića i odstranila ih hvataljkama koje joj je d'Inigo dodao. A onda su ona i valledski doktor zašili krpe kože i previli ranu i kad je to bilo gotovo ostali su, na koljenima, svaki s jedne strane dječaka.

Onda su plegli Diega, Rodrigo se pomakao da bez riječi stane iznad njega kraj Mirande. Brat - Fernan - bio je iza svoje majke. Jehani se činilo da ima očitu potrebu za nečim što bi ga natjeralo na san. Sumnjala je da bi to prihvatio.

Bijeli mjesec bio je dotad točno iznad njihovih glava, plavi se penjao po istočnom nebu. Vatre su pogašene. Došli su drugi doktori, pozvani iz glavnine vojske sjeverno od njih. Oni su se brinuli za

preživjele. Djelovalo je kao da ih nema baš mnogo.

Izgleda da je prošlo strašno puno vremena, shvatila je Jehana. Išak se, uz Elianinu i Ammarovu pomoć malo odmakao, do poljskog stolca koji su mu donijeli.

Jehana i jaditski doktor, d'Inigo, pogledali su jedno drugo preko dječakova tijela. D'Inigo je imao nezgodno lice ali ljubazne oči, pomislila je Jehana. Bio je staložen tijekom svega što se upravo odvijalo. To nije bila očekivala od jednog valledskog liječnika. Pročistio je grlo, boreći se s premorom i emocijama.

„Što god...“ počeo je, i stao. Progutao je. „Što god mi se dogodi, što god drugo učinim, ovo će uvijek biti najponosniji trenutak u mom životu kao liječnika. Što sam bio jedan mali dio ovoga. S vašim ocem, koji je moj... koga toliko poštujem. U njegovim spisima, i...“ Stao je, nadvladan.

Jehana je otkrila da je neizmjereno umorna. Njen otac sigurno je iscrpljen. To se nije vidjelo. Ako ne bude oprezna počet će se prisjećati što se dogodilo u Fezani prije svega ovoga, a to ne bi bilo dobro. Ne još. Morala je zadržati kontrolu.

Rekla je: „Možda neće preživjeti. Znate to.“

D'Inigo je stresao glavom. „Hoće. Preživjet će. U tome i jest čudo. Vidjeli se što je učinjeno isto kao i ja. Kost je izašla! Bilo je savršeno.“ „I mi nemamo pojma da li itko može preživjeti takvo otvaranje glave.“

„Galinus je rekao -“

„Galinus to nikad nije učinio! Njemu je to bilo svetogrđe. Ašaritima, Kindathima. Svima nama. Znate to!“ Nije bila namjeravala podići glas. Ljudi su ih počeli pogledavati.

Jehana je spustila pogled na onesviješćenog dječaka. Sad je ležao na prostirci i jastuku, pokriven dekama. Bio je stravično blijed, od gubitka tolike krvi. To je sad bila jedna od opasnosti. Jedna od njih. Jehana je spustila prste na njegovo grlo. Puls je bio ravnomjieran, premda prebrz. Ali dok je to još radila, i proučavala Diegovo lice, Jehana je shvatila kako je i ona, također, uvjerenjena da će preživjeti. Bilo je to neprofesionalno, potpuno emocionalno.

Bila je to potpuna uvjerenost.

Podigla je pogled prema Rodrigu i ženi koju je volio, majci njegova djeteta, i kimnula glavom. „Dobro mu je. Onoliko dobro koliko se smijemo nadati“, rekla je. A onda je ustala i otišla do mjesta gdje su bili njeni otac i majka. Ammar je bio s njima, i to je bilo dobro. Bilo je jako dobro.

Jehana je klekla kraj lšakovih nogu i spustila glavu na njegovo krilo, kao što je to znala raditi dok je bila dijete, i osjetila je ruke svoga oca - njegove jake, mirne, čvrste ruke - kako se polažu na njenu glavu. Nakon nekog vremena je ustala - jer više nije bila, uistinu, djevojčica koja živi u kući svojih roditelja - i okrenula se čovjeku koga je voljela više nego sve druge na svijetu i Ammar je za nju raširio ruke i pustila ga je da svojim dodirom otjera bar dio onoga što se u gradu te noći dogodilo njezinu narodu.

Nakon što je držao nepomičnu baklju iznad Diega Belmonta u tami te noći, Alvar de Pellino gledao je Jehanina oca kako iscrpljeno odlazi sa svojom ženom do ruba sela a zatim tetura sam kroz istočna vrata van, na travu. Tamo je klekao i, polako se ljuljajući naprijed-natrag, na koljenima počeo se moliti.

Husari je, prišavši da stane kraj Alvara, umrljan krvlju i pepelom i znojem - kao što je, Alvar je to znao, i on sam izgledao - tiho promrmljao: „To će biti kindathska žalopojka. Pod oba mjeseca. Za mrtve.“

„U Fezani?“

„Naravno. Ali koliko poznajem ovog čovjeka, dio toga nudi i za Velaza.“

Alvar se namrštio. Pogledao je natrag prema obrisu čovjeka na koljenima u tami. On je, sramotno, posve zaboravio na Velaza. Jehanini roditelji tu su vijest čuli tek večeras. Promatrajući starog liječnika kako se polako ljulja naprijed-natrag, Alvar je osjetio neočekivano obnavljanje, tiho i uvjeren, onoga što je bio počeo shvaćati na putu na zapad: ipak, nakon svega, on neće biti vojnik. Mogao je ubijati, sasvim dobro činilo se, nije mu nedostajalo ni hrabrosti ni mirnoće ni vještine, ali nije imao srca za ratno klanje. Nije ga mogao nazvati kao pjevači: sukob, natjecanje, slavom ovjenčano polje na kojem su ljudi mogli tražiti i naći svoju čast. Nije imao pojma kakve su mu bile ili bi mogle biti druge mogućnosti, ali znao je da ovo nije noć u kojoj će raščistiti to pitanje. Začuo je zvuk iza sebe i okrenuo se. Prišao im je Rodrigo.

„Alvar, bio bih ti zahvalan ako bi došao sa mnom.“ Ton mu je bio

ozbiljan; na dnu njega ležala je iscrpljenost do kosti. Diego je još uvijek bio nesvjestan; Jehana je rekla da će vjerojatno tako ostati cijele noći i dio jutra. „Mislim da želim svjedoka za ono što će se sad dogoditi. Jesi li dobro?“

„Naravno,“ rekao je Alvar žustro. „Ali što...?“

„Kralj je zamolio da razgovara sa mnom.“

Alvar je progutao. „I vi želite da ja...“

„Da. Trebam jednog od svojih ljudi.“ Rodrigo je bljesnuo blijedim nagovještajem smješka. „Ukoliko nemaš potrebu da sad pustiš vodu?“

Sjećanje, živo kao trak svjetla.

Otišao je s Rodrigom do mjesta gdje je stajao kralj, raspravljajući se s izvidnicima. Ramiro ih je vidio kako prilaze, nakratko podigao obrve prema Alvaru.

„Želiš trećeg čovjeka s nama?“ upitao je.

„Ako nemate ništa protiv, gospodaru. Zna li sina Pellina de Damona? Jedan od mojih ljudi od povjerenja.“ Sad je u Rodrigovu glasu - Alvar je to čuo - postojala natruha oštrice.

„Ne znam ga“, rekao je njegov kralj, „ali ako ga ti tako visoko cijeniš, nadam se da ću ga u budućim danima dobro upoznati.“

Alvar se poklonio. „Hvala, gospodaru.“ Bio je svjestan da mora izgledati prilično zastrašujuće. Kao borac.

Ramiro je raspustio izvidnike i njih trojica su krenuli prema sjevernoj ogradi zaseoka a onda, kad je Alvar otvorio vrata, van na ravnicu.

Puhao je vjetar. Nisu nosili baklje. Vatre su bile iza njih i uglavnom su izdahnule. Mjeseci i zvijezde sjali su iznad prostrane zemlje svuda

oko njih. Bilo je premračno da bi Alvar mogao razaznati izraze lica druge dvojice ljudi. Šutio je. Svjedok. Čega, nije znao. „Drago mi je što si se vratio. Imat ćeš pitanja. Pitaj“, rekao je Ramiro od Valleda. „A onda ću ti reći i neke druge stvari koje ne znaš.“ Rodrigo je hladno rekao: „U redu. Počnimo od mojih sinova. Kako to da su ovdje? Možda vas moja prisutnost neće baš dugo veseliti, moj kralju, ovisno od odgovora.“

„Tvoj duhovnik pisao je Geraudu de Chervallesu, Visokom Duhovniku iz Ferrieresa, koji je kod nas proveo zimu na svom hodočašću do Vascinog otoka. Propovijedao je sveti rat, zajedno sa svojim kolegama u Eschalou i Orvedu. Znaš da je vojska u Batiari isplovila?“

„Znam. Kakvo pismo?“

„U kojem je objasnio dar tvoga sina. Nagovijestio da bi nam to moglo biti od pomoći u ratu protiv nevjernika.“

„Ibero je to učinio?“

„Pokazat ću ti pismo, ser Rodrigo. Je li to bila izdaja?“

„Jest.“

Kralj je rekao. „Onda je kažnjen.“

„Ne od mene.“

„Je li to važno? On je bio sveti čovjek. Jad će mu presuditi.“

Nastala je tišina.

„Nastavite. Pismo je stiglo u Esteren?“

„A de Chervalles je zatražio moju dozvolu da pošalje po dječaka. To je bilo nakon onog što se dogodilo u Carcasiji. Čuo si za to?“ Rodrigo kimne. „Nešto malo.“

Kralj je rekao: „Nakon tih događaja, naredio sam vojsci da se okupi i poslao sam ljude po tvoga sina. Njegov brat je ustrajao da pode i on. Tvoja gospa žena krenula je za njima, pridruživši se kraljici. Treba li i mene kazniti, ser Rodrigo?“

Ton obojice ljudi bio je hladan, odsječan. U tami, na tom oštrom vjetru, Alvar je imao dojam da sluša prve note rasprave koja već dugo vremena samo čeka da se dogodi.

„Još ne znam“, rekao je Rodrigo Belmonte hladno. Alvar je zatreptao. Satnik se obraćao njihovome pomazanom monarhu. „Što se dogodilo u Carcasiji? Bolje bi bilo da mi kažete sve o tome.“

„To sam i namjeravao. Almalik II. iskoristio je svog uhodu na dvoru moga brata od Ruende da pokuša ubiti kraljicu. Njegova namjera bila je profinjena i skoro je uspjela. Da je kraljica umrla i da sam ja optužio Sancheza, to bi razorilo bilo kakav savez i poslalo nas u rat jednog protiv drugoga. Skoro sam krenuo protiv Ruende. To bih i učinio, da je umrla.“

„Ali?“

„Onaj liječnik, d'Inigo - on je noćas asistirao kod tvoga dječaka - bio je u stanju spasiti kraljicu kad njeni vlastiti liječnici to nisu mogli.

On je shvatio, po prirodi rane, da je na strijeli bilo otrova, i pronašao je lijek.“

„Znači da mu puno dugujemo“, rekao je Rodrigo.

„Točno. Rekao mi je da je za taj otrov doznao iz spisa jednog kindathskog liječnika iz Fezane.“

Još jedna tišina. Alvar je ugledao zvijezdu kako pada preko neba na zapadu. Rođenje, smrt. Jedno ili drugo, u narodnim pričama kod

kuće. Bio je daleko od kuće.

„Shvaćam. Bio sam vas namjeravao zamoliti“, rekao je Rodrigo, „da se, što god se drugo dogodi, pobrinete za sigurnost ser Išaka i njegove obitelji.“

„Ne moraš ni tražiti“, reče kralj. „Obećano. Zbog kraljice, i zbog tvog sina. Što god se drugo dogodi.“

Alvar je vidio kako je Rodrigo spustio glavu na mjesecini. Jedan oblak dospio je pred lice bijeloga mjeseca, produbljujući tamu. „D'Inigo mi je osim toga rekao još nešto“, rekao je kralj tiho. „Rekao je da je otrov koji je upotrijebljen na strijeli poznat samo u Al-Rassanu. Ruendani ne bi imali normalnog pristupa, ili znanja o tom otrovu.“

„Shvaćam.“ Rodrigov ton se promijenio. „Pisali ste svome bratu u Ruendu?“

„Jesam. Rekao sam mu što sam doznao. On je bio pobjegao sa sastanka, bojeći se da bismo ih mogli napasti. Kao što sam rekao, umalo sam to i učinio, ser Rodrigo. Da je kraljica umrla...“ „Vjerujem da to mogu shvatiti, gospodaru.“

„Sanchez mi je otpisao. Pronašli su kartadžanskog uhodu i otkrili u njegovu domu strijele s tim istim otrovom. Moj brat je bio zahvalan.“

„Naravno. Koliko može biti.“ Ton je bio suh.

„Bilo je dovoljno. Složio se da krene na jug u isto vrijeme kad i ja. U ovom času on jaše prema Salosu.“

To su bile nove vijesti. Alvar je vidio kako ih Rodrigo prihvaća. „A Jalona?“ upitao je blago. „Vaš ujak?“

„Na putuje prema Ragosi i Fibazu. Događa se. Duhovnici su ipak,

dobili svoj sveti rat, ser Rodrigo.“

Rodrigo je stresao glavom. „Tri osvajačka rata, meni se čini.“ „Naravno.“ Bio je kraljev red da zvuči ironično. „Ali svećenstvo jaše s nama, i to što vjerujem svome ujaku i bratu da se neće vratiti i napasti Valledo, to je zbog njih.“

„A zbog njih je i moj sin doveden ovamo?“

„Pozvan je jer sam u svome bijesu dopustio da mi se donese ponuđeno oružje.“

„On je dijete, a ne oružje, gospodaru.“

„On je oboje, ser Rodrigo. S poštovanjem. A naša zemlja je u ratu. Koliko si bio star kad si prvi put pojahao u vojsci moga oca, pored Raimunda?“

Bez odgovora. Vjetar u visokoj travi.

„To je moja priča. Trebam li još uvijek biti kažnjen?“ upitao je kralj Ramiro tiho. „Nadam se da ne. Potrebni ste mi, ser Rodrigo. Valledo noćas nema pristava, nema ratnog vođe, a stojimo u Al-Rassanu.“ Alvar je oštro uvukao dah. Nijedan od dvojice ljudi nije ga čak ni pogledao. Mogao je i ne biti tu, u tami s njima.

„Spomenuli ste ime“, rekao je Rodrigo, glasom koji odjednom nije bio ništa više od šapta, „svoga pokojnoga brata.“

Alvar je odjednom zadrhtao. Bio je jako umoran, a noćni lahor postajao je sve hladniji, i počeo je osjećati sva mjesta na kojima je bio povrijeđen, ali nijedna od tih rana nije bila razlog umoru. „Oduvijek sam mislio“, reče kralj Ramiro, „da ćemo prije ili poslije morati doći na to, ti i ja.“

Zastao je, i tren kasnije Alvar je shvatio da ga kralj promatra, procjenjuje. Zbog ovoga, shvatio je Alvar, zbog ovoga ga je Satnik želio ovdje.

Kralj je opet progovorio, konačno, potpuno drugačijim tonom. „Stvarno si ga volio, zar ne? Nisam mogao... nisam nikad uspio shvatiti zašto su svi toliko voljeli Raimunda. Čak i naš otac. Očito. Čak se i on dao zvesti od moga brata. Dao mu je Valledo. Reci mi, ser Rodrigo, odgovori ti ovaj put na jedno pitanje meni: da li zaista misliš da bi Raimundo bio bolji kralj, da je poživio, nego što sam ja to bio?“

„Nije važno“, rekao je Rodrigo, onim istim ukočenim, teškim šapatom.

„Jest važno. Odgovori mi.“

Tišina. Vjetar, i hitri oblaci iznad njihovih glava. Alvar je začuo neku životinju kako klikće daleko tamo na ravnici. Pogledao je na mjesecini u Satnika. Boji se, pomislio je.

Rodrigo je rekao: „Ne mogu odgovoriti na to pitanje. Umro je premlad. Ne možemo znati u što bi izrastao. Znam što želite da kažem. Kako je imao više šarma nego snage. Da je bio sebičan i bezobziran i čak i okrutan. Bio je. Sve te stvari, u nekom trenutku. Ali, kao što će Jad prosuditi moj život kad jednom umrem, poznavao sam samo jednog drugog čovjeka koji je ikad došao makar i blizu tome da učini... sam čin življenja kroz dane i noći tako punim bogatstva i užitka. Bili ste dalekovid i jak kralj, gospodaru.

To vam slobodno priznajem. Ali ja jesam volio vašeg brata, da. Bili smo mladi - zajedno prognani a zatim zajedno na slavodobitnom povratku kući - i oduvijek sam bio uvjeren da je on bio ubijen.“ „Bio je“,

rekao je kralj Ramiro.

Alvar je progutao, teško.

Rodrigo je podigao jednu ruku, nesvjesno, i dotakao svoje čelo. Ostao je tako na trenutak, a onda spustio ruku. „A tko ga je ubio?“ Glas mu je pukao na pitanju.

„Garcia de Rada.“ Kraljeve riječi bile su mrtve, bezizražajne. „Oduvijek si tako vjerovao, zar ne?“

Alvaruje tada stiglo još jedno sjećanje, osvjetljeno bakljama. Ovaj isti zaselak. Rodrigov bič kako fijuče kroz zrak, dohvativši Garciju de Radu preko lica, razderavši mu obraz. Lain Nunez kako se bori da obuzda Satnikov crni bijes. Hladne, okrutne izgovorene riječi - optužba za umorstvo kralja.

Čuo je kako je Rodrigo polako ispustio dah. Nije mogao jasno razaznati njegovo lice ali vidio je da je Satnik prekrižio ruke na prsima, kao da tamo nešto čvrsto drži.

„Garciji je bilo - koliko? - sedamnaest, osamnaest godina, onda?“ rekao je Rodrigo. „Radio je po naredjenju svoga brata?“

Ramiro je oklijevao. „Govorim istinu, ser Rodrigo, vjeruj mi. A odgovor je, ne znam. Čak ni noćas, s Gonzalezom mrtvim, ne znam sigurno. Moje uvjerenje je uvijek bilo da nije. Vjerujem da je grof Gonzalez nevin od krvi moga brata.“

„Ja ne dijelim vaše uvjerenje, bojim se. Bi li jedan osamnaestogodišnjak bez poticaja ubio svoga kralja?“

„Ne znam“, rekao je kralj Ramiro ponovo. Zastao je. „Trebam li istaći da je Gonzalez de Rada noćas umro strašnom smrću zato što nije napuštao Diega od trenutka kad su se tvoji dječaci pridružili ovoj

vojsci.“

Rodrigo se nije dao smesti. „Prošle godine mi je položio zakletvu. On je cijenio čast svoje obitelji.“

„Pa bi li onda ubio svoga kralja?“

„Cijenio je i mnoge druge stvari, gospodaru. Moć i bogatstvo među njima. On je također onda bio mlađi. Možda je to učinio, da. Mislio sam da ćete mi vi to znati reći.“

„Rekao sam ti što vjerujem.“

„Jeste. Što nam ostavlja samo zadnje pitanje, zar ne? Znate što je to, gospodaru.“

Alvar je isto tako znao, dosad. Zadnje pitanje. Što dolazi iza zadnjeg pitanja? Poželio je da je negdje drugdje.

Kralj je rekao, tiho: „Nisam volio Raimunda. Ni Sancheza, što se toga tiče. Niti oni mene. Nije to bila nikakva tajna, Jad zna. Naš otac odabrao je jedan način da odgoji svoja tri sina. Ali znao sam da mogu više učiniti za Valledo, i možda jednog dana za cijelu Esperanu, nego što bi mogao učiniti bilo koji od moje braće. Znao sam to.

U vremenu svog progonstva ovdje u Al-Rassanu, kad bi ljudi došli na jug da razgovaraju sa mnom, neću zaniijekati da sam izrazio bijes što će Valledo vjerojatno biti dan Raimundu kad nam otac umre.

„Što se i dogodilo, naravno.“

Kralj je stao. Alvar je čuo kako ona ista životinja opet zaziva, daleko u tami. Kralj Ramiro je rekao: „Vrlo je... moguće... da je netko tko me slušao u kakvoj taverni ili vinari negdje ovdje možda zaključio da, kad bi Raimundo... neočekivano umro, ja ne bih time bio

nezadovoljan.“

Oblaci su skliznuli sa bijelog mjeseca. Alvar je vidio kako je kralj pogledao u Rodriga na podvostručenoj mjesecini. „Ne bih bio nezadovoljan. I nisam bio, na kraju. Neću lagati o tome. Ali pred Jedom, i na život moje kraljice, i na bilo što drugo na što hoćeš da se zakunem, nisam zapovijedio njegovo ubojstvo, niti znam kako je izvršeno.“

„Pa onda kako“, upitao je Rodrigo, neumoljiv, „znate da je to bio Garcia?“

„Rekao mi je. Htio mi je reći još toga. Zaustavio sam ga.“

Rodrigove ruke bile su stisnute u pesti kraj njegovih bedara. „I to je sve što ste učinili? Spriječili ga da vam kaže? Trebam li u to vjerovati? Nikakve kazne, nikakvog otkrića? Za ubojstvo kralja?“

Učinili ste njegova brata pristavom Valleda. Dozvoljavali ste Garciji da živi kako hoće, radi što hoće sve ove godine, sve dok nije skoro ubio moju ženu i sinove?“

„Jesam“, rekao je Ramiro tiho. „Dao sam mu da živi svojim životom. Gonzalez de Rada postao je pristav zato što je bio vrijedan toga položaja - nemoj to nijekati - i zato što mi ti nisi htio služiti nakon što je Raimundo umro.“

„Nakon što je ubijen!“

Kralj je napravio mali pokret rukama i ramenima. „Nakon što je bio ubijen. Garcija nikad nije dobio položaj, status, čin, moć... ništa od svega toga. Mogao bi o tome načas razmisliti, s obzirom na ono što bi on mogao očekivati od svoga rođenja. Razmišljao sam da ga dam ubiti,

iskreno, jer je bio rizik i neugodnost, i zato što mi se taj čovjek gadio. Ali bio sam... svjestan da je ubio Raimunda zato što je mislio da ću ja to odobriti i zato što je imao... dovoljno razloga da tako misli. Ja zbog toga ne mogu ubiti čovjeka. Da, pustio sam ga da živi. Sačuvao sam tajnu. Dopustio sam Gonzalezu da služi meni i Valledu. Časno. Ti si bio čovjek moga brata. Nisam htio moliti tvoju pomoć ni tvoje odobravanje, ser Rodrigo, u trenutku kad sam došao na vlast niti kasnije. Učinit ću to sada. Mislim da si ti jedan od onih koji su bili slijepi na Raimundovu pravu prirodu, i da je tvoja mladost bila isprika za to, tada.“

Alvar je čuo kako se kraljev glas promijenio. „Ali sad to više nije isprika. Više nismo mladi, Rodrigo Belmonte, a svi ovi događaji su svršeni, u prošlosti. Premda neću moliti, pitat ću. Ono što sam ti noćas rekao je istina. Sve je istina. Hoćeš li biti moj pristav? Hoćeš li zapovijedati ovom vojskom za mene?“

Rodrigo Belmonte imao je sposobnost, Alvar je to već odavno primijetio, da se zadrži potpuno, neugodno mirno. Sad je tako stajao, činilo se vrlo dugo.

„Mislim“, promrmljao je konačno, „da prošlost nikad nije posve svršena.“ Ali onda, čvršćim glasom, upitao je: „Zapovijedati vojskom da postignemo koji cilj, gospodaru kralju?“

„Zauzmemo Fezanu. I Kartadu. I Silvenes. Lonzu. Aljais, Elviru. Što god mogu.“ Odgovor je bio odlučan. Alvar je otkrio da opet drhti.

„A onda?“

„A onda“, rekao je kralj Ramiro, jednako otvoreno kao i prije, „namjeravam zauzeti kraljevstvo moga ujaka, Jalonu. A onda i Ruendu

moga brata. Kao što si rekao, ovaj pohod je sveti rat samo po imenu. Ja želim povratiti Esperariu, ser Rodrigo, i to ne samo zemlju kojom je moj otac vladao s dopuštenjem kalifa. Ja želim cijeli ovaj poluotok. Prije nego što umrem, namjeravam svojim konjem ujahati u more na jugu i zapadu i sjeveru, i gore u planine da pogledam dolje na Ferrieres - i znam da su sve zemlje kroz koje sam projahao bile Esperana.“

„A onda?“ Čudno pitanje, na neki način.

„A onda ću se“, rekao je kralj Ramiro, blaže, skoro zadovoljno, „vjerojatno odmoriti. I pokušati sklopiti zakašnjeli mir s Jadom za sve svoje prijestupe pod njegovim svjetlom.“

Alvar de Pellino je, nakon što se borio kroz dugu godinu i jedan užasan dan i noć prema novoj svijesti o sebi, shvatio da ga je ovo uzбудilo, neizrecivo, do vrtoglavice. Koža ga je peckala, dlačice na vratu su mu se uspravile.

Bila je to čista veličanstvenost vizije. Izgubljena i osvojena Esperana opet čitava, jedno jaditsko kraljevstvo na cijelom prostranom poluotoku, s Valledom i njegovim Konjanicima u samom njenom srcu. Alvar je čeznuo da bude dio toga, da vidi kako se to ostvaruje, da pojase svog konja u te oceane i uz te planine sa svojim kraljem. Pa ipak, još dok mu je srce slušalo taj poziv k slavi, bio je svjestan pokolja uzidanog u opseg kraljevog sna, ili u letu iznad njega kao lešinarske ptice koje su slijedile bojna polja ljudi.

Hoću li ikad, pomislio je, s oštricom očaja, pronaći mir između tih stvari?

Čuo je kako je Rodrigo Belmonte onda rekao, vrlo mirno. „Mogli ste mi reći o Garciji već davno, gospodaru. Mislim da bih vam bio

vjerovao. Vjerujem vam sada. Vaš sam čovjek, budući da me želite.“ I klekao je pred kralja i podigao ruke, spojenih dlanova. Ramiro je pogledao dolje prema njemu, načas ne govoreći ništa.

„Ne bi mi vjerovao“, rekao je. „Uvijek bi sumnjao. Morali smo ostarjeti, ti i ja, da bih ti ja ovo rekao i da bi me ti saslušao. Pitam se može li tvoj mladi vojnik to uopće razumjeti.“

Alvar je pocrvenio u tami, a onda je čuo kako Satnik govori: „Iznenadili biste se, gospodaru. On je više od vojnika, premda ću vam kasnije ispričati što je večeras učinio u Fezani. Ako budem vaš pristav, imam i prvi zahtjev: zamolio bih da Alvar de Pellino bude imenovan mojim glasnikom, da nosi znak Valleda i prenosi naše riječi Zvezdorodenima.“

„To je počast“, rekao je kralj. „On je vrlo mlad. To je osim toga i opasan položaj u ovom ratu.“ Pokazao je prema zaseoku iza njih. „Ašariti se možda neće držati zakona glasnika i njihovih kodova.“ Rodrigo je stresao glavom. „Hoće. Toliko znam. Oni cijene svoju čast jednako koliko i mi svoju. Čak i Muwardiji. Na određeni način, Muwardiji posebno. A Alvar će se dobro pokazati.“

Ramiro je pogledao Alvara, onaj procjenjivački pogled na mjesečini. „Želiš li ti to za sebe?“ upitao je. „Tu ima manje slave nego što će je jedan hrabar mladi čovjek moći pronaći u borbi.“

Alvar je klekao kraj Rodriga Belmonta i podigao spojene dlanove. „Želim to“, odgovorio je, otkrivajući dok je još govorio da je zaista tako; to je bilo točno ono što je želio. „I ja sam vaš zakleti čovjek, ako me hoćete, gospodaru.“

Kralj je stavio ruke oko Rodrigovih, a onda dotakne i Alvarove na

isti način. Rekao je: „Idemo onda s ovog mjesta i počnimo ponovo preuzimati našu izgubljenu zemlju.“

Djelovao je kao da će još nešto reći, ali nije. Onda su ustali, i počeli hodati natrag prema Orvilli. Ali Alvar se, nesposoban da zaustavi tu misao - čak i sada - uhvatio kako govori, u sebi, A čija će zemlja biti slomljena i izgubljena u tom preuzimanju?

Znao je odgovor. To nije bilo stvarno pitanje. U najnovijem kraljevskom glasniku Valleda, ponos i ledeni strah su se našli i borili se za prevlast.

A onda, približavajući se zaseoku, ugledao je Jehanu. Stajala je kraj sjevernih vrata čekajući ih s Ammarom ibn Khairanom pored sebe. I gledajući njenu malu, uspravnu figuru u pomiješanom svjetlu mjeseca, Alvar je osjetio kako mu ponovo navire ljubav, gorko-slatka među oružjem i prolivenom krvlju, noćas i u danima koji dolaze.

Vidjela je kako su obojica klekli: prvo Rodrigo, a onda Alvar.

Kraj nje, Ammar je blago rekao: „Sad ga postavlja za pristava.“ A onda, kad je žustro pogledala u njega: „To je najbolje za njih obojicu, i Rodriga i kralja. I trebao je to biti, sve ove godine.“

Uhvatila ga je za ruku. Dim je lebdio iza njih, premda su vatre uglavnom bile pogašene. Husari je bio s njenim roditeljima i dvoje djece koju su spasili iz Kindathske četvrti. Kraljica Valleda došla je k njima. Rekla je da su Išak i njegova obitelj njeni gosti i da će to biti, koliko god dugo to budu željeli. Bila je otmjena i lijepo je govorila, ali bilo je očito - barem Jehani - da kraljica Ines nije nikad prije upoznala ili razgovarala s jednim Kindathom, i da ne zna baš do kraja kako da izađe s tim na kraj.

To je možda nije trebalo smetati, ali noćas jest. Skoro je željela upitati Ines od Valleda ima li u blizini kakvih bucmastih beba, da skuhanu pravi kindathski doručak, ali te večeri je poginulo previše djece i Jehana nije u sebi imala ničega za napad ili pravi bijes. Bila je jako umorna.

Bernart d'Inigo, doktor iz utvrde u tagri, bio je taj koji im je pripremio ovu dobrodošlicu, shvatila je. Izgleda da je spasio kraljičin život služeći se znanjem koje je dobio čitajući Išakove spise. Sam je sebe naučio ašaritski i kindathski već prije mnogo godina, povjerio je Jehani. Mršavi, tužnoliki čovjek bio je dobar liječnik, to se nije moglo poreći.

A zašto ne bi bio? pomislila je Jehana. Ako se potrudio da uči od nas...

Nije to bila poštena pomisao, zapravo, ali noćas se nije baš trudila da bude posebno poštena. D'Inigo se dobrovoljno prijavio da preuzme prvu stražu kraj Rodrigova sina. Diegova majka i brat su također bili s njim. Jehana nije bila potrebna. Valledski doktori pomagali su šačici ljudi koji su preživjeli napad. Samo šačici; ostali su bili mrtvi, stravično preklani.

Oni dolaze iz pustinje, sjetila se Jehana, gledajući sasječena tijela, osjećajući miris nagorjelog ljudskog mesa. Riječi njena oca, tako davno. Ako želiš shvatiti Ašarove Zvezdorodne...

„Tko su moji neprijatelji?“ rekla je Jehana tada, naglas, ogledajući se po zaseoku.

Moralo je biti nečeg u njenom glasu; nagovještaj gubljenja kontrole. Ne govoreći, Ammar je spustio ruku na njena ramena i poveo

je. Prošli su cijelim opsegom Orville ali Jehana, nesposobna da se smiri, našla se kako se osvrće prema umirućim vatrama i sjeća ih se. Tko su moji neprijatelji? Građani Fezane? Muwardiji ovdje? Vojnici jaditske svete vojske koji su divlje projurili kroz Sorenicu? Valledonci koji su spalili ovaj zaselak prošlog ljeta? Htjela je plakati, ali nije se usuđivala to dopustiti.

Ammar je na jednoj ruci imao posjekotinu, koju je pregledala na mjesecini; nije bilo ništa ozbiljno. To joj je i rekao, ali morala je pogledati. Odvela ga je do rijeke i očistila ranu i previla je. Samo da nešto radi. Na koljenima, umočila je krpu u hladnu vodu i oprala si lice, gledajući dolje u uzbibane crte mjesecine na Tavaresu. Duboko je udahнула noćni zrak.

Opet su šetali, slijedeći ogradu prema sjeveru. I tamo su ugledali kralja Ramira s Rodrigom i Alvarom vani na travi, s tamnom, širokom prazninom iza sebe. U jednom trenutku, gledajući, Jehana je vidjela kako je Rodrigo čvrsto prekrizio ruke na prsima. Bilo je jako kasno. Vjetar je puhao kroz noć.

Kamo god da vjetar puše.

A onda su vidjeli Rodriga i Alvara kako kleče pred kraljem i zatim ustaju.

„Tko su moji neprijatelji?“ upitala je Jehana, konačno.

„Moji, nadam se“, reče Ammar.

„A tvoji su?“

„O tome ćemo uskoro znati više, ljubavi. Promatraj i slušaj. Vjerojatno ću uskoro dobiti jednu lijepu ponudu.“

Sad je u njegovu glasu bilo hladnoće, ali to je bilo najviše obrana, znala je to. Više nego bilo tko na svijetu, možda, imala je osjećaj onoga što je uspjelo, koliko god to bilo nevjerojatno - povezati Ammara ibn Khairana i Rodriga Belmonta, jednog s drugim.

U njoj se sad pojavilo očekivanje rastanaka, shvatila je Jehana: noćas su mnoge stvari za njih došle do svog završetka. Koliko i sve drugo, to je bio razlog zastoje željela plakati.

Čekali su. Trojica ljudi prešli su preko tamne trave i prišli im kraj vratnica. Vidjela je da je i Alvar ranjen. Bilo je krvi na njegovu ramenu. Ne govoreći ništa prišla mu je i počela pažljivo odmicati njegovu široku košulju da otkrije posjekotinu ispod nje. On je pogledao u nju i zatim u stranu, stojeći u tišini dok je ona pregledavala povredu.

„Ammar. Nadao sam se da ću te pronaći“, rekao je Rodrigo tiho. „Imaš li trenutak da porazgovaramo?“ Govorio je esperanjski.

„S tobom, uvijek“, rekao je ibn Khairan ozbiljno, istim jezikom. „Kralj Valleda učinio mi je čast i zamolio me da budem njegov pristav.“

Jehana je pogledala prema njemu. Ammar je kimnuo glavom. „Podjednako je počašćen ako si prihvatio.“

„Jesam.“

Ammar se lagano nasmiješio. „Badir od Ragose će biti vrlo uzrujan.“ „Pretpostavljam. Ali namjeravam mu pružiti, nažalost, još veći razlog za žaljenje.“

„Kako to?“

Bilo je to kao ples, pomislila je Jehana, ova formalnost koja skriva stvari toliko dublje od dosega riječi. Stajala je kraj mladog Alvara, slušajući, i prestala se čak i pretvarati da mu pregledava rame. Ovdje

je bilo i premračno, u svakom slučaju.

„Vjerujem da imam dovoljno ovlasti da ti ponudim prijedlog u ime kralja Valleda.“

Bio je upravu, pomislila je Jehana. Kako je Ammar znao, tako sigurno? Nikakvog odgovora na to, osim da se sjeti tko i što je on. Što su oni obojica. Na vjetru sa sjevera osjetila je kako se nešto hitro primiće svome kraju.

Ammar je rekao: „Uvijek sam zainteresiran za prijedloge. A tvoji su uvijek bili zanimljivi.“

Rodrigo je oklijevao, birajući riječi. „Dok stojimo ovdje, kralj Sanchez od Ruende jaše niz rijeku za Salos, a vojska Jalofie približava se Ragosi.“

„Ah! Jalofia jaše! Kraljica Fruela dolazi osvetiti svoga mrtvog zapovjednika?“

Usnice kralja Ramira na to su se trznule u stranu.

„Nešto takvo“, rekao je Rodrigo, ne smiješeći se. „Bilo je puno mrtvih zapovjednika tijekom godina.“

„Nažalost, to je istina. 'Rat se kao divlji pas hrani srcima hrabrih ljudi'.“

„Znam, to“, rekao je kralj Valleda odjednom. „To je napisao ibn Khairan od Aljaisa.“

Ammar se okrenuo prema njemu i Jehana je znala da je iznenađen, koliko god se to trudio sakriti. „Na službu, gospodaru. Ali zvuči bolje na ašaritskom.“

Kraljev red da pokaže čuđenje. Oštro je pogledao Rodriga a zatim opet Ammara. „Nisam... vi ste...?“ Opet se okrenuo Rodrigu, podignutih

obrva.

Mirno, Rodrigo je rekao: „Iznani smo u isto vrijeme prošle godine, u Ragosi. Otada smo suputnici. On je došao ovamo usprkos smrtnoj presudi u kartadskim zemljama da izvuče lšaka ben Yonannona i njegovu ženu iz Fezane. Jehana bet lšak koja stoji ovdje je liječnik moje čete. Ibn Khairana Muwardiji bi ubili da su znali da je u gradu.“

„Usuđujem se pretpostaviti da tamo nema nikakve uzajamne ljubavi“, promrmljao je kralj Ramiro. Bio je visok, privlačan čovjek. Osim toga prepoznao je stih iz Ammarove pjesme. „A ima li je ovdje?“ upitao je.

„To upravo pokušavam saznati“, rekao je Rodrigo. „Ammar, uvijek smo mislili da će, ako se ova i druge dvije vojske pokrenu na jug, Yazir ibn Q'arif doći na poluotok do kraja ljeta ili do idućeg proljeća. Al-Rassan, kakav je bio, dolazi svome kraju.“

„Nažalost, to vjerujem“, tiho je rekao čovjek koga je Jehana voljela. „Reci mi, tko će se sjećati vrtova Al-Fontine u budućim vremenima? Ili slonovače u hramovima u Ragosi?“

„Ne mogu ti na to odgovoriti“, odvratio je Rodrigo. „Možda ćeš nam ti svima pomoći da zapamtimo, ne znam to. Imam i prečih briga. Kralj me uputio da će ovo biti valledski pohod osvajanja, ne sveti rat, premda su duhovnici s nama i premda se možda čini drugačije.“

„Oh, onda dobro!“ rekao je Ammar, previše veselo. „Znači li to da će samo oni koji vam se odupru bili prikovani za drvo ili živi spaljeni dok duhovnici pjevaju ode Jadu?“

„Nešto tako“, rekao je Rodrigo staloženo.

„Almalik od Kartade je mrtav čovjek“, ubacio se kralj Ramiro tiho, „zbog onoga što je pokušao učiniti mojoj kraljici. I Muwardijima, kad ih pronađemo, neću ponuditi nikakvu milost. Ne nakon ovog noćas. Ali moje srce nije željno pokolja, ni zbog krvi ni zato da ih usrećim.“

„Ah“, rekao je Ammar svojim najironičnijim glasom, „nježno osvajanje. Konjanici Jada koji mašu sretnim ašaritskim seljacima dok prolaze kraj njih. A da zadovoljite svoje hrabre vojnike - što? Usput sasjeći nekoliko Kindatha? Oni nikome neće nedostajati, zar ne?“

Rodrigo je odbio prihvatiti mamac. „Ovo je rat, Ammar. Nitko od nas više nije dijete. Još uvijek je to Ašar i Jad i bit će užasa. Nakon nekoliko stotina godina i s onom drugom vojskom koja plovi za Soriyyu bit će i goreg od užasa.“

„Što je to, pitam se, što je gore od užasa?“

„Znaš da to ne misliš stvarno“, rekao je Rodrigo. „Ali imam dio odgovora. Gore je, kad ono malo prostora kojeg ljudi imaju da se kreću između svjetova nestane, jer se svjetovi izgube u mržnji. To bi nam se još moglo i dogoditi.“ Oklijevao je. „I vjerojatno hoće, Ammar. Nemam ništa više iluzija nego ti. Neće biti nikakvih sretnih seljaka kuda ova vojska prođe. Osvojit ćemo ako možemo, i učiniti ono što moramo, a onda ćemo pokušati vladati ovdje, kao što su kalifi i gradski kraljevi vladali Jaditima i Kindathima među vama.“

„Kako... pragmatično“, rekao je Ammar s ledenim osmijehom. Bio je bijesan, vidjela je Jehana, i nije se trudio to sakriti.

Rodrigo je to također vidio. Rekao je: „Jesmo li mi prave mete za tvoje osjećaje ovog časa?“

„Odgovarajuće, kad nemam ništa bolje.“

„Što bi htio da učinim?“ povikao je Rodrigo odjednom. U tišini koja je uslijedila, Jehana je imala dojam, kao jednom prije u Ragosi, da za ovu dvojicu ljudi, koji su sad ukočeno zurili jedan u drugoga, na tren ne postoji nitko drugi na svijetu.

Trenutak je došao, i načas se zadržao, a onda je prošao. Jehana se osjećala gotovo kao da ga može vidjeti: nešto što se udaljuje od njih dvojice, brže nego što su bilo kakvi konji mogli trčati, u tamu.

„Što bih htio da učiniš?“ Ammarov glas je omekšao. Sad je govorio ašaritski. „Ono što ne možeš učiniti, pretpostavljam. Da odeš kući. Uzgajaš konje, odgajaš svoje sinove, voliš svoju ženu.“ Okrenuo se kralju Valleda. „Da učinite svoju zemlju - čitavu Esperanu ako je možete ujediniti - zemljom koja shvaća i nešto više osim rata i samozadovoljne pobožnosti. Dopustite prostora u svom životu za nešto više od ratnih pjesama koje nadahnjuju vojnike. Naučite svoje ljude da... shvate vrt, razlog za fontanu, glazbu.“

Vjetar je puhao kraj njih. Ibn Khairan je stresao glavom. „Oprostite mi. Ponašam se strašno budalasto. Umoran sam, a znam da ste i vi umorni. Ove vijesti koje donosite nisu neočekivane, ali ipak označavaju smrt nečeg što mi je... bilo drago.“

„Znam to.“ Rodrigov glas bio je čvrst kao stijena. „Volio bih ti pomoći da održiš bar jedan dio Al-Rassana na životu. Rekao sam da imam prijedlog. Ako se kralj ne usprotivi, ponudio bih ti određene položaje u Al-Rassanu i konačno čin pristava Valleda, da ga podijeliš sa mnom.“

Jehana je čula kako je Alvar de Pellino udahnuo i vidjela kralja u

naglom, nekontroliranom pokretu. Rodrigo je upravo predložio da prepolovi svoj položaj i podijeli ga s jednim Ašaritom.

Ammar se blago nasmijao. Pogledao je kralja a onda opet Rodriga. „Ti stvarno voliš iznenađivati ljude, zar ne? Mislio sam da je to samo moj porok.“

I opet, Rodrigo se nije nasmiješio. „Meni se to čini sasvim jednostavnim. Nemamo ni izbliza dovoljno ljudi da zauzmemo i naselimo Al-Rassan. Trebaju nam Zvezdorodeni - i Kindathi - da ostanu ovdje, obrađuju zemlju, vode svoje poslove, plaćaju poreze... možda i jednog dana postanu Jaditi kao što su se naši ljudi tijekom stoljeća znali okretati Ašaru. Ako ovaj pohod uspije, bit će nas vrlo malo u velikoj zemlji. Da zadržimo sinove i kćeri Ašarove mirnima i dobro upravljanima, trebaju nam ljudi njihove vjere. Prije ili kasnije jako puno njih, ali ovog časa ima samo jedan čovjek kome vjerujem da preuzme toliku moć i bori se prema stvaranju takve ravnoteže, a taj čovjek si ti. Hoćeš li nam pomoći s vladavinom Al-Rassana? Onoliko njega koliko budemo imali pod kontrolom?“

Ammar se okrenuo kralju. „Vrlo je elokventan kad tako hoće, zar ne? Je li uvjerio i vas?“ U glasu mu se opet pojavio oštar trag ironije. „Zvuči li to i vama sasvim jednostavno?“

Konji su jurili od njih u noći. Jehana ih je skoro mogla vidjeti, tako je slika za nju bila živa - grive koje se podižu od brzine pod mjesecima i jurećim oblacima.

„Iznenadio me“, rekao je kralj Ramiro oprezno. „Premda ne više nego što sam iznenađen pronaći vas u svojem logoru. Ali da, ser Rodrigo govori jednostavne istine a ja ih mogu čuti isto kao i bilo tko

drugi, nadam se. Govoreći za sebe, ja isto tako više volim palaču ili kapelu s nekom otmjenošću u sebi od one koja naprosto zadržava vjetar i kišu. Čitao sam vaše stihove, i stihove drugih ovdašnjih pjesnika. Ima onih među nama koji se možda nadaju lomačama mesa dok napredujemo na jug. Ja bih više volio razočarati ih u njihovim očekivanjima.“

„A vaš brat? I vaš ujak?“

Usne kralja Ramira opet su se trgle. „I njih bih više volio razočarati u njihovim očekivanjima.“

Ammar se naglas nasmijao. I opet se Rodrigo nije nasmiješio. Potpuno pod kontrolom, čekao je njegov odgovor, shvatila je Jehana. I on je to želio. Mislila je da i to razumije. Sin mu je noćas skoro umro. Još bi mogao umrijeti. Rodrigo Belmonte nije želio sad proći kroz još jedan gubitak.

Ammarov smijeh je prestao. Neočekivano, pogledao je prema njoj. Zadržala je njegov pogled, ali bilo je teško razaznavati izraze lica na mjesečini. Okrenuo se natrag Rodrigu.

„Ne mogu“, rekao je, definitivno. U Jehaninu umu konji su sad nestali, iščezli iz vida.

„To znači Muwardije“, rekao je Rodrigo užurbano. „Znaš to, Ammar! Ragosa ne može izdržati čak ni protiv Jalone s pola svoje vojske od plaćenika iz jaditskih zemalja. Kad se Visoki duhovnici pojave pred zidovima i počnu govoriti o svetom ratu –“

„Znam to!“

„A Fezana će pasti pred nama. Znaš i to! Prije kraja ljeta.“

„Ja poznajem ovaj grad“, ubacio se kralj Ramiro tiho. „Bio sam

ovdje u izgnanstvu u svojoj mladosti. Zamijetio sam određene stvari. Ukoliko se obrana nije značajno promijenila, vjerujem da mogu zauzeti Fezanu, čak i s njenim novim garnizonom.“

„Moguće je.“

Rodrigo je nastavio, s notom očaja. „A onda Yazir i Ghalib dolaze preko tjesnaca nama u susret. Al-Rassan je njihov, ili je naš, Ammar. U ime mog boga i tvog, ne možeš to ne vidjeti! Kartada, Ragosa, tvoja uspomena na Silvenes... oni se ne mogu spasiti. Čak ni ti ne možeš plesati taj ples između vatri. A sigurno, Ammar, sigurno znaš –“

„Moram pokušati.“

„Molim?“

„Rodrigo, moram pokušati. Plesati taj ples.“

Rodrigo je zastao, teško dišući, kao prenapeto zaustavljen konj. „Toliko vam znači vaša vjera?“ Glas kralja Ramira bio je zamišljen. „Bio sam čuo drugačije priče. Znači vam toliko da ćete služiti zakrinkanima iz pustinje, poznavajući njihove običaje i ono što će donijeti vašoj zemlji?“

„Moja vjera? Ja bih to drugačije rekao, gospodaru. Rekao bih, moja povijest. Ne samo Al-Rassan, nego Ammuz, Soriyya... Ašar u pustinji, domovina ispod zvijezda. Naši mudraci, naši pjevači, kalifi istočnoga svijeta.“ Ammar je slegnuo ramenima. „Muwardiji? Oni su dio toga. Svaki narod ima svoje fanatike. Oni dolaze, i promijene se, i opet dođu u novome ruhu. Oprostite mi što to kažem, ali ako kralj Valleda može biti tako promišljen kao što ste to vi, gospodaru – potomak kraljice Vasce blaženoga imena! – zar ću ja biti taj koji će zanijekati mogućnost da slična milost side i na zakrinkane iz pijeska?“

Možda među zavodljivim fontanama, usred valova rijeka u Al-Rassanu...?”

„Radije bi bio s njima.“ Jehana je čula ogorčenost u Rodrigovu glasu.

Ammar ga je pogledao. „Kao suputnicima? Prijateljima? Jesam li lud? Rodrigo, zar ti djelujem lud?“ Stresao je glavom. „Ali Muwardiji, što su oni? Isto ono što je bila i kraljica Vasca, što je i dan-danas većina ljudi s vašega sjevera. Samozadovoljni, uvjereni, uskogrudni. Prestravljeni od svega što nije unutar njihova shvaćanja svijeta. Plemena su necivilizirana? Mislim da jesu. Ali priznajem da i u gradovima Esperane nalazim malo toga što je vrijedno. Pustinja je teško mjesto, teže čak i od vaših sjevernih krajeva u zimi. Ašar zna, nema nikakve duhovne veze između mene i zakrinkanih, ali dijelim još manje s onima koji na koljenima hodočaste na Vascin otok. Bih li radije bio s plemenima? I opet, reci to malo drugačije, i onda to ostavi, Rodrigo, kao moje posljednje riječi, da se ne posvađamo prije nego što se rastanemo. Pretpostavljam da bih radije, ako Al-Rassan već mora biti izgubljen, čuvao kamile u Majritiju nego bio čoban u Esperarii.“

„Ne! To ne može biti tvoja posljednja riječ, Ammar!“ Rodrigo je žestoko stresao glavom. „Kako te mogu pustiti da odjašeš k njima? Znaš li što će ti učiniti?“

Ammar se opet nasmiješio, ovog puta suho. „Što će učiniti? Oduzeti mi tintu i papir? Za početak, skoro sigurno Almalik II. će me imenovati ka'idom cijele kartadske vojske. Očekujem da ćemo Ghalib ibn Q'arif i ja jednog dana doći do rasprave oko toga tko vodi naše

udružene snage, i ja ću mu se ljubazno pokoriti. Obaviješten sam iz pouzdanog izvora da oko vrata nosi traku napravljenu od obrezanih kožica onih koji mu se ne pokore.“ Dopustio je smješku da izbljedi. „Nakon toga, stvarno ne znam. Možda se, nakon svega, zaista završi tjeranjem deva. Pusti, Rodrigo, molim te.“ Zastao je. „Međutim, ostaje pitanje Jehane.“

„Ne ostaje.“

Bila je ovo očekivala i bila je spremna kad je došlo. Četvorica muškaraca okrenula su se prema njoj. „Ammar, ako dobijem bar neko uvjerenje da će moji roditelji biti na sigurnom s Rodrigom i kraljem, onda se bojim da mi moraš dozvoliti da krenem s tobom - ili ću te ubiti prije nego što izađeš iz ovog logora.“

Vidjela je kako se Rodrigo Belmonte nasmiješio po prvi put te noći, zapamćeni izraz koji mu je omekšao lice. „Ah. Upoznala si moju ženu, znači?“ rekao je.

Jehana se okrenula k njemu. „Jesam. Gospa Miranda je otmjena i lijepa kako sam i čula od drugih da će biti. Bi li ti ona dopustila da je ostaviš u ovakvim okolnostima, ser Rodrigo?“

Ammar je užurbano rekao: „To nije -“

„Jest isto. Dovoljno slično da nema nikakve razlike,“ odrezala je Jehana. Bojala se da će je iscrpljenost opet natjerati u plač, a to nimalo nije željela.

„Pa dakle“, rekao je kralj Valleda, „zaista žalim što moram dodati svoj glas nečemu što je izgleda pitanje srca, ali volio bih čuti zašto bih trebao dozvoliti samoproглаšenom budućem ka'idu mojih neprijatelja da ode.“

Jehana je naglo progutala. Srce joj je zalupalo. Na to nije bila ni pomislila.

„Morate ga pustiti da ode“, rekao je Rodrigo tiho.

Kralj Ramiroga je oštro pogledao, i Jehana je vidjela kako obuzdava svoj bijes. Ono što je upravo izrečeno prestravilo ju je. Zapravo, s obzirom na to da je rat počeo, nije vidjela razloga zašto bi ih trebao pustiti. Ammar je imao svoju priliku, svoju zapanjujuću ponudu, a sad...

„Moram?“ rekao je Ramiro od Valleda. „Nikad nisam sretan s tom riječju, ser Rodrigo.“

„Gospodaru, oprostite mi“, rekao je Rodrigo mirno, „ali ja imam - mi imamo - stotinu i pedeset ljudi u vojsci Ragose. Zarobljenih tamo. Kad stigne vijest da ste vi u Al-Rassanu i da sam ja s vama, i da je i kralj Jalone krenuo na jug, vjerujem da će Badir od Ragose dobiti savjet da eliminira moju četvu prije nego što bude upotrijebljena protiv njega.“

Ammarov izraz lica postao je trijezan. „Vjeruješ da bi Mazur predložio tako nešto?“

Rodrigo je rekao: „Ben Avren, ili netko drugi. Sjećaš se? Prošle jeseni? Badir je tebe procijenio na traženu cijenu - jednaku, za tebe samog, cijeni za mene i cijelu moju četvu. Po toj mjeri, on čini manje štete uništivši njih nego što bismo mi učinili ubivši tebe.“

„Igraš se riječima. To nije prava mjera, Rodrigo.“

„Što jest? U doba rata? Oni su u smrtnoj opasnosti. Moram pokušati izaći s tim na kraj. Ti si mi najbolji - i ovog časa jedini način. Cijena tvoje slobode je ovo: obećaješ, na zakletvu i na svoju čast, da će mojim ljudima biti dozvoljeno otići iz one vojske i doći ovamo.“

„A ako to ne mogu?“

Kralj je bio taj koji je odgovorio. Ljutina ga je prošla. „Pristajete se vratiti, na zakletvu i na čast, i prepustiti se mojoj prosudbi. Prava mjera ili ne, ako je kralj Badir prihvatio takvu vrijednost za vaše usluge, prihvatit ću i ja.“

To je užasno, pomislila je Jehana, užasno, i nekako neizbježno, kao da je nehajno pogađanje o plaćeničkim nadnicama onog sjajnog, jesenskog dana u Ragosi dovelo ravno do ovog trenutka na tamnoj ravnici. Čula je zvukove iz logora iza njih, i puhanje vjetrova. „Dogovoreno“, rekao je Ammar tiho.

„Možeš ih osloboditi i vratiti se“, dodao je Rodrigo hitro. On nije bio čovjek koji se lako predaje, ako uopće, shvatila je Jehana. I neće se držati ponosa. U glasu mu se čulo preklinjanje.

Ammar je, vidjela, također to čuo. Morao je to čuti. I opet su se dvojica muškaraca zagledala jedan u drugoga, ali dosad su konji već odavno nestali, razdvojeni nadaleko u preširokoj, premračnoj noći. Bilo je gotovo.

Ammar je blago rekao: „Odbili smo se boriti jedan protiv drugoga onog dana u Ragosi.“

„Sjećam se.“

„Onda su nam predložili zabavu. Ovo je sad drugačije mjesto, svijet“, rekao je ibn Khairan, neuobičajeno nespretan. „Ja... duboko žalim što to govorim. Više nego što ti mogu reći. Rodrigo, mogao bih poželjeti...“ Zamislio se na trenutak, onda raširio ruke i ušutio. „Imaš izbora“, rekao je Rodrigo. „Noćas donosiš odluku. Dobio si ponudu od

nas.“

Ammar je stresao glavom, i kad je progovorio, po prvi put je bilo nečeg očajnog i u njegovu glasu. „Ne zaista izbor“, rekao je. „Ne u ovome. Ne mogu okrenuti leđa ovoj zemlji, ne sad kad ju je stigao tako težak jad. Zar ne razumiješ? Rodrigo, ti bi od svih ljudi morao to razumjeti.“ Čuli su njegov slabi, poznati, samoizrugujući smijeh. „Ja sam čovjek koji je ubio posljednjeg kalifa Al-Rassana.“

I čuvši te riječi, Rodrigo Belmonte pognuo je vrat, kao da prihvaća padanje mača. Jehana je vidjela kako je Ammar podigao ruku, kao da će dotaći drugog čovjeka, ali onda ju je pustio da padne.

Kraj nje, shvatila je da Almar de Pellino plače. Sjećat će se toga, kasnije, i voljet će ga zbog toga.

Roditelji su joj spavali, kao i dvoje djece, u šatorima koje im je udijelila kraljica. Jehana je načas pogledala kako su, a onda otišla, po obećanju, smijeniti Bernarta d Iniga kraj njihova pacijenta. Trebala je bila spavati kroz to vrijeme ali ovo, očito, nije bila noć za san. Ne za nju.

Bila je naviknuta na to. Doktori su često morali podnositi probdjevne noći kraj onih koji su se oslanjali na njih da se odupru dolasku konačne tame. Na jedan drugi način, međutim, ova noć nije bila nalik ni jednoj drugoj koju je poznavala. Označavala je kraj, u vrlo stvarnom smislu, svega što jest ikad poznavala. Bernart d'Ifiigo umorno joj se nasmiješio dok mu je prilazila. Podigao je prst do usta. Jehana je vidjela da je Fernan zaspao na tlu kraj svoga brata. Isto tako, na jastuku, pokrivena malom prostirkom, i njegova majka.

„Odmorite se“, šapnula je Jehana jaditskome liječniku. „Ja ću preuzeti ostatak noći.“ D'Inigo je kimnuo i ustao. Malo je teturao u hod. Svi su bili premoreni do srži.

Pogledala je dolje u Diega. Ležao je na leđima, glave poduprte presloženim dekama. Doktor u njoj opet je počeo uspostavljati kontrolu. Klekla je i uhvatila mu zglob, i smjesta se našla ohrabrenom. Puls mu je bio jači i usporio se.

Podigla je pogled i pozvala rukom. Jedan vojnik joj je prišao s bakljom. „Držite je blizu“, šapnula je.

Podigla je dječakove sklopljene vjeđe i promatrala kako se zjenice skupljaju na svjetlu: podjednako, i obje su bile centrirane. I opet, dobro. Bio je izrazito blijed, ali to se moglo i očekivati. Nije bilo groznice. Zavoj je bio čvrst.

Išlo mu je predivno dobro. Usprkos svemu ostalome što se dogodilo, Jehana nije mogla prigušiti još jedan drhtaj ponosa i nevjerice. Ovaj dječak, po svim pravilima, po svemu što se znalo, trebao je biti mrtav.

I bio bi, da je Jehana bila njegov liječnik. Da je to bio Bernart d'Inigo: da je to bio bilo koji doktor koga se mogla sjetiti. Bio je živ, puls mu je bio čvrst i disanje mirno, jer je Išak ben Yonannon još uvijek - nakon pet godina u tami - bio najhrabriji i najnadareniji živi liječnik. Tko će to, nakon ove noći, zanijekati? Tko će se usuditi?

Jehana je stresla glavom. Lažni ponos. Zar su takve stvari bile važne, sada? Nisu bile, a ipak jesu. U prisutnosti rata, na rubu tako mnogo smrti koje će doći, Išak je povratio jedan život koji je bio izgubljen. Nijedan liječnik - a svakako ne njegova kći - nije mogao

ostati imun na smisao male, dragocjene pobjede izborne od mraka. Kimnula je i vojnik se povukao sa svojom bakljom. Jehana se smjestila kraj nesvjesnog dječaka. Bila je naredila Ammaru da se malo odmori prije jutra; možda će i sebi moći dopustiti malo drijemeža, nakon svega.

„Je li mu dobro?“

Bila je to majka. Rodrigova žena. Jehana je, gledajući prema njoj kroz tamu, pomislila na sve one kitnjaste krvožedne priče koje joj je ispričao o njoj. A sad je ovdje bila sitna, izrazito lijepa žena koja je ležala na hladnoj zemlji kraj svoga djeteta, govoreći sa strahom u glasu.

„Dobro mu je. Ujutro bi se mogao probuditi. Sad mu je potreban san.“

Oči su joj se opet privikavale na mrak. Mogla je malo jasnije razaznati drugu ženu, s druge strane Diega.

„D'Ifiigo mi je rekao... da nitko nikad nije izveo ovu operaciju.“

„To je istina.“

„Vaš otac... oslijepljen je jer je spasio nečiji život?“

„Majku i dijete. Pri porodu. Dotakao je ašaritsku ženu da to učini.“

Miranda Belmonte je stresla glavom. „Kako to da si činimo takve stvari?“

„Na to nemam odgovora, gospo.“ Nastala je tišina.

„Rodrigo vas je puno puta spominjao“, rekla je Miranda blago. „U svojim pismima. Imao je za vas samo pohvale. Njegova kindathska liječnica.“ Jehani se učinilo da vidi natruhu osmijeha. „Bila sam ljubomorna.“

Jehana je stresla glavom. „Nitko voljen kao vi ne bi smio biti ljubomoran.“

„Zapravo to znam“, rekla je Miranda Belmonte. „To je veliki dar moga života. Ako Diego preživi, zahvaljujući vašem ocu, bit će to dva takva dara. To je previše. Nisam toga vrijedna. Zato se bojim.“ Nastala je dulja tišina. Tren kasnije Jehana je shvatila da je druga žena opet utonula u san.

Sjedila je kraj usnulog dječaka, oslonjena na tešku vreću sušene hrane koju je netko ostavio u blizini. Razmišljala je o smrtima i rođenjima, vidu i sljepilu, mjesecima i suncu i zvijezdama. Ašar i Jad u ratu, kiša koja pada na Kindathe dok lutaju svijetom.

Razmišljala je o ljubavi i o tome da će jednog dana i sama imati vlastito dijete.

Čula je korake koji su prišli i znala je tko je to. Bila je sigurna, zapravo, negdje duboko u sebi, da i ovaj zadnji razgovor još leži negdje čekajući u noći.

„Kako je?“ upitao je Rodrigo tiho, čučnuvši kraj nje. Gledao je dolje u svoga sina. Lice mu je bilo u tami.

„Dobro, koliko se možemo nadati. Rekla sam tvojoj ženi da će se možda ujutro probuditi.“

„Htio bih biti ovdje.“

„Naravno.“

Rodrigo je ustao. „Prošeci sa mnom?“

Znala je. Kako je znala? Kako srce vidi ono što vidi?

„Ne daleko od njega“, promrmljala je, ali ustala je i malo su se

udaljili, iza vojnika s bakljom. Zastali su kraj rijeke, blizu male kolibe koje se Jehana sjećala. Jedna od svega nekoliko koje nisu izgorjele prošle godine. Rodak Garcije de Rade tu je ubio ženu, i nerođeno dijete. Život kao da ju je doveo natrag na ovo mjesto. Te noći upoznala je Rodriga, a Ammara tog dana. Njih obojicu.

Bilo je vrlo tiho. Slušali su rijeku. Rodrigo je rekao: „Znaš da su tvoji roditelji s nama sigurni. Ovo je... najbolje moguće mjesto za njih, ovog časa.“

„Vjerujem to.“

„Jehana. To je... vjerojatno i najbolje mjesto za tebe.“

Znala je da će to reći. Stresla je glavom. „Najsigurnije, možda. Ne najbolje.“ Ostavila je dublje riječi neizrečenima, ali s Rodrigom ih nije morala izgovoriti.

Još jedna tišina. Mjeseci su zaokrenuli na zapad, kao i spore zvijezde. Rijeka je mrmorila pod njima.

„Zamolio sam Husarija da ostane sa mnom. Pristao je. Rekao sam kralju večeras jednu malu laž.“

„Pretpostavljala sam. Ne misliš stvarno da Lam i Martin neće biti ustanju izvući četu, zar ne?“

„Ne stvarno. A Husari, na svoj način, može biti jednako tako dobar guverner - u Fezani, ili bilo gdje drugdje - kao što bi Ammar bio.“

„Hoće li to učiniti?“

„Vjerujem da hoće. Neće služiti Muwardijima. I on mi barem vjeruje, za razliku od Ammara.“

Čula je gorčinu. „To nije pitanje povjerenja. Znaš to.“ „Valjda.“ Pogledao ju je. „Htio sam biti siguran da će moći otići, ako bude

ustrajao na tome, zato sam izmislio onu priču o četi zarobljenoj u Ragosi.“

„Znam to, Rodrigo.“

„Nisam htio da ode.“

„Znam i to.“

„Ne želim niti da ti odeš, Jehana. U Al-Rassanu neće biti mjesta za tebe, za bilo koga od vas dvoje, kad dođu Muwardiji.“

„Morat ćemo pokušati stvoriti mjesto“, rekla je.

Mir. Čekao je, shvatila je, pa je to ipak rekla, konačno. „Neću ga napustiti, Rodrigo.“

Čula je kako je ispustio dah.

U tami kraj mirnog, mrmorećeg protoka rijeke, Jehana je rekla, gledajući dolje u vodu, ne u čovjeka kraj sebe: „Bila sam pod tvojim prozorom na Karneval. Stajala sam tamo dugo vremena, gledajući tvoje svjetlo.“ Progutala je. „Skoro sam se popela k tebi.“

Osjetila je kako se okrenuo k njoj. Zadržala je pogled prikovan za rijeku.

„Zašto nisi?“ Glas mu se promijenio.

„Zbog onog što si mi rekao tog popodneva.“

„Kupovao sam papir, to se sjećam. Što sam ti rekao, Jehana?“ Onda ga je ipak pogledala. Bilo je mračno, ali dosad je već naučila napamet te crte lica. Odjahali su iz ovog zaseoka prošlog ljeta na jednom konju. Tako nedavno, zapravo.

„Rekao si mi koliko voliš svoju ženu.“ „Shvaćam“, rekao je.

Jehana je skrenula pogled. Morala je skrenuti pogled. Došli su do mjesta preteškog da bi se gledali. Rekla je tiho, rijeci, tami: „Je li

pogrešno, ili nemoguće, da jedna žena voli dvojicu muškaraca?“

Nakon nečeg što joj se činilo vrlo dugom stankom, Rodrigo Belmonte je rekao: „Ništa više nego kad se to dogodi muškarcu.“ Jehana je sklopila oči.

„Hvala ti“, rekla je. A onda, nakon još jednog časa, držeći se što je čvršće mogla onog što je tu lebdjelo: „Zbogom.“

S njenim riječima trenutak je prošao, svijet je opet krenuo dalje: vrijeme, protok rijeke, mjeseci. A ona krhka stvar koja je bila u zraku između njih - kako god mogla biti nazvana - pala je, činilo se Jehani, tiho u travu pokraj vode.

„Zbogom“, rekao je. „Bila uvijek blagoslovljena, na svim putovima svog života. Draga moja.“ A onda je izrekao njeno ime.

Nisu se dotakli. Otišli su zajedno jedno kraj drugoga do mjesta gdje su Diego i Fernan i Miranda Belmonte ležali u snu i, nakon što je jedan dug trenutak stajao nad svojom obitelji, Rodrigo Belmonte krenuo je prema kraljevu šatoru gdje su se razvijale ratne strategije. Promatrala ga je kako odlazi. Vidjela je kako je podigao platno na ulazu u šator, da bi ga nakratko osvijetlile lampe iznutra, a zatim nestao u unutrašnjosti dok se šator zatvarao za njim.

Zbogom. Zbogom. Zbogom.

Jehana je vidjela kako se Diegove oči otvaraju u sivilu prije izlaska sunca.

Bio je slab, i u dosta jakim bolovima, ali prepoznao je svoga oca i svoju majku, i uspio im ponuditi začetak osmijeha. Fernan je,

međutim, bio taj koji je klekao kraj njega, stežući mu obje ruke. Bernart d'Inigo stajao je iza njih, nekontrolirano se smiješeći, a onda je Išak došao pogledati svoga pacijenta, provjeriti mu puls i opipati stanje njegove rane.

Nisu je trebali. Jehana je iskoristila taj trenutak da se malo udalji sa svojom majkom i kaže joj što namjerava učiniti, i zašto. Nije ju osobito iznenadilo kad je otkrila da su Eliana i Išak već doznali većinu toga od Ammara.

Bio je čekao pred njihovim šatorom kad su se probudili. Sjećala ga se kako je klečao pred Išakom prošlog ljeta. Njih dvojica su se poznavali već dugo, shvatila je toga dana, a Ammar ibn Khairan nije bio čovjek koji bi odjahao s njihovom kćerkom a da sam ne progovori koju riječ.

Pitala se što su rekli. Ono što ju je iznenadilo bila je činjenica da nije naišla ni na kakav otpor. Njena majka nije nikad oklijevala s prigovorima. A sad se Jehana spremala odjahati kroz zemlju u ratu, s jednim Ašaritom, prema budućnosti koju su samo mjeseci znali - a njena majka je to prihvaćala. Bio je to, pomislila je Jehana, još jedan dokaz koliko se toga promijenilo.

Majka i kći su se zagrlile. Nijedna od njih nije zaplakala, ali Jehana je to učinila kad ju je njen otac stisnuo u svoje naručje prije nego što se popela na konja koga su joj dali.

Pogledala je Alvara de Pellina koji je u tišini stajao kraj njih, sa srcem u očima, kao i uvijek. Pogledala je Husarija. Rodriga. Pogledala je Ammara ibn Khairana kraj nje na njegovu konju i kimnula glavom, i odjahali su zajedno. Na istok prema Fezani i dalje od nje, daleko na

sjever od rijeke, promatrajući trakove dima koji su se još uzdizali iz grada prema sve svjetlijem nebu.

Pogledala je unatrag samo jednom, ali Orvilla im je već bila nestala iz vida i dotad je već prestala plakati. Bila je krenula istim putem prošlog ljeta, jašući s Alvarom i Velazom. Sad je imala kraj sebe samo jednog čovjeka, ali on je bio vrijedan njih stotinu i pedeset, po jednoj mjeri.

Bio je vrijedan i beskonačno više od toga, po mjeri njena srca. Primakla je svoga konja bliže njegovu i ispružila ruku, i on je skinuo rukavicu i isprepleo svoje prste s njenima. Tako su projahali veći dio jutra dok su se oblaci pred njima polako podizali a sivilo postalo plavo prema suncu.

U jednom trenutku, prekidajući dugu tišinu, rekla je, smiješno: „Čuvar deva u Majritiju?“ I nagradio ju je njegov hitri smijeh koji je ispunio široke prostore oko njih.

Kasnije, drugačijim glasom, upitala ga je: „Što si rekao mome ocu? Jesi li zatražio njegov blagoslov?“

Stresao je glavom. „To bi bilo previše tražiti. Rekao sam im da te volim, i onda sam zamolio njihov oprost.“

Jahala je šuteći, prihvaćajući ovo. Konačno, vrlo tiho, rekla je: „Koliko vremena ćemo dobiti?“

A on je ozbiljno odgovorio: „Stvarno ne znam, ljubavi. Učinit ću sve što mogu da nam ga pribavim dovoljno.“

„Nikad ga neće biti dovoljno, Ammar. Shvati to. Uvijek će mi trebati još vremena.“

Svake večeri, kad bi se ulogorili, vodili su ljubav s užurbanošću kakvu Jehana nikad prije nije poznavala.

Nakon deset dana jahanja presreli su vojsku Ragose na putu za Kartadu, i vrijeme je, u Al-Rassanu Voljenome, počelo juriti, hitro poput konja, prema svome kraju.

XVIII

Kao reakciju na produženu opsadu svoga grada, kralj Badir od Ragose naredio je da se sjevernjački drveni naslonjači uklone iz njegovih privatnih odaja u palači. Zamijenili su ih dodatni jastuci. Kralj se upravo smjestio - pazeći na svoju čašu s vinom - u gnijezdo jastuka pokraj vatre.

Mazur ben Avren, njegov kancelar, učinio je to isto, ne trudeći se sakriti mrštenje od bola. On sam smatrao je kraljevo odricanje od sjevernjačkog namještaja posve nepotrebnom gestom. Spuštanje na pod da se odmori činilo se to težim svaki put kad bi to morao ponovo učiniti.

Badir je, promatrajući ga, djelovao zabavljeno. „Mladi si od mene, prijatelju. Dozvolio si da se opustiš. Kako se to može dogoditi za vrijeme opsade?“

Mazur se namrštiio dok je tražio udobniji položaj. „Nešto... u mome kuku, gospodaru. Proći će kad prestanu kiše.“

„Kiše su korisne. Mora biti da je bijedno biti tamo vani u šatorima.“ „Iskreno se tome nadam“, rekao je ben Avren žučno. Bilo je govorkanja o bolesti u logoru jalonjana.

Podigao je ruku i najbliži sluga užurbano mu je donio čašu vina. S ben Avrenove točke gledišta, bilo je neobično olakšanje što se odbacivanje sjevernjačkih stvari kod njegova monarha nije proširilo na bolja jaditska vina. Nazdravio je kralju, još uvijek pokušavajući pronaći udoban položaj. Obojica su neko vrijeme šutjeli.

Bila je jesen a istočne kiše su stigle rano. Ragosa je bila pod opsadom sve od ranog ljeta. Još nije pala, niti su zidovi probijeni. S obzirom na okolnosti, to je bilo zadivljujuće.

Fezanu je valledska vojska zauzela oko sredine ljeta, a nedavne vijesti stigle su s golubima pismonošama da se kralj Ruende probio kroz zidove Salosa na ušću rijeke Tavares i posjekao sve odrasle muškarce. Žene i djeca spaljeni su u ime Jadovo, ali sam grad nije spaljen: kralj Sanchez od Ruende očito se spremio provesti zimu tamo. Loš znak, i Badir i njegov kancelar su to znali. Valledska vojska, smionija, već je krenula na jugoistok preko bregova prema Lonzi. Rodrigo Belmonte, nekad zapovjednik Badirove vojske, kao da se nije bio sklon zadovoljiti samo jednim većim gradom zauzetim prije zime. Valledonci su se navodno susretali s otporom u bregovitom kraju, ali do pojedinosti je, iz očitih razloga, u opsjednutoj Ragosi bilo teško doći.

S obzirom na takav razvoj događaja na zapadu i s obzirom na činjenicu da su morali otpustiti polovicu svoje vlastite vojske ili se izložiti riziku unutarnje pobune - mnogi jaditski plaćenici smjesta su

se pridružili Jalonjcima izvan zidova - činjenica da se Ragosa još uvijek drži bila je pravo postignuće. Izraz, između ostaloga, kancelarova mudrog skupljanja zaliha hrane, i ljubavi i povjerenja koje su ljudi ovoga grada polagali u svoga kralja.

Bilo je, međutim, granica. Zalihama, hrani. Podršci jednom opsjednutom vladaru i njegovu savjetniku. Njegovu kindathskom savjetniku.

Kad bi uspjeli izdržati dok ne stigne zima, mogli bi preživjeti. Ili ako stigne Yazir. Nije bilo vijesti iz Majritija. Čekali su. Svi u Al-Rassanu su čekali te jeseni - Jaditi, Ašariti, Kindathi. Ako plemena krenu na sjever preko tjesnaca sve na poluotoku će se promijeniti. Sve se, zapravo, već promijenilo, i oba čovjeka su to znala. Grad kojeg su zajedno bili izgradili - manje, mirnije sklonište za nešto od one iste otmjnosti koju je Silvenes bio otjelovljivao u vrijeme kalifa - već je bio skršen. Kako god invazija završila, grad slonovače i glazbe kralja Badira bio je izgubljen.

Jalonjci ili Muwardiji. Sjedne strane ležala je strahovita paljevina, a s druge...?

Bilo je jako kasno. Vani je padala kiša, uporni zvuk na prozorima i lišću. Dvojica ljudi još su uvijek imali naviku popiti ovu zadnju čašicu zajedno; dubina i izdržljivost prijateljstva izražena njihovom šutnjom isto koliko i riječima.

„Jutros je stigao izvještaj da sad grade male brodove“, rekao je Badir. Otpio je svoga vina.

„I ja sam čuo istu stvar.“ Mazur je slegnuo ramenima. „Neće ući preko jezera. Nikad ne bi mogli izgraditi dovoljno veliko plovilo da

ponese tako veliki broj ljudi. Uništiti bismo ih s lučkih tornjeva.“

„Mogli bi spriječiti naše ribarske brodove da izlaze.“

Opsada je podbacivala djelomično i zahvaljujući tome što su male ragoške brodice mogle izlaziti na jezero, s pažnjom, pokriveno lukovima s lučkih zidova dok su se vraćale.

„Baš bih htio vidjeti da Jaditi pokušaju blokirati ovu luku za jesenskih vjetrova. Imam plivače koji mogu potopiti bilo koji brod kojeg pošalju. Nadam se da će pokušati.“

„Plivači? U jesen? Poslao bi nekoga van sa svrdlom?“

Mazur je otpio iz svoje čaše. „Preskakali bijedan preko drugog da se dobrovoljno prijave, gospodaru. Imamo grad nenaklonjen predaji, drago mi je što to mogu reći.“

Pomagalo je i to što predaja nije bila među stvarnim mogućnostima. Bili su ubili kralja Jaloii i jednog od Visokih duhovnika iz Ferriereesa čak i prije nego što je opsada počela.

To je bilo djelo ibn Khairana; njegov posljednji čin u službi Ragose, tik prije nego što ih je napustio za Kartadu.

Poveo je tucet najboljih ljudi iz grada i izvukao se jedne noći bez mjesečine u dva mala čamca, uputivši se istočno i sjeverno uz jezero. Jalonjci, koji su veselo spaljivali sela i farme kako su dolazili na jug oko jezera Serrana, bili su pretjerano samopouzdana, i to ih je koštalo.

Ibn Khairan i njegovi ljudi iznenadili su jednu napadačku skupinu, što im je bila i namjera. Bila je čista sreća - za njega se uvijek govorilo da je stretan čovjek - što je jalonjska skupina od trideset jahača uključivala i kralja Bermuda i duhovnika.

U sumrak jedne proljetne večeri ibn Khairanovi ljudi su ih napali u

ribarskom selu. Bili su čekali dolje kod plaže, skriveni među brodovima. Morali su gledati kako seljane žive spaljuju, i slušati njihove krike dok su ih raspinjali na drvene grede. Kad su se u napadačkoj skupini pojavile čuture s vinom, raspoloženje je postalo divlje i sjevernjaci su se okrenuli ženama i djevojkama.

Trinaest ljudi iz Ragose, djelujući u ledenom bijesu i s preciznom namjerom, prišlo je s plaže u tami. Bili su brojčano slabiji ali to nije bilo važno. Ibn Khairan se kretao kroz to zapaljeno selo kao tamna munja, govorili su kasnije njegovi ljudi, ubijajući gdje bi prošao. Pobili su svih trideset ljudi u napadačkoj skupini.

Kralja Jalone sasjekao je jedan od Ragožana prije nego što su otkrili njegov identitet. Bili su ga htjeli baciti na najbližu lomaču, ali Ibn Khairan ih je, psujući kao ribar kad je shvatio o kome se radi, natjerao da odnesu tijelu kralja Bermuda natrag u grad. Bio bi im daleko korisniji živ, ali još je bilo stvari za koje je mogao poslužiti. Duhovnik iz Ferrieresa bio je razapet na jednu od drvenih greda čiju je gradnju poticao. Čitava Esperana je dolazila na jug, dotad je to već postalo očito, a duhovnici iz Ferrieresa su žarko poticali sveti rat. To nije bilo vrijeme za otkupe ili ljubaznosti koje su se inače iskazivale pobožnim ljudima.

U Ragosi je nastao kratak bljesak nade da bi zapanjujući nestanak njihova kralja mogao natjerati neprijatelja da se povuče. Nije bilo suđeno.

Kraljica Fruela, koja je bila ustrajala u tome da prati svoju vojsku, preuzela je upravljanje jalonjskim snagama zajedno sa svojim najstarijim sinom, Benedom. Do trenutka kad je ta vojska došla do

zidova Ragose, u napadima na okolne krajeve zarobljeno je već puno seljaka i ribara. Oni nisu ubijeni. Umjesto toga, opsjedajuća vojska počela ih je bogaljiti, jednog po jednog, pred očima grada, u izlaz i zalaz sunca dok su se Jaditi molili svome zlatnom bogu svjetla.

Nakon četiri takva dana, kralj Badir je bio taj koji je donio odluku da se tijelo kralja Bermuda pokaže sa gradskih zidina. Glasnik je objasnio da će tijelo biti obeščašćeno ako se mučenje vani nastavi. Kraljica Fruela, goreći svetim zanosom, činila se sklonom da svejedno nastavi, ali njen sin, novi kralj Jalone, odnio je prevagu. Zarobljenici izvan zidova idućeg su jutra svi pobijeni, bez ikakve ceremonije. Tijelo kralja Bermuda spaljeno je u Ragosi. Promatrajući kako se uzdiže dim te lomače, Jaditi su se utješili znajući da, budući da je poginuo usred rata protiv nevjernika, njegova duša već prebiva s bogom u svjetlosti.

Kao posljedica svega toga, bilo je od početka opsade Ragose jasno kako pregovori za predaju ne dolaze u obzir. Nikome u gradu neće biti dopušteno preživjeti ako grad padne. Na određeni način to je onima unutar zidova pojednostavnilo stvari. Uklonilo je jednu mogućnost koja bi ih inače mogla zbunjivati.

Zapravo, ibn Khairan je to prorekao. „Ako dođe do kraja“, bio je rekao Mazuru ben Avrenu onog proljetnog jutra kad je dojahao natrag s Jehanom bet lšak, „pokušajte se, kako god možete, predati Valledu.“

Neočekivane riječi, i kralj i njegov kancelar su ih tako shvatili, ali postale su znatno razumljivije nakon izrazito drugačijih zauzimanja Fezane i Salosa kasnije istog ljeta.

Nažalost, nije bilo nikakvog vidljivog puta da se ugovori takva predaja, a sam ibn Khairan - sad ka'id kartadskih vojski - bio je

zaposlen zagorčavajući život Valledoncima što je više mogao dok su se približavali Lonzi. Ako je kralj Ramiro bio započeo ovu invaziju u tolerantnom raspoloženju, mogao bi mirno dosad već napuštati takav stav, pod smrtonosnim, za moral iscrpljujućim napadima Kartadina briljantnog zapovjednika, i s jeseni i kišama koje su dolazile.

Sluga kralja Badira opet je potaknuo vatru i zatim spretno dopunio čaše obojice muškaraca. Još su uvijek izvana čuli kišu. Spustila se ugodna tišina.

Kancelar je osjećao kako mu misli lutaju. Uhvatio se kako pamti ukrase ove kraljeve najprivatnije sobe. Pogledao je, kao po prvi put, ognjište s kaminom isklesanim u oblike grozdova i loze. Zagledao se u samo vino, i u predivno izrađene kaleže, u bijele svijeće u njihovim bijelim svijećnjacima, tapiserije iz Elvire, izrezbarene figurine od slonovače na stolićima i vrhu kamina. Omirisao je tamjan uvezen iz Soriyye koji je gorio u bakrenoj posudi, promotrio izpjeskareno staklo prozora iznad vrta, pozlatom uokvireno zrcalo na suprotnom zidu, fino ispredene sagove...

Na određeni način, pomislio je Mazur ben Avren, sve ove fine stvari bile su bastioni, posljednje obrane civiliziranog čovjeka pred kišom i tamom, i neshvaćanjem.

Jaditi pred zidovima nisu to razumjeli. Niti, u još većoj mjeri, zakrinkani iz pustinje - dozivani spasitelji iz svačijih molitvi.

Bila je to istina previše gorka čak i za ironiju. Ove stvari u Badirovoj sobi - ove mjere pronadenog prostora u kojem se može težiti za lijepim i cijeliti ljepota u svijetu - i oni na sjeveru i oni na jugu vidjeli su kao znakove iskvarenosti, dekadencije, frivolnosti. Bogohuljenja.

Opasne zemaljske primame od ispravno smjernog, poniznog ublažavanja zažarenog boga sunca, ili dalekog, hladnog božanstva iza zvijezda.

„Gospa Zabira“, rekao je, mijenjajući položaj da olakša svome kuku, „ponudila je da izađe i predstavi se mladom kralju Jalone kao poklon.“

Badir je podigao pogled. Bio je zagledan u vatru.

„Vjeruje da bi ga mogla ubiti“, dodao je ben Avren, kao objašnjenje. Kralj Badir je stresao glavom. „Nema smisla. Hrabra ponuda, ali taj mladić premalo znači svojoj vojsci. Koliko mu je godina, šesnaest? A i njegova bi majka dala rastrgati Zabiru prije nego što dođe makar i u blizinu dječaka.“

„Tako sam i ja razmišljao, gospodaru. Zahvalio sam joj i odbio, u tvoje ime.“ Nasmiješio se. „Rekao sam joj da se može ponuditi tebi umjesto toga, ali da je ja više trebam, sa zimom koja dolazi.“ Kralj je uzvratio nakratko osmijeh.

„Hoćemo li izdržati do zime?“ upitao je.

Ben Avren je otpio svoga vina prije nego što je odgovorio. Bio se nadao da se ovo pitanje neće postaviti. „Bilo bi mi draže kad ne bismo morali, iskreno govoreći. Bit će gusto. Trebalo bi da se vojska iz pustinje barem iskrca u Al-Rassanu, da upozori Jalonjce kako se izlažu riziku da se nadu u klopki izvan zidina i zaklona. Možda će se onda povući.“

„Trebali su zauzeti Fibaz prije nego što su opsjeli nas.“ „Naravno da su trebali. Zahvali Ašaru, a ja ću ponuditi žrtvu mjesecima.“

Kralj se ovog puta nije nasmiješio. „A ako se Muwardiji ne

iskrcaju?“

Ben Avren slegne ramenima. „Što da ti kažem, gospodaru? Nijedan grad nikad nije siguran od izdaje. Posebno kad se zalihe počnu smanjivati. A ti ipak imaš glavnoga savjetnika koji pripada omrznutim, zlim Kindathima. Ako Jalonjci ikad ponude određenu mjeru milosti...“

„Neće.“

„Ali što ako to učine? Kad bismo onda imali nešto što bismo im ponudili zauzvrat, kao djelomičnu naknadu za smrt njihova kralja...?“

Badir se namršti. „Već smo prošli kroz ovo. Nemoj me opet ljutiti. Neću prihvatiti tvoju ostavku, tvoj odlazak, tvoju žrtvu... ništa od svega toga. Čega se to držim tako očajnički da bih si dopustio da tebe izgubim?“

„Života? Života naših ljudi?“

Badir je stresao glavom. „Prestar sam da se vadim na takve stvari. Ako zakrinkani stignu, moji ljudi će možda preživjeti... na određeni način. Ovaj grad, kako smo ga mi izgradili, neće.“

Pokazao je pokretom ruke na sobu. „Mi smo ovo zajedno stvorili, prijatelju. Ako odlazi, jednim ili drugim putem, ja ću dočekati kraj pijući s tobom vino. Nemoj opet govoriti o tome. Smatram tu temu... izdajom.“

Ben Avrenov izraz lica bio je ozbiljan. „Ali nije, gospodaru.“

„Jest. Pronaći ćemo izlaz zajedno, ili ga nećemo pronaći. Zar ti nisi ponosan na ono što smo postigli, nas dvojica? Zar to nije poricanje samih naših života, govoriti ovako kako ti sad govoriš? Zar da ovisim o nekom bijednom obliku opstanka po cijenu svega što smo bili.“

Njegov kancelar je šutio. Kralj je, nakon stanke, rekao: „Mazur,

zar nema nekih stvari koje smo ovdje stvorili, nekih stvari koje smo učinili, koje bi bile dostojne Silvenesa, čak i u zlatno doba?“

A Mazur ben Avren je, s rijetkom dozom osjećaja u dubokom glasu, odgovorio: „Bio je ovdje kralj, gospodar, u najmanju ruku, više nego dostojan da bude kalifu Al-Fontini u onim najsajnijim danima.“

Još jedna tišina. Kralj Badir je rekao, konačno, vrlo tiho: „Onda nemoj više govoriti, prijatelju stari, o tome da te izgubim. Ne mogu.“

Ben Avren je poniknuo glavom. „Neću više govoriti o tome“, rekao je, „gospodaru.“

Dovršili su svoje vino. Kancelar je ustao, s nešto poteškoća, i zaželio kralju laku noć. Sišao je kroz duge hodnike palače, papuča nečujnih na mramornim podovima, hodajući pod bakljama i kraj tapiserija, slušajući kišu.

Zabira je spavala. Ostavila je jednu zapaljenu svijeću na stolu zajedno s bocom vina i još jednom vode, i čašu za njega, već napunjenu. Nasmiješio se, gledajući je - jednako lijepu u snu kao i kad je bila budna.

Sjevernjaci, pomislio je, pustinjska plemena: kako bi oni ikad mogli shvatiti mjesto i vrijeme - svijet - koji je proizveo ovakvu ženu? Ona bi ijednima i drugima bila simbol iskvarenosti. Ubili bi je ili ponizili, znao je. Ne bi znali što drugo da učine sa Zabirom od Kartade, ili glazbom koju je ona stvarala, prolazeći svijetom.

Sjeo je s uzdahom u izrezbareni drveni naslonjač dubokih jastuka kojeg je naručio od jednog jaditskog obrtnika u gradu. Ispio je čašu vina, a onda, nakon nekog vremena, i drugu, ne zaista pospan, duboko zamišljen.

Ni zbog čega zapravo ne žalim, rekao je samome sebi. I shvatio da je to istina.

Prije nego što se svukao za krevet prišao je unutarnjem prozoru, otvorio ga i pogledao van, udišući noćni zrak. Kiša je prestala. Voda je kapala s listova drveća, dolje na vrt.

Daleko na jugu i zapadu jedan drugi čovjek bio je budan te iste noći, pod vrlo različitim nebom.

Dalje od vrhova Serrane; dalje od Lonze, skutrene i zaplašene iza svojih zidova, čekajući da Valledonci dođu; dalje od Ronizze čija je čipka bila poznata po cijelom svijetu; dalje od arogantne Kartade u dolini njene moći gdje se proizvodila crvena boja; dalje od Aljaisa i kanala Elvire, i Silvenesa gdje su duhovi i nestvarna muzika još uvijek, po pričanju, vrludali među ruševinama; dalje, čak, i od Tudesce na ušću Guadiare, gdje bi se brodovi otiskivali na more s bogatstvom Al-Rassana da bi kući donijeli istočna blaga.

Dalje od svega toga i iza voda i tjesnaca, pred zidovima Abiraba na sjevernom vrhu majritskog pijeska, Yazir ibn Q'arif, gospodar plemena iz pustinje, Mač Ašarov na zapadu, udisao je slani zrak s mora i, sjedeći sam na raširenom ogrtaču, podigao pogled u jasno nebo posuto zvijezdama njegova boga.

Zuhrite je mudrac koji je došao k njima naučio da ima isto toliko zvijezda koliko i zrna pijeska u pustinji. Prije dvadeset godina, nov u vjeri, Yazir je pokušavao shvatiti što to znači. Propuštao bi zrna pijeska kroz ruku dok bi gledao u nebesa.

Sad je prerastao takva razmišljanja. Shvaćanje boga bilo je samo

za takve kao što je Ašar, dostojne dara vizije. Što je običan ratnik mogao učiniti osim pognuti glavu i obožavati pred takvom nepojmljivom širinom?

Zvijezde na nebesima kao pijesak u pustinji? Što je bilo koji čovjek mogao učiniti osim poniziti se i služiti, moleći danju i noću za milost i blagost, shvaćajući da je samo dio - manje od zrna u nestalnome pijesku - veće, neshvatljive namjere božje.

Kako su se ljudi mogli naduti od ponosa, gajiti zablude svoje vlastite vrijednosti ili vrijednosti krhkih, taštih stvari koje su stvarali, ako su zaista vjerovali u Ašara i zvijezde? To je, pomislio je Yazir ibn Q'arif, bilo pitanje koje bi volio postaviti kraljevima Al-Rassana.

Noć je bila blaga, premda je Yazir mogao naslutiti dašak zime koja dolazi u vjetru s mora. Ne više dugo. Dva Mjeseca su jahala među zvijezdama. Onaj plavi kao rastući a bijeli kao padajući mladak na zapadu iza kraja zemlje.

U tom trenutku, a gledajući u Mjesece, razmišljao je o Kindathima, kako se dogodilo.

On je upoznao samo jednog od njih u cijelom svom životu, bosonogog lutalicu u bezličnoj halji stisnutoj pojasom koji se iskrcao ovamo prije mnogo godina u trgovačkoj postaji na obali istočno od Abenevena. Čovjek je zatražio da se sastane s vođom plemena i doveden je, konačno, Yaziru.

Taj Kindath nije bio čovjek kao što ih je većina bila; nije bio tipičan čak ni za svoj vlastiti narod. Toliko je rekao Yaziru već za njihova prvog sastanka na pijesku. Ogrubio od godina putovanja, - podsjetio je Yazira najviše od svega na ibn Rashida, vadžiju koji je tako davno

došao Zuhritima - koliko god ta pomisao bila bogohulna. Imao je istu takvu dugu, neurednu bijelu bradu, iste jasne oči koje kao da su gledale nešto iza ili izvan onoga što su vidjeli drugi ljudi.

Putovao je kroz mnoge zemlje, rekao je Kindath, pišući o svojim putovanjima, bilježeći veličanstvena mjesta, stvorenja, razgovarajući s ljudima svih vjera i uvjerenja. Ne da propovijeda ili uvjerava kao što su to vadžije činili, nego da produbi svoj vlastiti dojam čuda pred sjajem svijeta. Cesto se smijao, taj kindathski putnik, često i samome sebi, pričajući priče o svome vlastitom neznanju i bespomoćnosti u zemljama kojima Yazir nije znao čak ni imena.

Govorio je, za vrijeme svoga boravka s Yazirovim ljudima, o svijetu kao da ga je stvorilo više od jednog boga, i kao o samo jednom od boravišta za djecu stvorenu. Ovo je bilo bogohulje koje se nije dalo čak ni pojmiti. Yazir se sjećao kako se pita hoće li ga samo što to sluša osuditi na tamu daleko od raja, kad umre.

Činilo se da je postojala jedna sekta Kindatha, neko drevno pleme, koje je poučavalo o tim drugim svjetovima raštrkanim među zvijezdama, daleko iza Mjeseca koji lutaju kroz noć.

Ašarove zvjezdane vizije bile su ispravne, povjerio je putnik Yaziru, ali isto je vrijedilo i za mudrije proroke Jadove, i isto, zaista, i za kindathske mudrace koji su vidjeli božice u mjesecima. Sva ta učenja otkrivala su dio - ali samo dio - tajanstva.

Bilo je i drugih božanstava, drugih svjetova. Postojao je jedan bog iznad svih, gospodar zvijezda i Sunca i Mjeseca, svih svjetova. Nijedan čovjek nije znao ime ovog najvišeg gospodara. Samo u svijetu koji je bio prvi stvoren, svijetu kojeg su svi ostali - uključujući i njihov - samo

slijedili u Vremenu bilo je to ime poznato i izgovoreno. Samo tamo je Vrhovnik dopuštao saznanje o sebi, i tamo su mu bogovi iskazivali štovanje.

Lomili su zajedno kruh nekoliko jutara i večeri, i razgovarali o mnogo stvari. A onda je kindathski putnik zamolio dopuštenje da sam krene iz Yazirova logora tako da proputuje prostranom i moćnom pustinjom Majriti i obožava njen sjaj.

Ghalib, koji je bio slušao nešto od onoga što se govorilo tijekom proteklih dana, zamolio je Yazirovo dopuštenje - neobično, od njega - da slijedi i ubije čovjeka zbog njegova bogohulja. Yazir je, rastrzan teretom domaćina prema gostu i duhovnim dužnostima vođe prema svome narodu, nevoljko dao svoj pristanak. Još jedan prijestup za koji će mu Ašar morati podariti oprost kad Yaziru dođe vrijeme da mu se sudi.

Taj čudni čovjek bio je jedini Kindath koga je on ikad sreo. Prije dva dana stiglo je pismo, isporučeno preko čovjeka koji se vraćao u pustinju iz Tudesce. Prije toga su ga preko većeg dijela Al-Rassana prenijeli glasnici. Počelo je kao poruka zavezana golubu za nogu, iznesena iz opsjednute Ragose.

Bila je od samog čarobnjaka, Mazura ben Avrena. Nakon što mu ju je pisar pročitao, tri puta, Yazir je izašao iz svoga šatora i uspeo se na devu i odjahao u pustinju sam, da razmisli. Još je uvijek razmišljao, noćas ispod zvijezda. Morao je donijeti odluku - samo jednu ali ta bi mogla oblikovati sudbinu njegova naroda - i nije imao više vremena za odlaganje. Još odlagati odluku značilo bi odlučiti.

Ghalib je bio spreman da prijede u Al-Rassan, Yazir je to znao.

Ghalib je htio ići tamo gdje je rat već počeo, da isproba sebe i svoje suplemenike. Da umre, ako dođe do toga, s crvenim mačem u ruci, boreći se u Ašarovo ime. Najsigurniji put u raj.

Kindathski putnik, prije mnogo godina, nije imenovao taj prvi svijet gdje je vladao jedini pravi bog. Rekao je da je to ime još jedna tajna. Yazir je želio da nikad nije čuo tu priču. Još uvijek ga je proganjala.

Ragosa neće izdržati do zime, kako stvari sada stoje, napisao je ben Avren. Ali ako se makar iskrcate u Tudesci, i ne krenete ove jeseni ništa dalje od Aljaisa ili Kartade, Jalonjci će se ovdje strahovito uplašiti a naši ljudi će se ohrabriti. Vjerujem da ćemo moći izdržati ako se ovo dogodi, i u proljeće ćemo ih možda moći odbaciti.

Ghalib je bio rekao istu stvar. On se želio iskrcati prije zime, da priušti Jaditima strah od njihove prisutnosti i spriječi njihovo daljnje napredovanje. Yazir je bio skloniji čekanju - na više brodova, više ljudi i, iznad svega, na vijesti iz Soriyye, prema kojoj je upravo ovog časa plovila jaditska vojska.

Što je pobožan čovjek trebao učiniti, kad ga se molilo, očajnički, za pomoć na dva različita polja svetoga rata?

Palo mi je napamet, nastavilo je pismo Mazura ben Avrena, da bi jedan razlog zašto oklijevate da nas oslobodite ove pogibli mogla biti moja prisutnost u Ragosi. Kralj Badir je dobar čovjek i mudar kralj, i voljen od svojih ljudi. Ako će to olakšati teret odluke koja leži na vama, znajte da sam spreman napustiti ovaj grad ako mi pošaljete takvu vijest.

Napustiti grad? Gradovi pod opsadom se nisu napuštali. Osim...

Ući ću ujaditski logor čim od vas stigne vijest da ste odlučili prijeći u Al-Rassan i očistiti ga od onih koje se mora istjerati da ova zemlja ne bude izgubljena Ašaru i Zvezdorodenima.

Jedan Kindath je to govorio, nudio.

Yazir je zamislio svoj odgovor na putu prema sjeveru i istoku, jedan jahač za drugim, od grada do grada, a zatim golub listo nosa pušten s bregova u blizini Ragose. Zamislio je tu pticu kako slijeće u grad, svoju preko pisara sastavljenu poruku kako stiže u ruke čarobnjaku. Yazir ga je zamislio kako je čita.

Čudna, najčudnija stvar od svih njih: nijednog trenutka nije sumnjao da će čovjek učiniti ono što je rekao.

Kralj neće biti sretan što sam si uzeo pravo da pošaljem ovo pismo, a molim i vaš oprostaj za moju drskost. Složite li se sa mojim nevrijednim mislima, O, Maču Ašarov, vodo svih plemena, pošaljite samo riječi „Bit će kao što je zapisano“, i ja ću jedini razumjeti i zahvaliti vam i učiniti kako sam rekao. Neka svi grijesi koje Ragosa ima u Ašarovim očima i vašim vlastitim budu preneseni na moju glavu dok izlazim iz grada. Moj vlastiti narod u ovom gradu poštuje svog ašaritskog kralja i zna svoje dostojno mjesto. Ako je i bilo arogancije i nadmenosti, bila je samo moja vlastita, i spreman sam za to ispaštati.

Mladačak bijeloga Mjeseca ležao je skoro na moru. Yazir ga je gledao kako klizi dolje i izvan vidokruga. Bezbrojne zvijezde bile su posvuda na nebu a nebrojeni pijesak bio je svuda oko njega.

Čuo je korak, i prepoznao ga.

„Zamolio si me da dođem kad bijeli Mjesec zađe“, rekao je njegov brat tiho, spuštajući se u čučanj kraj Yazirova raširenog ogrtača. „Hoćemo li prijeći? Ili čekati? Ili otploviti u domovine?“

Yazir je duboko udahnuo. Bilo je smrti i smrti koje će doći. Čovjek se rađa na ovom svijetu da bi umro. Najbolje je to učiniti u službi Ašarovoj, čineći one stvari koje se zaista mogu učiniti.

„Soriyya je predaleko“, rekao je. „Mislim da nijednome od nas nije suđeno vidjeti domovine, brate moj.“

Ghalib nije ništa rekao, čekajući.

„Bio bih sretniji u proljeće“, rekao je Yazir.

Zubi njegova brata pokazali su se kroz tamu. „Ti nikad nisi sretan“, rekao je Ghalib.

Yazir je skrenuo pogled. To je bilo istina, u zadnje vrijeme. Jest bio sretan jednom, kao mladić, bez ikakvih velikih briga, u zuhritskim zemljama južno od mjesta gdje su noćas bili. Prije nego što su mu noge stupile na put ispravnosti zaliven krvlju.

„Prijeći ćemo tjesnac“, rekao je. „Počevši od sutra. Nećemo dopustiti Sinovima Jadovim da još spaljuju Zvezdorodene, ili zauzimaju još gradova, koliko god su naši ljudi možda zabludili s Ašarova puta. Povest ćemo ih natrag. Palo mi je na pamet da ćemo, ako gradski kraljevi izgube Al-Rassan pred Jaditima, mi biti ti koji će za to odgovarati pred bogom.“

Ghalib je ustao. „Drago mi je“, rekao je.

Yazir je vidio da oči njegova brata sjaje, kao mačje. „A kindathski čarobnjak?“ dodao je Ghalib. „Ono pismo koje je stiglo?“

„Idi mom pisaru“, rekao je Yazir. „Probudi ga. Reci mu da napiše odgovor i pošalje ga preko vode - noćas, prije nego što mi ostali krenemo.“

„Kakav odgovor, brate?“

Yazir je podigao pogled prema njemu. „Bit će kao što je zapisano.“

„To je sve?“

„To je sve.“

Ghalib se okrenuo i pošao natrag prema svojoj devi. Natjerao ju je da klekne i zatim se uspeo i odjahao. Yazir je ostao gdje je i bio. Toliko zvijezda, toliko, toliko pijeska, plavi Mjesec visoko u čistoj noći.

Još je uvijek vidio svoju poruku kako prelazi tjesnac, ljude kako jašu, pticu kako leti. Skriveni otvor u zidovima Ragose, možda u sivom času prije zore. Jedan čovjek koji izlazi, sam, prema stražarskim vatrama svojih neprijatelja.

Polako, kimnuo je glavom, zamišljajući sve to u svome umu. Bila je to Ašarova volja, Ašarov zakon: nijedan Kindath neće imati vlast nad Zvezdorodenima. Tako je bilo zapisano. A taj čarobnjak u Ragosi neće biti prvi, niti će biti posljednji čovjek - hrabar ili ne - koji će umrijeti u danima krvi koji dolaze.

Jesensko more bilo je blago i velikodušno sljedećeg jutra i onog iza toga dok su djeca pustinje, zakrinkana pred čudom božjega stvorenja, kleknula u svetoj molitvi a zatim zaplovila po njima stranoj površini ka iskupljenju Al-Rassana.

Malo više od godinu dana kasnije dvije su žene stajale, kasno jednog vjetrovitog ljetnog dana, na vrhu brijega u blizini tužnih ruševina Silvenesa, u trenucima prije nego što je završio svijet kojeg su obje bile poznavale.

Bijeli oblaci hitali su im nad glavama i ukrašavali zapadni obzor gdje je sunce bilo nisko. Barjaci su pucketali i lepršali, dvije vojske ležale su pod njima sjeverno od hitre i sjajne Guadiare.

Snage Ašara i Jada konačno su se sukobile nakon ljeta i jeseni i

zatim proljeća opsada i čarki, odradivši oštru zimu s prisilnim mirovanjem. Jako mnogo ljudi umrlo je te zime, od gladi i hladnoće i bolesti koje su slijedile odmah za teškoćama i ratom. Sniježilo je na jugu čak i u Lonzi i Ronizzi, i u Arderiu na zapadu.

Sva ta tri grada sad su bila jaditska.

Rodrigo Belmonte, zapovijedajući udruženim vojskama Ruende, Valleda i Jalone, zauzeo ih je ovog proljeća. U Ardeni - prvom koji je pao - sam je poveo zapadni dio esperanjske vojske u prvi sukob s ljudima iz pustinje, i ubio je Ghaliba ibn Q'arifa.

Nitko nije čak ni ranio Ghaliba u borbi, sve otkako je pojahao na istok kraj svoga brata prije više od dvadeset godina. Ljudi su zaboravili broj navrata kad je on branio Zuhrite i Ašarove vizije protiv najboljih ljudi drugih plemena u ritualnoj borbi prije nego što počne bitka. Takvih obreda u Ardeni nije bilo. Rodrigo Belmonte izdvojio ga je, međutim, na teškom skliskom terenu istočno od grada, i slomio Ghalibov šljem i štit jednim udarcem, zbacio ga s konja a onda, skočivši dolje, zarezao mu bedro do kosti i skoro odsjekao jednu ruku prije nego što ga je ubio udarcem mača kroz vrat i ključnu kost.

Nitko ni u jednoj ni u drugoj vojsci nikad nije vidio da se čovjek tako bori.

Znalo se da je ser Rodrigov sin skoro umro u muwardijskoj zasjedi prošloga ljeta. Istaklo se da je Ardeno označio prvi put da je novi pristav Valleda bio u prilici sukobiti se s vojskom zakrinkanih na otvorenom tlu.

Ostavljajući građane Ardefia, za sada, njihovoj sudbini, Muwardiji su se povukli na jug, premda u redu i nanoseći štetu onima koji su se

prenaglo uputili u potjeru.

Povukli su se prema Silvenesu, gdje su se Yazir i glavnina njihovih snaga - i onih iz Al-Rassana, i novopridošlih plemena - bili okupili. Rodrigo Belmonte je ostavio kralja Ruende sa zapadnom vojskom da tamo zakoči Ašarite. Samo sa svojom vlastitom četom od stotinu i pedeset ljudi pojurio je na istok prema Lonzi i kralju Ramiru. Zidovi tog malog grada probijeni su petnaest dana nakon što je stigao. Još dalje na istoku, Ronizza na rijeci Larrios, pod opsadom jalonjskih snaga koje su zaobišle još uvijek nepokorenu Ragosu, predala se čim je stigla vijest o padu Lonze. Vratnice Ronizze nisu se, međutim, otvorile sve dok nije stigao ser Rodrigov osobni glasnik s četom Valledonaca da prihvati njihovu predaju. Iz zauzimanja Fezane i Salosa protekle godine izvučene su pouke. Sjevernjačka vojska ostavila je guvernera i po jedan garnizon u svakom gradu. Određeni broj ljudi bio je pogubljen da se uspostavi mir ali prijelazi su zasadabili mirni. Nije bilo spaljivanja. Kralj Ramiro i njegov pristav imali su sad čvrstu kontrolu nad sjevernjačkim snagama. Vojske Jalone i Valleda su se udružile i vratile na zapad da se spoje s Ruendancima sjeverno od Silvenesa.

Onim što je preostalo od Ruendanaca, naime.

Snazna vojska u povoljnom položaju koju je Belmonte bio ostavio za sebe poražena je do nogu od pobijedenog neprijatelja.

Yazir ibn Q'arif - vidljivo potresen smrću svoga brata, sad noseći sivi žalobni zar - nije gubio vrijeme imenujući novog vođu ašaritskih snaga u Al-Rassanu. Među njegovim suplemenicima to nije bio oduševljeno prihvaćen izbor, ali Yazir je imao jednu zimu i proljeće da

nauči kako stvari stoje na ovom poluotoku - tko zna kako voditi, kome se može vjerovati, na koga treba paziti - i nije nimalo oklijevao kad su obredi za njegova brata završeni.

Ammar ibn Khairan, novoimenovani ka'id, pregrupirao je Muwardije, povezao ih sa svježim kontingentom vojnika iz Kartade, i iznenadio Ruendance dvokrakim napadom s juga i istoka. Procjena vremena je, na teškom terenu, morala biti besprijekorna. I bila je. Potjerao je sjevernjake cijelim putem natrag u Ardeno.

Muwardije je, u žalosti za Ghalibom, u toj potjeri bilo nemoguće obuzdati. Zarobljenici se nisu uzimali nigdje u ovom ratu, ali uhvaćeni Ruendanci bili su divlje sakaćeni prije i nakon što bi bili ubijeni. Kad su se preživjeli sjevernjaci našli na sigurnom unutar zidina Ardena, smjesta su počeli raspinjati ljude i žene i spaljivati ih, kao odgovor na to.

Rodrigo Belmonte vratio se na zapad. Ašariti su se opet povukli prema Silvenesu i stigla su im pojačanja iz Kartade i Tudesce i dolje iz Elvire na obali.

Pet stotina ljudi također je stiglo iz tvrđave Arbastro - vođenih samim Tarifom ibn Hassanom. Odmetnik i njegovi sinovi zastali su u Kartadi da dobiju službeni oprost od novog kralja. Almalika II, ocoubojicu, pogubio je Yazir - jedan od prvih njegovih poteza čim je stigao prošle jeseni. Njegov brat Hazem, zvan Jednoruki, uspostavljen je u Kartadi.

Ruendanska vojska, ono što je od nje ostalo, opet je izašla iz Ardena i oprezno se uputila na jug, pridruživši se ostatku snaga Esperane u blizini Silvenesa.

Silvenes. Izgledalo je da će se razdoblja rata ovdje završavati. Ili će Yazir i njegova vojska spasa, ovdje u odgovor na nemoć kraljeva u bijegu i uspaničenih vadžija, slavodobitno dovesti Ašara natrag u ovu zemlju, ili... ili pad Kalifata u prošloj generaciji neće biti ništa u usporedbi s onim što će sad doći. Niska Al-Rassana se tada bila potrgala, biserje se rasulo. Sad bi se moglo i izgubiti.

Glasnici su se susreli na terenu između dvije vojske.

Yazir ibn Q'arif, procjenjujući mogućnosti, naviknut na hitre odluke, uputio je svoga glasnika da postavi jedan prijedlog. Predstavnik kralja Ramira, čovjek očito premlad za svoju zadaću - sav je prebljedio kad je čuo - odnio je tu poruku natrag Ramiru i njegovom pristavu.

Kratko nakon toga, smrknut i precizan, isti taj mladi glasnik dojahao je natrag i opet se sastao sa svojim dvojnikom, noseći njihov odgovor.

Bilo je kako je i očekivao.

Nije, zapravo, ni bilo načina da odbiju. Ne u časti, ne u ponosu, ne prije bitke kao što je ova trebala biti. Težina stoljeća se sručila. Probudivši se ujutro prije Ammara, Jehana je tiho ležala, promatrajući ga, pokušavajući shvatiti kako su ih vrijeme i bogovi doveli do ovoga. Izvan šatora, čula je zvukove ljudi koji su se počeli buditi po logoru; uskoro će početi prve jutarnje molitve.

Njen posljednji san prije nego što se probudila bio je o Mazuru. Princu Kindatha. Sad mrtvom, već pola godine. Još se uvijek nije

mogla spriječiti da ga zamišlja kako izlazi iz zidina Ragose i ulazi u jaditski logor. Kako su ljudi pronalazili u sebi snagu da čine takve stvari?

Muwardiji su se iskricali u Al-Rassanu te iste jeseni. Kasnije, u zimi, doznalo se kako su ta dva prelaska - ben Avrenov kroz zidove u svoju smrt i Yazira ibn Q'arifa preko tjesnaca - bili međusobno povezani. Crte pokreta, tako jako udaljene, spojile su se na svom izvoru. Mazurov posljednji dar svome kralju i Ragosi.

Bilo je stravičnih priča o tome što je kraljica Fruela dala učiniti sjedokosom kindathskom kancelaru nakon što je ušao, nenaoružan, u njen logor. Jehana je znala da će najgore od njih biti istinite. Također je znala, u gorčini i jadu, da bi Muwardiji bili učinili otprilike istu stvar, da su oni bili ti oko zidina Ragose.

Tko su moji neprijatelji?

Kako se u takvim vremenima čovjek mogao izdići iznad tolike mržnje?

Ammar je još uvijek spavao. Divila se kako to može. Željela je prijeći preko njegova čitava lica rukom - oči, usta, uši, taj ravni nos - kao da je slijepa, da ga upamti. Stresla je glavom, odgurujući tu pomisao. Disanje mu je bilo tiho i sporo. Jedna mu je ruka ležala preko prsa, čudno djetinje.

Danas bi mogao umrijeti. A ako ne on, onda Rodrigo.

Došlo je do toga. Jesu li smrtnici bili samo igračke bogova koje su obožavali, da budu tako mučeni pri umiranju?

Dogovoreno je između glasnika Ašara i Jada da će se vode obje

vojske boriti prije bitke, da prizovu volju i moć svojih bogova. Jedan od najstarijih obreda ljudi u ratu.

Jesu li njih dvojica nekako pogodili da će doći ovaj dan? Je li to bilo ono stravično predznanje koje je ležalo iza zadnjih riječi koje su izgovorili u tami Orville? Ili čak i ranije: u Ragosi, zureći jedan u drugoga onog prvog jutra, u sjaju kraljeva vrta s potokom koji je prolazio kroz njega? Bili su odbili boriti se jedan protiv drugoga. Tamo, mogli su odbiti. Tamo, mogli su se boriti rame uz rame. Jehana sije u tom trenu nešto obećala, gledajući svoga ljubavnika kako spava, slušajući logor kako se vani budi: učinit će sve što može da ne zaplače. Suze su bile lak odgovor. Ono što će se danas dogoditi zahtijevalo je od nje nešto više.

Ammarove oči otvorile su se bez upozorenja, žive i plave, iste boje kao i njene. Pogledao ju je. Promatrala ga je kako pronalazi svijest o danu, o tome koje je jutro.

Rekao je, prve riječi: „Jehana, ako padnem, moraš otići s Alvarom. On te može odvesti tvojim roditeljima. Neće biti drugog mjesta, ljubavi moja.“

Kimnula je glavom, ne govoreći. Nije se usuđivala progovoriti. Nagnula se naprijed i poljubila ga u usta. A onda je spustila glavu na njegova prsa, slušajući kucanje njegova srca. Kad su kasnije vani progovorili, bilo je to o nevažnim stvarima. Apsurdno pretvaranje da je svijet toga dana neko normalno mjesto.

Neće biti drugog mjesta, ljubavi moja.

Naizmjenice pod vrelinom i ledom dok su hitri oblaci na zapadu zakrivali i opet otkrivali sunce, Jehana je stajala na vjetrovitom visu

kraj Mirande Belmonte d'Alveda, gledajući dolje na ravnicu između vojski.

Alvar de Pellino, glasnik Valleda, odjeven u bijelo i zlatno, bio je s njima da prati Mirandu. Isto tako i Husari, kome je kralj Ramiro dopustio da prati njegova glasnika.

Husari je sad bio guverner Fezane, služeći Valledu. Jehana mu to nije zamjerala. Odabrao je Ramira ispred Muwardija, birajući između dva zla u vremenu koje ih je sve prisiljavalo na takve izbore. Žirije odlučio drukčije, činilo se. Nije otišao iz Ragoše s Rodrigovim ljudima. Jehana je to shvaćala. Nije se htio boriti pod barjakom boga čiji su sljedbenici ubili njegove roditelje. Nije imala pojma što se dogodilo s njim. U ratu su se ljudi gubili.

Spustila je pogled. Vojske pod njima bile su otprilike izravnote. Tlo je bilo podjednako. Ni jedan od vođa ne bi bio ovdje sa svojim snagama da nije bilo tako.

Privremeno ujedinjene jaditske trupe nisu mogle ostati na polju još jednu zimu, a ljudi iz plemena nisu imali volje za rat opsade i iscrpljivanja tako daleko od svog pijeska. Sutradan će se vidjeti bitka na otvorenom. Rijetka stvar. Možda će se čak postići i odlučni rezultat, ili se ovo može nastaviti unedogled. Spore, gorke godine vatre i mača, bolesti i gladi i hladnoće, u slamanju svijeta.

Ali prije nego što sutra može doći, i prije nego što se vojske sretnu na ravnici pod barjacima plavo-zlatnim ili srebrno-crnim, prvo je morao proći večerašnji sumrak. Jehana se podsjetila kako se zavjetovala da neće plakati.

Obredne bitke između Ašara i Jada odvijale su se u zoru ili na

kraju dana, u ujednačenim trenucima između sunca i zvijezda. Na istočnom je nebu bio jedan Mjesec - onaj bijeli, skoro pun. Bio je, pomislila je Jehana ogorčeno, nevažan za dvojnost tako složno oblikovanu i određenu.

Po šačica vojnika iz svake vojske bila je na padinama kosine pred njima. Poznavala je Jadite. Rodrigovi ljudi: Lain, Martin, Ludus. Nisu zaista bili potrebni kao straža, jer Alvar je bio na brijegu a tradicije glasnika su se u ovom pohodu poštovale.

Muškarci su takvi, pomislila je Jehana, nesposobna da zaustavi ogorčenost prije nego što se opet podigla. Ovo je bilo ratovanje nezamislive divljine, ali vojnici - čak i Muwardiji - priklanjali su se glasnikovu barjaku i štapu.

A sad će gledati kao dječaci - zaneseni, prezadivljeni drevnom simbolikom - ono što će se dogoditi na ravnici između vojski. Izazov bogova! Svaka vjera sa svojim velikim šampionom, svojim svetim lavom na bojnopolju! Pjesnici će pisati stihove i pjesme, govoriti ih na gozbama ili u tavernama ili u tami ispod pustinjačkih zvijezda.

„Hoće li ikad doći vrijeme kad neće biti prokletstvo roditi se ženom?“ Miranda je progovorila ne okrećući glavu. „Kad budemo mogle učiniti više“, dodala je, zureći dolje na ravnicu, „nego samo stajati sa strane i biti hrabre i gledati ih kako umiru?“

Jehana nije ništa rekla. Nije mogla smisliti odgovor koji bi bio ispravan. Ona sama ne bi, prije današnjeg dana, bila nazvala svoju ženstvenost teretom, svjesna da je bila sretnija od mnogih drugih - u obitelji, s prijateljima, u profesiji. Danas se nije osjećala posebno sretnom. Danas joj se činilo da se može složiti s Mirandom Belmonte.

Stojeći na ovom vjetrovitom visu, bilo se lako složiti.

Ispod njih se začuo novi zvuk. Obje vojske su reagirale na nešto. Glasni krici, udaranje mačeva o štitove.

Iz suprotnih smjerova, sjever i jug, dva čovjeka jahali su jedan prema drugome preko ravnice zapadno od Silvenesa.

Nitko nije pratio ni jednog od njih, tako da nitko nije znao što su Rodrigo Belmonte i Ammar ibn Khairan rekli jedan drugome kad su zaustavili svoje konje na maloj razdaljini, sami na svijetu.

Svaki od njih je sjahao, u svakom slučaju, tren kasnije, i svaki je okrenuo svoga konja i poslao ga kasom natrag putem kojim su i došli preko trave. A onda su se opet okrenuli licem jedan prema drugome i Jehana je vidjela kako Ammar govori posljednju stvar, i Rodrigo odgovara. Onda su spustili svoje šljemove.

S tog promatračkog visa na vjetrovitom kraju dana, vidjela je kako svaki od njih uzima okrugli štit kojeg je donio obješenog preko leđa a onda je svaki od njih isukao svoj mač.

Na Rodrigovu šljemu bit će orao; Ammarov je imao ukras vinovog lišća. To su bile stvari koje je znala ali nije vidjela: bila je predaleko na ovom brijegu i sunce je bilo u pogrešnom položaju, iza dvojice muškaraca, i nisko. Bili su skoro obrisi naspram svjetla, stojeći sami.

Čak su i konji završili sa svojim trkom od njih.

Je li pogrešno voljeti dvojicu muškaraca? bila je upitala prošlog ljeta, u tami pokraj rijeke.

Ne skrećući pogleda s čistine pod njima, Miranda je prekrižila ruke preko grudi kao da tamo nešto čvrsto drži. Jehana je vidjela kako

se Rodrigo služi istom gestom, potpuno istom, na mjeseci u Orvilli prije godinu dana. Zapitala se, kad bi ona i Ammar dobili dovoljno vremena, bi li i oni, isto tako, počeli dijeliti pokrete? I bi li ikad imali dijete koje bi voljeli onoliko koliko su žena kraj nje i čovjek tamo dolje voljeli svoje sinove?

Nikad neće biti dovoljno vremena, bila je rekla Ammaru. Gledajući prema suncu, vidjela je kako se Rodrigo trznuo a zatim zamahnuo oštricom, teško, u suprotnom smjeru i promatrala je Ammara kako uzvraća na taj udarac pokretom svoga mača, glatkim kao Husarijeva svila, kao stih iz pjesme, kao dobro vino kušano na kraju dana. Pretvorio je uzvrat, besprijevano, u napadajući udarac, nizak, a Rodrigo je - brz kao san ili mačka u lovu - spustio svoj štit i zaustavio ga.

Dvojica muškaraca ustuknuli su za korak. Stajali su gledajući jedan u drugoga pod svojim šljemovima, nepomični. Počelo je.

Jehana je sklopila oči.

Težak zvuk podigao se od vojski: gladan, zahtjevan, opčaran.

Opet otvorivši oči, Jehana je vidjela da je Husari prišao i stajao kraj nje. Plakao je, ne skrivajući to, otvoreno.

Pogledala je u njega, a zatim u stranu, ne govoreći. Bojala se pokušati bilo što reći. Zadala je samoj sebi obećanje. Zaklela se da neće plakati. Dok ne bude gotovo. Dok vrijeme ne odjuri od njih kao oni konji na ravnici.

Bili su podjednaki. Obojica su to oduvijek znala. Na određeni način, težak napor kojeg je tražilo preživljavanje sad je bila dobra

stvar: tako je srcu bilo teže da se umiješa i obogalji ih svojom tugom. Postojali su razlozi za ostajanje na životu. Postojala je žena na brijegu istočno od njih. Postojala je ljubav. Zaustavio je niski udarac, jedva, zasjekao naprijed u istom pokretu - težak potez - i našao se zaustavljen, otmjeno. Nikad ovakvog mačevaoca, prije. Nikad sebi ravnoga. Može li se to nazvati plesom? Trebaju li se zagrliti? Zar se ne grle?

Ovdje je tijelo vladalo, brže od misli; pokreti čak niti zamišljeni, samo mutan trag kojeg susreće takav isti, kad se oštrice sretnu. Um koji lebdi tik iznad toga, nebitan osim kad nešto primijeti. Neku slabost, popuštanje.

Nikakvog popuštanja ovdje u crveni sumrak. Nije ni mislio da će ga biti.

Na onom brijegu na istoku stajala je ljubav.

Jednom, za vrijeme njihova pohoda za Ragosu, kad su namamili starog bandita ibn Hassana da iz zasjede za njih napadne skupinu koja je došla po parias, Jehana se jedne noći pridružila četi kraj vatre, i ponudila im kindathsku pjesmu.

Tko zna ljubav?

Tko kaže da zna ljubav?

Što je ljubav, reci mi.

„Ja znam ljubav“,

Kaže onaj najmanji.

„Ljubav je visoki hrast.“

„Zašto je ljubav visoki hrast?“

Maleni, reci mi.“

„Ljubav je drvo

Jer zaklon daje
Od sunca i oluje.“

Neočekivano se spotakao kad ga je napad gurnuo unatrag; opsovao osjetivši kako pada. Previše nehajno, nemarno. Bio je vidio taj kamen, mislio ga iskoristiti.

Očajnički se iskrenuvši, pustio je svoj štit - iza sebe, potez prema gore - i zaustavio si pad oslobođenom lijevom rukom, dlana čvrsto ukopanog na travi, s mačem koji juri na položaj da prihvati drugu oštricu u silasku i odgurne je u stranu.

Pustio se da se otkotrlja s težinom tog udarca do odgovarajućeg mjesta, ponovo dohvatio štit i opet ustao - sve u jednom glatkom pokretu. Na vrijeme da zaustavi hitri drugi udarac. Spustio se na koljeno i onda udario poprijeko, brže nego što bi trebao moći. Skoro se probio s ovim; skoro je zabio mač. Nije. Bili su podjednaki. Obojica su to znali. Od onog prvog susreta u Ragosi. Onaj vrt s pripitomljenim potokom.

Tko zna ljubav?

Tko kaže da zna ljubav?

Što je ljubav, reci mi.

„Ja znam ljubav“,

Kaže onaj najmanji.

„Ljubav je kao cvijet.“

„Zašto je ljubav cvijet?

Maleni, reci mi.“

„Ljubav je cvijet

Zbog slada koji daje

Prije no što uvene.“

Bilo bi ugodno, palo mu je na pamet, moći odložiti svoje oružje na sve tamniju travu. Otići s ovog mjesta, od onog na što su ih tjerali, kraj ruševina, uz rijeku i u šumu iza toga. Pronaći šumsko jezero, isprati rane i napiti se hladne vode a onda sjesti pod drvećem, daleko od vjetra, u tišini, dok se spušta ljetna noć.

Ne u ovom životu.

A onda se sjetio nečeg što bi mogao učiniti sa svojim štitom.

Bilo bi toliko bolje kad bi mogla mrziti čovjeka koji je pokušavao ubiti Rodriga. Ali taj čovjek je bio onaj koji je dao upozorenje koje je spasilo Diegov život. Nije to morao učiniti. Bio je Ašarit. Sad je bio zapovjednik njihove vojske, ka'id.

Ali nikad, nikad nije čula Rodriga da govori o nekom drugom čovjeku - čak ni o Raimundu, koji je umro tako davno - onako kako je govorio o Ammar ibn Khairanu tijekom duge zime pune čekanja koja je upravo prošla. Način kako je taj čovjek sjedio na konju, baratao oštricom, lukom, smišljao strategiju, šalio se, govorio o povijesti, geografiji, osobinama dobrog vina. Čak i o načinu kako je pisao poeziju.

„Poeziju?“ sjećala se Miranda da je rekla na ovo zadnje, glasom koji je čuvala za svoj najopasniji sarkazam.

Rodrigo je volio stihove, imao je uho za ono što čuje. Ona nije, i on je to znao. Imao je običaj mučiti je u krevetu odlomcima pjesama. Pokrila bi glavu jastucima.

„Jesi li ti zaljubljen u tog čovjeka?“ upitala je jednom svoga muža u Fezani te zime - nemalo ljubomorna, istinu govoreći. „Pretpostavljam da jesam, na određeni način“, odgovorio je Rodrigo tren kasnije. „Nije li to čudno?“

Zapravo i nije bilo, pomislila je Miranda, na tom brijegu kraj Silvenesa. Zbog niskog sunca sad ih je bilo teško vidjeti. Bilo je trenutaka kad ih nije mogla razlikovati. Bila bi pomislila da će moći prepoznati Rodriga kraj bilo kojeg čovjeka na svijetu, ali sad je bio u oklopu, i daleko, pokretna sjena naspram crvenog svjetla, i njih dvojica bi se sastali, kružili i okretali se, vrlo blizu, prije nego što se razdvoje. Bilo ih je lako pomiješati u tim pokretima koji vode ka smrti.

Nije bila spremna da ga izgubi. Da bude sama.

Nije joj to vjetar nosio suze u oči. Obrisala ih je nadlanicom, postrance bacajući pogled na drugu ženu. Jehana bet lšak stajala je suhah očiju, blijedog lica, ne skrećući pogled s onog što se dolje događalo.

Miranda je odjednom pomislila: Mi smo imali svoje godine. Ja znam što je to što ću izgubiti. Ona nije imala čak ni vremena da prikupi uspomene protiv mraka.

Koji je gubitak bilo teže podnijeti? Jesu li u takvim stvarima postojale mjere? Je li to bilo važno?

„Oh, ljubavi“, šapnula je naglas. A onda, samoj sebi, molitvu. „Nemoj me sad ostaviti.“

U tom trenutku vidjela je jednog od njih kako baca svoj štit.

Nikad ne bi pomislila da može biti ljepote u nečem tako potpuno stravičnom, ali trebala je znati, sjećajući se što su oni mogli učiniti.

Obojica.

Vidjela ih je kako se bore - onaj izazov u Ragosi, Emin ha'Nazar, Kindathska četvrt u Fezani. Trebala je to i očekivati.

Najveći dio vremena, očiju suženih protiv sunca, Jehana ih je mogla razlikovati. Ali ne uvijek, dok bi se preklapali i spajali i ponovo razdvajali. Zaista su bili obrisi, sad, ništa više od toga, naspram zadnjeg crvenog diska svjetla.

Odjednom se sjetila, kao da joj je netko poklonio tu misao, hladne noći za vrijeme njihova pohoda na istok za Mazura i kralja Badira. Čula je kako četa pjeva kraj jedne od logorskih vatri, uz zvuk Martinove gitare. Izašla je iz svog šatora, napola u snu, umotana u ogrtač. Napravili su joj mjesta kraj vatre. Nakon nekog vremena otpjevala je pjesmu koju joj je njena majka znala pjevati u djetinjstvu, kao što ju je Elianina majka bila pjevala za nju. Bila je to jako stara pjesma.

Obojica su je promatrali preko vatre te noći, sjećala se Jehana. Čudna uspomena u ovom trenutku, ali je nadošla sama. Sjećala se te noći, te vatre, te pjesme.

„Ljubav je cvijet
Zbog slada koji daje
Prije no što uvene.“

Sunce, crveno kao plamen, palo je ispod zapadne obale oblaka, podvlačeći ih, viseći na samom rubu svijeta. Dvojica muškaraca bili su lutke od sjena naspram njega. Kružili su, susreli se, kružili. Sad ih zaista više nije razlikovala, pokreti su bili tako jednaki.

Jedan od njih bacio je svoj štit.

Zavitlao ga kao disk, krivom rukom, ravno u koljena onome drugome. Drugi čovjek je skočio da se izmakne, skoro uspio, bio pogođen, nespretno pao. Jehani je zastao dah. Onaj prvi je krenuo ravno naprijed, oštro, i opet su bili u zagrljaju, isprepleteni.

„Rodrigo“, rekla je Miranda odjednom.

Čovjek bez štita stajao je nad onim drugim, koji se izborio da se uspravi na koljena. Onaj na tlu zaustavio je mač u spustu, našao se odbačen. Bacio se potpuno na leđa i u stranu preko trave, odbacivši svoj štit da to učini. Sukobili su se, sad bez obrane, s oštricama koje su zamahivale i odbacivale. Jedno tijelo, skoro. Stvorenje iz mita, neka izgubljena, fantastična zvijer iz davnih vremena. Odgurnuli su se i rastavili. Opet dva obrisa, naspram sunčeva diska. Jehanine ruke pokrile su usta. Jedan od dvojice ljudi opet se bacio na drugoga. Sad je već pola sunca nestalo, na kraju svijeta. Vidjela je štitove tamo gdje su pali.

Netko je zamahnuo prema dolje, bio zaustavljen. Oslobodio se, fingirao napad, zamahnuo poprijeko.

I nije bio zaustavljen. Ne ovog puta.

Duga je oštrica potonula. Vidjeli su to sa brijega. Jehana je počela plakati. Ranjeni čovjek se povukao unatrag i oslobodio, nekako odbacio drugi nagli udarac. Onda se izvio, naglo, jednom rukom čvrsto stežući svoja rebra. Jehana je vidjela kako je hitro koraknuo u stranu i uhvatio svoj mač objema rukama. Stiglo ih je.

Tko zna ljubav?

Tko kaže da zna ljubav?
Što je ljubav, reci mi.
Stara pjesma.
Dječja pjesma.

I tako, konačno, izdaleka, naspram crvenog i sve slabijeg svjetla, vidjela je jednog dobrog čovjeka kako podiže svoj mač i vidjela je jednog dobrog čovjeka kako pada.

Od vojski se začuo snažan gromovit zvuk. Ali premda je toga bila svjesna, Jehani se to već činilo udaljenim, i sve daljim, kao da se spušta tišina da pokrije svijet.

Čovjek koji je još stajao na ravnici okrenuo se prema brijegu gdje su bile žene. Pustio je svoju oštricu da padne na tamnu, izgaženu travu. Držeći dlan uz svoj ranjeni bok, napravio je pokret - mali, bespomoćni pokret - slobodnom rukom.

Onda se okrenuo od njih prema čovjeku koji je ležao na tlu i pao na koljena pred njim dok je sunce zalazilo.

Uskoro nakon toga oblaci su se počeli kotrljati sa zapada, prekrivajući nebo.

Ni sunca, ni mjeseca, ni zvijezda iznad Al-Rassana.

EPILOG

Brzo ponovno naseljavanje kindathske zajednice Sorenice u Batiari bilo je nešto što se moglo promatrati na više različitih načina. Spaljena do temelja prije skoro dvadeset godina, pred sam početak zlosretnog jadi tskog pohoda protiv ašaritskih domovina na istoku, Sorenica je bila ponovno izgrađena i opet je evala.

Neki su to promatrali kao tužan pokazatelj kindatske očajničke želje za korijenima i domom - bilo kakvim domom, koliko god nesigurnim. Drugi su hitro obnavljanje razorenog grada promatrali kao simbol izdržljivosti usprkos poteškoćama koje bi uništile narod s manjim naslijedom.

Kindathski liječnik Alvar ben Pellino, koji je u svojoj mladosti bio jedan od prvih naseljenika ovdje - dovršio je svoje studije na nanovo ustanovljenom sveučilištu - imao je drugačiji pogled od većine ljudi, i nešto praktičniji.

Ljudi i žene svih vjera borili su se da pronađu način i oblikuju život za sebe i svoju djecu. Kad bi se prilike pojavile, oni su ih grabili. Oživljavanje Sorenice bila je naprosto jedna takva prigrabljena prilika.

Nakon uništenja njihove vojske prije dvadeset godina, jaditski prinčevi nekoliko kraljevstava doznali su od svojih duhovnih savjetnika kako se bogu nije dopao brutalni napad na Sorenicu prije nego što je flota isplovila. Kindathi nisu bili stvarna meta toga svetog

rata, obznanili su duhovnici dostojanstveno, prigodno zaboravljajući svoju vlastitu ulogu u tom pokolju. Uništenje Sorenice, odlučili su, predstavljalo je nedostatak vjere, skretanje s ispravne svijesti o svetoj misiji koja je bila ležala pred njima.

Jad je poslao svoje kazne: olujne vjetrove na moru, bolesti, umorstva među prinčevima, smrti u udaljenim bitkama, neprijateljskim zemljama.

Oni vode i njihovi sljedbenici koji su konačno stigli kući dvije duge godine kasnije, iscrpljeno su pristali iskupiti se za pokolj u Sorenici. Kindathi su pozvani natrag, kraljevski fondovi dodijeljeni za ponovnu izgradnju njihovih svetišta, trgovišta, kuća, sveučilišta, luke, skladišta, gradskih zidina. Porezi su oprošteni onima koji su u prvim godinama pristali ovdje se naseliti. Najviši gospodari Batiare - mnogi od njih sinovi ljudi koji su poginuli u ašaritskim zemljama - stavili su svoje pečate na dugačak, pravnički dokument ispisan da potvrdi zajamčenu sigurnost Sorenice i njenih stanovnika.

Čovjek nije morao vjerovati u takve stvari, mislio je Alvar ben Pellino, hitro prolazeći kraj štandova na tržnici prema luci, da zaključi kako u jednom nesigurnom, nasilnom svijetu Sorenica ne nudi ništa više rizika nego bilo koje drugo mjesto a ima nekoliko dobrih strana koje drugdje nisu na raspolaganju.

U njegovu slučaju, više nego nekoliko dobrih strana, one davne godine kad su pobjegli od divljaštva koje je proždimalo Esperanu i Al-Rassan, razdirući poluotok kao divlje zvijeri kad trgaju lešinu. Ben Pellino je u Sorenici bio dobro poznat i voljen. Koliko god se žurio, njegovo napredovanje prema luci bilo je sporo. Svakih nekoliko

koraka morao je stati i izmijeniti ugodne riječi s nekim prolaznikom. Iznenadjući broj ljudi i žena poželio mu je mjesečeve blagoslove za njegov četrdeseti dan rođenja. Kindathi, sa svojim mapama rođenja, obraćali su više pažnje na takve dane nego njegov vlastiti narod: mala prilagodba u odnosu na one puno veće.

Njegove su kćeri, shvatio je Alvar postepeno, bile te koje su vrijedno sve obavijestile o njegovu rođendanu. Skrušeno se smješajući, prihvaćao je sve dobre želje, slažući se s veselim napomenama kako je mladost sada iza njega.

Imao je vrlo dramatičan život u svojim ranim godinama i ljudi su ponešto od toga znali. Bio je Konjanik pa čak i kraljevski glasnik u Valledu, prije nego što je otišao s tog poluotoka, prihvatio kindathsku vjeru i počeo svoje proučavanje medicine.

Mnogo su ga tražili i vjerovali mu kao liječniku: staložen, obrazovan, umirujuć. Mirne ruke i oka pri operacijama. Njegove usluge jednom su bile tražene među plaćeničkim vojskama Batiare ali nikad nije otišao s vojnicima, nikad. Poneku sezonu na nekom prinčevskom dvoru, to bi prihvatio - da porađa djecu, njeguje podagru, skida mreene - ali nikad položaj s vojskom na terenu. Da je želio ići ili jahati na bojno polje, govorio je ben Pellino mirno svima koji su ga pitali, još bi uvijek bio Konjanik u vojsci Ramira Velikog od Esperane.

On je liječnik, govorio je, i njegov je posao čuvanje i olakšavanje života. Nije se želio, imajući izbor, od svoje volje uputiti u kraljevstvo smrti, rat.

Njegova žena je to činila, međutim. Također liječnik - i bolji od njega, po mišljenju nekih, jer je od djetinjstva učila sa svojim

proslavljenim ocem - nije se protivila jednom ili dvama pohodima s vojskama. Na terenu se moglo vidjeti povreda i bolesti koje su mogle poslužiti da prošire i prodube liječničko znanje. Njen je otac znao raditi istu stvar, u svoje vrijeme.

Alvar se, oslobodivši se od još jednog čestitara, u sebi podsjetio da si izgrdi kćeri kad se vrati kući. Nije bilo do njih da objavljuju njegove godine cijeloj zajednici! Nije izgledao kao da mu je četrdeset; to su svi govorili. Nije bio spreman biti vrijedan poštovanja i mudar; ukoliko to ne pomogne u uvođenju discipline među dvije djevojke na rubu ulaska u žensku dob. U slučaju svojih kćeri, Alvar je iskreno sumnjao da bi mu išta moglo pomoći.

S druge strane, one su bile te koje su odlučile da danas održe proslavu, i koje su cijeli tjedan bile zaposlene oko priprema. Istjerale su kuharicu iz kuhinje. Same su spremale slatkiše. Njegova žena, s više razumijevanja za njegovu želju za mirnim provođenjem dana, pokušala ih je odvratiti od toga - bez uspjeha. Kad su dvije djevojke radile kao tandem, sama ideja zauzdavanja bila je naivna.

Znajući da ga dosad već očekuju kod kuće za proslavu, Alvar je požurio niz dok na kojem su brodovi iz cijelog svijeta istovarivali ili utovarivali terete. Potražio je i pronašao jednog s zastavom Esperane: žuto sunce na blijedoplavom polju, s krunom kraljice Vasce iznad toga.

Neki dječak s dokova donio je poruku u njihovu ordinaciju. Čekalo ih je pismo, povjereno kapetanu. Alvar je prvi završio s pacijentima i otišao je po njega.

Nije prepoznao kapetana koji mu je dao dozvolu da stupi na brod.

Izmijenili su nekoliko uljudnih riječi.

Jest poznao rukopis i pečat, i duboko je udahnuo kad je prihvatio solju umrljan paket od čovjeka. Bilo je naslovljeno i na njega i na Jehanu, tako da ga je, nakon što je ponudio svoju zahvalu i srebrni novčić, silazeći niz drvenu dasku na mol, Alvar otvorio. Obično je ostavljao Jehani da prva pročita poštu iz Esperane, ali danas je bio njegov rodni dan, konačno, i dopustio sije toliki luksuz. Smjesta je zažalio.

Draga moja Jehana, dragi moj Alvar, pročitao je, neka bog i njegove sestre čuvaju vas i sve vaše voljene. Mi smo dobro, premda su događaji, kako ste dosad već sigurno čuli od drugih, bili ovog ljeta uzburkani...

Alvar je prestao čitati, zalupanog srca. Nisu ništa čuli od drugih. Okrenuo se natrag brodu. Zazvao je. Kapetan se okrenuo uz ogradu da pogleda dolje prema njemu.

„Što se dogodilo na poluotoku?“ doviknuo je Alvar. Progovorio je esperanjskim. Glave su se okrenule prema njemu.

„Ne znate?“ povikao je kapetan.

„Vi ste prvi brod ovdje u mjesec dana.“

„Onda ja mogu ispričati priču!“ rekao je kapetan, očito sretan. Skupio je ruke iznad očiju, praveći znak božjeg diska. „Belmonte je zauzeo Kartadu i Aljais ovog ljeta, a onda mu se Tudesca predala! Ramiro Veliki pojahao je svojim crnim konjem u more na ušću Guadiare. Jad je ponovo osvojio Al-Rassan! Poluotok opet pripada Esperani!“

Niz luku se začulo žamore nje. Ako se ne požuri, novosti će se

proširiti po cijeloj Sorenici dok Alvar stigne kući.

Krenuo je hitro, skoro trčeći, jedva zastavši da dobaci zahvalu preko ramena. Nije želio da ove vijesti stignu s ulice. Danas je u kući bilo onih kojima će trebati upozorenje, neka vrsta zaklona od ovoga.

I njemu je to trebalo, zapravo.

Dok je još žurio natrag kroz tržnicu, Alvar se prisjećao one davne noći sjeverno od Fezane, kad je kralj Ramiro rekao njemu i ser Rodrigu za svoju čvrstu namjeru da ujaše u mora koja okružuju Al- Rassan i proglasi sve zemlje koje ih dodiruju svojim vlastitim.

Sad je to učinio. Ramiro Veliki. Skoro dvadeset godina kasnije, ali učinio je to. Bio je kralj Esperane. Valleda, Ruende, Jalone. Al-Rassana, premda će se to ime sad izgubiti. Od ovog ljeta nadalje, to ime bila je riječ za pjesnike i povjesničare.

Stišćući pismo, Alvar je potrčao. Ljudi su ga začuđeno gledali, ali sad je po ulicama bilo i drugih ustrčalih obrisa, noseći iste vijesti. Presjekao je kroz jednu uličicu i skrenuo pokraj njihove ordinacije. Zatvorena. Dosad će već svi biti u kući. Radi zabave. Njegova sretna proslava.

Alvar je bio svjestan da će morati plakati prije nego što ovaj dan završi. Neće biti jedini.

Vanjska vrata kuće bila su otvorena. Ušao je unutra. Nigdje nikog. Svi će biti u dvorištu, čekajući na njega. Zastao je pred zrcalom, zapanjen svojim odrazom. Smedokosi čovjek, s mio staromodne brade, koja prelazi u sjedine. Blijedog lica, ovog časa. Toliko blijedog da bi, kad bi bio svoj vlastiti pacijent, Alvar odredio odmor istog časa. Dobio je udarac. Strahovit.

Začuo je zvukove iz kuhinje i krenuo u tom smjeru. Na vratima je stao. Njegova žena bila je tamo, još uvijek odjevena za posao, provjeravajući male kolačiće i pite koje su djevojke napravile. Čak i sad, čak i s ovim što mu se upravo dogodilo, Alvar je ponudio svoju molitvu zahvale bogu i Mjesecima što mu je podaren ovaj poklon ljubavi, tako neočekivano, tako duboko nezasluženo.

Pročistio je grlo. Okrenula se da ga pogleda.

„Kasniš“, rekla je lako. „Dina, tvoja draga djevojčica, prijetila je da će –“ Zastala je. „Što se dogodilo?“

Kako se to može izreći?

„Al-Rassan je pao.“ Čuo je samog sebe kako izgovara te riječi na mjestu odjeka, kao dolina Emin ha'Nazara. „Ovog ljeta. Sad je cijeli poluotok jaditski.“

Njegova žena se naslonila, s rukama iza sebe, o stol kraj ognjišta. Onda, odgurnuvši se naprijed, napravila je tri koraka preko kamenog poda i ovila ruke oko njega, s glavom na njegovim prsima.

„O, ljubavi moja“, rekla je. „O, Alvar, to je tako teško za tebe. Što mogu reći?“

„Jesu li svi ovdje?“

„Skoro. Oh, dragi moj“, rekla je Marisa bet Rezzoni, njegova žena, njegov i Jehanin kolega, kći njegova učitelja, majka njegove djece, svjetlo njegovih dana i noći. „O, Alvar... kako ćeš im reći?“

„Reći im što?“ upitala je Jehana, ulazeći u kuhinju. „Što je? Netko od djece?“

„Ne. Ne, nije to,“ rekao je Alvar, i ušutio.

Pogledao je prvu ženu koju je ikad volio. Znao je da će je voljeti na

više od jednog načina sve do svoje smrti. Još je uvijek, sad sa srebrom u kosi i omekšanih crta lica, bila ona ista zapanjujuća, hrabra žena s kojom je prejahao lanac Serrana na putu do Badirove Ragose prije svih tih godina.

Još jedan poznati korak u hodniku.

„Ovdje smo“, rekao je Alvar, podižući glas. „U kuhinji.“ Na određeni način, bolje je bilo ovako.

Ammar je, danas jedva se koristeći štapom, zastao na vratima a onda prišao i stao kraj svoje žene. Pogledao je Jehanu, Marisu, Alvara. Spustio je ruku na Jehanino rame i rekao, svojim prelijepim glasom: „Alvar je dobio iste vijesti kao i ja. Pokušava smisliti kako da nas zaštititi. Najviše mene, pretpostavljam.“

„Tebe, najviše“, složio se Alvar tiho. „Ammar, tako mi je žao.“ „Molim vas!“ rekla je Jehana. „O čemu se radi?“

Njen muž ju je pustio i okrenula se da ga pogleda. „Mislio sam pričekati dok ne prođe Alvarova proslava, ali sad više nema smisla. Stigao je brod iz Esperarie, ljubavi. Fernan Belmonte je zauzeo Kartadu i moj vlastiti Aljais od slavuja, ovog ljeta. Tudesca je otvorila svoja vrata odmah nakon toga. Oni su bili zadnji, njih tri.“ Alvar je vidio da njegova žena, koja jedina od njih četvero nikad nije bila na tom voljenom, izmučenom poluotoku, plače. Marisa je osjećala bol koji je vidjela, mogla ga je skoro preuzeti u sebe. Bio je to dio njena liječničkog dara, i ponekad ga je plašilo.

Jehana je problijedjela, slično kao što je i on djelovao u zrcalu. Nije plakala. Rekla je, trenutak kasnije: „To se moralo dogoditi. Nije bilo nikog tko bi okrenuo plimu, a Fernan...“

„Je izgleda postao nešto ne daleko od onog što mu je otac bio“, završio je Ammar umjesto nje. „To se moralo dogoditi, da.“ Nasmiješio se, smiješkom kojeg su svi upoznali i naučili trebati kroz godine ovdje u Sorenici. „Zar nisam pokušavao napisati povijest i žalopojku za Al-Rassan čitavo ovo vrijeme? Bila bi to okrutna šala prema meni da -“

„Nemoj!“ rekla je Jehana i, koraknuvši naprijed, zagrlila svoga muža. Ammar je ušutio. Zatvorio je oči.

Alvar je progutao, blizu plača, iz razloga previše složenih za riječi. Zvezdorodeni nisu bili njegov narod. On je bio rođen kao Jadit, Kindath po vlastitom izboru - čak i prije nego što je upoznao i osvojio najmlađu kćer ser Rezzonija. Donio je tu odluku, zajedno s nakanom da krene liječničkim stopama, od trenutka kad je napustio Esteren, prateći lšaka ben Yonanonna i njegovu ženu k njihovoj kćerki u ime kralja i kraljice Valleda.

Jehana je već bila u Sorenici, došavši s ibn Khairanom kad su Muwardiji u Al-Rassanu zaprijetili pobunom ako ih Ammar nastavi voditi. Yazira ibn Q'arifa su nagovarali da ga pogubi - čovjek, vikali su vadžije, koji je ubio kalifa. Čovjek koji je bio veća uvreda u Ašarovim očima nego što su to čak i Jaditi bili.

Yazir je popustio ovom prvom pritisku ali se odupro ovom drugom, iznenađujuće. Izgnao je ibn Khairana ali mu je ostavio život. Dijelom zbog onoga što je postigao kao ka'id, ali najviše zbog jedne večernje borbe prsa o prsa kao imenovana, sveta ruka Ašarova. Zar nije porazio čovjeka koga nitko nije mogao poraziti? Zar im nije osigurao pobjedu kod Silvenesa kad je ubio Rodriga Belmonta, pokoru Al-Rassana?

I više: zar nije - iznad svega - time uzeo krvnu osvetu za Ghaliba? Yazir ibn Q'arif, koji je putovao pijeskom proteklih dvadeset godina praćen svojim bratom, nije želio uništiti čovjeka koji je to učinio za njega. Ibn Khairanu je dopušteno da ode, zajedno sa svojom kindathskom priležnicom.

„Dobili smo pismo od Mirande“, rekao je Alvar, čisteći grlo. Jehana je pogledala ibn Khairana i, umirena onim što je vidjela, pustila ga. „Pročitao si ga?“ upitala je Alvara.

„Počeo sam. Samo naprijed.“ Pružio joj je omotnicu. Jehana ju je uzela, razvila papir i počela čitati. Alvar je prišao kredencu i natočio si čašu vina. Pogledao je Marisu koja je stresla glavom i Ammara koji je kimnuo. Natočio je drugom čovjeku, svom najdražem prijatelju na cijelom svijetu, i donio mu, nerazblaženo. Jehana je čitala naglas.

„... bili ovog ljeta uzburkani. Fernan i kralj zauzeli su posljednja tri grada u Al-Rassanu. Ne znam pojedinosti, nikad ne pitam, ali u dva od njih izgleda da je bilo ružnog pokolja. Znam da vam ovo ne može donijeti radosti, čak ni Alvaru, i znam da će to biti veliki bol za Ammara. Vjeruje li on da mu ništa ne zamjeram, čak ni sada? Hoće li prihvatiti da ja shvaćam njegovu tugu, i da je i Rodrigo razumio?“

Mislím da je Fernan ne shvaća, premda bi Diego mogao. Nisam sigurna. Više ih baš puno ne viđam, naravno. Diego i njegova žena dobili su, milošću Jadovom, dječaka, mog prvog unuka, i majka je dobro. Nazvali su ga Rodrigo, ali to ste pogodili. Diegaje kralj počastio novim naslovom, stvorenim posebno za njega: on je prvi kancelar ujedinjene Esperane. Ljudi govore da će Fernan za nas dobiva ti ratove a Diego nas voditi u miru. Ponosna sam na njih obojicu, naravno, premda bih mogla poželjeti, kao majka, više blagosti u Fernanu. Pretpostavljam da svi mi znamo gdje je on izgubio svoju nježnost, ali ja sam možda jedina koja se sjećam kad ju je imao.

Zvučím staro, zar ne? Imam unuka. Stara sam. Većinu vremena

ne mislim da sam se toliko promijenila, ali vjerojatno jesam. Ne biste prepoznali kralja, usput rečeno - postao je užasno debeo, kao njegov otac.

Ovog proljeća premjestili su Rodrigove posmrtno ostatke, prije nego što je počeo ljetni pohod. Ja nisam htjela da ode s ranca, ali i dečki i kralj su smatrali da bi trebao biti počašćen u Esterenu a ja nisam imala srca da se borim sa svima njima. Nekad su mi borbe bolje išle. Jesam ustrajala na jednoj stvari, i Diego i kralj Ramiro su se, na moje iznenađenje, složili. Riječi iznad njega su iz onih koje mi je Ammar poslao, tako davno.

Misila sam da ću biti jedina koja smatra da je to odgovarajuće, ali nisam bila. Otišla sam tamo na ceremoniju. Esteren se jako promijenio, naravno - Alvar, ne bi ga uopće prepoznao. Rodrigo sad leži u niši s jedne strane božjeg diska u kapeli. Ima i kip, od mramora, napravio ga je jedan od Ramirovih novih kipara. Nije to stvarno Rodrigo, naravno - taj čovjek ga uopće nije poznao. Dali su mu očev orlovski šljem i bič i mač. Izgleda strašno smrknuto. Uklesali su Ammarove riječi na postolju kipa. Na esperanjskom, bojim se, ali kralj je sam napravio prijevod, tako da valjda i to nešto vrijedi, zar ne?

Ovako je to složio:

Znajte, svi koji vidite ove redove,
Da je ovaj čovjek, po svojoj gladi za čašću,
Po svojoj postojanosti,
Po svojoj ljubavi prema svojoj zemlji,
Po svojoj hrabrosti,
Bio jedno od božjih čuda.

Jehana je prestala čitati, vidljivo se boreći. Ponekad je Alvar mislio da bi joj bilo bolje kad bi se mogla isplakati. Marisa je rekla istu stvar, ne jednom. Jehana je plakala kad joj je otac umro, i kad joj je treće dijete - kći - bilo mrtvorodeno, ali Alvar se nije mogao sjetiti ni jednog drugog navrata, sve od onog sumračnog brijega kraj Silvenesa.

Čak i sad se obuzdala, spustila pismo i rekla, tankim glasom: „Možda bih ga trebala završiti nakon proslave?“

Kao da to potvrdi, jedan nestrpljivi djevojački glas začuo se dozivajući iz dvorišta: „Hoćete li već jednom doći! Svi vas čekamo!“ „Idemo“, rekao je Alvar, dopuštajući si da preuzme vodstvo. „Dina će me vjerojatno napasti ako je ostavim da još čeka.“

Izašli su u dvorište. Tamo su bili njegovi prijatelji - u lijepom broju. Eliana bet Danel, Jehanina majka, došla mu je čestitati i nju je pozdravio prije svih ostalih. Njegove kćeri skakutale su uokolo kao par dugonoge ždrebadi smještajući svakoga na svoje mjesto prije nego što su odjurile u kuhinju, hihoćući.

„Svi ste“, rekla je Marisa čim su se djevojke izmakle iz dometa sluha, „pod zakletvom da ne spomenete kako su kolači zagorjeli.“ Nastao je smijeh. Alvar je potražio ibn Khairana. On je zauzeo stolac u jednom kutu vrta gdje je mogao ispružiti nogu.

Dina i Razel su se vratile, s više dostojanstva, noseći svoje pothvate na srebrnim pladnjevima. Nitko nije rekao ni riječ o kolačima.

Alvar, koji je smatrao kako njegove kćeri utjelovljuju svu milost oba Mjeseca, mislio je da su izvrsni, i to je i rekao. Marisa se pobrinula da njegova čaša s vinom bude uvijek puna.

Nazdravili su mu nekoliko puta, on je napravio nekoliko suhih šala u govoru koji su zahtijevali: o tome kako je sad spreman smiriti se kraj vatre ali ne može si priuštiti da to učini dok njegovi tereti ne budu odgovarajuće poudavani. Djevojke su se namrštile na njega. Ammar je, iz svog kuta, izjavio kako on i Eliana nisu još ni izbliza spremni prepustiti svoja mjesta kraj vatre. Alvar će morati čekati dok na njega dođe red.

Popodne je prošlo. Kad su se njegovi prijatelji krenuli oproštati, Alvar je bio dirnut i pomalo iznenađen toplinom s kojom su ga grlili. Njemu je još uvijek bio izvor iznenađenja što je čovjek sa skoro odraslim kćerima i ženom koja ga voli i da ga izgleda tako mnogo ljudi promatra s ljubavlju. U svom vlastitom umu, najčešće, bio je ona ista osoba, jedva izašla iz djetinjstva, koja je izjahala iz Carcasije, stremena komično visokih, s Rodrigom Behnontom jednog jutra prije mnogo vremena.

Činilo mu se da je puno popio, puno više nego obično. Marisino djelo. Očito je zaključila da bi to danas za njega bilo dobro. Sjećao se kako je poljubio Elianu za rastanak, blago je grleći kad je posegnula i potapšala mu obraz. To je, također, bio izvor čuđenja, prije mnogo godina, kad je shvatio da se on njoj sviđa. Ogledao se oko sebe. Djevojke su nestale, kao i Jehanini i Ammarovi blizanci. Negdje gore, skoro sigurno stvarajući nepodopštine. Vjerojatno će začuti i neki vrisak, s vremenom.

Sad je u dvorištu bilo tiho, i pomalo hladno. Marisa je donijela jedan šal za sebe i jedan za Jehanu, koja je odvela svoju majku kući i vratila se. Jehana je palila svijeće. Alvar se krenuo ustati da joj pomogne, ali odmahнула mu je da ostane sjediti.

Poslušno se zavalio natrag u stolac ali onda, ponesen snažnim impulsom, ustao je i prišao, noseći svoju čašu i karaf, do sjedala kraj Ammara. Ibn Khairan je tetošio svoje zadnje vino; Alvar mu je napunio čašu.

„Putuj blago i s bogom, stari prijatelju“, rekao mu je Ammar, ozbiljno se smješeći. „Moja ljubav i moje dobre želje, danas i svakog

dana.“

Alvar je kimnuo glavom. „Hoćeš li učiniti nešto za mene?“ upitao je. „Znam da je ovo proslava. I jest bila proslava. Ali djevojke su sad gore s vašim dečkima, ne moramo brinuti da ćemo ih razočarati.“ „Sva sreća“, rekao je Ammar, ozbiljnog lica.

Alvar je otpuhnuo. Svi su ga zadirkivali na račun njegovih kćeri. „Ali stvarno, dan će biti pogrešan za mene ako se budem pretvarao da se ništa nije dogodilo, ili promijenilo. Ne mogu se pretvarati. Ammar, improvizirao si za kraljeve i kalife, hoćeš li počastiti moj rodni dan tako da to učiniš i za mene? Ili tražim previše?“ Ammarov izraz lica se promijenio. Spustio je svoje vino. „Počašćen ću biti ja“, rekao je tiho. „Imaš li temu?“

„Znaš temu.“

Dvije žene su prišle bliže, i sad su sjele jedna kraj druge, umotane u svoje šalove, na kamenu klupu.

Nastala je tišina. Promatrali su ibn Khairana, i čekali. Odozgo iz kuće zvuk smijeha njihove djece dopirao je do vrta kroz otvoren prozor.

Ammar je rekao:

Pitaj Fezanu što je ostalo od Fibaza,
I gdje je Ardeho, ili gdje Lonza?
Gdje je Ragosa, mudrosti vrelo,
Koliko mudraca još osta tamo?
Gdje je Kartada, tornjeva vrlih
U crvenoj dolini svoje moći?
Ili Seria gdje se prela svila?
Gdje su Tudesca, Elvira, Aljais,
I gdje, u sutonu ovom, gdje je Silvenes?

Potoci, vrtovi prelijepi,
Dvorišta lukova u Al-Fontini?
Izvori i fontane plaču od tuge
Kao onaj što voli plače zorom
S kojom nesta sve za čim žudi.
Tuguju za lavovima što su minuli,
I zbog Al-Rassana
Voljenog, što je nestao
I više ga nema.
Odmjeren, predivan glas je utihnuo.

Alvar je podigao pogled prema nebu. Izašle su prve zvijezde. Uskoro će se početi dizati bijeli Mjesec nad Sorenicom. Hoće li obasjati i onaj poluotok zapadno od njih?

Vrijeme je ležalo na njemu kao uteg. Rodrigova dva sina bili su odrasli ljudi. Bili su pristav i kancelar Esperane. Služeći kralju Ramiru Velikom. A Rodrigo je ležao u Esterenu, pod kipom, pod kamenom.

Alvar je opet napunio svoju čašu, i spustio je netaknutu, kao žrtvu, na klupu kraj sebe. Ustao je, pruživši ruku Ammaru, čija se noga nikad nije oporavila od onog drugog sumraka kraj Silvenesa. „Dodi“, rekao je. „Tamno je i hladno. Mislim da nam svima treba svjetlo, i djeca.“

Vidio je kako je Jehana spustila svoju čašu, kao i on, na stol kraj sebe. Marisa ih je povela unutra. Progovorila je nekoliko tihih riječi s poslugom. Večerali su te večeri, zajedno, u osvjetljenoj sobi s dvije vatre usred smijeha svojih sinova i kćeri. Bilo je vrlo kasno kad su se Ammar i Jehana i njihova djeca oprostili i prošetali kratkim putem do svoga doma.

Alvar je slušao kako Marisa i dadilja pokušavaju smiriti dvije pretjerano uzbuđene mlade žene. Otišao je gore da poželi laku noć

svojim kćerima a onda su on i njegova žena otišli niz hodnik u svoju sobu, zatvorili vrata i povukli zastore ispred noći.

Vani je bijela mjesečina sjala na dvorište gdje se odigrala proslava toga dana. Pala je na vodu i male, hitre ribe u vodi. Posrebrila je masline i smokve, visoki čempres kraj bršljanom pokrivenog zida i kasno zimzeleno grmlje. I bacila svoje blijedo svjetlo na tri čaše vina koje su sve tri bile namjerno ostavljene, pune do vrha, na kamenom stolu, na kamenoj klupi i na rubu fontane.

KRAJ

GLAVNI LIKOVI

U AL-RASSANU:

(Oni su svi Ašariti, koji se klanjaju zvijezdama Ašarovim, ukoliko nije drukčije naznačeno.)

Kralj Almalik od Kartade („Lav od Kartade“)

Almalik, njegov najstariji sin i nasljednik Hazem, njegov drugi sin Zabira, njegova omiljena priležnica Ammar ibn Khairan od Aljaisa - njegov glavni savjetnik, čuvar kraljevskog nasljednika Kralj Badir od Ragose Mazur ben Avren - njegov kancelar, kindatske vjere Tarif ibn Hassan od Arbastra, odmetnik Idar, Abir - njegovi sinovi Husari ibn Musa od Fezane - trgovac svilom Jehana bet Išak - liječnica u Fezani, kindatske vjere Išak ben Yonannon, njen otac Eliana bet Danel, njena majka Velaz, njihov sluga u Tri Kraljevstva Esperane (Oni su svi Jaditi, koji se klanjaju sunčanom bogu Jadu) Kralj Sancho Debeli od Esperane, sad pokojan. Kralj Raimundo od Valleda - Sanchov najstariji sin, sad pokojni

U KRALJEVSTVU VALLEDO:

(kraljevski grad: Esteren)

Kralj Ramiro, sin Sancha Debelog

Kraljica Ines, njegova žena, kći kralja Ferrieresa

Grof Gonzalez de Rada, pristav Valleda Garcia de Rada, njegov brat Rodrigo Belmonte („Satnik“) - vojnik i rančer, nekadašnji pristav Valleda, Miranda Belmonte d'Alveda, njegova žena Fernan, Diego - njegovi sinovi Ibero, duhovnik, skrbnik sinova Rodriga Belmonta Lain Nunez, Martin, Ludus, Alvar de Pellino - članovi čete ser Rodriga

U KRALJEVSTVU JALONA:

Kralj Bermudo, brat Sancha Debelog

Kraljica Fruela, njegova žena Grof Nino di Carrera, kraljev (i kraljičin) najomiljeniji dvoranin

U KRALJEVSTVU RUENDA:

Kralj Sanchez, najmlađi sin Sancha Debelog, brat Ramira od Valleda

Kraljica Bearte, njegova žena

U MAJRITSKOJ PUSTINJI:

(Iza južnih tjesnaca; domovina muwardijskih plemena)

Yazir ibn Q'arif, iz plemena Zuhrita,

gospodar Majritija Ghalib, njegov brat, ratni vođa plemena

U ISTOČNIM ZEMLJAMA:

Geraud de Chervalles, Visoki duhovnik Jada, u Ferrieresu Rezzoni ben Corli, kindatski liječnik i učitelj; iz grada Sorenica, u Batiari

